

# שבוע פרשת נצבים

(14 - 20 September 2025)

כ"א - כ"ז אלול תשפ"ה

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

קובץ  
שלשלת האור

שער  
שלישי

היכל  
תשיעי

# דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•



יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

סניף אה"ק כפר חב"ד

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

הי' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספות כמפורט בתוכן עניינים

## סדר הנחת תפילין

אף על פי שיכולים להניח תפילין במשך כל היום כולו (מנץ החמה או עלות השחר, עד צאת הכוכבים או שקיעת החמה), הרי הזמן המובחר להנחת תפילין הוא בזמן תפילת שחרית, כמנהג ישראל שמניחים תפילין ומתפללים בהם.

משיחת י"א שבט תשכ"ח

**בְּכָל לְבַבְכֶּם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם: וְנָתַתִּי מִמֶּנּוּ אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ, וְאֶסַּפְתִּי דִגְגָךְ וְתִירֶשֶׁךְ וְיִצְהַרְךָ: וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשִׂדְךָ לְבַהֲמֶיךָ, וְאֶכְלָתָ וְשִׁבְעָתָ: הַשְׁמִירוּ לָכֶם בֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם, וְסִרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם: וְחָרָה אַף יי בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשְׁמִימִים וְלֹא יִהְיֶה מִמֶּנּוּ וְהֶאֱדַמָּה לֹא תִתֵּן אֶת־יְבוּלָהּ, וְאֶבְרַתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטְּבָה אֲשֶׁר יי נָתַן לָכֶם: וְשִׁמְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהֵי עַל לְבַבְכֶּם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וְקִשְׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֵיכֶם: וְלִמְדֶתֶם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם לְדָבָר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יי לְאַבְרָהָם לֵאמֹר לְתֶת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשְׁמִימִים עַל הָאָרֶץ:**

**וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל־כִּנְפֵי בְגֵדֵיהֶם לְדִרְתָּם, וְנָתַנּוּ עַל־צִיצִית הַכִּנֹּף פִּתִּיל תְּכֵלֶת: וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וְרָאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת יי, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זִנִּים אַחֲרֵיהֶם: לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתֵי, וְהִיִּיתֶם קְדָשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם: אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם: אָמֵן:**

נכון לומר קודם התפילה:

**הָרִינִי מִקִּבֵּל עָלִי מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה לְרַעְדָּ בְּמִוֶּדֶ: מִצְוֹת לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תְּפִילַת שַׁחְרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תְּהִלִּים כְּפִי שְׁמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדוֹשׁ. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאַלֹהֵינוּ אֲבוֹתֵינוּ, שִׁכְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֵלְקֵנוּ בְּתוֹךְךָ: אֶךְ צְדִיקִים יִדְּרוּ לְשִׁמְךָ, וְיִשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־פָּנֶיךָ:**

טוב להרגיל עצמו לומר... נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

**מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ מֶלֶךְ חַי וְקַיִם, שֶׁהַחַיְתָּה בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֱמוּנָתְךָ:**

### ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקימורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף!

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:**

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של יד לשל ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוְּנוּ עַל מִצְוֹת תְּפִלִּין:**

### ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאוד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיכרך.

**בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יי, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

### קריאת שמע

**שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יי אֱלֹהֵינוּ, יי אֶחָד:**

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

**וְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לְבַבְךָ, וּבְכָל נַפְשְׁךָ, וּבְכָל מְאֹדְךָ: וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם, עַל לְבַבְךָ: וְשָׁנַנְתָּם לְבִנְיָךְ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ, וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ, וּבְשִׁכְבְּךָ, וּבְקוּמְךָ: וְקִשְׁרְתָם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְמוֹטֶפֶת בֵּין עֵינֶיךָ: וְכִתַּבְתֶּם עַל מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ, וּבְשַׁעְרֶיךָ:**

**וְהָיָה אִם שָׁמַעְתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מִצְוֹתֵי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֶתְכֶם הַיּוֹם, לְאַהֲבָה אֶת יי אֱלֹהֵיכֶם וּלְעָבְדוֹ,**

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמישה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת צדקה משלו - שלתוכה נותן צדקה (לבד משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיכתבו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשי תיבות "לה"ו)) בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

## מזמורי תהלים

### קכד

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד לְיְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ יְיָ אֱמִירָא  
יִשְׂרָאֵל: ב לֹלִי יְיָ שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עֲלִינוּ אָדָם:  
ג אֲזִי חַיִּים בְּלַעֲוִנוּ בְּחִירוֹת אָפֶם בְּנוֹ: ד אֲזִי חַמִּים  
שְׁטַפּוֹנוּ נְחִלָּה עֲבַר עַל-נִפְשָׁנוּ: ה אֲזִי עֲבַר עַל-  
נִפְשָׁנוּ חַמִּים הַיְדוּנִים: ו בְּרוּךְ יְיָ שְׁלֹא נִתְּנָנוּ טָרֶף  
לְשֹׁנֵיהֶם: ז נִפְשָׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלֵטָה מִפֶּחַ יוֹקְשִׁים  
הִפַּח נִשְׁבָּר וַאֲנַחְנוּ נִמְלֵטָנוּ: ח עֲזָרְנוּ בְּשֵׁם יְיָ עֲשֵׂה  
שְׁמִים וְאֶרֶץ:

### קכה

א שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הַבְּטָחִים בְּיָי בְּהִרְצִיזוֹן לֹא-  
יִמּוּט לְעוֹלָם יֵשֵׁב: ב יְרוּשָׁלַם הָרִים סְבִיב  
לָהּ וַיֵּי סְבִיב לְעִמּוֹ מַעֲתָה וְעִדְ-עוֹלָם: ג כִּי  
לֹא יִנּוּחַ שְׁבֵט הָרָשָׁע עַל גּוֹרֵל הַצַּדִּיקִים  
לְמַעַן לֹא-יִשְׁלַחוּ הַצַּדִּיקִים | בְּעוֹלָתָהּ  
יָדֵיהֶם: ד הִיטִיבָהּ יְיָ לְטוֹבִים וְלִישָׁרִים  
בְּלִבּוֹתָם: ה וְהַמָּטִים עָקְלָקְלוֹתָם וְלִיכָם יְיָ  
אֶת-פְּעָלֵי הָאָזָן שְׁלוֹם עַל-יִשְׂרָאֵל:

## אגרות קודש

ב"ה ג' אלול, תשי"א

ברוקלין.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו עם הפ"נ המוסגר בו, וכשהייתי על הציון של כ"ק מו"ח אדמו"ר  
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע קראתי את הפ"נ ובטח יעורר ר"ר על כאו"א מהם להמצטרך לו.

ובנוגע להכתב ששלח, הנה כבר אמרתי בנדון זה, שאם בכלל אמרו רז"ל לא שררה כו'  
אלא עבדות, שזהו בכל המינוים שבישראל, הרי עאכו"כ בנדון זה, שזהו ענין הקשור בנר"ן ח"י  
וגם בעצם הנפש (וכידוע שאפי' ח"י הם שמות שנקראו לה ולא העצם) ובמילא שטעלט מען אין  
אין קאן, הן הכותב והן מקבל הכתב כו'.

ויה"ר שכולנו יחד כאו"א לפי מעמדו ומצבו נזכה לקיום שליחותנו בעלמא דין מתוך  
מנוחת הנפש ומנוחת הגוף והרחבה אמיתית. וכמבואר במאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר לח"י אלול,  
הנמצא עתה בדפוס, אשר מרחב האמיתי הוא המרחב דתענוג והגילויים הם בהבנה והשגה יהיו  
קשורים בהמרחב העצמי.

וכבר באה העת שיהי' ניכר בסביבתו שנמצא שם אחד מחניכיו כ"ק מו"ח אדמו"ר ויהיו  
ניכרים המעיינות גם חוצה, ואתענין לדעת מהשתדלותו בזה וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, ברית  
כרותה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם.

מוסג"פ קטע משיחת התועדות דש"מ אלול. ובטח ישתדל לפרסם זה באופן המתאים.

בברכת כוח"ט לשנה טובה ומתוקה.

## תוכן עניינים

### מתורת רבותינו נשיאי הב"ד

#### אדמו"ר הזקן

- 216 ..... שולחן ערוך עם הערות וצינונים  
219 ..... שולחן ערוך לפי לוח 'רב יומי'  
222 ..... לקוטי תורה.

#### אדמו"ר האמצעי

- 227 ..... תורת חיים.

#### אדמו"ר ה'צמח צדק'

- 228 ..... דרך מצוותיך.

#### אדמו"ר מוהר"ש

- 229 ..... תורת שמואל תרל"ג.

#### אדמו"ר מוהרש"ב

- 230 ..... ספר המאמרים - המשך תער"ב.

#### אדמו"ר מוהריי"צ

- 231 ..... ספר המאמרים - תרפ"ט.  
232 ..... לקוטי דיבורים - בלה"ק.  
234 ..... רשימות אדמו"ר מוהריי"צ - אבות החסידות.  
235 ..... אגרות קודש - כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ.

### הוספות

- 67 ..... ילקוט לוי יצחק על התורה  
71 ..... נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח.  
177 ..... נביאים וכתובים  
187 ..... עין יעקב - מסכת ברכות  
236 ..... נקודה משיחת קודש מעובדת  
237 ..... חומש לקריאה בציבור  
244 ..... קריאת התורה למנחה בשבת קודש  
245 ..... ביאורים לפרקי אבות - פרק ה-ו  
246 ..... לוח זמנים  
247 ..... סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

### מאמרי ושיחות הרבי

#### מאמר דא"ח

- ד"ה אתם נצבים היום כולכם,  
יום ה' פ' נצבים, כ"ה אלול, ה'תשל"ד. .... 5  
ד"ה שוש אשיש בהוי' תגל נפשי באלוקי,  
ש"פ נצבים, כ"ז אלול, ה'תשל"ד. .... 21

#### התוועדות

- שיחת יום ד' פ' נצבים, כ"ד אלול, ה'תשל"ד. .... 34  
שיחת יום ה' פ' נצבים, כ"ה אלול, ה'תשל"ד. .... 41  
שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול, ה'תשל"ד. .... 50

#### לקוטי שיחות

- פרשת נצבים, כרך כט. .... 63

### שיעורים יומיים ע"פ תקנת רבותינו נשיאינו

- חומש יומי - פרשת נצבים. .... 73  
לוח לתהלים היומי. .... 83  
תניא יומי. .... 84  
לוח 'היום יום'. .... 96

#### רמב"ם

- הלכה יומית לעיון ברמב"ם. .... 99  
שלושה פרקים ליום. .... 103  
פרק אחד ליום. .... 159  
ספר המצוות. .... 176

### לימוד מזהלוק לפי ימים

- משניות עם ביאור קהתי - מסכת מנחות. .... 179  
גמרא עם ביאור - מסכת הוריות/זבחים. .... 188  
שולחן ערוך הרב - לפי לוח 'רב יומי'. .... 219

## ביאור בדרך אפשר

נאמר בפרשת השבוע:

1 אתם בני ישראל נצבים היום כלכם לפני הוי' אלקיכם  
 2 (ולאחרי זה מפרט לאחר שהכתוב כלל את כל בני ישראל ביחד,  
 3 כולכם, ממשיך הכתוב ומפרט את הסוגים השונים שבבני ישראל) ראשיכם  
 4 שבטיכם גו' מחוטב עציף  
 5 עד שואב מימיו<sup>1</sup> וזה לשון  
 6 הכתוב: "אתם נצבים היום כלכם לפני  
 7 ה' אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם  
 8 ושוטריכם כל איש ישראל. טפכם  
 9 נשיכם וגרך אשר בקרב מחניך מחוטב  
 10 עציף עד שואב מימיו", וידוע  
 11 הדייק השאלה בזה מרבתינו  
 12 נשיאנו<sup>2</sup>, אדמו"רי חב"ד דכין  
 13 שגאמר כבר כלכם, מה נוגע  
 14 למה חשוב למנות גם את כל  
 15 הפרטים ראשיכם שבטיכם  
 16 עד חוטב עציף ושואב  
 17 מימיו?  
 18 ובפרט שהענין דכלכם כפי  
 19 שכל בני ישראל נכללים יחד הוא  
 20 באופן שנצבים גו' ועומדים  
 21 לפני הוי' אלקיכם, ושם  
 22 כשעומדים לפני ה' הרי זה  
 23 לכאורה באופן שלא ניכר  
 24 שוע לפני דל<sup>3</sup>, החשיבות של  
 25 העשיר לגבי העני לא ניכרת, כלשון  
 26 הכתוב באיוב, כי הקדוש ברוך הוא  
 27 השוע ומשוע קטן וגדול<sup>4</sup>,  
 28 כנוסח הפיוט, ואם פן איך שייך  
 29 איך יתכן לומר שפיחד עם זה  
 30 שנצבים גו' לפני הוי'  
 31 אלקיכם, ולכן כולם שווים, בכל  
 32 זאת ישנם גם חילוקי  
 33 המדרגות שהתחלתם היא

## ביאור בדרך אפשר

35 ראשיכם שבטיכם בעלי הדרגות הגבוהות עד חוטב עציף ושואב  
 36 מימיו בעלי הדרגות הנחותות?  
 37 (ב) ויובן על פי מה שמבאר רבינו הנזקן בלקוטי תורה  
 38 בתחילת הפרשה<sup>5</sup>, "הנה פרשה זו פרשת ניצבים קורין בתורה  
 39 בציבור לעולם בכל השנים, מבלי  
 40 הבדל באיזה יום בשבוע חל ראש  
 41 השנה, קריאת פרשת ניצבים היא  
 42 בשבת לפני ראש השנה<sup>6</sup>,  
 43 ומרומז הקשר של פרשת ניצבים  
 44 לראש השנה במלת היום דקאי<sup>7</sup>  
 45 שהמילה 'היום' מכוננת על ראש  
 46 השנה, כי זה<sup>8</sup> היום תחלת  
 47 מעשיך" כי ראש השנה נקרא  
 48 בתפילה 'זה היום תחילת מעשיך', כי  
 49 הוא היום השישי של ששת ימי  
 50 בראשית, יום בריאת אדם הראשון  
 51 שהוא עיקר ותכלית הבריאה  
 52 (וכידוע מה שכתוב בזהר<sup>9</sup>  
 53 שהיום קאי מכון על ראש  
 54 השנה), ולכן תיקנו לקרות  
 55 פרשה זו לפני ראש השנה.  
 56 ועל פי זה מבארים<sup>10</sup> בתורת  
 57 החסידות בדברי המדרש רבה<sup>11</sup>  
 58 שאתם נצבים היום כלכם  
 59 "היה ראוי להיות תחלת  
 60 הספר, ההתחלה של ספר דברים  
 61 אלא שאין<sup>12</sup> מוקדם ומאוחר  
 62 בתורה", שאף על פי כן,  
 63 למרות שאין מוקדם ומאוחר בתורה

## בס"ד. יום ה' פ' נצבים, כ"ה

## אלול, ה'תשל"ד

## (הנחה בלתי מוגה)

אתם נצבים היום כלכם לפני הוי' אלקיכם  
 (ולאחרי זה מפרט) ראשיכם שבטיכם  
 גו' מחוטב עציף עד שואב מימיו<sup>1</sup>. וידוע  
 הדייק בזה מרבתינו נשיאנו<sup>2</sup>, דכין שגאמר  
 כלכם, מה נוגע למנות את כל הפרטים ראשיכם  
 שבטיכם עד חוטב עציף ושואב מימיו. ובפרט  
 שהענין דכלכם הוא באופן שנצבים גו' לפני  
 הוי' אלקיכם, ושם הרי זה לכאורה באופן שלא  
 ניכר שוע לפני דל<sup>3</sup>, השוע ומשוע קטן וגדול<sup>4</sup>,  
 ואם פן איך שייך לומר שפיחד עם זה שנצבים  
 גו' לפני הוי' אלקיכם, ישנם גם חילוקי  
 המדרגות ראשיכם שבטיכם עד חוטב עציף  
 ושואב מימיו.

(ב) ויובן על פי מה שמבאר רבינו הנזקן  
 בלקוטי תורה בתחילת הפרשה<sup>5</sup>,  
 "הנה פרשה זו קורין לעולם לפני ראש השנה<sup>6</sup>,  
 ומרומז במלת היום דקאי<sup>7</sup> על ראש השנה, כי  
 זה<sup>8</sup> היום תחלת מעשיך" (וכידוע מה שכתוב בזהר<sup>9</sup>  
 שהיום קאי מכון על ראש השנה). ועל פי זה מבארים<sup>10</sup>  
 בתורת המדרש רבה<sup>11</sup> שאתם נצבים היום כלכם "היה ראוי להיות תחלת  
 הספר, אלא שאין<sup>12</sup> מוקדם ומאוחר בתורה", שאף על פי כן, מה שגאמר

(1) פרשתנו כט, ט"ז. (2) רד"ה אתם נצבים תע"ב ותד"ע (המשך תע"ב ח"א ע' קכ. ע' תרכז [ח"ב ע' קנט. ח"ג ע' תתנח]). (3) איוב לד, יט. (4) ע"פ פיוט "האוחז ביד משפט" לימים נוראים. (5) פרשתנו מד, א. (6) תוס' מגילה לא, ב. רמב"ם הלי' תפלה פ"ג ה"ב. ושוש"ע אר"ח סתכ"ח ס"ד. (7) ראה מגלה עמוקות פרשתנו ד"ה בעשירי (ס, ד). פענח רזא סוף פרשתנו. (8) תפלת מוסף דר"ה – מר"ה כז, א. (9) ראה זהר ח"ב לב, ב. ח"ג רלא, א. (10) אוה"ת ריש פרשתנו. (11) קה"ר פ"א, יב. (12) פסחים ו, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ואם כן, לכאורה העובדה שפסוק זה נמצא בסיום חומש דברים אינה חשובה
- 2 כל כך, בכל זאת, לאמיתו של דבר, מה שנגאמר אתם נצבים קרוב
- 3 לסוף ספר משנה תורה, ולא בהתחלת הספר, הרי זה לפי
- 4 שהיום קאי מכון על ראש השנה, ולכן הסדרה הפרשה, פרשת
- 5 נצבים נכתבה בענין שתהיה
- 6 נקראת לפני ראש השנה. 1 אתם נצבים קרוב לסוף ספר משנה תורה, הרי
- 7 וממשיך אדמו"ר הזקן לבאר 2 זה לפי שהיום קאי על ראש השנה, ולכן
- 8 במאמר הנזכר בליקוטי תורה "שכל 3 הסדרה נכתבה בענין שתהיה נקראת לפני ראש
- 9 ניצוצי נשמות של בני ישראל, 4 השנה. וממשיך לבאר "שכל ניצוצי נשמות
- 10 נצבים ומתעלים במקורם 5 נצבים ומתעלים במקורם הראשון ביום זה עד
- 11 הראשון במקור הראשון של נשמות 6 לפני הוי', ראשיכם שבטיכם מחוטב עציף עד
- 12 ישראל למעלה באלוקות ביום זה 7 שואב מימך", והיינו, ש'בראש השנה מתעלים
- 13 וההתעלות היא עד לפני הוי', 8 כל המדרגות, אפילו מחוטב עציף עד שואב
- 14 וההתעלות היא של כל בני ישראל, 9 מימך שהם בחינות ומדרגות תחתונות, להיות
- 15 מכל הסוגים וכל הדרגות כמפורט 10 כלם מתעלים למעלה במקור חצבם כו' להיות
- 16 בכתוב ראשיכם שבטיכם, 11 לאחדים כאחד."
- 17 מחוטב עציף עד שואב 12 ובזה מודגש גודל הפלאת הענין בראש השנה,
- 18 מימך שהם בחינות ומדרגות 13 שבו ישנו הענין הנצבים היום כלכם גו',
- 19 תחתונות, להיות כלם גם 14 שזהו מעמד ומצב נעלה יותר אפילו מפרו
- 20 קשור עם מתן תורה<sup>13</sup>, שהרי בפסוקי שופרות 15 שהיה במתן תורה. ובהקדים שראש השנה
- 21 מן החינות התחתונות שבנשמות ישראל 16 קשור עם מתן תורה<sup>13</sup>, שהרי בפסוקי שופרות
- 22 מתעלים למעלה במקור 17 מזכירים הענין דמתן תורה – ויהי ביום
- 23 חצבם כו' באלוקות וההתעלות היא 18 השלישי וגו'<sup>14</sup>, ובפרט על פי המשל הידוע<sup>15</sup>
- 24 נצבים כולכם להיות לאחדים 19 על תקיעת שופר בראש השנה, שעל ידי זה
- 25 כאחד." 20 מזכירים למלך את המעמד ומצב שהיה בשעה
- 26 ובזה בהתאחדות של כל בני ישראל 21 שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא
- 27 יחד מודגש גודל הפלאת 22 קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה<sup>16</sup>. אבל
- 28 הענין התוכן הפנימי בראש 23 אף על פי כן, ביחד עם הזכרון דמתן תורה,
- 29 השנה, שבו ישנו הענין 24 ניתוסף בראש השנה מעלה שלא בערך. והענין
- 30 נצבים היום כלכם גו', 25 כמבואר לעיל שהפסוק מכון על ראש
- 31 השנה, שזהו ענין זה של 'נצבים כלכם' מעמד ומצב נעלה יותר
- 32 אפילו מפרו שהיה במתן תורה, כפי שממשיך ומבאר. ובהקדים 36 שראש השנה עצמו קשור עם מתן תורה<sup>13</sup>, שהרי בפסוקי
- 33 שופרות שאומרים בתפלת מוסף של ראש השנה שבה אומרים פסוקים 37 שופרות שאומרים בתפלת מוסף של ראש השנה שבה אומרים פסוקים
- 34 אודות מלכיות, זכרונות ושופרות מזכירים הענין דמתן תורה – 38 אודות מלכיות, זכרונות ושופרות מזכירים הענין דמתן תורה –
- 35 ויהי ביום השלישי וגו'<sup>14</sup> (וזה לשון הכתוב "ויהי ביום השלישי 39 ויהי ביום השלישי וגו'<sup>14</sup>
- 40 כהן הבורק, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד 40 כהן הבורק, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד
- 41

(13) ראה אבודרהם בטעמי התקיעות (הענין הראשון והשלישי). (14) יתרו יט, טז. (15) המשך וככה תרל"ז פ"ע (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תקסז ואילך). (16) ע"ז ב, ב. ספרי ופרש"י ברכה לג, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 וְהֶעֱנִין בְּזֶה, שְׁבַמְתָּן תּוֹרָה, הִנֵּה לְמִרְוֹת שְׁהִיָּה הֶעֱנִין דְּוִירַד
- 2 הָיִי' עַל הַר סִינִי<sup>17</sup>, הוּא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (עֲצָמוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ
- 3 יִתְבָּרֵךְ וְלֹא רַק זֶה וְהָאֵרָה מִמֶּנּוּ) וְכָל פְּמִלְיָא דִּילֵיהּ<sup>18</sup>, וְכָל הַפְּמִלִּיָּה
- 4 שְׁלוֹ, וּכְתוּצָאָה מִזֶּה שְׁבִאוֹתָהּ שֶׁהָ שֶׁל מִתֵּן תּוֹרָה הִיטָה בְּעוֹלָם הַתְּגִלּוֹת
- 5 שֶׁל עֲצָמוֹת הָאֱלֹקוֹת נַעֲשֶׂה לְמִטָּה
- 6 בְּעוֹלָם הַזֶּה מַעֲמֵד וּמַצֵּב דְּעוֹף
- 7 לֹא פָּרַח וְשׁוֹר לֹא גָעָה כּו'<sup>19</sup>,
- 8 כִּי כָל הָעוֹלָם כּוֹלֵו, אִפִּילוּ בְּעֵלֵי הַחַיִּים,
- 9 הַשְׁתוּמָם מִגִּילּוֹי הָאֱלֹקוֹת מִכָּל
- 10 מְקוֹם, הִיָּה מִשֶּׁה מַחֲיָצָה
- 11 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, אֶהְרֵן מַחֲיָצָה
- 12 בְּפָנֵי עֲצָמוֹ כּו' וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
- 13 מַחֲיָצָה בְּפָנֵי עֲצָמָם<sup>20</sup>, כְּמֹאמֶר
- 14 חֲכָמֵינוּ ז"ל, הוּבָא בְּפִירוּשׁ רִשִׁי' עַל
- 15 הַכְּתוּב "וְעֵלִית אִתָּה וְאֶהְרֵן עִמָּךְ,
- 16 וְהַכְּהֵנִים" – יִכּוֹל אִף הֵם עִמָּךְ תִּלְמֹד
- 17 לֹמֵד וְעֵלִית אִתָּה [מִשְׁחָה], אִמּוֹר מֵעַתָּה
- 18 אִתָּה מַחֲיָצָה לְעַצְמָךְ וְאֶהְרֵן מַחֲיָצָה
- 19 לְעַצְמוֹ וְהַכְּהֵנִים מַחֲיָצָה לְעַצְמָם, מִשֶּׁה
- 20 נִיגַשׁ יוֹתֵר מֵאֶהְרֵן, וְאֶהְרֵן יוֹתֵר מִן
- 21 הַכְּהֵנִים וְהֵעֵם כָּל עֵינֵיךְ אֶל יִהְיֶה אֵת
- 22 מִצְבֶּם לְעֹלֹת אֶל ה', וְהָיָה עֵינִי
- 23 הַמַּחֲיָצָה הוּא לְהַדְגִּישׁ אֶת הַחֲלֻקוֹת
- 24 בֵּין בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, מִה שָׂאִין בֵּין
- 25 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָרִי זֶה בְּאוֹפֶן
- 26 נַעֲלָה יוֹתֵר שְׁלֹא בְּעֶרְךָ, לֵאל
- 27 כָּל יֵחַס וְהַשְׁוֹאָה, שְׁמִשָּׁה וְאֶהְרֵן
- 28 נִכְלָלִים עִם חוּטֵב עֲצִיד
- 29 וְשׁוֹאֵב מִמֶּיךָ בְּאוֹפֶן שְׁנֵצְבִים
- 30 גו' בְּלִכְם הַתַּחֲאֲחֻדוֹת גְּמוּרָה לֵאל כָּל
- 31 'מַחֲיָצוֹת'.
- 32 וּמִזֶּה מוֹכֵן, שְׁהֶעֱנִין דְּאֵתָם
- 33 נִצְבִים גו', שִׁישׁ בּוֹ שִׁילּוּב שֶׁל
- 34 שְׁתֵּי נִקְוֹדוֹת שֶׁלִּכְאוּרָה סוֹתֵרוֹת,
- 35 הַנִּקְוֹדָה הָאֶחָת הֶעֱנִין דְּכָלְכָם,
- 36 הַמְדַּגִּישׁ אֶת הַתַּחֲאֲחֻדוֹת שֶׁל כָּל בְּנֵי
- 37 יִשְׂרָאֵל בִּיחָד וּבִכְחַד עִם זֶה גַּם
- 38 הַנִּקְוֹדָה הַשְּׁנִיָּה חִילּוּקֵי הַדְּרָגוֹת
- 39 דְּרָאשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם עַד חוּטֵב
- 40 עֲצִיד וְשׁוֹאֵב מִמֶּיךָ, הַמְדַּגִּישׁ
- 41 אֶת הַחִילּוּקִים בֵּין הַסּוּגִים הַשּׁוֹנִים שֶׁל

- 42 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, הָרִי זֶה מִצֵּד הֶעֱנִין ד"הִיּוֹם", דְּקָאֵי עַל רֹאשׁ
- 43 הַשָּׁנָה, בְּדִלְקָמָן.
- 44 (ג) וְיִוִּבֵן בְּהַקְדָּם הַדִּיוּק בְּדִבְרֵי רַבִּינוּ הַזֶּקֶן בְּמֹאמֶר הַנוֹכַח
- 45 לְעֵל בִּלְקוּטֵי תּוֹרָה' שְׁפָרְשָׁה זֶה פִּרְשַׁת נִצְבִים קוֹרִין לְעוֹלָם כָּל
- 46 הַשָּׁנִים לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
- 47 וּמְרֹמֵז בְּמִלַּת הַיּוֹם שְׁבַחְחִילַת
- 48 הַפִּרְשָׁה 'אַתֶּם נִצְבִים הַיּוֹם' דְּקָאֵי
- 49 ש'הַיּוֹם' מִכּוּון עַל רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
- 50 וְהַשְׁאֵלָה הִיא דְּלִכְאוּרָה, לְפִי
- 51 הַבִּיאוֹר שְׁהִיּוֹם קָאֵי מִכּוּון עַל
- 52 רֹאשׁ הַשָּׁנָה, הִיָּתָה צְרִיכָה
- 53 לְהִיּוֹת הַקְּרִיאָה דְּאֵתָם נִצְבִים
- 54 הַיּוֹם בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (הַיּוֹם)
- 55 עֲצָמוֹ, וְלֹא לְפָנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
- 56 וּמִהוּ הַטַּעַם שֶׁקִּבְעוּ לְקִרְאוֹ פִּרְשַׁת
- 57 'נִצְבִים הַיּוֹם' דְּוֹקָא לְפָנֵי רֹאשׁ
- 58 הַשָּׁנָה. ?
- 59 אִף הֶעֱנִין הוּא, דְּהִנֵּה, יִשְׁנֹו
- 60 כָּלָל בְּתוֹרָה (כְּפִי שְׁנֵתְבָאֵר
- 61 בְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת<sup>21</sup>) שְׁבָכָל
- 62 עֲנִין שְׁנִמְשָׁךְ וְיִוִּד מִלְּמַעְלָה צְרִיךְ
- 63 שְׁהִיָּה לְפָנֵי זֶה הַכְּנָה
- 64 מִלְּמַטָּה בְּעִבּוּרַת הָאָדָם, שְׁהִיא
- 65 הַהֲכֵנָה מֵעִין הֶעֱנִין וְהַמַּעֲמֵד
- 66 וּמַצֵּב שְׁאֵלִיו נַעֲשִׂית הַהֲכֵנָה,
- 67 וְהַהֲכֵנָה מִלְּמַטָּה צְרִיכָה לְהִיּוֹת מֵעִין
- 68 וּבִסּוּג הֶעֱנִין שְׁמִשָּׁשִׁים מִלְּמַעְלָה
- 69 שְׁזָהוּ כָּלְלוֹת הֶעֱנִין עֵינִי זֶה שֶׁל
- 70 הַהֲכֵנָה מִלְּמַטָּה הוּא הַתּוֹכֵן הַכִּלְלִי
- 71 דְּאֵתְעִירוֹתָא דְּלִתְמָא שֶׁל
- 72 הַתְּעוּרוֹרוֹת מִלְּמַטָּה, מִצֵּד עִבּוּרַת
- 73 הָאָדָם. וְעַד כִּדִּי כֵךְ חֲשׁוֹב עֵינִי
- 74 הַהֲתַעֲוּרוֹת מִלְּמַטָּה שְׁגָם שֶׁאִפִּילוּ
- 75 כְּאֶשֶׁר לֹא יִכּוֹל לְהִיּוֹת עֲנִין
- 76 שֶׁל אֲתַעֲרוֹתָא הַתְּעוּרוֹרוֹת מִמֶּשׁ
- 77 בְּעִבּוּרַת הָאָדָם (כִּי הָאָדָם נִמְצָא בְּמִצְבֵּי
- 78 רוֹחֵנִי נְחוּת וְאִין בְּכוּחוֹ לְפַעּוֹל בְּעַצְמוֹ
- 79 אֵת ה'אֲתַעֲרוֹתָא דְּלִתְמָא' הַנְּדִרְשָׁה),
- 80 צְרִיךְ לְהִיּוֹת עַל כָּל פָּנִים לְכָל
- 81 הַפְּחוֹת עֲנִין שְׁהוּא בְּבַחֲיָנַת
- 82 הַכְּנַת מְקוֹם כּו' לְקַבֵּל הַהִמְשָׁכָה

(17 שם, כ. 18) ראה שמו"ר פכ"ט, ח. ועוד. (19 שמו"ר שם, ט. 20) מכילתא ופרש"י יתרו שם, כד. (21) ראה לקו"ת שה"ש כד, א ואילך. אגרות-קודש ח"ב ע' נז.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 מלמעלה, בְּדִוְגַמַּת הָעֲנִיָּן דָּתֵר שְׁלִים מקום שלם, לא פגום (כלשון  
2 הוזהר קִדְשָׁא בְּרִיף הוּא לֹא שְׂרִיָּא אֱלָא בְּאַתֵּר שְׁלִים הקדוש  
3 ברוך הוא אינו שורה אלא במקום שלם)<sup>22</sup>, שְׂאִין זֶה הכנת והכשרת  
4 המקום עֲנִיָּן שֶׁל אֲתַעְרוּתָא התעוררות מלמטה שְׁמִכְרִיחָא אֵת  
5 הַגִּילּוּי מִלְּמַעְלָה (ואין הכוונה  
6 ששייך למעלה באלוקות מושג של  
7 הכרח אלא ענין זה ש'אתערותא  
8 דלתתא' מחייבת, כביכול, שתהיה  
9 'אתערותא דלעילא' הוא לְאַחֲרִי  
10 שְׁעֵלָה בְּרַצוֹנֹו של הקדוש ברוך  
11 הוא הָעֲנִיָּן שכן יהיה סדר הדברים  
12 שְׁבִאֲתַעְרוּתָא דִּלְתַתָּא נַעֲשֶׂה  
13 ונפעל שיהיה אֲתַעְרוּתָא  
14 דִּלְעִילָא)<sup>23</sup>, אֱלָא רק הַכֶּנֶת  
15 מְקוֹם שְׁיֵהִיָּה האדם והעולם כְּלִי  
16 מוֹכֵן וּמוֹכָשֶׁר שְׂיֻכְל לְבוֹא  
17 וּלְהִתְקַבֵּל בו הַגִּילּוּי מִלְּמַעְלָה  
18 וכאמור, לכל המשכה צריכה להיות  
19 תחילה עבודת האדם או באופן של  
20 'אתערותא דלתתא' ואם זה לא אפשרי,  
21 אזי צריכה להיות לכל הפחות 'הכנת  
22 מקום'.  
23 וְעֲנִיָּן זֶה (שִׁישׁ צוֹרֶף בְּהִכְנָה  
24 מִלְּמַטָּה כדי שתהיה התגלות  
25 והמשכה מלמעלה) מוֹדְגָשׁ בִּיתֵר  
26 בְּנוֹגַע לְרָאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁהָרִי  
27 רָאשׁ הַשָּׁנָה שחל בא' בתשרי  
28 הוא יוֹם הַשִּׁישִׁי לְמַעֲשֶׂה  
29 בְּרָאשִׁית שהתחיל בכ"ה באלול,  
30 והיום השישי לבריאה הוא יוֹם  
31 בְּרֹא אָדָם הָרִאשׁוֹן, וְאִז  
32 כשנברא אדם הראשון נִפְעַל  
33 בְּכָלִלוֹת הַבְּרִיאָה הָעֲנִיָּן  
34 דַּעְבּוּדַת הַמַּטָּה, עבודת ה' על ידי  
35 הַנְּבִרָאִים פִּיּוֹן שְׁנִתְבַטַּל הַמַּעֲמָד  
36 וּמִצָּב דָּאָדָם אֵין לַעֲבֹד אֵת  
37 הָאָדָמָה<sup>24</sup> (כְּפִי שְׁהִיָּה עַד יוֹם  
38 הַשִּׁישִׁי) והמצב הזה התבטל עם בריאת אדם הראשון, וְהִתְחִילָה  
39 פְּעוּלַת הַמַּטָּה, עבודת האדם לַעֲבֹד אֵת הָאָדָמָה, שְׁאָדָמָה רִמּוֹ  
40 עַל סְפִירַת הַמַּלְכוּת<sup>25</sup>, כמבואר בחסידות שספירת המלכות נקראת
- 41 'ארץ' כנרמז בלשון הכתוב בקהלת "ויתרון ארץ בכל היא מלך לשדה נעבד",  
42 ויש כמה ביאורים בשייכות של ספירת המלכות ל'ארץ' ו'אדמה' ואחד מהם  
43 הוא שספירת המלכות היא כנגד יסוד העפר, בד' היסודות אש מים רוח עפר,  
44 ויסוד העפר הוא כנגד ספירת המלכות, כ' די' היסודות הם כנגד ומשתלשלים  
45 מד' האותיות של שם הוי' ויסוד העפר  
46 הוא כנגד אות ה' אחרונה של שם הוי'  
47 שענינה ספירת המלכות שְׁכּוּלָּלָת  
48 כֹּל סֹדֵר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, וּבִזְה  
49 בכללות הבריאה צְרִיף לְפַעוּל  
50 עֲנִיָּן הָעֲבֹדָה, שְׁזוּהִי תְּכִלִּית  
51 הַבְּרִיאָה, כְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה  
52 השפע והחיות שמלמעלה נִהְמָא  
53 דְּכִסּוּפָא<sup>26</sup>, לחם בושה, שניתן ללא  
54 עבודה והמקבל אותו מתבייש בו, מה  
55 שאין כן כאשר הוא מקבל שכר  
56 והשפעה תמורת עבודה וּמָה גַם  
57 ובפרט שְׁעֵבּוּדָה הִיא צוֹרֶף  
58 גְּבוּהָ<sup>27</sup> ובמיוחד שעבודת ה' צריכה  
59 להיות לא רק לצורך האדם (כדי שעל  
60 ידי 'אתערותא דלתתא' תומשך  
61 'אתערותא דלעילא' וכדי שהשפע  
62 שמקבל לא יהיה 'נִהְמָא דְּכִסּוּפָא')  
63 אלא יש בעבודה גם ענין בשביל 'צורך  
64 גבוה', כדי להביא תוספת ושלימות  
65 מסוימת למעלה, שזה מודגש עוד יותר  
66 את החשיבות שבעבודת האדם.  
67 וְלִכְזֹ, לִפְנֵי רָאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁעַל  
68 זֶה על ראש השנה נֶאֱמַר אַתֶּם  
69 נִצָּבִים הַיּוֹם גו', צְרִיף לְהִיּוֹת  
70 הַהִכְנָה מִצַּד הַמַּטָּה מצד עבודת  
71 האדם מַעֲיֵן זֶה, עַל יְדֵי זֶה  
72 שְׁקוּרִין פְּרָשָׁה זו בַּתּוֹרָה.  
73 (ד) וְיֵשׁ לְהוֹסִיף בְּבִיאור  
74 הַדְּגֻשֶׁת כְּלָלוֹת עֲנִיָּן עֲבֹדַת  
75 הָאָדָם בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁמִצָּד  
76 זֶה מצד עבודת האדם הוא  
77 הַעִילּוּי דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה (יוֹם  
78 בְּרֹא אָדָם הָרִאשׁוֹן) לְגַבִּי כ"ה בְּאֵלּוּל שְׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם<sup>28</sup>  
79 כי עבודת האדם היא המטרה והתכלית של כל הבריאה, ולכן יום בריאת  
80 האדם, ראש השנה, נעלה יותר מיום התחלת הבריאה, כפי שממשיך ומבאר.

(22) זח"ג צ, ב. וראה לקו"ת שם. ובכ"מ. (23) ראה סהמ"צ להצ"צ קס, א. (24) בראשית ב, ה. (25) ראה אוה"ת (יהל אור) תהלים ע' תקסז. ועוד. (26) ראה ירושלמי ערלה פ"א ה"ג. לקו"ת צו ז, ריש ע"ד. ובכ"מ. (27) ראה עבוה"ק חלק העבודה בתחלתו. של"ה שער הגדול כט, ב ואילך. (28) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פיסקא כג. יל"ש פינחס רמז תשפב. ועוד.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 וּבְהִקְדָּם בִּיאור הָעִילוי דְּכ"ה בְּאֵלּוּל, יום הַתַּחֲלַת הַבְּרִיאָה, שְׁאֵז  
2 הָיָה הָעֵנִין דְּבִרְאשִׁית בְּרָא ג'ו'<sup>29</sup>, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הָרַמְבַּ"ן  
3 שֶׁהִלְשׁוֹן בְּרָא בלשון הַקֹּדֶשׁ מוֹרָה עַל הוֹצָאת הַיֵּשׁ מֵאֵין  
4 מְצִיאוֹת דָּבָר מֵלֹא דָבָר [וּבִזְזָה נִכְלָלָת כָּל הַבְּרִיאָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ זָה,  
5 כָּל הַדְּבָרִים שֶׁנִּבְרְאוּ בַּיָּמִים הַבָּאִים,  
6 אַחֲרֵי הַיּוֹם הָרִאשׁוֹן שֶׁל שֶׁשֶׁת יָמֵי  
7 בְּרִאשִׁית שְׁזָהוּ מֵהַ שְׁנֵאֲמָר  
8 בַּפְּסוּק זֶה (בְּרִאשִׁית בְּרָא  
9 אֱלֹקִים) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת  
10 הָאָרֶץ, אֵת הַשָּׁמַיִם לְרִבּוֹת  
11 תּוֹלְדוֹתֵיהֶם וְאֵת הָאָרֶץ  
12 לְרִבּוֹת תּוֹלְדוֹתֶיהָ<sup>30</sup> לַהֲרוֹת  
13 שֶׁבְּבִרְאֵת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן  
14 שֶׁל הַבְּרִיאָה נִכְלָלָת כָּל הַבְּרִיאָה],  
15 וּמוֹכֵן גּוֹדֵל הָעִילוי דְּהַתַּחֲלַת  
16 הַבְּרִיאָה מֵאֵין לֵישׁ, כְּמוֹכֵא  
17 בְּאַגְרַת הַקֹּדֶשׁ<sup>31</sup> שֶׁבִּסְפָּר הַתְּנִיָּא  
18 לְאִדְמוֹרִי הֶזְקֵן שְׁעֵנִין זֶה שֶׁל  
19 בְּרִיאַת 'יֵשׁ מֵאֵין' אֵינוֹ אֵלָּא  
20 בְּכַחוֹ שֶׁל הַמְּאֹרֶת מְקוֹר הָאוֹר,  
21 הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲצָמוֹ, "מֵהוּתוֹ  
22 וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַמְּאֹצִיל הַחוּרָא  
23 בְּרוּךְ הוּא שְׁמִצְיָאוֹתוֹ  
24 שֶׁהַמְּצִיאוֹת שֶׁלוּ עֲצָמוֹ הוּא  
25 מְעַצְמוֹתוֹ וְאֵינוֹ עֹלִיל וְהוּא לֹא  
26 תּוֹצֵא מֵאִיָּה עֵלִיהָ וְסִיפָּהּ  
27 שֶׁקֹּדֶמָה לּוֹ חֵס וְשְׁלוֹם" וְכִיּוֹן  
28 שֶׁהוּא עֲצָמוֹ הוּא מְצִיאוֹת לֹלָא סִיבָּה  
29 קוֹדֶמַת, בִּיכּוּלָתוֹ לִבְרֹא 'יֵשׁ' מֵאֵין  
30 וְאַפְסָּ (וְלֹא רַק בְּדֶרֶךְ שֶׁל 'עֵלִיהָ וְעוֹלָל',  
31 סִיבָּה וְתוֹצֵאָה), וְנִמְצָא, שֶׁבְּכ"ה  
32 בְּאֵלּוּל כִּשְׁנִבְרָא הָעוֹלָם 'יֵשׁ' מֵאֵין  
33 הָיָה דְּבִרְאשִׁית חִידוּשׁ שְׁיִשְׁנוּ רַק  
34 בְּחִיק הַבּוֹרָא, וּבְבּוֹרָא עֲצָמוֹ  
35 - בְּמָקוֹם וְדִרְגָּא כָּל כֵּךְ נִעְלִית,  
36 'מֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַמְּאֹצִיל', שְׁלֹא  
37 קֹדֶמָה לּוֹ עֵלִיהָ וְסִיפָּהּ חֵס  
38 וְשְׁלוֹם.  
39 וְנוֹסֵף לְכַךְ שֶׁבְּכ"ה בְּאֵלּוּל הָיָה הָעֵנִין דְּבִרְאֵת יֵשׁ מֵאֵין,  
40 הִנֵּה גַם בְּנוֹגַע לְהֵישׁ גּוֹפָא עֲצָמוֹ [שְׁיֵשׁ בּוֹ כְּמָה פְּרָטִים  
41 וּפְרָטִי פְּרָטִים, כָּכָל פְּרָטִי עֲשֶׂרָה הַמְּאֹמְרוֹת שֶׁבָּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם
- 1 וּבְהִקְדָּם בִּיאור הָעִילוי דְּכ"ה בְּאֵלּוּל, שְׁאֵז  
2 הָעֵנִין דְּבִרְאשִׁית בְּרָא ג'ו'<sup>29</sup>, כְּמוֹ שֶׁפָּתַח הָרַמְבַּ"ן  
3 שֶׁהִלְשׁוֹן בְּרָא מוֹרָה עַל הוֹצָאת הַיֵּשׁ מֵאֵין [וּבִזְזָה  
4 נִכְלָלָת כָּל הַבְּרִיאָה שְׁלֹאֲחֶרֶץ זָה, שְׁזָהוּ מֵהַ  
5 שְׁנֵאֲמָר (בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים) אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת  
6 הָאָרֶץ, אֵת הַשָּׁמַיִם לְרִבּוֹת תּוֹלְדוֹתֵיהֶם וְאֵת  
7 הָאָרֶץ לְרִבּוֹת תּוֹלְדוֹתֶיהָ<sup>30</sup>], וּמוֹכֵן גּוֹדֵל הָעִילוי  
8 דְּהַתַּחֲלַת הַבְּרִיאָה מֵאֵין לֵישׁ, כְּמוֹכֵא בְּאַגְרַת  
9 הַקֹּדֶשׁ<sup>31</sup> שְׁעֵנִין זֶה אֵינוֹ אֵלָּא בְּכַחוֹ שֶׁל הַמְּאֹרֶת  
10 עֲצָמוֹ, "מֵהוּתוֹ וְעֲצָמוֹתוֹ שֶׁל הַמְּאֹצִיל בְּרוּךְ הוּא  
11 שְׁמִצְיָאוֹתוֹ הוּא מְעַצְמוֹתוֹ וְאֵינוֹ עֹלִיל מֵאִיָּה  
12 עֵלִיהָ וְסִיפָּהּ שֶׁקֹּדֶמָה לּוֹ חֵס וְשְׁלוֹם", וְנִמְצָא,  
13 שֶׁבְּכ"ה בְּאֵלּוּל הָיָה דְּבִרְאֵת חִידוּשׁ שְׁיִשְׁנוּ רַק  
14 בְּחִיק הַבּוֹרָא, וּבְבּוֹרָא עֲצָמוֹ - בְּמָקוֹם וְדִרְגָּא  
15 שֶׁלֹּא קֹדֶמָה לּוֹ עֵלִיהָ וְסִיפָּהּ חֵס וְשְׁלוֹם.  
16 וְנוֹסֵף לְכַךְ שֶׁבְּכ"ה בְּאֵלּוּל הָיָה הָעֵנִין דְּבִרְאֵת  
17 יֵשׁ מֵאֵין, הִנֵּה גַם בְּנוֹגַע לְהֵישׁ גּוֹפָא  
18 [שְׁיֵשׁ בּוֹ כְּמָה פְּרָטִים וּפְרָטִי פְּרָטִים, כָּכָל פְּרָטִי  
19 עֲשֶׂרָה הַמְּאֹמְרוֹת וְצִירּוּפֵי הָאוֹתִיּוֹת עַל יְדֵי  
20 חִילּוּפִים וְתַמּוּרוֹת, עַד לְחִילּוּפִים דְּחִילּוּפִים  
21 וְתַמּוּרוֹת דְּתַמּוּרוֹת (כְּמוֹכֵא בְּשִׁעָר הַיַּחֲדוּד  
22 וְהָאִמּוּנָה<sup>32</sup>)], הִיתָה מַעֲלָה מִיּוֹחֲדָת בְּכ"ה  
23 בְּאֵלּוּל, שֶׁבּוֹ נֶאֱמַר הַמְּאֹמֶר הָרִאשׁוֹן, וְיֵאֱמָר  
24 אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר<sup>33</sup>, שְׁזָהוּ הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא  
25 בַּיּוֹם רִאשׁוֹן<sup>34</sup>, שֶׁהָיָה אוֹר נִפְלָא לֹא רַק בְּכַחוֹת  
26 אֵלָּא בְּעִיקָר בְּאִיכוֹת, עַד שֶׁהָיָה אֶדָם הָרִאשׁוֹן  
27 צוֹפֶה בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ<sup>34</sup>, כְּמוֹכֵא  
28 שְׁנֵאֲמָר בַּיּוֹם רִאשׁוֹן<sup>34</sup>, שֶׁהָיָה אוֹר נִפְלָא לֹא רַק בְּכַחוֹת  
29 אֵלָּא בְּעִיקָר בְּאִיכוֹת, עַד שֶׁהָיָה אֶדָם הָרִאשׁוֹן צוֹפֶה בּוֹ  
30 בְּאִמּוּנָתוֹ הָאוֹר שֶׁנִּבְרָא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ<sup>34</sup>,

(29 בראשית א, א. 30 פרש"י שם, יד. 31 סימן כ. 32 בתחלתו ובסופו. 33 בראשית א, ג. 34 חגיגה יב, א. ב"ר פ"ג, ו. פי"א, ב.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 כַּמְבוֹאֵר בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת בְּאַרוּכָה<sup>35</sup> וְלִהְיֶיר מַחִילוּקִי  
2 הַדְּעוֹת בְּמִדְרָשֵׁי חַז"ל<sup>36</sup> אִם אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם רֵאשִׁון הָאִיר  
3 רַק בְּיוֹם הָרֵאשִׁון, אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא עַד יוֹם הָרִבְעִי וְכו', שְׁבוּ נִבְרָא  
4 וְנִחַל הַמַּאֲוֵרוֹת, אֲבָל בְּכָל אֹפֶן, בְּרִיאַת אִזְּזָה הָיְתָה בְּיוֹם  
5 הָרֵאשִׁון, כ"ה בְּאַלּוּל. וְעוֹד  
6 זֹאת, שְׁבַכ"ה בְּאַלּוּל הָיְתָה<sup>1</sup> בְּכֶמֶה מְקוֹמוֹת בְּאַרוּכָה<sup>35</sup> וְלִהְיֶיר מַחִילוּקִי  
7 גַּם הַמַּעֲלָה שִׁשְׁנָה בְּבִרְיָא<sup>2</sup> הַדְּעוֹת בְּמִדְרָשֵׁי חַז"ל<sup>36</sup> אִם אִזְּזָה הָאִיר רַק  
8 גּוֹפֵא עֲצֻמָּה בְּסִדֵּר<sup>3</sup> בְּיוֹם הָרֵאשִׁון, אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא עַד יוֹם הָרִבְעִי וְכו',  
9 הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שֶׁל יִירֵד וְהַמַּשְׁכָּה<sup>4</sup> אֲבָל בְּכָל אֹפֶן, בְּרִיאַת אִזְּזָה הָיְתָה בְּיוֹם  
10 הָאִיר הָאֱלֹהִי מַלְמַעֲלָה לַמַּטָּה<sup>5</sup> הָרֵאשִׁון, כ"ה בְּאַלּוּל. וְעוֹד זֹאת, שְׁבַכ"ה  
11 מִדְּרָגָא לְדְרָגָא, שֶׁהַפְּנוּנָה<sup>6</sup> בְּאַלּוּל הָיְתָה גַּם הַמַּעֲלָה שִׁשְׁנָה בְּבִרְיָא גּוֹפֵא  
12 בְּזָה בִּירֵד הָאִיר בְּסִדֵּר וְהִדְרָגָה וְעַל<sup>7</sup> בְּסִדֵּר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִדְּרָגָא לְדְרָגָא, שֶׁהַפְּנוּנָה  
13 יְדִי צִמְצוּמִים הִיא (לֹא לְהִקְטִין<sup>8</sup> בְּזָה הִיא (לֹא לְהִקְטִין וּלְצִמְצֹם הַעֲנָן חֵס  
14 וּלְצִמְצֹם הַעֲנָן חֵס וְשָׁלוֹם,<sup>9</sup> אֲלֵא) כְּדִי לַפְּעוֹל שֶׁגַּם הַנִּבְרָא  
15 אֲלֵא) כְּדִי לַפְּעוֹל שֶׁגַּם הַנִּבְרָא<sup>10</sup> לְקַבֵּל, וְעַד שִׁיְהִיָּה בְּדוּגְמַת דָּם וּבִשָּׁר בְּבִשְׂרִי<sup>37</sup>,  
16 הַתַּחֲתוֹן הַמּוֹגֵבֵל יוֹכֵל לְקַבֵּל<sup>11</sup> שְׁלֹכַן צִרְיָן לְהִיֹּת הָאִיר לְפִי הַכַּחוֹת וְהַפְּלִים  
17 וּלְקַלּוֹט וְלַהֲכִיל אֶת הָאִיר הָאֱלֹהִי,<sup>12</sup> שְׁלֹ, הִנֵּה גַּם מַעֲלָה זֹאת הָיְתָה בְּאִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
18 וְעַד שִׁיְהִיָּה בְּדוּגְמַת דָּם<sup>13</sup> רֵאשִׁון (כ"ה בְּאַלּוּל), בְּדִירָע תּוֹרַת הַפַּעַל שֶׁם  
19 וּבִשָּׁר בְּבִשְׂרִי<sup>37</sup>, הִינֵנו שִׁיְחִדוֹר בּוֹ<sup>14</sup> טוֹב<sup>38</sup> וְהִרְבַּה הַמַּגִּיד (בְּרִמְזֵי תוֹרָה<sup>39</sup>) בְּבִיאוֹר  
20 בְּפִנְיִמִיּוֹת (כְּמוֹ הַמּוֹן שֶׁהָאֵדָם אוֹכֵל<sup>15</sup> מֵאֵמֶר הַזֶּהֱרֵר<sup>40</sup> בְּטַעַם הַחִילוּק בֵּין שְׂאֵר  
21 וְנִהְיֵי לְהִיֹּת חֵלֶק בְּלִחֵי נִפְרָד מֵהֶם<sup>16</sup> הַמַּאֲמָרוֹת שֶׁבֵּהֶם נִאֲמַר וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי גוֹ'  
22 וְהַבִּשָּׁר שֶׁלֹּ) שְׁלֹכַן צִרְיָן לְהִיֹּת<sup>17</sup> וַיְהִי כֵן, מֵה שְׂאֵין כֵּן בְּבִרְיָא הָאִיר נִאֲמַר  
23 הָאִיר הָאֱלֹהִי הִיֹּדֵר מַלְמַעֲלָה וְנִמְשָׁךְ<sup>18</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
24 לַמַּטָּה לְפִי הַכַּחוֹת וְהַפְּלִים<sup>19</sup> וַיְהִי כֵן, מֵה שְׂאֵין כֵּן בְּבִרְיָא הָאִיר נִאֲמַר  
25 שְׁלֹ שֶׁל הַנִּבְרָא שֶׁמִּקְבֵּל אֶת הָאִיר,<sup>20</sup> שְׁלֹכַן צִרְיָן לְהִיֹּת הָאִיר נִאֲמַר  
26 הִנֵּה גַּם מַעֲלָה זֹאת הָיְתָה בְּאִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>21</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
27 לְפִי הַכַּחוֹת וְהַפְּלִים שֶׁל הַנִּבְרָא<sup>22</sup> הָיְתָה בְּאִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
28 הָיְתָה בְּאִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>23</sup> רֵאשִׁון (כ"ה בְּאַלּוּל), בְּדִירָע<sup>24</sup> וְנִהְיֵי כֵן, מֵה שְׂאֵין כֵּן  
29 תּוֹרַת הַפַּעַל שֶׁם טוֹב<sup>38</sup> וְהִרְבַּה<sup>25</sup> הַמַּגִּיד מִמַּעֲוִירֵשׁ (בְּרִמְזֵי  
30 הַמַּגִּיד מִמַּעֲוִירֵשׁ (בְּרִמְזֵי תוֹרָה<sup>39</sup>) בְּבִיאוֹר מֵאֵמֶר<sup>26</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
31 הַזֶּהֱרֵר<sup>40</sup> בְּטַעַם הַחִילוּק בֵּין<sup>27</sup> שְׂאֵר הַמַּאֲמָרוֹת מַעֲשֶׂה  
32 שְׂאֵר הַמַּאֲמָרוֹת שֶׁבֵּהֶם נִבְרָא הָעוֹלָם<sup>28</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי גוֹ'  
33 וְהִרְבַּה הַמַּגִּיד מִמַּעֲוִירֵשׁ (בְּרִמְזֵי תוֹרָה<sup>39</sup>) בְּבִיאוֹר מֵאֵמֶר<sup>29</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
34 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>30</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
35 הָאִיר הָאֱלֹהִי הִיֹּדֵר מַלְמַעֲלָה וְנִמְשָׁךְ<sup>31</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
36 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>32</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
37 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>33</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
38 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>34</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
39 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>35</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם  
40 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם<sup>36</sup> וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אִזְּזָה שִׁנְבֵּרָא בְּיוֹם

(35) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אור שנברא בו' (כרך ג' ע' תקיב ואילך). ושו"נ. (36) ראה ב"ר פ"ג שם. לקו"ש ח"י ע' 7  
הערה 8. (37) ל' התיגא פ"ה (ט, ב). (38) כש"ט סרמ"ז. (39) אור תורה ס"ט ב. ס"ד. ס"ט ספג. (40) ח"א רסד, א (בהשמטות).  
ח"ב קכז, ב. קסז, א. (41) ראה לקו"ש דרושי ר"ה נח, א. המשך תער"ב ח"א ס"ע תז [ח"ב ע' תקנט] ואילך. ח"ב ע' א'קמ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שזו מעלה גדולה ביותר, כי עבודת האדם היא המטרה והתכלית של הבריאה.
- 2 (ה) וביאור הענין של חשיבות עבודת האדם יובן ממה שנאמר
- 3 בבריאת האדם נעשה אדם בצלמנו כדמותנו<sup>42</sup>, והיינו,
- 4 שנוסף על הענין הנעשה לשון רבים, שבוזה מודגש שהאדם הוא כללות
- 5 שהאדם הוא כללות כל
- 6 הבריאה כולה, ובבריאתו של
- 7 האדם נשתתפו כל הכחות
- 8 כו'<sup>43</sup>, כדי שלאחרי זה
- 9 כשיביא ויעבוד עבודתו יוכל
- 10 האדם לכבד את כל
- 11 הענינים שבעולם שחל יהיה שייך
- 12 לצד הקדושה, כמו שנאמר<sup>44</sup>
- 13 בתורה מלאו את הארץ
- 14 וכבשה (כמרומו גם בגמרא
- 15 בסוגיא הידועה בסנהדרין<sup>45</sup>)
- 16 שם נאמר "לפיכך נברא אדם יחיד,
- 17 ללמדך שכל המאבד נפש אחת
- 18 מישראל מעלה עליו הכתוב כאילו
- 19 איבד עולם מלא וכל המקיים נפש
- 20 אחת מישראל מעלה עליו הכתוב
- 21 כאילו קיים עולם מלא", ובוה מרומז
- 22 שלאדם הראשון יש השפעה ופועלה
- 23 על כל העולם), הגה עוד זאת,
- 24 שהאדם נברא בשני הענינים
- 25 דעלם (בצלמנו) ודמות
- 26 (כדמותנו). ובהקדים החילוק
- 27 ביניהם בפשטות הדברים<sup>46</sup>,
- 28 שפדמותנו הוא רק ענין של
- 29 דמות (אפכילד תמונה,
- 30 השתקפות), ואילו בצלמנו
- 31 מורה שזהו הענין עצמו.
- 32 ובכללות הרי זה החילוק בין
- 33 זה לכה (כמבואר בלקוטי
- 34 תורה לאדמו"ר הזקן בפרשת
- 35 מטות<sup>47</sup> בפירוש מאמר
- 36 רנ"ל<sup>48</sup> כל הנביאים נתנבאו
- 37 בכה והנבואות שלהם מתחילות ב"כה
- 38 אמר ה' נוסף עליהם משה
- 39 שנתנבא בזה ואמר 'זה הדבר אשר
- צוה ה'"), שהלשון זה מורה על הענין עצמו, וכמובא גם
- בפירוש רש"י על התורה על הפסוק<sup>49</sup> האמור בשירת 'אז ישיר'
- זה א-לי, שהיו בני ישראל מראין אותו את הקדוש ברוך הוא שנגלה
- להם בקריעת ים סוף באצבע, מה שאין כן הלשון כה הרי זה
- רק כדוגמת הדבר, ועד כפי שהוא בדרגה נמוכה יותר,
- ככ"ף הדמיון היינו שדומה לדבר
- אבל אינו הדבר עצמו. ועל בריאת
- האדם נאמר שהיו בזה שני
- הענינים הבצלמנו הדבר עצמו
- וכדמותנו דמות והשתקפות של
- הדבר, כפי שממשיך ומבאר.
- והענין בזה, כמבואר בלקוטי
- תורה<sup>50</sup> שבריאת העולם
- ככ"ה באלול היא בבחינת כה, כדמותנו, להיות
- כה, כדמותנו, להיות נראה
- העולם ליש ודבר כו' למרות
- שלאמיתו של דבר, העולם בטל
- לאלקות ואינו מציאות אמיתית ולכן
- הרי הוא רק דמות הדבר, בחינת 'כה'.
- וכמוכן בפשטות, שהרי
- עולם הוא מלשון העלם
- (והסתרה)<sup>51</sup>, והיינו, שאף על
- פי שמבין האדם בעצמו
- בהתבוננות שכלית שאין דבר
- עושה את עצמו<sup>52</sup> (ככל
- פירטי הראיות שבדבר),
- ובהכרח שישנו בורא לעולם
- כו', כי לא יתכן שהעולם עשה את
- עצמו, ואם כן, הרי על ידי
- התבוננות אמיתית בהכרח
- לבוא לידי החלטה מסקנה
- והענין בזה, כמבואר בלקוטי תורה<sup>50</sup>
- שבריאת העולם ככ"ה באלול היא בבחינת כה, כדמותנו, להיות
- נראה העולם ליש ודבר כו'. וכמוכן בפשטות, שהרי עולם הוא מלשון העלם
- (והסתרה)<sup>51</sup>, והיינו, שאף על פי שמבין בעצמו בהתבוננות שכלית שאין דבר
- עושה את עצמו<sup>52</sup> (ככל פירטי הראיות שבדבר), ובהכרח שישנו בורא כו',
- ואם כן הרי על ידי התבוננות אמיתית בהכרח לבוא לידי החלטה שיש בעל

ובכ"מ. (42) בראשית שם, כו. (43) ראה ספר הערכים חב"ד ערך אדם ס"א (כר א' – ע' קכו). ורש"י. (44) בראשית שם, כח. (45) לז, א. (46) ראה גם סה"מ תרצ"א ע' יט ואילך. (47) פב, סע"א ואילך. (48) ספרי ופרש"י ר"פ מטות. (49) בשלח טו, ב. וראה גם פרש"י סוף תענית. (50) פרשתנו מז, ב. וראה גם תורת מנחם סה"מ תשרי ע' כט ואילך. (51) ראה לקו"ת שלח לו, ד. ובכ"מ. (52) ראה חובת הלבבות שער היחוד רפ"ה. הובא ונת' בס' החקירה להצ"צ קה, א.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 שֵׁשׁ בַּעַל הַבַּיִת לְבִירָה זֹה<sup>54</sup>, מִכָּל מְקוֹם, הָרִי גַם לֵאחֹר שֶׁאֵין  
2 הַגִּיעַ לַמִּסְקָנָה זֶה שֵׁשׁ בּוֹרָא לַעֲלוֹם זֶה נִשְׁאָר אֲצִלּוֹ רַק בְּשִׁכְלִי,  
3 וְעֵדִינִן אֵין זֶה בְּאוֹפֶן שְׁמוֹרָה בְּאַצְבָּע כו', כִּפִּי שְׁמוֹרִים בְּאַצְבָּע  
4 עַל דְּבַר מוֹחֲשֵׁי וְהֵינּוּ לִפִּי שְׁזָהוּ עֲנִין שֶׁל שִׁכְלִי שֵׁשׁ בּוֹ בְּשִׁכְלִי  
5 מְדִידוֹת וְהַגְבָּלוֹת, וְשִׁיף גַם  
6 לֵאחֹר שֶׁהִשְׁכַּל הַגִּיעַ לַמִּסְקָנָה הַנְּכוֹנָה  
7 שֵׁשׁ בּוֹרָא לַעֲלוֹם וְהָעוֹלָם בְּטֵל לְבוֹרָא  
8 עֵדִין אֲפֹשֶׁר לְשֹׂאֵל קוֹשִׁיָא  
9 שֶׁתְּחַלִּישׁ אֲצִלּוֹ אֶת הָעֲנִין,  
10 וְעַד לְקוֹשִׁיָא יוֹתֵר חֻזְקָה  
11 שֶׁמִּפְרִיכָה אֲצִלּוֹ אֶת כָּל  
12 הָעֲנִין (וְכִמּוֹ הַחִילּוּק בַּתּוֹרָה  
13 בֵּין קוֹשִׁיָא, שְׁגָם לְאַחֲרֶיהָ  
14 נִשְׁאָר הָעֲנִין וְהַמִּסְקָנָה לֹא  
15 מִשְׁתַּנִּית, לְתִיּוֹבְתָא<sup>54</sup> שְׁפִירוּשָׁה  
16 הַפִּרְכָּה הָעֲנִין לְגַמְרִי), וְכִיּוֹדָאִי  
17 שֶׁאֵין זֶה הַמִּסְקָנָה שְׂבָאָה עַל יְדֵי  
18 הַתְּבוֹנָנוֹת שְׁכִלִית בְּאוֹפֶן שֶׁל  
19 הַתְּאֻמָּתוֹת בְּאוֹתָהּ רִמָּה שֶׁל וּדְאוֹת  
20 כִּמּוֹ דְּכָר שְׁמוֹרָה בְּאַצְבָּעוֹ,  
21 שֶׁלֹּא שִׁיף לֹא יִתְּכֵן כָּלִל שֶׁתְּהִיָּה  
22 בּוֹ חֵלִישׁוֹת, כִּיּוֹן שֶׁרָאָה זֹאת  
23 בְּעֶצְמוֹ. וְכֵן זֶה הוּא מִצַּד בְּרִיאַת  
24 הָעוֹלָם תַּחֲחִילַת הַבְּרִיאָה אֲמָנָם,  
25 בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לְמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית  
26 הֵימָּה בְּרִיאַת הָאָדָם, שֶׁאֲמַר  
27 לְכָל הַנִּבְרָאִים בּוֹאוּ נִשְׁתַּחֲוֶה  
28 וְנִכְרַעַה נִכְרַעַה וְנִתְּבַטַּל לִפְנֵי  
29 הָיוֹי עוֹשֵׁנוֹ<sup>55</sup> וְנַעֲבֹד אוֹתוֹ, וְעַל  
30 יְדֵי זֶה פָּעַל בְּכָל הַבְּרִיאָה  
31 כּוֹלֵה הָעֲנִין ד'זֶה" שֶׁכֵּן  
32 הַבְּרִיאָה תְּכִיךְ בְּאוֹלֻקוֹת כְּדֵר מוֹחֲשֵׁי  
33 וְכַמְצִיאוֹת וּדְאוֹת בּוֹדְאוֹת מוֹחֲלֻט.  
34 וְזוֹהִי גַם כָּלִיל עֲבֹדַת בְּנֵי  
35 יִשְׂרָאֵל, כִּפִּי שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּגִלּוֹי  
36 עַל יְדֵי מֹשֶׁה רַבִּינוֹ שֶׁאֲמַר  
37 תַּחֲחִילַת פִּרְשֵׁת מִטּוֹת, כְּנוֹכַח לַעֲלִי  
38 "זֶה הַדְּבָר"<sup>56</sup>, שֶׁפּוֹעֲלִים כֵּן  
39 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, יוֹם  
40 הַשְּׁשִׁי לְמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית,
- בְּחִינַת הִיסוֹד כַּמְבוֹאָר בְּתוֹרַת הַסוֹד, שֶׁשֶׁת יְמֵי הַבְּרִיאָה הֵם כְּנֶגֶד שֶׁשֶׁת  
הַמִּידוֹת, יוֹם רִאשׁוֹן כְּנֶגֶד מִידַת הַחֶסֶד, וְהַיּוֹמִים הַבָּאִים כְּנֶגֶד הַמִּידוֹת גְּבוּרָה,  
תְּפָאֶרֶת, נֹצַח, הוֹד וְהַיּוֹם הַשְּׁשִׁי מִידַת הִיסוֹד) הָעֲנִין דּוֹאֲמָרְתָּם כֹּה  
לְחִי<sup>57</sup>, לְהַמְשִׁיךְ בְּחִינַת "זֶה" הַכֹּהֵל בְּאוֹלֻקוֹת כְּדֵר מוֹחֲשֵׁי בְּכָל  
הַבְּרִיאָה, שֶׁמִּצַּד עֲצָמָה הִיא  
הַבְּרִיאָה רַק בְּבְחִינַת כֹּה,  
כְּדִמּוֹתָנוּ וְכַמְבוֹאָר בְּלִיקוּטֵי תוֹרָה,  
"אֲמַרו רַבִּי לֵךְ כָּל הַנְּבִיאִים נִתְּבַאֵר בְּכֹה,  
הִיא בְּחִינַת מַלְכוּת שֶׁנִּקְרָא אֲסַפְקִלְרִיא  
דְּלֹא נִהְרָא [שְׂאִינָה מֵאִירָה] בְּחִינַת  
כְּדִמּוֹתָנוּ. וְזוֹה עֲנִין בְּכֹה" לְאִלּוֹל נִבְרָא  
הָעוֹלָם בְּבְחִינַת כֹּה כְּדִמּוֹתָנוּ לְהִיּוֹת  
נִרְאָה הָעוֹלָם לִישׁ וְדִבֵּר וְאַחֵר כֵּךְ צִירִךְ  
לְהִיּוֹת בִּטּוֹל הִישׁ עַל יְדֵי קְבֵלַת עוֹל  
מַלְכוּת שְׁמַיִם וְעַל יְדֵי זֶה לְקִשְׂרָא כֹה  
לְחִי וְהֵינּוּ כִּמּוֹ שְׁכֵתוֹב וְאוֹלָם חֵי אֲנִי  
וְיִמְלָא כְּבוֹד ה'".  
אֶף כִּדִּי שֶׁהָאָדָם יוֹכֵל לַפְּעוֹל  
זֹאת אֶת הַהִכָּה בְּאוֹלֻקוֹת בְּאוֹפֶן שֶׁל  
"זֶה" בְּכָל הַבְּרִיאָה, הוֹצֵרָה  
בְּרִיאָתוֹ שֶׁל הָאָדָם לְהִיּוֹת בְּאוֹפֶן  
דְּנַעֲשֵׂה אָדָם בְּצִלְמֵנוּ  
כְּדִמּוֹתָנוּ שִׁיְהִי בְּבִרְיָאוֹ שֶׁל הָאָדָם  
לֹא רַק אֶת עֲנִין ה'דְּמוּת' אֲלֵא גַם אֶת  
עֲנִין ה'צֶלֶם', כִּפִּי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמְבָאֵר.  
דְּהֵנָּה, כְּוִנוֹת בְּרִיאַת הָאָדָם  
שֶׁנִּבְרָא אַחֲרָיו לְמַעֲשֵׂה  
בְּרִאשִׁית<sup>58</sup> דְּוָקָא, לֵאחֹר שֶׁכֵּן  
הַנִּבְרָאִים הָאֲחֵרִים כְּבֵר נִבְרָאוּ, הִיא,  
כִּדִּי שֶׁיִּגְבִּיָּה הָאָדָם אֶת כָּל  
מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית כֵּן הַנִּבְרָאִים  
שֶׁנִּבְרָאוּ לִפְנֵי עַד לְמַעֲמַד וּמִצָּב  
שֶׁאֵין לְמַעֲלָה הֵימָּנוּ. אֲמָנָם,  
בְּשִׁבִיל זֶה לֹא מְסַפִּיק שִׁיְהִיָּה  
אֲצִלּוֹ הָעֲנִין דְּצִלְמֵנוּ הַהִכָּה  
בְּאוֹלֻקוֹת בְּאוֹפֶן שֶׁל 'זֶה' בְּלִבְדּוֹ,  
כִּיּוֹן שֶׁאֵין אִם אָדָם הָרִאשׁוֹן יְהִיָּה  
בְּדִרְגָּה כֵּן נַעֲלִית לֹא יְהִיָּה לוֹ  
קִשְׁרִי וְחִיבּוֹר עִם הַבְּרִיאָה.  
וְלִכְּן הוֹצֵרָה לְהִיּוֹת אֲצִלּוֹ

(53) ראה ב"ר רפ"ל ט. (54) ראה פרשב"ם ב"ב נב, ב. (55) תהלים צה, ו. וראה פרדר"א פ"א. זהר ח"א רכא, ב. ח"ג קז, ב. ועוד. (56) מטות ל, ב. (57) שמואל-א כה, ו. וראה לקו"ת פרשתנו מז, ב ואילך. (58) ב"ר רפ"ח. ויק"ר רפ"ד. וראה לקו"ת מטות שם, ג ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הֶעֱנִין דְּכַדְמוּתָנוּ הכרה באלוקות באופן של 'כה', כדמות בלבד, שְׁעַל
  - 2 יָדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ קָשֶׁר וְשִׁיכוּת עִם הַבְּרִיָּאָה והשייכות היא בְּדִי
  - 3 שְׁתֵּהִיָּה לוֹ לֵאדָם שְׁלִיטָה לִפְעוֹל בָּהּ וּלְהַשְׁפִּיעַ עַל הַבְּרִיָּאָה אֵת
  - 4 הַבִּיטוֹל לֵאלּוּקוֹת וְלֹא רַק בְּאוֹפֶן שֶׁל שְׁלִיטָה בְּהִכָּרָתָּהּ, אֲלֵא
  - 5 עַל דֶּרֶךְ שְׁנֶאֱמַר בְּנוֹגַע לְבָנִי
  - 6 יִשְׂרָאֵל וּמִלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן וְלֹא
  - 7 בַּהֲכָרָה קָבְלוּ עֲלֵיהֶם<sup>59</sup>, נַעֲשֶׂה
  - 8 בָּן גַּם בְּהַבְּרִיָּאָה כּוֹלָה.
  - 9 וּבְדִוּגָּמַת הַמַּעֲמָד וּמִצָּב
  - 10 דְּלַעֲתִיד לְבוֹא, כַּמְבוֹאָר
  - 11 בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל<sup>60</sup> עַל יְמוֹת הַמִּשְׁחָה
  - 12 שֶׁהַבְּרִיָּאָה עֲצָמָה תְּכַרִּיז
  - 13 וְתִזְעַק שִׁבְתָּ הַיּוֹם כְּשֶׁאָדָם יָבוֹא
  - 14 לְקִטּוֹף פְּרִי מֵהָעֵץ שֶׁהָיָה מִלֵּאכָה
  - 15 אֲסוּרָה בִּשְׁבֹת, שְׁלֹכֵן צָרִיךְ
  - 16 לִהְיוֹת הַנִּהְנָהָה בְּאוֹפֶן
  - 17 הַמִּתְאִים לַיּוֹם הַשִּׁבְתָּ. וְעַל
  - 18 יָדֵי זֶה שֶׁבְּרִיָּאת הָאָדָם הִיא
  - 19 בְּצִלְמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ, הֵינֵנוּ, שְׁשֵׁנִי הָעֲנִינִים
  - 20 שְׁשֵׁנִי הָעֲנִינִים דְּבִצְלָמֵנוּ בַּחֲנִית
  - 21 "זוה" כְּדַמּוּתָנוּ בַּחֲנִית "כה"
  - 22 מִתַּחֲבָרִים וּמִתַּחֲבָרִים
  - 23 בְּבְרִיָּאָה אַחַת, יָכוֹל הָאָדָם
  - 24 לִהְיוֹת מְמוּצָע מִתּוֹךְ לִפְעוֹל
  - 25 הַחִיבּוּר שֶׁל הַבְּרִיָּאָה,
  - 26 כְּדַמּוּתָנוּ, עִם עֲצָמּוֹתוֹ
  - 27 וּמַהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, בְּצִלְמֵנוּ,
  - 28 בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה הוּא־ אֶחָד
  - 29 וְשִׁמּוֹ אֶחָד<sup>61</sup>, וְאַחֲרֵי ה' תִּהְיֶה
  - 30 בְּגִילּוֹ כִּי כָל הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּטֹל
  - 31 לֵאלּוּקוֹת וּלְמַעֲלָה מִזֶּה, אֵין
  - 32 עוֹד מִלְּבַדוֹ<sup>62</sup>, שְׁאֵין עוֹד מִצִּיּוֹת
  - 33 כָּל מִלְכָּד הָאֱלֹהִים וְעַד
  - 34 לְהַמְבוֹאָר בַּתְּנָא<sup>63</sup> שְׁאֵין
  - 35 שְׁיִנּוּי לְגַבִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּין
  - 36 קוֹדֶם הַבְּרִיָּאָה וְאַחֲרֵי
  - 37 הַבְּרִיָּאָה, שְׁזֵהוּ אֲמִיתִית
  - 38 הָעֲנִין, אֲלֵא שְׁיִשׁ צוּרָךְ
  - 39 לְגִלּוֹת זֹאת שִׁיְהִיָּה נִיכָר וְנִרְשָׁה
  - 40 בְּבְרִיָּאָה לְמַשָּׁה, וְזוּהִי תְּכָלִית
- גַּם הֶעֱנִין דְּכַדְמוּתָנוּ, שְׁעַל יָדֵי זֶה יִהְיֶה לוֹ קָשֶׁר וְשִׁיכוּת עִם הַבְּרִיָּאָה כְּדִי שְׁתֵּהִיָּה לוֹ שְׁלִיטָה לִפְעוֹל בָּהּ וְלֹא רַק בְּאוֹפֶן שֶׁל שְׁלִיטָה בְּהִכָּרָתָּהּ, אֲלֵא עַל דֶּרֶךְ שְׁנֶאֱמַר בְּנוֹגַע לְבָנִי יִשְׂרָאֵל וּמִלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קָבְלוּ עֲלֵיהֶם<sup>59</sup>, נַעֲשֶׂה בָּן גַּם בְּהַבְּרִיָּאָה כּוֹלָה. וּבְדִוּגָּמַת הַמַּעֲמָד וּמִצָּב דְּלַעֲתִיד לְבוֹא, כַּמְבוֹאָר וּמִלְכוּתוֹ בְּרָצוֹן קָבְלוּ עֲלֵיהֶם<sup>59</sup>, נַעֲשֶׂה בָּן גַּם בְּהַבְּרִיָּאָה עֲצָמָה תְּכַרִּיז וּבְדִוּגָּמַת הַמַּעֲמָד וּמִצָּב דְּלַעֲתִיד לְבוֹא, כַּמְבוֹאָר בְּמִדְרָשֵׁי רַז"ל<sup>60</sup> עַל יְמוֹת הַמִּשְׁחָה שֶׁהַבְּרִיָּאָה עֲצָמָה תְּכַרִּיז וְתִזְעַק שִׁבְתָּ הַיּוֹם כְּשֶׁאָדָם יָבוֹא לְקִטּוֹף פְּרִי מֵהָעֵץ שֶׁהָיָה מִלֵּאכָה אֲסוּרָה בִּשְׁבֹת, שְׁלֹכֵן צָרִיךְ שְׁלֹכֵן צָרִיךְ לִהְיוֹת הַנִּהְנָהָה בְּאוֹפֶן הַמִּתְאִים לַיּוֹם הַשִּׁבְתָּ. וְעַל יָדֵי זֶה שֶׁבְּרִיָּאת הָאָדָם הִיא בְּצִלְמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ, הֵינֵנוּ, שְׁשֵׁנִי הָעֲנִינִים דְּבִצְלָמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ, הֵינֵנוּ, שְׁשֵׁנִי הָעֲנִינִים דְּבִצְלָמֵנוּ בַּחֲנִית "זוה" כְּדַמּוּתָנוּ בַּחֲנִית "כה" מִתַּחֲבָרִים וּמִתַּחֲבָרִים בְּבְרִיָּאָה אַחַת, יָכוֹל הָאָדָם לִהְיוֹת מְמוּצָע מִתּוֹךְ לִפְעוֹל הַחִיבּוּר שֶׁל הַבְּרִיָּאָה, כְּדַמּוּתָנוּ, עִם עֲצָמּוֹתוֹ וּמַהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, בְּצִלְמֵנוּ, בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה הוּא־ אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד<sup>61</sup>, וְאַחֲרֵי ה' תִּהְיֶה בְּגִילּוֹ כִּי כָל הָעוֹלָם יִהְיֶה בְּטֹל לֵאלּוּקוֹת וּלְמַעֲלָה מִזֶּה, אֵין עוֹד מִלְּבַדוֹ<sup>62</sup>, שְׁאֵין עוֹד מִצִּיּוֹת כָּל מִלְכָּד הָאֱלֹהִים וְעַד לְהַמְבוֹאָר בַּתְּנָא<sup>63</sup> שְׁאֵין שְׁיִנּוּי לְגַבִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בֵּין קוֹדֶם הַבְּרִיָּאָה וְאַחֲרֵי הַבְּרִיָּאָה, שְׁזֵהוּ אֲמִיתִית הָעֲנִין, אֲלֵא שְׁיִשׁ צוּרָךְ לְגִלּוֹת זֹאת שִׁיְהִיָּה נִיכָר וְנִרְשָׁה בְּבְרִיָּאָה לְמַשָּׁה, וְזוּהִי תְּכָלִית עֲבוּדַת הָאָדָם, הַחֵל מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהִי חַיִּיב אָדָם לומר בְּשִׁבְלִי נִבְרָא וּלְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם יְחִידִי<sup>45</sup>, וְלֹכֵן צָרִיכִים לִהְיוֹת עֲבוּדָתוֹ שְׁנֵי הָעֲנִינִים, בְּצִלְמֵנוּ כְּדַמּוּתָנוּ, הֵינֵנוּ, לְהִבְיָא אֵת עֲצָמוֹ לְדִרְגָּא חֲכִי עֲלִיּוֹנָה שְׁיִכּוֹל לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ (בְּצִלְמֵנוּ), וְלְהַמְשִׁיךְ וּלְפַעוֹל זֹאת גַּם בְּחִלְקוֹ בְּעוֹלָם וּבְעוֹלָם כּוֹלֵוּ (כְּדַמּוּתָנוּ) לְהַעֲלוֹתוֹ עִמּוֹ, וְעַד שְׁאֵפִילוּ בְּהִיּוֹתוֹ עוֹלָם הַזֶּה הַתַּחְתּוֹן שְׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמַשָּׁה הֵימָנוּ, יִהְיֶה דִּירָה לוֹ יִתְבָּרֵךְ<sup>64</sup>, וְכַמְבוֹאָר<sup>65</sup> בַּעֲנֵן הַדִּירָה, שֶׁהִדָּר בְּתוֹךְ הַדִּירָה נִמְצָא בָּהּ כָּל מִצִּיּוֹת, לֹא הָעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרִים כָּלָל, וְכַמְבוֹאָר הַדִּירָה לִזֶּה שֶׁבְּדִירָתוֹ אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת גַּם לֵאל לְבוּשִׁים, וְכֵן הוּא בַּעֲנֵן עֲשִׂית הָעוֹלָם לְדִירָה בַּתַּחְתּוֹנִים שֶׁהַכּוֹנֵן שֶׁהָעוֹלָם יִהְיֶה דִירָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִתְגַּלֶּה בּוֹ כָּל מִצִּיּוֹת, לֵאל כֹּל הַסְתָּר, וְעֵנִין זֶה פּוֹעֲלִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּתַּחְתּוֹנִים.

(59) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נו, ב ואילך. (60) ראה מדרש תהלים מזמור עג בסופו. ועוד. (61) זכרי' יד, ט. (62) ואתחנן ד, לה. (63) פרק כ. (64) ראה תנחומא בחוקות ג. נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ. (65) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"א ע' תפט (ועם הגהות וכו' – אוה"ת שה"ש ח"ב ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצו ואילך.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 וְזֶהוּ כָּל־לֹת הָעֵינִי הַמַּעֲלָה וְהִתְרוֹן דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה יוֹם בְּרִיאַת  
2 הָאָדָם לְגַבִּי כ"ה בְּאֵלֻל, יוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם דָּאף עַל פִּי שְׁבַכ"ה  
3 אֵלֻל נִבְרָא הָעוֹלָם וְכָל סֵדֶר הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת מֵאֵין לֵישׁ,  
4 שְׁבֻזָּה בַּעֲנֵן הַהִתְהוּת מֵאֵין לֵישׁ נִמְצָא הַמָּאֹר מִקּוֹר הָאוֹר, הַקְדוּשׁ  
5 בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצֻמוֹ בְּגִלְיִי, שְׁהִי  
6 בַּעֲנֵנָן שְׁאֵין תַּחְתּוֹן לְמִטָּה 1  
7 הֵימְנוֹ דוּקָא בַּהֲתֵהוּת וּבְרִיאַת 2  
8 הַמִּצִּיאוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, 3  
9 שֶׁהוּא הָעוֹלָם הַכִּי תַּחְתּוֹן שְׁאֵין תַּחְתּוֹן 4  
10 לְמִטָּה מִמֶּנּוּ שֶׁנִּתְהוּה בְּאוֹפֶן שֶׁל יֵשׁ 5  
11 מֵאֵין כִּךְ שֶׁמִּקּוֹר אֵינוֹ נִרְאָה וְכֵאלֻל אֵין 6  
12 לוֹ מִקּוֹר רוֹאִים שְׁנֵתְהוּהָ עַל 7  
13 יְדֵי מִי שְׁאֵין עִילָה וְסִיפָה 8  
14 שְׁקֻדְמָה לוֹ חֶסֶד וְשְׁלוֹם הוּא 9  
15 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצֻמוֹ, מִכָּל 10  
16 מְקוֹם, בְּיָחַס וּבְעֶרְךָ לְהִבְנֶה 11  
17 וְהַשְׁגָּה לְגַבִּי מִה שֶׁנִּתֵּן לְהַבִּין 12  
18 וְלַהֲשִׁיג בִּשְׁכָל הַמוֹגֵבֵל הָרִי זֶה 13  
19 בְּאוֹפֶן דְּכֻדְמוּתָנוּ בְּלָכָד 14  
20 וְהַהֲשָׁגָה הַשְׁכֵּלִית לֹא יִכּוּלָה לְהַכִּיר 15  
21 בַּעֲצֻמוֹת הָאֱלֹהוּת בַּהֲשָׁגָה בְּרוּרָה כְּמוֹ 16  
22 שִׁמְכִירִים בְּדִבְרֵי מוֹחָשִׁי, וְלֹכֵן הִיא 17  
23 בְּבַחֲנִית 'דְּמוּת' בְּלָכָד וְלֹא 'צֶלֶם', 18  
24 שְׁהִי לְמַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה הִתְהוּה 19  
25 בְּאוֹפֶן שְׁכַח הַפּוֹעֵל הַחֲבּוּרָה 20  
26 יְהִי בְּהָעֵלָם מְהַנְפֵּעַל הַנִּבְרָא 21  
27 וְלֹא יִהְיֶה נִיכָר בְּגִלְיִי, וּבְזֶה הוּא 22  
28 הַחֲדִידוּשׁ דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה (יּוֹם 23  
29 הַשְּׁשִׁי לְמַעֲשֵׂה בְּרִיאַתָּה), 24  
30 שְׁאֵז הִיָּה הָעֵנָן דִּנְעֻשָׁה אָדָם 25  
31 בְּצִלְמָנוּ (אֲכָל גַּם) כְּדֻמּוּתָנוּ, 26  
32 וְכֵאמֹר שֶׁהַחֲדִידוּשׁ שֶׁל עֲבוֹדַת ה' עַל 27  
33 יְדֵי הָאָדָם הוּא שִׁלּוּב וְחִיבּוּר שֶׁל 28  
34 'בְּצִלְמָנוּ' עִם 'כְּדֻמּוּתָנוּ' כִּינּוֹן 29  
35 שְׁעִנְיָנוּ וְשִׁלְיָחוּתוֹ שֶׁל הָאָדָם 30  
36 שֶׁנִּבְרָא בְּרָאשׁ הַשָּׁנָה הִיא לַעֲשׂוֹת 31  
37 לוֹ יִתְבָּרֵךְ לַעֲצֻמוֹת הָאֱלֹהוּת דִּירָה 32  
38 שִׁיאִיר בְּגִלְיִי וִידוּר' בַּתְּחִתּוֹנִים הַגִּשְׁמִי, הֵינְנוּ, 33  
39 שְׁהִיָּה חִיבּוּר בֵּין עֲצֻמוֹתָיו וּמַהוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ עִם מִצִּיאוֹת 34  
40 הַתַּחְתּוֹנִים בְּאוֹפֶן שֶׁל דִּירָה שֶׁעֲצֻמוֹת הָאֱלֹהוּת תַּחִּיהַ בַּתַּחְתּוֹנִים 35  
41 בְּגִלְיִי, לֹלָא כָּל הָעֵלָם וְהַסֵּתֶר. 36  
42 (ו) אֲמַנָּם כְּדֵי לַפְּעוֹל זֹאת בְּעוֹלָם שִׁיָּהַ 'דִּירָה' לַעֲצֻמוֹת הָאֱלֹהוּת
- ש'תדור' ותאיר בו בגלוי, צריך לפעול זאת תחילה בעולם קטן  
זה האדם<sup>66</sup>, כדברי המדרש וכפי שנאמר באבות דרבי נתן שכל מה שברא  
הקדוש ברוך הוא באדם, ברא בעולם ומפרט ומונה שם דברים רבים שקיימים  
בעולם ויש דוגמתם באדם בעבודתו בעצמו בעבודה שהאדם עצמו עובד  
את ה' ולאחר מכן יהיה בכוחו של  
האדם לפעול זאת בכל העולם, כפי  
שממשיך ומבאר.  
והענין בזה, דהנה, עבודת  
האדם היא בכחות פנימיים  
שמתלכשים באברי הגוף כמו כוחות  
השכל והמידות וכוחות המעשה, וגם  
בכחות מקיפים שהם כוחות  
כלליים שלא מתלכשים באברים  
פרטיים וכמו למשל כוח הרצון, לא  
רק מקיף הקרוב, אלא אפילו  
מקיף הרחוק, שיש לו איזה  
שייכות לכחות הפנימיים  
ועבודת האדם בכוחות 'מקיפים' היא  
לא רק במקיף הקרוב (שהם כוחות  
שבוודאי יש להם שייכות לכוחות  
הפנימיים, והמשל לזה הם הלבושים  
שהם מחוץ לאדם ואינם דבר שקשור  
לפנימיותו, אבל הם לפי מידתו) אלא  
אפילו במקיף הרחוק שלכאורה שייך  
פחות לכוחות הפנימיים (והם כוחות  
שרחוקים ממציאות האדם והמשל לזה  
הוא הבית שהוא מחוץ לאדם וגם לא  
לפי מידותיו), כי גם לענין המקיף  
הרחוק יש שייכות מסוימת לכוחות  
הפנימיים. ויתירה מזה, לא זו  
בלבד שעבודת האדם היא גם בכוחות  
מקיפים ואפילו במקיף הרחוק, אלא  
אפילו בנוגע לעצם הנפש  
שלמעלה אפילו מכחות  
מקיפים, שעם כל מעלת הרי הם  
רק כוחות ולא העצם הנה אף על  
פי שלכאורה לא שייך בזה  
הענין של עבודת האדם, שהרי יכול להיות שאינו יודע  
באיזו דרך מוליכין אותו<sup>67</sup>, כדברי הגמרא שקודם פטירתו בכה רבי  
יוחנן בן זכאי ואמר שהוא בוכה כי אינו יודע באיזו דרך מוליכין אותו, האם  
לגן עדן או להיפך כִּינּוֹן שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הַמַּעֲמָד וּמַצֵּב שֶׁל עֲצָם  
נִפְשָׁנוּ<sup>68</sup>, כמבואר בחסידות, שלכאורה תמוה מאד איך עם כל גדולתו

(66) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א). ועוד. (67) ברכות כח, ב. (68) ראה לקו"ת ויקרא (הוספות)

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שארבעים שנה למד תורה וארבעים שנה לימד תורה וכו' היה לרבן יוחנן בן
- 2 זכאי ספק באיזו דרך מוליכין אותו, אלא ההסבר שכמובן ידע את מצבו אלא
- 3 שחשש אולי בעצם נפשו יש ענינים שלא תיקן כי עצם הנפש היא לא בגלוי
- 4 כמו הכוחות, ואם-כן לכאורה עניני עצם הנפש לא שייכים לעבודת האדם
- 5 ואין בכוחו לפעול שם, **מָכַל**
- 6 **מָקוֹם**, אף שאכן מצד האדם היכולת
- 7 לפעול בעצם הנפש לא קיימת, בכל
- 8 זאת **יֵשׁ עַל זֶה נְחִינָה כַּח**
- 9 **מִלְמַעְלָה, שְׁמַעְמִידִים אוֹתוֹ**
- 10 **בְּמַעַמְד וּמַצֵּב שְׁעָצֵם נִפְשׁוֹ**
- 11 **תְּהִיָּה אֲצֻלּוֹ בְּגִלּוֹי** ולמעשה כן
- 12 יוכל לדעת את המצב של עצם נפשו
- 13 ולפעול ולהשפיע גם בה.
- 14 **וְזֶהוּ עֲנִין בְּצִלְמִנוּ בְּדִמוּתָנוּ**
- 15 **בַּעֲבוּדַת ה' שֶׁל הָאָדָם, דְּהִנְהָ,**
- 16 **הַעֲנִין דְּבִצְלָמִנוּ קָאִי** מכיון
- 17 **(בְּעִיקָר) עַל עָצֵם הַנֶּפֶשׁ**
- 18 **שֶׁהִיא בְּדִוּגְמַת וּבְצֵלֶם הָעָצֵם**
- 19 **דְּלִמְעָלָה** עצם האלוקות, **וְכִידּוּעַ**
- 20 **מֵאֲמֵר רַבִּינוּ נִשְׁיָאֲנוּ כְּבוֹד**
- 21 **קְדוּשַׁת מוֹרֵי וְחֲמֵי אֲדָמוֹר**
- 22 **הַרְבֵּי הַרִּי"צ עַל הַפְּסוּק אֲתֵם**
- 23 **נֹצְבִים הַיּוֹם בְּלָכֶם<sup>69</sup>,**
- 24 **שְׁהַעֲצֵם שֶׁל אִישׁ פְּשׁוּט**
- 25 **לְמִטָּה הוּא כְּלִי לְהַעֲצֻמוֹת**
- 26 **דְּלִמְעָלָה דְּוָקָא לְקַבֵּל וּלְקַלוֹט אֵת**
- 27 **הַמִּשְׁכְּתוֹ וְהַשְּׁפַעְתּוֹ, וְזוֹה מוֹבֵן עַד**
- 28 **כְּמֵה עֲצֵם הַנֶּפֶשׁ הִיא בְּדִוּגְמַת עֲצֻמוֹת**
- 29 **הָאֱלֹוֹקוֹת. וְעַל זֶה נֹאמֵר אֲתֵם**
- 30 **נֹצְבִים גו', לְשׁוֹן נִפְעָל<sup>70</sup>,**
- 31 **כְּלוּמֹר, נִיצָבִים מִמִּשְׁמַעוֹת שֶׁל יֵשׁ מִי**
- 32 **שֶׁמִּצִּיב אֲתֶכֶם שְׁזָהוּ עֲנִין**
- 33 **שְׁנַעֲשֶׂה וְנַפְעַל מִלְמַעְלָה,**
- 34 **שְׁמַעְמִידִים אוֹתוֹ אֵת כָּל אֶחָד**
- 35 **וְאַחַד מִיִּשְׂרָאֵל בְּמַעַמְד וּמַצֵּב**
- 36 **שְׁעָצֵם נִפְשׁוֹ תְּהִיָּה קְשׁוּרָה**
- 37 **עִם הָעָצֵם דְּלִמְעָלָה, שְׁזָהוּ**
- 38 **גַּם מֵה שְׁנֹאמֵר נֹצְבִים גו' וְחֻכְתּוֹב מִמִּשְׁכֵּךְ לִפְנֵי הוֹי' אֱלֹאֲקִיכֶם,**
- 39 **שְׁרוּמִזוּ הַלְשׁוֹן לִפְנֵי עַל הַפְּנִימִיּוֹת (הַעֲצֵם) דְּהוֹי' אֱלֹאֲקִיכֶם.**
- 40 **אֲמָנָם, הַעֲבוּדָה הִיא לֹא רַק לְקִשְׁר וּלְחֻבֵּר אֵת עֲצֵם הַנֶּפֶשׁ עִם עֲצֻמוֹת**

- האלוקות אלא גם **לְהַמְשִׁיךְ אֵת הַבְּחִינָה דְּבִצְלָמִנוּ גַּם בְּבַחֲנִתָּהּ**
- בְּדִמוּתָנוּ** שם בכוחות הנחותים מעצם הנפש, **הַיִּינוּ, שְׁעָצֵם הַנֶּפֶשׁ**
- (עִיקָר הַעֲנִין דְּבִצְלָמִנוּ כַּמְבוּאָר לְעִיל) יוֹמָשׁוּ גַּם בְּכַחוֹת**
- הַמְקִיפִים, וְעַל יָדָם** על ידי הכוחות המקיפים יומשך עצם הנפש
- (בְּצִלְמִנוּ) גַּם** אפילו **בְּכַחוֹת**
- הַפְּנִימִיִּים, וְעַד לְבַחֲנִתָּהּ הֶרְגֵּל**
- שְׁבִנְפֶּשׁ (כְּמוֹכָא בְּלִקּוּטֵי**
- תוֹרָה בְּדִרוּשׁ הַנֶּזְכֵּר לְעִיל<sup>5</sup>**
- מִשְׁל הָאָדָם שֶׁהוּא בְּעַל**
- קוּמָה בְּרָאשׁ וְרִגְלִים כו' וְזֶה**
- לְשׁוֹנוֹ, "וּלְכֵן אִמְרוּ ר"ל הוּי שְׁפֵל רוּחַ**
- בְּפָנֵי כָל אָדָם לְפִי שִׁישׁ בְּכָל אֶחָד וְאַחַד**
- בַּחֲנוּת וּמִדְּרָגוֹת מֵה שְׁאִין בַּחֲבִירוֹ**
- וְכוֹלָם צָרִיכִין זֶה לְזֶה, וְנִמְצָא שִׁישׁ**
- יִתְרוֹן וּמַעֲלָה בְּכָל אֶחָד וְאַחַד שֶׁגִּבּוֹה**
- מַחֲבִירוֹ וְחֲבִירוֹ צָרִיךְ לוֹ וְכַמִּשְׁל הָאָדָם**
- שֶׁהוּא בְּעַל קוּמָה בְּרָאשׁ וְרִגְלִים שְׁאִף**
- שְׁרִגְלִים הֵם סוֹף הַמִּדְּרָגָה וְלִמְטָה,**
- וְהָרָאשׁ הוּא הָעֵלִיּוֹן וּמַעֲלָה מִמֶּנּוּ, מְכַל**
- מָקוֹם הָרִי בַּבְּחִינָה אֶחָת יֵשׁ יִתְרוֹן**
- וּמַעֲלָה לְהַרְגִּילִים שֶׁצָּרִיךְ לַהֲלֵךְ בָּהֶם**
- וְגַם הֵם מַעֲמִידֵי הַגּוֹף וְהָרָאשׁ וְגַם**
- כְּשֶׁאִירַע כּוֹבֵד בְּרָאשׁ מְקִיזִין דָּם**
- בְּרִגְלִים וְנִרְפָּא וּמְקַבֵּל חַיּוּתוֹ מִמֶּנּוּ,**
- וְנִמְצָא שְׁאִין שְׁלִימוֹת לְהָרָאשׁ בְּלִחֵי**
- הַרְגִּילִים כִּךְ הֵנָּה כָּל יִשְׂרָאֵל קוּמָה אֶחָת**
- שְׁלִימָה. וְנִמְצָא אִפִּילוֹ מִי שֶׁמַּחֲשֵׁב**
- בְּדַעְתּוֹ שֶׁהוּא בַּחֲנִית רֹאשׁ לְגַבִּי חֲבִירוֹ**
- הָרִי אֵין לוֹ שְׁלִימוֹת בְּלִי חֲבִירוֹ וְיִמְצָא**
- חֲסִרוֹן בְּנַפְשׁוֹ מֵה שֶׁחֲבִירוֹ מְשַׁלְּמוֹ וְעַל**
- יָדִי זֶה יִהְיֶה בְּטָל וְשְׁפֵל רוּחַ לְגַבִּי**
- חֲבִירוֹ מְבַלִּי יִמְצָא הָאָדָם רֹאשׁ וְסוֹף,**
- וְעַל יָדִי בִּיטוּל זֶה יִתְאַחֲדוּ לְהִשְׁרָאֵת**
- יִחְדוּ יִתְכַּוֵּן שֶׁמִּסְטָרָא דְּקְדוּשָׁה בְּלִי**
- רֹאשׁ וְסוֹף).**
- וְכָשֶׁם שְׁצָרִיף לְהִיּוֹת הַחֲבִיבוֹר דְּבִצְלָמִנוּ**
- וְהַשִּׁילּוֹב דְּבִצְלָמִנוּ וְכְדִמוּתָנוּ**
- בַּעֲבוּדַת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּתוֹר יָחִיד (כְּפִי שֶׁהִיא אֲצֵל אָדָם הָרָאשׁוֹן,**
- אָדָם הָרָאשׁוֹן, בְּנִזְכֵּר לְעִיל סְעִיף ה'), כֵּן הוּא גַּם בְּנִזְכֵּר**
- לְכָלְלוֹת בְּגִי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם קוּמָה אֶחָת שְׁלִימָה<sup>71</sup>,**

נ, סע"ד. סה"מ תרצ"ו ע' 50 ואילך. (69) ספר השיחות תש"ז ע' 136. כש"ט הוספות סקנ"ה ואילך. וש"נ. 70) אוה"ת פרשתנו ע' א'קפט. ע' א'קצז. ע' א'רא. ע' א'רג. ס"ע א'רד ואילך. ריש וסוף ד"ה אתם נצבים תערי"ב (המשך תערי"ב ח"א ע' קכ. ע' קכו [ע' קנט. ע' קסז]). 71) לקו"ת שם.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 שְׁזָהוּ הָעֵינָן דְּנֻצְבִים גו' כְּלָכֶם, שְׁזָהוּ הַמַּעֲמָד וּמִצָּב שְׁמֻצָד  
2 עֲצָם הַנֶּפֶשׁ (שְׁבִזָה בעצם הנפש שְׁוִים כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וחילוקי  
3 הדרגות הם רק בכוחות), בְּצִלְמָנוּ, וְנִמְשָׁךְ גַּם בְּכַחֲנֵת כְּדִמְתָּנוּ,  
4 בְּפִרְטֵי הַמְדְּרִיגוֹת דְּרָאשִׁיכֶם שְׁבִטִיכֶם עַד חוֹטֵב עֲצִיד  
5 וְשׂוֹאֵב מִימִיד (שְׁכַנְגָּדִם כנגד  
6 הסוגים השונים של בני ישראל הנמנים  
7 בפסוק זה הם כָּל פִּרְטֵי הַכַּחֲוֹת  
8 של הנפש עַד לִפְתֹּחַ הַכִּי תַחְתּוֹן  
9 שָׁבוּ, שֶׁהוּא עֵנָן שׂוֹאֵב  
10 מִימִיד), וּבִאֲפֹן וְהַשִּׁלּוֹב של  
11 עבודת האדם בכוחות הגלויים, בכוחות  
12 מקיפים ובעצם הנפש הוא באופן  
13 שֶׁהָעֵינָן דְּכָלְכֶם הוּא בְּהִמְשָׁךְ  
14 אֶחָד וְעֵנָן אֶחָד עִם פִּרְטֵי  
15 הַמְדְּרִיגוֹת דְּרָאשִׁיכֶם  
16 שְׁבִטִיכֶם עַד שׂוֹאֵב מִימִיד כי  
17 יש כאן חיבור של שתי הבחינות 'אתם  
18 נצבים כולכם' כמציאות אחת עם  
19 'ראשיכם שבטיכם' ועבודת ה' באופן  
20 של חילוקי דרגות מ'ראשיכם שבטיכם'  
21 ועד 'שואב מימיד'.  
22 ז' וְהִנֵּה מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה כְּבֹא  
23 הַתִּאֲרִיךְ הַמְדֻבֵּר חוֹזְרִים הַדְּבָרִים  
24 לְקִדְמוֹתָם, הֵן בְּנוֹגַע לְכ"ה  
25 בְּאֵלּוּל שָׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם,  
26 וְהֵן בְּנוֹגַע לְיוֹם שֶׁשִּׁי לְמַעֲשֵׂה  
27 בְּרֵאשִׁית שָׁבוּ הִיתָה בְּרִיאַת  
28 הָאָדָם [כֹּלָל גַּם כָּל הַדְּרִגוֹת  
29 הָהֵעִילוּיִים שֶׁהִיוּ רַק בְּיוֹם  
30 רֵאשׁוֹן לְבְרִיאַת הָעוֹלָם, וְעֲלִיהֶם  
31 אוֹמְרִים בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה זָכְרוֹן  
32 לְיוֹם רֵאשׁוֹן (פְּנֻזָּר לְעִיל  
33 סְעִיף ד' שְׁבוֹים זֶה הִתָּה הַבְּרִיאָה  
34 מֵאִין לִישׁ וּבְבְרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ נִכְלָלָה  
35 כָּל הַבְּרִיאָה, וְנִבְרָא אֹר נִפְלָא בְּכִמּוֹת  
36 וּבִאִיכוֹת וְהַתְחִיל עֵינָן סֹדֵר הַשְׁתַּלְשֻׁלוֹת  
37 כְּדִי שֶׁהַתְחִתּוֹן יוֹכֵל לִקְבֹּל אֶת הָאוֹר  
38 הָאֱלוֹקִי), הֵינָנו, שְׁעֵנִינִים אֵלּוּ  
39 שֶׁל הַמַּעֲלוֹת הַמִּיחְדָּרוֹת שֶׁל הַיּוֹם  
40 הָרֵאשׁוֹן לְבְרִיאָה נּוֹתְנִים כֹּחַ גַּם
- בְּעִבּוּדָה דְּרָאשׁ הַשָּׁנָה], שְׁכָל זֶה חוֹזֵר וְנִשְׁנָה מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה,  
מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה, בַּהֲגִיעַ תִּאֲרִיכִים אֵלֶּה שֶׁל כ"ה אֵלּוּל וְרָאשׁ הַשָּׁנָה, אֵלּא  
שְׁכָכֵל שָׁנָה חֲדָשָׁה הָרִי זֶה בְּאֲפֹן נִעְלָה בְּיוֹתֵר, יוֹתֵר מִמָּה  
שֶׁהִיא בְּכָל הַשָּׁנִים הַקּוֹדֶמֶת<sup>72</sup> שֶׁבִּסְפָּר  
הַתִּנְיָא בְּפִירוּשׁ הַפְּתוּב<sup>73</sup> בְּתוֹרָה  
שְׁעִינֵי ה' נִתְּנוֹת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל  
מִרְשִׁית רֵאשׁ וְתַחֲלִיל הַשָּׁנָה וְעַד  
אַחֲרִית סוֹף שָׁנָה, שְׁכָכֵל שָׁנָה  
וְשָׁנָה יוֹרֵד וּמֵאִיר כּו' אוֹר  
חֲדָשׁ וּמִחְדָּשׁ כּו' עֲלִיוֹן יוֹתֵר  
שֶׁלֹּא הִיא מֵאִיר עֲדִינִן מִימִי  
עוֹלָם מֵאֵז בְּרִיאַת הָעוֹלָם וּבְכָל  
הַשָּׁנִים שֶׁעָבְרוּ עַד לְשָׁנָה חֲדָשָׁה זֹו  
אוֹר עֲלִיוֹן פְּזָה.  
וְהָעֵנָן בְּזָה, שְׁמִדֵּי שָׁנָה  
בְּשָׁנָה נִבְרָא הָעוֹלָם מִחְדָּשׁ  
בְּכ"ה בְּאֵלּוּל שֶׁל אוֹתָהּ שָׁנָה,  
כְּמִבּוֹאָר בְּחִסְדוֹת<sup>74</sup>, וְכֵן  
מְצִינּוֹ<sup>75</sup> שֶׁהִיא מְנַהֵג אֵצֶל  
כְּמָה שֶׁהִיוּ לוֹמְדִים בְּכ"ה  
בְּאֵלּוּל (יוֹם רֵאשׁוֹן לְמַעֲשֵׂה  
בְּרֵאשִׁית) פִּסְקוּי הַתּוֹרָה שֶׁל  
פְּרִשְׁת בְּרִיאַת יוֹם רֵאשׁוֹן,  
וּבְכ"ו בְּאֵלּוּל (יוֹם שְׁנִי  
לְמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית) פְּרִשְׁת  
בְּרִיאַת יוֹם הַשְּׁנִי כּו', וְעַד  
לְרֵאשׁ הַשָּׁנָה שָׁבוּ לְמִדּוּ חֵלֶק  
הַתּוֹרָה שָׁבוּ מְדוּבָר אוֹדוֹת  
עֵינָן הַבְּרִיאָה בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי,  
וּמִזָּה מִהֲמַנְהֵג לְלִמּוּד פִּסְקוּסִים אֵלֶּה  
בִּימֵי שְׁמִכ"ה אֵלּוּל עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה  
בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה מוֹכַח שְׁבִימִים  
אֵלּוּ חוֹזְרִים וְנִשְׁנִים מִדֵּי שָׁנָה

(72) סימן יד. (73) עקב יא, יב. (74) ראה מאמרי אדמו"ר האמצעי פרשתנו ע' תצז ואילך. סה"מ תרל"א ח"ב ע' תקמד ואילך.  
ד"ה כי המצוה הזאת תשכ"ו (סה"מ תשכ"ו ע' שו ואילך). (75) ראה סידור יעב"ץ דיני חורש אלול אות כב. לקו"ש חט"ז  
ע' 488 הערה 54.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 בַּשָּׁנָה אוֹתָם הֶעֱנִינִים שֶׁהָיוּ בַּתְּחִילַת הַבְּרִיאָה. וְלָכֵן, כָּשֶׁם  
2 שֶׁבַּתְּחִילַת הַבְּרִיאָה גִּילָה אֶדָם הָרָאשׁוֹן הֶעֱנִין הָעֵינָקְרִי  
3 וְהַמְטֵרָה וְהַתְּכֵלִית שֶׁבְּכָל הַבְּרִיאָה, שְׁלֹא יִהְיֶה הֶעֱנִין שֶׁל נִהְמָא  
4 דְּכִיסוּפָא שֶׁהִשְׁפַּע הָאֱלֹקִי לְהוֹת וּלְקוּיִם וּלְהַחְיִית אֶת הָעוֹלָם לֹא יִבֹּא  
5 כֻּלָּם בְּיָמָיו הַנִּתֵּן בְּחִינָם, אֲלֵא  
6 עֲבוּדָה צוּרָף גְּבוּהָ, אֵלָּא עַל יְדֵי  
7 עֲבוּדַת הָאָדָם שִׁישׁ לֵה חֲשִׁיבוֹת עַד כְּדִי  
8 כֵךְ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּבִיכּוֹל, זָקוּק  
9 לֵה וְהִיא מוֹסִיפָה בּו שְׁלִימוֹת, וְגִילָהָ  
10 זֹאת אֶדָם הָרָאשׁוֹן גִּילָה גַם כָּל  
11 עֲנִינֵי הַבְּרִיאָה שֶׁנִּבְרָאוּ בְּיָמָיו  
12 שֶׁלִּפְנֵי זֶה אֶת חֲשִׁיבוֹת עֲנִין  
13 הָעֲבוּדָה שֶׁנִּבְרָאוּ עוֹבְדִים אֶת ה',  
14 בְּאֶמְרוֹ כְּכֹר בְּיוֹם שֶׁנִּבְרָא לְכָל  
15 הַנִּבְרָאִים בּוֹאֵה נִשְׁתַּחֲוֶה  
16 וְנִכְרַעַה נִכְרַעַה לְפָנֵי הָיְוִי  
17 עוֹשֵׁנִי, וְעַד שֶׁגִּילָה זֹאת אֶדָם  
18 הָרָאשׁוֹן גַּם בְּנוֹגַע לְאוֹר  
19 שֶׁנִּבְרָא בְּיוֹם רָאשׁוֹן, שֶׁהוּא אוֹר  
20 נִעְלָה בִּיטוּר בְּכֻמוֹת וּבִאֲיֻכּוֹת,  
21 שֶׁתְּכִלְתּוֹ וּמִטַּרְתּוֹ שֶׁל אוֹר זֶה  
22 הִיא כְּדִי שִׁיְהִי הָאָדָם צוּפָה  
23 בּו מְסוּף הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ  
24 הֵינּוּ שְׂגֵם אוֹר זֶה נִבְרָא בְּשִׁבְלֵי עֲבוּדַת  
25 הָאָדָם - הִנֵּה פֶן הוּא גַם מְדִי  
26 שָׁנָה בַּשָּׁנָה, שֶׁעוֹד לְפָנֵי רָאשׁ  
27 הַשָּׁנָה (יוֹם בְּרוּא אֶדָם  
28 הָרָאשׁוֹן), כְּכֹר בְּכ"ה בְּאֵלּוּל  
29 שָׁבוּ נִבְרָא הָעוֹלָם, צָרִיכָה  
30 לְהִיטֵב כָּכֵר עֲבוּדַת הָאָדָם  
31 בְּכֹחַ עֲצָמוֹ, וּבִאֲוֶפֶן שֶׁמְדִי  
32 יוֹם בְּיוֹמוֹ אֵפִילוֹ לְפָנֵי רָאשׁ הַשָּׁנָה  
33 שֶׁאֵינוֹ מִתְחַדֵּשׁ עֲנִין בְּרִיאַת הָאָדָם בְּפֶרֶט  
34 נִיתוּסָף עוֹד עֲנִין בְּעֲבוּדַת ה'  
35 עַל יְדֵי הָאָדָם לְמַטָּה. וּבְכָל  
36 הֶעֱנִינִים נִעֲשִׂית הָעֲבוּדָה  
37 בְּאֲוֶפֶן דִּנְצִיבִים, שֶׁמּוֹרָה עַל  
38 עֲמִידָה בְּתוֹקָף בְּעֲנִינֵי עֲבוּדַת ה',  
39 וְהַתּוֹקָף הוּא עַד כֵּךְ שֶׁשְׁשׁוּם דָּכָר  
40 לֹא מְזִיז אוֹתוֹ מִמְּקוֹמוֹ, וְעַד

שׁוֹאֵב מִיָּמִיף).

- אֵף גַּם בְּנוֹגַע לְעֲבוּדַת הָאָדָם בְּכֹחַ עֲצָמוֹ יֵשׁ נְתִינַת כֹּחַ מְלַמְעָלָה (כְּמִרְמוֹז  
בְּזֶה שֶׁנִּצְבָּכִים הוּא לָשׁוֹן נִפְעֵל (פִּנְזָפֶר לְעִיל סַעִיף ו'), כְּמִבּוֹאֵר בְּזֶה<sup>78</sup>  
שֶׁזֶהוּ עֲנִינֵי שֶׁל כָּל חוֹדֶשׁ אֵלּוּל, כְּמִבּוֹאֵר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה<sup>79</sup> (מִסְפָּרִי קְבָלָה<sup>80</sup>)  
שֶׁבְּחוֹדֶשׁ אֵלּוּל מְאִירִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִדּוֹת הַרְחָמִים [שֶׁהֵם לְמַעְלָה מִסְפָּר  
הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, שֶׁלֹּכֵן אֵינָם חוֹזְרוֹת רִיקָם<sup>81</sup>, וְהֵינּוּ, שֶׁבְּרוּר הַדָּבָר שְׁפּוֹעֲלִים  
פְּעוּלָתָם בְּאֲוֶפֶן שֶׁלֹּא מִתְחַשְּׁבִים עִם מָה שֶׁנִּעֲשֶׂה בְּסִדְרֵי הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת, כִּינֵן

(76) לְשׁוֹן הַכְּתוּב - מַלְכִּים-א כב, מח. (77) אוֹה"ת פֶּרֶשְׁתָּנוּ ס"ע א'רֵא וְאִילָךְ. וְעוֹד. (78) רָאָה תוֹרוֹת מִנְחָם ס"מ אֵלּוּל ע' רטז וְאִילָךְ. (79) פ' רָאָה כד, ד וְאִילָךְ. לב, סע"א. לג, סע"א. (80) רָאָה סִידוּר הָאֲרִיז"ל לְהַר"ש מְרִשְׁקוֹב בְּסִדְר כּוּוֹנוֹת ר"ח אֵלּוּל בַּתְּחִילָתוֹ. מִשְׁנַת חֲסִידִים מִסַּכַּת אֵלּוּל פ"א מ"ג. (81) ר"ה יז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 שֶׁהֵם לְמַעַלָּה שְׁלֹא בְּעֶרְף מִסְדֵּר זֶה וְגַם אִם מִצַּד הַמִּצָּב כִּפִּי שֶׁהוּא  
2 ב'סדר השתלשלות' יש פגם וחיסרון, ההמשכה של שלוש עשרה מידות  
3 הרחמים מאירה בכל זאת ופועלת את פעולתה], וְכַמְּשָׁל הַמֶּלֶךְ  
4 שֶׁנִּמְצָא בַּשָּׂדֶה וּמִקְבֵּל אֶת כָּלֶם גַּם מִי שֶׁמִּצָּבוּ נְחוֹת בְּסִבֵּר פָּנִים  
5 יָפוֹת וּמִרְאָה פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת  
6 לְכוֹלֶם<sup>82</sup> וכך ההארה משלוש  
7 עשרה מידות הרחמים מאירה לכל  
8 אחד ואחד מישראל, מבלי הברל מהו  
9 מִצָּבוּ. וְזוֹהִי הַנְּתִינִית כַּחַ  
10 מְלַמְּעָלָה שֶׁמִּתְחִילָה מִרֹאשׁ  
11 חֹדֶשׁ אֱלוֹל. וּבְמִיּוּחַד הַחֹל  
12 מִחֹדֶשׁ אֱלוֹל, יוֹם הַלֵּוֹדֶת הַבַּעַל שֶׁם  
13 טוֹב (כִּשְׁנַת נח"ת) וְאִדְמוֹר הֶזְקֵן  
14 (בִּשְׁנַת קה"ת) שְׁנוֹתֵן יוֹם ח"י אֱלוֹל  
15 חִיּוֹת בְּכָל עֲנִינֵי אֱלוֹל<sup>83</sup>, שָׁאֵז  
16 הָרִי זֶה הָאֵרֶת שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה מִידוֹת  
17 בְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל בְּדִרְגָּא נִעְלִית יוֹתֵר  
18 מִכִּפִּי שֶׁהִיא מִתְחִילַת הַחוֹדֶשׁ וְעַד ח"י  
19 אֱלוֹל. וּלְמַעַלָּה יוֹתֵר הָרִי זֶה  
20 בִּימֵי הַסְּלִיחוֹת, כְּמֵאמֶר  
21 הַבַּעַל שֶׁם טוֹב<sup>84</sup> שָׁאֵז מוֹחֵל  
22 הַקֶּבֶה אֶת שְׁיִירֵי (דִּי  
23 רַעֲשֻׁטְלָאךְ הַעוֹדִפִּים הַקִּטְנִים שֶׁל)  
24 הַחֹב כו', שְׁזָהוּ הַמַּחֲלָה בִּימֵי  
25 הַסְּלִיחוֹת עֲנִין שֶׁלְּמַעַלָּה  
26 מִהֶנְהִגָּה דְּסִדֵּר הַשְּׁתַּלְשּׁוֹת  
27 כּוּלוֹ. וְעַל אַחַת פְּמָה וְכַמָּה  
28 בְּסִמִּיכוֹת לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְעַל  
29 אַחַת פְּמָה וְכַמָּה בְּשַׁבַּת  
30 שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁמִינִי  
31 מִתְּבָרְכִין כּוּלוֹהוּ יוֹמִין<sup>85</sup>  
32 שֶׁמִּהִשְׁבַּת מִתְּבָרְכִים כֹּל יְמֵי הַשְּׁבוּעַ  
33 הַבָּא, כְּמֵאמֶר הַזֹּהֵר. וְעַל יְדֵי  
34 הַנְּתִינִית כַּחַ מְלַמְּעָלָה הַמִּיּוּחַד  
35 שִׁשְׁנָה בְּחוֹדֶשׁ אֱלוֹל כְּאִמּוֹר,  
36 מְגִיעִים לְתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת  
37 שְׁמֵצֵד עֲבוֹדַת הַנִּבְרָא, לְאַחַד  
38 אֶת שְׁנֵי הָעֲנִינִים דְּבִצְלָמְנוּ  
39 וְכִדְמוֹתֵנוּ, שְׁנֵינִים מְבוֹאֵר לְעִיל  
40 בְּאִרְיוֹת שְׁזָהוּ הָעֲנִין דְּכָלֶם  
41 הַהִתְאַחֲדוֹת שֶׁל כָּל הַדְּרוֹגוֹת וְהַסּוּגִים
- שֶׁהֵם לְמַעַלָּה שְׁלֹא בְּעֶרְף מִסְדֵּר זֶה], וְכַמְּשָׁל  
הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּמְצָא בַּשָּׂדֶה וּמִקְבֵּל אֶת כָּלֶם בְּסִבֵּר  
פָּנִים יָפוֹת וּמִרְאָה פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת לְכוֹלֶם<sup>82</sup>. וְזוֹהִי  
הַנְּתִינִית כַּחַ מְלַמְּעָלָה שֶׁמִּתְחִילָה מִרֹאשׁ חֹדֶשׁ  
אֱלוֹל. וּבְמִיּוּחַד הַחֹל מִחֹדֶשׁ אֱלוֹל, שָׁאֵז הָרִי זֶה  
בְּדִרְגָּא נִעְלִית יוֹתֵר. וּלְמַעַלָּה יוֹתֵר הָרִי זֶה בִּימֵי  
הַסְּלִיחוֹת, כְּמֵאמֶר הַבַּעַל שֶׁם טוֹב<sup>84</sup> שָׁאֵז מוֹחֵל  
הַקֶּבֶה (דִּי רַעֲשֻׁטְלָאךְ) הַחֹב כו', שְׁזָהוּ עֲנִין  
שֶׁלְּמַעַלָּה מִהֶנְהִגָּה דְּסִדֵּר הַשְּׁתַּלְשּׁוֹת כּוּלוֹ. וְעַל  
אַחַת פְּמָה וְכַמָּה בְּסִמִּיכוֹת לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְעַל  
אַחַת פְּמָה וְכַמָּה בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה,  
שְׁמִינִי מִתְּבָרְכִין כּוּלוֹהוּ יוֹמִין<sup>85</sup>. וְעַל יְדֵי הַנְּתִינִית  
כַּחַ מְלַמְּעָלָה, מְגִיעִים לְתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת שְׁמֵצֵד  
עֲבוֹדַת הַנִּבְרָא, לְאַחַד אֶת שְׁנֵי הָעֲנִינִים דְּבִצְלָמְנוּ  
וְכִדְמוֹתֵנוּ, שְׁזָהוּ הָעֲנִין דְּכָלֶם וְהָעֲנִין דְּרֹאשֵׁיכֶם  
שְׁבִטֵיכֶם עַד חוּטָב עֲצִיף וְשׂוֹאֵב מִימִיד כְּפִי  
שְׂבָאִים בְּהִמְשָׁךְ וְעֲנִין אֶחָד.
- וְלֹאֲחֲרֵי שְׁעוֹבֵד עֲבוֹדָתוֹ בְּעֲנִין זֶה כְּפִי יִכְלֹתוּ  
וְשִׁרְשׁ נִשְׁמָתוֹ בִּימֵים שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ  
הַשָּׁנָה, וְעַד לְשְׁלִימוֹת עֲבוֹדַת הַמִּשְׁה בְּאוֹפֶן  
דְּאֶתֶר שְׁלִים (כְּנֻזְכָּר לְעִיל סְעִיף ג'), אֲזִי נִעֲשֶׂה  
בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה הָעֲנִין דְּנִצְבִּים הַיּוֹם כָּלֶם גו', כְּפִי  
שְׁנִמְשָׁךְ מִלְּמַעַלָּה, שְׁזָהוּ עֲנִין דְּנִצְבִּים לְשׁוֹן  
נִפְעַל.
- ח) וְזָהוּ אֲתֵם נִצְבִּים הַיּוֹם כָּלֶם וְגו', דְּהִנֵּה, פִּרְשָׁה זֹו קוֹרִין לְעוֹלָם לְפָנֵי  
רֹאשׁ הַשָּׁנָה – בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וּלְפִי תִקְנַת רַבּוֹתֵינוּ  
נְשִׂיאֵינוּ<sup>86</sup> הִנֵּה כְּכָר בְּיוֹם רֹאשׁוֹן בְּשַׁבּוּעַ זֶה (דְּפִרְשַׁת נִצְבִּים) מִתְחִילִים לְלַמּוֹד  
בְּשִׁיעוּרִים הִידוּעִים אֶת הַפְּסוּק אֲתֵם נִצְבִּים הַיּוֹם כָּלֶם, שְׁעַל נִקְרָאת  
וְזָהוּ הַתְּחִלַת הַלִּמּוּד בְּפִרְשַׁת נִצְבִּים כְּכָר בְּתַחֲלִית הַשְּׁבוּעַ הָעֲנִין  
דְּטִרַח<sup>87</sup> בְּעֶרְבֵי שַׁבַּת שְׁעַל יְדֵי זֶה יֵאָכֵל בְּשַׁבַּת  
זֶה יֵאָכֵל בְּשַׁבַּת שְׁלִפְנֵי רֹאשׁ

(82) לקו"ת שם לב, ב. 83) ספר השיחות תש"ה ע' 122. וראה לקו"ש ח"ט ע' 250 ואילך. (84) כש"ט הוספות סקצ"א. וש"נ. (85) ראה זח"ב סג, ב. פח, א. 86) ראה "היום יום" יט טבת. ובכ"מ. (87) ע"ז ג, סע"א.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 השנה, שבת פרשת נצבים, שנהו השבת שלפני הבריאה<sup>88</sup>
  - 2 המתחדשת בכל שנה ושנה, שהוא ענין השבת למעלה מכל סדר
  - 3 ההשתלשלות (ובדוגמת זה הוא ענין השבת דכל שבתות
  - 4 השנה, ועל אחת כמה וכמה בשבת הכללי שלפני ראש
  - 5 השנה). וכיון שקורין פרשה
  - 6 זו פרשת נצבים בתורה בשבת
  - 7 שלפני ראש השנה, נמצא,
  - 8 שתורת אמת מעידה שלפני
  - 9 ראש השנה ישנו כבר הענין
  - 10 דאמת נצבים היום כלכם גו' ראשיכם שבטיכם גו' מחוטב
  - 11 עציד עד שואב מימך (כפי
  - 12 שבאים הענינים האמורים בפסוק זה
  - 14 בתורה בהמשך וענין אחד),
  - 15 שנהו כפי שהענין הוא מצד
  - 16 עבודת האדם כמבואר לעיל (אלא
  - 17 שלעבודת האדם יש סיוע ונתינת כוח
  - 18 מלמעלה). ועוד זאת, שענין
  - 19 הקריאה בתורה הוא גם
  - 20 מלשון המשכה, שקורא
  - 21 וממשיך כו' (כמבואר
  - 22 בתנ"א<sup>89</sup> וזה לשונו: "והנה המשכה
  - 23 והארה זו שהאדם ממשיך ומאיר
  - 24 מהארת אור אין סוף ברוך הוא על
  - 25 נפשו ועל נפשות כל ישראל היא
  - 26 השכינה כנסת ישראל מקור כל נשמות
  - 27 ישראל... על ידי עסק התורה נקראת
  - 28 בלשון קריאה קורא בתורה פירוש שעל
  - 29 ידי עסק התורה קורא להקדוש ברוך
  - 30 הוא לבוא אליו כביכול כאדם הקורא
  - 31 לחבירו שיבא אליו וכבן קטן הקורא
  - 32 לאביו לבא אליו להיות עמו בצוותא
  - 33 חדא ולא ליפרד ממנו ולישאר יחידי
  - 34 חס ושלום...), והיינו, שעל ידי
  - 35 זה הקריאה בתורה פועלים
  - 36 שיימשך הענין דאמת נצבים
  - 37 היום כלכם באופן נעלה יותר
  - 38 ובכל השטורעם התוקף, הסערה
  - 39 כפי שהוא מצד ההמשכה
  - 40 מלמעלה, שנהו מה שגפצל
- בראש השנה - לאחר שפני ישראל מסיימים עבודתם  
שהתחילו בה מראש חדש אלול, שאז בחודש אלול נמצא  
המלך בשדה, מלך דיקא, ומדייקים לומר שבחודש אלול ההארה  
היא באופן של 'מלך' שפכר אז החל מתחילת חודש אלול הוא  
בבחינת מלך, ובגלל זה  
רוצים בני ישראל לצאת  
להקביל פניו<sup>82</sup>, אלא שאין  
זה ענין ה'מלך' כפי שהוא בחודש  
אלול, אינו מגיע לדרגת  
המלוכה שפועלים בני  
ישראל בראש השנה, שעל יום  
זה נאמר שאמורים פסוקי מלכיות  
ותוקעים בשופר כשביל לפעול  
תמליכוני עליכם<sup>90</sup>, על ידי  
זה שמכתירים את הקב"ה  
למלך, ובשמחה עצומה,  
כמבואר בארוכה בהמשך  
(ראש השנה) תש"ג<sup>91</sup> (ויהי  
בשלישים שנה<sup>92</sup> שבשנה זו מלאו  
שלושים שנה להמשך מאמרים זה)  
שענין ההכתרה קשור עם  
שמחה גדולה ויראת  
הרוממות, והקב"ה מקבל  
את ההכתרה, ונעשה מלך  
בגלוי (כפי שמבקשים  
בתפילות של ראש השנה גלה כבוד  
מלכותך עלינו<sup>93</sup>), ומקבל גם  
את הפקשה שבני ישראל מבקשים  
בראש השנה מלך על העולם  
כלו בכבודך<sup>94</sup>, באופן של  
מלוכה דוקא, שהמלוכה על כל  
העולם כולו תהיה בדוגמת  
המלוכה על בני ישראל  
שהיא באופן שמלכותו  
ברצון קבלי עליהם<sup>95</sup>.

(88) ראה פרס שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ז. תורת העולה (להרמ"א) ח"ג פנ"ט. פי' חכמוני (לר' שבתי דונולו) לספר יצירה פ"ד מ"ד. (89) סוף פרק לו. (90) ר"ה טז, סע"א. וש"נ. (91) סה"מ תש"ג ס"ע 6. (92) לשון הכתוב - יחזקאל א, א. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1323. (93) בתפלת מוסף דיו"ט וימים נוראים. (94) תפלת העמידה לר"ה. (95) משלי טז, טו. וראה

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 וְכִינּוֹן שְׂאֲתֶם נִצָּבִים הַיּוֹם בְּלִפְנֵי הָוִי' אֱלֹהֵיכֶם, הִנֵּה  
2 בָּאוּר פָּנֵי מֶלֶךְ חַיִּים<sup>95</sup>, כֻּלְּשׁוֹן הַכְּתוּב בַּמִּשְׁלִי, וְלִכְנֹן כִּיּוֹן שְׁעוּמֵדִים  
3 לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, מְקוֹר הַחַיִּים מִמְּשִׁיכִים כְּתִיבָה וְחִתִּימָה טוֹבָה לְשָׁנָה  
4 טוֹבָה וּמִתּוֹקָה, חַיִּים רוּחָנִיִּים וְחַיִּים גְּשָׁמִיִּים, בָּאוּפֶן דְּבָנִי  
5 בְּנִים חַיִּי חַיִּים, בְּרִיאֹת וּמִזּוּגֵי  
6 מִזּוֹן, פְּרִנְסָה (וּבְכֹלֶם) רִוִּיחִי 1  
7 בְּרִיּוּחַ וּבְהִרְחֻבָה, לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה 2  
8 טְפָחִים בְּחוּךְ גִּדְרֵי הַמִּצִּיאוֹת 3  
9 הַגִּשְׁמִית הַתַּחֲתוֹנָה, מִיָּדוֹ הַמִּלְאָה 4  
10 הַפְּתוּחָה הַקְּדוּשָׁה וְהִרְחֻבָה<sup>96</sup> 5  
11 שֶׁל הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא. וּבִקְרוֹב 6  
12 מִמֶּשֶׁשׁ נַעֲשֶׂה הָעֲנָן דְּבָאוּר פָּנֵי 7  
13 מֶלֶךְ חַיִּים, גִּלְיוֹ הָאוּר הָאֱלֹהִי 8  
14 בְּעוֹלָם בְּשָׁלִימוֹתוֹ, בְּגִאוּלָּה 9  
15 הָאֱמִיתִית וְהַשְּׁלִימָה עַל יְדֵי 10  
16 מְשִׁיחַ צִדְקָנוֹ, שְׁאוֹ יְקִיָּים 11  
17 הַיַּעֲדוֹד<sup>97</sup> בְּנִבְאוֹת יִשְׁעִיהֶּ לֹא יִהְיֶה 12  
18 לֶךְ עוֹד הַשְּׁמֶשׁ לְאוֹר יוֹמָם 13  
19 גוֹ' וְהִזָּה לֶךְ הָוִי' לְאוֹר 14  
20 עוֹלָם, שְׁהַקְבִּ"ה בְּעֶצְמוֹ יִהְיֶה 15  
21 אוֹרֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְדִרְשָׁת 16  
22 רַ"ן<sup>98</sup> בְּמִדְרַשׁ עַל הַפְּסוּק 17  
23 אֲתֶם נִצָּבִים הַיּוֹם, מִה הַיּוֹם 18  
24 מֵאִיר כּוֹ' אִף אֲתֶם עֲתִיד 19  
25 הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא לְהֵאִיר לָכֶם, 20  
26 וְהִינֵנוּ, לַעֲשׂוֹת שְׁכָל אֶחָד 21  
27 מִיִּשְׂרָאֵל מֵאִיר, וְעַל אַחַת 22  
28 בְּמָה וּבְמָה שְׁכָלִילּוֹת בְּנֵי 23  
29 יִשְׂרָאֵל בִּיחָד מֵאִירִים, כִּיּוֹן 24  
30 שְׁמִתְגַּלָּה בָּהֶם לֹא רַק דְּרָגַת 25  
31 אוֹר הַשְּׁמֶשׁ (הַשְּׁמֶשׁ לְאוֹר 26  
32 יוֹמָם), וְעַד לְדִרְגָּה הַכִּי 27  
33 נַעֲלִית שְׁבַשְׁמֶשׁ, אֲלֹא הָוִי' 28  
34 יִהְיֶה לֶךְ אוֹר עוֹלָם<sup>99</sup> (הָוִי' 29  
35 שְׁמֶשׁ<sup>100</sup>) וְכִתּוּבָהּ מִגִּלְיוֹ וְהִאֲרַת 30  
36 הָאֱלֹהִיּוֹת עֲלֵיהֶם, נַעֲשִׂים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל 31  
37 עֲצָמָם מֵאִירִים. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ 32  
38 לְמִטָּה בְּתַחֲתוֹנִים, בְּעוֹלָם 33

לקו"ת שם. בלק עב, ב. מסעי צג, ב. (96) ברכה שלישית דברכת המזון. (97) ישע"י ס, יט. (98) תנחומא ריש פרשתנו. (99) ישע"י שם, כ. (100) ע"פ ישע"י שם. (101) ראה גם לקו"ת פ' ראה ל, ריש ע"ג.

# מאמר דא"ח

## ביאור בדרך אפשר

נאמר בנבואת ישעיה, בהפטרה של פרשת השבוע:

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּהְיוֹי' תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאַלְקִי<sup>1</sup>, וּמִמְשִׁיךְ, כִּי כָאֲרִץ  
תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגֹנָה וְכִמּוּ גֵן זְרוּעֶיהָ תַּצְמִיחַ בֶּן אֲדֹנָי הַהוּ'<sup>2</sup>  
יִצְמִיחַ צִדְקָה וְתִהְלֶה<sup>3</sup>, שְׂזוּהִי הַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה (שְׂכּוּלָלֶת

אֶת כּוֹלָהּ הַשְּׁתַּחֲלֵת הַהִפְטָרָה

כּוֹלֶלֶת, בְּתוֹכָהּ, אֶת כָּל הַהִפְטָרָה)

דְּפִרְשֵׁת נִצְבִּים. וְעַל פִּי

הַיָּדוּעַ מַה שֶּׁפָּתַח רַבֵּינוּ

הַזֶּקֶן<sup>3</sup> בְּלִיקוּטֵי תוֹרָה שֶׁפִּרְשֵׁת

נִצְבִּים קוֹרִין לְעוֹלָם בְּכָל הַשָּׁנִים,

לֵאמֹר הַבְּדִל בְּאִיזָה יוֹם בִּשְׁבֻעַת חַל רֹאשׁ

הַשָּׁנָה, קוֹרְאִים אֶת פֶּרֶשֶׁת נִצְבִּים

קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה<sup>4</sup>, וּמְרֻמָּז

בְּמֵלֶת הַיּוֹם דְּקָאֵי שְׂמִיכוֹן עַל

רֹאשׁ הַשָּׁנָה<sup>5</sup>, הָרִי מוֹכֵן שְׁגָם

הַהִפְטָרָה דְּשׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ

(שְׂמִיכְטִירִין לְעוֹלָם קוֹדֶם

רֹאשׁ הַשָּׁנָה) שְׂיִיכַת לְרֹאשׁ

הַשָּׁנָה (וְאֵין צוֹרֵךְ בְּרֻמָּז נוֹסֵף

עַל הַשְּׂיִיכוּת שֶׁל הַהִפְטָרָה

הַמִּתְחִילָה בִּשְׁשׁ אֲשִׁישׁ לְרֹאשׁ

הַשָּׁנָה, כִּינֵן שְׂכָבֵר נְרָמָז הַקָּשֶׁר

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּמֵלֶת הַיּוֹם

שֶׁבְּהַתְּחִלַּת הַפִּרְשָׁה,

שְׂבִיחַתְּחִלַּת אֱלֹהֵי בָּהָה

הַהִפְטָרָה שֶׁהִרִי הַהִפְטָרָה הִיא

בְּהַמְשָׁךְ לְפִרְשֵׁת הַשְּׁבֻעָה, וּמִמְשִׁיךְ

וּמִבְּאֵר אֶת הַקָּשֶׁר הַתּוֹכְנִי שֶׁל הַהִפְטָרָה

'שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ' לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה.

(ב) וְהַעֲנִין בְּזָה, פְּמִבּוֹאֵר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה<sup>6</sup>

בְּפִירוּשׁ שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּהְיוֹי',

שֶׁאֲשִׁישׁ הוּא לְשׁוֹן הַפְּעִיל, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב<sup>7</sup> בֶּן

יִשְׁיֵשׁ עֲלֵיכֶם, וְאָמְרוּ רַבֵּינוּ<sup>8</sup> הוּא אֵינוֹ שֶׁשׁ אָבֵל

אֲחֵרִים מְשִׁישׁ, כִּי הוּא פּוֹעֵל יוֹצֵא לְאֲחֵרִים,

וּפִירֵשׁ, שְׂכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא מְפַעֵלֶת

הַשְּׂמִיכָה בִּהְיוֹי', דְּהֵינּוּ לְהִיּוֹת גִּילּוּי הַהוּ', צִמְצוּם

וְהַתְּפַשְּׁטוּת כּו', שֶׁהוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת הַשְּׂמִיכָה

בְּתוֹרָה בְּעֵינֵי אַחֵר כֵּן יִשְׁיֵשׁ הַקָּדוֹשׁ

בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיכֶם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ רַבֵּינוּ<sup>8</sup> בְּגִמְרָא הוּא אֵינוֹ

שֶׁשׁ אָבֵל אֲחֵרִים מְשִׁישׁ (וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: "וְהָיָה כְּאִשֶּׁר שֶׁשׁ ה'

## בס"ד. ש"פ נצבים, כ"ז אלול,

## ה'תשל"ד

(הנחה בלתי מוגה)

שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּהְיוֹי' תִּגְלַל נַפְשִׁי בְּאַלְקִי<sup>1</sup>,

וּמִמְשִׁיךְ, כִּי כָאֲרִץ תּוֹצִיא צִמְחָהּ וּכְגֹנָה

זְרוּעֶיהָ תַּצְמִיחַ בֶּן אֲדֹנָי הַהוּ' יִצְמִיחַ צִדְקָה

וְתִהְלֶה<sup>2</sup>, שְׂזוּהִי הַתְּחִלַּת הַהִפְטָרָה (שְׂכּוּלָלֶת אֶת

כּוֹלָהּ) דְּפִרְשֵׁת נִצְבִּים. וְעַל פִּי הַיָּדוּעַ מַה שֶּׁפָּתַח

רַבֵּינוּ הַזֶּקֶן<sup>3</sup> שֶׁפִּרְשֵׁת נִצְבִּים קוֹרִין לְעוֹלָם קוֹדֶם

רֹאשׁ הַשָּׁנָה<sup>4</sup>, וּמְרֻמָּז בְּמֵלֶת הַיּוֹם דְּקָאֵי עַל רֹאשׁ

הַשָּׁנָה<sup>5</sup>, הָרִי מוֹכֵן שְׁגָם הַהִפְטָרָה דְּשׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ

(שְׂמִיכְטִירִין לְעוֹלָם קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה) שְׂיִיכַת

לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה (וְאֵין צוֹרֵךְ בְּרֻמָּז נוֹסֵף עַל

הַשְּׂיִיכוּת לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה, כִּינֵן שְׂכָבֵר נְרָמָז בְּמֵלֶת

הַיּוֹם שֶׁבְּהַתְּחִלַּת הַפִּרְשָׁה, שְׂבִיחַתְּחִלַּת אֱלֹהֵי בָּהָה

הַהִפְטָרָה).

(ב) וְהַעֲנִין בְּזָה, פְּמִבּוֹאֵר בְּלִקוּטֵי תוֹרָה<sup>6</sup>

בְּפִירוּשׁ שׁוֹשׁ אֲשִׁישׁ בִּהְיוֹי',

שֶׁאֲשִׁישׁ הוּא לְשׁוֹן הַפְּעִיל, כְּמוֹ שֶׁפָּתוּב<sup>7</sup> בֶּן

יִשְׁיֵשׁ עֲלֵיכֶם, וְאָמְרוּ רַבֵּינוּ<sup>8</sup> הוּא אֵינוֹ שֶׁשׁ אָבֵל

אֲחֵרִים מְשִׁישׁ, כִּי הוּא פּוֹעֵל יוֹצֵא לְאֲחֵרִים,

וּפִירֵשׁ, שְׂכָנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת שֶׁהִיא מְפַעֵלֶת

הַשְּׂמִיכָה בִּהְיוֹי', דְּהֵינּוּ לְהִיּוֹת גִּילּוּי הַהוּ', צִמְצוּם

וְהַתְּפַשְּׁטוּת כּו', שֶׁהוּא עַל יְדֵי בְּחִינַת הַשְּׂמִיכָה

בְּתוֹרָה בְּעֵינֵי אַחֵר כֵּן יִשְׁיֵשׁ הַקָּדוֹשׁ

בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיכֶם עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ רַבֵּינוּ<sup>8</sup> בְּגִמְרָא הוּא אֵינוֹ

שֶׁשׁ אָבֵל אֲחֵרִים מְשִׁישׁ (וְזֶה לְשׁוֹן הַגְּמָרָא: "וְהָיָה כְּאִשֶּׁר שֶׁשׁ ה'

(1) ישע"י סא, יו"ד. (2) שם, יא. (3) לקו"ת ריש פרשתנו. (4) מגילה לא, ב בתוספות. רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב. טושו"ע  
או"ח סתכ"ח ס"ד. (5) ראה פנח רזא סוף פרשתנו. (6) שם מח, א. (7) תבוא כח, סג. (8) מגילה י, ב. וש"נ.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 כללות ההשתלשלות... כדי שיבוא האור והשפע מאין סוף במיעוט אחר  
2 מיעוט עד שיוכל להיות מאצילות בריאה ומבריאה יצירה כו' עד שיתהוו  
3 נבראים בעלי גבול ממש ואם לא שה' אור אין סוף הולך ומשתלשל על ידי  
4 ד' אותיות הוי' באצילות, בריאה, יצירה עשיה - לא ה' מתהווה בחינת  
5 הנבראים הנפרדים אלא היה הכל  
6 בבחינת אלקות ממש'), **שְׁהוּא עֲנִין**  
7 זה של גילוי הוי' **עַל יְדֵי בְּחִינַת**  
8 **הַשְּׁמָחָה שֶׁל הוֹי', דְּהֵיִינוּ**  
9 **גִּילּוֹי עוֹנֵג הַעֲלִיּוֹן בְּרוּךְ הוּא**  
10 העונג האלוקי שיומשך ויתגלה ויאיר  
11 **לְמִטָּה. וְעֲנִין זֶה שֶׁל הַמִּשְׁכָּה**  
12 וגילוי העונג האלוקי העליון **שִׁיף**  
13 **לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה, בְּמִבּוֹאֵר**  
14 **בְּסִידוֹר עִם מֵאֲמָרֵי חֲסִידוֹת הַנִּקְרָא**  
15 **'סִידוֹר עִם דֹּא"ח' (בְּדַבָּר**  
16 **הַמִּתְחַלֵּל בְּמֵאֲמָר הַפּוֹתַח בְּמִילִים**  
17 **לְהִבִּין תְּקִיעַת שׁוֹפָר עַל פִּי**  
18 **בְּיוֹנֵת הַפֶּעַל שֶׁם טוֹב<sup>9</sup>) שָׂאָז**  
19 בליל ראש השנה, מידי שנה בשנה  
20 **חוֹזְרִים כָּל הַדְּבָרִים**  
21 **לְקַדְמוּתָם וְהַרְצוֹן הָאֱלֹקִי לְהַחֲיוֹת**  
22 **וּלְקַיֵּם אֶת הַעוֹלָמוֹת מִתְעַלָּה וּמִסְתַּלֵּק,**  
23 **וְלָכֵן צְרִיכִים לְעוֹרֵר**  
24 **וְלְהַמְשִׁיךְ הַמִּשְׁכָּה חַיּוֹת**  
25 **מִהַדְרָגָא הַכִּי נַעֲלִית**  
26 **שֶׁבְּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַתַּעֲנוּג**  
27 **הָאֱלֹקִי הַעֲלִיּוֹן כו'. וְכִדִּי לְפַעוֹל**  
28 **זֹאת שֶׁתִּהְיֶה הַמִּשְׁכָּה מְחֻדָּשׁ מֵהַרְצוֹן**  
29 **הָאֱלֹקִי הַעֲלִיּוֹן, צְרִיף לְהִיּוֹת**  
30 **עֲבוּדַת הָאֵדָם גַּם בֵּן בְּאוֹפֶן**  
31 **כְּזֶה, בְּבְחִינַת הַתַּעֲנוּג בַּעֲבוּרַת**  
32 **ה' שְׁהוּא עֲנִין הַתַּעֲנוּג כּוֹחַ נַעֲלָה**  
33 **בְּנַפֶּשׁ, כּוֹחַ כְּלָלִי רִמְקִיף לְמַעֲלָה**  
34 **וְעֻמּוֹק יוֹתֵר בְּנַפֶּשׁ מִכְּחוֹת פְּנִימִים**  
35 **כְּמוֹ הַשֶּׁכֶל וְהַמִּידוֹת כו', שִׁזְהוּ מַה שְּׂנֵאָמֵר** בהמשך הכתוב אחרי  
36 **שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ בְּה' תַּגְל נִפְשִׁי בִּאלֹקִי, שְׁתַּגֵּל<sup>10</sup> הוּא עֲנִין**  
37 **הַשְּׁמָחָה, אֲלֵא שְׁהוּא בְּהַעֲלָם** שמחה נסתרת ולא גלויה, וכמו  
38 בלשון הכתוב בתהילים **וְגִילּוֹ בְּרַעְדָּה<sup>11</sup>**, שלכאורה זו סתירה, שהרי  
39 שמחה היא תנועה נפשית הפוכה מרעדה שהיא תנועה נפשית של פחד ויראה,
- אלא שהכוונה לשמחה נסתרת ולא גלויה **אָכֵל אֵין הַפִּירוּשׁ שְׁחָסֵר**  
**מִשְׁהוּ בְּשִׁמְחָה, אֲלֵא הַשְּׁמָחָה הִיא בְּתַכְלִית הַשְּׁלִימוֹת, וְרַק**  
**שְׁהִיא בְּהַעֲלָם** ואינה ניכרת ונרגשת כלפי חוץ, **וְאֶדְרָבָה, דִּיקָא מִצָּד**  
**זֶה שְׁהַשְּׁמָחָה הִיא שְׁמָחָה בְּדִרְגָּה נַעֲלִית בְּיוֹתֵר, לָכֵן**  
**אֵינָה יְכוּלָה לְהִיּוֹת**  
**בְּהַתְגַּלּוּת<sup>12</sup>** כי היא שמחה בדרגה  
כל כך נעלית שלא יכול להיות לה  
ביטוי גלוי, וכמבואר בליקוטי תורה,  
"כי הגילה היא השמחה בפנימית  
שגבוה יותר מהשמחה שבחיצונית  
וכמו שכתוב ישמח ישראל בעושי בני  
ציון יגילו במלכם. ובני ציון הם  
היקרים ונאמר עליהם יגילו כו'  
דייקא". **וְגַם עֲנִין הַשְּׁמָחָה הוּא**  
התוכן של 'שׁוֹשׁ אִשִּׁישׁ' **שִׁיף**  
**לְרֹאשׁ הַשְּׁנָה, כִּי, רֹאשׁ**  
**הַשְּׁנָה עֲנִינוּ הַכְּתָרַת הַקֶּבֶץ<sup>13</sup>**  
**לְמַלְךְ, כְּדַבְּרֵי חו"ל שֶׁל רֹאשׁ הַשְּׁנָה**  
אומר הקדוש ברוך הוא 'אמר לפני  
(פסוקי) מלכויות **שְׁתַּמְלִיכוּנִי**  
**עֲלֵיכֶם<sup>13</sup>** (שבני ישראל ימליכו את  
הקדוש ברוך הוא להיות **מֶלֶךְ**  
**יִשְׂרָאֵל<sup>14</sup>**, **וְעַל יְדֵי זֶה** שיהיה  
תחילה מלך ישראל יהיה אחר כך  
**מֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ<sup>15</sup>** גם על  
אומות העולם), **וְהָרִי אָנּוּ רוֹאִים**  
**בְּמַלְכוּתָא דְּאַרְעָא** מלכות הארץ,  
מלכות של מלך בשר ודם **(שְׁהִיא**  
כדברי חז"ל **כְּעֵין מַלְכוּתָא**  
**דְּרַקִּיעָא<sup>16</sup>** מלכות שמים, מלכותו של  
הקדוש ברוך הוא) **שְׁהַכְּתָרַת**  
**הַמֶּלֶךְ הִיא בְּשִׁמְחָה**  
**עֲצוּמָה<sup>17</sup>**, **אֲלֵא שְׁבִיחַד עִם**  
**זֶה בְּדַבָּר עִם הַשְּׁמָחָה צְרִיף**  
**לְהִיּוֹת בְּהַכְּתָרַת הַמֶּלֶךְ עֲנִין הַבִּיטוּל** כלפי המלך **וְקַבְּלַת עוֹל** של  
המלכות **(שְׁהָרִי מֵאֵן דְּמַחְוֵי בְּמַחְוֵי קָמִי מַלְפָּא כו'<sup>18</sup>** כמסופר  
בגמרא שאדם עמד לפני המלך ואפילו על כך שהחוזה תנועה של רמז, אמרו  
שאין אימת המלך מוטלת עליו והוציאוהו והרגוהו, היינו שאל מול המלך  
צריך להיות ביטול מוחלט עד אבדן המציאות לגמרי), **וּמִזְזָה** מהכרת

(9) עם דא"ח – שער התקיעות רמד, ג [שנו, ג] ואילך. (10) לקו"ת שם מז, א. (11) תהלים ב, יא. (12) ראה לקו"ת שם נג, ג.  
(13) ר"ה טז, סע"א. וש"נ. (14) תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכויות) – מישע"י מד, ו. (15) תפלת העמידה, קידוש וברכת  
ההפטרה דר"ה. (16) ברכות נח, א. זהר ח"א קצז, רע"א. ח"ג קצו, ב. (17) ראה סה"מ תש"ג ס"ע 6. (18) ראה חגיגה ה, ב.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 המלך של 'מלכותא דארעא', מלך בשר ודם מוכן גם בנוגע למלכותא  
2 דְרָקִיעַ, מלכותו של הקדוש ברוך הוא שְׁעִנְיָ הַהִכְתָּרָה של הקדוש  
3 ברוך הוא למלך בראש השנה צָרִיךְ לְהִיטֵב בְּשִׁמְחָה, בְּיָחַד ובשילוב  
4 עם עֲנִינֵי הַקְּבִלָּת עוֹל כּו'.  
5 (ג) וּמִמְשִׁיף בְּפֶתוֹב, אחרי 'שורש  
6 אש' וגו' אֲדֹנָי הוּא יִצְמִיחַ  
7 צִדְקָה וּתְהִלָּה, שְׁהוּא עֲנִינֵי  
8 הַצְמִיחָה וְגִילּוֹי הָאֵזֶר האלוך  
9 שְׁמִלְמַעְלָה שִׁיּוֹר וּנְמִשָּׁן וּמִתְגַּלָּה  
10 בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכְּפּוּרִים,  
11 כִּי, שְׁנֵי הַשָּׁמוֹת אֲדֹנָי הוּא  
12 הֵם הַמִּתְגַּלִּים בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה  
13 וְיוֹם הַכְּפּוּרִים, שֵׁם אֲדֹנָי,  
14 שְׁקָאֵי שִׁמְכוֹן עַל סְפִירַת  
15 הַמַּלְכוּת, הֵינְנוּ בְּחִינַת רֹאשׁ  
16 הַשָּׁנָה, שְׁעִנְיָנוּ וְכֹכַב הַפְּנִימִי שֶׁל  
17 רֹאשׁ הַשָּׁנָה (בְּלִשׁוֹן הַקְּבִלָּה)  
18 בְּנִינֵי הַמַּלְכוּת כִּמְבוּאָר בְּקִבְלָה  
19 וְחִסְדוֹת, מִיָּד שָׁנָה בְּבֹא רֹאשׁ הַשָּׁנָה,  
20 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְסַלֵּק אֶת רְצוֹנוֹ  
21 לְמַלְכוּת עַל הָעוֹלָמוֹת, וּבִתְקִיעַת שׁוֹפָר  
22 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְמַלִּיכִים אוֹתוֹ שׁוֹב עַל-יְדֵי  
23 'בְּנֵי הַמַּלְכוּת' מַחֲדָשׁ, לְאַחֵר שְׁבָלִיל  
24 רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּעֻקְבוֹת סִילּוֹק הָרִצּוֹן,  
25 נוֹתָרָה חַיִּית מוֹעֵצַת וּמְצוּמָצֻמָּה, לְלֹא  
26 הָאֵרֶת הַתְּעַנּוּג וְהָרִצּוֹן וְהַשְׁכָּל וְהַמִּידוּת,  
27 כְּמִשְׁלֵל אֶדָם שְׁפּוֹעֵל בְּכוֹחַ הַמַּעֲשֶׂה  
28 בְּלִבָּד וּלְכֹן הוּא מְסוּלֵק וְנִבְדֵּל  
29 מִהַפְּעוּלָה שְׁלֹו, וְלֹאֲחֵר תְּקִיעַת שׁוֹפָר,  
30 כֹּאשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲזוּרִים וּמַכְתִּירִים אֶת  
31 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֶלֶךְ, הוּא חֲזוּר  
32 לְהִיטֵב מֶלֶךְ עִם כָּל הָרִצּוֹן וְהוֹעֲנֵג,  
33 הַמוֹחִין וְהַמִּידוּת, וְזוֹ הַעֲבֹדָה שֶׁל 'בְּנֵי  
34 הַמַּלְכוּת', לְהַבִּיא אֶת הַכּוֹחוֹת הַפְּנִימִיִּים הַנִּעְלָם לְהֵאֵר בְּמַלְכוּת וּלְפַעֵל אֶת  
35 הַתְּעוֹרָרוֹת הָרִצּוֹן הָעֲלִיּוֹן לְהִיטֵב מֶלֶךְ עַל הָעוֹלָמוֹת וְהַנְּבִיאִים עַל יְדֵי קְבִלָּה  
36 עוֹל מַלְכוּת שְׁמִים, כְּעַם הַמַּכְתִּיר אֶת הַמֶּלֶךְ עַל יְדֵי הַהִתְבַּטְלוּת בְּפָנָיו וְכִמְו  
37 שְׁכָתוֹב לִגְבִי בְּרִיאַת הָאֵשׁ (וּסְפִירַת הַמַּלְכוּת נִמְשָׁלָה לְאֵשׁ, עַל שֵׁם שְׁהִיא  
38 מִקְבֵּלָה מִהַסְפִּירוֹת כֹּשֶׁם שֶׁהָאֵשׁ מִקְבֵּלָה מִבְּעֵלָה) "וְיִבֵּן... אֶת הַצֵּלָה..." לְשׁוֹן  
39 בְּנִין, וְעַל יְדֵי 'בְּנֵי הַמַּלְכוּת' בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה מִתְחַדָּשׁת׃ חַיִּית הָעוֹלָמוֹת, כִּי שׁוֹרֵשׁ
- 40 החיות של העולמות היא מספירת המלכות שדרכה ובאמצעותה האור האלוך  
41 שמצד עצמו הוא אין סוף ובלי גבול יורד להחיות עולמות ונבראים מוגבלים,  
42 (עולם הדיבור<sup>21</sup> שזהו ענין המלכות כמרומו בכתוב בקהלת 'באשר דבר  
43 מלך שלטון' וכמובא בחסידות שעל פי הסוד, בראש השנה הוא 'בנין עולם  
44 הדיבור'), וְשֵׁם הוּא שְׁהוּא  
45 בְּנִיקוּד שֶׁל שֵׁם אֱלֹקִים (בְּחִינַת  
46 חֶסֶד וּגְבוּרָה<sup>22</sup>, הַמִּידוּת הָעֲלִיּוֹנוֹת  
47 בִּינָה<sup>23</sup> הַמוֹחִין הָעֲלִיּוֹנִים וְעַד  
48 לְבַחֲחִינַת הַפְּתָר<sup>24</sup> שְׁלִמְעֵלָה  
49 מִמִּידוּת וּמוֹחִין, מְדַרְיָגַת 'כְּתָר עֲלִיּוֹן'  
50 שְׁלִמְעֵלָה מִעֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת, שְׁכָל  
51 בְּחִינַת אֵלֹו שִׁיכּוֹת לְשֵׁם הוּא' כִּפִּי  
52 שְׁהוּא בְּנִיקוּד אֱלֹקִים) הֵינְנוּ בְּחִינַת  
53 יוֹם הַכְּפּוּרִים, שְׁלֹכָן אוֹמְרִים  
54 בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים בְּסִיּוּמוֹ, בְּתַפִּילָּה  
55 נְעִילָה שְׁבַע פְּעָמִים הוּא  
56 הָאֱלֹקִים, כִּי הָאֵזֶר וְהַגִּילּוֹי  
57 דְּיוֹם הַכְּפּוּרִים הוּא מְבַחֲחִינַת  
58 שֵׁם הוּא בְּנִיקוּד אֱלֹקִים וְנֶאֱפָה  
59 עַל פִּי כֵן אוֹמְרִים גַּם פְּסוּק  
60 זֶה שֶׁל 'הוּא' יִצְמִיחַ צִדְקָה  
61 בְּהַסְפָּרָה דְּשִׁבְתָּ שְׁלֹפְנֵי רֹאשׁ  
62 הַשָּׁנָה, וְלֹא מִמַּתִּינִים לְיוֹם הַכְּפּוּרִים  
63 כִּיּוֹן שְׁבָרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִעְשֶׂה  
64 קְלָלוֹת עֲנִינֵי בְּנֵי הַמַּלְכוּת,  
65 אֲלֹא שְׁנִמְשָׁן 'בְּנֵי הַמַּלְכוּת'  
66 שְׁבָאוֹן כְּלָלִי נִפְעַל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה בְּכָל  
67 עֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה עַד יוֹם  
68 הַכְּפּוּרִים, שְׁעֵשְׂרָה יְמִים אֵלֹו  
69 הֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂר סְפִירוֹת  
70 שְׁבַמְלָכוֹת, כִּמְבוּאָר בְּתוֹרַת הַסּוּד  
71 בְּעִינֵי 'הַתְּכַלּוּת' כָּל עֵשֶׂר הַסְפִּירוֹת  
72 בְּכָל אַחַת מִהַסְפִּירוֹת כִּמְו 'חֶסֶד  
73 שְׁבָחוּד', 'גְּבוּרָה שְׁבָחוּד' וְכֵן הֵלָא, וּבְכָל יוֹם מִעֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה  
74 נִעְשֶׂה בְּנֵינֵי סְפִירָה פְּרָטִית שְׁבַמְלָכוֹת<sup>25</sup>, הַחֵל מ'חִכְמָה שְׁבַמְלָכוֹת'  
75 בְּיוֹם הָרֹאשׁוֹן שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה, 'כִּינָה שְׁבַמְלָכוֹת' בְּיוֹם הַשְּׁנִי וְכֵן וְעַד לְמַלְכוּת  
76 שְׁבַמְלָכוֹת' בְּיוֹם הַכְּפּוּרִים, הַיּוֹם הָעֲשִׁירִי שֶׁל עֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה, אֲבָל  
77 בְּקְלָלוֹת, נִעְשֶׂה בְּנֵינֵי הַמַּלְכוּת כּוֹלָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שְׁעִנְיָנוּ  
78 כְּתָר מַלְכוּת<sup>26</sup>, או חֶכְמָה שְׁבַמְלָכוֹת<sup>27</sup>. וְעַל דֶּרֶךְ שְׁבִינְיָנוּ

(19) ראה לקו"ת שם נא, ג ואילך. נב, ד. נג, ב ואילך. (20) ראה פע"ח שער ר"ה. שער הכוונות שם. ועוד. (21) ראה לקו"ת פ' ראה לא, ג. דרושים לר"ה ס, סע"א. סה"מ עזר"ת ס"ע י ואילך. (22) לקו"ת פרשתנו נא, ד. (23) שם נג, ג. המשך תרס"ו ע' קפה [רמז]. (24) לקו"ת שם, סע"ב ואילך. (25) ראה פע"ח שם פ"א-ג. פ"ו. לקו"ת שם נא, ריש ע"ג. (26) ראה פע"ח שם ספ"א. רפ"ב. המשך תרס"ו ע' ב [ג].

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 תְּלוּיִין וְעוֹמְדִין מֶרָאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים וְעֵדִיין לֹא
- 2 נִפְסֵק דִּינָם, אָכֵל צִדִּיקִים (וְהוּי נֹאמֵר בִּישְׁעִיהוּ וְעֵמֶף פְּלָם
- 3 צִדִּיקִים<sup>28</sup> וְאִם כֵּן הַכוּנָה עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל) נִתְכַּתְּבִין
- 4 וְנִתְחַמֵּין לְאַלְתֵּר<sup>29</sup> מִיד בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה].
- 5 וּמִקְדִּים לָזֶה, לִפְנֵי הַכְּתוּב 'הוּי'
- 6 יִצְמִיחַ צְדָקָה' כִּי כֶּאֱרָץ תּוֹצִיא 1 או חֲכֻמָּה שְׁבַמְלָכוֹת<sup>27</sup>. וְעַל דֶּרֶךְ שְׂבִינוֹנִים
- 7 צִמְחָה וּכְגֹנָה וְרוּעִיָּה תִצְמִיחַ 2 תְּלוּיִין וְעוֹמְדִין מֶרָאשׁ הַשָּׁנָה וְעַד יוֹם הַכַּפּוּרִים,
- 8 (כֵּן אֲדֹנֵי הַוְי' יִצְמִיחַ צְדָקָה 3 אָכֵל צִדִּיקִים (וְעֵמֶף פְּלָם צִדִּיקִים<sup>28</sup>) נִתְכַּתְּבִין
- 9 וְתִהְיֶה). וְהָעֵנִין בְּזֶה, דִּהְיָה, 4 וְנִתְחַמֵּין לְאַלְתֵּר<sup>29</sup>].
- 10 וְרוּעִיָּה קָאִי מִכוּון עַל עֵנִין 5 וּמִקְדִּים לָזֶה, כִּי כֶּאֱרָץ תּוֹצִיא צִמְחָה וּכְגֹנָה
- 11 הַמַּצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר<sup>30</sup> 6 וְרוּעִיָּה תִצְמִיחַ (כֵּן אֲדֹנֵי הַוְי' יִצְמִיחַ
- 12 בְּנִבְוָת הַחוּשׁ וְזֶרְעוֹ לָכֵם 7 צְדָקָה וְתִהְיֶה). וְהָעֵנִין בְּזֶה, דִּהְיָה, וְרוּעִיָּה קָאִי
- 13 לְצִדְקָה, וּכְתִיב<sup>31</sup> וְכָתוּב בַּתּוֹרָה 8 עַל עֵנִין הַמַּצּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר<sup>30</sup> וְזֶרְעוֹ לָכֵם
- 14 וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר 9 לְצִדְקָה, וּכְתִיב<sup>31</sup> וְצִדְקָה תִּהְיֶה לָנוּ כִּי נִשְׁמֹר
- 15 לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּצּוֹת הַזֹּאת, 10 לְעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּצּוֹת הַזֹּאת, וְנֶאֱמַר<sup>32</sup> וַיִּזְרַע
- 16 וְנֶאֱמַר<sup>32</sup> בַּתּוֹרָה וַיִּזְרַע יִצְחָק 11 יִצְחָק וְגו'. וְעַל זֶה נֶאֱמַר שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ תּוֹצִיא
- 17 וְגו' וּבְכָל הַפְּסוּקִים הַלֵּלוּ עֵינֵי 12 צִמְחָה וּכְגֹנָה וְרוּעִיָּה תִצְמִיחַ, שְׂוֹהֵי הַצִּמְחָה
- 18 הַזֵּה מִכוּון עַל הַמַּצּוֹת. וְעַל זֶה 13 מִמַּעַשֵׁה הַמַּצּוֹת הַנִּמְשָׁף בְּכָל הַשָּׁנָה כְּשִׁישְׂרָאֵל
- 19 נֶאֱמַר שֶׁכֶּשֶׁם שֶׁהָאֶרֶץ תּוֹצִיא 14 מִסְגָּלִין תּוֹרָה וּמַצּוֹת, כֵּן אֲדֹנֵי הַוְי' יִצְמִיחַ
- 20 צִמְחָה וּכְגֹנָה וְרוּעִיָּה תִצְמִיחַ, 15 צְדָקָה וְתִהְיֶה, שֶׁהוּא עֵנִין הַצִּמְחָה וְגִילּוּי הָאוֹר
- 21 שְׂוֹהֵי הַצִּמְחָה הַפִּירוֹת 16 שֶׁלְמַעֲלָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם הַכַּפּוּרִים כו'<sup>33</sup>.
- 22 הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת, כֵּן אֲדֹנֵי הַוְי' 17 (ד) וַיּוֹכֵן בְּהֶקְדָּם הַיָּדוּעַ בְּעֵנִין מִגִּיד דְּבָרָיו
- 23 יִצְמִיחַ צְדָקָה וְתִהְיֶה, שֶׁהוּא 18 לִיעֲקֹב חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לִישְׂרָאֵל<sup>34</sup>,
- 24 עֵנִין הַצִּמְחָה וְגִילּוּי הָאוֹר 19 דִּהְיָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה וּמַצּוֹת הֵם (ג) דְּבָרָיו חֲקִיו
- 25 הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת, שֶׁנּוֹסֵף לָכֵף שָׁמָּה שֶׁהִקְבֵּה עוֹשֶׂה הוּא 20 וּמִשְׁפָּטָיו שֶׁל הַקְּבִ"ה, שְׁלוֹמֵד תּוֹרָה וּמִקְדָּשִׁים
- 26 אֹמֵר לִישְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹת<sup>35</sup>, יִשְׁנוּ גַם הָעֵנִין שֶׁעַל 21 מַצּוֹת, שֶׁנּוֹסֵף לָכֵף שָׁמָּה שֶׁהִקְבֵּה עוֹשֶׂה הוּא
- 27 יָדִי זֶה שִׁישְׂרָאֵל מִקְדָּשִׁים תּוֹרָה וּמַצּוֹת לְמַטָּה 22 אֹמֵר לִישְׂרָאֵל לְעֲשׂוֹת<sup>35</sup>, יִשְׁנוּ גַם הָעֵנִין שֶׁעַל
- 28 הָרִי הֵם פּוֹעֲלִים עֵנִין קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת עַל יָדִי 23 יָדִי זֶה שִׁישְׂרָאֵל מִקְדָּשִׁים תּוֹרָה וּמַצּוֹת לְמַטָּה
- 24 הַקְּבִ"ה (בְּאוֹפֶן נִעְלָה יוֹתֵר כו')<sup>36</sup>, כְּמֵאֱמַר<sup>37</sup> כָּל 24 הָרִי הֵם פּוֹעֲלִים עֵנִין קִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמַצּוֹת עַל יָדִי
- 25 הַקּוֹרָא וְשׁוֹנָה הַקְּבִ"ה קוֹרָא וְשׁוֹנָה כְּגִידוֹ, וְכֵן 25 הַקְּבִ"ה (בְּאוֹפֶן נִעְלָה יוֹתֵר כו')<sup>36</sup>, כְּמֵאֱמַר<sup>37</sup> כָּל
- 26 הַקּוֹרָא וְשׁוֹנָה הַקְּבִ"ה קוֹרָא וְשׁוֹנָה כְּגִידוֹ, וְכֵן 26 הַקּוֹרָא וְשׁוֹנָה הַקְּבִ"ה קוֹרָא וְשׁוֹנָה כְּגִידוֹ, וְכֵן
- 27 מִמַּעַשֵׁה הַמַּצּוֹת, שֶׁעַל יָדִי שְׂמִנִּיחַ תְּפִלִּין הָרִי הוּא פּוֹעֵל עֵנִין הַמִּשְׁכַּת 27 מִמַּעַשֵׁה הַמַּצּוֹת, שֶׁעַל יָדִי שְׂמִנִּיחַ תְּפִלִּין הָרִי הוּא פּוֹעֵל עֵנִין הַמִּשְׁכַּת
- 28 הַמוֹחִין לְמַעֲלָה, וְעַד שְׂרַמ"ח פְּקוּדֵין הֵם רַמ"ח אֲבָרִים דְּמִלְכָּא<sup>38</sup>, שֶׁכֶּאֱשֶׁר 28 הַמוֹחִין לְמַעֲלָה, וְעַד שְׂרַמ"ח פְּקוּדֵין הֵם רַמ"ח אֲבָרִים דְּמִלְכָּא<sup>38</sup>, שֶׁכֶּאֱשֶׁר
- 29 יִשְׂרָאֵל מִקְדָּשִׁים אוֹתָם אֲזִי מַעֲלָה אֲנִי עֲלִיכֶם כְּאִילוֹ עֲשָׂאוּנִי<sup>39</sup>. אֵף יִשְׁנוּ אוֹפֶן 29 יִשְׂרָאֵל מִקְדָּשִׁים אוֹתָם אֲזִי מַעֲלָה אֲנִי עֲלִיכֶם כְּאִילוֹ עֲשָׂאוּנִי<sup>39</sup>. אֵף יִשְׁנוּ אוֹפֶן
- 30 כו'<sup>33</sup> וְכִפִּי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמִבְּאֵר. 30 כו'<sup>33</sup> וְכִפִּי שֶׁמִּשְׁמִיךְ וּמִבְּאֵר.
- 31 (ד) וַיּוֹכֵן בְּהֶקְדָּם הַיָּדוּעַ בַּתּוֹרָה 31 (ד) וַיּוֹכֵן בְּהֶקְדָּם הַיָּדוּעַ בַּתּוֹרָה
- 32 הַחֲסִידוֹת בְּעֵנִין פִּירוֹשׁ הַכְּתוּב 32 הַחֲסִידוֹת בְּעֵנִין פִּירוֹשׁ הַכְּתוּב
- 33 בַּתְּהִלִּים מִגִּיד דְּבָרָיו לִיעֲקֹב 33 בַּתְּהִלִּים מִגִּיד דְּבָרָיו לִיעֲקֹב
- 34 חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לִישְׂרָאֵל<sup>34</sup>, 34 חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו לִישְׂרָאֵל<sup>34</sup>,
- 35 דִּהְיָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה וּמַצּוֹת הֵם 35 דִּהְיָנוּ שֶׁהַתּוֹרָה וּמַצּוֹת הֵם
- 36 (ג) דְּבָרָיו חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו 36 (ג) דְּבָרָיו חֲקִיו וּמִשְׁפָּטָיו
- 37 שֶׁל הַקְּבִ"ה בְּעֵצְמוֹ, שְׁלוֹמֵד 37 שֶׁל הַקְּבִ"ה בְּעֵצְמוֹ, שְׁלוֹמֵד
- 38 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה וּמִקְדָּשִׁים 38 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תּוֹרָה וּמִקְדָּשִׁים
- 39 מַצּוֹת, שֶׁנּוֹסֵף לָכֵף שֶׁאֶחָד 39 מַצּוֹת, שֶׁנּוֹסֵף לָכֵף שֶׁאֶחָד

(27) ראה סה"מ תרנ"ט ע' צב [ריש ע' פד]. (28) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק. (29) ר"ה טז, ב. (30) הושע יר"ד, יב. (31) ואתחנן ו, כה. (32) תולדות כו, יב. וראה פרקי דר"א רפ"ג. (33) לקו"ת שם נא, א. (34) תהלים קמז, יט. (35) שמור"ר פ"ל, ט. (36) ראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' תטז. תורת מנחם סה"מ כסלו ע' קמה. וש"נ. (37) ראה תדבאר רפי"ח. יל"ש איכה רמז תתרלד. (38) ראה תקו"ז ת"ל (עד, סע"א). תניא רפכ"ג. (39) ראה זח"ג קיג, סע"א.

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 "ועשיתם אתם" ודרשו חכמינו "ועשיתם אתם" – "מעלה אני עליכם כאילו  
2 עשאוני", שעושה המצוות כאילו עשה את הקדוש ברוך הוא, כביכול. אף  
3 ישנו אופן נעלה יותר, הנרמז בכתוב 'מגיד דבריו ליעקב' שכל ענין  
4 התורה ומצות אינו אלא דבריו חקיו ומשפטיו של  
5 הקב"ה, והיינו, שאמנם התורה  
6 ומצוות ניתנו לבני ישראל ובכל זאת  
7 אין זה אלא דבריו חקיו ומשפטיו של  
8 הקדוש ברוך הוא שאין זה לימוד  
9 ועשייה של האדם שהאדם לומד  
10 ועושה אותם מצד עצמו, אלא של  
11 הקב"ה בלבד, כמו שכתוב<sup>40</sup>  
12 בנבואת ישעיהו שהקדוש ברוך הוא  
13 אומר ואשים דברי את דברי  
14 התורה בפיה בפי האדם הלומד  
15 תורה, היינו, שהתורה שהאדם  
16 לומד היא (לא הלימוד שלו  
17 בעצמו, אלא) רק דברי דברים  
18 של הקדוש ברוך הוא, אלא שהם  
19 בפיה, וכמו שכתוב<sup>41</sup> בתהילים  
20 תען לשוני אמרתך, שזהו  
21 הלימוד של האדם רק כעונה אחר  
22 הקורא ולא דבר של האדם עצמו.  
23 וכידוע גם בפירוש הכתוב<sup>42</sup>  
24 בתורה לגבי עשרת הדברות שנאמרו  
25 במתן תורה וידבר אלוקים את  
26 כל הדברים האלה לאמר,  
27 דלקאורה אינו מובן מה  
28 שכתוב בפסוק זה לאמר,  
29 שפירשו בכל מקום (כמו בלשון  
30 הרגיל בתורה וידבר ה' אל משה  
31 לאמר) לאמר לאחרים, שהרי  
32 הדברים שנאמרו במתן תורה  
33 שמעו כל בני ישראל (וגם  
34 כל הנשמות שבכל הדורות  
35 הבאים<sup>43</sup>), אלא הביאור בזה,  
36 כמו שנתבאר לעיל<sup>44</sup> במאמר  
37 דיבור המתחיל 'ושמתי כדכד  
38 משמותיך' שנאמר בשבת פרשת ראה  
39 שנה זו, תשל"ד שלימוד התורה
- של כל אחד מישראל בכל זמן ובכל מקום הוא באופן שנמשך  
מחדש הענין וידבר אלוקים את כל הדברים האלה, היינו  
שזהו לימוד התורה של כל אחד מישראל ענין שנמשך מלמעלה  
כו' ונעל דרך מה שנאמר<sup>45</sup> בתהילים אדני שפתי תפתח  
ופי יגיד תהלתך, יגיד מלשון  
המשכה, כמו בלשון הכתוב בדניאל  
"נהר די נור נגד" שפירושו נהר של אש  
נמשך, שהתפלה שהאדם מתפלל  
היא כעונה אחר הקורא,  
והאדם בתפילתו למעשה חוזר ואומר  
דברים שנאמרו על ידי הקדוש ברוך  
הוא כמו בתורה, כשם שבלימוד  
התורה האדם חוזר ואומר את דברי  
הקדוש ברוך הוא, כזכר לעיל שזהו  
הפירוש הפנימי של הפסוק 'תען לשוני  
אמרתך' כמבואר בפירושים  
מאמרי חסידות על פסוק זה<sup>46</sup>  
הפסוק 'ה' שפתי תפתח ופי יגיד  
תהלתך', וכפי שממשיך ומבאר.  
והענין בזה, שהתחלת  
העבודה שהאדם עובד את ה' היא  
באופן שעל ידי שקורא  
ושונה בדברי תורה אזי הקב"ה  
קורא ושונה כנגדו, וענין זה  
(שהקב"ה קורא ושונה  
כנגדו כתוצאה מלימוד התורה של  
האדם) הוא נתינת כח שעל  
ידי זה בא אחר כך האדם  
הלומד תורה לדרגא נעלית יותר  
(ועל דרך שמתוף לימוד תורה  
שלא לשמה בא האדם לאחר מכן  
לדרגא נעלית יותר של לימוד תורה  
לשמה<sup>47</sup>), שנעשה הלומד תורה  
עבד נאמן<sup>48</sup>, המסור לעבודת ה'  
מתוך ביטול המציאות האישית ורצון  
לעשות את הרצון של הקדוש ברוך  
הוא כמו עבד נאמן ובטל לאדונו, שכל  
מגמתו היא לעשות את רצונו של  
האדון עבד מלך מלך<sup>49</sup>, כלשון

(40) ישע"י נא, טז. וראה אוה"ת יתרו ע' תשפג. (41) תהלים קיט, קעב. (42) יתרו כ, א. וראה תו"א יתרו סז, ב. (43) ראה פרקי דר"א פמ"א. ועוד. (44) ד"ה ושמתי כדכד דש"פ ראה פ"ב (לעיל ע' 204). (45) תהלים נא, יז. (46) סה"מ תרכ"ו ע' רפה. תרכ"ז ע' תעז. וראה לקו"ת שה"ש ב, ג, מא, א. (47) פסחים נ, ב. וש"נ. (48) ראה המשך תרס"ו ע' שח [תי' ואילך. (49) ספרי ופרש"י דברים א, ז. ב"ר פט"ז, ג. וראה שבועות מז, ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 חז"ל שֶׁפֶל מְצִיאֹתוֹ שֶׁל הַעֲבֵד הִיא רַק מְצִיאֹת הָאֶדֶן, שָׁאֵז
- 2 גַּם הַתּוֹרָה שְׁלֹמֹד הָאָדָם, לֹא קִשְׁרָה לִמְצִיאֹת הָאִשִּׁית שֶׁלֹּא
- 3 אֵינָה אֶלָּא דְּבַר ה'.
- 4 וּבִפְרָטִיּוֹת יוֹתֵר, הִנֵּה גַם אֶפִּילוֹ הָעֵנָן דָּכַל הַקּוֹרָא וְשׁוֹנָה
- 5 הַקֶּבֶץ"ה קוֹרָא וְשׁוֹנָה כְּנִגְדּוֹ
- 6 שְׁבִהֲתַחֲלֵת הָעֲבוּדָה בְּשִׁלֵּב
- 7 רֹאשׁוֹנִי שֶׁל עֲבוּדַת ה' הוּא עַל יְדֵי
- 8 נְתִינַת כַּח מְלֻמָּעָה, שְׁהָרִי זֶה
- 9 גּוֹפָא עֲצֻמוֹ שְׁעֲבוּדַת הָאָדָם
- 10 פּוֹעֵלֶת וּמַעֲוֹרֶרֶת לְמַעַלָּה,
- 11 הוּא לֹא בִיטּוֹי לִכְחוֹשׁ שֶׁל הָאָדָם מִצַּד
- 12 עֲצֻמוֹ אֲלֵא הוּא מִצַּד כִּי חֲפִץ
- 13 חֲסֵד הוּא<sup>50</sup>, כִּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
- 14 בְּחִסְדּוֹ נוֹתֵן וּמִשְׁפִּיעַ שְׁלֹכָן עָלָה
- 15 בְּרִצּוֹנוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁעַל
- 16 יְדֵי אֲתַעֲרוּתָא דְּלִתְמָא
- 17 הַתַּעֲוִרוֹת מִלְמַטָּה, מִצַּד הָאָדָם
- 18 תּוֹמֵקֶשׁ אֲתַעֲרוּתָא דְּלִעִילָא<sup>51</sup>
- 19 הַתַּעֲוִרוֹת מִלְמַעֲלָה, מִצַּד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
- 20 הוּא [וְעַל דֶּרֶךְ שְׁמַצִּינוּ בְּנוֹגֵעַ
- 21 לְחִידוֹשׁ דְּמַתָּן תּוֹרָה, כְּמֵאֲמַר
- 22 רַ"ז<sup>52</sup> בְּמִדְרַשׁ עַל הַכְּתוּב בְּשִׁיר
- 23 הַשִּׁירִים 'לְרִיחַ שְׁמִינִךְ טוֹבִים שְׁמִן
- 24 תּוֹרֵךְ שְׁמִינִךְ, כָּל הַמְצֻוֹת שְׁעָשׂוֹ
- 25 לְפָנֶיךָ לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
- 26 הָאֲבוֹת אֲבֵרָהם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, לִפְנֵי
- 27 מִתֵּן תּוֹרָה רִיחוֹת הָיוּ, כְּמוֹ רִיחַ
- 28 שְׁמִתְנַדֵּף וְאֵין לוֹ קִיּוֹם אֲבָל אֲנִי
- 29 שְׁמִינִךְ תּוֹרֵךְ שְׁמִינִךְ, שְׁדוֹקָא עַל
- 30 יְדֵי קִיּוֹם הַמְצֻוֹת לְאַחֲרֵי מַתָּן
- 31 תּוֹרָה לּוֹקְחִים וְחוֹפְסִים הָעֵצָם
- 32 עֲצֻמוֹת הָאֱלֹקִים כּו', וְלִכְאוּרָה הַדְּבַר
- 33 מִלְמַד עַל חֲשִׁיבוֹת עֲבוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי
- 34 יִשְׂרָאֵל מִצַּד עֲצֻמָּה, אֲבָל לֵאמֹתוֹ שֶׁל
- 35 דְּבַר הָרִי זֶה גּוֹפָא עֲצֻמוֹ הוּא
- 36 לְאַחֲרֵי שִׁישְׁנוּ הָעֵנָן דְּאֵנִי
- 37 הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַמְּתַחֲלִיל<sup>53</sup> כְּדַבְּרִי הַמְדַרְשׁ שְׁקוּדָם מִתֵּן תּוֹרָה הִיתָה
- 38 גִּיּוּרָה 'עֲלִיּוֹנִים לֹא יִרְדּוּ לְמַטָּה וְתַחֲתוֹנִים לֹא יַעֲלוּ לְמַעֲלָה' וּבִמְתֵּן תּוֹרָה בְּטִלָּה

(50) מיכה ז, יח. (51) ראה מאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קצד ואילך. ח"ב ע' תלה ואילך. סהמ"צ להצ"צ קנט, סע"ב ואילך. (52) שהש"ר פ"א, ג (א). וראה סה"מ תרע"ח ע' קסד ואילך. לקו"ש ח"ח ע' 58 ואילך. וש"נ. (53) תנחומא וראה טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד. (54) ראה זח"ג צ, ב. וראה לקו"ת אמור לח, רע"א. שה"ש כד, א ואילך. ובכ"מ. (55) לכאורה הכוונה, שאופן העבודה היותר נעלה שכל ענין התומ"צ הוא (לא לימוד ועשי' של האדם, אלא) דבריו חוקיו ומשפטי של הקב"ה בלבד, אינו נחשב לאתעדל"ת, אלא רק בבחי' "אתר שלים" שבו שורה האתעדל"ע ממקום נעלה יותר שאין

## ביאור בדרך אפשר

## ביאור בדרך אפשר

- 1 (ה) וְעַל פִּי זֶה הַמְּבוּאָר לְעִיל לִגְבֵי אוֹפֶן הַהִשְׁפָּעָה וְהַפְּעוּלָה שֶׁל 'אֲתַעְרוּתָא
- 2 דְּלִתְתָּא' וְאֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא' יֵשׁ לְבָאָר מַה שֶּׁכְּתוּב בְּפִסְקִים אֵלֶּה כִּי
- 3 כְּאָרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה וְכִגְנָה וְרוּעִיָּה תִצְמִיחַ בֶּן אֲדָנֶי הוֹי' וְצִמְחִים
- 4 צִדְקָה וְתִהְיֶה. דְּהֵנָּה, הַגִּילּוּי דְּאֲדָנֶי הוֹי' (הוֹי')
- 5 בְּנִיקוּד אֱלָקִים) בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה
- 6 וְיוֹם הַכַּפּוּרִים הוּא בְּכַחֲנִית
- 7 אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא מִצַּד הַקְדוּשׁ
- 8 בְּרוּךְ הוּא עֲצֻמוֹ<sup>19</sup>, וְהִיא 'אֲתַעְרוּתָא
- 9 דְּלִעִילָא' מְשׁוּרֵשׁ וּמְקוּר נִעְלָה בְּיוֹתֵר
- 10 לְמַעְלָה מֵאֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא
- 11 שְׁנִמְשַׁכְתָּ עַל יְדֵי אֲתַעְרוּתָא
- 12 דְּלִתְתָּא בְּמִשְׁךְ כָּל הַשָּׁנָה.
- 13 וְעַל פִּי זֶה אֵינוֹ מוּכָן מַה
- 14 שֶׁכְּתוּב כִּי כְּאָרְץ וְגו',
- 15 שֶׁהֶעֱנִין דְּאֲדָנֶי הוֹי' וְצִמְחִים
- 16 צִדְקָה וְתִהְיֶה (הַהִמְשָׁכָה הַנִּעְלִית
- 17 הַנִּמְשַׁכְתָּ דְּוִיקָא בִּימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
- 18 וְיוֹם הַכַּפּוּרִים) הוּא כְּמוֹ
- 19 שֶׁאָרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה גו', כְּמוֹ
- 20 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא שְׁנִמְשַׁכְתָּ
- 21 עַל יְדֵי הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָּא
- 22 עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת שֶׁבְּכָל
- 23 הַשָּׁנָה, וְנִשְׁאַלֵת הַשְּׁאֵלָה אִיךָ יִתְכַן
- 24 לְהַשְׁוֹת בֵּין הַדְּבָרִים שֶׁהָרִי הַגִּילּוּי
- 25 דְּאֲדָנֶי הוֹי' הוּא בְּכַחֲנִית
- 26 אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא מִצַּד עֲצֻמוֹ
- 27 שְׁהִיא, כְּאִמּוּר, נִעְלִית הֶרְבֵּה יוֹתֵר
- 28 מִ'הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא' שְׁנִמְשַׁכְתָּ כָּל
- 29 הַשָּׁנָה. וְלִכְאוּרָה הִנֵּה מֵתָאִים
- 30 לּוֹמֵר לְהִיפֹךְ, שֶׁהֶעֱנִין דְּאָרְץ
- 31 תּוֹצִיא צִמְחָה גו', שֶׁהוּא עֲנִין
- 32 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא שֶׁעַל יְדֵי
- 33 הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָּא, הוּא עַל
- 34 יְדֵי הַקְדָּמַת הָאֲתַעְרוּתָא
- 35 דְּלִעִילָא שֶׁהֶקְבָּ"ה מִצְמִיחַ
- 36 צִדְקָה וְתִהְיֶה גו', וְכַמְּבוּאָר לְעִיל
- 37 שֶׁתְּחִילָה נִמְשַׁכְתָּ 'אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא'
- 38 בְּהַתָּאם לְדִרְגַת הָאֲתַעְרוּתָא דְּלִתְתָּא
- 39 וְאַחֵר כִּי יֵשׁ 'אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא'
- 40 בְּדִרְגַת הֶרְבֵּה יוֹתֵר נִעְלִית?
- 41 אֶף הֶעֱנִין הוּא<sup>56</sup>, שֶׁגַּם שְׁאִפִּלוֹ
- 42 הַצְמִיחָה שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה וְיוֹם
- הַכַּפּוּרִים שֶׁהִיא בְּכַחֲנִית אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא
- (אֲדָנֶי הוֹי' וְצִמְחִים) וְהִיא לְפִי עֵרֶךְ הַזִּירְעָה
- וְהַתְּחִלָּה בְּקִיּוֹם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת כָּל הַשָּׁנָה (כְּאָרְץ
- הַשָּׁנָה (כְּאָרְץ תּוֹצִיא צִמְחָה),
- כִּי, אֶף שָׂאָז נִמְשָׁךְ בְּכַחֲנִית
- אֲתַעְרוּתָא דְּלִעִילָא עֲלִיוֹנָה שְׁלִמְעָלָה מִהַקְדוּשָׁה הַנִּמְשַׁכְתָּ עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה
- הַמִּצְוֹת בְּכָל הַשָּׁנָה, מִכָּל מְקוֹם, הַשְּׂרָאָה וְהַמְשָׁכָה זֹו הִיא לְפִי עֵרֶךְ הַשְּׁלִימוֹת
- הַנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת בְּכָל הַשָּׁנָה, כְּנִזְכָּר לְעִיל שֶׁקִּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
- לֹא שְׂרִיא אֵלָּא בְּאַתֵּר שְׁלִים.
- וּמִזֵּה מוּכָן גַּם בְּנוֹגַע לְבִנְיָן הַמְּלָכוֹת בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁעַל זֶה נֶאֱמַר<sup>13</sup> אִמְרוּ
- לְפָנֵי מַלְכֵיכוֹת כְּדֵי שֶׁתְּמַלִּיכוּנִי עֲלֵיכֶם. דְּהֵנָּה, לִכְאוּרָה צְרִיךְ לְהִבְיֵן,
- מִהוּ הַצּוּרָה בְּאֻמִּירוֹת מַלְכֵיכוֹת, הָרִי הֶעֱנִין דְּתַמְלִיכוּנִי (בְּנִין הַמְּלָכוֹת) הוּא

אֲתַעְדֵּל"ת מַגַּעַת שֵׁם (הַמּוֹ"ל). (56) לְקוֹ"ת פֶּרֶשְׁתָּנוּ נָא, סַע"ד וְאִילָךְ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 הוא בְּדִרְגוֹת הָכִי נַעֲלוֹת כּוֹ, לֹא רַק מַלְכוּת
- 2 דְּאֶצִּילוֹת כּפִי שִׁסְפִּירַת הַמַּלְכוּת הִיא בְּעוֹלָם הָאֶצִּילוֹת (בִּסְדֵּר הַשְּׁתוּלוֹת),
- 3 אֶלָּא נִפְעַל עֵינִי 'בְּנִין הַמַּלְכוּת' עַד לְבַחֲנִית מַלְכוּת דְּאִין סוֹף
- 4 שְׁלִפְנִי הַצִּמְצוּם כּפִי שֶׁהָאִין סוֹף הוּא לִפְנֵי הַצִּמְצוּם הָרָאשׁוֹן,
- 5 שְׁהֵמְשָׁה מִשָּׁם מַלְכוּת דְּאִין
- 6 סוֹף שִׁלְפְּנֵי הַצִּמְצוּם הִיא רַק
- 7 בְּבַחֲנִית אֲתַעְרוּתָא דִּלְעֵלָא
- 8 מִצַּד עֲצָמָה וְעִבּוּדַת הָאֵדָם אֵינָה
- 9 מִגַּעַת לִשָּׁם, וְאֵם כֵּן, מִהוּ עֵינִי אִמִּירַת
- 10 פִּסּוּקִי מַלְכוּת עַל יְדֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
- 11 לְמַטָּה וְמָה פְּעוּלָתוֹ בְּבִינֵי הַמַּלְכוּת. ?
- 12 אֲףִי הָעֵינִין הוּא, שְׁעַל זֶה
- 13 נֶאֱמַר כִּי כְּאֶרֶץ תּוֹצִיא צִמְחָה
- 14 וְגו', בֵּן אֲדֹנָי הָוִי יִצְמִיחַ
- 15 צִדְקָה וְתִהְיֶה, כְּאִמּוֹר לְעֵיל
- 16 שְׁגָם שֶׁאִפְּלוּ בַּחֲנִית אֲתַעְרוּתָא
- 17 דִּלְעֵלָא מִצַּד עֲצָמָה שְׁהִיא בַּחֲנִית
- 18 נַעֲלִית מֵאֵד עִבּוּדַת הָאֵדָם לֹא מִגַּעַת
- 19 לִשָּׁם וְאִין בְּכוּחָה לְפַעֵל אוֹתָהּ שׁוֹרָה
- 20 וּמִתְגַּלָּה וּמֵאִירָה לְמַטָּה רַק
- 21 לְאַחֲרֵי שְׁיִשְׁנָה הַשְּׁלִימוֹת
- 22 בְּמַעֲשֵׂה הַתַּחְתּוֹנִים שְׁעַל יְדֵי
- 23 עִבּוּדַת הַתַּחְתּוֹנִים נִהְיָ 'אֲתֵר שְׁלִים'
- 24 שְׁבוּ יִכּוּלָה לְהִיֵּת הִשְׁרָאָה וְהַתְּגַלּוֹת
- 25 הָאֱלוּקוֹת, וְלִכְּנָן, גַּם הָעֵינִין
- 26 דְּתַמְלִיכוֹנֵי עֲלִיכָם עִם הִיּוֹתוֹ
- 27 בְּדִרְגָּה נַעֲלִית שְׁעִבּוּדַת הָאֵדָם אֵינָה
- 28 מִגַּעַת לִשָּׁם נַעֲשֵׂה נִפְעַל רַק
- 29 לְאַחֲרֵי שְׁיִשְׁנָה שְׁלִימוֹת
- 30 הָעִבּוּדָה דְּאִמְרוּ לִפְנֵי
- 31 מַלְכוּתוֹ.
- 32 (ו) וַיֵּשׁ לְהוֹסִיף בְּדִרְגָּה אֶפְשָׁר
- 33 וְלִקְשֹׁר הָעֵינִין דְּאֲדֹנָי הָוִי
- 34 (בְּנִיקוּד אֱלֹקִים) יִצְמִיחַ גּוֹ,
- 35 עִם מָה שְׁפָתוֹב<sup>57</sup> בְּתַהֲלִים
- 36 (בִּפְרָק עַג, הִפְרָק הַמַּתָּאִים לְמַסְפָּר
- 37 שְׁנוֹתָיו שֶׁל הָרִבִּי בִּשְׁנָה זָו, תַּשְׁל"ד)
- 38 שְׁתֵּי שְׁמַתִּי, נִתְחִי בְּאֲדֹנָי הָוִי
- 39 מִחֲסִי אֵת בְּטַחֲוִי, שְׁגָם שֶׁם הָוִי זֶה הוּא בְּנִיקוּד אֱלֹקִים.
- 40 דְּהִנֵּה, מִחֲסִי שְׁתַּרְגּוּמוֹ רּוֹחֲצִנִי הוּא עֵינִין הַבְּטָחוֹן (כְּמוֹ 'בִּיה
- 41 אֲנָה רַחֲמִי' שֶׁבְּנוֹסַח 'בְּרִיךְ שְׁמִי' הִנָּאמַר בְּהוֹצָאָה סִפְר הַתּוֹרָה), שְׁבָטוּחִים

- 42 שְׁהִקְבֵּ"ה עוֹזְרוֹ כּוֹ<sup>58</sup> כְּדִבְרֵי הַגִּמְרָא, "יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְּגַבֵּר עָלָיו בְּכָל
- 43 יוֹם וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר צוּפָה רֹשַׁע לְצִדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַמִּיתוֹ וְאֵלְמָלָא
- 44 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁעוֹד לוֹ אֵינוֹ יִכּוּל לוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ה' לֹא יַעֲזוּבוּ בִּירוֹ וְלֹא
- 45 יִרְשָׁעוּנוּ בַּהֲשַׁפְטָר". וּפִירוּשׁ שְׁתֵּי בְּאֲדֹנָי הָוִי מִחֲסִי, שְׁמַצַּד
- 46 גּוֹדֵל הָעֵילוּי דְּאֲדֹנָי הָוִי,
- 47 הָוִי בְּנִיקוּד אֱלֹקִים, שְׁוִזְהִי
- 48 דְּרָגָא נַעֲלִית מֵאֵד שֶׁל אִין סוֹף
- 49 שְׁלִמְעָלָה לְגַמְרִי מְמִידָה
- 50 וְהַגְבָּלָה כּוֹ, יִשְׁנֵי הַבְּטָחוֹן
- 51 הַמָּלָא וְהוֹדָאוֹת שְׁאֲדֹנָי הָוִי
- 52 יִצְמִיחַ גּוֹ, וְהִינֵנוּ, שְׁפָרוֹר
- 53 וּבְטוֹחַ הַדְּבָר שְׁעַל יְדֵי עִבּוּדָתָנוּ
- 54 עִבּוּדָתָם שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַטָּה
- 55 בְּאִמְרִית (אִמְרוּ לִפְנֵי)
- 56 מַלְכוּת יוֹפְעַל וְיוֹמִשְׁף בְּנִין
- 57 הַמַּלְכוּת [שְׁלִכְן] בְּגַלּל הוֹדָאוֹת
- 58 שִׁיפְעִלוּ אֵת הָעֵינִין מִסִּימִים
- 59 בְּבִרְכָּה בְּשֵׁם וּמַלְכוּת, שְׁוִזְהִי
- 60 מוֹרָה שְׁוִזְהִי עֵינִין שְׁהוּא בְּלִי
- 61 שׁוּם סִפְק וְסִפְק סִפְיָא
- 62 בְּעוֹלָם, כְּמִבּוֹאָר בְּאַגְרָת
- 63 הַתְּשׁוּבָה<sup>59</sup> שֶׁבִּסְפָּר הַתְּנִיא לְגַבִּי
- 64 בְּרַכַּת סִלַּח לְנוּ תַּפְלִית שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה,
- 65 זֶה לְשׁוֹנוֹ, "הָאִמּוֹנָה וְהַבְּטָחוֹן לְהִיּוֹת
- 66 נִכּוֹן לְבוֹ בְּטוֹחַ בָּהּ", כִּי חִפְץ חֶסֶד הוּא
- 67 וְחַנּוּן וְרוּחַם וְרַב לְסִלּוֹת תִּיכָף וּמִיד
- 68 שֶׁמִּבְקֵשׁ מַחִילָה וְסִלִּיחָה מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ
- 69 (כְּרֹב רַחֲמִין מַחָה פִּשְׁעֵי, כִּבְסִי
- 70 טַהֲרִי, וְכָל עוֹנוֹתֵי מַחָה וְכוּ'), בְּלִי
- 71 שׁוּם סִפְק וְסִפְק סִפְיָא בְּעוֹלָם. וְכִמוֹ
- 72 שֶׁאֵינוֹ מְבַרְכִין בְּכָל תַּפְלַת שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה
- 73 תִּיכָף שֶׁמִּבְקֵשִׁים סִלַּח לְנוּ כּוֹ, בְּרוּךְ
- 74 אֲתָה ה' חֲנוּן הַמִּרְבָּה לְסִלּוֹת וְהִרֵי סִפְק
- 75 בְּרִכוֹת לְהַקֵּל, מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ בְּרַכָּה
- 76 לְבַטְלָה אֵלָּא אִין כָּאֵן שׁוּם סִפְק כָּלָל,
- 77 מֵאַחֵר שֶׁבִּיקְשָׁנוּ סִלַּח לְנוּ מִחַל לְנוּ.
- 78 וְאִילוּ לֹא הִינֵנוּ חוֹדְרִים וְחוֹטְאִים, הִינֵנוּ
- 79 נִגְאָלִין מִיד, כְּמוֹ שֶׁאֵינוֹ מְבַרְכִין בְּרוּךְ
- 80 אֲתָה ה' גּוֹאֵל יִשְׂרָאֵל", וּבְאִפּוֹן שְׁעַל יְדֵי זֶה שֶׁנִּפְעַל בְּנִין הַמַּלְכוּת
- 81 יוֹמִשְׁף לְעוֹלָם חַיִּית וּשְׁפַע מִפְּנִימִיּוֹת הַתְּעִנּוּג הָעֵלְיוֹן כּוֹ עַד
- 82 לְמַטָּה וְהַמְשָׁכָה מִשׁוּרָשׁ וּמְקוּר עֲלִיּוֹן זֶה תֵּרַד עַד לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, בְּכָל

(57) תהלים עג, כח – הקאפיטל שהתחילו לומר בִּי"א ניסן השתא (ראה סה"מ י"א ניסן בתחלתו. וש"נ). (58) ראה סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ. (59) פִּי"א.

## ביאור בדרך אפשר

הכתוב במשלי הַטְּרִיפְנִי לַחֵם  
חֲקִי<sup>63</sup>, הוא הַמְשַׁפֵּט עַל  
מְזוֹנוֹת (וּצְרָכִים הַנוֹסְפִים מִלִּבּוֹ  
הַלֵּחַם וְהַמִּזוֹן) גְּשָׁמִיִּים<sup>64</sup>, שהִדִּין  
וּמִשַּׁפֵּט בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה (הַזֶּמֶן שֶׁל 'תִּקְעוּ  
בַּחֹדֶשׁ שׁוֹפָר') הוא עַל שְׁנֵיהֶם, גַּם עַל  
רוּחָנִיּוֹת וְגַם עַל גִּשְׁמִיּוֹת, שֶׁכָּל  
עֲנִינִים אֵלּוּ נִמְשָׁכִים בְּרֹאשׁ  
הַשָּׁנָה מִפְּנִימִיּוֹת הַתַּעֲנוּגָה הָאֱלוּקִי  
בְּאוֹפֶן שֶׁל הַתְּחַדְּשׁוֹת כו'<sup>65</sup>  
כְּמִצּוֹן בַּהֲעֵרֹת הַמוֹצִיאִים לְאוֹר, סוּם  
הַמֵּאֲמָר חֹסֵר.

## ביאור בדרך אפשר

הַמְצַטְרֵף לְכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, הֵן עֲנִינִים רוּחָנִיִּים  
וְהֵן עֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים, כִּידוּעַ<sup>60</sup> בְּפִירוּשׁ הַכְּתוּב<sup>61</sup>  
תִּקְעוּ בַּחֹדֶשׁ (מִלְשׁוֹן חִידוּשׁ<sup>62</sup>) שׁוֹפָר גּו' כִּי חֵק  
לְיִשְׂרָאֵל הוּא מִשַּׁפֵּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב, שֶׁמִּשַּׁפֵּט  
לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב, הָאֱלֹקִים דִּי־יַעֲקֹב, הוּא הַדִּין  
שׁוֹפָר גּו' כִּי חֵק לְיִשְׂרָאֵל  
הוּא מִשַּׁפֵּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב,  
שֶׁמִּשַּׁפֵּט לְאֱלֹקֵי יַעֲקֹב,  
הָאֱלֹקִים דִּי־יַעֲקֹב, הוּא הַדִּין  
וּמִשַּׁפֵּט עַל עֲנִינִים רוּחָנִיִּים,  
וְחֵק לְיִשְׂרָאֵל, חֵק מִלְשׁוֹן<sup>60</sup>

(60) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נו, א. 61) תהלים פא, ד"ה. 62) ראה לקו"ת שם נג, ד. נד, ד. 63) משלי ל, ח. 64) ראה גם לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' רפב ואילך. 65) חסר הסיום (המו"ל).

## המשך מעמוד 214

שְׁמֹר, כְּלוּמָר, סֵתֶם גּוֹיָה אֵינָה בְּחֻקְתָּ מוֹפְקֶרֶת לְזוֹנוֹת, וְזוֹ –  
הַשְּׁפָחָה הַמְשׁוּחָרֶרֶת לֹא הִיָּתָה מִתְחִילָה בְּחֻקְתָּ שְׁמֹר, לִפִּי שִׁסְתָּם  
שְׁפָחָה מוֹפְקֶרֶת הִיא לְזוֹנוֹת.  
שְׂאֵלֹ תִלְמִידֵי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּנֵי מָה הַכָּלֵב מְכִיר אֶת קוֹנוֹ –  
בְּעָלֵיו, שֶׁהוּא הוֹלֵךְ אַחֲרָיו לְכָל מְקוֹם וּמְשַׁמְרוֹ, וְאֵילּוּ הִתְחַל אֵינּוּ  
מְכִיר אֶת קוֹנוֹ. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר לְתַלְמִידָיו, וְמָה אָדָם הָאוֹכֵל  
מִמָּה שֶׁעֵבֶר אֹכֵל – מְשִׁירֵי מֵאֲכָלוֹ שֶׁל עֵבֶר, מִשְׁפָּחָתָא  
תַּלְמוּדוֹ, חֲתוּל הָאוֹכֵל אֶת הָעֵבֶר עֲצָמוֹ עַל אַחַת בְּמָה וְכִפְּהָ  
שֶׁשׁוּכָה עַל יָדֵי כָךְ אֶת קוֹנוֹ.  
שְׂאֵלֹ תִלְמִידֵי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר, מִפְּנֵי מָה הַכָּל מוֹשְׁלִים בְּעֵבֶרִים,  
כְּלוּמָר, הַכָּל רוֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם תְּמִיד, יוֹתֵר מִשְׁאֵר בְּעָלֵי חַיִּים. אָמַר  
לָהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר, טַעַם הַדְּבָר הוּא מִפְּנֵי שְׁפוּרָן רַע – יִצְרָם רַע הוּא  
בְּיוֹתֵר. מִבְּרֵרֶת הַגְּמָרָא: מָאִי הִיא – בְּמָה מְצִינוּ שִׁיִּצְרָם שֶׁל  
עֵבֶרִים רַע הוּא. מִבְּאֵרֶת הַגְּמָרָא: רָבָא אָמַר, אֲפִילוּ גְּלִימֵי גִיָּצִי –  
אֲפִילוּ בְּגָדִים הֵם נוֹשָׁכִים. דְּהֵיִינוּ, שֶׁאֵף שֶׁהַבְּגָדִים אֵינֶם מֵאֲכָל  
לְעֵבֶרִים, וְאֵין לָהֶם הֵנָּה מְנַשְׁכֵּתָם, מִכָּל מְקוֹם מְזִיקִים הֵם  
אוֹתָם בְּנִשְׁכָּתָם.

וְיֵשׁ לְדִרוֹשׁ מִכָּאן שְׁלֹמֹד הַתּוֹרָה יָקָר וְחָשׁוּב יוֹתֵר מִכֵּהֶן גְּדוֹל  
שְׁנֵיכֶם לִפְנֵי וְלִפְנֵים – לְבֵית קוֹדֶשׁ הַקּוֹדְשִׁים, בְּיוֹם הַכִּיּוּרִים.  
הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא בְּעִנְיַן קְדִימַת גֵּר לְעַבֵּד מְשׁוּחָרֶר: תִּנְיָא  
בְּבִרְיִיתָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחִי אָמַר, בְּדִין הוּא – מִצַּד הַדִּין צָרִיךְ  
הִיָּה לְהִיּוֹת שְׁנֵיכֶם עֵבֶר מְשׁוּחָרֶר לְגֵר צָדֵק, לִפִּי שְׁנֵיהֶם – הָעַבֵּד  
הַמְשׁוּחָרֶר גְּדוֹל עֲמָנוּ מִתְחִילָה בְּקְדוּשָׁה, שֶׁאֵף בְּעַבְדוּתוֹ חַיִּיב הוּא  
בְּמִצְוֹת כְּאִשָּׁה, וְאֵילוּ זֶה – גֵּר הַצָּדֵק לֹא גְדוֹל עֲמָנוּ בְּקְדוּשָׁה, שֶׁהִי  
גּוֹי הִיָּה. אֵלּוּ מָה טַעַם הַדְּבָר שֶׁגֵּר צָדֵק קוֹדֵם לְעַבֵּד מְשׁוּחָרֶר,  
מִפְּנֵי שְׁנֵיהֶם – הָעַבֵּד הִיָּה מִתְחִילָה בְּכָלֵל הַקְּלָלָה שֶׁל 'אֲרוּרָה כְּנַעֲן',  
וְזֶה – גֵּר הַצָּדֵק לֹא הִיָּה בְּכָלֵל 'אֲרוּרָה'.  
הַגְּמָרָא מְבִיאָה כְּמָה שֶׁאֵלּוּ שְׂאֵלֹ תִלְמִידֵי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר:  
שְׂאֵלֹ תִלְמִידֵי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק, מִפְּנֵי מָה הַכָּל רָצִין  
[–מִתְרַצֵּין] לִישָׁא אִשָּׁה שֶׁהִיא גִּיּוֹרָתָא, וְאֵין הַכָּל רָצִין לִישָׁא אִשָּׁה  
שֶׁהִיא שְׁפָחָה מְשׁוּחָרֶרֶת. אָמַר לָהֶם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צְדוֹק, טַעַם  
הַדְּבָר הוּא, מִשּׁוּם שׁוֹ – הַשְּׁפָחָה הַמְשׁוּחָרֶרֶת הִיָּתָה מִתְחִילָתָהּ  
בְּכָלֵל הַקְּלָלָה שֶׁל 'אֲרוּרָה כְּנַעֲן', וְאֵילוּ זֶה – הַגִּיּוֹרָתָא לֹא הִיָּתָה בְּכָלֵל  
'אֲרוּרָה'. בְּרַב אֲחֵר – טַעַם נוֹסֵף אָמַר לָהֶם, זֶה – הַגִּיּוֹרָתָא הִיָּתָה בְּחֻקְתָּ

## מכתב כללי

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשל"ד  
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל  
אשר בכל מקום ומקום  
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

אחד העניינים העקריים של ראשיהשנה, הוא שזה היום שבו נברא האדם.

לפיכך משמש ראשיהשנה גם כיום הדין של האדם, וכן של העולם כולו, שנברא בשביל האדם ובאופן שהאדם "יכבוש" אותו וינהיג אותו.

זה גם הטעם לכך שראשיהשנה הוא יום ההכתרה, שבו מכתירים בני ישראל את הקב"ה כמלך ישראל ומלך העולם, ומבקשים ממנו **בכל** תפלות ראשיהשנה: מלך על העולם כולו, תוך ביטחון מלא שייעתר לבקשה ויקבל את ההכתרה.

מובן מאליה שההכתרה צריכה להיות בלב שלם וצריכה להיות מלאה, כלומר – יחד עם רגש של יראת הרוממות מפני מלך העולם, ועם חדווה עמוקה על כך שהקב"ה קיבל את ההכתרה,

ויחד עם החלטה איתנה על נאמנות ומשמעת למצוותיו, לקיימן יום־יום, בכל אחד מימי השנה אליה נכנסים עתה וגם לאחר מכן.

---

**ימי הסליחות:** פעולת ימים אלה לאחר העבודה בימי אלול הקודמים – ראה תורת הבעש"ט (בסה"מ אידיש סד"ה אני לדודי (הא)). ולהעיר שבשנה זו (שר"ה חל ביום ג' בשבוע) – הוא מספר הכי גדול דימי הסליחות.

**ראשיהשנה.. נברא האדם:** יל"ש פנחס רמז תשפב (מפסיקתא דר"כ ובחדש השביעי). ויק"ר רפכ"ט. ועוד. ד"ה זה היום, תש"ט. ועוד.

**לפיכך.. העולם כולו:** כל באי עולם (ר"ה פ"א, מ"ב). ובירוש' של פ"א, ה"ג: ועל המדינות בו יאמר כו'. ז"ח ר"פ נח.

**בשביל האדם:** ראה סנה' לח, סע"א. פירש"י ס"פ בראשית ובאו"ת להח"מ בראשית: ויברא אלקים את האדם כו' קודם הוויות כל העולמות כו' ובשבילם ברא כו' וזהו שכתוב בע"ח כשעלה ברצונו לברוא כו'. ולהעיר מלקוטי לוי"צ לזח"א לד. ב (ח. ב).  
**"יכבוש" אותו וינהיג אותו:** בראשית א, כח.

**זה גם הטעם:** כי אין מלך בלא עם (תניא ח"ב פ"ז. לקו"ת ר"ה נח. סע"ב).  
**ההכתרה:** ר"ה טז. א (תמליכוני **עליכם**). בתפילת העמידה דר"ה (על כל העולם כולו). – וראה ד"ה יו"ט שר"ה, תש"ג.

**כמלך ישראל.. מלך העולם:** עיין לקו"ת דברים נו, ג. ועוד.  
**בכל תפלות:** וחתימת הברכות – גם דקדוש ודהפטורה: מלך על כל הארץ (אלא שזה נמשך גם ביוה"כ"פ).  
**ביטחון מלא:** שהרי מברכין ברוך אתה ה' מלך על כל הארץ "והרי ספר ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה אלא אין כאן שום ספק כללי" (אגה"ת פי"א).  
**חדווה עמוקה:** ראה ד"ה יו"ט שר"ה, תש"ג.

**בכל אחד מימי השנה:** ובפרט שכולם נכללים ביום דר"ה ואח"כ צ"ל מודרכים ממנו שלכן נקרא **ראש** (ולא – **תחילת** השנה. עטרת ראש בתחלתו).

ההחלטה הכללית והעיקרית היא להתנהג – בכלל ובכל פרק מחיי יום יום – בהתאם לתכלית בריאתו של האדם, שהיא, כביטוי חכמינו ז"ל במשפט קצר: "אני נבראתי לשמש את קוני", לשמש אותו בשמחה כציווי: "עבדו את ה' בשמחה".

התוכן, העיקר והתכלית של שימוש זה הוא: "לעשות לו, יתברך, דירה בתחתונים", כלומר, להתנהג בצורה כזו שכל פרט בעולם שמסביב, ועל-אחתיכמהו כולל פרט בחיי האדם, נעשה ל"דירה" לאלוהים.

דבר המבוצע עלידי חיי יום יום של תורה ומצוות.

כל האמור נדרש מכל בן ישראל, איש או אשה, צעיר או זקן, בלי הבדל בין מעמד ומצב שבו הוא שרוי, כפי שהדבר גם מודגש בפסוק הקשור עם ראשיהשנה: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, ראשיכם.. עד שואב מימך".

מכל יהודי, ללא יוצא מן הכלל, נדרש וצפוי שיגיע לדרגת "אתם נצבים לפני ה' אלקיכם", התייצבות איתנה, מבלי להתחשב כיצד עברה השנה שחלפה.

\* \* \*

כאן מתעוררת השאלה: איך אפשר לדרוש מכל יהודי להגיע לדרגה כזו, ועוד – באמת ובשמחה, ובמיוחד כשמביאים בחשבון, מצד אחד, שמדובר על "דירה" בעולם תחתון ברוחניות, עולם חומרי וגשמי, עולם בו בני ישראל הם – בגשמיות – "המעט מכל העמים", ומצד שני – הדבר נדרש מן היהודי כפי שהוא שרוי במצב שבו צרכים חומריים, שבלעדיהם אי אפשר לו להתקיים, כאכילה, שתיה, שינה, עיסוקי פרנסה, וכיוצא בהם, תופסים חלק גדול מאד מזמנו וכוחו, כך שרק זמן מועט נותר לענייני רוחניות וקדושה?

ההסבר לכך – הסבר מובן לכל אחד ואחת, כאמור – נמצא בענין הבטחון בקב"ה,

שהוא יסוד בתורה, תורת-חיים הוראה בחיים,

כפי שהדבר מודגש במזמור הנאמר פעמיים ביום במשך כל חודש אלול – חודש ההכנה לשנה החדשה – וגם בתחילת השנה, בחלקו הגדול של חודש תשרי: "לדוד, ה' אורי וישעי, ממי אירא" גר',

הבטחון בה' אותו מבטא דוד המלך בשמו של כל איש ישראל, ההסתמכות המוחלטת על עזרת הקב"ה, מקיף הן את העניינים הגשמיים שבחיים והן את הרוחניים, עד לכדי השגת הדרגה

ובכל פרט מחיי יום יום: כמ"ש בכל דרכיך דעהו (טושו"ע או"ח סרל"א).

"אני נבראתי.. קוני": קידושין פב, א.

"עבדו.. בשמחה": תהלים ק, ב. וראה רמב"ם סוף הל' לולב.

התוכן וכו': ראה תניא רפ"ו. לקו"ת ר"פ פקודי. תקעו, תרס"ז.

"לעשות לו, יתברך, דירה בתחתונים": תנחומא נשא טז. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו.

ראשיהשנה.. "אתם נצבים": לקו"ת ד"ה אתם נצבים. וראה טושו"ע או"ח סתכ"ח.

"אתם נצבים.. שואב מימך": דברים כט, ט. וראה לקו"ת שם.

התייצבות איתנה: נצבים מל' נצב מלך (אוה"ת להצ"צ ר"פ נצבים ע' אירא. ועוד).

בעולם תחתון: שאין תחתון למטה ממנו (תניא פל"ו. וראה שם ספ"ו מע"ח שמ"ב פ"ד. לקו"ת פקודי שם).

"המעט מכל העמים": דברים ז, ז.

הבטחון.. יסוד בתורה: ראה חובת הלבבות שער הבטחון.

"לדוד.. אירא": תהלים כז, א.

העליונה ביותר בעבודת ה', כפי שניתן לראות גם מהמשך פסוקי המזמור האמור, עד לפסוק האחרון: "קוה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'".

\* \* \*

ענין הבטחון הוא – הרגשה של ודאות והשתכנעות שהקב"ה יסייע להתגבר על כל קשיי החיים, חומריים ורוחניים, משום שהוא "אורי וישעי", ובודאי יהיו כל אחד וכל אחת מסוגלים לבצע שליחותם בעולם הזה, ומתוך שמחה, גדולה ביותר,

כשאדם יתבונן בעובדה שהקב"ה בעצמו בחר בו להיות שליח בעולם לעשות לו דירה בתחתונים עם הבטחה שהוא יתן "אור", "ישע", ו"עוז" עלמנת לבצע שליחות זו.

השמחה שבכך גדלה עוד יותר, כשאדם מתבונן שהסיוע שהקב"ה נותן לו הוא באופן של "אני לדודי ודודי לי", היינו, באהבה אלוקית, בלתי רגילה,

דבר שהתחלנו בעיקר בתקופה שמראש־חדש אלול עד לאחר יום הכפורים, כמוסבר ע"י חכמינו ז"ל.

לפיכך צריך הדבר – בתקופה זו וגם בכל השנה – לעורר אצלו אהבה בלתי מוגבלת אל הקב"ה, כפי שזה מודגש בפסוק: "מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ, כלה שארי ולבבי" וגוי (תשוקה של כלות הנפש אל הקב"ה).

אף כאן מודגשים האהבה אל הקב"ה והבטחון בו לגבי כל העניינים ש"בשמים" (שמשמעותו גם – העניינים הרוחניים) וש"בארץ" (העניינים הגשמיים).

הבטחון בקב"ה מורשת אבות אצל כל יהודי, ככתוב: "בך בטחו אבותינו, בטחו ותפלטמו", ונדרשת רק הבאת בטחון תורשתי זה לידי פועל, במדה שיקיף את כל חיי יום ויום ויחדור בכל הפרטים.

ובהתאם לכלל של חכמינו ז"ל ש"במדה שאדם מודד – מודדין לו", מובן שכל שהבטחון שלו חזק יותר ומבוסס יותר – כך מתגשם בטחונו בגלוי וביתר ביסוס על־ידי ברכות הקב"ה בגשמיות וברוחניות.

\* \* \*

"קוה.. ה'": תהלים שם, יד. וראה ברכות לב, ב.  
וירחניים: וכמאמרו"ל בזה הקב"ה עוזרו (סוכה נב. ב. וראה תניא פ"ג).  
ובודאי.. שליחותם: ראה או"ת להח"מ תהלים ד"ה ברוך הגבר (פ, ד).  
אני.. לי": שה"ש (ו, ג).  
חכמינו ז"ל: בי"ח לטווא"ח סתקפ"א ד"ה והעבירו, האריז"ל וכו' שאני לדודי ודודי לי ר"ת אלול וס"ת ד' יודין – מי ימים שמר"ח אלול ועד יוהכ"פ.  
"מי לי.. ולבבי": תהלים עג, כה"כ. וראה סד"ה משכני (הא' והב') תר"ל. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה ספ"מ.  
"בך בטחו.. ותפלטמו": תהלים כב, ה.

בטחו ותפלטמו": להעיר מכתר ש"ט (סר"ל וכ"כ באו"ת להח"מ תהלים (ס"ח, ג)): והבוטח בה' חסד יסובבנהו כו' שבכל מקום שהאדם הוא חושב הוא מתדבק כו' וכשהוא בוטח בחסד שם ידבק נשמתו והחסד יסובבנהו ותמיד יטמין א"ע כולו בשם ית' ומש"כ באו"ת תהלים ד"ה ברוך הגבר – הנ"ל, י"ל).  
ש"במדה.. מודדין לו": משנה ספ"א דסוטה. ובחז"ל סוף ש' הבטחון דיש עשר מדרגות בבטחון. וראה ביאורו"ז פ' וראא. אוה"ת להצ"צ לישעני (ע' ר"ז ואילך).  
שככל שהבטחון.. כך: ראה אור המאיר פ' בעלותך.

יעזור הקב"ה שכל האמור לעיל – ביצוע השליחות האלוקית לעשות לו דירה בתחתונים, הבטחון בקב"ה, ברכות הקב"ה בגשמיות וברוחניות – יבוא לידי גילוי אצל כל יהודי במדה המלאה ביותר,

ודבר זה גם יחיש ויעורר את מילוי הברכות הכלליות לכלל ישראל – בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו.

בברכת כתיבה וחתימה טובה  
לשנה טובה ומתוקה  
בגשמיות וברוחניות גם יחד

מנחם שניאורסאהן

## המשך ביאור למס' הוריות ליום ראשון עמ' ב

גמליאל, מאי דקמא – מה הוא דבר זה שלפני, שהוא יושב כאן  
ושונה מסכת עוקצין, דקמא חס ושלום אימא בי מדרשא מידי –  
שמה חלילה יש איזה דבר כנגדי בבית המדרש. יתב דעתיה ונרסה  
– נתן דעתו וגרס את מסכת עוקצין. למחר אמרו ליה – ביום  
המחר אמרו לו רבי מאיר ורבי נתן לרבן שמעון בן גמליאל, נתי  
מר ונתינו בעוקצין – יבוא רבינו ושנה לנו במסכת עוקצין. פתח  
ואמר – דרש להם במסכת זו. בטר דאוקים – לאחר שסיים, אמר  
להו – אמר רבן שמעון בן גמליאל לרבי מאיר ורבי נתן, אי לא  
נמינא פסיפיתנן – אם לא הייתי לומד מסכת זו הייתם מבישים  
אותי, פקיד ואפיקנהו מבי מדרשא – ציוה והוציאום מבית  
המדרש. הווי כתבי קושיותא [בפתקא] וישרו התם – היו רבי מאיר  
ורבי נתן כותבים קושיות על פתקים וזורקים לבית המדרש, דהוה  
מיפריק מפרין – הקושיות שתורצו בבית המדרש תורצו, דלא  
הווי מיפריק כתבי פירוקי וישרו – ואלו שלא תורצו היו רבי מאיר  
ורבי נתן כותבים את התשובה וזורקים לבית המדרש. אמר להו  
רבי יוסי לחכמים היושבים בבית המדרש, תורה מפחין ואנו  
מפנים, כלומר, אין הדבר ראוי שיישבו רבי מאיר ורבי נתן גדולי  
התורה בחוץ ואנו בפנים, אלא או יכנסו הם או נצא אנחנו  
אליהם. אמר להו רבן [שמעון בן] גמליאל ליושבי בית המדרש,  
נעזיניהו – נכניס את רבי מאיר ורבי נתן לבית המדרש, מיהו  
ניקנסניהו דלא ניקרו שמעתא משמיהו – אבל נקנסו אותם בכך  
שלא יגידו דברי תורה בשם אפינו – קראו לרבי מאיר בשם  
אחרים, ולרבי נתן קראו בשם י"ש אפרים. אחוהו להו בחלמיהו  
– הראו לרבי מאיר ורבי נתן בחלום, וילו פייסוהו – לכו פייסו  
[לרבן שמעון בן גמליאל], רבי נתן אול – הלך לפייסו, ואילו רבי  
מאיר לא אול – לא הלך, אמר דברי חלומות לא מפעלין ולא  
מורידין. בי אול – כאשר הלך רבי נתן לפייס את רבן שמעון בן  
גמליאל, אמר ליה רבן שמעון בן גמליאל, נתי – לו יהי, דאחינך לך  
קמרא דאבון – שהועילה לך חגורתו המוחזקת של אביך למתו  
[להיות] אב בית דין, כלומר, אמנם הועילה לך חשיבותו של  
אביך שמינור לאב בית דין, אך האם שוינך נמי נשיא – וכי תועיל  
לך חשיבותו אף כדי שימנור לנשיא, ומדוע חפץ היית להתמנות  
לנשיא.  
מביאה הגמרא מעשה נוסף בענין זה: מתני ליה – שונה היה רבי –  
רבי יהודה הנשיא לרבן שמעון בריה – בנו, משנה במסכת בכורות  
(ס). אחרים [רבי מאיר] אפרים, אילו היה תמונה

אב בית דין. בי הוה עייל – כאשר היה נכנס רבן שמעון בן  
גמליאל התם – לבית המדרש, הווי קיימי בולי עלמא מקמיה – היו  
הכל קמים מפניו, וכן בי הווי עייל – כאשר היו נכנסים רבי מאיר  
ורבי נתן לבית המדרש, הווי קיימי בולי עלמא מקמיהו – היו כולם  
קמים מפניהם. אמר רבן שמעון בן גמליאל, לא בעו למיתוי היפרא  
בין דיילי לדידהו – האם לא צריך שיהא היכר ביני לבינם, תקין הא  
מתניהו – תיקן ברייתא זו, שכאשר הנשיא נכנס קמים הכל,  
כאשר אב בית דין נכנס קמים שתי השורות הסמוכות, וכאשר  
החכם נכנס אין קמים אלא אלו היושבים בתוך ארבע אמות.  
ההוא יומא – באותו היום שתיקן רבן שמעון בן גמליאל תקנה זו,  
לא הווי רבי מאיר ורבי נתן התם – לא היו רבי מאיר ורבי נתן בבית  
המדרש. למחר בי אתו – כאשר באו למחרת לבית המדרש, הווי  
דלא קמו מקמיהו בדרגילא מילתא – ראו שלא קמו הכל בפניהם  
כפי שהיה הדבר רגיל עד לאותו היום. אמרי מאי האי – שאלו  
רבי מאיר ורבי נתן את התלמידים מה אירע, אמרו להו הכי תקין  
רבן שמעון בן גמליאל – אמרו להם התלמידים שכך תיקן רבן  
שמעון בן גמליאל. אמר ליה רבי מאיר לרבי נתן, אנה חכם ואת  
אב בית דין – אני החכם ואתה אב בית הדין, בוא ונתקין מילתא  
בי לדין – נעשה דבר לרבן שמעון בן גמליאל כפי שעשה הוא  
לנו. מאי נעביד ליה – ומה נעשה לו, ניקא ליה גלי עוקצין – נאמר  
לו שידרוש לנו במסכת עוקצין, דלית ליה – שאין היא סדורה  
בפיו, וקיון דלא נמר – ומאחר שהוא לא שנה מסכת זו לא יוכל  
לדרוש בה, ואז ניקא ליה – נאמר לו מקרא זה (תהלים קו א) מי ימלא  
גבורות ה' וישמע כל תהלתו, שיש לדרשו באופן זה, למי נאה  
למלא גבורות ה' – למי ראוי להיות נשיא ולדרוש ברבים בתורת  
ה', למי שיקבל להשימע כל תהלתו – למי שבקי בכל התורה  
כולה, ומכיון שאין אתה בקי בכל התורה אינך ראוי להיות נשיא.  
ולאחר מכן נעבריה – נעביר אותו מנשיאותו, והווי אנה אב בית  
דין ואת נשיא – ואחיה אני אב בית הדין ואתה תהיה הנשיא.  
שמעניהו – שמע את דבריהם רבי יעקב בן קרשי, אמר, דלמא חס  
ושלום אתיא מילתא לידי ביופא – שמה חלילה יבוא הדבר לידי  
כך שיתבייש רבן שמעון בן גמליאל. אול – הלך רבי יעקב בן  
קרשי, ויתבי אחורי עלייתהו דרבן שמעון בן גמליאל – ישב מאחורי  
עלייתו של רבן שמעון בן גמליאל, פשט – פירש לעצמו מסכת  
עוקצין, גרס והנא גרס והנא – וגרס ושנה את המסכת שוב ושוב,  
כדי לרמוז לרבן שמעון בן גמליאל על עצתו. אמר רבן שמעון בן

## התוועדות

### בס"ד. שיחת יום ד' פ' נצבים, כ"ד אלול, ה'תשל"ד

– לעסקניות של ישיבת "תומכי־תמימים" ו"בית רבקה" תחינה –

בלתי מוגה

1 א. התאספות של כו"כ מִישראל בכלל – בכל ימות השנה – היא ענין טוב ונעלה כשלעצמו, המגביר  
2 וממשיך למטה בעוה"ז את ברכותיו של הקב"ה בכל המצטרך להם, בראותו שבנ"י עומדים בקירוב זה  
3 לזה, ומתאספים כדי להתדבר ביניהם – לא רק באופן ההתדברות של בני אדם השייכים לעם אחד, אלא  
4 בהתדברות שיש בה גם קירוב ואהבה, כבני אדם השייכים למשפחה אחת – משפחת אברהם יצחק ויעקב,  
5 שרה רבקה רחל ולאה.

6 ובמיוחד כאשר התאספות זו היא בתקופת סוף השנה, בזמן שבו עורכים חשבון על השנה העוברת,  
7 מתוך כוונה שאם יש צורך להשלים או להוסיף דבר־מה, הרי נותרו עדיין מספר ימים בשנה, שבהם  
8 אפשר להוסיף שלימות בכל השנה העוברת – שתהי' שנה שלימה, וממילא – "שנה יהודית" ("א אידישער  
9 יאָר"), אשר דבר זה גופא ממשיך את ברכותיו של הקב"ה.

10 ולהוסיף, שימים אלו אינם רק ימי החשבון על השנה שעברה, אלא גם הכנה לשנה הבאה, כי כשאדם  
11 עורך חשבון כדבעי – הרי הוא מתבונן כדבעי גם בנוגע לאופן הנהגתו מכאן ולהבא (ומכאן ולמעלה)  
12 בשנה הבאה, ונמצא שימים אלו הם גם זמן עשיית הכלים וההכנה לקבלת ברכותיו של הקב"ה על כל  
13 השנה הבעל"ט.

14 וכאשר הקב"ה רואה, אשר מבלי הבט על החילוקים שבין המתאספים, שלכאו"א מהם יש גישה  
15 משלו לכל ענין, ויש לו ענינים משלו שהוא עוסק בהם, ואעפ"כ מתאספים כולם יחד (כאמור לעיל)  
16 מתוך קירוב, מאחר שכולם שייכים לעם אחד, ויתרה מזו – למשפחה אחת, ורצונם להתנהג באורח חיים  
17 אחד, כפי שהורה הקב"ה בתורתו –

18 הרי זה מגדיל עוד יותר את הכלי לקבלת ברכותיו של הקב"ה, ועי"ז ניתנת האפשרות שברכות אלו  
19 יהיו בריבוי גדול ביותר, ושגם כאן למטה ינוצלו ברכות אלו באופן הטוב ביותר, במלוא כחן, הן  
20 בגשמיות – בענינים הקשורים עם הגוף וחיי הגוף, והן ברוחניות – בענינים הקשורים עם הנשמה ועם  
21 החיים הרוחניים.

22 וכאשר מקבלים את ההחלטה בזה כימים אלו, שהם ימי סגולה, ימים שיש בהם ברכה מיוחדת,  
23 וממילא יש בהחלטה זו תוקף מיוחד ונתינת כח מיוחדת לקיימה בשלימות – הרי זו גם הכנה לשנה  
24 החדשה, שתהי' שנה מבורכת בכל המצטרך.

25 ב. כמו בכל ענין, גם בענין זה ישנה הוראה בתורה. וכמדובר כמה פעמים, שבפרשה השייכת לשבוע  
26 מסויים (שקורין בה בשבת ובשני וחמישי של אותו שבוע) ישנן הוראות מיוחדות בנוגע לימים המיוחדים  
27 שבאותו שבוע.

28 ובעניננו:

29 התחלת פרשתנו היא "אתם נצבים היום כולכם לפני הוי' אלקיכם", היינו שמשה אומר בשם הקב"ה  
30 שבנ"י עומדים לפני הקב"ה כולם יחד,

31 וממשיך ומבאר, שעמידתם של בנ"י כולם יחד היא מבלי הבט על החילוקים שביניהם (המפורטים

1 בהמשך (הכתוב) – מ"ראשיכם שבטיכם", מנהיגי ישראל, עד "שואב מימין", המתפרנסים ממלאכה  
2 פשוטה של שאיבת מים,  
3 אשר מבלי הבט על חילוקים אלו – עומדים הם כולם יחד, מאחר שהם מתבוננים וזוכרים שעומדים  
4 הם "לפני ה' אלקיכם", ועי"ז מתאחדים הם "לאחדים כאחד" (כלשון אדמו"ר הזקן<sup>1</sup>), והחילוקים  
5 שביניהם אינם מפריעים להתאחדות זו,  
6 ואדרבה – דוקא מצד החילוקים שביניהם פועלים הם שלימות זה בזה [ולדוגמא (בנוגע לסוגים  
7 הנזכרים בכתוב) – גם "ראשיכם שבטיכם" זקוקים למים לשתות, המסופקים להם ע"י "שואב מימין",  
8 ולאידך גם "שואב מימין" יודע שהוא זקוק ל"ראשיכם שבטיכם"], עד שדוקא בצירוף כולם יחד נעשים  
9 בנ"י בדוגמת גוף אחד, גוף בריא, המקבל את חיותו מנשמה אחת,  
10 ו"נשמה" זו היא – הענין ד"נצבים לפני ה' אלקיכם", היינו שכאו"א מישראל, בכל מקום שיהי,  
11 ויהיו עיסוקיו ומעשיו אשר יהיו, יודע וזוכר שהוא עומד בקירוב מקום להקב"ה, לפני הקב"ה ויחד עם  
12 הקב"ה ("לעבד דעם אויבערשטן, און פאַר דעם אויבערשטן, און צוזאַמען מיטן אויבערשטן"),  
13 ואזי בטוח הוא ששום דבר ושום אדם אינו יכול לפגוע בו, מאחר שהקב"ה נמצא עמו,  
14 וגם כאשר מתעוררת אצלו שאלה או ספק בנוגע לאופן ההנהגה הנדרש ממנו – הרי כשהוא מתבונן  
15 בכך שהוא נמצא יחד עם הקב"ה, והקב"ה מביט עליו ורואה את הנהגתו, הרי ידיעה זו עצמה נוסכת  
16 בו בטחון ומעניקה לו צלילות הדעת, ועי"ז ביכלתו למצוא את הדרך הנכונה, את הדברים שעליו לעשות,  
17 ואת הדברים שמהם עליו להימנע.  
18 ומטעם זה נקבע הסדר, שפרשה זו – פרשת "אתם נצבים", שבה אומרת התורה באופן ברור את  
19 האמת, שכאשר מדובר בעניני יהדות, אזי כל בנ"י, למרות החילוקים ביניהם בהתעסקותם בעניני פרנסה  
20 ובדרגות ההשגה שלהם וכו', עומדים "לאחדים כאחד", כאיש אחד (כאמור לעיל) – נקראת דוקא בימים  
21 הסמוכים לראש השנה, לפני התחלת השנה החדשה, כדי להודיע את סדר ההנהגה הראוי בחיי האדם  
22 בשנה החדשה.  
23 ג. ונקודת הדברים – שלכאו"א מישראל צריך להיות הבטחון והתוקף שהקב"ה נמצא עמו, וממילא  
24 אין לו מה להתיירא, וביכלתו לנהל את חייו בדרך היהדות, מבלי להתפעל ממניעות ועיכובים,  
25 וכאשר הוא מחליט כך בימים האחרונים של השנה העוברת, ועושה זאת בתוקף (כפירוש תיבת  
26 "נצבים" – עמידה בתוקף<sup>2</sup>) – אזי רואה הוא שהמניעות ועיכובים הם קטנים הרבה יותר מכפי שנראה  
27 בהשקפה ראשונה, ועל-פי רוב אינם מניעות ועיכובים אמיתיים כלל, אלא רק שבהשקפה ראשונה נראה  
28 שאולי יש בזה מניעה ועיכוב, ואולי הדבר יכול לעורר קשיים...  
29 וכל זאת – אף שבנ"י הם מעטים בכמות לגבי האומות שסביבם, שלא כולם הם "אוהבי ישראל",  
30 ולא כולם מגלים יחס טוב כלפי בנ"י,  
31 ובפרט כשהם מסתכלים ורואים שיהודי שונה בהנהגתו מכל האומות שסביבו, הן באכילתו –  
32 בהקפדתו על כשרות האכילה, והן בלימודו – שעיקר לימודו הוא בתורה שניתנה בהר סיני,  
33 ועד שמיד בכניסתו לבית יהודי – רואה הוא שקבועה שם מזוזה, ועי"ז יודע הוא שבית זה שונה  
34 משאר הבתים שסביבו, כיון שדר בו יהודי, הכותב על מזוזת פתח ביתו "שמע ישראל ה' אלקינו ה'  
35 אחד"<sup>3</sup> – שכאו"א מישראל צריך לשמוע, ושומע וקולט ("דאַרף הערן, און הערט, און דערהערט") שה'  
36 הוא "אלקינו", השומר ומגן עלינו, והוא "ה' אחד" – אחד ויחיד בעולמו, הארון היחיד והמנהיג היחיד  
37 של העולם כולו, והמקור היחיד לכל ההשפעות בכל המצטרך,

(3) ואתחנן ו, ד.

(1) לקו"ת ריש פרשתנו.

(2) ראה אוה"ת פרשתנו ע' ארא ואילך.

- 1 וכל זה נכתב – כמ"ש בסיום פרשה זו<sup>4</sup> (הכתובה, כאמור, במזווה עצמה) – "על מזוזות ביתך  
2 ובשעריך".
- 3 והנהגה זו מביאה – כלשון סיום וחותם המזווה<sup>5</sup> – "למען ירבו ימיכם וימי בניכם", שנים ארוכות,  
4 טובות ובריאות,
- 5 החל מהימים שנותרו בשנה העוברת, ימי הסליחות, ולאח"ז – עם כניסת השנה החדשה, והשנים  
6 שלאחרי, שיהיו אלו שנים שאדם מתברך שיתארכו, כיון שכל יום בשנים אלו הוא יום טוב מכל  
7 הבחינות, מלא נחת מעצמו ומסביבתו,
- 8 ומסיים "כימי השמים על הארץ"<sup>5</sup> – שהנהגה זו היא שתביא את בני ישראל (שהיא "ארץ"  
9 סתם, כנזכר בריבוי מקומות בתורה).
- 10 ד. כאמור לעיל (ס"א), ההכנה לקבלת כל הברכות האמורות היא ע"י עצם ההחלטה בזה, עוד לפני  
11 קיומה בשלימות.
- 12 וכמאמר אדה"ז בשם הבעש"ט<sup>6</sup>, שכשהקב"ה רואה שבתחילת חודש אלול ערך האדם "חשבון",  
13 ובכוונתו לשלם את ה"חובות" שלא עלה בידו לשלם בחדשים הקודמים, ועושה תשובה על כך, ומתחיל  
14 לשלם את ה"חוב" בפועל, ועושה זאת בלב שלם ומתוך שמחה, בידעו שבזה מקיים הוא את רצון הקב"ה  
15 – אזי, בימי הסליחות (שהם הימים שנותרו עדיין עד ר"ה, בשבוע זה ולאחר יום השבת), מוחל הקב"ה  
16 על שאר ה"חוב" ואינו תובע אותו עוד,
- 17 – ובדוגמת בעל-חוב כפשוטו, שאם הוא פיקח, הרי בראותו שהלווה רוצה לשלם את החוב, וכבר  
18 התחיל לשלמו, אזי, אם הוא עשיר כדבעי, מוחל הוא ללווה על כל שאר החוב –
- 19 ובפרט בעמדנו כבר בימים האחרונים של חודש אלול, שבוודאי כאו"א מישראל עורך חשבון על  
20 הנהגתו ועל מה שפעל במשך כל השנה כולה, שהרי ברצונו להראות להקב"ה שהוא ראוי לברכתו, כיון  
21 שהוא רוצה לקיים בשלימות את רצון הקב"ה בתורתו, מתוך כוונה להוסיף עוד שלימות בזה ע"י מה  
22 שיספיק לעשות בימים הנותרים,
- 23 ואזי מודיע הקב"ה, ובאופן שהוא בטוח בדבר, שכבר בתחילת השנה, בראש השנה, יכול הוא להשפיע  
24 לבניי את כל המצטרך להם, בכתיבה וחתימה טובה, כי אף שהכתיבה וחתימה טובה ברה"ה היא בתור  
25 "הלוואה", ובנ"י עדיין לא הוכיחו כיצד בדעתם לנצל השפעה זו – הרי הקב"ה בטוח, על-פי הדוגמא  
26 שהראו בני באופן הנהגתם בימים האחרונים של חודש אלול, שבוודאי תהי' הנהגתם כדבעי,
- 27 ויתרה מזו – שיעשו כן בשמחה ובטוב לבב, ואזי יהי' זה בהצלחה רבה.
- 28 ה. נוסף לכל האמור לעיל, שהוא ענין השייך לכו"א מישראל – ישנם תפקיד ושליחות מיוחדים  
29 שקיומם הוא ע"י נשי ובנות ישראל, בשני ענינים עיקריים:
- 30 ענין אחד הוא הנהגת הבית – איזו אווירה ("וואָס פאַר אַ רוח, וואָס פאַר אַן אַטמאָספיר, וואָס פאַר  
31 אַ שטימונג") מורגשת בעת הכניסה לבית, האם מורגש שזהו בית יהודי, בית של תורה – אשר הדבר  
32 תלוי בעיקר ב"עקרת הבית"<sup>7</sup>, האשה בעלת-הבית.
- 33 והענין השני הוא – חינוך הילדים:
- 34 גם אם האב הוא המתעסק בתשלום שכר הלימוד ("טואישאַן-פיי"), והוא הבוחר את הישיבה או את  
35 בית-הספר שבו ילמדו הילדים – הרי אנו רואים שהלך-רוחם ("דעם רוח, די שטימונג") של הילדים,

מנחם – התועדויות חע"ז ע' 274. וש"נ.

(4) שם, ט. עקב יא, כ.

(7) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנ"ד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע'

(5) עקב שם, כא.

תתעא. ע' תתנח ואילך.

(6) ראה כתר שם טוב בהוספות סקצ"א. וש"נ. וראה גם תורת

והיחס והרגש שלהם כלפי הענינים הנלמדים וכלפי הישיבה ובית-הספר שבהם הם לומדים, תלויים בדברים שהם שומעים מאמם, ובאווירה הכללית השוררת בבית.

וזו השליחות המיוחדת, התפקיד המיוחד והזכות הגדולה של נשי ישראל – שהקב"ה קבע את סדר הדברים בעולמו כך שהנהגת הבית תהי' תלוי' בהלך-רוחה וברצונה של בעלת-הבית, ושהלך-רוחם ואופן חשיבתם של הילדים יושפעו בעיקר מאמם, שהיא הנותנת את ה"טון" בכל הבית.

ועד"ז בנוגע לבנות ישראל שטרם נישאו – שכיון שגם הן מתכוננות ומתחנכות לזה שבבוא העת תקים כל אחת מהן בית יהודי מאושר, מחנכים גם אותן ברוח זו – שבבוא העת תוכלנה למלא את שליחותן בתכלית השלימות ועל הצד הטוב ביותר.

וכל זה – בנוסף לשאר עניני השליחות, שבהם שווים אנשים ונשים, שבנוסף אליהם יש לנשים זכות מיוחדת בנוגע לשני ענינים אלו: (א) אופן הנהגת הבית, הן בכללות והן בפרטיות; (ב) נקודת ותוכן החינוך הניתן לילדים.

\*

ו. כיון שמזמן לזמן משתנות העתים, משתנות השנים, ומצב העולם משתנה – ברצוני להעלות הצעה בשייכות לשינויים אלו, הנוגעת במיוחד לבנות ישראל שעדיין לא נישאו.

ובהקדמה:

מאז ומתמיד רצו והשתדלו בני' שיהי' להם ריבוי אור ככל האפשר בחייהם, שהרי עבודת ה' צריכה להיות בשמחה דוקא, וגם התורה נקראת "תורה אור"<sup>8</sup> – תורה המאירה את החיים.

וכמו שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>9</sup>, בתוך סיפורי ה"שבחים" והמופתים שהראה הבעש"ט, שהבעש"ט אהב שהבית יהי' מואר כפשוטו.

וכאשר ישנו אור בבית כפשוטו – הרי זה מזכיר לכאו"א מישראל שתפקידו הוא להאיר את ביתו, ועי"ז – להאיר אפילו ברחוב.

ובזה גופא ישנה שליחות ומצוה מיוחדת לנשים, שלקראת קבלת פני השבת והכנסתה אל הבית – יום שבו שוררים מנוחה ומרגוע, ושבו אפשר להתמסר יותר לבני המשפחה, לאמירת דברי תורה וכו', כיון שהכל פנויים מכל הדאגות והמלאכות – הרי ההתחלה בזה היא ע"י הדלקת נר, כדי שיהי' אור בבית.

ז. אמנם, כאשר האור שברחוב פוחד והולך – אי-אפשר עוד להסתפק במדת האור שהיתה בעבר, אלא יש להוסיף באור.

וכן הוא במיוחד בזמננו, כאשר בעולם שמבחוץ מתרחשים מעשים פרוצים ונהגות פרוצות שלא היו כמותם מעולם, שמקורם הוא בחושך, העדר האור, שישנו בחוגים מסויימים – שהדבר מגביר עוד יותר את ההכרח להוסיף באור, באור אמיתי, כדי להאיר את החושך בכל העולם כולו, בכל מקום שיהודי יכול להגיע אליו ולהדליק בו פנס, ולפחות – נר, ולכל הפחות – נר קטן ("ווייניקסטנס אַ ליכטל, אָדער ווייניקסטנס אַ ליכטעלע").

וכמו בכל הענינים – ההתחלה בזה צריכה להיות בביתו שלו, שכל שהי' הבית מואר עד עתה – יש להאיר אותו עוד יותר, ולקשר זאת (את האור כפשוטו) עם ענין של תורה ומצוות, ענין של יהדות,

אלול). תש"ז ע' 40. וראה גם תורת מנחם – התוועדיות חכ"ז  
(9) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 174 (נעתק ב"היום יום" ו ע' 154. וש"נ.

(8) משלי ו, כג.

- 1 ובזה גופא – מצוה שבה מתבטא ענין האור באופן גלוי, שהיא (כאמור לעיל) מצות הדלקת הנרות  
2 בערב שבת וערב יום-טוב, שעל-ידה מכניסים את השבת והיו"ט אל הבית ואל כל בני הבית.  
3 ח. ובפרטיות:
- 4 עד עתה הי' המנהג בחוגים שונים להתחיל להדליק נרות שבת קודש רק לאחר הנישואין, ועד אז  
5 יצאו הבנות ידי חובתן בהדלקת האם, בעלת-הבית, שכיוונה בעת הדלקת הנרות להוציא גם את בנותי'  
6 ידי חובתן.
- 7 אמנם, כיון שעתה ניתוסף בהעדר האור ברחוב (כאמור לעיל) – הרי יש להוסיף אור בתוך הבית,  
8 ע"י הדלקת נרות שבת ויו"ט גם ע"י הבנות קודם נישואיהן (כדלקמן).
- 9 ואמנם בחוגים שונים הי' נהוג<sup>10</sup>, גם בשנים עברו, להרגיל גם את הילדות הקטנות בהדלקת נרות  
10 (כשם שמרגילים אותן בקיום כל המצוות, ובפרט המצוות השייכות לנשים): כשהילדה הגיעה לגיל  
11 שביכלתה להבין את משמעות הדלקת הנרות בערב שבת וערב יו"ט – היו קונים לה "פמוט", ומלמדים  
12 אותה את הברכה, והילדה היתה מדליקה את הנר בעצמה בברכה, עם שאר הענינים השייכים לזה.
- 13 וכפי שראו בפועל – היתה לכך השפעה חזקה ביותר על היחס של הילדה לשבת ויו"ט ולמצוות  
14 בכלל,
- 15 והדבר נתן לה גם תחושת אחריות – שכשם שהאם מדליקה את הנרות עבור כל הבית, כך מתכוונת  
16 גם היא לקבל על עצמה, בבוא הזמן, להקים משפחה משלה, ומתחילה להתכונן לזה כבר עתה, ע"י  
17 חינוכה (נוסף על שאר המצוות שמחנכים אותה בהן – אמירת ברכות, "שמע ישראל" וכדומה) במצוה  
18 המיוחדת השייכת לנשים – מצות הדלקת הנרות בערב שבת וערב יו"ט.
- 19 [ישנם החוששים ומסתפקים אם להדליק את הנר בברכה או לא.
- 20 ובכן, בבית כ"ק מו"ח אדמו"ר ובבית רבותינו נשיאנו מליובאוויטש<sup>11</sup> – וכן הורו לחסידים ששאלו  
21 בענין זה – נהגו כמנהג הנ"ל, שמיד כשהגיעו הילדות לגיל שביכלתן להתחיל להבין איך לברך ולומר  
22 "שמע ישראל" וכדומה, היו קונים להן נר, ומרגילין אותן לברך ולהדליק בעצמן נר בערב שבת ובערב  
23 יו"ט. ומכאן ראי' שאין שום חשש בזה, ואין מקום לספק אם מותר להן להדליק בברכה או שעליהן  
24 להדליק ללא ברכה.
- 25 וטעם הדבר – כי מאחר שהאם יודעת שבתה תדליק את הנרות בעצמה, אין היא מכוונת להוציאה  
26 ידי חובתה, וממילא אין כל חשש כשהבת מדליקה את הנר ומברכת עליו בעצמה].
- 27 ט. למרבה הצער, בשנים האחרונות ניתוסף בזה עוד טעם:
- 28 בימים כתיקונם – כל האמהות הדליקו נרות, וממילא הבית הי' תמיד מואר, החל מיום השבת, שממנו  
29 נמשך האור על כל ימות השבוע שלאחריו, ועד"ז ביו"ט.
- 30 אבל בזמנים הבלתי-רגילים של השנים האחרונות – ישנם, למרבה הצער, בתים יהודיים שבהם,  
31 מסיבות שונות, האם אינה יודעת כלל על מצות הדלקת הנרות בערב שבת ויו"ט!...
- 32 – הדבר אינו באשמתה – אם משום שלא לימדו אותה על כך, או מפני הנדודים והמלחמות כו', או  
33 סיבות אחרות שגרמו לכך שלא הגיעה אלי' הידיעה על מצות הדלקת הנרות בערב שבת ויו"ט. –
- 34 ובבתים כגון אלו – לפעמים קל יותר לפעול על הבת להדליק נר, ורק לאחר"ז תתחיל סוכ"ס גם האם  
35 להדליק.

11 ראה גם אג"ק חיי"א ע' לה. ע' שסא. חכ"ו ס"ע רפב.  
ריש ע' תק.

10 ראה קונטרס נרות שבת קודש (ברוקלין תשל"ה) ע' 28  
ואילך. וש"נ.

1 וכבר אירע כן בכו"כ בתים, שהבת התחילה להדליק נר בערב שבת ויו"ט, והדבר השפיע על הבית  
2 כולו והביא אליו את אור היהדות, עד שכעבור מספר ימים, שבוע או שבועיים – הלכה האם בעקבות  
3 בתה והתחילה אף היא להדליק נרות!

4 ולכן יש להנהיג מנהג זה – להוסיף באור הקשור עם עניני יהדות, עי"ז שגם הילדות קודם נישואיהן,  
5 ועוד קודם היותן בנות-מצוה, מיד כשהן מתחילות לומר ברכות ולומר "שמע ישראל", ידליקו נרות שבת  
6 ויו"ט – בכל בית יהודי, ולהשתדל שיגיע לחוגים רחבים ככל האפשר, כדי שע"ז יתפשט המנהג גם  
7 באותם בתים ספורים שאינם יודעים עדיין אודות עניני יהדות,

8 – שהרי אין מקום להנהיג הדלקת נרות ע"י הבנות רק בבתיים שאינם מקפידים על שמירת תומ"צ,  
9 כי אין זה סדר לעשות חילוקים בין בית יהודי אחד לחברו בענין קיום המצוות;

10 ונוסף לכללות ענין ההשוואה בין הבתים, הנה ע"י ההנהגה שכל בנות ישראל (גם אלו שאמהותיהן  
11 מדליקות כבר נרות שבת ויו"ט) ידליקו נרות – ניתוסף גם בענין "ואהבת לרעך כמוך"<sup>12</sup>, הפצת יהדות  
12 בכל מקום שאפשר להגיע אליו, כי כשהילדה תבוא אח"כ לבית-הספר, ותספר לחברתה על כך שהדליקה  
13 נרות בערב שבת או בערב יו"ט – יפעל הדבר גם על חברותי, גם אלו הבאות מבתיים שעדיין אינם  
14 מקפידים על שמירת תומ"צ, שגם הן תדלקנה נרות.

15 י. וכשמדובר בנשים – ובפרט מורות ומדריכות – הרי בוודאי יודעות הן, רואות בעיניהן ומבינות  
16 בעומק לבן, עד כמה עצומה ההשפעה החיובית שתהי' למנהג זה על ילדות קטנות, ואפילו על ילדות  
17 גדולות מהן, כשיאמרו להן שמעתה הן "עצמאיות" במובן זה שביכלתן להוסיף אור בביתן על-ידי הדלקת  
18 נר בערב שבת ובערב יו"ט,

19 ובצירוף הברכה, שבה מביעות הן תודה להקב"ה שציווה להדליק נר של שבת, ומוסיפות ומתארות  
20 אותו בתואר "מלך העולם" – מלך ואדון העולם כולו,

21 כלומר שע"ז שילדה מוסיפה אור בביתה ע"י הדלקת נר הקשור עם עניני יהדות – יש לזה גם השפעה  
22 על העולם כולו, שהעולם נעשה טוב יותר במקצת (לכל הפחות) מכפי שהי' קודם שהילדה הדליקה את  
23 הנר,

24 וכשתוספת אור זו תהי' ע"י ריבוי בנות ישראל – יפעלו סוף-כל-סוף להאיר את ביתן ואת כל בני  
25 שבסביבתן, ועי"ז – גם בכל העולם כולו,

26 שיפסיקו לחשוב אודות ענינים בלתי-רצויים, אלא מחשבתם תהי' איך להתנהג בדרך הטוב והישר,  
27 וכשמדובר בבנ"י ובכאו"א מישראל, הן אנשים והן נשים – בדרך היהדות,

28 עד שיאירו בזה את ימי הגלות האחרונים, ויביאו את הגאולה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש,  
29 וזו תהי' ההכנה לכתיבה וחתומה טובה בימים האחרונים של חודש אלול, וההכנה לגאולה על ידי  
30 משיח צדקנו, וההכנה לקבלת הכתיבה וחתומה טובה בראש השנה,  
31 ולהמשיך ברכות אלו על כל השנה כולה.

\*

32  
33 יא. דובר לאחרונה, שאחת הדרכים להגביר את השפע ואת התוספת בברכותיו של הקב"ה היא ע"י  
34 נתינת הצדקה,

35 שהרי כל מה שהקב"ה נותן לבנ"י – ולאומות שמסביבם באמצעות בנ"י – אין זה משום שהוא חייב

- 1 חוב למישהו ח"ו, אלא כל מה שהקב"ה נותן לכאו"א הוא באופן של צדקה, היינו שאינו חייב לו כלום,
- 2 אלא שכשרואה שהאדם זקוק לברכות, הרי הוא נותן לו בסבר פנים יפות, בעין טובה ובשלימות,
- 3 ולכן, כדי לחזק ולהגביר את הצדקה שהקב"ה עושה עם בני"י ועם העולם בכלל, שהם ברכותיו של
- 4 הקב"ה – יש להוסיף גם במצות הצדקה שעושים בני"י.
- 5 בכלל, הסדר אצל בני"י הוא שכאשר אדם רוצה ותובע שחברו יעשה איזו פעולה – עליו להראות
- 6 תחילה דוגמא עי"ז שהוא עצמו יעשה כן.
- 7 ולכן הנני מרשה לעצמי להציע לתת לכל אחת ואחת מהנמצאות כאן (לא בדרך הכרח ח"ו, אלא זוהי
- 8 בקשה בלבד, לאלו הרוצות לקבל ממני שליחות זו), על-ידי השלוחות (כדלקמן), שטר של דולר, בבקשה
- 9 שיתנוהו לצדקה בהקדם האפשרי, מחר או מחרתיים, ובכל אופן – לפני ראש השנה.
- 10 ומאחר שנמצאות כאן הנשים והבנות שעסקו עד עתה בסיוע למבצע צדקה, ובהפצת הרעיון של נתינת
- 11 צדקה אצל רבים מישראל ככל האפשר – אבקש מהן שהן תהיינה השלוחות, לקבל ממני את שטרות
- 12 הדולרים ולחלקם בין כל הנמצאות כאן, דולר לכל אחת (ומובן מאליו שתקחנה דולר גם לעצמן).
- 13 ויתן השי"ת לכאו"א מאתנו, ולכולנו יחד, בתוך כל בני"י, כלשון התחלת הסליחות – "לך הוי"
- 14 הצדקה"<sup>13</sup> ("דו, דער אויבערשטער, האָסט די גרויסע צדקה"), והרי הקב"ה אינו זקוק לצדקה לעצמו
- 15 ח"ו, וה"צדקה" שלו היא רק על-מנת לתתה לכאו"א מישראל,
- 16 ובמיוחד – בני"י הנמצאים בארץ-הקודש, שיזכו לחיים בטוחים, חיים טובים, חיים של יהדות,
- 17 ויתכוננו – הם במקומם, ואנחנו בחו"ל – לקבל פני משיח בקרוב ממש.
- 18 וכל ענינים אלו יהיו מתוך שמחה,
- 19 וכאמור – הקב"ה יתן שנת בריאות, שנת שמחה ושנה של יהדות, לכל אחת ואחת בתוך כל בני"י,
- 20 בכתובה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, שנכתב ונחתם בספרו של הקב"ה הנקרא "ספר החיים" –
- 21 הספר הנותן חיים, פרנסה ובריאות, וכל זה בדרך היהדות,
- 22 ונלך בקרוב ממש, עם ילדינו ונכדינו, לקבל פני משיח צדקנו, אמן כן יהי רצון.
- 23 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן להשלוחות שטרות של דולר – לתת בשליחותו שטר אחד לכל אחת ואחת
- 24 מהנוכחות, על-מנת לתתו לצדקה, ומה טוב – לפני ראש השנה].

(13) דניאל ט, ז.

אף שרבי היה הראש והיחיד בדורו בתורה ומצוות, מכל-מקום נתקנא  
ברבי אלעזר בן דורדיא, מצד המעלה שבתשובה, שעל-ידה דווקא  
באים לגילוי בחינת יחידה

ממאמר שבת פרשת נצבים-וילך, ה'תשכ"ז

## בס"ד. שיחת יום ה' פ' נצבים, כ"ה אלול, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

א. כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה אתם נצבים וגו'.

\* \* \*

ב. כאמור לעיל<sup>1</sup> שכיון שישנו כלל בתורה שעבודה צורך גבוה<sup>2</sup>, הרי בהתאם לכך צ"ל עשייתו של איש ישראל בכל הענינים שנפעלים בעולם,

ובנדו"ד, בנוגע לר"ה – שרק בפעם הראשונה בהתחלת הבריאה הי' זה מצד הטעם ד"חפץ חסד הוא<sup>3</sup>, אבל לאח"ז ישנו האדם שתפקידו "לעבוד את האדמה"<sup>4</sup> (שזה כולל את כל סדר ההשתלשלות), ולכן גם בנוגע לעניני ר"ה יש צורך בהכנה בימים שלפנ"ז, שזהו כללות חודש אלול, ויותר בפרטיות – בח"י אלול וימי הסליחות,

ובמיוחד – כ"ה אלול שבו נברא העולם<sup>5</sup> [כמדובר לעיל<sup>6</sup> שענין הבריאה מאין ליש – שדוקא בו רואים הענין הנפלא ד"אין ערוך"<sup>7</sup> – נפעל ביום זה], שיש לו קשר ישיר עם ר"ה, שהרי כ"ה אלול הי' יום ראשון למעשה בראשית, וגם על ר"ה נאמר<sup>8</sup> "זכרון ליום ראשון", שיש בזה ב' פירושים: (א) זכרון ליום ר"ה הראשון (אלא שאז הי' זה מצד "כי חפץ חסד הוא"<sup>3</sup>, ואילו עכשיו מבקש הקב"ה מבנ"י "שתמליכוני עליכם"<sup>9</sup>), (ב) זכרון ליום ראשון של ששת ימי בראשית, כ"ה אלול.

ומה היא עבודת ההכנה בזה עוד לפני ר"ה? – הרי מובן שכיון שתכלית הכוונה היא שיהיו ב' הענינים ד"כולכם", ו"ראשיכם גו'" עד "שואב מימך", ושניהם באופן ד"נצבים גו' לפני הוי' אלקיכם"<sup>10</sup>, הנה גם ההכנה צריכה להיות מעין זה.

וענין זה צריך להיות הן בנוגע לכללות בנ"י – שזהו הפירוש הפשוט במ"ש "אתם נצבים היום כולכם וגו'", שקאי על ה"קומה שלימה" של כללות בנ"י<sup>11</sup>, והן (ובדוגמא לזה) בעבודת האדם בנוגע לכל אחד בעבודתו ב"קומה שלימה" של רמ"ח האברים ושס"ה הגידים, שהם בדוגמת תרי"ג כחות רוחניים (כמבואר בתניא<sup>12</sup>), שיפעל זאת גם בהם.

ג. וכאשר יש לזה גם דוגמא בגשמיות, בפשוטם של דברים – הרי זה מקשר את הענין הרוחני שיומשך גם בגשמיות.

ובהקדים – המדובר בארוכה אתמול<sup>13</sup> אודות מאמר רבינו נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר<sup>14</sup> שהבעש"ט

ע' 107 ואילך). ובכ"מ.  
(8) נוסח תפלת מוסף דר"ה (מר"ה כז, א). וראה לקו"ת ר"ה נח, א. ובכ"מ.  
(9) שם טז, סע"א. וש"נ.  
(10) ריש פרשתנו (נצבים).  
(11) ראה לקו"ת ריש פרשתנו (נצבים).  
(12) פנ"א.  
(13) שיחת כ"ד אלול ס"ו (תורת מנחם – התוועדויות חע"ז ע' 293). וש"נ.  
(14) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 174 (נעתק ב"היום יום" ו אלול). תש"ו ע' 40.

(1) במאמר פ"ג (תורת מנחם – התוועדויות חע"ז ע' 300 ואילך).  
(2) ראה עבוה"ק חלק העבודה בתחלתו. של"ה שער הגדול כט, ב ואילך.  
(3) מיכה ז, יח.  
(4) בראשית ג, כג.  
(5) ויק"ר רפכ"ט. פסיקתא דר"כ פסקא כג (בחודש השביעי).  
(6) ל"ש עה"פ (פינחס כט, א) ובחודש השביעי (רמז תשפב). תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א. וראה פרקי דר"א רפ"ח ובהגהות הרד"ל שם.  
(7) במאמר פ"ד (תורת מנחם – התוועדויות חע"ז ע' 301 ואילך).  
(8) ראה התחלת וסיום ד"ה אין ערוך תרצ"ד (סה"מ תשי"א

- 1 אהב אורה ("ליכטיקייט"), כהסיפור<sup>15</sup> שפעם יצא לתלמידים שישבו בחדר בית-המדרש וראה שאין שם  
2 מספיק נרות דולקים, וצוה ליקח מטבעות וללכת לקנות עוד נרות כדי שיהי' מואר יותר.
- 3 ולכאורה: כיון "שחיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם חיים רוחניים"<sup>16</sup>, הרי פשוט הדבר שהכוונה  
4 בזה שהבעש"ט אהב אורה היא לכל לראש ובעיקר בנוגע לאור האמיתי שהוא אור רוחני, וא"כ, מהו  
5 הקשר עם לקיחת כמה פרוטות ("קאָפקעס") לקנות נרות גשמיים ולהדליקן?!
- 6 ומזה מובן, שיש צורך לקשר כל דבר עם גשמיות העולם, ובנדו"ד, שיש צורך שיראו בעיני בשר  
7 שנעשה מואר בגשמיות העולם, וזוהי הבחינה שגם עבודתו הרוחנית היא בשלימות.
- 8 דוגמא לדבר (אבל באופן חריף יותר) – המבואר בתניא<sup>17</sup> שכאשר מכוון כל הכוונות אבל חסר ח"ו  
9 במעשה המצוה, אזי חסר כל ענין המצוות, משא"כ בהפכו, שעושה המעשה אבל לא כיוון, הנה אע"פ  
10 שאין זה מצוה מן המובחר, שאינה בדרגת "מדבר", ואפילו לא בדרגת "חי", אלא רק "צומח" או  
11 "דומם", הרי כיון שנעשה מעשה המצוה, יש לו הענין ד"נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"<sup>18</sup> –  
12 שנעשה גם נחת רוח של הנברא, כמבואר בארוכה<sup>19</sup> החידוש נפלא בזה, שהנח"ר של הקב"ה ("נחת רוח  
13 לפני") הוא הענין הכי נעלה והשכר הכי גדול שיש בעשיית המצוות, שכן, ככל שתגדל מעלת התענוגים  
14 הכי נעלים וכו' שיגרמו למקיים המצוה, הרי זה עדיין רק תענוג של מקיים המצוה; ואילו אמיתית ענין  
15 "שכר מצוה מצוה"<sup>20</sup> הוא – שעי"ז נעשה התענוג של מצוה המצוה, "נחת רוח לפני".
- 16 ולכן מצינו אפילו בדברי נבואה, ואפילו בנבואה לטובה, שבכמה נבואות עשו פעולה בדבר גשמי<sup>21</sup>,  
17 ועד לסיפור הנ"ל בנוגע לבעש"ט שאהב אור, שנמשך למטה בענין של פועל, שהורה לקחת נרות גשמיים  
18 ולהדליק עוד נר או עוד כמה נרות, באופן שגם גוי, להבדיל, ראה שינוי כפשוטו – שניתוסף אור בחדר  
19 בית-המדרש; ועאכו"כ בענין הקשור עם גשמיות של בני".
- 20 ד. ובנוגע לעניננו:
- 21 נוסף על הענין ד"נצבים גו' כולכם לפני הוי' אלקיכם" כפי שהוא בעבודת האדם – הרי "אין מקרא  
22 יוצא מידי פשוטו"<sup>22</sup>, שהכוונה ב"כולכם" היא לאסיפה וקיבוץ של יהודים בעלי דרגות ומעלות שונות  
23 (לא בנוגע להנהגה בעולם, אלא) בנוגע לעבודת ה', הן בתורה הן בעבודה והן בגמילות חסדים (שהיא  
24 כללות המצוות<sup>23</sup>).
- 25 ולכן, כאשר לפני ר"ה מתאספים יהודים ביחד בפשטות במקום גשמי, ומקשרים זאת גם עם ענין  
26 גשמי – אזי רואים במוחש ובעיני בשר את ההכנה ל"אתם נצבים היום", "היום דא ר"ה"<sup>24</sup>, שנעשית  
27 בימים שלפנ"ז.
- 28 ובהקדמה – שבכלל כאשר שני יהודים נפגשים ביחד הרי זה דבר שצריך לעורר שמחה אצל שניהם,  
29 ועאכו"כ כאשר נפגשים הרבה יותר מאשר שני יהודים, ובפרט כשמגיעים ממדינות שונות, ועאכו"כ  
30 כשמתאספים במקום קדוש, בית-הכנסת ובית-המדרש, ובד' אמות של כ"ק מו"ח אדמו"ר, במקום שבו  
31 התפלל ולמד כו', ובימי סגולה – ימי הסליחות, ובפרט בכ"ה באלול שבו נברא העולם – הרי זו בודאי  
32 שמחה גדולה.

(20) אבות פ"ד מ"ב.  
(21) ראה דרשות הר"ן דרוש ב. רמב"ן לך לך יב, ו. לבוש  
על הרקנטי לך לך שם.  
(22) שבת סג, א. וש"נ.  
(23) ראה תו"א וישב כט, ג. לקו"ת ראה כג, ג. תצא לט, א.  
ובכ"מ.  
(24) זח"ב לב, ב. וברמ"ז שם. הובא בלקו"ת תבוא מא, ג.

(15) ראה גם שיחת ליל ה' פ' נצבים, כ"ה אלול תשי"ד ס"ו  
(תורת מנחם – התועדויות ח"ב ע' 209). שם חל"ו ע' 56.  
(16) תניא אגה"ק ביאור לסו"ך.  
(17) רפ"ח.  
(18) תו"כ ופרש"י ויקרא א, ט. ספרי ופרש"י פינחס כח, ח.  
ועוד.  
(19) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ב ואילך (סה"מ תרל"ז ח"ב  
ע' תיב ואילך).

- ועוד זאת, שזוהי גם הכנה קרובה לענין ד"נצבים היום כולכם" בר"ה בפועל, כך, שמעין זה נפעל בימים שלפניו בתור הכנה ברוחניות, ובאופן שרואים זאת בעיני בשר בגשמיות.
- וזוהי גם נתינת כח והתעוררות לכל מי שעדיין לא השלים הענין ברוחניות – לפעול הענין ד"נצבים גו' כולכם" ב"קומה" הפרטית של ה"ראש" וה"רגל" ("ראשיכם" עד "שואב מימין") שבו, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו או תרי"ג כחותיו הרוחניים – כפי שרואה הדוגמא מקיבוץ ואסיפת רבים מבני לשם ענין של תורה ויראה ותפלה וצדקה, וכולם במעמד אחד.
- ה. ולכן, מהנכון, שכל האורחים שכבר הגיעו – שיוציאו ידי חובתם (או ידי זכותם...) את האורחים שנמצאים בדרך ויגיעו בימים שבינתיים – יתאחדו כולם ביחד, באופן האמור בלקוטי תורה<sup>11</sup>: "לאחדים כאחד", ויעשו זאת מתוך שמחה, שמבטלת כל הגדרים וכל המדידות וההגבלות,
- שאו בודאי יהי' הענין ד"ברכנו אבינו"<sup>25</sup> – שהקב"ה יתן שנת הצלחה ושמחה, נוסף על ההצלחה והשמחה בכל עניני בני"י בימי השנה העוברת שנשארו עדיין עד ר"ה, ועאכו"כ מר"ה ואילך, לילך "מחיל אל חיל"<sup>26</sup> בלימוד התורה, בעבודת התפלה ובקיום המצוות, ובאופן ד"כולכם לפני הוי' אלקיכם", "ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימין" – כפי שהם בכל אחד מישראל, ועי"ז גם בכללות עם בני"י, באופן שיהי' מואר ברוחניות, כמארז"ל<sup>27</sup> על הפסוק "אתם נצבים היום", "כיום הזה שהוא .. מאיר כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם".
- והרי תכלית השלימות היא כשנעשה כן בגשמיות כפשוטו, בדוגמת הסיפור מהבעש"ט שצוה להדליק נרות גשמיים, כך, שגם אומות העולם יראו שנעשה אור אצל בני"י – שיתוסף בכל הענינים (של כל אחד בתור פרט, ובכל הענינים של כללות בני"י בכל מקום שהם) גם אור כפשוטו, ללא מניעות ובלבולים, כך, שמתוך אורה וחיות יתכוננו לקבלת עול מלכותו בר"ה באופן ש"מלכותו ברצון קבלו עליהם"<sup>28</sup>, ובשמחה וטוב לבב.
- \* \* \*
- ו. האמור בא גם בהמשך להמדובר אתמול<sup>29</sup>, שדבר טוב ונכון ביותר, שיתפרסם מנהג בית הרב – ולא רק פירסום בלבד, אלא להשתדל ככל האפשרי שיוקבע כן בכל בית בישראל – שהדלקת נר שבת תהי' לא רק עי" עקרת הבית, אשה נשואה, אלא גם עי" הבנות, ולא רק מי שהיא כבר בת-מצוה, אלא אפילו קודם בת-מצוה, אם רק הגיעה לחינוך.
- וכפי שמביא רבינו הזקן<sup>30</sup> (מדברי הפוסקים שלפניו<sup>31</sup>) בלשונו הזהב, ש"שיעור החינוך במצוות עשה הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו בכל דבר לפי עניניו", והיינו, שאין זה דבר השוב בנוגע לכל המצוות, אלא הדבר תלוי אם לתינוק יש כבר הבנה במצוה זו, שאז מחנכים אותו במצוה זו, אע"פ שעדיין לא הגיע להבנה בשאר מצוות.
- ובענין זה רואים דבר נפלא – שהכרה באור מתחילה כבר כשהתינוק שוכב בעריסה, והיינו, שעוד לפני ששייך לדיבור, ולפני ששייך לענינים של הבנה והשגה (להבחין בין טוב לרע<sup>32</sup>), יש אצלו כבר תגובה לענין האור – תנועה שמורה שלא זו בלבד שמבחין באור, אלא גם שנמשך לאור, שלכן, כשיש מקום מואר בחדר שבו שוכב, הנה מטבעו פונה ומביט לפינה שבה דולק האור.

(29) שיחת כ"ד אלול ס"ח ואילך (תורת מנחם – התוועדיות חע"ז ע' 294 ואילך). וש"נ.

(30) שו"ע אור"ח סמ"ג ס"ג.

(31) מג"א שם סוסק"ג.

(32) ע"פ ישעי' ז, טז.

(25) ברכת "שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה תניא פ"ב.

(26) תהלים פד, ח.

(27) פרש"י פרשתנו כט, יב.

(28) נוסח תפלת ערבית.

1 אלא שאין זה מספיק לענין החינוך הדרוש בנוגע למצוה, שבשביל זה צריך קצת הבנה עכ"פ בנוגע  
2 לענין של קדושה וכו', ולא רק שנמשך בעצם לזה. והובא רק בתור דוגמא – שכיון שענין האור מגיע  
3 ופועל על תינוק בנוגע לתנועה גשמית שלו, שעוד לפני שמגיב על ענינים אחרים, הרי הוא מגיב כבר  
4 לענין האור, הרי מובן שגם ההבנה וההשגה בזה באה לפני שיש לו הבנה והשגה בענינים אחרים  
5 שרחוקים יותר ממנו.

6 ובזה אין צורך בהשערה – כמובן מלשון רבינו הזקן שם שאין זה אצל כל התינוקות באותו יום, או  
7 באותו שבוע ואותו חודש, ובמילא יכולים בודאי להבחין אצל כל ילדה קטנה, אם היא שייכת כבר  
8 להבנה והשגה בענין זה, שאז צריכה מיד להתחיל לקיים מצות הדלקת נר שבת והדלקת נר יום-טוב.

9 ואין ענין יוצא מידי פשוטו – שע"י הפעולה והעשי' שלה הרי היא מאירה את כל הבית, כיון שניתוסף  
10 אור ברוחניות, וכ"ש פשוט בגשמיות, בחדר שבו נמצאים ביום השבת כל בני הבית, אפילו האם והאב  
11 והאחים הגדולים, והיינו, שבדוגמת פעולת אמה, "עקרת הבית"<sup>33</sup>, בתור "מצווה ועושה"<sup>34</sup> – עושה זאת  
12 גם היא בתור חינוך ובתור אינה מצווה ועושה, אבל בנוגע לפעולת האור כפשוטו בבית, לא רואים חילוק  
13 ביניהם.

14 ובמלים אחרות: בנוגע לשכר המצוה – יש חילוק בין מצווה ועושה לאינו מצווה ועושה<sup>34</sup>, אם הגיע  
15 לגיל מצוות או קודם ששייך לעול מצוות, וכמו"כ יש חילוק בנוגע לפעולת המצוה בעולם ברוחניות;  
16 אבל בנוגע לפעולת המצוה בעולם בגשמיות – הנה לאחר שנהר דולק, אי אפשר להבחין בעיני בשר אם  
17 הדליקתו מי שכבר מחוייבת במצוות וכבר נישאה וכו', או שהדליקתו ילדה קטנה, אע"פ שלא נכנסה  
18 עדיין לגדר החיוב שבזה.

19 וכמדובר לעיל אודות מנהג בית הרב, שכיון שהנשיאים פירסמוהו, הרי זה גופא הוכחה שאין זה  
20 מנהג מיוחד עבור בית הרב בלבד. וברור הדבר שזה מבטל את השקו"ט בנוגע לאמירת ברכה.

21 ואע"פ שרבינו הזקן בעצמו מביא בשו"ע בקו"א<sup>35</sup> ש"בני ביתו אינם צריכים נר לכל אחד ואחד,  
22 דאפילו בנר חנוכה אמרו<sup>36</sup> איש וביתו, והמהדרין שם היינו משום פרסומי ניסא, ובנר שבת לא אשכחן  
23 הידור זה וכו'" – הנה בנוגע למנהג בפועל, מצינו בכמה ענינים שהפסק בשו"ע הוא באופן מסויים,  
24 אבל בפועל היו מהדרים בזה יותר, ועד"ז בנדו"ד, שכאשר בת הגיעה לחינוך היו מחנכים אותה להתחיל  
25 להדליק נר שבת, ובפירוש עם ברכה.

26 אלא שבמשך זמן לא פירסמו זאת, ויש אומרים שבכלל לא גילו זאת. אלא שזהו ענין שאי אפשר  
27 להסתיר, שהרי הדלקת נר חייבת להיות בגלוי, ובחדר שבו אוכלים ומתהלכים כו', אבל לא ה' פרסום  
28 בדבר, ובמילא לא הגיע לכו"כ, אפילו לקרובים ביותר.

29 וכידוע בכמה סיפורים, בפרט מרבינו נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאמר<sup>37</sup>, שכמה זמן לא הוצרך  
30 הדבר להיות בגלוי, אבל עכשיו הגיע הזמן לגלותו, ולכן הוא מגלה זאת – לא לשם סיפור בעלמא, אלא  
31 כדי שיעשו כן (בדוגמת הענין דח"י אלול וכו', כמבואר בשיחות שכבר נדפסו<sup>38</sup>); ועד"ז התחיל לפרסם  
32 הענין שילדות קטנות עוד קודם שהגיעו לבת-מצוה, ועאכ"כ אלו שהגיעו לבת-מצוה לפני החתונה,  
33 תדלקנה נר שבת, ובפירוש עם ברכה.

34 ועכשיו, כאמור לעיל, שתיכף ("אָט") בא משיח, שאז יקויים היעוד<sup>39</sup> "והי' לך הוי' לאור עולם",

(37) ראה גם סה"ש תש"ד ע' 35. ע' 76. ע' 159. תש"ט ע' 320. ע' 336. ועוד.

(38) שיחת ח"י אלול תש"ה (סה"ש תש"ה ע' 122 ואילך).

(39) ישע"י ס, יט.

(33) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא. ע' תתנח ואילך.

(34) קידושין לא, א. וש"נ.

(35) שם סרס"ג סק"ה.

(36) שבת כא, ב.

וצריך לעשות הכנה מעין זה – הרי דבר טוב ונכון ביותר, להשתדל בכל מקום שאפשר שיתרבה מספר נרות של מצוה שיודלקו בכל בית מישראל, עי"ז שבכל מקום שיש בת ישראל שלא נישאה עדיין, או שאינה עדיין בת-מצוה, ועד לילדות קטנות ביותר, תתחיל כל אחת מהן להדליק נר מערב שבת זה, ולאח"ז בערב ראש השנה וכו'.

ז. וזהו אחד הטעמים שנזדרזתי למהר עריכת ההתוועדות דוקא עכשיו, לפני שבת ולפני ערב שבת, ולא לדחות לשבת (נוסף לכך שכיון שזהו דבר טוב, אין לדחותו, אלא לעשותו בהקדם) – כדי שיתפרסם בפרסום עד לפינה רחוקה<sup>40</sup> ששם נמצאת ילדה קטנה שעדיין לא יודעת שהיא צריכה לדרוש מאבי' ואמה שימציאו לה מיד "פמוט", נר וגפרור, כדי שתוכל להדליק נר בערב שבת זה,

ולכן, ככל שיוקדם הדיבור בזה כאן, וככל שתוקדם הגעת הדברים במקום שני ושלישי, וככל שיוקדם פירסום הדברים באופן ד"חברך חבא אית לי"<sup>41</sup> – יש לקוות שיתוספו כו"כ נשים בישראל ובנות בישראל ועד לקטני-קטנות שבישראל, שידליקו מחר לפנות ערב נר שבת, ויפעלו להאיר בגשמיות ועאכו"כ להאיר ברוחניות (כפי שהענין הוא במציאות, ללא נפק"מ אם היא מבינה זאת אם לא).

וכאמור אתמול<sup>42</sup>, שלדאבוננו ("ניט אין חודש אלול גערעדט, ניט אין ימי הסליחות גערעדט"), ישנם בתים שבהם צריכים להשפיע על האם שתתחיל להדליק נרות, ויתכן שהקדמה קרובה לזה תהי' עי"ז שהילדה הקטנה תבוא ותאמר שהיא רוצה להדליק נר, ובגללה תהי' גם האם "מצווה ועושה" – שתתחיל להדליק נרות, ולאח"ז הנה "מצוה גוררת מצוה"<sup>20</sup>, ועד שהי' בית יהודי מואר בכל הפרטים.

ח. ולאחרי כל אריכות הדיבור וכו' – כוונת הדברים בפשטות:

כיון שההתוועדות נערכת כמה שעות קודם זמן הדלקת הנרות, הנה דבר טוב ונכון ביותר, שכל אחד ישתדל כפי יכלתו להתעניין ולשאול (או אם הוא יודע בלאה"כ) היכן ניתן לפעול שיתקבל מנהג טוב הנ"ל.

ולהסביר, שאין בזה חשש של ברכה לבטלה ח"ו,

ואדרבה: למה ליטול ממנה את הזכות להזכיר את שמו של הקב"ה, ולומר שהוא "מלך העולם", והוא קשור עמה באופן ישיר ומצווה שתדליק נר!...

מוזר הדבר שהורים ימנעו מבתם ענין של תענוג – שהרי אפילו בהיותה בת שלש, שלש וחצי או שנתיים וחצי, קונים לה כבר ענינים של תענוג לפי הבנתה; וכאן יכולים האב או האם או האחיות הגדולה לספר לילדה הקטנה שישנו הקב"ה שהוא "מלך העולם" (כל העולם שרואה ברחוב ובבית או ששומעת אודותיו), והוא מבקש מהילדה הקטנה, שביום ששי לפנות ערב תיקח "פמוט", נר וגפרור, ותזכיר את שמו של הקב"ה, ותוסיף אור בבית של הורי' ושלה – עילוי נפלא שיפעל אצלה תענוג גדול, שכן, אפילו אם האב או האם אינם יכולים עדיין להסביר זאת עם כל הפרטים, תרגיש זאת הילדה לאמיתתו של דבר.

וכאמור לעיל שזהו ענין שהזמן גרמא:

העולם – עולם כפשוטו – מבובל, מבלי לדעת מה יהי' כעבור חצי שעה או שעה, ובנ"י בפרט גם מתהלכים מודאגים; זה דואג "מה ילד יום"<sup>43</sup> (מחר) וזה דואג מה יהי' כעבור חצי שעה... ושוכחים ש"לא ינום ולא יישן שומר ישראל"<sup>44</sup>.

וכפי שאמר חזקיהו: "אני ישן על מטתי"<sup>45</sup> (בבוא הזמן שע"פ שו"ע צריך לישון), אלא מאי, מה

(43) לשון הכתוב – משלי כז, א.

(44) תהלים קכא, ד.

(45) איכ"ר פ"ד, טו.

(40) בשידור-חי (המו"ז). וראה גם תורת מנחם – התוועדויות

חצ"ז ע' 247. וש"נ.

(41) לשון הש"ס – כתובות קט, ריש ע"ב. וש"נ.

(42) ס"ט (תורת מנחם – התוועדויות חצ"ז ע' 295 ואילך).

1 יהי' בנוגע לסנחריב – הרי זה ענינו של הקב"ה! הוא יישן, והקב"ה יעשה מה שצריך להעשות!... אבל  
2 לפני ששוכב לישון, צריך להרגיש שהסיבה לכך שישן רגוע היא בגלל שהוא קשור עם הקב"ה.

3 וכאשר "בך בטחו אבותינו" – אזי יודעים בוודאות ש"תפלטמו"<sup>46</sup>; והרי לא מדובר אודות ענין שאירע  
4 לאנשים זרים, אלא ל"אבותינו", שסללו עבורנו והראו לנו את הדרך.

5 אלא מאי – צריך לקשר זאת עם ענין גשמי (כאמור (ס"ג)), שבבוא הזמן בעולם שהוא יום של  
6 מנוחה, יש הזדמנות לאשה ובת בישראל להאיר את גשמיות העולם כפשוטו, כיון שמאירה ברוחניות  
7 ונשמת הדברים, וכאמור שכת זה שהקב"ה עשאה "שליח" נמצא כבר אצל ילדה קטנה מיד כשבאה לידי  
8 הבנה והשגה.

9 וזוהי כאמור אחת הנקודות שבעריכת התוועדות דוקא עכשיו – כדי שתהי' כמה שעות לפני זמן  
10 הדלקת הנרות, ובאופן שישנם כאלו ששומעים זאת מיד ע"י טלפון וכיו"ב, וכאלו שישמעו זאת ע"י  
11 ש"חברך חברה אית ל'".

12 ויהי' שכל הנרות יתאחדו ביחד לאבוקה גדולה, וממנה יעשו מדורה גדולה, ומדורה גדולה זו תשרוף  
13 את ה"שירים" של גדרי ועניני הגלות, ויקויים היעוד<sup>47</sup> "הוי' יהי' לך לאור עולם", למטה מעשרה טפחים,  
14 ובעגלא דידן.

15 \*

16 ט. האמור לעיל בנוגע לטעם עריכת ההתוועדות עתה הוא נוסף על העיקר – בנוגע להכנסת  
17 אורחים<sup>48</sup>:

18 כאשר מתאספים יחד חסידים של אותו רבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר, יש לשמוח לכל לראש עם "דבר  
19 מלכות"<sup>49</sup> – אימרה של רבינו הזקן, ולפנ"ז – מהבעש"ט והמגיד, ולאח"ז מרבתינו נשיאינו, עד לנשיא  
20 דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

21 וכיון שאסור לדחות דבר טוב, הנה כשיכולים לעשות זאת ביום חמישי בלילה, אין לדחות זאת אפילו  
22 ליום ששי בבוקר.

23 ומה גם שלילה זה שייך לכ"ה אלול (שהרי יש ענינים שבהם ה"לילה הולך אחר היום"<sup>50</sup>, ויש דעה  
24 שלפני מ"ת (כבנדו"ד, התחלת הבריאה) הי' הלילה הולך אחר היום ככל הענינים<sup>51</sup>), שבו הי' ה"אור  
25 שברא הקב"ה ביום ראשון" שעליו אמרו רז"ל<sup>52</sup> "אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו", "ראה שאין  
26 העולם כדאי לו, גנוז לצדיקים, והיכן גנוז, היינו בתורה"<sup>53</sup>; וכיון שישנה התורה ופנימיות התורה – הנה  
27 ע"י היגיעה בתורה רואים את ה"אור שנברא ביום ראשון".

28 י. ובכן: ישנו דרוש של רבינו הזקן שנדפס בלקו"ת<sup>54</sup> שבו נתבאר ענין ה"אור שנברא ביום ראשון"  
29 ש"היכן גנוז היינו בתורה", אבל במאמר כפי שנמצא ב"כתבים" קודם שנדפס הלקו"ת הובא  
30 (בחצאי-עגול) גם סיפור המעשה (כדלקמן), וכשנדפס המאמר בלקו"ת הושמט סיפור המעשה – בודאי  
31 ע"י הצ"צ, שהרי הוא סידר ומסר את הלקו"ת לדפוס<sup>55</sup>.

(52) חגיגה יב, א. ירושלמי ברכות פ"ח ה"ה. ב"ר פי"א, ב. פי"ב, ו. ועוד.

(53) כ"ה הלשון בלקו"ת שבהערה הבאה. וראה בהנסמן בתורת מנחם – התוועדויות ח"ב ריש ע' 55, ובספר הערכים חב"ד ח"ג ס"ע תקמט.

(54) במדבר יח, ד.

(55) ראה אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ס"ע תקס ואילך. וש"נ.

(46) שם כב, ה.

(47) ישע"י ס, כ.

(48) ענין זה נאמר לפני אריכות הדברים (בס"ז) אודות טעם עריכת ההתוועדות כדי לפרסם הענין דהדלקת נרות ש"ק (המו"ז).

(49) ראה סה"ש תש"ח ע' 241. וש"נ.

(50) חולין פג, סע"א. וש"נ.

(51) ראה אנציק' תלמודית (כרך כב) ערך יום ס"ג (ס"ע שצא ואילך). וש"נ.

ולאידך גיסא, כפי שנתגלה עכשיו, ישנו המאמר כפי שנמצא בכמה "כתבים" שבו נמצא גם הסיפור, שיודעים אותו גם ממקורות נוספים<sup>56</sup>, אבל במאמר הרי זה בתור חלק (לא של ספר סיפורי צדיקים, אלא) מתושבע"פ, פנימיות התורה – במאמר שנאמר ע"י רבינו הזקן, שאמר כנראה גם את הסיפור (אף שכיון שהובא במאמר בחצאי-עיגול, אי אפשר לדעת אם זה בגלל שנאמר ע"י הצ"צ, או שזהו מאמר המוסגר מרבינו הזקן בעצמו).

ואין אתנו יודע עד מה<sup>57</sup> – מדוע לא הניח הצ"צ להדפיסו בלקו"ת, אבל, כאמור, בכמה כתבים נמצא המאמר ביחד עם פרטי הסיפור, כך, שבעת אמירת המאמר נאמר גם הסיפור בתור חלק מהמאמר, וכידוע הפתגם של ר' הלל מפאריטש<sup>58</sup>: כאשר רבי אומר מאמר, הרי זה<sup>59</sup> בבחי' מתן תורה... שומעים זאת מהקב"ה, עי"ז ש"שכינה מדברת מתוך גרונו"<sup>60</sup>.

יא. וזה דבר הסיפור במאמר כפי שהוא ב"כתבים"<sup>61</sup> (לפני הדפסת הלקו"ת):

"המעשה דהבעש"ט ז"ל שהגיד לאדם א' שבא לשאול על בנו שהי' מרחוק ממנו כמה מאות פרסאות, ואמר שראה אותו ממש איך הוא עומד כעת בברסלוי, והיינו ע"י שקראו לפניו בזהר ונפתח ונתגלה האור הגנוז שם שרואים בו מסוף העולם ועד סופו".

ובמק"א<sup>62</sup> מובא סיפור זה בנוגע לשוורים<sup>63</sup> – שבעל השוורים בא אל הבעש"ט והתאונן ושאל אודות השוורים שלו, ופתח הבעש"ט ספר הזהר, ואמר לו שרואה שהשוורים קיימים כו'. ואח"כ הסביר, שזהו מ"ש שהאור שנברא ביום ראשון הי' אדם מביט בו מסוף העולם עד סופו, ואח"כ גנוז בתורה, ולכן, אלו שלומדים תורה כדבעי, מוצאים בתורה מה שנעשה מסוף העולם ועד סופו. ובמילא, ע"י האור שגנוז בזהר, שבו רואים מסוף העולם ועד סופו, ראה גם היכן נמצאים השוורים.

ולכאורה תמוה ביותר קשר הדברים (ויתכן שזוהי הסיבה שלא נדפס בלקו"ת):

היתכן שגדלותו של הבעש"ט בראיית אור הגנוז בתורה – שבשביל זה יש להסתכל דוקא בזהר, ויכול לראות זאת דוקא הבעש"ט – נוצלה בשביל לספר אודות שור שנמצא במקום פלוני?!

יב. והביאור בזה:

ישנו הענין ד"ה' אחד", שאלופו של עולם נמצא בז' רקיעים וארץ (ח') ובד' רוחות העולם<sup>64</sup>!

והרי פירוש הדברים הוא – לא שהקב"ה נמצא בתורה שלומדים שם, אלא ש"לית אתר פנוי מיני"<sup>65</sup>, וכדאיאתא במדרש<sup>66</sup> "שאין מקום פנוי בלא שכינה, אפילו סנה", ש"סנה" כפשוטו הוא עץ של קוצים, שבצומח גופא הרי זה תחתית הדרגות, ושם היתה ה"לבת אש"<sup>67</sup> שממנה הוצרך משה רבינו להתיירא ולברוח, והיינו, שגם במעמד ומצב ש"הסנה איננו אוכל"<sup>67</sup>, שנשאר "סנה" כמקודם, הרי זה קשור עם דרגת האלקות שהיתה גדולה וחזקה יותר מדי עבורו, בהיותו במעמדו ומצבו אז.

ומזה מובן, שאם מחלקים בין שור שנמצא בברסלוי [שור בלבד, שנמצא בברסלוי, עיר במדינת

אשכנז, ששם ישנו "יריד" שבו נערך "מסחר" כדי להרויח כמה פרוטות] ובין ספר הזהר שהוא חלק

(62) ראה שבחי הבעש"ט שם. וראה גם תורת מנחם – התועדויות ח"כ ע' 266. חמ"ה ע' 340 הערה 79. חע"ג ע' 253. וש"נ.

(63) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בבת-שחוק: "א' מעשה מיט אָקסן"...

(64) ראה לקו"ש ח"א ע' 11. וש"נ.

(65) תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). ת"ע (קכב, ב).

(66) שמו"ר פ"ב, ה.

(67) שמות ג, ב.

(56) ראה שבחי הבעש"ט (הוצאת מונדישין, ירושלים תשמ"ב) ע' 262 ובהערה 8.

(57) ע"פ לשון הכתוב – תהלים עד, ט.

(58) סה"ש תרצ"ז ע' 165 [178].

(59) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר זאת בהתרגשות כשקולו נשנק מבכי (החו"ל).

(60) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.

(61) נדפס לאח"ז במאמרי אדה"ז כתובים ח"א ס"ע רד [רנ]

ואילך. וראה גם תורת מנחם – התועדויות חנ"ג ע' 60. התועדויות תשמ"ג ח"א ס"ע 348.

1 קדוש ביותר בתורה, ואומרים שהם שני ענינים שאין ביניהם שייכות כלל – הרי זה היפך הענין דאחדות  
2 הוי' !

3 והיינו, שאין זה סתם שור שנמצא בברסלוי – היכן הוא השור, והיכן היא ברסלוי ("וואו איז דאָ דער  
4 אַקס און וואו איז דאָ ברעסלע") ? הרי אין לזה תפיסת מקום כלל ! אלא זהו ניצוץ קדושה שירד למטה,  
5 כדי לפעול על יהודי, להבדיל, שיבוא ויתקשר אל הבעש"ט, ועי"ז יתוספו עוד כמה שורות במאמר של  
6 פנימיות התורה !

7 יג. אמנם, גם לאחר ביאור הנ"ל שזהו"ע של ניצוץ קדושה וכו', הרי מובן שאין לזה ערך לגבי  
8 האור שגנוז בזהר עצמו !

9 משל למה הדבר דומה<sup>68</sup> – למי שיש לו אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, שיאמר,  
10 שיש לו גם פרוטה של נחושת ! אדם נורמלי לא יאמר שיש לו פרוטה של נחושת ביחד עם אלף אלפים  
11 דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות ! – זוהי אמירה שאינה מתקבלת על הדעת ("דאָס קלעפט דאָך ניט,  
12 דאָס שטימט ניט") !...

13 וכל זה – כששניהם דברים גשמיים, ויש להם ערך זל"ז, שהרי גם פרוטה של נחושת יש לה שוויות,  
14 ולאידך, אלף אלפים דינרי זהב מורכבים מריבוי פרוטות, וכמבואר בתניא<sup>69</sup>, ש"אחד במספר יש לו ערך  
15 לגבי מספר אלף אלפים, שהוא חלק אחד מני אלף אלפים", משא"כ "לגבי דבר שהוא בבחי' בלי גבול  
16 כו'", והרי שם מדובר אודות בלי גבול באותו ענין.

17 ועאכו"כ בנדר"ד, שנוסף על החילוק בין רוחניות לגשמיות שזהו"ע שאין ביניהם ערך כלל, הנה  
18 ברוחניות גופא הרי זה ענין הכי נעלה – פנימיות התורה, וכפי שנלמד ע"י הבעש"ט, ובגשמיות גופא  
19 אין זה סוג המדבר, אלא סוג החי, וגם לא תכלית העילוי בחי, כי אם שור בלבד, ושור שנמצא  
20 בחוץ-לארץ ובברסלוי וכו' – שאין ערך ביניהם כלל.

21 ובמילא לא שייך לומר שיש תפיסת מקום לניצוץ שבשור שנמצא בברסלוי, שיבלבל אותו מהאור  
22 שגנוז בזהר – כשם שלא שייך שפרוטה של נחושת תפריע לחשבון והעילוי והשבח של אלף אלפים  
23 דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות, ועוד יותר מזה !

24 [לאחרי סיום השיחה<sup>70</sup> שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א אודות האורחים מהקבוצה השני' ד"ראשיכם  
25 שבטיכם" מארץ הקודש, אם כולם הגיעו כבר<sup>71</sup>, והורה לאחרון לומר "לחיים" עבור כולם באמרו:  
26 "אחרון אחרון חביב"<sup>72</sup>.

27 אח"כ הורה שהמנגנים ינגנו הניגון "נאשא סלוזשבא". ואח"כ צוה (והתחיל בעצמו) לנגן הניגון  
28 "ניעט ניעט ניקאווא", והניגון "הושיעה את עמך".

\* \* \*

29

היכן הוא (באמרו: "איך קען אים ניט אין פנים"), והוסיף: הוא תמיד כותב "פתקים" עבור מאות יהודים – שיאמר "לחיים" עבור כולם (וצוה ליתן לו כוס גדולה, באמרו בבתי-שחוק: לא נורא ("אין אחריות") אם יאחר ("פאַרשלאַפן") ל"סליחות"...!) !  
א' האורחים שאמר "לחיים" איחל שיתן השי"ת שנת חיים ושלום ושלוח, שנת תורה, וכל בני" ילכו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב. וכ"ק אדמו"ר שליט"א ענה אמן, והוסיף, שלא לדחות זאת, אלא שיהי' עוד לפני ר"ה !  
(72 פרש"י וישלח לג, ב (מב"ר פ"ח, ח).

(68 ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חס"ח ע' 21. וש"נ.

(69 פמ"ח (סז, ב).

(70 ראה לעיל הערה 47.

(71 הזכירו שמות של כו"כ מהאורחים שהגיעו, וביניהם גם (ר' גדלי') פיצ'רסקי, והורה כ"ק אדמו"ר שליט"א שיתנו לו כוס גדולה לומר לחיים עבור כל הקהילה, באמרו, שפעל דברים גדולים ("ער האַט אויפגעטאַן גרויסע זאַכן") בלנינגרד; יש יהודים שעוד עכשיו אומרים לחיים בלנינגרד, בגלל שעזרתם להם לפני משך זמן ! ואיחל, שיתוסף אור גם אצל אלו שנשארו שם. כשהזכירו השם זמרוני ציק – שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א:

- יד. כאן המקום להזכיר עוה"פ המדובר לעיל<sup>73</sup>, וגם במכתב<sup>74</sup>, שיש להשתדל לחבר את ג' הדברים, ג' העמודים, ג' הקוין, שעליהם העולם עומד, תורה עבודה (זו תפלה) וגמילות חסדים, ובאותו המעמד. ובפרט שיש עוד ג' ימים שבהם אומרים סליחות (נוסף על יום השבת שבו לא זקוקים לסליחות) – הנה לפני אמירת הסליחות תהי' – בלי נדר – נתינת הצדקה, ולימוד ענין בתורה, ומה טוב – בהלכה למעשה, ולאח"ז הענין דאמירת הסליחות<sup>75</sup>.
- וכך יחתמו את שלשת-ארבעת הימים שנשארו משנה זו באופן הכי טוב, ועד לטוב הנראה והנגלה, ויכנסו מתוך ריקוד ("אריינטאנצן") לשנה חדשה, שנה טובה ומתוקה – גם בטוב הנראה והנגלה, נוסף על פנימיות ורוחניות הדברים – שנה טובה ומתוקה בלימוד התורה ובקיום המצוות ובעבודת התפלה. ובשביל זה צריך הקב"ה מצדו ליתן מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, שיוכלו לומר סליחות במנוחה, ולפנ"ז – ללמוד ענין בתורה, עכ"פ במיעוט זמן בכמות, אבל "מועט מחזיק את המרובה" מצד המסירה ונתינה שבלימוד ענין זה בתורה, ולפנ"ז – הענין של נתינת הצדקה, שאפילו ע"י פרוטה אחת מחי' נפשו של עני<sup>76</sup>, ואז נותן הקב"ה – שעליו נאמר<sup>77</sup> "לך הוי' הצדקה" – "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"<sup>78</sup>, בכל המצטרך, הן בגשמיות והן ברוחניות,
- כולל גם בנוגע לקריאת פרשת נצבים בשבת שלפני ראש השנה,
- עי"ז ש"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"<sup>79</sup>, שגם בערב שבת תהי' הצלחה בכל הענינים, הן בגשמיות והן ברוחניות, כך שגם ה"טרח בערב שבת" יהי' מתוך תענוג ושמחה וטוב לבב, ואח"כ יהי' התענוג ד"יאכל בשבת" ביתר שאת וביתר עוז –
- באופן ש"אתם נצבים היום כולכם לפני הוי' אליכם"<sup>80</sup> – "נצבים" מלשון "נצב מלך"<sup>80</sup>, שכל אחד מישראל בהיותו כאן למטה עומד בתוקף ללא שינוי, במעמד ומצב של קיסר בכל ענינו, ובמילא לא יכול אף אחד לבלבל אותו, ואדרבה: הוא מושל ושולט בכל, ובאופן ד"היום", "כיום הזה שהוא .. מאיר כו"<sup>81</sup>, כך תהי' האורה אצל בני"י בימי הגלות האחרונים, ולהתכונן לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממשי.
- [טרם צאתו התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הקפות לאביו הרלווי"צ ז"ל].



(76) ראה תנחומא משפטים טו.

(77) דניאל ט, ז.

(78) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(79) ע"ז ג, סע"א.

(80) מלכים-א כב, מח. וראה אוה"ת נצבים ע' א'רא ואילך.

(73) שיחת ש"פ תבוא סיי"ז (תורת מנחם – התוועדויות חע"ז

ע' 284).

(74) מט"ו אלול שנה זו (אג"ק חכ"ט ע' רמא ואילך).

(75) ראה שיחת ש"פ תבוא הנ"ל סיי"ח (תורת מנחם שם ע' 284 ואילך).

## בס"ד. שיחת ש"פ נצבים, כ"ז אלול, ה'תשל"ד.

בלתי מוגה

1 א. יום הש"ק זה הוא השבת האחרון של חודש אלול של השנה העוברת, והוא השבת שלפני  
2 ר"ה, שהוא גם ר"ח תשרי.

3 וכיון שבכל חדשי השנה הנה בשבת שלפני ר"ח ישנו הענין דברכת החודש – הוצרך להיות כן גם  
4 בשבת שלפני ר"ח תשרי. אבל לפועל, הנה בעולם למטה אין אנו מברכים את החודש.

5 וכידוע סיפור רבינו הזקן<sup>1</sup> שבהיותו במעזריטש שמע ממורו ורבו הרב המגיד בשם מורו ורבו  
6 הבעש"ט, שהחודש השביעי שהוא החודש הראשון לחדשי השנה, הקב"ה בעצמו מברכו בשבת מברכים  
7 שהוא השבת האחרון דחודש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים יא פעמים בשנה.

8 ב. ובהקדים ביאור שייכות ברכת י"א חדשי השנה ע"י בני" לברכת חודש תשרי ע"י הקב"ה:

9 ידוע המבואר בלקו"ת<sup>2</sup> בקיצור ובאריכות בעטרת ראש<sup>3</sup>, שהחיות של כל השנה שנמשך בר"ה (לאחרי  
10 שכל הדברים חוזרים לקדמותם כו'<sup>4</sup>) הוא חיות כללי, וסדר ההמשכה הוא באופן שהחיות הכללי מתחלק  
11 בפרטיות לראשי חדשים, שבכל ר"ח נמשך חיות כללי לחודש זה, ואח"כ נמשך ומתחלק לכל ימי החודש,  
12 ועד שמתחלק גם לרגעים כו'.

13 ועד"ז בנוגע לברכת החדשים – שהברכה של חודש תשרי שכולל גם ר"ה היא ברכה כללית, שנמשכת  
14 ומתחלקת בפרטיות לשאר החדשים בשבת מברכים של כל חודש.

15 וכיון שהמשכת הברכה ליי"א חדשי השנה היא עיי"ז שישראל מברכים את החדשים, ניתוסף בזה גם  
16 מעלת העבודה באופן של אתערותא דלתתא. אלא שענין זה גופא בא ע"י נתינת כח מלמעלה, שזוהי  
17 ברכתו של הקב"ה לחודש תשרי, שבכחה מברכים ישראל את החדשים יא פעמים בשנה.

18 [ועד"כ כללות הענין דחודש אלול, שהוא ר"ת "אני לדודי ודודי לי"<sup>5</sup>, שמורה על מעלת עבודת האדם,  
19 באופן ד"אני לדודי", ועיי"ז נעשה אח"כ "דודי לי" – שענין זה גופא בא ע"י נתינת כח מלמעלה, כפי  
20 שמבאר רבינו הזקן<sup>6</sup> שזהו"ע התגלות י"ג מדות הרחמים בחודש אלול, שזוהי הנתינת כח לעבודת האדם  
21 באופן ד"אני לדודי"].

22 ג. ויתירה מזה, שהעילוי שבעבודת האדם הוא (לא רק בנוגע ליי"א חדשי השנה שמתברכים ע"י  
23 בני" אלא) גם בנוגע לברכת חודש תשרי ע"י הקב"ה – שזהו מה שנתחדש ע"י תורת הבעש"ט הנ"ל:

24 עצם מציאות ברכתו של הקב"ה לחודש תשרי, היתה כבר עוד לפני שהבעש"ט אמר תורה הנ"ל; אך  
25 עיי"ז שהבעש"ט אמר זאת, הנה נוסף לכך שנעשה ענין בתורה, ובמילא הרי זו מציאות של תורה שהיא  
26 מציאות נעלית יותר, ניתוסף בזה גם שאין זה רק ענין שנמשך מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא,  
27 אלא יש בזה גם מעלת עבודת האדם באופן של אתערותא דלתתא – כפי שנפעל ע"י עצם אמירת התורה

פרשתנו נא, ב. סידור (עם דא"ח) שער התקיעות רמו, א [שס, ב]  
ואילך. ובכ"מ.

(5) שה"ש ו, ג ובשעה"פ עה"פ. ועוד (נסמן בתורת מנחם  
ספר המאמרים אלול ס"ע רמה).

(6) לקו"ת ראה לב, א.

(1) ראה כש"ט בהוספות סמ"א. וש"נ (נעתק ב"היום יום" כה  
אלול). וראה גם שיחת ש"פ נצוי, כ"ה אלול דאשתקד בתחלתה  
(תורת מנחם – התוועדיות חע"ג ע' 229 ואילך). וש"נ.

(2) דרושי ר"ה נח, א ואילך.

(3) שער ר"ה בתחלתו.

(4) ראה פע"ח שער ר"ה. שער הכוונות ענין ר"ה. לקו"ת

- ע"י הבעש"ט, וכן ע"י שתורה הנ"ל חוזרת ונאמרת אח"כ ע"י בני" בדורות שלאח"ז, שהרי דיבורו של איש ישראל חשיב מעשה, כמו דיבורו של הקב"ה<sup>7</sup>, כיון ש"אדם אתם"<sup>8</sup>, ע"ש אדמה לעליון<sup>9</sup>.
- ולכן יש צורך לפרסם תורת הבעש"ט הנ"ל לכל ישראל, מ"ראשיכם שבטיכם" עד "חוטב עציך" ו"שואב מימך"<sup>10</sup>,
- שזהו בהתאם לתוכן ברכתו של הקב"ה שהיא "אתם נצבים היום" (כמבואר בהמשך תורת הבעש"ט הנ"ל)<sup>11</sup>, שענין זה הוא באופן ד"כולכם", "ראשיכם שבטיכם וגו' מחוטב עציך עד שואב מימך"; ומה גם שענין זה שייך לר"ה (ש"אתם נצבים היום" קאי על ר"ה<sup>11</sup>) שבו נפעל ענין מלכותו של הקב"ה, כיון שהענין ד"ויהי בישורון מלך" נעשה דוקא "בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל"<sup>12</sup> — לא רק מצד הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה" שצ"ל בנוגע לכללות תורת הבעש"ט<sup>13</sup>, אלא גם כדי שתהי' בזה מעלת עבודת כל בני" שעי"ז נעשים "שותפים" בענין ברכתו של הקב"ה בשבת שלפני ר"ה.
- ד. ויש להוסיף בזה בעומק יותר — שכללות ענין מעלת עבודת האדם מתחיל לא רק בר"ה, יום ברוא אדה"ר, אלא ישנו עוד קודם בריאתו:
- ובהקדים<sup>14</sup> — שמצינו בספרי קבלה<sup>15</sup> שישנו ענין השבת שלפני ר"ה הראשון, קודם התחלת ששת ימי בראשית. ועד"ז מצינו בנגלה דתורה, כפי שמובא בהל' קידוש החודש להרמב"ם<sup>16</sup> אודות ה"מולד שהי' בשנה ראשונה של יצירה .. בהר"ד", שנקרא גם "מולד תוהו" (כמובא בתוס'<sup>17</sup>), בגלל שהי' קודם הבריאה. וכמובן גם מזה שאמר חז"ל<sup>18</sup> "בכ"ה באלול נברא העולם", היינו, שלפנ"ז היו כבר כ"ד ימי חודש אלול, וכן י"א חדשי השנה שלפנ"ז.
- ולכאורה אינו מובן: הרי ידועה תורת המגיד שגם ענין הזמן הוא נברא, והיינו, שכאשר "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"<sup>19</sup> אזי ברא גם את ענין הזמן (כפי שמבאר אדמו"ר האמצעי בארוכה בסידור<sup>20</sup>). וא"כ, איך שייך לומר שבריאת העולם היתה בכ"ה באלול, או שישנו השבת שלפני ר"ה וכו' — בה בשעה שקודם הבריאה לא הי' כלל ענין הזמן?!
- [ומובן שלא שייך לתרץ שזהו מצד כל יכול כו', שהרי הצ"צ מבאר בספר החקירה<sup>21</sup> שהענין ד"כל יכול" שייך לומר רק בנוגע לעניני הקב"ה למעלה, אבל לא בנוגע לענינים השייכים לאדם למטה, כבנדוד<sup>22</sup>, שאומרים לבני" שבכ"ה באלול נברא העולם, שענין זה צ"ל מובן גם מצד האדם כו'].
- ה. המשך הביאור — שגם תחילת הבריאה שהיתה מצד "כי חפץ חסד הוא"<sup>22</sup>, קשורה עם עבודת האדם, כמובן ממאד<sup>23</sup> "במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים", שעלה לפניו ית' התענוג שיתענג כביכול בעבודת הצדיקים, שגם קודם שנבראו היתה צורתם חקוקה במחשבתו ית', ועד שזוהי סיבת הבריאה<sup>24</sup>. וזהו טעם הפשיטות שהקב"ה "נמלך", והשאלה היא רק "במי נמלך" — נכלל בשיחה שהוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 486 ואילך.

תלמודית ערך בהר"ד (כרך ב ס"ע שעד ואילך).  
 (18) ויק"ר רפכ"ט. ועוד (נסמן בתורת מנחם ספר המאמרים תשרי ע' כט).  
 (19) בראשית א, א.  
 (20) עם דא"ח — שער הק"ש עה, סע"ד ואילך [קכא, ד]. אמ"ב שם פל"ז (מ, ג ואילך).  
 (21) ראה שם לב, א ואילך. וראה גם ד"ה באתי לגני שנה זו פ"ב (תורת מנחם — התועדויות חע"ה ע' 86; ע' 109).  
 (22) מיכה ז, יח.  
 (23) ראה ב"ר פ"ח, ז. רות רבה פ"ב, ג.  
 (24) ברשימה נוספת, שהענין ד"כי חפץ חסד" פעל רק ההתחברות של העצמות עם נש"י, ולאח"ז, היתה ההתהוות (לא מצד כי חפץ חסד, אלא מצד נש"י, שבהם נמלך.

(7) ראה שבת קיט, ב. ב"ר פ"ג, ב. פמ"ד, כב.  
 (8) יחזקאל לד, לא. וראה יבמות סא, רע"א. וש"נ.  
 (9) ראה של"ה ג, רע"א. ועוד.  
 (10) ריש פרשתנו.  
 (11) ראה פענח רזא סוף פרשתנו. מגלה עמוקות ריש פרשתנו. ועוד.  
 (12) ברכה לג, ה. וראה לקו"ת ריש פרשתנו.  
 (13) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).  
 (14) ראה גם תורת מנחם — התועדויות חמ"ד ע' 189.  
 (15) פרדס שער ד (שער עצמות וכלים) פ"ז. תורת העולה (להרמ"א) ח"ג פנ"ט. פ"י חכמוני (לר' שבתי דונולו) לספר יצירה פ"ד מ"ד.  
 (16) פ"ו ה"ח.  
 (17) ד"ה לתקופות — ר"ה ח, א. וראה הנסמן באנציק'

1 ו. וענין זה שעוד לפני הבריא מודגשת כבר מעלת עבודת האדם כו', מתבטא גם בכך שישנו ענין  
2 הזמן שלפני התחלת הבריא – שבת שלפני ש"ב, מולד תוהו, והענין שבכ"ה באלול נברא העולם.

3 ויש לבאר זה ע"ד מארז"ל "כל מעשה בראשית .. לצביונן נבראו"<sup>25</sup>, "אדם וחוה כבני עשרים שנה  
4 נבראו"<sup>26</sup> – שבתחילת התהוותם רואים כאילו הי' אצלם ענין של צמיחה וגידול במשך עשרים שנה,  
5 ועד"ז בנוגע לענין המולד שבתחילת הבריא, שנראה כאילו הי' מולד לפנ"ז כו'\*. והיינו, שכיון שהקב"ה  
6 הוא כל יכול, הרי ביכלתו לברוא את מציאות הנבראים באופן שנראה שכבר עבר משך זמן לפנ"ז.

7 ז. והוראה מזה:

8 ידוע פירוש האריז"ל<sup>28</sup> בענין "הימים האלה נזכרים ונעשים"<sup>29</sup>, שבכל שנה חוזרים ונעשים כל  
9 הענינים כפי שהיו בפעם הראשונה.

10 ולכאורה, כיון שבפעם הראשונה היתה ההתהוות מצד "כי חפץ חסד הוא", א"כ, יכול להיות גם  
11 עכשיו שימושכו כל הענינים (עכ"פ העיקריים) מצד "כי חפץ חסד", ומהו הצורך וההכרח בענין העבודה  
12 בנוגע לעניני ר"ה?

13 והמענה על זה – שגם בפעם הראשונה שהתהוות היתה מצד "כי חפץ חסד הוא", הי' גם ענין  
14 העבודה באופן של אתערותא דלתתא, שזהו הענין ד"במי נמלך" שפועל את ענין ההתהוות, כנ"ל  
15 בארוכה, ולכן צ"ל גם עתה ענין העבודה כדי לפעול ענין ההתהוות מחדש.

16 ודוקא באופן כזה נעשה כל אחד מישראל "שותף להקב"ה במעשה בראשית"<sup>30</sup>, ושותף שוה<sup>31</sup>, שלכן  
17 יש בכחו לפעול בדרך ציווי שתומשך כתיבה וחתמה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות,  
18 ובאופן ד"אתם נצבים" – מלשון "נצב מלך"<sup>32</sup>, באופן של עמידה בתוקף, ו"אתם נצבים היום" – "כיום  
19 הזה שהוא .. מאיר וכו'"<sup>33</sup>, ומתוך שמחה וטוב לבב, ומתוך הרחבה – מרחב העצמי, למעלה ממדידות  
20 והגבלות.

21 \* \* \*

22 ח. נוסף על האמור לעיל שתוכנו שייך בכל שנה, יש גם ענינים מיוחדים הקשורים עם קביעות השנה,  
23 שלהיותה קביעות ע"פ התורה, יש בה בודאי גם הוראה בעבודת ה', במכ"ש וק"ו מעניני העולם, כתורת  
24 הבעש"ט<sup>34</sup> שכל דבר שיהודי רואה או שומע בעולם, יש בו הוראה בעבודת ה'.

25 ובכן: קביעות שנה זו היא באופן ששבת פ' נצבים, השבת שלפני ר"ה, חל בכ"ז אלול. וכיון שבכ"ה  
26 באלול נברא העולם, הרי כ"ז אלול הוא יום שלישי לבריאת העולם, שמעלתו המיוחדת – שהוכפל בו  
27 כי טוב<sup>35</sup>. ולכן, אחת ההוראות צריכה להיות מענין זה.

(\* במענה לשאלה אם אפשר להביא הוכחה לזה מברכת החמה ע"פ חשבון תקופת ניסן של תוהו, דהיינו, כאילו  
נבראה בזמן תקופת ניסן של תוהו<sup>27</sup> – כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

אי אפשר לומר דכיון שכאילו נבראה בזמן תקופת ניסן של תוהו לכן מברכין בניסן – כמו שאי אפשר לומר  
דאדה"ר חי תתקל שנה ועוד כ' שנה, כיון דנברא כבן כ'. והחילוק מרישא – מובן.

(31) ראה גם שיחת ש"פ נצו"י הנ"ל ס"ט (תורת מנחם שם  
ע' 238). וש"נ.

(32) מלכים-א כב, מח. וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'רא ואילך.  
(33) פרש"י פרשתנו כט, יב.

(34) ראה כש"ט בהוספות סרכ"ג ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום  
יום" ט אייר).

(35) ב"ר פ"ד, ו. הובא בפרש"י עה"ת בראשית א, ז.

(25) ר"ה יא, א.

(26) ב"ר פ"ד, ז.

(27) ראה תוד"ה לתקופות – ר"ה ח, א. וראה פירוש לרמב"ם  
הלי' קידוש החודש פ"ט סה"ג.

(28) ראה רמ"ז בס' תיקון שובבים. הובא ונת' בס' לב דוד  
(להחיד"א) פכ"ט.

(29) אסתר ט, כח.

(30) שבת י"ד, א. וש"נ.

ט. ובהקדים "קלאץ-קושיא" שיש בענין זה (כמדובר כמ"פ שלפעמים מדייקים בפרטי הענינים, אבל דוקא על "קלאץ-קושיא" לא מתעכבים) – שגם בן חמש למקרא יודע שנוסף לכך שיום שלישי הוכפל בו כי טוב, הנה גם ביום הששי נאמר "וירא אלקים כי טוב"<sup>36</sup>, ואח"כ נאמר עוה"פ "וירא אלקים .. והנה טוב מאד"<sup>37</sup>, ואעפ"כ, מודגש כפל הענין ד"טוב" בנוגע ליום שלישי דוקא?!

והביאור בזה:

מ"ש ביום הששי בפעם הב' "וירא אלקים גו' והנה טוב מאד" – יש לפרש בב' אופנים: (א) שקאי על הבריאה של יום הששי בלבד, שעפ"ז נמצא שגם על הבריאה דיום ששי נאמר ב"פ טוב, כמו על הבריאה של יום השלישי. (ב) שקאי על הבריאה של כל ששת הימים, שעפ"ז שייך העילוי דב"פ טוב ליום השלישי בלבד.

והנה, אף שמשמעות הכתוב היא שקאי על הבריאה של יום הששי בלבד, כדמוכח ממ"ש לאח"ז<sup>37</sup> "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי" – יש להוציא את הכתוב ממשמעותו ולפרש שקאי על כל ששת הימים, מב' טעמים:

(א) כיון שנאמר "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", היינו, לא רק מה שנברא ביום הששי, אלא "כל אשר עשה" בכל ששת הימים.

(ב) אם נאמר ש"וירא גו' והנה טוב מאד" קאי רק על הבריאה של יום הששי, נמצא, שענין ה"טוב" נאמר רק על עניני הבריאה של כל יום בפ"ע, ועדיין חסר ענין עיקרי ב"טוב" – ביחס לצירוף של כל עניני הבריאה גם יחד, שהרי יש ענינים שכל אחד מהם בפ"ע הוא טוב, ואילו צירופם יחד הו"ע בלתי רצוי, ולדוגמא: אש ומים (שנבראו ביום ראשון<sup>38</sup>, ונאמר עליהם "וירא .. כי טוב") שכל אחד מהם הוא דבר טוב, אבל אי אפשר לצרף שניהם ביחד. ועד"ז שעטנז, כלאים ובשר בחלב – שכל אחד מהם בפ"ע הוא דבר טוב, אבל אי אפשר לצרפם ביחד, כיון שלכל אחד מהם יש שורש בפ"ע, וצריכים להשאר מובדלים זמ"ז.

ועכצ"ל, שנוסף על "וירא אלקים כי טוב" שנאמר על הבריאה של כל אחד מששת הימים בפ"ע, נאמר גם על צירוף כל עניני הבריאה כולה: "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד"; ולאח"ז נאמר "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"<sup>39</sup>, באופן של תכלית השלימות כו'.

ואף שישנם ענינים שאינם יכולים להתחבר יחדיו (כנ"ל) – הנה ה"טוב מאד" והשלימות שלהם היא באופן שנשארים בפיזור זמ"ז; וכמו בנוגע לבנ"י, ש"נצבים גו' כולכם ראשיכם שבטיכם מחוטב עציך עד שואב מימך", "לאחדים כאחד"<sup>40</sup>, וביחד עם זה, יש ענינים שבהם צריכים להיות כל אחד במקומו, וכמו בנוגע לכהנים שצריכים להזהר ולשמור שזר לא יקרב לעבודת הקודש כו'<sup>41</sup>.

י. וענין זה מודגש ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב:

הטעם שיום השלישי הוכפל בו כי טוב הוא<sup>35</sup> – כדי להשלים יום השני שבו לא נאמר כי טוב, לפי "שבו נבראת מחלוקת, שנאמר<sup>42</sup> ויהי מבדיל בין מים למים"<sup>35</sup>. ואעפ"כ, ביום השלישי "כפל בו כי טוב ב' פעמים, אחת לגמר מלאכת השני, ואחת לגמר מלאכת היום", היינו, שביום השלישי מתגלה שגם ענין המחלוקת שנברא בשני יש בו ענין טוב, כי, כדי שיוכל להיות הענין ד"תדשא הארץ גו"<sup>43</sup>, צ"ל תחילה ההבדלה בין מים למים<sup>42</sup>, והענין ד"יקוו המים גו' ותראה היבשה"<sup>44</sup>, ורק לאח"ז יכול להיות ענין הזריעה והצמיחה כו'.

(41) ראה פרש"י במדבר ג, ו. קרח יח, א.

(42) שם א, ו.

(43) שם, יא.

(44) שם, ט.

(36) שם, כה.

(37) שם, לא.

(38) ראה פרש"י שם, א.

(39) שם ב, א.

(40) לקו"ת שם.

- 1 ועד"ז מצינו בנוגע למ"ש ביום הששי "והנה טוב מאד" – שפירשו רז"ל<sup>45</sup> "טוב זה מלאך חיים,  
2 מאד זה מלאך המות", שזהו העילוי דאתהפכא חשוכא ומהורא ומרירו למיתקא<sup>46</sup>, שבשביל זה צ"ל  
3 תחילה ענין בלתי-רצוי של חושך ומרירות, ואז יכול להיות העילוי שבהפיכתם לאור ומתיקות.
- 4 וכמו בעבודת התשובה, "הרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה"<sup>47</sup>, שבשביל זה צ"ל תחילה הענין  
5 ד"נשמה שנתת בי .. אתה בראתה אתה יצרתה ואתה נפתחה בי"<sup>48</sup>, שזהו"ע ירידת הנשמה למטה,  
6 "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא"<sup>49</sup>, ועד למעמד ומצב שיש צורך בענין דתשובה נכולל גם תשובה על  
7 היותו במעמד ומצב של נפילה, בבחי' "נפיל מדרגי" כו"<sup>50</sup>, כיון שהי' יכול להיות במעמד ומצב נעלה  
8 יותר] – החל מהענין ד"סור מרע"<sup>51</sup>, כולל גם כפירוש הבעש"ט<sup>52</sup> ש"רע" קאי על התענוג שבדברים  
9 הגשמיים (ולהעיר גם מפ"י הרב המגיד<sup>53</sup> במ"ש<sup>54</sup> "ראה נתתי לפניך גו' את החיים ואת הטוב ואת המות  
10 ואת הרע" (דלכאורה אינו מובן: איך שייך לומר "נתתי לפניך" בנוגע ל"מות" ו"רע"), ש"אין הפי' רע  
11 ממש, אלא הרע הוא ג"כ טוב, רק שהוא מדרגה תחתונה מהטוב הגמור").
- 12 וענין זה מתגלה ע"י הבריאה של יום הששי (כנ"ל בנוגע ליום השלישי) – שבו נברא האדם "בצלמנו  
13 כדמותנו"<sup>55</sup>, שנברא מן העליונים (נשמה) ומן התחתונים (גוף)<sup>56</sup>, ולכן בכחו וביכלתו כו'.
- 14 יא. והענין בזה:
- 15 מבואר בספרי חקירה מגדולי ישראל ברי סמכא בנוגע לענין המספרים, שאחד הוא ראשון המספרים,  
16 שנים הם ראשית הנפרדים, ושלשה הו"ע ההתחברות כו"<sup>57</sup>. והיינו, שכאשר יש רק דבר אחד, אזי אי  
17 אפשר למדוד ולידע אם הוא דבר טוב או כו', כיון שאין עם מי להשוותו כו'; וכשיש שנים, שאז משווים  
18 אותם זל"ז לבחון מי מהם טוב יותר כו', אזי מתחיל ענין של פירוד, עד שיכול להיות מעמד ומצב שהם  
19 הפכיים זמ"ז; וכאשר בא השלישי – הנה כאשר הוא כדבעי כו', הרי הוא משתדל לעשות שלום ביניהם  
20 ולפעול חיבור ואחדות כו'.
- 21 וזהו גם תוכן הענין שיום השלישי הוכפל בו כי טוב, כפירוש הגמרא<sup>58</sup> שזהו ענין "טוב לשמים וטוב  
22 לבריות" – שהרי "שמים" ו"בריות" הם ב' קצוות הפכיים זמ"ז: "שמים" הו"ע הכי נעלה, תכלית  
23 הרוחניות, ואילו "בריות" הו"ע היותר תחתון, ובלשון רבינו הזקן בתניא<sup>59</sup>: "בריות בעלמא", היינו,  
24 שע"פ תורת אמת לא מוצאים בהם שום מעלה מלבד היותם "בריות" שנבראו ע"י הקב"ה, ואעפ"כ,  
25 פועל יום השלישי שהוכפל בו כי טוב שנעשה חיבור ביניהם – "טוב לשמים וטוב לבריות".
- 26 ומובן, שכדי לפעול החיבור והאחדות ד"טוב לשמים וטוב לבריות" בעולם, צריך תחילה לפעול  
27 חיבור ואחדות בין הענינים העליונים והתחתונים שבאדם, כדאיא בגמרא<sup>60</sup> "ששה דברים נאמרו בבני  
28 אדם, שלשה כמלאכי השרת, שלשה כבהמה .. אוכלין ושותין וכו'"; ועי"ז שפועל זאת בעצמו, ב"עולם  
29 קטן זה האדם"<sup>61</sup> (ע"י הנהגתו בענינים אלו ע"פ המבואר בשו"ע או"ח וכו') – שמזה מובן שזהו ענין  
30 ששייך לכל אחד מישראל), ביכלתו לפעול זאת בעולם כפשוטו, עולם גדול.

(55) בראשית שם, כו.

(45) ב"ר פ"ט, יו"ד.

(56) ראה ב"ר פי"ב, ח (הובא בפרש"י עה"ת שם ב, ז). וראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשלג [ח"ג ע' תתקצג]. לקוטי לוי"צ הערות לזו"א ע' ח.

(46) ראה זו"א ד, א. תניא ספ"י. ובכ"מ.

(57) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חס"ח ע' 259 ואילך.

(47) קהלת יב, ז. וראה לקו"ת ר"פ האזינו. ובכ"מ.

(58) קידושין מ, א. וראה אוה"ת בראשית לג, ב ואילך. ועוד.

(48) נוסח "אלקי נשמה" בברכות השחר (ברכות ס, ב)

(59) ראה גם תורת מנחם – התוועדויות חס"ח ע' 259 ואילך.

(49) ע"פ ל' חז"ל – חגיגה ה, ב.

(60) חגיגה טז, א. וראה גם ב"ר פ"ח, יא.

(50) ראה זו"ג קלה, ב. ועוד (נסמן באג"ק ח"ב ס"ע ד).

(61) תנחומא פקודי ג. ועוד.

(51) תהלים לד, טו. לו, כז.

(52) ראה כש"ט בהוספות סס"א. וש"נ. וראה גם תורת מנחם

– התוועדויות חע"ז ע' 282. וש"נ.

(53) או"ת בראשית ס"ז. ר"פ ראה. לקו"ת שם עז, א.

(54) פרשתנו ל, טו.

ובזה נכללת גם פעולת ההשפעה על בני" שלמטה ממדריגתו, היינו, לפעול חיבור ואחדות בין  
 "שמים" ו"בריות" כפי שהם בכללות בני", שזהו"ע ד"ראשיכם שבטיכם" ("שמים") ו"חוטב עציך"  
 ו"שואב מימך" ("בריות");

ועי"ז ניתוסף עילוי ("טוב") לא רק אצל אלו שהם בדרגת "בריות" ("חוטב עציך" ו"שואב מימך"),  
 אלא גם אצל אלו שהם בדרגת "שמים" ("ראשיכם שבטיכם"), והיינו, שעי"ז ש"ראשיכם שבטיכם"  
 פועלים ומשפיעים על "חוטב עציך" ו"שואב מימך", אזי הקב"ה עוזרם ומסייע להם שיוכלו לפעול  
 החיבור ד"שמים" ו"בריות" בעצמם (ולאח"ז גם בכללות העולם) – ע"ד שמצינו בנוגע למצות צדקה:  
 "אמר הקב"ה נפשו של עני כו' והחיית אותו, חייך שאני מחזיר לך נפש תחת נפש כו'"<sup>62</sup>.

ואז מתנהג גם הקב"ה באופן ד"טוב לשמים וטוב לבריות" – ליתן לכל בני" כתיבה וחתימה טובה  
 הן בנוגע לענינים הרוחניים ("טוב לשמים") והן בנוגע לענינים הגשמיים ("טוב לבריות"), ו"טוב" כפי  
 שהוא אצל הקב"ה – "מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה"<sup>63</sup>.

\* \* \*

יב. מאמר (כעין שיחה) ד"ה שוש אשיש בהוי' וגו'.

\* \* \*

יג. כרגיל ללמוד ענין הקשור עם פירוש רש"י בפרשת השבוע, בא' מב' האופנים – ענין שנתבאר  
 בפירוש רש"י, או ענין הדורש ביאור בפשוטו של מקרא (והראי', שיש מפרשים שמתעכבים על זה)  
 ואעפ"כ לא נתבאר בפירוש רש"י,

וע"פ הידוע (כמבואר בשל"ה<sup>64</sup> ועוד) גודל הדיוק בפירוש רש"י, הן בחסר והן ביתר, ועד שמצינו  
 הלשון ש"על כל טיפת דיו שכתב רש"י ז"ל צריך לישב שבעה נקיים כו'"<sup>65</sup> – הרי מובן, שהסיבה לכך  
 שרש"י אינו מפרש ענין שלכאורה דורש ביאור, היא, בגלל שרש"י סבור שהבן חמש למקרא יכול להבין  
 זאת בעצמו; ונמצא, שזה גופא שרש"י אינו מפרש מאומה גם הוא ענין של לימוד (ולא במדה פחותה  
 מלימוד ענין שרש"י מבארו) – שבכך מלמד רש"י את הבן חמש למקרא, שאם רק יהי' אצלו הענין  
 ד"יגעת"<sup>66</sup>, לפי ערך מעמדו ומצבו, אזי יבין זאת.

ובפרשת השבוע יש כמה ענינים הדורשים ביאור שרש"י אינו מבארם, אבל נתעכב עתה על פסוק  
 ששייך לחודש אלול – "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך"<sup>67</sup>, כמובא בדרושי חסידות<sup>68</sup> ש"את  
 לבבך ואת לבב ר"ת אלול, כמ"ש בעל הטורים עה"פ<sup>69</sup>, ומוסיף, "לכך נהגו להשכים להתפלל סליחות  
 מר"ח אלול ואילך", כפי שמביא בטור או"ח<sup>70</sup> ש"יש מי שמרבין לומר סליחות ותחנונים מר"ח אלול  
 ואילך", אף שיש גם אלו שנוהגין לומר סליחות רק בעשי"ת (כמנהג הגאונים), ולא במשך כל חודש  
 אלול, או כהמנהג שנתפשט ברוב קהלות ישראל שאומרים סליחות בימים הסמוכים לר"ה (כמוזכר גם  
 בהתוועדות שלפנ"ז<sup>71</sup>).

יד. הביאור בפירוש הכתוב "ומל ה' אלקיך את לבבך",

(66) מגילה ו, ריש ע"ב.

(67) פרשתנו ל, ו.

(68) ראה לקו"ת ראה יט, א. לג, ד. ובכ"מ.

(69) וראה גם בהנסמן בלקו"ש שבפנים הערה 29.

(70) סתקפ"א.

(71) שיחת ש"פ תבוא, כ"ף אלול, שבת סליחות ס"ו (תורת  
 מנחם – התוועדויות חע"ז ע' 273 ואילך).

(62) שם משפטים טו.

(63) נוסח ברכה הג' דברהמ"ז.

(64) במס' שבועות (קפא, א).

(65) הובא בספר פרדס הגדול לרש"י – ווארשא תר"ל –  
 בהקדמת המביא לבית הדפוס, בשם ר' שמשון מאסטרופאלי.  
 ובכ"מ. וראה נחל קדומים (להחיד"א) פ' וירא עה"פ יח, ה. וראה  
 גם תורת מנחם – התוועדויות חנ"ז ע' 363.

1 — שע"ד הפשט לא קאי על ערלת הלב, כפי' התרגום<sup>72</sup> "טפשות לבך"<sup>73</sup> (או כפירוש רש"י על "ערלת  
2 לבבכם"<sup>74</sup>: "אוטם הלב וכיסויו"), אלא על הלב עצמו<sup>75</sup>, ופירושו, כהמשך הכתוב "לאהבה את ה'  
3 אלקיך", שתהי' העבודה לא רק מיראה<sup>76</sup>, אלא גם מאהבה;

4 והחילוק בין ב' הפירושים בנוגע לעבודת חודש אלול, שלפי' התרגום, עבודת חודש אלול היא רק  
5 הסרת טפשות ואוטם הלב, ואילו ענין האהבה שייך בעיקר לזמן ד'דודי ליי"<sup>77</sup> (בעשיית<sup>78</sup>), ואילו לשיטת  
6 רש"י ע"ד הפשט<sup>79</sup>, נכלל ענין האהבה בעבודת חודש אלול, כמובן מהר"ת "אני לדודי", ש"דודי" מורה  
7 על ענין האהבה<sup>80</sup> (אלא שזוהי דרגת האהבה ששייכת לכל בני", גם כשנמצאים בשדה, ואילו האהבה  
8 דעשיית (כשמקבלים פני המלך בהיכל מלכותו) היא בדרגא נעלית יותר, ועד לאהבה שבאה  
9 מלמעלה<sup>81</sup>) —

10 הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס<sup>82</sup> בלקו"ש חכ"ט ע' 167 ואילך.

11 טו. בנוגע להערות אדמו"ר על הזהר — הנה בפרשתנו אין הערות, אבל בהפטרה (שזכרו בה ענינים  
12 עיקריים שיהיו בגאולה) ישנו גם הפסוק<sup>83</sup> "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים", שמובא בהערות  
13 אדמו"ר בתחלת מסכת מדות<sup>84</sup>, ומבאר בזה, ש"שמירה הוא בחי' מקיף, והיינו השמירה הוא ממוחין,

(79) שיש בזה גם "יינה של תורה" ("היום יום" כט שבט).  
(80) וזהו גם הביאור על הנהגת החסידים לערוך בחודש אלול  
התועדויות של שמחה כו' (ראה גם תורת מנחם — התועדויות  
ח"ב ע' 234. ושי"ט) — שישנם הטוענים שאין זה מתאים לזמן שבו  
צ"ל ההתעסקות בעניני מוסר כו' — שהמקור לזה הוא הענין  
ד"אני לדודי", שהו"ע האהבה דוקא.

וכמובן גם מהמשל דמלך בשדה שמראה פנים שוחקות כו'  
(לקו"ת ראה לב, ב) — שכאשר יודעים זאת, הרי זה בודאי מעורר  
שמחה גדולה, ואדרבה: מי שעומד לפני המלך בתנועה של  
עצבות ("פארכמורעט") ומרה-שחורה, הרי זה היפך כבוד המלך!  
וזהו גם ההכנה להכתרת הקב"ה למלך ברה"ש שצריכה להיות  
בשמחה עצומה (ראה סה"מ תש"ג ס"ע 6), והיינו, שאע"פ שענין  
ההכתרה צ"ל מתוך יראת הורוממות, ביטול וקבלת עול בתכלית,  
ועד לשלילת הענין ד"מחוי במחוג כו'" (תניגה ה, ב), הנה ביחד  
עם זה צ"ל בזה גם ענין השמחה. ומזה מובן גם שביחד עם  
תנועת היראה, צ"ל גם ענין האהבה, והרי תנועת האהבה היא  
באופן של התרחבות, היפך הכיוון והצמצום כו').

אלא שמצד השמחה על כך שהמלך נמצא יחד עמו בשדה  
ומראה לו פנים שוחקות, הרי הוא מתעורר במרירות עצומה על  
הענינים הבלתי-רצויים שהם נגד רצון המלך. ואעפ"כ, אין זה  
מבלבל לענין השמחה — ע"ד שמבאר רבינו הזקן בתניא (פל"א)  
ש"תיקר נפשו בעיניו לשמוח בשמחתה... שלא לערוב ולבלבל  
שמחת הנפש בעצבון הגוף" (משכא דחריא).

(81) וכידוע שיש כו"כ דרגות באהבה, ובכללות הם אהבה  
זוטא ואהבה רבה, שבאים לאחרי הקדמת יראה תתאה, ולאח"ז  
באים ליראה עילאה [וכידוע בענין סדר ד' אותיות שם הוי'  
בעבודה: יראה תתאה — ה' תתאה, אהבה זוטא — ו', אהבה רבה  
— ה' עילאה, ויראה עילאה — ו' (ראה תורת מנחם — התועדויות  
חס"א ריש ע' 138. ושי"ט)]; ולמעלה מזה הו"ע אהבה בתענוגים  
שבאה מלמעלה, כמבואר בתניא (פי"ד) שעו"נ (קרח יח, ז)  
"עבודת מתנה אתן את כהונתכם".

(82) בשילוב שיחת ש"פ נצבים-וילך תשמ"ג.

(83) ישע"י סב, ו.

(84) תורת לוי"צ לש"ס ע' רעא.

(72) לא רק תרגום יונתן בן עוזיאל, שקרוב יותר למדרשי  
חז"ל, אלא גם תרגום אונקלוס, שהוא ע"ד הפשט, ובכ"מ סומך  
עליו רש"י ומפרש "כתרגומו".

(73) ואין לפרש שכוונת הכתוב לערלת הלב, אלא שזהו  
"מקרא קצר" (כמ"ש רש"י בכ"מ — ראה לקו"ש שבפנים הערה  
6), כי, בנדר"ד חסר (לא רק פרט כו', אלא) עיקר הענין, ועד  
שיכול להתפרש באופן הפני — שצריך למול לא רק את ערלת  
הלב, אלא את הלב עצמו.

וכן אין לפרש ש"ומל גו' את לבבך" הוא כללות הענין,  
שנעשה עי"ז ש"ומלתם את ערלת לבבכם" (עקב יו"ד, טז), כמו  
"המול לכם כל זכר", שנעשה עי"ז ש"ונמלתם את בשר ערלתכם"  
(לך לך יו', יו"ד-יא. וראה לקו"ש שבפנים הערה 5) — עפ"ז  
ה' הכתוב צריך לומר תחילה "ומל גו' את לבבך", ולבאר מיד  
לאח"ז שהוא עי"ז "ומלתם את ערלת לבבכם" (ככפ' לך לך), וכיון  
ש"ומלתם את ערלת לבבכם" נאמר כבר בפ' עקב, עכצ"ל, ש"ומל  
גו' את לבבך" שבפרשתנו הוא ענין נוסף שבא לאח"ז.

(74) עקב שם. — ועד"ז בפ' וארא (ו, יב): "ערל שפתים" —  
"אטום שפתים". ומוסיף: "וכן כל לשון ערלה אני אומר שהוא  
אטום וכו'". וצריך עיון שמביא מתנ"ך "ערלי לב" (ירמ' ט, כה),  
ולא הביא הפסוק "ערלת לבבכם" שבפ' עקב.

(75) ומ"ש רבינו הזקן באה"ק (ס"ד) ש"במילה יש שני  
בחינות, מילה ופריעה, שהן ערלה גסה וקליפה דקה, וכן בערלת  
הלב יש ג"כ .. מילה ופריעה .. על מילת הערלה ממש כתיב  
ומלתם את ערלת לבבכם, אתם בעצמכם, אך להסיר הקליפה  
הדקה .. עו"נ .. ומל ה' אלקיך את לבבך כו'" — הרי זה ע"ד  
הרמז כו', ואינו שייך לפשוטו של מקרא.

(76) יראת העונש, או אפילו יראה נעלית יותר, אבל יראה  
בלבד; והרי "אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה" (פרש"י  
ואתחנן ו, ה), כפי שיועד ומבין הבן חמש למקרא בעצמו.

(77) שזהו ענין קירוב המאור אל הניצוץ (ראה דרך חיים יג,  
ריש ע"ד. כא, סע"ב. צא, א).

(78) שנרמזים ביו"ד האחרון שבס"ת "אני לדודי ודודי לי" —  
היו"ד שבתיבת "לי", שרומז על העילוי ד"כל מקום שנאמר לי  
אינו זו לעולם" (ויק"ר פ"ב, ב).

שמוחין י"ה הם בחי' מקיף, כמ"ש<sup>85</sup> ישמחו השמים ר"ת י"ה, ושמים הם מקיפים, וכמ"ש<sup>86</sup> מי חכם וישמר אלה, מי הוא בינה הנקראת מי, חכם הוא חכ', בינה וחכמה הם השומרים וכו'".

אך עדיין צריך להבין מ"ש "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים" – דלכאורה, כיון שישנם כבר "חומותיך", והרי "חומה" ענינה לפעול שמירה, א"כ, מהו הצורך גם ב"שומרים", נוסף על השמירה שע"י החומה עצמה?

בשלמא בגשמיות, מובן שלא די בשמירה שע"י החומה עצמה, כי החומה היא מאבנים, דומם, ובמילא שייך שהאויב יטפס על אבני החומה וכו', ולכן יש צורך להעמיד שומרים על החומה; אבל בנוגע לרוחניות הענינים, הרי מובן שהחומה עצמה פועלת ענין השמירה, וא"כ מהו הצורך גם בשומרים?

ולהעיר גם מהמבואר<sup>87</sup> בנוגע לשמירה הדרושה בעניני תורה ומצוות [כיון שלימוד התורה וקיום המצוות יכול להיות שלא לשמה, מצד איזה פני' כו', ועד לאופן שמוסיף כח בקליפות לפי שעה כו']<sup>88</sup> – דאע"פ ש"כשיחזור אח"כ בתשובה . . כמ"ש<sup>89</sup> כי לא ירחק ממנו נדח, אזי מוציא מהקליפה כל התומ"צ כו"]<sup>88</sup>, שזהו"ע להוציא בלעם מפייהם<sup>90</sup>, וכמ"ש<sup>91</sup> "ושבית שביו", שקאי על ניצוצות הקדושה שהיו בשב"י בלעו"ז כו', מ"מ, לפי שעה הרי זה מעמד ומצב בלתי רצוי כו'], שהצורך בשמירה הוא להיותם בחי' פנימי, ועד לבחי' המקיף ששייך לפנימי, שזהו מקיף הקרוב; והשמירה היא ע"י בחי' החומה, שהו"ע מקיף הרחוק. וכיון שחומה היא בחי' מקיף הרחוק – אינו מובן: מהו הצורך ב"שומרים" "על חומותיך"?

וביותר יוקשה בנוגע ל"חומותיך ירושלים" – כידוע המבואר בדרושי חסידות<sup>92</sup> על הפסוק<sup>93</sup> "ובאו האובדים גו' והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים", שענינה של ירושלים הוא שלימות היראה<sup>94</sup>, ובירושלים גופא יש גם השמירה ד"חומותיך", ואעפ"כ, "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים"? ! וכפי שיתבאר לקמן.

טז. בהמשך להמדובר לעיל (ס"י) אודות יום שלישי למעשה בראשית שבו הי' המאמר "תדשא הארץ גו'" – מצינו במדרש<sup>95</sup> על הפסוק<sup>96</sup> "ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם", שמביא על זה מ"ש<sup>97</sup> "ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע", ומפרש: "כקרני חגבים היו, ועקרון הקב"ה ושתלן בתוך גן עדן".

ופירוש הדברים, שדיוק המדרש הוא מדוע נאמר הלשון "ויטע", ולא כהלשון הרגיל: ויברא וכיו"ב<sup>98</sup>, – (כ"ק אדמו"ר שליט"א הפסיק ואמר:) אינני רוצה לומר שלכאורה קשה וכיו"ב, כיון שמדובר אודות מאמר המדרש ששייך לפנימיות התורה<sup>99</sup>, "דלית תמן כו' קושיא כו'" (כמ"ש בר"מ<sup>100</sup>).

וכפתגם החסידים (אף שלא שמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר), שמטעם זה לא נמצא בדרושי חסידות הלשון "קשה" וכיו"ב<sup>101</sup> (כמו בנגלה, כרגיל בפי' התוס' "וקשה" "ואם תאמר"), מלבד (ואולי אפילו לא) במקומות ספורים,

(95) ב"ר רפ"ט.

(96) בראשית ב, ח (וראה פי' מהרז"ו שם רפי"ג ש"פסוק ויטע ה' אלקים גן בעדן ופסוק ויצמח ה' אלקים, מקומם ביום ג', שאז נבראו אילנות ודשאים וגן עדן).

(97) תהלים קד, טז.

(98) ראה פרש"י ומהרז"ו שם. וראה גם תורת מנחם – התועדויות חל"ב ע' 178 ואילך. וש"נ.

(99) ראה תניא אגה"ק סכ"ג (קלז, א). הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. וש"נ.

(100) ח"ג קכד, ב.

(101) ראה גם תורת מנחם – התועדויות חמ"ג ע' 176.

(85) תהלים צו, יא.

(86) שם קז, מג.

(87) ראה המשך תרס"ו ע' רנב [ס"ע שלה] ואילך.

(88) ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג.

(89) שמואל"ב יד, יד.

(90) ראה לקו"ת במדבר ג, סע"ד. מאמרי אדה"ז שבעה עה הבאה. ובכ"מ.

(91) ר"פ תצא. וראה לקו"ת תצא לה, סע"ב ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ה ח"ב ע' תתלד. ועוד.

(92) ראה לקו"ת דרושי ר"ה ס, ב. ובכ"מ.

(93) ישעי' כז, יג.

(94) תוד"ה הר – תענית טז, א, מ"ב פנ"ו, יו"ד.

- 1 [ולהעיר גם מהלשון בלקו"ת סוף פרשתנו<sup>102</sup>: "התירוץ פשוט והקושיא טוב", והיינו, שגם כשנזכר  
2 לשון קושיא, נאמר לפנ"ז שהתירוץ פשוט],  
3 אלא הלשון הרגיל הוא: "וצריך להבין", והיינו, שהענין מובן קצת אלא שצריך להבין עוד יותר –  
4 ומבאר, שמשמעות הלשון "ויטע" הוא שלאחרי שנבראו נטלן ממקום ברייתן ושתלן במקום אחר,  
5 ולכן נאמר "ויטע ה' אלקים גן בעדן מקדם", שזהו ע"ד מ"ש "ארזי לבנון אשר נטע", שבתחילת ברייתן  
6 "כקרני חגבים היו", ואח"כ "עקרון הקב"ה ושתלן בתוך גן עדן".  
7 [ולהעיר, שהלשון "כקרני חגבים" מצינו גם לענין חמץ<sup>103</sup>: "איזהו שיאור כקרני חגבים", ושמעתי  
8 פעם ביאור בזה מאמור"ר ז"ל].  
9 יז. ומכאן רואים גודל העילוי שבעקירת דבר ממקומו ונטיעתו במקום אחר, שע"ז הנה תמורת היותו  
10 "כקרני חגבים", נעשה "ארזי לבנון", ודוקא באופן כזה נעשה "גן עדן".  
11 וענינו בעבודה – כמ"ש<sup>104</sup> "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", כמבאר בזה<sup>105</sup> שצריך לצאת  
12 מהרצונות, הרגילות והטבע שלו וכו' (ולא כמו אלו שמתעקשים ("שפארן זיך") דוקא להשאר ב"ארצך"  
13 ו"מולדתך" כו'), ודוקא ע"ז באים "אל הארץ אשר אראך" – שכן, גם כשמדובר אודות טבע ורגילות  
14 טובים, הנה כל זמן שאינו משנה רגילותו הרי זה מעמד ומצב ד"אשר לא עבדו"<sup>106</sup>, ודוקא ע"י שינוי  
15 הרגילות נעשה "עובד אלקים"<sup>106</sup>.  
16 וכידוע גם הפתגם<sup>107</sup> שכל ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו, ומובן, שהכוונה בזה היא לטבע  
17 מדותיו דקדושה (שהרי בשביל שינוי טבע שאינו של קדושה, אין צורך בענין החסידות דוקא), והיינו,  
18 שאע"פ שזהו ענין של קדושה, מ"מ, כיון שנעשה טבע, הרי זה ענין שצריך לשנותו כו'.  
19 וזהו גם מה שאמרו רז"ל<sup>108</sup> "הוי גולה למקום תורה", שהפירוש בזה<sup>109</sup> – לא רק שכדי לבוא למקום  
20 תורה כדאי וצריך אפילו להיות גולה ממקומו, אלא שגם כשנמצא במקום תורה, צריך לגלות ממקומו  
21 למקום תורה אחר, כדי לצאת מרגילותו כו'.  
22 [בהמשך לזה דובר אודות תלמידי הישיבות שצריכים לגלות למקום תורה – לנסוע לישיבות אחרות  
23 לחזקם כו', והורה, שיתנדבו עשרה תלמידים לכל אחת מארבע הישיבות דכפר חב"ד, תורת אמת, פאריז  
24 ומאנטרעאל<sup>110</sup>. ואח"כ נתן משקה להרש"ג שי' מנהל ישיבות תו"ת עבור התלמידים].  
25 \* \* \*
- 26 יח. בנוגע למ"ש "על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים" שנזכר בהערות אאמור"ר – יש לבאר ענין  
27 זה בנוגע לתורה:  
28 ובהקדים – שכתורה יש כמה דרגות, כפי שמצינו שהתורה נקראת בשם "מזון" (כמ"ש<sup>111</sup> "ותורתך  
29 בתוך מעי"), וגם בשם "לבוש" (כמ"ש<sup>112</sup> "עוטה אור כשלמה")<sup>113</sup>, וכמו"כ נקראת גם בשם "חומה",  
30 כמ"ש<sup>114</sup> "אני חומה", "זו תורה"<sup>115</sup>.

שם ע' 180 ואילך.  
(110) בא' היומנים, שאמר, שבאמת רצה לדבר על זה  
בשמח"ת, אבל מוטב להקדים ולדבר על זה עוד לפני ר"ה, כדי  
שיוכלו להכין ה"קופה" עבור ההוצאות כו'.  
(111) תהלים מ, ט.  
(112) שם קד, ב.  
(113) ראה תניא ספ"ה.  
(114) שה"ש ח, יו"ד.  
(115) פסחים פז, א.

(102) נג, סע"ג.  
(103) פסחים מח, ב (במשנה).  
(104) ר"פ לך לך.  
(105) ראה המשך תרס"ו ע' סז [צ]. ס"ע שצז ואילך [ע'  
תקכד]. ועוד.  
(106) מלאכי ג, יח. וראה חגיגה ט, ב. תניא פט"ו.  
(107) ראה סה"ש תרצ"ד ע' 266. וש"נ. וראה גם תורת מנחם  
– התוועדויות חע"ו ע' 206.  
(108) אבות פ"ד מ"ד.  
(109) ראה גם תפא"י (יכין) אבות שם. וראה גם תורת מנחם

והענין בזה – שתורה היא בחי' המוחין, ולכן נקראת "חומה" שפועלת ענין השמירה, כיון ששמירת המדות היא ע"י המוחין (שבהם לא הי' ענין השבירה<sup>116</sup>).

אמנם, במוחין גופא יש כמה דרגות, ובכללות יש ד' דרגות בענין המוחין ביחס למדות (ז"א): (א) מוחין שבמדות (כפי שהמוחין הם חלק מפרצוף המדות), (ב) מוחין שנמשכים למדות, שהם בבחי' מקיף (ושומר) על המדות, (ג) מדות שבמוחין (כפי שהמדות הם חלק מפרצוף המוחין), (ד) מוחין ממש (למעלה גם ממדות שבמוחין), כולל גם פנימיות המוחין.

וע"ד המבואר בענין ספה"ע<sup>117</sup>, שענינה המשכת המוחין במדות, שלאחרי שסופרים מ"ט יום, ז' פעמים ז' (כל פרטי המדות כפי שכוללים זמ"ז), ישנו הענין ד"תספרו חמישים יום<sup>118</sup>, שבאים לשער הנו"ן, אלא שבזה גופא יש ב' דרגות: בחי' התחתונה דשער הנו"ן שכוללת כל המ"ט שערים (שזהו מה שממשיכים מעט מעט בימי ספה"ע) – ע"ד בחי' מדות שבמוחין; ובחי' העליונה שבו שלמעלה משרש המ"ט שערים (שאינן בכחנו להמשיך כלל, אלא נמשך מאליו וממילא כו') – ע"ד בחי' המוחין ממש.

ועפ"ז יש לבאר הענין ד"על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים": ירושלים, שלימות היראה – הו"ע המדות. ו"חומותיך ירושלים" – הו"ע המוחין שנמשכים למדות, שהם בבחי' מקיף, ששומר על המדות ושייך אליהם [ובזה גופא יש כמה דרגות – מקיף הקרוב ומקיף הרחוק. ולהעיר גם מהשקו"ט בנגלה דתורה בנוגע לעובי החומה – אם היא כלפנים או כלחוץ<sup>119</sup>]. אך עדיין אין זה בחי' המוחין ממש.

ולכן ישנו גם הענין ד"על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים" – המשכת המוחין ממש (למעלה גם ממדות שבמוחין); ועי"ז מתעלה גם בחי' ירושלים, בחי' המדות, למדרגת המוחין ממש.

יט. ויש להוסיף בביאור השייכות לר"ה – שהרי פסוק זה הוא בהפסדת פרשת נצבים, שקורין לעולם בשבת שלפני ר"ה<sup>120</sup>:

כשם שבחג השבועות ישנו הענין ד"תספרו חמישים יום", שכולל גם המשכת הבחי' העליונה שהיא ע"ד בחי' המוחין ממש – כמו"כ ישנו ענין זה גם בר"ה<sup>121</sup>,

ואדרבה – באופן נעלה יותר, כיון שחג השבועות קשור עם עבודת הצדיקים, ואילו ר"ה [שהוא בארבעים יום האחרונים, "אף האחרונים ברצון"<sup>122</sup>, ואדרבה, באופן נעלה יותר, כיון שבאים לאחרי הירידה כו', וע"ד שמצינו ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב"<sup>123</sup>, כיון שבא לאחרי גודל הירידה כו'<sup>124</sup>], קשור עם עבודת התשובה שלמעלה מעבודת הצדיקים, באופן ד"כפלים<sup>125</sup> לתושי"י<sup>126</sup> (גם באיכות), שלכן אמרו<sup>127</sup> שמשיח אתא לאתבא צדיקאי כתיובתא<sup>128</sup>.

\* \* \*

.. לך לך .. פקד פקדתי וכו'; והענין דאות סופית (פשוטה) שמורה על ההמשכה למטה, כמו "ובו תדבקו" (פ' ראה יג, ה. וראה לקו"ת פ' ראה כ, סע"ב. ובכ"מ), שהו"ע נפילת אפים (סידור עם דא"ח) כו, א"ב [מא, ד. מד, א.]. ועוד).

(126) איוב יא, ו. וראה שמור"ר רפמ"ו.

(127) ראה זח"ג קנג, ב. לקו"ת דרושי שמע"צ צב, ב. ובכ"מ.

(128) חסר סיום השיחה (המו"ז). – בענין "על חומותיך גו", נזכר גם אודות ביהמ"ק, שכבר "בנוי ומשוכלל" (רש"י ותוס' – סוכה מא, סע"א. ועוד), ובמילא צריך שמירה כו', וכאשר יהודי מחליט שהוא שומר על ביהמ"ק, הרי זה ממהר ופועל שיומשך בפועל ממש כו', וכפי שמצינו שאפילו אם צדיק אחד חוזר בתשובה שלימה בדורו אזי בא משיח (מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג).

(116) ראה תו"א בהוספות תצוה קי, ד. ובכ"מ.

(117) ראה לקו"ת במדבר יו"ד, א ואילך. ובכ"מ.

(118) אמור כג, טז.

(119) ראה פסחים פה, ב.

(120) תוס' מגילה לא, סע"ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ב. טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ד. לקו"ת שבעה ערה 12.

(121) חסר קצת (המו"ז).

(122) פרש"י תשא לג, יא. עקב ט, יח. יו"ד, יו"ד.

(123) תענית כו, ב (במשנה).

(124) ראה תורת מנחם ספר המאמרים אב ע' קסז ואילך. ורש"י.

(125) נזכר גם השייכות ד"כפלים" לגאולה, כמארז"ל (יל"ש ר"פ לך לך) "חמש אותיות נכפלו – מנצפך – וכולן לשון גאולה

- 1 כ. בהמשך להמדובר לעיל (סי"ד) אודות הפסוק "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך" – יש  
2 להוסיף ולבאר דיוק נוסף:
- 3 בהתחלת הפרשה נאמר כבר שכל הענינים שבהמשך הפרשה נאמרו לכל בני": "ראשיכם שבטיכם  
4 וגו' מחוטב עציך עד שואב מימין", וביניהם נזכר גם "טפכם". וא"כ, מהו הצורך להוסיף בפסוק "ומל  
5 גו' את לבבך" – גם "את לבב זרעך"?
- 6 ועד"ז צריך להבין מ"ש לפנ"129 "ושבת עד ה' אלקיך וגו' אתה ובניך" – מהו הצורך להוסיף "ובניך",  
7 לאחר שכבר נזכר לפנ"ז גם אודות "טפכם"?
- 8 כא. ונקודת הענין בזה<sup>130</sup> – שנוסף לכך שנזכר בכללות גם הענין ד"טפכם", יש צורך להזהיר ולצוות  
9 במיוחד על הבנים, כיון שיש ענינים שחיוכם מוטל על האב, כמו "ושננתם לבניך"<sup>131</sup>, ויש ענינים  
10 שחיוכם מוטל על הבן, כמו "כבד את אביך"<sup>132</sup>.
- 11 ובזה גופא – צריך להדגיש הן בנוגע ל"בניך" והן בנוגע ל"זרעך", שהחילוק ביניהם (שזהו ה"מפתח"  
12 להבנת הענין) הוא, ש"בניך" הם בנים ממש, שהם בקירוב יותר אל האב, ו"זרעך" כולל גם בני בנים  
13 וכו', אף שהם רחוקים יותר מבנים ממש.
- 14 [ולהעיר, שלפעמים מצינו ש"בניך" כולל גם בני בנים כו', ולאידך, "זרעך" כולל גם בנים ממש. אבל  
15 כשמחלקים בין ב' הלשונות "בניך" ו"זרעך", קאי "בניך" על בנים ממש, ו"זרעך" – על בני בנים וכו'  
16 הרחוקים יותר].
- 17 ולכן, לאחר שנאמר "ושבת גו' אתה ובניך", בניך ממש, מוסיף הכתוב "ומל גו' ואת לבב זרעך" –  
18 שגם אלו שאינם "בניך", ובמילא אינם בכלל "ושבת גו' אתה ובניך" (ויתכן שמצד עצמם לא הי' אצלם  
19 ענין התשובה), הנה גם אצלם יהי' הענין ד"ומל<sup>133</sup> גו' את לבב זרעך"<sup>134</sup>, להיותם "זרעך", ששייכים  
20 אליו.
- 21 וכל זה – בגלל הקשר והשייכות של האב עם הבנים, כפי שמצינו שתפלת האב מועילה לבן, כמ"ש  
22 גבי אברהם אבינו שביקש מהקב"ה "לו ישמעאל יחי' לפניך"<sup>135</sup>, ופירש רש"י "יחי' ביראתך", והקב"ה  
23 אמר לו "ולישמעאל שמעתך"<sup>136</sup>; ועד"ז לאידך, שהנהגת הבנים פועלת עליו אצל האב, כפי שמצינו  
24 בדברי יעקב "סימן זה הי' מסור בידי מפי הגבורה, אם לא ימות א' מבני בחיי, מובטח אני שאיני רואה  
25 גיהנם"<sup>137</sup>, ומובן, שאין זה סימן בעלמא, אלא שאכן יש קשר ושייכות בין הבנים אל האב, שכאשר  
26 הבנים חיים, "זרעו בחיים"<sup>138</sup>, אזי גם האב אין לו שייכות לגיהנם כו'.
- 27 כב. ובהמשך להמדובר אודות ענין הבנים, שבזה נכלל גם "המלמד את בן חבירו תורה" ש"מעלה  
28 עליו הכתוב כאילו ילדו"<sup>139</sup>, ועד"ז בנוגע למצוות: "לעשות פירות .. מצוות"<sup>140</sup> – הנה כאן המקום  
29 לחזור ולעזור אודות ההתעסקות בחמשת המבצעים (ובאמת צ"ל קיום כל המצוות, אלא שמתחילים  
30 מהענינים העיקריים),
- 31 ובפרט בנוגע למבצע הדלקת נרות שבת ויו"ט, שזהו ענין הקשור עם אור גשמי, ובמילא קשור גם  
32 עם אור רוחני,

(134) ראה גם לקר"ש הנ"ל הערה 28.

(135) לך לך יו, יח.

(136) שם, כ.

(137) פרש"י וישב לו, לה.

(138) תענית ה, ב.

(139) סנהדרין יט, ב. וש"נ. הובא בפרש"י במדבר ג, א.

(140) סוטה מו, סע"א.

(129) ל, ב.

(130) סעיף זה נרשם בקיצור, וחסרים בו כמה פרטים

(המור"2).

(131) ואתחנן ו, ז.

(132) שם ה, טז.

(133) נזכר גם שהענין ד"ומל גו'" הוא נעלה יותר מהענין

ד"ושבת גו'", כמדובר לעיל (לקו"ש שבסי"ד).

— ולהעיר גם מהפתגם הידוע<sup>141</sup> שהבעש"ט אהב אורה ("ליכטיקייט"), וכהסיפור בזה<sup>142</sup>, שנתן מעות לתלמידים שיקנו נרות כו', והרי מובן שהכוונה באהבת הבעש"ט לאור היא לענין הפנימי והרוחני שבאור, כמובן מהמובא בסיפור זה<sup>141</sup> הענין המובא בספרי קבלה ש"אור" בגימטריא "רו"<sup>143</sup>, ואעפ"כ ה' הדבר קשור עם אור של נרות כפשוטם —

והיינו, שנוסף לכך שענינה של כל מצוה הוא "נר מצוה"<sup>144</sup>, מודגש הדבר יותר במצוות הקשורות עם נר ואור גשמיים, כמו מצוות הדלקת נר שבת ויו"ט, נרות חנוכה ונרות המקדש, שאף שיש חילוקים ביניהם, הרי נקודתם המשותפת היא שעל ידם ניתוסף בענין האור.

וכיון שצריך להרבות באור כדי לבטל את התגברות החושך בעולם, יש לפרסם ברכים בכל מקום אודות ההשתדלות לפעול שגם בנות קודם הנישואין, משהגיעו לחינוך, תדלקנה נרות שבת ויו"ט, ובאמירת ברכה.

ומעלה מיוחדת כשיתחילו לעשות זאת בפעם הראשונה בערב ר"ה, שאז מברכים גם ברכת שהחיינו — שהרי יש שקו"ט בנוגע לקיום מצוה בפעם הראשונה, כמו מצות תפילין, ועד"ז הדלקת נרות שבת, אם יש לברך גם ברכת שהחיינו<sup>145</sup>, וא"כ, כאשר מדליקים נרות בפעם הראשונה בערב ר"ה, אזי לכל הדעות מברכים גם ברכת שהחיינו: "שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה" גם על הפעם הראשונה ש"קדשנו במצוותיו וצונו" לקיים מצוה זו בשליחותו של עצמות ומהות — שזהו ענינם של המצוות שהם שלוחי ה', כמארז"ל<sup>146</sup> "היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי".

ועי"ז יפעלו שלום בעולם — שהרי ענינם של נרות שבת הוא "שלום בית", וכמ"ש הרמב"ם<sup>147</sup> אודות גודל מעלת השלום שנעשה ע"י נרות שבת, "שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר<sup>148</sup> .. וכל נתיבותי" שלום"; ויפעלו אור בעולם, ולכל לראש — אור אצל בניי [שעי"ז יתבטלו כל הבלבולים מצד זה ש"הכסיל בחושך הולך"<sup>149</sup>, כיון שיהי' מעמד ומצב ד"החכם עיניו בראשו"<sup>150</sup>], וכמ"ש "אתם נצבים היום", "מה היום .. מאיר כו"<sup>33</sup>, ועד לקיום היעוד<sup>151</sup> "והי' לך ה' לאור עולם".

\*

כג. ישנו ענין נוסף שצריך להזכיר אודותיו — הענין הידוע שקשור עם מ"ש בפרשת השבוע: "אתם נצבים היום כולכם", וכולל גם "גרך אשר בקרב מחניך"<sup>152</sup>, דקאי על גר שנתגייר כהלכה, שענין זה הוא באופן ד"לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו"<sup>153</sup>, היינו, שמי שלא נתגייר כהלכה, אי אפשר להחשיבו בתור יהודי, ולאידך, מי שנתגייר כהלכה, אי אפשר שלא להחשיבו ליהודי אפילו למשך זמן כו'.

והי"ר שיהי' הענין ד"אתם נצבים גו' לעברך בברית ה' אלקיך גו'", ובאופן ש"דוד עבדי נשיא להם לעולם"<sup>154</sup> — דוד מלכא משיחא, שניצוץ ממנו ישנו בכל אחד מישראל<sup>155</sup>, שיכוף כל ישראל לילך בדרך התורה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה' וינצח ויבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל<sup>156</sup>, בגאולה האמיתית והשלמה בקרוב ממש.

(141) ראה סה"ש קיץ ה'ש"ת ריש ע' 174 (נעתק ב"היום יום" ו אלול).  
(142) ראה גם תורת מנחם — התוועדויות חע"ז ע' 312. וש"נ.  
(143) זח"ג כח, ב. תקו"ז ת"ט (לט, ב).  
(144) משלי ו, כג.  
(145) ראה אנציק' תלמודית (כרך ד) ערך ברכת הזמן (על המצות — ס"ע תלד ואילך). וש"נ. וראה גם אג"ק ח"ל ע' כח. וש"נ.  
(146) תנחומא ויגש ו. וראה לקו"ת ויקרא ב, א.  
(147) הל' חנוכה בסופן.

(148) משלי ג, יז.  
(149) קהלת ב, יד.  
(150) שם. וראה תניא רפ"ה.  
(151) ישע"י ס, יט.  
(152) כט, יו"ד.  
(153) פ' ראה יג, א.  
(154) יחזקאל לו, כה.  
(155) ראה מאור עינים ס"פ פינחס.  
(156) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

- 1 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן המשקה והמזונות, ואמר שיערכו התוועדות בקשר עם הפעולות בנוגע  
2 להדלקת נרות שבת, ויתנו מהמשקה – לאנשים, והמזונות – לנשים.  
3 לאחר תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן הניגון "ופרצת".

## אגרות קודש

בי"ה, י"ג אלול, תיש"א

ברוקלין, נ. י.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"מ וכו' מהור"י שי

שלום וברכה!

שלוח בזה קונטרס ח"י אלול הבע"ל, ובדאי יזכה בו, את כל מי שהשפעתו עליהם, באור תורה ובמאור שבתורה אשר בקונטרס.

מובא בקצרה, בהקדמתי לקונטרס, על יסוד פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר פעולת ח"י אלול היא להכניס חיות בכל סוגי עבודת האדם, ומהם - בקו התורה.

ויש להוסיף ביאור בזה, ע"פ מרז"ל זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם המות, כי אף שדברי תורה נמשלו לאש, ולכן אין מקבלין טומאה, היינו שהתורה אין מקבלת טומאה, אבל בפעולתה על האדם, הרי אם לא זכה נעשית לו כו', וכדיוק לשון רז"ל נעשית לו.

והנה לימוד באופן שלא זכה, תורה בלי יראת שמים, תלמוד תורה בשכחה על נותן התורה, שבמילא יכול שילמוד שלא לעשות, אפשרית רק בלימוד שאינו עוסק באהבת הוי', יראתו, יחודו וכו', ובפרט כשמלוש בעיני עוה"ז וחומריותו, משא"כ בלימוד פנימיות התורה, הנקראת אילנא דחייא, שאינו בא בבחי' התלבשות לברר ניצוצות, ועוסק באופני אהבת הוי', יראתו, יחודו וכו', או בידיעת סדר ההשתלשלות שעל ידי זה יבוא לאהבתו וליראתו, הוא הוא המביאה ללב שלם, וחי בהם בעסק תורתו. ובהיותה כנשמה לחיצוניות התורה, מביאה חיות גם בלימוד תורה הנגלית, ובפרט תורת "הבעש"ט ז"ל אשר הנחילנו אבותינו רבותינו הק' נ"ע ז"ל המגלים ומבארים גדולת ורוממות הוי' כו", וכמ"ש רבנו הזקן "באגה"ק כו' שידעת המציאות מההשתלשלות כו' מביאה ללב שלם כו' שהוא העיקר כו'".

וביחוד בימים אלו, אשר כולנו מתפללים: לך אמר לבי בקשו פני, לחפש אחר פנימיות הלב, שזהו ע"י - את פניך הוי' אבקש,

הנה צריך להיות העסק באהבת הוי' ויראתו ובלמוד והתבוננות המביאים לזה.

וזהו ההכנה הטובה להמשכת וגילוי: הוי' אורי - בר"ה - וישעי - ביוה"כ"פ, להכתב ולהחתם לשנה טובה, בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות.

בברכת כתיבה וחתימה טובה,

מ. שניאורסאהן

## לקוטי שיחות

### פרשת נצבים

#### כרך כט

מתורגם ללשון הקודש

שאלה זו, אם משום שהשאלה אינה קשה מלכתחלה<sup>5</sup>, או  
משום שרש"י כבר השיב לשאלה זו באחד מפירושו  
הקודמים<sup>6</sup>, כפי שהוסבר פעמים רבות<sup>4</sup>.

#### ב.

#### "ומל ה'" – פעולה חיובית

הסיבה לכך שהתורה אינה אומרת "ערלת לבבך", יש  
לומר שהיא מוכנת מהמשך הפסוקים עצמם:

בתחלה נאמר<sup>7</sup> "והיה כי יבואו עליך... ושבת עד ה'  
אלקיך ושמעת בקולו... אתה ובניך בכל לבבך ובכל נפשך",  
ולאחר מכן התורה ממשיכה "ושב ה' אלקיך את שבותך...  
והביאך ה' אלקיך אל הארץ... ומל ה' אלקיך את לבבך...".  
כלומר, העניין של "ומל ה' אלקיך את לבבך" יהיה לאחר  
שבני ישראל כבר יהיו כמצב של "ושבת... בכל לבבך  
ובכל נפשך".

לפי זה, אין מקום לומר "ומל..." את ערלת הלב, כי  
ישראל כבר נמצאים במצב של "ושבת... בכל לבבך ובכל  
נפשך", ואין אצלם כבר "ערלת הלב"<sup>8</sup>, שמשמעותה

#### א.

#### "ומל ה'..." את לבבך

1 על הפסוק<sup>1</sup> "ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך"  
2 נאמר בתרגום<sup>2</sup> "ויעדי ה' אלקיך ית טפשות לבך".  
3 בפשטות נראה, שכוונת התרגום היא לתרץ כיצד  
4 מתאים הביטוי "ומל..." את לבבך ואת לבב זרעך, שהרי  
5 העניין של "ומל" אמור דוקא לגבי ערלת הלב, ולא לגבי  
6 הלב עצמו. כפי שאכן נאמר בפרשה הקודמת<sup>3</sup> "ומלתם  
7 את ערלת לבבכם", ואף כאן צריך היה להיאמר, לכאורה,  
8 "ומל ה' אלקיך את ערלת לבבך ואת ערלת לבב זרעך".  
9 ולכן מוסיף התרגום את המילה "טפשות לבך",  
10 כתרגומו בפרשה הנ"ל, לומר, שזהו מעין "מקרא קצר",  
11 כאילו נאמר בפסוק במפורש "ערלת לבבך".  
12 אך יש להבין: מדוע אין רש"י מתייחס לשאלה זו, כפי  
13 שעושה התרגום, והרי, כאמור מספר פעמים<sup>4</sup>, רש"י מתרץ  
14 כל שאלה המתעוררת בלימוד פשוטו של מקרא?  
15 הכרחי אפוא לומר, שלפי שיטת רש"י אין צורך לתרץ

עולה. ובפ' בא שם (פסוק מח) "וכל ערל לא יאכל בו"[[,  
משא"כ בנדר"ד, "מילת" הלב, שנוצר (לעיל) בחומש רק פעם אחת  
(עקב שם) – דוחק גדול לומר שהכתוב יסתום "ומל גו' לבבך",  
מבלי לפרט "ערלת לבבכם". – ועכ"פ ה' לו לרש"י לפרש זה  
(ובמכש"כ מת"א שמפרשו).

6 ולכאורה דוחק לומר שרש"י סומך על פירושו (ר"פ בראשית  
ועוד) שיש מקראות "שמקצרים לשונם וממעטים תיבה אחת" (וראה  
פרש"י נח ט, ו, ויחי מח, ב) "הרבה במקרא", "הרבה מקראות כו"  
– שהרי בנ"ב מקומות מפרש רש"י "מקרא קצר" וכיו"ב (ראה לדוגמא  
פרש"י: בראשית ד, טו (כ"פ). לך יג, ו. ויצא כט, ב. וישב לט, ד. מקץ  
מא, יג. שם, יחי מח, א"ב) – ולא סמך על פירושו בר"פ בראשית  
וכו'. ואכ"מ.

7 ל, א ואילך.

8 כקושיית האוה"ח כאן. וראה גם תו"ח ס"פ לך (צג, סע"ג ואילך).  
ועוד.

1) פרשתנו ל, ו.

2) אונקלוס. ועד"ז בתרגום יונתן.

3) עקב י, טז.

4) ראה ס' כללי רש"י (קה"ת תש"מ) פ"א ס"ב. פי"ז ס"א. וש"נ.  
ועוד.

5) לכאורה אפשר לתרץ שהוא ע"ד שמצינו בכ"מ הלשון "המול"  
(פעולת המילה) בנוגע האדם עצמו\*, כמו בפ' לך (יז, י) "המול לכם כל  
זכר", וכיו"ב בכ"מ (ראה לך שם: יב, יג, כו, כז, וירא כא, ד. וישלח לד,  
טו, שם, כב. כד. בא יב, מד. שם, מח) – ועד"ז בעניינו, שמתאים הלשון  
"ומל" גם בשייכות להלב עצמו.

אבל אינו. כי במילה כפשוטה שענינה ידוע (הסרת בשר ערלתכם)  
אין הכרח לפרש בכ"מ הלשון "ערלה"

[ובפרט שברוב המקומות שנאמר הלשון "מל" על האדם עצמו, נאמר  
בסמיכות לפעולת מילת בשר הערלה, ככפ' לך שם: "המול לכם כל זכר  
(ותיכף לאח"ז – שם, יא) ונמלתם את בשר ערלתכם" (וראה גם לך שם,  
יד. שם, כג"ה. וכן בפ' וישלח שם (פסוק יד) מקדים "לאיש אשר לו

(\*) אין הכרח לומר שהוא "מקרא קצר" (ראה הערה הבאה) – כ"א שמכיון שע"י פעולת המילה נעשה האדם "מהול", מתאים ע"ז הלשון "המול גו' כל זכר" וכיו"ב  
(היינו – שנושאים אותו כולו ל"מהול").

[אלא שבנדר"ד קשה לפרש "ומל גו' לבבך" שהקב"ה יעשה שהלב יהי "מהול" – מכיון שהמושג ד"מילת" הלב נמצא רק פ"א בחומש (כבפנים ההערה בסופה).]

(\*\*) כפ' בחזקוני (כו, מא) "לבבם הערל", אבל שלילת ערלת הלב מתוארת שם באופן (בלשון) "כנע" (לא "מילה").

25 הפסוקים "והיה כי יבואו עליך... ושבת... ושבו..."  
 26 ומל..." באים לאחר שמתואר לפני כן בהרחבה המצב  
 27 הגרוע בגלות, עקב אשר "עזבו את ברית ה'" <sup>20</sup>, והתורה  
 28 מתארת את הגורם להתנהגות זו – "כי <sup>21</sup> אתם ידעתם...  
 29 בארץ מצרים... ותראו את שקוציהם... פן יש... אשר לבבו  
 30 פונה... לעבוד את אלקי הגויים ההם..."  
 31 ומכך מובן, שהפעולה "ומל ה' אלקיך את לבבך...",  
 32 אשר תהיה לאחר "והביאך ה' אלקיך אל הארץ...", היא  
 33 כדי להסיר את הגורם להדרדרות הרוחנית, להסיר את  
 34 האפשרות של "ותראו את שקוציהם... לבבו פונה...".  
 35 וההסבר לכך הוא: בהתרחקות של ישראל מעם ה', יש  
 36 שתי סיבות כלליות, המבוטאות בשני הביטויים: ערלת  
 37 הלב, ו"לעבוד את אלקי הגויים":  
 38 (א) פגם בלב עצמו, שקיימת ערלת הלב – טפשות או  
 39 אוטם – אשר משום כך נמשך הלב לדברים רעים ואסורים.  
 40 (ב) סיבה שמחוץ ללב, כלשון רש"י <sup>22</sup> "העין רואה  
 41 והלב חומד", שזהו אופן ההדרדרות של האדם: אף לפני  
 42 שמתרחש שינוי הפוגם בלב עצמו, ועדיין אין לו טפשות  
 43 או אוטם, כך שכשלעצמו לא היה חומד דברים שליליים,  
 44 באה ראיית העין, ומולידה חמדה בלב.  
 45 וזהו הדיוק בלשון הפסוק בפרשתנו, שהגורם הראשון  
 46 להדרדרות הרוחנית של בני ישראל הוא "איש... אשר  
 47 לבבו פונה" – ביטוי זה מצביע על כך שהחסרון איננו בלב  
 48 עצמו ("לעבוד את אלקי הגויים" <sup>23</sup>) אלא בנטיית הלב, הטייתו עקב  
 49 גורם חיצוני, כפי שמפורשת בפסוק השתלשלות המצב –  
 50 "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים... ותראו

1 טפשות לפי התרגום, או כפירוש רש"י "ערלת לבבכם" –  
 2 "אוטם לבבכם וכיסוי" <sup>9</sup>, שהלב אטום "מהבין" <sup>10</sup>!  
 3 יש אפוא לומר, שבפסוק "ומל... לבבך" הכוונה היא  
 4 לענין נעלה יותר בעבודת ה' <sup>11</sup>, בנוסף לשלילה שלפני כן  
 5 – העדר הטפשות, הסרת "אוטם" הלב – תהיה גם פעולה  
 6 חיובית ועשיה, כהמשך הפסוק "ומל... לאהבה את ה'  
 7 אלקיך...".  
 8 במילים אחרות: בתחלה נאמר שישראל יחזור  
 9 בתשובה וישמעו בקול ה' "בכל לבבך ובכל נפשך", בשלב  
 10 זה אפשרית גם עבודת ה' מיראה <sup>12</sup>, אך הפעולה של "ומל  
 11 ה' אלקיך..." תביא לידי "לאהבה" <sup>13</sup> את ה' אלקיך בכל  
 12 לבבך ובכל נפשך <sup>14</sup>.  
 13 אך יש להבין: כיצד מתאים הביטוי "ומל", המצביע  
 14 על פעולה של כריתות, הסרה <sup>15</sup>, לתאר את הבאת הלב לידי  
 15 "לאהבה..." <sup>16</sup> ?  
 16 כן אין מובן: מלשון הפסוק "ומל ה' אלקיך..." יוצא,  
 17 שפעולה זו אינה נעשית על ידי האדם עצמו, אלא על  
 18 ידי הקדוש ברוך הוא <sup>17</sup>. אך אם החידוש בפעולה  
 19 "ומל..." הוא בגרימה "לאהבה..." בלבד, הרי אהבת ה'  
 20 היא מצוה על כל אחד ואחד מישראל, "ואהבת" <sup>18</sup> את  
 21 ה' אלקיך... בכל לבבך ובכל נפשך <sup>19</sup>, ופעמיים בכל  
 22 יום!

## ג.

## שני הגורמים לירידה הרוחנית

23 ויש לומר, שגם שאלה זו מתורצת לפי המשך  
 24 הפסוקים:

והויתך ה"א בכל מעשה ידך בפרי בטןך וגו' כי תשמע גו'". וראה כלי  
 יקר כאן.

(15) ככתרגום כאן (ועד"ז בעקב שם) "ויעדי".  
 (16) לאחר שכבר הוסרו אוטם וטפשות הלב והאדם שומע בקול ה"א  
 בכל לבבו ובכל נפשו – וחסרה לכאורה רק פעולה חיובית שתפעול בו  
 האהבה.  
 (17) ראה רמב"ן, ציור המור ועוד כאן. וראה (ע"ד החסידות)  
 במקומות שנשמנו בהערה <sup>11</sup>.

(18) ואתחנן ו, ה. וראה גם פרשתנו, ל טז. ועוד.  
 (19) וגם: מכיון ש"ואהבת גו'" הוא ציווי על האדם – לכאורה נכלל  
 במ"ש לפר"ו "ושמעת בקולו גו' בכל לבבך גו'" (אבל ראה הערה <sup>12</sup>).  
 (20) כט, כד.

(21) שם, טר"ז.  
 (22) שלח טו, לט (בפ' ציצית שאומרים בכל יום). ולהעיר מפרש"י  
 פרשתנו כט, יח.

(9) פרש"י עקב שם.

(10) פרש"י וארא ו, יב.

(11) ראה ע"ד החסידות – אגה"ק ס"ד (קה, ב ואילך). תו"א ס"פ  
 לך. תו"ח שם. לקו"ת ראה יח, ג ואילך. אוה"ת פרשתנו עה"פ (ע'  
 א'רכג). ועוד.

(12) ראה ציור המור כאן (ל, א). – וכן מובן מהכתובים עצמם,  
 שה"ושבת גו'" הוא תוצאה מזה ש"יבואו עליך .. הברכה והקללה גו'",  
 עבודה מיראה.

(13) ראה כלי יקר כאן.

(14) ומ"ש אח"כ (פסוק ח"י) "ואתה תשוב ושמעת גו' ועשית גו' כי  
 תשמע גו' בכל לבבך ובכל נפשך" (וראה אוה"ח וציור המור כאן) –  
 י"ל שלפרש"י ה"ז ביאור ופירוש למ"ש לפני"ז (פסוק ב) "ושבת גו'  
 ושמעת גו'", דבתחילה נאמר רק כללות הענין שע"י "ושבת גו'" –  
 "והסבך והרכב מאבותיך" (פסוק ה), ואח"כ (פסוק ז ואילך) מפרט  
 ההטבה כו' – "ונתן גו' האלות האלה על אויביך גו' ואתה תשוב גו'

ב"בעל הטורים"<sup>29</sup>, ש"את לבבך ואת לבב ראשי תיבות  
אלול, לכך נהגו להשכים להתפלל סליחות מראש חודש  
אלול ואילך".<sup>26</sup>

מכך שבעל הטורים מקשר את ראשי התיבות של פסוק  
זה לאמירת סליחות מובן, שהוא מפרש את משמעות  
הפסוק "ומל..." כקשורה לעבודת התשובה<sup>30</sup>.

ויש לומר, שפירוש זה מתאים לפירוש התרגום  
שהכוונה ב"ומל..." את לבבך" היא להסרת טפשות הלב.

ואילו לפי ההסבר שהובא לעיל, לפי שיטת רש"י,  
פשוטו של מקרא, מתבטא החידוש העיקרי של "ומל..."  
בהמשך הפסוק – "לאהבה..." למען חייך", שהרי הסרת  
הטפשות ואוטם הלב כבר נעשתה לפני "ומל ה' אלקיך"  
– ויוצא מכך אפוא, שהעבודה הרוחנית של אלול, הנרמזת  
בפסוק "ומל..." את לבבך ואת לבב זרעך", איננה עבודת  
התשובה והסליחה, אלא עבודת האהבה<sup>31</sup>.

כי החידוש המיוחד של אלול הוא גם בקו האהבה,  
כפי שמוכן מראשי התיבות<sup>32</sup> "אני<sup>33</sup> לדודי ודודי לי",  
שהמשמעות של "דודי" היא אהבה. כמוכן מהמשל הידוע  
שמביא אדמו"ר הזקן<sup>34</sup> לגבי הארת י"ג מדות הרחמים  
בחודש אלול, שדומה הדבר למלך אשר "מקבלין פניו  
בשדה..." והוא מקבל את כולם בספר פנים יפות ומראה  
פנים שוחקות לכולם" – פעולה שכמוכן מעוררת אצל  
כולם אהבה למלך, כמים הפנים לפנים...<sup>35</sup>.

## ו.

## בדרך הפשט ובדרך הרמז

ויש לומר, שלפי בעל הטורים אין נכלל המשך הפסוק  
"לאהבה..." בעבודת אלול הנרמזת בפסוק "ומל...", משום

1 את שקוציהם... לבבו פונה... לעבוד את אלקי הגויים ההם"  
2 – האופן של "העין רואה והלב חומד".

## ד.

## ביטול האפשרות של "לבבו פונה"

3 לפי האמור לעיל מובנים הדברים:  
4 (א) הביטוי "ומל", שמשמעותו כריתה וניתוק, מתאים  
5 להיאמר על פעולה זו, כי המטרה היא להסיר את  
6 האפשרות של "לבבו פונה", ולשם כך יש לנתק את הקשר  
7 בין הראיה לבין הלב, כך שהלב לא יחמוד את מה שהעין  
8 רואה "ותראו את שקוציהם".

9 (ב) "ומל ה' אלקיך..." – בפעולה זו יש צורך שתיעשה  
10 דוקא על ידי הקדוש־ברוך־הוא, כי האדם מסוגל להסיר  
11 את ערלת הלב, את האוטם או הטפשות שלו, אך אין בכחו  
12 לבטל את הקשר שבין ראיית העינים לבין הלב. כח זה  
13 הטביע הקדוש־ברוך־הוא, ורק בכחו יתברך לבטלו<sup>24</sup>.

14 וזוהי גם המשמעות של הנאמר בהמשך הפסוק ("ומל  
15 ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך") לאהבה את ה' אלקיך  
16 בכל לבבך... למען חייך": כיון שתילקח ממנו לחלוטין  
17 האפשרות של "לבבו פונה"<sup>25</sup>, הוא יגיע במילא למצב  
18 של<sup>26</sup> "לאהבה את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפש למען  
19 חייך": לא תהיה זו סתם אהבת ה'<sup>27</sup>, אלא שאלה יהיו כל  
20 חיייו של היהודי<sup>28</sup>.

## ה.

## אלול – תשובה או אהבה

21 מעניין זה נובעת מסקנה לגבי מהות העבודה הרוחנית  
22 בתקופה שבה נקראת פרשת נצבים – סיום חודש אלול:  
23 על הפסוק "ומל..." את לבבך ואת לבב זרעך" נאמר

(29) וכ"ה באבודרהם ס' תפלת ר"ה. ב"ח לטור או"ח סתקפ"א. ר"ח  
ש' התשובה פ"ד (ד"ה עור). של"ה ריש מס' ר"ה (ריג, א). ועוד.  
(30) וכמפורש בב"ח, ר"ח ושל"ה שם – ש"ומל גוי" הוא סמך  
לתשובה.

(31) וכן משמע בלקו"ת ראה (לג, ד): ומל... ר"ת אלול והיינו לבוא  
לבחי' פנימית הלב. ועייג"כ לקו"ת שם יט, א (בהקיצור לפ"ג. וראה שם  
בפנים המאמר). וראה אוה"ת פרשתנו עה"פ (ע' א"רכג).

(32) אבודרהם שם. פע"ח ש' ר"ה פ"א. ב"ח, ר"ח ושל"ה שם.  
ובכ"מ.

(33) שה"ש ו, ג.

(34) ד"ה אני לדודי – לקו"ת פ' ראה לב, ריש ע"ב. מאמרי אדה"ז  
– פרשיות (ח"ב) ע' תתכח.

(35) ראה תניא פמ"ו, מט (אלא ששם מובא בנוגע ל"מכניסו להיכלו  
כר").

(23) בחוקתי כו, מא.  
(24) ולהעיר מרש"י לך (יו, א): והי' תמים, עכשיו אתה חסר ה'  
איברים ב' עינים כר.  
(25) להעיר מרמב"ן כאן [אלא שהוא מבאר ש"ומל גוי" היינו הסרת  
ערלת הלב, היינו היציה"ר, שאז יהי' ביטול היציה"ר לגמרי (וכ"ה בתיב"ע  
כאן). ולהעיר מפרש"י ואתחנן שם: בשני יצירך (היינו שג"ז נכלל בהציווי  
דואהבת גוי). ואכ"מ].  
(26) ראה ספורנו כאן.  
(27) ובפרט את"ל שזה נכלל כבר במ"ש לפני"ז "ושמעת גוי" בכל  
לבבך גוי", כנ"ל הערה 19.  
(28) ראה אגה"ק שם. ועוד.  
ועפ"ז מובן ג"כ זה שהתורה מוסיפה "ואת לבב זרעך" (וגם: נקט  
"זרעך", ולא "בניך" – כלעיל פסוק ב "אתה ובניך") – להדגיש שזה יהי'  
ענין נצחי בעם ישראל (ראה תיב"ע כאן: עד עלמין), לא רק לדור ההוא  
אלא לכל יו"ח (זרעם).

19 הלימוד בדרך הפשט, השווה לכל נפש, עוסק בדרגות  
20 בעבודת ה' שכל יהודי קשור אליהן, ולא בדרגות הנעלות  
21 ביותר. ובענינו – הפסוק "לאהבה את ה' אלקיך..."  
22 מצביע לפי "עולם הפשט" על דרגה באהבת ה' שאלה  
23 יכול להגיע כל יהודי, ולכן זהו חלק מעבודת אלול, כי  
24 לאהבה זו ניתן להגיע אפילו כשנמצאים "בשדה"<sup>41</sup>.  
25 לעומת זאת, בלימוד בדרך הרמז – העוסק בדרגות  
26 נעלות יותר בלימוד התורה<sup>42</sup> ובעבודת ה' – מצביעות  
27 המילים "לאהבה את ה' אלקיך..." על דרגה נעלית יותר  
28 באהבה, שבאה רק לאחר עבודת אלול, בתקופה שעיקרה  
29 "דודי לי"<sup>43</sup>, בימים נוראים.  
30 ולכן מתחיל הפסוק ב"ומל..." את לבבך ואת לבב  
31 זרעך", בעבודת הסליחות של חודש אלול כולו, החל  
32 מראש חודש, ורק לאחר מכן, בימים הנוראים שלאחר  
33 חודש אלול, מגיעים לדרגה של "לאהבה את ה' אלקיך  
34 בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך".  
(משיחות ש"פ נצבים תשל"ד,  
ש"פ נצוי" תשמ"ג)

1 שבלימוד בדרך הרמז, שזוהי שיטת פירוש בעל הטורים,  
2 רומזות המילים "לאהבה..." לדרגה נעלית יותר מאשר  
3 אהבת ה' שבחודש אלול.  
4 כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר: אדמו"ר הזקן  
5 מסביר<sup>36</sup> את ההבדל שבין עבודת חודש אלול לבין עבודת  
6 הימים הנוראים שלאחר מכן, שימי אלול מהווים בעיקר  
7 את התקופה של "אני לדודי", אתערותא דלתתא<sup>37</sup>. ואילו  
8 הימים הנוראים הם בעיקר תקופה של "דודי לי" – "זמן  
9 התגלות מלכותו יתברך", בדומה למי ש"מקבל"<sup>38</sup> פני  
10 המלך בהיכל מלכותו, אשר לכך זוכים רק ה"נבחרים"  
11 שבעם ויחידי סגולה<sup>39</sup>, ודוקא אז נעשית אהבתו<sup>40</sup> יתברך  
12 "נטוע בלב האדם".  
13 כלומר, דרגת האהבה של חודש אלול אינה כה גבוהה  
14 כאהבה שאלה מגיעים בימים הנוראים, בתקופה שעיקרה  
15 "דודי לי".  
16 ולפי זה יש לבאר את ההבדל בין שני דרכי ההסבר  
17 ה"נל" – האם הענין של "לאהבה..." הוא חלק מחודש  
18 אלול:

(36) לקו"ת שם בריש המאמר.  
(37) והארת י"ג מדות הרחמים בחודש אלול הוא רק מפני שלפני כל  
אתערותא דלתתא ע"ל אתערותא דלפני (ראה לקו"ת פ' ראה כה, ב"ג. אה"ת  
שם ע' תשסט. לקו"ת חייט ע' 159. לקו"ת חכ"ט ע' 163).  
(38) ל' הלקו"ת שם כה, ג.  
(39) לקו"ת שם לב, ריש ע"ב.  
(40) בד"ה אני לדודי בלקו"ת שם, דבר"ה ויוהכ"פ הוא בחי' יראה  
(מצד התגלות מלכותו ית'). אבל מזה גופא שמקשר זמן זה עם "דודי  
לי" מובן, שאז הוא (גם) ענין האהבה (וכן מפורש בלקו"ת ס"פ תבא  
שצויין בד"ה אני לדודי שם): מקבלים.. דחילו ורחימו מלמעלה. וראה

(א. וראה מאמרי אדה"ז – פרשיות שם (ע' תתכו):  
ביוה"כ.. כמשל האוהב של המלך המופלג כשמקבל הארת פנים של  
אהבה עזו בחדר מיוחד.  
(41) ראה סה"מ – מלוטק ח"א ע' תסח ד"שדה" משווה כל הנמצאים  
בו (וראה מאמרי אדה"ז פרשיות שם).  
(42) כידוע דפרד"ס שבתורה הם כנגד ד' עולמות (ש' הגלגלים  
הקדמה יז בסופה. ע"ח (הובא בנגיד ומצוה בתחלתו. נהר שלום בהקדמת  
רחובות הנהר בסופה). משנת חסידים מס' חייב הנשמות פ"א מ"ב. ועוד).  
(43) אהבה הבאה מלמעלה (כנ"ל בפנים) – מתאים לתוכן הכתוב  
"ומל ה'א גר' לאהבה גר", הבאה מלמעלה.

## המשך ביאור למס' נצבים ליום שלישי עמ' ב

1 אדם 'זה שמי וזה שם אשתי' ואגרש בגט זה, פסול גט זה מלגרש  
2 בו, משום שלא נכתב לשם גירושיו אשה זו. והרי גט זה לא נכתב  
3 לשם אשה אחרת, אלא נכתב בסתם, ומכאן שסתמא בגט פסול.  
4 דוחה הגמרא: לעולם יתכן שגט שנכתב בסתמא שלא לשם אשה  
5 מסוימת כשר, והאופן שבו פוסלת המשנה את הגט דילמא הוא  
6 כדרכה פסול. דאמר רב פפא בביאור דברי המשנה, ה"א – כאן  
7 במשנה, בסופרים העשויין להתלמד את מלאכת כתיבת הגט  
8 עסקינן – אנו עוסקים, ולא איכותו (נכתב) גט זה לשם פריית  
9 כלה, ועל כן הוא פסול. אבל גט שנכתב לשם גירושין, אפילו שלא  
10 נכתב לשם אשה מסוימת אלא בסתמא למי שירצה לגרש בו,  
11 עדיין יתכן שהוא כשר.  
12 שוב מוכיחה הגמרא: אלא מהא – מהמשך דברי המשנה האמורה  
13 יש להוכיח שסתמא בגט פסול.

1 מה שהוא באמת אלא לשם אותו קרבן שהוא מחליפו בו.  
2 מסיקה הגמרא את ראייתה: ואי קלקא דעתך סתמא פסול, קרימי  
3 בית דין ומתני מילתא דמיפסיל ביה – ואם יעלה על דעתך שקרבן  
4 שנשחט בסתמא פסול, איך יתכן שיעמדו בית דין ויתקנו להקריב  
5 את הקרבן בלא לומר שהשחיטה לשמו, הלא הוא נפסל באופן זה.  
6 והמוכרח מדברי רבי יוסי שסתמא בקדשים כשר.  
7 דנה הגמרא במקור דברי רבא שגט שנכתב בסתם פסול. שואלת  
8 הגמרא: ונבי גט דסתמא פסול, מנלן – מנין לנו דין זה שמכוחו  
9 הקשה רבא מדוע סתמא בקדשים כשר.  
10 מנסה הגמרא להוכיח דין זה: אילימא – אם תאמר שמקורו הוא  
11 מהא דתנן – ממה ששינו במשנה בגיטין (כד), אדם שרצה לגרש  
12 את אשתו, והיה עובר בשו"מ ושמוע סופרים מקרין לפני תלמידיהם  
13 ומכתיבים להם, איש פלוני גירש פלונית ממקום פלוני, ואמר אותו

## ילקוט לוי יצחק על התורה

כמספר האותיות דהאחוריים דהד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה

המאמרים פר"ת (לאדמו"ר מוהרש"ב) ע' פג ואילך.  
ובכללות מספר "קב" מורה על בחי' תהו, שהוא בני' המלך הראשון  
בלע" (102) דמלכי תהו.

ראה בכ"ז בילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב ס' קכד. קנ.  
(5) אחוריים דהד' שמות עסמ"ב: הכוונה כמ"ש בעץ חיים שער (יט)  
אנ"ך פ"ג (המצוין כאן), דמספר ק"ב הוא מספר אותיות כללות  
ארבעת המילויים דשם הוי', היינו ה"מילוי" עם ה"אחוריים", והקליפות  
נאחזות ויונקות מבחי' אחוריים,

הביאור: דיש ד' מילויים בשם הוי' – ע"ב, ס"ג, מ"ה, כ"ן.  
בשם ע"ב מספר אותיות ה"מילוי באחוריים", הוא: ה"מילוי" היינו יו"ד  
ה"י וי"ו ה"י (10 אותיות), וכשחושבין המילוי באחוריים הוא כך: יו"ד  
+ יו"ד ה"י + יו"ד ה"י וי"ו + יו"ד ה"י וי"ו ה"י = 26 אותיות, 10 אותיות  
הפשוט (היינו המילוי דשם ע"ב עצמו) + 16 אותיות דאחוריים.  
בשם ס"ג מספר אותיות ה"מילוי באחוריים", הוא: ה"מילוי" היינו יו"ד  
ה"י וא"ו ה"י (10 אותיות), וכשחושבין המילוי באחוריים הוא כך: יו"ד  
+ יו"ד ה"י + יו"ד ה"י וא"ו + יו"ד ה"י וא"ו ה"י = 26 אותיות, 10 אותיות  
הפשוט + 16 אותיות האחוריים.

בשם מ"ה מספר אותיות ה"מילוי באחוריים", הוא: ה"מילוי" היינו יו"ד  
ה"א וא"ו ה"א (10 אותיות), וכשחושבין המילוי באחוריים הוא כך:  
יו"ד + יו"ד ה"א + יו"ד ה"א וא"ו + יו"ד ה"א וא"ו ה"א = 26 אותיות, 10  
אותיות הפשוט + 16 אותיות האחוריים.

בשם כ"ן מספר אותיות ה"מילוי באחוריים", הוא: ה"מילוי" היינו יו"ד  
ה"ה ו"ה ה"ה (9 אותיות), וכשחושבין המילוי באחוריים הוא כך: יו"ד  
+ יו"ד ה"ה + יו"ד ה"ה ו"ו + יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה = 24 אותיות, 9 אותיות  
הפשוט + 15 אותיות האחוריים.

סך כל אותיות ה"מילויים באחוריים" הוא כך: 24 + 26 + 26 + 26 =  
102, ק"ב אותיות.

וראה אור התורה משפטים עמוד א'רפח. שיר השירים ח"א עמוד  
רג וז"ל: להבין איך תוכל השפע דקדושה לירד בירידת המדרגה כ"כ  
למטה אל החיצונים. . . שאין השפע דקדושה ממקום גבוה מאוד נעלה  
יכולה להתלבש בחיצוניות וקליפות אשר לא יגורר רע כתיב, הענין הוא  
ע"ד דאיתא בעץ חיים שער אנ"ך פ"ג בפ' המושגה פ"ו דשבת\* הקיטע  
יוצא בקב שלו. . . בקב שלו, והם האחוריים של הד' שמות ע"ב ס"ג  
מ"ה ב"ן שיש בהם ק"ב אותיות ונק' קב חרובין שנשארו חרובין ויבשין  
אבל מן השמות עצמן אינן יכולים להתפרנס כו' ועיין מזה באוצרות  
חיים [מהרח"ו וצ"ל] שזהו ענין המלך הראשון מז' מלכין דתהו בלע  
גימט' קב כו'.

וביאור הענין, הנה פ' קב הוא כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום בו

שמות לה, א - ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם

### קט

ביאור הטעם הפנימי, דיש בדיוק מספר "לט" מלאכות

ויקהל' משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם  
אלה הדברים וגו' ששת ימים תעשה מלאכה, "דברים",  
"הדברים", "אלה הדברים", אלו ל"ט מלאכות שנאמרו  
למשה בסיני.

שבת ע. א

דברים הדברים אלה הדברים. גבי שבת דכתיב בויקהל  
"אלה הדברים אשר צוה וגו'", "דברים" משמע תרין, "הא"  
מרבי חד, הא תלת, "אלה" בגימטריא תלתין ושש, אלו  
ל"ט כו'.

רש"י יצ, ב

הנה ענין מלאכה, שיש ל"ט מלאכות, הוא בירור  
הניצוצין דתהו שנפלוג' בשבירה, שנפלו ק"ב ניצוצין

(1) [ביאור דברי הגמ': ויקהל משה. . . ששת ימים תעשה מלאכה (וביום  
השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה"י) [שמות לה, א-ב] והוא  
לומד בדרך זו: המלים "אלה הדברים" (המתייחסות לדיני שבת יש  
בהן הדגשות יתירות שאינן מחוייבות מעצם בניינו של המשפט, ולא  
באו אלא ללמדנו הלכה. שדי היה לומר "דבר" ואם נאמר "דברים"  
(בלשון רבים, למדנו שנים, שמייעוט רבים שנים) "הדברים" (מוסיף  
לפחות שלישי, על ידי ההדגשה שבה"א הידיעה), "אלה" (הריהו  
לפי חשבון הגימטריא של האותיות שלושים ושש, נמצא ש"אלה  
הדברים" (מרמזים ל)שלישים ותשע מלאכות שנאמרו למשה בסיני.

(2) בסימן זה יבואר הטעם, דיש בדיוק מספר "לט" (39) מלאכות.  
וזה יבואר בשני אופנים (כפי שיפורט בפנים), דמספר "לט" מורה על  
אותיות השם המבררות הניצוצין דתהו שנפלו בקליפה, וזהו עבודת  
האדם, ה"מלאכה" לברר הניצוצין.

(3) ראה תורה אור פ' וישב כו, ג. תורת חיים שם קצה, ג ואילך. ועוד.

(4) פירוש: מבאר, דיש ב' אופנים לחשבון מספר "קב" ניצוצין, (א)  
מספר "קב" במילוי הנק' "פנים", (ב) מספר "קב" באחוריים. ראה ספר

ולא הפשוט, א"כ צריך להסיר הפשוט<sup>8</sup> דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ל"ט אותיות מזה, וישאר מספר ס"ג אותיות דאחוריים בלבד, כי בהסר ל"ט מק"ב נשאר ס"ג. והיינו מ"ש כולו ס"ג יחדו נאלחו.

והבירור דהניצוצין שהם מהאחוריים דהשמות הוא ע"י האותיות הפנים<sup>10</sup> דהשמות, שמספרם הוא ל"ט אותיות, הוא מה שיש ל"ט מלאכות שע"י מתבררין הניצוצין.

(8) צריך להסיר הפשוט דע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ל"ט אותיות: כנ"ל הערה 5, בהשמות עצמם הנק' "פשוט" של ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן יש ל"ט (39) אותיות, והם:

בשם ע"ב: יו"ד ה"י ו"ו ה"י, יש 10 אותיות.

בשם ס"ג: יו"ד ה"י וא"ו ה"י, יש 10 אותיות.

בשם מ"ה: יו"ד ה"א וא"ו ה"א, יש 10 אותיות.

בשם ב"ן: יו"ד ה"ה ו"ו ה"ה, יש 9 אותיות.

ביחד:  $10 + 10 + 10 + 9 = 39$ , לט (39).

ומספר האותיות של כל ה"אחוריים" הנשארים למספר ק"ב (היינו  $39 + 63 = 102$ , ק"ב) הוא ס"ג (63), כנ"ל הערה 5 כל החשבון של האחוריים:

בשם ע"ב ה"אחוריים" (בלי הפשוט) הוא 16 אותיות.

בשם ס"ג ה"אחוריים" (בלי הפשוט) הוא 16 אותיות.

בשם מ"ה ה"אחוריים" (בלי הפשוט) הוא 16 אותיות.

בשם ב"ן ה"אחוריים" (בלי הפשוט) הוא 15 אותיות.

ביחד:  $16 + 16 + 16 + 15 = 63$ , ס"ג.

נמצא, דה"א אותיות" של השמות עצמם הוא "לט", 39, וה"אותיות" של ה"אחוריים" הוא "סג" 63.

וזהו שמבאר, הטעם דיש "לט" מלאכות, דהמספר "לט" מברר את שאר האותיות של "סג" דאחוריים וד"ל.

(תהלים נג, ד. "כולו סג יחדו נאלחו אין עושה טוב אין גם אחד". ופירש"י: כולו סג, ל' סגים. ובמצודת ציון: סג, ענין חזרה לאחור כמו והוסג אחור משפט (ישעי' נט, יד). ובפ"י מצודת דוד: כולו סג, כל העם חזרו לאחור ופרשו מדרך הטוב. ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת ח"ג סימן מז. צו.

(10) פירוש: מבאר דיש ב' אופנים להחשבון מספר "קב" ניצוצין: א) ק"ב במילוי הנק' "פנים" (ב, מספר ק"ב באחוריים, ראה מאורי אור ערך קב. ספר המאמרים פר"ת (לאדמו"ר מוהרש"ב) ע' פג ואילך.

וראה בתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס עמוד קט, שהחילוק בין מספר במילוי (היינו בפנים), ובין באחוריים, דבפנים היינו בחי' חסד, ואחוריים הוא בחי' גבורה, דכל בחי' אחוריים הוא גבורה (ראה קהלת יעקב ערך עבים ב' אופנים במילוי ע"ב).

ועיין שם עמוד קסח, ד"פנים" בגימטריא השמות "ע"ב, ס"ג, מ"ה". עיי"ש. ראה לקמן הערה 11.

ב"ן שהם ק"ב אותיות כמ"ש בע"ח שער<sup>7</sup> אנ"ד פ"ג ע"ש. ועיקר מה שנפל מובן שהוא רק האחוריים בלבד

ראש שוקו בתוכו ומשום הכי יוצא בקב שלו דמנעל ידיד' הוא, והנה ההפרש בין דריסת הרגל ממש לרגל עין הלזו, הוא, שהרגל ממש הוא המנשאת ומעמידו ומוליכו ממקום למקום, משא"כ רגל זו של עין אינה מנשאה את האדם מעצמה כי אם אדרבה הקיטע הוא מנשא ומגבי' אותה בכוחו ואחר שאין בה חיות רוחני כלל כ"א הוא דומם ממש שאינה ממהות בחי' עצמיות רגל האדם כלל ואעפ"כ הקיטע עומד עלי' והולך עלי' ממקום למקום רק הוא המגבי' ומנשאה אותה ממקום למקום כו'.

כך עד"מ למעלה כשמצטרך לירד השפע שלמעלה מועלמא דחירו שהוא חירות לכל שמשם תרד השפע לכולם (בחנם בלא מצות) אל החיצונים שרש עובדי כוכבים שלמטה שאין יכולה השפע להתלבש בכלים דקדושה ממש לירד אליהם מאחר שאין להם כלים כלל לכך היא תתלבש בכלי אחרת שאינה ממהות הכלים דקדושה כלל וע"י הכלים ההיא תשפיע השפע עליהם, והיינו ענין הנזכר במשנה הקיטע יוצא בקב שלו כו'.

.. פ' כמ"ש מלך אלקים על גוים וגו' (וכמ"ש בעין חיים שם וז"ל והנה מלוי גימ' אלקים כו' בסוד דינין ולכן אינו מתפרנסין אלא מהמילוי כו', והוא עולה גימ' ק"ב כנ"ל, ועיין זח"ב משפטים צו, א), היינו הקב שלו שמתחלפים צירופים דאלקים לצירופים אחרים בחילופים ותמורות כמנין ק"ב צירופים כו' עד שנשתנה למהות אחר ממש כדוגמת רגל של עין הקיטע לגבי רגל העצמי של האדם, שאינו ממהותו כלל כנ"ל. עיי"ש ביאור כל הענין.

ועיין הביאור בעין חיים שם, שזהו"ע ק"ב חרובין (ברכות יז, ב. זהר ח"ג רטז, ב) אשר זה ה' מיתה וחורבן של המלכים שמלכו בארץ אדום ומתו. וראה אור התורה נ"ך ח"א עמוד שפז-ז. ספר הערכים – חב"ד חלק ב עמוד ש.

ראה גם ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ב סי' קג. קטז. קכד. קנ. חלק ג סימן צו. חלק ד סי' פה. קיט. חלק ה סי' מו.

(\* שבת דף סה, ב. "הקיטע" (פירש"י: "שנקטעה רגלו") "יוצא בקב שלו" (ובפרש"י על הרי"ף, והובא גם בתוספות לש"ס שם: עושה כמין דפוס רגל וחוקק בו מעט לשום ראש שוקו בתוכו והוא נסמך עליו, ומש"ה יוצא בקב שלו בשבת דמנעל ידיד' הוא).

(6) בביאור השמות והצירופים, ראה: מאמרי אדמו"ר הוקן ענינים ח"א עמוד קפב ואילך. אור התורה ענינים עמוד רמ ואילך. ספר המאמרים – בשעה שהקדימו ה"תער"ב ח"ב ע' תתסח ואילך [ובהוצאה החדשה – ח"ד עמוד א'קעג ואילך]. תורת מנחם – ספר המאמרים תש"כ ע' קג.

ומבואר, דשם ע"ב הוא בחכמה, ששם ס"ג בבניה (השכל), ששם מ"ה ז"א (המדות), וששם ב"ן הוא מלכות (מחשבה דיבור ומעשה).

(7) שער יט.

מלאכה, שזהו שר"ז בן קבוטל קרא לפני הכה"ג בדניאל, דניאל<sup>15</sup> גימט' מלאכה עם הכולל.

(ועיין מענין הב' בחי' דק"ב ניצוצין אם מהמלוואים<sup>16</sup> דהשמות או מהאחוריים ברשימה<sup>17</sup> דבקבוק).

נמצא, הל"ט מלאכות הם בירור הניצוצין דתהו. ומובן שמגיע זה בזו"ן שבהם היתה השבירה ואותם צריכים לתקן. והמלאכות הנוגעות לעבודת הארץ הוא העלאת מ"ן דמלכות, ושאר המלאכות הם בדמורא דז"א, ועיין בטעמי מצות להרח"ו ז"ל זע"א פ' בהר<sup>18</sup> במצות שמטה

בן קבוטל אומר פעמים הרבה קרית לפניו בדניאל, ומדייק כאן, (א) מהו הקשר לזכר בן קבוטל דוקא? (ב) למה דוקא ספר "דניאל"?

ומרמז בשם קבוט"ל. דיש בו אותיות "קב" וגם אותיות ל"ט ["טל"], וד"ל.

(15) "דניאל בגי' 95, ועם הכולל = 96, וכן "מלאכה בגי' 96. (16) ראה ספר המאמרים פר"ת (מאדמו"ר הרש"ב) שבהערה 10 לעיל. (17) רשימה זו לעת עתה לא הגיעה לידינו, וחבל על דאבדן. – נוכרת גם בתורת לוי יצחק, חידושים וביאורים לש"ס ע' פג. קצד. שכב. [תיבת "בקבוק" מופיעה בירמי' יט, א].

(18) ד"ה וכדי להבין כ"ז. וז"ל: והנה כבר בארנו, כי תחלת הכל הוא ז' מלכים דמיתו בארץ אדום, ולפי שמתו, צריכים אנו להעלותם למעלה ולהחיותם, כי אנו מזווגין ז' ג', ואנו מעלין ע"י תפלתנו ומעשינו הטובים לאותן הז' מלכים, בחי' מ"נ אל המלכות, ואז הם מתחדשים חיים, וזה נמשך עד ימות המשיח, כי כשיכלו להתברר כל אלו הז' מלכים ויתקנו לבד ויוצרו ויתלבנו כל הטוב והקדושה שבהם, אז תשאר הקליפה בסוד סגים ואז כתיב בלע המות לצנח, ונמצא כי ע"י תפלתנו ומעשינו בעוה"ז אנו יכולין לברר וללבן אלו הז' מלכים.

והנה בימי החול יש מלאכה כי כל מלאכה מורה על היות דברים צריכים תיקונים ע"י מעשה שאלו ברא הקב"ה עולמו כמו שיהי' לעתיד לבא בעה"ז שנאמר יהיה פסת בר בארץ שתוציא גלוסקאות יפים לא היו צריכין בני אדם לעשות כמה מיני מלאכות כדי לאכול, אך עתה צריכין לחרוש ולזרוע וכו' ולהוציא התבן והמוץ והסובין שהם הקליפה ואח"כ לתקנו ע"י האש שהוא אפיה ובשול ואז נשלם ונתקן וכן שאר המלאכות כמ"ש ר"ע לטורנסרופס הרשע ענין התורמסין שצריכין למתוק והחטים וכו', הרי בארנו לך איך כל מה שיש בכל העולמות כולם הם מסוד הז' מלכים האלו ואין לך דבר שלא בא מן הז' מלכים האלו. . ולכן אין מתבררים רק אחר כמה תיקונים ומלאכות ולכן אין מלאכה שאין בה מצוה, בא לחרוש מקיים לא תחרוש בשור וחמור, בא לזרוע מקיים לא תזרע כלאים, וכן עד"ז בכל המלאכות בסוד בכל דרכיך דעהו. וכל זה היה כדי לברר אותם המלכים ע"י המלאכה בכח מצוה מעשיית שיש בדברים אלו וכאשר נתקן ונעשה הפת ואדם אוכלו הוא חוזר להתברר ונעשה חלק חיוני אבר מאברי

ואם הק"ב ניצוצין הם המלוי דהשמות<sup>11</sup> ע"ב ס"ג מ"ה, מ"ו ל"ז י"ט כמ"ש בשער אנ"ך שם. הנה השמות ע"ב ס"ג מ"ה הם הג' אותיות יה<sup>12</sup> שבשם ובמלואם באלפי"ן יו"ד ה"א וא"ו הם מספר<sup>13</sup> ל"ט. וזהו שהבירור דהק"ב ניצוצין הם ע"י ל"ט מלאכות שהם יו"ד ה"א וא"ו, וכמ"ש במ"א בענין רז"ז בן קבוט"ל, שהבירור דק"ב הוא ע"י ט"ל, והיינו ט"ל

(11) המילוי דשמות ע"ב ס"ג מ"ה. פירוש: ק"ב הוא מספר ה"מילוי" דהג' שמות הוי', שהם ע"ב ס"ג מ"ה, והגימטריא של ה"מלוי" באופן כזה הוא נקרא ה"פנים" של שמות הוי', וזהו \*קב\* טהור ונקי", כזה: שם ע"ב הוא: "יו"ד ה"י וי"ו ה"י" (בגי' 72), והאותיות הנתוספות ע"י ה"מילוי" הן: "וד י יו י" בגי' 46 (מ"ו). שם ס"ג הוא: "יו"ד ה"י וא"ו ה"י" (63), והאותיות הנתוספות ע"י ה"מילוי" הן: "וד י יו י" בגי' 37 (ל"ז). שם מ"ה הוא: "יו"ד ה"א וא"ו ה"א" (45), והאותיות הנתוספות ע"י ה"מילוי" הן: "וד א א וא" בגי' 19 (י"ט). ביחד:  $102 = 19 + 37 + 46$ , כמנין "קב".

ראה פרי עץ חיים שער חג המצות פרק ז (ד"ה ועתה נבאר סוד עשר מכות) וז"ל: ק"ב הם מלוי של ע"ב ס"ג מ"ה, שהם מ"ו, ל"ז, י"ט, עולין ק"ב, והם הדינין היוצאים לחיצונים וזה (שבת סה, ב) הקיטע יוצא בקב שלו ע"י"ש.

וראה אור התורה שלח (במדבר כרך ב) סוף עמוד תקב ואילך. וז"ל: מילוי בגי' אלקים שהוא בחי' מלכות דאצילות כו', המילוי הוא המכוון\* העיקרי, שהמכוון העיקרי של המאציל שהאציל כל העולמות הוא הכל לצורך ב"ע, היינו שעיקר הכוונה הי', להיות דירה בתחתונים והוא שיתחוו עולמות ב"ע שהם יש ודבר ממש ובתוך היש יומשך בחי' אין שהוא אא"ם ב" . . ועיין באוצרות חיים [מהרח"ו ז"ל] מענין קב חרובין ומענין רוצה אשה בקב כו' שבחי' קב הוא ג"כ המילויים דע"ב, ס"ג, מ"ה, שנמשכים לנוקבא שם ב"ן, אף שהמילוי בחי' דין אלא לפי שיעו"ז נמשך לה ההשפעה ולב"ע וגם שזהו המכוון העיקרי כנ"ל, עי"ש.

(\*) ראה ילקוט לוי יצחק עה"ת חלק ה סימן מו, ביאור מאחז"ל [גיטין ס, א] "משנת ראב"י קב ונקי".

(\*\*) ראה לעיל סי' כה הערות 6. 7. דרך מוצתך קט, ב. תורת מנחם – ספר המאמרים מלוטק חלק ג ע' שלו. וראה בארוכה ספר הערכים – חב"ד, מערכת אותיות אל"ף-אטב"ח, בה"מבוא ע' יב ואילך. וש"ג. (12) השמות ע"ב ס"ג מ"ה הם כנגד האותיות יה"ו, שם ע"ב בחי' חכמה הוא אות "י", שם ס"ג בחי' בינה הוא אות "ה", ושם מ"ה בחי' ז"א כנגד אות "ו" (המדות).

(13) יו"ד (בגי' 20) + ה"א (6) + וא"ו (13) = 39, לט.

(14) משנה יומא פ"מ מ"ו (בדפי הגמרא – יח, ב). המשנה דנה, שאסור הי' לכהן גדול לישון בליל יום הכיפורים, שמא יראה קרי ח"ו ויפסל לעבודתו, והיו תלמידי חכמים דורשים לפניו, והמשנה מסיימת "זכרי"

כמ"ש בע"ח שער ח"פ"ו, ועיין בתניא בקונטרס אחרון<sup>20</sup>  
 בד"ה עיין ע"ח שער הנקודות ש"ח פ"ו כו'. והיינו כי מצות  
 מעשיות דוקא שיש בהם מלאכה עי"ז מבררים הניצוצין  
 שנפלו מזו"ן ונעשה יחוד זו"ן.  
 לקוטי לוי יצחק, אגרות קודש עמוד רעט

ויובל ע"ש. וזהו שיחוד זו"ן תלוי במצות מעשיות דוקא  
 אדם וכן בכל הדברים ובכל הפרטים וזהו מבואר למי שירצה לדעת  
 אמיתות הדברים כאלה,  
 והכלל העולה שאפי' המלאכות שבעולם הזה לצורך בירור המלכים  
 הם וכל המלאכות בעוה"ז בעולם עשיה, וכן מלאכ"ה גי' א"ל אדנ"י\*  
 שהוא עולם העשיה.

כי כל ענין מלאכה הנוגעת לארץ כחרישה וזריעה ודומיהן הוא העלאת  
 מ"ן ושאר מלאכות הנוגעים לדכורא הם הורדת מ"ד וכיוצא בזה כי  
 כבר אמרנו שכל המלאכות הם להעלות הזמ"ל ולמתקם כנ"ל, עיי"ש  
 המשך כל הענין.

(\* א"ל אדנ"י: ראה לעיל סי' לא הערה 14. סי' סו. לקמן סי' קי הערה  
 16.

(19) שער הנקודות.  
 (20) קנ"ג, ב.

## אגרות קודש

ב"ה, כ"ג אלול, תשי"א  
 ברוקלין.

הרה"ג הווי"ח אי"א נוי"נ צמ"ס פ"ה שלום  
 שמו ושלום לתורתו הוא ניהו מהו"ר שלום  
 שי' מרבני עי"ת קסבלנקה יע"א

שלום וברכה!

בנועם קבלתי אגרתו ומכתבו מיום [...] אלול, וברך לקחתי וברך אשיבנו אשר לקראת  
 השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לכת"ר וב"ב  
 שיחיו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

נ"ב: ת"ח על הספרים אשר כפי מכתבו שלח אלי, וכפי בקשתו שלוח לכת"ר בחבילה בפ"ע,  
 ספר התניא, ושו"ע רבינו הזקן, וספר המאמרים קייץ ש"ת מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ  
 זי"ע וכה יתן וכה יוסיף השי"ת לקבל ספרי קדש ולשלוח ספרי קדש להגדיל תורה ולהאדירה.

מוסג"פ הקונטרס לח"י אלול העבר והעתק מכ' השייך אליו, ובטח יענין אותו במאור  
 שבתורה הוא פנימיות התורה הנדפס בקונטרס.

## נקודות משיחות קודש בעניני גאולה ומשיח

בַּעֲבֹדָה, שִׁישְׁנָם כָּאלוּ הַטּוֹעֲנִים כִּי אֵין הַדּוֹר רִאשִׁי לְבִיאַת הַמָּשִׁיחַ, יֵשׁ לְרֹאוֹת סִמָּן מְבַהֵק לְכֹךְ שְׁאֵנוּ עוֹמְדִים עַל סֵף הַגְּאֻלָּה. כְּאֲשֶׁר הַמַּצֵּב הוּא כְּזֶה שְׁאֵין הַדַּעַת וְהַשְׂכָּל רוֹאֶה שׁוֹם מְקוֹם אֵיךְ תְּבוּא הַגְּאֻלָּה - הֵרִי "הַסַּח הַדַּעַת" הַזֶּה אוֹת הוּא לְגֻאֻלָּה הַקְּרוֹבָה.

(ליקוטי שיחות ח"י ע' 171. מתוך "לקראת שבת")

### "עֲקֵבְתָא דְּמָשִׁיחָא"

הַתָּאֵר "עֲקֵבְתָא דְּמָשִׁיחָא" מוֹרָה עַל שְׁנֵי עֲנִינִים הַפְּכִיִּים (לְכַאוֹרָה):

מִצַּד אֶחָד - הֵרִי זֶה "עֲקֵב" בְּלִבְדּוֹ, לְמַטָּה מִהֶרָאֵשׁ וּלְמַטָּה מִהֶלֶב וְכָל שְׁאָר חֻלְקֵי הַגּוֹף, עַד לְבַחֲנִינָה הַכִּי תַחַתּוֹנָה שְׁבָרָגֵל, וּבְלִשׁוֹן הַיְדוּעַ: "אֲכַשּׁוּר דְּרָא (בְּתַמִּיחָה); וְלֹאֲיִדָּה - בְּדוֹר זֶה דּוֹקָא תְּבוּא הַגְּאֻלָּה, וְעַד שְׁזִמְנָן זֶה עֲצָמוּ נִקְרָא כְּכֹר "עֲקֵבְתָא דְּמָשִׁיחָא" - מִפְּנֵי שְׁכָכָר מְרִגִּישִׁים וְשׁוֹמְעִים אֶת פְּעָמֵי עֲקֵבֵי הַמָּשִׁיחַ!...

וְיֵשׁ לוֹמֵר שֶׁהָא בְּהָא תְּלִיָּא: מִפְּנֵי שְׁדוֹר זֶה הוּא הַ"עֲקֵב", הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן שֶׁבָּא לְאַחֲרֵי וּבְהַמְשָׁךְ לְכָל הַדּוֹרוֹת שְׁלִפְנָיו - יֵשׁ לוֹ כָּל הַכַּחוֹת שֶׁל הַדּוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, בְּדִגְמַת נֶגֶס הַעוֹמֵד עַל גְּבִי הַעֲנָק, וְלִכְּנָן דּוֹקָא דוֹר זֶה זֹכֶה לְגֻאֻלָּה, וּבִאֲפִן שְׁכָכָר שׁוֹמְעִים אֶת עֲקֵבְתָא דְּמָשִׁיחָא.

(שבת פרשת בא ה'תשד"מ; התוועדות תשד"מ ח"ב ע' 7-816. מתוך "לקראת שבת")

### דוֹר הַשְּׁבִיעִי מִקְבִּיל לְשִׁמְטָה - שִׁבְתָּ לָּהּ

...לְאַחֲרֵי עֲבוּדָתָם שֶׁל רְבוּתֵינוּ נִשְׁאִינוּ בְּהַפְצַת הַמַּעֲיָנוֹת חוּצָה בְּמִשְׁחָה שְׁשֶׁה דּוֹרוֹת, "שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כְּרִמָּךְ", בְּעִדּוֹר וְנִכּוּשׁ "אֵילָנָא דְחַיִּי" דְּתוֹרַת הַחֲסִידוֹת, כְּדִי שְׁיִתֵּן אֶת פְּרִיו (פְּרוֹת וּפְרֵי פְּרוֹת עַד סוֹף הָעוֹלָם), "עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה" - הֵרִי, בְּדוֹרְנוּ זֶה, דוֹר הַשְּׁבִיעִי, "כָּל הַשְּׁבִיעִין חֲבִיבִין" (בְּדִגְמַת שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה, "בְּדוֹרוֹת שְׁבִיעִית חֲבִיב . . . בְּשָׁנִים שְׁבִיעִי חֲבִיב"), לֹא נוֹתֵר אֶלָּא לְהוֹרִיד וּלְהִבִּיא אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַנִּצְחִי, "מִקְדָּשׁ אֲדָנִי-י כּוֹנֵנוּ יְדִיד", בְּגֻאֻלָּה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה (שְׁאֵין אַחֲרֶיהָ גְּלוּת) עַל יְדֵי מָשִׁיחַ צְדִיקָנוּ שֶׁבִּיאָתוֹ תְּלוּיָהּ בְּהַפְצַת הַמַּעֲיָנוֹת חוּצָה, כְּדִבְרֵי מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ לְבַעַל שֵׁם טוֹב).

(ספר השיחות תשמ"ז ח"א ע' 223. מתוך "לקראת שבת")

### כִּשְׁהַצְדִּיקִים יַחֲזִירוּ בְּתִשׁוּבָה

"מָשִׁיחַ אֲתָא לְאַתְבָּא צְדִיקָא בְּתִיבְתָּא" [=מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יָשִׁיב אֶת הַצְדִּיקִים בְּתִשׁוּבָה].

פְּרוּשׁ הַדְּבָר: עֲנִין הַתִּשׁוּבָה הוּא שְׁאָדָם מִתְנַתֵּק מִמַּצְבּוֹ הַקּוֹדֵם (וְהַדְּבָרִים מְדַגְּשִׁים גַּם בְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם שֶׁהַבַּעַל תִּשׁוּבָה "מִשְׁנֶה אֶת שְׁמוֹ, כְּלוֹמֵר שֶׁלֹּא אָנִי אוֹתוֹ הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה הַמַּעֲשִׂים הַקּוֹדְמִים הֵלֵא טוֹבִים").

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה לְעֵתִיד לְבּוֹא מֶלֶךְ הַמָּשִׁיחַ יְגַלֶּה אֶת גְּלוּי הָאֱלֻקוֹת הַנִּעְלָה בְּיוֹתֵר (גְּלוּי 'עֲצָמוֹת וּמַהוּת אֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא'), וְלִגְבִי גְלוּי זֶה גַּם הַצְדִּיקִים הַגְּדוֹלִים יִצְטָרְכוּ לְצֵאת מִהַמַּעַמָּד וּמַצְבּ הַקּוֹדֵם וּמִדְּרָגָתָם הַקּוֹדְמָה, וְזוֹהִי מַשְׁמַעוֹת הַתִּשׁוּבָה וְהַתְנַתְּקוֹת מִמִּדְּרָגָתָם הַקּוֹדְמָה כְּדִי שְׁיִכְלוּ לְקַבֵּל אֶת הַגְּלוּי הַחֲדָשׁ.

(ע"פ מאמר ד"ה והניף ידו תשי"א. מתוך "לקראת שבת")

### לְעֵתִיד - תְּלַמִּידִים שֶׁ'תּוֹכֵן כְּבָרוֹ

אֵיתָא בְּגִמְרָא (בְּרִכּוֹת כח, א) שֶׁבִּאֲתוֹ הַיּוֹם שְׂרָפִי אֲלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה נִעְשָׂה נָשִׂיא, סִלְקוּהוּ לְשׁוֹמֵר הַפֶּתַח וְנִתְּנָה לָהֶם רִשּׁוֹת לְתַלְמִידִים לְכַנֵּס, שֶׁהִיָּה רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל מְכַרִּזוּ וְאוֹמֵר כָּל תְּלַמִּיד שְׁאֵין תּוֹכּוֹ כְּבָרוֹ לֹא יְכַנֵּס לְבֵית הַמְדָּרֶשׁ, הֵהוּא יוֹמָא אֲתוּסְפּוּ כְּמָה סַפְסְלִי (אֲרִבַּע מֵאוֹת אוֹ שֶׁבַע מֵאוֹת).

אֲצֵל רַבֵּן גְּמִלְיָאֵל הָיָה סֹדֵר הַהִנְהָגָה מַעֲיִן דְּלַעֲתִיד לְבּוֹא, כְּשֶׁ"וָּאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֲעִבִּיר מִן הָאָרֶץ", "לֹא יְכַנֵּס לְבֵית הַמְדָּרֶשׁ", "תְּלַמִּיד שְׁאֵין תּוֹכּוֹ כְּבָרוֹ".

כִּי מִצַּד דְּרָגַת הַקְּדוּשָׁה דְּלַעֲתִיד לְבּוֹא אֵין מְקוֹם לְעֲנִין שֶׁל הַפֶּךְ (עַל דֶּרֶךְ הַנְּהֻגָת בֵּית שְׁמַאי מְלִשׁוֹן "הַשֵּׁם אֲרַחוּתִיו").

(ע"פ שיחת ש"פ שמות תשנ"ב. מתוך "לקראת שבת")

### סִמָּן מְבַהֵק

אֲמוֹנָתָנוּ בְּבִיאַת הַמָּשִׁיחַ הִיא אֲמוֹנָה שְׁלֵמָה, שְׁלֵמָעֵלָה מִטַּעַם וְדַעַת, לְמִרוֹת שֶׁהַדַּעַת וְהַשְׂכָּל אֵינָם מְבִינִים כִּיצַד הַגְּאֻלָּה אֲפִשְׁרִית.

זֶהוּ שְׁאֲמָרוּ (סִנְהֶדְרִין צז, א), שְׁאֵין בֶּן-דָּוִד בָּא אֶלָּא בְּהַסַּח הַדַּעַת; כְּלוֹמֵר: מִתּוֹךְ אֲמוֹנָה שֶׁהִיא מַעַל לְטַעַם וְדַעַת.

## מַעֲלַת דִּוְרָנוּ גִּזְרֵמֶת לַעֲבוּדָה מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה

יְדוּעַ הַמָּשָׁל מִנֶּנֶס הָעוֹמֵד עַל גְּבִי הָעֵנֶק, שְׁלֵמֵרוֹת הָיוּתוֹ נֶנֶס, הִנֵּה מֵאַחֵר שֶׁהָעֵנֶק מַעֲמִידוֹ עַל כְּתָפוֹ, מִסְּגֵל הוּא לְרֹאוֹת לְמִרְחוֹק.

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה מוֹכֵן בְּנוֹגֵעַ לַנִּמְשָׁל, שְׁדוּרָנוּ זֶה הוּא בְּדִגְמַת הַנֶּנֶס הָעוֹמֵד עַל כְּתָפֵי הָעֵנֶק - לְאַחֲרֵי כָּלִלוֹת הָעֲבוּדָה בְּדוּרוֹת שְׁלִפְנִינוּ.

וְהִנֵּה, מֵאַחֵר שִׁיזְדַּעִים אֶת הַמַּעֲלָה דְּדוּרָנוּ זֶה - וְכִידוּעַ פִּתְגָם כְּבוֹד־קִדְשֵׁת מוֹרִי־וְחָמִי אֲדָמוֹר, שְׁכָשֶׁם שְׁצָרִיךְ לִידַע חֲסִרוֹנוֹת עֲצָמוֹ, כְּדִי לְתַקְּנָם, כִּךְ צָרִיךְ לִידַע מַעֲלוֹת עֲצָמוֹ, כְּדִי לְנַצֵּלם כְּדָבָרֵי - מוֹכֵן, שְׁכָלִלוֹת הָעֲבוּדָה נַעֲשִׂית מִתּוֹךְ שְׁמִיחָה וְטוֹב לִכְבֹּ.

(התועדויות תשמ"ב ח"ג ע' 1521. מתוך "לקראת שבת")

## נֶנֶס עַל גְּבִי הָעֵנֶק

יְדוּעַ הַמָּשָׁל שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל הַמוֹבָא בְּסִפְרֵי הַמוֹסָר - מִנֶּנֶס הָעוֹמֵד עַל גְּבִי הָעֵנֶק, שְׁלֵמֵרוֹת הָיוּתוֹ "נֶנֶס", הִנֵּה בְּעִמְדוֹ עַל גְּבִי הָעֵנֶק, הָרִי הוּא מִסְּגֵל לְרֹאוֹת לְמִרְחוֹק רַב יוֹתֵר מֵאַשֶּׁר הִ"עֵנֶק".

וְעַל דֶּרֶךְ זֶה בְּנִמְשָׁל: הַדּוּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הֵם בְּדִגְמַת הִ"עֵנֶק", "רִאשׁוֹנִים כְּמִלְאָכִים", וְאַלּוֹ דוּרָנוּ זֶה הוּא בְּדִגְמַת הִ"נֶנֶס" בְּלִבָּד. אֲבָל אֵף עַל פִּי כֵן מֵאַחֵר שְׁכָלִלוֹת הָעֲבוּדָה דְּדוּרָנוּ ("נֶנֶס") בָּאָה לְאַחֲרֵי הָעֲבוּדָה דְּדוּרוֹת הָרִאשׁוֹנִים (עַל גְּבִי הִ"עֵנֶק"), הָרִי דִּוְקָא עַל יְדֵי הָעֲבוּדָה דְּדוּרָנוּ זֶה זֻכָּיִם לְגִאֻלָּה הָעֲתִידִיָּה, וְעַל זֶה אָמְרוּ חֲז"ל "אֵין הַמִּלְאָכָה נִקְרָאת אֶלָּא עַל שֵׁם גּוֹמְרָה".

(תורת מנחם - התועדויות תשמ"ג ח"ג ע' 1290)

## אגרות קודש

ב"ה, ב' אלול, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב שעומד על הפרק ואינו יכול להחליט אם להמשיך בישיבה ולחיות חיי דוחק או וכו' ושואל עצתי בזה.

והנה פשוט הוא שצריך הוא להמשיך לימודו בישיבה, ומה שכבר החליט שפירוש הענין - חיי דוחק, אפילו את"ל שלא ישתכר משכורת גדולה וכיו"ב, פשוט בעיני כל בר שכל, שהאומר בחיים אינו תלוי במשכורת גדולה, אלא בבריאות סיפוק נפשי וכו' ורבו במאד בעלי המשכורת גדולה שבשמחה היו מחליפים אותה בקצת סיפוק נפשי יותר ובקצת תוכן יותר בחייהם הריקים, וכנראה במוחש, וביחוד אשר מעיקרי אמונתנו הוא שנותן התורה ומצוה המצוה, הוא הוא הבורא את העולם ומנהיגו בפועל גם עתה והוא הוא הזן ומפרנס לכל, והמסקנא מובנת.

ויהי רצון שלא יתפתה מדברי היצר וילך לבטח דרכו דרך המלך מלכו של עולם וילמוד בהתמדה ושקידה בתורת הנגלה ובתורת החסידות.

בברכת כוח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב. בטח יודע משלשת השיעורים בחת"ת (חומש תהלים ותניא) וישמור עליהם עכ"פ מכאן ולהבא.

## חומש יומי

## פרשת נצבים

~ יום ראשון כ"א אלול ~

ט אתון קימין יומא דין פלכון קדם יי  
אלהכון רישיכון שבטיכון סביכון  
וסריכון כל אנש ישראל:

כט (ט) אתם נצבים היום בלכם לפני יהוה  
אלהיכם ראשיכם שבטיכם וקניכם ושטריכם כל  
איש ישראל:

ושטריכם • החשוב חשוב קודם, ואחר-כך "כל איש  
ישראל".

ד"י א אתם נצבים • מלמד שפנסם משה לפני  
הקדוש-ברוך-הוא ביום מותו להכניסם בברית.  
ראשיכם שבטיכם • ראשיכם לשבטיכם. וקניכם

י טפלכון נשיכון וגיוך די בגו משריך  
מלקט אציק עד מלי מייך:

(י) טפכם נשיכם וגרך אשר בקרב מחנהך מחטב  
עציק עד שאב מימך:

וזוהו האמור בגבעונים: (יהושע ט) "ויצשו גם המה  
בערמה", ונתנם משה חוטבי עצים ושוואבי מים.

ד"י א מחטב עציק • (תנחומא) מלמד שבאו פנענים  
להתגיר בימי משה, כדרך שבאו גבעונים בימי יהושע,

## ~ נקודות משיחות קודש ~

## "לחטב" את ה"עצות"

הקדשה שעוסק בהם, ופשיטא שאסור שיתערבו חס-  
ושלום מחשבות אחרות ותאוות הגוף;  
אבל בשעה שעוסק בעניני "מסחר", שבכלל זה אכילה  
ושתייה וכל עניני הגוף, מי לאמר שגם אז צריך לעקר את  
התאוות מלבד ולהסיח את ה"רבות מחשבות בלב איש",  
דלכאורה עניני הרשות נתונים לדעתו ותענוגו של האדם?  
ועל כך מלמדנו רש"י, ש"באו פנענים" – "בנען" מלשון  
סוחר (הושע יב, ח ועוד), ובכל זאת "נתנם משה חוטבי  
עצים ושוואבי מים", שגם בשעה שהאדם הוא "פנעני" ועוסק  
ב"מסחר" ובעניני הרשות שלו, צריך "לחטב" מדעתו את  
ה"רבות מחשבות", ו"לשאב" ולהוציא את התאוות מלבד.  
(על-פי לקוטי שיחות כרך יד עמוד 117 – מתוך 'לקראת שבת')

מחטב עציק עד שאב מימך:

מלמד שבאו פנענים להתגיר בימי משה כו' ונתנם משה  
חוטבי עצים ושוואבי מים (כט, י. ובפירוש רש"י)  
ידוע פתגם רבנו ה"ק (הובא בקובץ "היום יום" עמוד פט),  
ד"עציק" הוא מלשון עצה, ומלמדנו הכתוב שצריך  
לחטב ולהסיח את ה"עצות" – "רבות מחשבות בלב  
איש"; ו"מימך" רומז על ה"מים המצמיחים כל מיני  
תענוג" (תניא פרק א), ועל האדם להיות "שוואב מימך" –  
"לשאב" מתוכו ולבטל את התאוות לעניני גשמיות.  
ויש לומר שרש"י בפרושו כאן מרמז פרט נוסף בהוראה  
זו. דשואב תאמר: תינח בשעה שעוסק האדם בתורה  
ובתפלה, אז ודאי שצריך להכניס ראשו ורבו בעניני

(ט) אתם עומדים היום בלכם לפני ה' אלהיכם, ראשיכם ושבטיכם וחקמיכם ושוטריכם ושאר אנשי בית ישראל.  
(י) וטפכם ונשותיכם והגר אשר בתוך מחנהך, אם הוא מן חוטב גזירי עציק עד שואב מימך.

(יא) לְעִבְרְךָ בְּבִרְיַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאַלְתּוֹ אֲשֶׁר יְהוָה  
אֱלֹהֶיךָ כִּרְתָּ עִמָּךְ הַיּוֹם:

בְּרִיתוֹת עוֹשִׂין מִחֻצָּה מִכָּאן וּמִחֻצָּה מִכָּאן, וְעוֹבְרִים  
בִּנְתִּים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיה לה) "הַעֲגֵל אֲשֶׁר כָּרְתוּ  
לְשֹׁנִים, וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרֵיו".

נש"י לְעִבְרְךָ • להיותך עובר בבְּרִית. ולא יתכן  
לְפָרְשׁוֹ כְּמוֹ 'להעבירך', אלא כְּמוֹ (לעיל ד) 'לעשותוֹכֶם  
אוֹתָם'. לְעִבְרְךָ בְּבִרְיַת • דָּרְךָ הַעֲבָרָה. כָּךְ הָיוּ כוֹרְתֵי

## ~ יום שני כ"ב אלול ~

יב בְּדִיל לְאַקְמָא יְתָךְ יוֹמָא דִּין קְדְמוּהִי  
לְעִמָּא וְהוּא יְהִי לָךְ לְאַלְהָ כְּמָא דִּי מְלִיל  
לָךְ וּקְמָא דִּי קִיִּים לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם  
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

(יב) לְמַעַן הִקִּים־אֶתְךָ הַיּוֹם • לֹא לָעַם וְהוּא יְהוָה לָךְ  
לְאַלְהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר־לָךְ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם  
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב:

הַיּוֹם", הִרְבָּה הַכְּעָסְתָּם לְמָקוֹם וְלֹא עָשָׂה אִתְּכֶם  
כְּלִיָּה, וְהָרִי אִתְּם קִיָּמִים לְפָנָיו. הַיּוֹם • (סנהדרין ק"ב ב)  
כִּי־הָיָה שֶׁהוּא קִיָּם וְהוּא מְאֲפִיל וּמְאִיר, כָּךְ הָאִיר  
לְכֶם וְכָךְ עֲתִיד לְהָאִיר לְכֶם, וְהַקְלָלוֹת וְהִסְוִיָּוִן  
מִקִּיָּמִין אִתְּכֶם וּמִצִּיבִין אִתְּכֶם לְפָנָיו. וְאַף הַפְּרָשָׁה  
שֶׁלְמַעֲלָה מְזוּ, פִּיּוּסִין הֵם: "אִתְּם רְאִיתֶם אֵת כָּל  
אֲשֶׁר וָגו'". דָּבָר אַחֵר: "אִתְּם נִצְבִים", לְפִי שֶׁהָיוּ  
יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִין מִפְּרָנָס לְפָרָנָס, מִמַּשָּׁה לִיהוֹשֻׁעַ, לְפִיכָךְ  
עָשָׂה אוֹתָם מִצְבָּה כְּדִי לְזָרוֹם, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן  
שִׁמּוּאֵל: (שמואל א יב) "הִתְיַצְּבוּ וְאַשְׁפֹּטָה אִתְּכֶם",  
כְּשִׁינְיָאוּ מִיָּדוֹ וּנְכַנְסוּ לִידוֹ שֶׁל שְׁאוּל.

נש"י לְמַעַן הִקִּים־אֶתְךָ הַיּוֹם לֹא לָעַם • כָּל־כָּךְ הוּא  
נִכְנָס לְטֶרֶח לְמַעַן קִיָּם אוֹתְךָ לְפָנָיו לָעַם. וְהוּא  
יְהִיָּה לָךְ לְאַלְהִים • לְפִי שֶׁדָּבָר לָךְ וְנִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם  
שֶׁלֹּא לְהַחֲלִיף אֵת וְרַעַם בְּאֵמָה אַחֶרֶת, לְכָךְ הוּא  
אוֹסֵר אִתְּכֶם בְּשִׁבוּעוֹת הַלָּלוּ שֶׁלֹּא תִקְנִיטוּהוּ, אַחֵר  
שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכֹל לְהַבְדִּיל מִכֶּם. עַד כָּאן פְּרָשְׁתִּי לְפִי  
פְּשׁוּטוֹ שֶׁל פְּרָשָׁה. וּמְדַרְשׁ אֲנִידָה: (תנחומא) לְמָה  
נִסְמְכָה פְּרָשַׁת "אִתְּם נִצְבִים" לְקָלָלוֹת? לְפִי שֶׁשִּׁמְעוּ  
יִשְׂרָאֵל מֵאֵה קָלָלוֹת חֹסֵר שְׁתִּים, חוּץ מִתַּשְׁע וְאַרְבָּעִים  
שְׁבִיטוֹרֹת כְּהִנִּים, הוֹרִיקוּ פְּנִיָּהֶם, וְאָמְרוּ: מִי יוֹכֵל  
לַעֲמֹד בְּאֵלָיו? הִתְחִיל מֹשֶׁה לְפִיָּסָם: "אִתְּם נִצְבִים

יג וְלֹא עִמָּכוֹן בְּלַחֲדִיכוֹן אֲנִי גִזְרִית קִיָּמָא  
הָדָא וְנִתְּ מוֹמְתָא הָדָא:

(יג) וְלֹא אִתְּכֶם לְבִדְכֶם אֲנִי כִרְתָּ אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת  
וְאֶת־הָאֱלֹהִים הַזֹּאת:

יד אֲרִי יְתָ מִן דְּאִיתוּהִי הָכָא עִמָּנָא קָאם  
יִוֹמָא דִּין גְּדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא וְנִתְּ דִּי לִיתוּהִי  
הָכָא עִמָּנָא יוֹמָא דִּין:

(יד) כִּי אֶת־אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֹה עִמָּנוּ עִמָּךְ הַיּוֹם לְפָנָי  
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

נש"י וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה • וְאֵת עִם דּוֹרוֹת הַעֲתִידִים לְהִיּוֹת.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(יד) אֵלָּא עִם מִי שֶׁהוּא נִמְצָא עִמָּנוּ  
הַיּוֹם נוֹכַח לְפָנָי ה' אֱלֹהֵינוּ, וְגַם עִם  
מִי שֶׁאֵינְנוּ נוֹכַח עִמָּנוּ הַיּוֹם, כִּי (תוכן  
דְּבָרִים) הַעֲבָר אֵלָיו.

לָךְ, וּכְפִי שֶׁנִּשְׁבַּע לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב.  
(יג) וְלֹא אִתְּכֶם לְבִדְכֶם אֲנִי כִרְתָּ אֵת  
הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֵת הַשְׁבָּעָה הַזֹּאת.

(יא) לְהַכְנִיסְךָ בְּבִרְתּוֹ שֶׁל ה' אֱלֹהֶיךָ  
וּבְהִשְׁבָּעוֹתָיו אֲשֶׁר כִּרְתָּ בְּרִית אִתְּךָ  
הַיּוֹם.  
(יב) כְּדִי לְקַבֵּעַ אוֹתְךָ הַיּוֹם לֹא לָעַם,  
וְהוּא יְהִיָּה לָךְ הָאֱלֹהִים כְּפִי שֶׁהִבְטַחְתָּ

## ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

טו אָרִי אַתּוֹן יִדְעָתוֹן יֵת דִּיתְכִנָּא בְּאַרְעָא  
דְּמַצְרַיִם וְיֵת דִּי עֲבָרְנָא בְּגוּ עַמְמֵי דִּי  
עֲבָרְתוֹן:

(טו) כִּי־אַתֶּם יִדְעַתֶּם אֶת אֲשֶׁר־יִשְׁבְּנוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם  
וְאֵת אֲשֶׁר־עֲבַרְנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עֲבַרְתֶּם:

כז"י כִּי־אַתֶּם יִדְעַתֶּם וְגו' • לִפִּי שְׂרָאִיתֶם הָאוֹמוֹת, וְשָׂמָא הָשִׂיא לֵב אֶחָד מִכֶּם אוֹתוֹ לִלְכַת אַחֲרֵיהֶם.

טז וְחִזְזוּתוֹן יֵת שְׁקוּצִיהוֹן וְיֵת טַעֲוִתְהוֹן אַעָא  
וְאִכְנָא בְּסַפָּא וְדַהֲבָא דִּי עֲמַהוֹן:

(טז) וְתִרְאוּ אֶת־שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלְלֵיהֶם עֵץ וְאֶבֶן  
בְּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם:

לִפִּי שְׂאִין ה' עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים ' יִרְאִים שְׂמָא יִגְנְבוּ, אָכֵל  
שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב — "עֲמָהֶם", בְּחֻדְרֵי מִשְׁכִּיתָם הֵם, לִפִּי  
שְׁהֶם יִרְאִים שְׂמָא יִגְנְבוּ.

כז"י וְתִרְאוּ אֶת־שְׁקוּצֵיהֶם • עַל שֵׁם שְׁהֶם מְאֻסִּים  
בְּשִׂקְצִים. גִּלְלֵיהֶם • שְׂמִסְרָחִים וּמְאֻסִּין כְּגִלְל. עֵץ  
וְאֶבֶן • אוֹתָן שֶׁל עֲצִים וְשֶׁל אֲבָנִים רְאִיתֶם בְּגִלְיָי

יז דִּילְמָא אֵית בְּכוּן גְּבַר אוֹ אִתְמָא אוֹ יִרְעִית  
אוֹ שְׂבָטָא דִּי לְבָה פְּגִי יוֹמָא דִּין מִדְּחִלְתָּא  
דִּי אֶלְהִנָּא לְמַהֲדָּ לְמַפְלַח יֵת טַעֲוִת עַמְמֵי  
הָאֲנִין דִּילְמָא אֵית בְּכוּן גְּבַר מְהִרְהֵר חֲטָאִין  
אוֹ יָדוֹן:

(יז) פְּנִי־שׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ־אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ־שְׂבֵט  
אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לִלְכַת  
לְעַבֵּד אֶת־אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פְּנִי־שׁ בָּכֶם שְׂרָשׁ  
פֶּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה:

ראש וְלַעֲנָה • שְׂרָשׁ מְגַדֵּל עֶשֶׂב מֵר בְּגִידִין שְׁהֶם  
מֵרִים, כְּלוּמֵר: מִפְּרָה וּמִרְכָּה רִשָּׁע בְּקֶרֶבְכֶם.

כז"י פְּנִי־שׁ בָּכֶם וְגו' • לִפִּיקָךְ אֲנִי צָרִיךְ  
לְהַשְׁפִּיעַכֶּם. פְּנִי־שׁ בָּכֶם • שְׂמָא יֵשׁ בָּכֶם. אֲשֶׁר  
לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם • מְלַקְבֵּל עָלֵינוּ הַבְּרִית. שְׂרָשׁ פֶּרָה

יח וְיִהִי בְּמִשְׁמַעַיָּה יֵת פִּתְגָמִי מוֹמְתָא הָדָא  
וְיִחַשְׁבּ בְּלִבָּה לְמִימֵר שְׁלָמָא יְהִי לִי אָרִי  
בְּהִרְהוּר לְבִי אֲנָא אֲזִיל בְּדִיל לְאוֹסְפָא לַה  
(לַה) חֲטָאִי שְׁלוּתָא עַל יְדֻנוּתָא:

(יח) וְהָיָה בְּשִׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ  
בְּלִבָּבוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יְהִי־לִי כִּי בִשְׂרָרוֹת לְבִי אֵלֶךְ  
לְמַעַן סְפוֹת הָרֹוֹה אֶת־הַצִּמְאָה:

פֶּרְעֻנוֹת עַל מַה שְׁעָשָׂה עַד הַנָּה בְּשׁוּגְגִי, וְהִיִּיתִי מַעֲבִיר  
עֲלֵיהֶם, וְגוֹרֵם עִתָּה שְׂאֲצָרְפֶּם עִם הַמִּזִּיד, וְאֶפְרַע  
מִמֶּנּוּ הַכֵּל. וְכֵן תִּרְגֵּם אוֹיִןקְלוּס: 'בְּדִיל לְאוֹסְפָא לַה  
חֲטָאִי שְׁלוּתָא עַל יְדֻנוּתָא', שְׂאוּסִיף לוֹ אֲנִי הַשְּׁגָגוֹת  
עַל הַיְדוּנוֹת. הָרָוֹה • שׁוּגְגִי, שְׁהוּא עוֹשָׂה כְּאֵדָם  
שְׂכוֹר שְׁהוּא עוֹשָׂה שְׁלֵא מִדַּעַת. הַצִּמְאָה • שְׁהוּא  
עוֹשָׂה מִדַּעַת וּבִתְאָוָה.

כז"י וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבָּבוֹ • לְשׁוֹן בִּרְכָה. יִחַשְׁבּ בְּלָבוֹ  
בְּרִכַת שְׁלוֹם לְעַצְמוֹ, לֵאמֹר: 'לֹא יְבוֹאוּנִי קָלְלוֹת  
הַלָּלוּ, אֵף שְׁלוֹם יְהִי לִי'. וְהִתְבָּרַךְ • בְּנִדְרִי"א  
שׁוּי"א בְּלַע"ז, כְּמוֹ: "וְהִתְגַּלַּח", "וְהִתְפַּלֵּל".  
בִּשְׂרָרוֹת לְבִי אֵלֶךְ • בְּמִרְאִית לְבִי, כְּמוֹ: (בְּמִדְבָר כד)  
"אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוֹב", כְּלוּמֵר: מַה שְׁלָבִי רוֹאֶה  
לְעִשׂוֹת. לְמַעַן סְפוֹת הָרָוֹה • לִפִּי שְׂאוּסִיף לוֹ

פִּירוּשׁ רס"ג - תַּרְגוּם וַעֲבִיד מַעֲרִיבֵית־יְהוּדִית

כָּל־עֲנָה.  
(י"ח) וְכַאֲשֶׁר יִשְׁמַע אֶת הַנְּאֻמָּה בְּחֻקֵּי  
הַהֲעֲנָשָׁה הָאֵלּוּ יִשְׁעַר בְּלִבָּבוֹ לֵאמֹר,  
לֹא יְהִי לִי אֵלָּא שְׁלוֹם (מִן הָעוֹשִׂים), וְכִּי  
אֵלֶךְ בְּמִצְוֵי לְבִי לְמַעַן אֶעֱבֹר בְּרִוְיָה  
אֶת הַצִּמְאָוִן (לְעַבְדוּת זֶרָה).

וּמִמִּתְכַּת כֶּסֶף וְזָהָב אֲשֶׁר הֵם אִתָּם.  
(י"ז) לֹא יִמְצָא בָכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה אוֹ  
בֵּית אָב אוֹ שְׂבֵט אֲשֶׁר לָבוּ מִפְּנֵה  
הַיּוֹם מֵעַם ה' אֱלֹהֵינוּ כְּדִי לִלְכַת  
וְלַעֲבֹד אֶת נַעֲבָדֵי הָאֹמוֹת הָאֵלֶּה, וְלֹא  
יְהִי בָכֶם שְׂרָשׁ נוֹתֵן פְּרִי רָעִיל אוֹ מֵר

(טו) וְאַתֶּם מוֹדְעִים לְאֲשֶׁר הָיָה לָנוּ  
כְּשֶׁגִּבְנוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְלְאֲשֶׁר הָיָה לָנוּ  
כְּשֶׁהִלְכְּנוּ בְּתוֹכֵי הָאֹמוֹת אֲשֶׁר  
עֲבַרְתֶּם בָּהֶם.  
(טז) וּכְכֹר רְאִיתֶם אֶת שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת  
גִּלְלֵיהֶם הָעוֹשִׂים מִגְזֵרֵי עֵץ וְאֲבָנִים

יט לא ייבא יי למשפך לה ארי כן יתקף  
רגזא דני וחמתה בגברא ההוא וינדבקו בה  
כל לוטיא דכתיבין בספרא הדין וימחי יי  
ית שמה מתחות שמיא:

(יט) לא־יאבֹה יהוה סֶלַח לוֹ כִּי אֶזְעַן אֶף־יְהוָה  
וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וּרְבִצָּה בּוֹ כָּל־הָאֲלֹה הַכְּתוּבָה  
בְּסֵפֶר הַזֶּה וּמָחָה יְהוָה אֶת־שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:

את האזן פֶּדֶרְךָ שֶׁהיא רְגִילָה ויכולה לִשְׁמַע, כְּפִי  
דֶּרֶךְ הָאָרֶץ. וְקִנְאָתוֹ. לְשׁוֹן חֲמָה, אנפרטמנ"ט,  
אחיזת לבישת נקמה, ואינו מעביר על המדה.

כ"ג יִעֲשֶׂן אֶף־ה' • על־יְדֵי כַעַס, הגוף מתחמם  
והעשן יוצא מן האף, וכן: "עלה עשן באפו",  
ואף־על־פי שאין זו לפני המקום, הכתוב משמיע

כ וינפרשנה יי לבישא מכל שבטיא דישראל  
ככל לוטיא קנא דכתיבין בספרא דאורייתא  
הדין:

(כ) וְהִבְדִּילוּ יְהוָה לְרַעְהָ מִכָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל כָּל־  
אֱלֹהֵת הַבְּרִית הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה:

ה'טפחא' נתונה תחת 'בספר', ו'התורה הזאת'  
דבוקים זה לזה, לכך אמר: "הזאת". וכאן ה'טפחא'  
נתונה תחת 'התורה', נמצא 'ספר התורה' דבוקים  
זה לזה, לפיכך לשון זכר נופל אחרייו, שֶׁהַלְשׁוֹן נופל  
על ה'ספר'.

כ"ג הכתובה בספר התורה הזו • ולמעלה הוא  
אומר: (לעיל כח) "בספר התורה הזאת, גם כל חלי וכל  
מכה וגו'?" "הזאת", לשון נקבה, מוסב על 'התורה'.  
'הזה', לשון זכר, מוסב על 'הספר'. ועל־ידי פסוק  
הטעמים הן נחלקים לשתי לשונות: בפרשת הקללות

כא וימר דרא בתראה בגיכון די קומון  
מבתיכון ובר עממין דיימי מארעא רחיקא  
ויחזון ית מחתא דארעא בהיא וית מרעהא  
די אמרע יי בה:

(כא) וְאָמַר הַדּוֹר הָאַחֲרוֹן בְּגִיכֶם אֲשֶׁר יִקְוֹמוּ  
מֵאַחֲרֵיכֶם וְהִנֵּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה וְרָאוּ  
אֶת־מִפְּוֹת הָאָרֶץ הַהוּא וְאֶת־תַּחְלָאִיהָ אֲשֶׁר־חָלָה  
יְהוָה בָּהּ:

כב בגפרתא ומלחא יקידת כל ארעה לא  
תזרע ולא תצמח ולא יסק בה כל עסבא  
כמהפכתא דסדם ועמרה אדמה וצבונים די  
הפך יי ברגזה ובחממה:

(כב) גִּפְרִית וּמֶלַח שְׂרָפָה כָּל־אַרְעָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא  
תִצְמַח וְלֹא־יַעֲלֶה בָּהּ כָּל־עֵשֶׂב כְּמַהפַּכַּת סֹדֶם  
וְעַמֻּרָה אֲדָמָה וּצְבוֹנִים אֲשֶׁר הִפָּךְ יְהוָה בְּאָפוֹ  
וּבַחֲמָתוֹ:

כג וימרון כל עממא על מה עבד יי פדין  
לארעא דרא מא תקוף רגזא רבא הדין:

(כג) וְאָמְרוּ כָּל־הַגּוֹיִם עַל־מָה עָשָׂה יְהוָה כִּכָּה לְאָרֶץ  
הַזֹּאת מֶה חָרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

באש ובגפרית, ולכן היא לא תזרע  
ולא תצמח ולא יצא ממנה דבר מן  
הצמחים כמו שהפך את סדם ועמרה  
אדמה וצבונים אשר הפך ה' אותן  
בכעסו ובחמתו.  
(כג) ולכן יאמרו כל האומות, על מה  
עשה ה' כזאת בארץ הזאת, ומה היא  
סבת חזק הכעס העצום הזה.

התורה הזאת.  
(כא) ולכן יאמרו אנשי הדור האחר,  
מן בניכם אשר יעמדו מן הבאים  
אחריכם והנכרי אשר יבוא מארץ  
רחוקה, באשר הם מביטים על  
המכות שבאו על הארץ ההיא ועל  
מחלותיה אשר החליא ה' אותה.  
(כב) עד שהיתה כל ארצה שרופה

(יט) לא ירצה ה' למחל זאת לו, אלא  
בעת ההיא יתחזק כעסו של ה'  
וחמתו עליו, אזי תדבק בו כל השלת  
האשמה הכתובה בספר הזה עד  
שימחה ה' את שמו מתחת השמים.  
(כ) ויברר ה' אותו לרעה מתוך כל  
שבטי ישראל, ככל השלות האשמה  
המגדרות בברית הכתובה בספר

(כד) וַיֹּאמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיאֹו אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

כד וַיֹּאמְרוּ עַל דְּשָׁבְקוּ יְת קִימָא דִּי אֱלֹהָא דְאַבְהָתְהוֹן דִּי גִזַּר עִמָּהוֹן בְּאַפְקוּתָהּ יְתְהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:

(כה) וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא־יַדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם:

כה וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּם וְלֹא חָלַק לָהֶם: אוֹתוֹ אֱלֹהִים שִׁבְחָרוּ לָהֶם, לֹא חָלַק לָהֶם שׁוֹם נִחְלָה וְשׁוֹם חָלַק.

כז"א לֹא־יַדְעוּם • לֹא יָדְעוּ בָהֶם גְּבוּרַת אֱלֹהוּת. וְלֹא חָלַק לָהֶם • לֹא נָתַם לְחֻלְקָם. וְאוֹנֶקְלוּס תַּרְגָּם: 'וְלֹא אוֹטִיבָא לְהוֹן', לֹא הִטִּיבוּ לָהֶם שׁוֹם טוֹבָה. וְלִשׁוֹן

כו וַיִּחְרְ־אָף יְהוָה בְּאַרְצָן הַהוּא לְהַבִּיאַ עֲלֵיהָ אֶת־כָּל־הַקְּלָלָה הַכְּתוּבָה בַּסֵּפֶר הַזֶּה:

כו וַיִּחְרַשׁ יְהוָה מַעַל אֲדָמָתָם בָּאָף וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְכֶם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כִּיּוֹם הַזֶּה:

כו וַיִּחְרַף רַגְזָא דִּי בְּאַרְעָא הַהִיא לְאַיְתָאָה עֲלֶיהָ יְת כָּל לְוִטְיָא דְכְּתִיבִין בַּסֵּפֶרָא הַדִּין:

כז"ב וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מַעַל אֲדָמָתָם בָּאָף וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַכְכֶם אֶל־אֶרֶץ אַחֶרֶת כִּיּוֹם הַזֶּה:

כו וַיִּשְׁלַטְלִנּוּן יְיָ מַעַל אֲרַעְהוֹן בְּרַגְזוֹ וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף רַגְזוֹ וְאַגְלִנּוֹן לְאַרְעָא אַחֶרִי כִּיּוֹמָא הַדִּין:

כז"ב וַיִּתְּשֵׁם ה' • כְּתַרְגוּמוֹ: 'וַיִּשְׁלַטְלִנּוֹן', וְכֵן: (יִרְמְיָה יב) "הִנְנִי נוֹתֵשֵׁם מַעַל אֲדָמָתָם".

(כח) הִנֵּסְתֶּרְתָּ לִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהִנְגַּלְתָּ לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ם

כח דְּמִטְמַרְן קְדָם יְיָ אֱלֹהֵנָא וּדְמַגְלִין לָנָא וּלְכַנְיָא עַד עוֹלָם לְמַעַבְדַּד יְת כָּל פְּתוּגְמֵי אוֹרִיתָא הַדָּא:

כז"ב הִנֵּסְתֶּרְתָּ לַה' אֱלֹהֵינוּ • וְאִם תֹּאמְרוּ: מַה בְּיָדֵינוּ לַעֲשׂוֹת, אִתָּהּ מַעֲנִישׁ אֶת הָרַבִּים עַל הָרַחֲוִי הַיְחִיד, שְׁנֵאָמַר: "פֶּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ וָגו'", וְאַחֲר־כֵּן "וְרָאוּ אֶת מַכּוֹת הָאָרֶץ הַהִיא", וְהִלָּא אֵין אָדָם יוֹדֵעַ מִטְּמוּנוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ? אֵין אֲנִי מַעֲנִישׁ אֶתְכֶם עַל "הִנֵּסְתֶּרְתָּ", שֶׁהֵן "לַה' אֱלֹהֵינוּ", וְהוּא יִפְרַע מֵאוֹתוֹ

יְחִיד, אָכֵל "הִנְגַּלּוֹת לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ", לְבַעַר הָרַע מִקְרַבְנוּ, וְאִם לֹא נַעֲשֶׂה דִין בָּהֶם, יַעֲשׂוּ (אֵת) הָרַבִּים. (סַנְהֶדְרִין מג) נְקוּד עַל "לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ", לְדַרְשׁ שְׁאָף עַל הִנְגַּלּוֹת לֹא עָנַשׁ אֶת הָרַבִּים עַד שֶׁעָבְרוּ אֶת הַיָּרְדֵּן מִשְׁקַבְלוֹ עֲלֵיהֶם אֶת הַשְּׂבֻעָה בְּהַר גְּרִזִּים וּבְהַר עֵיכָל, וְנַעֲשׂוּ עֲרָכִים זֶה לָזֶה.



(כד) אֲזִי יִשְׁיבוּ לָהֶם, כִּי זֹאת עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת בְּרִיתוֹ שֶׁל ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת אִתָּם בְּהוֹצִיאֹו אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.

(כה) וְהֵם הִלְכוּ בְּדַרְכָּם וַעֲבָדוּ נִעְבָּדִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם, נִעְבָּדִים שֶׁלֹּא הָיוּ מִפְּרִים לָהֶם וְלֹא הִגְדְּרוּ כְחֻלְקָם הַקָּצוּב לָהֶם.

(כו) וְהִתְחַזְּקָה חֲמָתוֹ שֶׁל ה' עַל אוֹתָהּ הָאָרֶץ, אֲזִי הִחִיל עָלֶיהָ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַגּוֹרְמִים לְמַנִּיעַת הַשִּׁפְעַת הַקְּתוּבִים בַּסֵּפֶר הַזֶּה.

(כז) אֲזִי תִלַּשׁ אֶת תּוֹשָׁבֶיהָ מֵעַם אֶרֶץ כְּכַעַס וּבַחֲמָה וּבְרַגְזוֹ עֲצוּם

הַגּוֹרֵר נִקְמָה, וְהַשְׁלִיךְ אוֹתָם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כְּהִיּוֹם הַזֶּה.

(כח) וְלִכְפֹּר יִלְמְדוּ לִקַּח לַעֲצָמָם וַיֹּאמְרוּ כֵּכָה, הִנֵּסְתֶּרְתָּ הֵן לַה' אֱלֹהֵינוּ, וְהִנְגַּלּוֹת כֵּלָן הֵן לָנוּ וּלְכַנְיָנוּ לַעֲוֹלָם אִם נַעֲשֶׂה אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה (מִלְשׁוֹן הוֹרְאָה) הַזֹּאת.

## ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

א ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמא האלין  
ברכן ולוטין די יהבית קדמך ותתוב ללכך  
בכל עממא די אגלך יי אלהך למסן:

ל (א) וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ עֲלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה  
הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהַשְׁבַּתְּ אֶל־  
לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדִּיחְתָּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה:

ב ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקבל  
למימרה בכל די אנא מפקדך יומא דין את  
ובניך בכל לבך ובכל נפשך:

(ב) וְשַׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי כָּל־  
אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם וּבָנִיךָ בְּכָל־לִבְּךָ  
וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

### ~ נקודות משיחות קודש ~

איך יכולה תשובה לעקור עון שהיה לפניך?

— הוא רק באשר רוצים לפעול דבר חדש, שלא היה בזמן הקודם. אבל באשר מדובר רק בברור וגילוי של מה שהיה כבר מאז, מוכן שגם פעולה מאוחרת יכולה לברר על הזמן הקודם.

וכן הוא בנידון־דידן: כל איש ישראל מצד מהותו ופנימיות נשמתו, הרי הוא טוב וקדוש, אלא שבזמן החטא, מציאותו האמיתית (הטובה) היא בהעלם; וכיון שבין, מוכן מה שיכולה התשובה (מאחזקה) לפעול למפרע — בין שאינה צריכה לפעול דבר חדש בזמן הקודם, אלא רק לברר ולגלות את הטוב והקדושה שהיו ביהודי גם קודם לכן (בשעת החטא).

(ע"פ לקוטי שיחות כרך 1 עמ' 45 — מותר 'לקראת שבת')

אודות פעולת התשובה, איתא בגמרא (יומא פו, ב ובפרש"י שם) אשר תשובה מאחזקה פועלת ש"דונות נעשו לו כזכיות", ו"נעקר עונו מתחילתו". כלומר, תשובה זו יכולה לפעול גם למפרע — שנעקר העון לגמרי, ונחשב כאילו לא היה מעולם.

ולכאורה תמוה: כלל הוא בעולם, אשר 'סיבה' מוכרחת להיות קדומה ל'מסובב' (התוצאה) ממנה. ואם־כן כיצד שיך שהתשובה תהיה סיבה לעקור את רוע העבירה "מתחלתו" (ה'מסובב'), מאחר שהיא באה מִשֵּׁף זמן לאחריה?

ונראה לבאר:

כלל זה, שפעולה אינה יכולה לפעול על דבר שקדם לה

ג ויתוב יי אלהך ית שבי גלותך וירחם עלך  
ויתוב ויכשנך מכל עממא די יבדרנך יי  
אלהך למסן:

(ג) וְיָשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרַחֲמֶךָ וְיָשָׁב  
וְקִבְּצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ  
שָׁמָּה:

שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם,  
ויכשנאלין הכתיב גאלה לעצמו, שהוא ישוב עממם.

ז"ל וְיָשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ • הִיא לוֹ לְכַתֵּב:  
"וְהָשִׁיב אֶת שְׁבוּתְךָ". רבותינו למדו מכאן, בבבלי

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

ונפשך.  
(ג) אִי ה' אֱלֹהֶיךָ יחזר אליך, וירחם  
עליך וישוב ויאסף אותך מכל העמים  
אשר פזר אותך שמה.

בתוככי כל האמות אשר דחה אותך  
ה' אֱלֹהֶיךָ שמה.  
(ב) מיד שוב אל ה' אֱלֹהֶיךָ, וקבל על  
עצמך את פקדנתו ככל אשר אני פוקד  
עליך בו היום, אתה ובניך, בכל לבך

(א) וכאשר יחולו עליך כל הענינים  
האלה מן הברכה ומן הדברים  
הגורמים למניעת השפיע אשר  
הקראתי אותם עליך בקול, איז חזר  
ואמר לעצמך (תכיר בכך) שאתה שרוי

לְאֶחָד אֶחָד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִם בְּגִלּוֹת שָׁאֵר הָאָמוֹת  
מְצִינוּ בָּן: (יחזקאל כט) "וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת מְצָרִים".

וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֶשׁ, שְׁגָדוֹל יוֹם קְבוּץ גְּלִיּוֹת וּבִקְשִׁי,  
כָּאֵלּוּ הוּא עֲצָמוֹ צָרִיף לְהִיּוֹת אוֹחֵז בִּידָיו מִמֶּשׁ אִישׁ  
אִישׁ מִמְקוֹמוֹ, כְּעִנְיָן שְׁנֵאמַר: (ישעיה כז) "וְאַתֶּם תִּלְקְטוּ

דָּאָם יְהִי גִלּוֹתָךְ בְּסִיפִי שְׁמִיָּא מִתְמָן  
יִכְנָשְׁךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִתְמָן יִקְרַבְךָ:

(ד) אִם־יְהִיָּה נִדְחָךְ בְּקִצָּה הַשָּׁמַיִם מִשֶּׁם יִקְבָּצְךָ  
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשֶּׁם יִקְחָךְ:

ה וְיַעֲלֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ לָאָרֶץ דִּירִיתוֹ אֲבִהֶתְךָ  
וּתְרַמֶּה וְיִוָּטֵב לָךְ וְיִסְגָּנְךָ מֵאֲבִהֶתְךָ:

(ה) וְהִבִּיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ  
אֲבֹתֶיךָ וִירְשֶׁתָּהּ וְהִיטִבְךָ וְהִרְבֶּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ:

ו וְיַעֲדִי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת טַפְשׁוֹת לְפָנֶיךָ וְיֵת  
טַפְשׁוֹת לְפָנֶיךָ דְּבָנֶיךָ לְמִרְחֵם יֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ  
בְּכָל לְבָב וּבְכָל נַפְשְׁךָ בְּדִיל חֲיִידֶיךָ:

(ו) וְכָל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְכֶּךָ וְאֶת־לִבְבִי וְרַעֲךָ  
לְאִהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ  
לְמַעַן חֲיִידֶיךָ:

### ~ נקודות משיחות קודש ~

אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי לִי – קו הַעֲבוּדָה, הִיא תַּפְלָה. וּבִפְרָט  
בְּמִינוֹ אֱלֹהִים, שָׁאִין לָנוּ אֵלָּא עֲבוּדָה שְׁבֵלֵב זוֹ תַּפְלָה, שְׁתוּפָל  
וּמִחֲבָר אֶת יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבִשְׁמִים. אִישׁ לְרַעְיוֹהוּ וּמִתְנוּת  
לְאֲבִיוָנִים – הֵקוּ שֶׁל גְּמִילוּת חֲסִדִים.

(לְקוּטֵי שִׁחוּת, כִּרְך כד, עמ' 177)

אֶת לִבְכֶּךָ וְאֶת לִבְבִי (ו, ל) רִאשִׁי־תְבוּת אֱלֹהִים (בעל הטורים)  
רִאשִׁי־תְבוּת זֶה, שְׁמוּרָה עַל עֲבוּדַת הַתְּשׁוּבָה, הוּא הַקְדָּמָה  
וְיִסוּד לְתוֹרָה, עֲבוּדָה וּגְמִילוּת חֲסִדִים הַנִּרְמָזִים בְּתַבַּת  
אֱלֹהִים. אֵנָּה לִידוֹ וְשִׁמְתִּי לָךְ – עִנְיָן עָרִי מְקַלֵּט, וּבְעֲבוּדַת  
הָאֱדָם זֶהוּ קוֹ הַתְּוֹרָה, כִּי דְבָרֵי תוֹרָה קוֹלְטִין (מכות י, א).

### ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

ז וְיִתֵּן יְיָ אֱלֹהֶיךָ יֵת כָּל לְוִטְיָא הָאֵלִין עַל  
בְּעִלֵי דְבְּכָךְ וְעַל סְנָאָךְ דִּי רְדִפְכוּךְ:

(ז) וְנָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל־הָאֵלוֹת הָאֵלֶּה  
עַל־אֹיְבֶיךָ וְעַל־שֹׁנְאֶיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ:

ח וְאֶת תְּתוּב וְתַקְבֵּל בְּמִימְרָא דִּי וְתַעֲבֵד יֵת  
כָּל פְּקוּדוֹהֵי דִי אֲנָא מִפְּקָדְךָ יוֹמָא דִּין:

(ח) וְאֶתָּה תִּשׁוּב וְשִׁמְעַת בְּקוֹל יְהוָה וְעֲשִׂיתָ  
אֶת־כָּל־מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצִוֶּה הַיּוֹם:

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

הָאֲשֶׁם וְהַעֲנֵשׁ עַל אוֹיְבֶיךָ וְעַל שׁוֹנְאֵיךָ  
אֲשֶׁר רָדְפוּךָ.

כֹּה וְכִיטִיב אֱלֹהִים וְנִרְבָּה אוֹתָךְ יוֹתֵר מִן  
אֲבוֹתֶיךָ.

(ח) וְאֶתָּה תִּחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה וְתִקְבֵּל עַל  
עֲצָמְךָ אֶת פְּקֻדַּת ה', וְתַעֲשֶׂה אֶת כָּל  
מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי פוֹקֵד עָלֶיךָ בְּהֵן  
הַיּוֹם.

(ו) וְה' אֱלֹהֶיךָ יִתֵּן 'פְּתִיחוֹת הַלֵּב'  
בְּלִבְךָ וּבְלֵב צָאֲצָאֶיךָ (בְּתַגְמוּל טוֹב) עַל  
אֲהֻבְתְּךָ לֵה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לֵב וּבְכָל  
נַפְשְׁךָ, לְמַעַן תִּחְיֶה.

(ז) וְיִכְנִסְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ  
אֲשֶׁר אֲחֻזּוֹ בְּה' אֲבוֹתֶיךָ, וְתִאָּחַז אִתָּהּ

(ז) וְאֲנִי יִחִיל ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת כָּל

ט וַיֹּתִירָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל עֹבְדֵי יָדְךָ בְּלֹא  
דְּמָעָה וּבְלֹא דִבְעִיךָ וּבִאֲבָא דְאַרְעָה  
לְטָב אֲרִי יָתִיב יְיָ לְמַחְדֵּי עֲלֶיךָ לְטָב כְּמָא  
דִּי חֲדֵי עַל אֲבָהֶיךָ:

י אֲרִי תִקְבֵּל בְּמִימְרָא דִּינִי אֱלֹהֶיךָ לְמִטְר  
פְּקֻדֵּיהִי וּקְזָמוּהִי דְכַתִּיבִין בְּסִפְרָא  
דְּאוּרִימָא דְדִין אֲרִי תַתִּיב קֳדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ  
בְּכָל לִפְךָ וּבְכָל נִפְשֶׁךָ:

(ט) וַהֲתִירָךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי  
בְּטָנְךָ וּבְפָרִי בְּהַמְתֶּךָ וּבְפָרִי אֲדַמְתֶּךָ לְטָבָה כִּי יָשׁוּב  
יְהוָה לְשׁוֹשׁ עֲלֶיךָ לְטָב כַּאֲשֶׁר-שָׁשׂ עַל-אֲבֹתֶיךָ:

(י) כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו  
וּחֻקֹּתָיו הַפְּתוּבָה בְּסִפֵּר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב  
אֶל-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:

## ~ יום שישי כ"ו אלול ~

יא אֲרִי תִפְקֹדְתָא הִדָּא דִּי אָנָּא מִפְקֹדְךָ יוֹמָא  
דִּין לֹא מִפְרָשָׁא הִיא מִנְךָ וְלֹא רַחֲמֵיךָ הִיא:

(יא) כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם  
לֹא-נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא-רַחֲקָה הוּא:

יב כִּי לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ • לֹא מְכַסֶּה הִיא מִמֶּךָ,  
כְּמוֹ שְ�נֵאמַר: (לעיל יד) "כִּי יִפְלֹא", וְתַרְגּוּמוֹ 'אֲרִי תִכְפֹּס',  
וְחֻבּוּשָׁה בְּטָמוֹן.

יג לֹא בְּשִׁמְיָא הִיא לְמִימַר מִן יִסַּק לָנָא  
לְשִׁמְיָא וְיִסְבָּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָנָא יְתָה  
וְנַעֲבֹדְנָה:

(יב) לֹא בְּשִׁמְיָם הוּא לְאֹמַר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׁמִימָה  
וְיִקְחָה לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

יד כִּי לֹא בְּשִׁמְיָם הוּא • (עירובין נה) שְׁאֵלוּ הֵיטָה בְּשִׁמְיָם, הֵיטָה צָרִיךְ לַעֲלוֹת אַחֲרֶיהָ וּלְלַמְדָּה.

יז וְלֹא מַעֲבָרָא לִימָא הִיא לְמִימַר מִן יַעֲבֵר  
לָנָא לְעֵבְרָא דִּימָא וְיִסְבָּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָנָא  
יְתָה וְנַעֲבֹדְנָה:

(יג) וְלֹא-מַעֲבָר לַיִם הוּא לְאֹמַר מִי יַעֲבֵר-לָנוּ  
אֶל-עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחָה לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:

יח אֲרִי קְרִיב לָךְ פְּתֻמָּא לְחֵדָא בְּפוּמְךָ  
וּבְלִבְךָ לְמַעֲבָדָה:

(יד) כִּי-קְרִיב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְבְּךָ  
לַעֲשׂוֹתוֹ: ׀

יט כִּי-קְרִיב אֵלֶיךָ • הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָכֶם בְּכָתֵב וּבְעַל-פֶּה.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית-יהודית

לפיהן.  
(יג) ואינן בצד ההוא של הים עד  
שיאמר האומר, מי זה שיעבר לנו אל  
הצד ההוא של הים, ויקח אותן לנו  
וישמיע אותן לנו ונפעל לפיהן.  
(יד) אל הדבר קרוב אליך מאד,  
אתה יכול בפיך ובלבך לעשות  
לפיהן.

הזה, כי תחזור בתשובה אל ה' אלהיך  
בכל לבך ובכל נפשך.  
(יא) ודע כי המצוות הללו אשר אני  
פוקד עליך בהן היום, אינן בהסתתר  
ממך ולא רחוקות.  
(יב) אינן בשמים עד שיאמר האומר,  
מי זה שיעלה לנו אל השמים ויוריד  
אותן לנו, וישמיע אותן לנו ונפעל

(ט) ויוסיף לך ה' אלהיך בכל מעשה  
ידך, בפרי בטןך ובפרי בהמותיך  
ובפרי ארצך, כל טוב, כי יחזור ה'  
ויבון רצונו אליך לטוב כמו שפנו  
רצונו לאבותיך.  
(י) כי קבלת על עצמך את פקדת ה'  
אלהיך, ולקח שמר את כל מצוותיו  
ואת חוקותיו הפתובות בספר התורה

## ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

(טו) רֵאָה נָתַתִּי לִפְנֵיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב  
וְאֶת־הַמָּוֶת וְאֶת־הָרָע:

כ"י: אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַטּוֹב. זֶה תְּלוּי בְּזֶה: אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב – הָרִי לְךָ חַיִּים, וְאִם תַּעֲשֶׂה רָע – הָרִי לְךָ הַמָּוֶת, וְהַפְּתוּב מִפָּרֶשׁ וְהוֹלֵךְ הֵי אֶפֶס.

## ~ נקודות משיחות קודש ~

עָלִיו אֲדוֹנוּ. וְלָכֵן צָרִיכָה לַהֲתַפְּסֵס בְּחִירַת הָאָדָם בַּתּוֹרָה  
וּבַמִּצְוֹת עַל צְוֵי הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ־הוּא "וּבַחֲרַת בְּחַיִּים".  
אֶפֶס לִפְנֵי־כֵן מְקַדִּים הַפְּסוּק וְאוֹמֵר "רֵאָה נָתַתִּי..." – וְגַם  
בְּצֻוֵּי "וּבַחֲרַת" מְדַגֵּשׁ בַּפְּסוּק "וּבַחֲרַת בְּחַיִּים" – כִּי  
הַקְדוּשָׁה-בְּרוּךְ־הוּא רוֹצֵה, שֶׁתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת יִתְּדוּ אֶל כָּל  
מִצִּיאוֹתָיו שֶׁל הָאָדָם וְכַחוֹתָיו, וְלִפְיָךְ צָרִיךְ גַּם הַשֶּׁקֶל  
לְהִבִּין וְלַחוּשׁ שֶׁתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת הֵם הַחַיִּים וְהַטּוֹב.

(לקוטי שיחות, פרשת וישלח, כרך טו)

בְּאַזְהָרוֹת הַכְּלָלִיּוֹת עַל קִיּוֹם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, נֶאֱמַר "רֵאָה  
נָתַתִּי לִפְנֵיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב... וּבַחֲרַת בְּחַיִּים".  
לְכַאוּרָה, "רוֹאֶה" הָאָדָם בְּעֵינָיו שֶׁכָּלוּ שְׂדֵרָךְ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת  
הֵיא "חַיִּים וְטוֹב", וְלִשְׁם מָה יֵשׁ צָרָךְ לְהַזְהִירוֹ שֶׁיִּבְחַר  
בְּחַיִּים?  
אֲלָא, הַהִסְבֵּר לָכֵךְ הוּא: אִם בְּחִירַת הָאָדָם בַּתּוֹרָה וּבַמִּצְוֹת  
תִּתְּבַסֵּס רַק עַל הַבְּנִתוֹ הַשִּׁקְלִית שֶׁהֵם הַחַיִּים וְהַטּוֹב, הוּא  
לֹא יֵהָא עֲדִין עוֹבֵד ה'. כִּי עֲבֹדַת ה' הִיא כְּעֲבֹדַת הָעֶבֶד  
לְאֲדוֹנוֹ: כָּל מָה שֶׁהָעֶבֶד עוֹשֶׂה הוּא מִפְּנֵי הָעַל שֶׁהִטִּיל

טו די אָנא מִפְּקֻדָּה יוֹמָא דִּין לְמַרְחֵם יָת יְיָ  
אֱלֹהֶיךָ לְמַהֲרֵךְ בְּאַרְחֵן דְּתַקְנֵן קְדָמוּהִי וְלִמְשֵׁר  
פְּקוּדוּהִי וְקִנְיָמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתַסְגִּי  
וּבִבְרַכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּאַרְעָא דִּי אַתָּה עָלַל לְתַמְנָן  
לְמִירְתָּה:

(טו) אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצֻּוֹךְ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ  
לְלַבֵּת בְּדַרְכָּיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֵּיהֶם וּמִשְׁפָּטָיו  
וְחַיֵּית וּרְבִית וּבְרַכָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּאַרְצֵן אֲשֶׁר־אַתָּה  
בְּא־שְׂמָה לְרִשְׁתָּהּ:

כ"י: אֲשֶׁר אֲנִכִּי מִצֻּוֹךְ הַיּוֹם לְאַהֲבָה. הָרִי הַטּוֹב, וְכו' תְּלוּי. וְחַיֵּית וּרְבִית. הָרִי הַחַיִּים.

י' וְאִם יִפְגִּי לָכֵךְ וְלֹא תִקְבַּל וְתִטְעִי וְתִסְגִּיד  
לְטַעֲוֹת עַמְמֵיָא וְתִפְלַחֲנִין:

(י') וְאִם־יִפְגֶּה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִית  
לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וְעִבַּדְתָּם:

כ"י: וְאִם־יִפְגֶּה לְבָבְךָ. הָרִי הָרָע.

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

לְאַחֲזָה.  
(י') וְאִם לָכֵךְ פּוֹנֶה בְּעַקְמוּמִיּוֹת, וְלֹא  
קִבַּלְתָּ זֹאת עַל עַצְמְךָ, וְנָטִיתָ וְסָגַדְתָּ  
לְנִעְבָדִים אֲחֵרִים וְעִבַּדְתָּ אוֹתָם.

בְּדַרְכָּיו וּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וְחֻקֵּיהֶם  
וּמִשְׁפָּטָיו, וְלָכֵךְ תַּחֲזִיק וְתִרְבֶּה, וְיִשְׁרָה  
ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת בְּרַכְּתוֹ לְךָ בְּאַרְצֵן אֲשֶׁר  
אַתָּה הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לָכֵם

(טו) רֵאָה בְּתִשְׁוֹמֶת לֵב כִּי אֲנִי כָּכָר  
שְׂמַתִּי בֵּין גִּידֶךָ (לִפְנֵיךָ) הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים  
וְאֶת הַטּוֹב, אֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע.  
(טו) לִפִּי שְׂאֵנִי פוֹקֵד עָלֶיךָ בּוֹ הַיּוֹם,  
כִּי תִאָּהֵב אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ, וְתִתְּהַלֵּךְ

יח חֲנִיתִי לְכוֹן יוֹמָא דִּין אָרִי מִיבֵד תִּיבְדוֹן  
לֹא תוֹרְכוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא דִּי אַתְּ עֵבֶר יְת  
נִרְדָּנָא לְמַעַל לְמַמְן לְמִיִּרְמָה:

(יח) הַגִּדְתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבְד תִּאֲבִדוֹן לֹא־תֵאָרִיבֶן  
יָמִים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֶתָּה עֵבֶר אֶת־הִירְדֵן לְבוֹא  
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

כז"י • כִּי אֶבְד תִּאֲבִדוֹן • הָרִי הַמָּוֶת.

יט אֲסִיִּהֲדִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יְת שְׁמִיָּא וְיְת  
אַרְעָא חֲנִי וּמוֹתָא יְהִיבִית קְדָמָךְ בִּרְכוֹן  
וּלְדוֹטִין וְתַתְרַעֲי בְּחִי בְּדִיל דְּתִיחִי אַתְּ  
וּבְנִיךְ:

(יט) הָעֵדֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ  
הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבַחֲרָתְ  
בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיָה אֶתָּה וְזָרַעְךָ:

שְׁנַעֲשׂוּ לֹא לְשָׂכָר וְלֹא לְהַפְסֵד, אִם זֹכִין אֵין מִקְבְּלִין  
שָׂכָר, וְאִם חוֹטְאִין אֵין מִקְבְּלִין פְּרַעְנוֹת, לֹא שְׁנוּ אֶת  
מִדָּתָם — אֶתָּם שְׂאִם זְכִיתָם, תִּקְבְּלוּ שָׂכָר, וְאִם  
חֲטֹאתָם, תִּקְבְּלוּ פְּרַעְנוֹת, עַל־אֲחַת־פְּמָה־וּכְמָה! .  
וּבַחֲרָתְ בְּחַיִּים • אֲנִי מוֹרָה לָכֶם שֶׁתִּבְחָרוּ בְּחֵלֶק  
הַחַיִּים, בְּאָדָם הָאוֹמֵר לְבָנוֹ: 'בַּחֲרֵ לִךְ חֵלֶק יְפֵה  
בְּנַחֲלָתִי', וּמַעֲמִידוֹ עַל חֵלֶק הַיְּפֵה, וְאוֹמֵר לוֹ: 'אַתָּה  
זֶה בָּרֵךְ לִךְ'. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: (תְּהִלִּים טו) "ה' מִנֵּת חֵלֶק־י  
וְכוֹסִי, אֶתָּה תוֹמִיד גּוֹרְלִי", הַנַּחֲתָ יָדִי עַל גּוֹרֵל הַטּוֹב  
לוֹמֵר: 'אַתָּה זֶה קַח לִךְ'.

כז"י • הָעֵדֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ •  
שֶׁהֵם קְיָמִים לְעוֹלָם, וְכַאֲשֶׁר תִּקְרָה אֶתְכֶם הָרַעָה,  
יְהִיו עֲדִים שְׂאֲנֵי הַתְּרִיתִי בָכֶם בְּכָל זֹאת. (סְפָרִי הָאֲדִינוּ)  
דְּבַר אַחֵר: "הָעֵדֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְגו'",  
אֲמַר לָהֶם הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא לִישְׂרָאֵל: הִסְתַּכְּלוּ  
בַּשָּׁמַיִם שֶׁבְּרָאֲתִי לְשֹׁמֵשׁ אֶתְכֶם, שְׁמָא שְׁנוּ אֶת  
מִדָּתָם? ! שְׁמָא לֹא עָלָה גִלְגַּל חֲמָה מִן הַמִּזְרַח וְהָאִיר  
לְכָל הָעוֹלָם? ! כְּעִנְיָן שְׁנֶאֱמַר: "וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ  
וַיָּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ". הִסְתַּכְּלוּ בְּאָרֶץ שֶׁבְּרָאֲתִי לְשֹׁמֵשׁ אֶתְכֶם,  
שְׁמָא שְׁנֵתָה מִדָּתָה? ! שְׁמָא זָרַעְתָם אוֹתָהּ וְלֹא צִמְחָה,  
אוֹ שְׁמָא זָרַעְתָם חֲסִים וְהִעֲלָתָה שְׁעוּרִים? ! וְמָה אֵלוֹ

כ למרְחֵם יְת יִי אֱלֹהֶךָ לְקַבְּלָא לְמִיִּמְרָה  
וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחֲלָתָהּ אָרִי הוּא חֲנִיךְ  
וְאוֹרְכוֹת יוֹמִיד לְמַתֵּב עַל אַרְעָא דִּי קְיָיִם יִי  
לְאַבְהֶתְךָ לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמַמְן  
לְהוֹן:  
פ פ פ

(כ) לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשֹׁמֵעַ בְּקוֹלֹ וּלְדַבָּקָה  
בּוֹ כִּי הוּא חֲנִיךְ וְאֶרֶץ יוֹמִיד לְשַׁבֵּת עַל־הָאָדָמָה  
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיַעֲקֹב  
לָתֵת לָהֶם:

מ' פסוקים, לבב"ו סימן. חסלת פרשת נצבים

ההפטרה לציבור ולשמו"ת לקמן עמודים רמ - רמג

פירוש רס"ג - תרגום ועיבוד מערבית־יהודית

(ב) וְזֹאת כַּאֲשֶׁר תֹּאמַר אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ,  
וְתִקְבַּל עַל עַצְמְךָ אֶת פְּקֻדָּתוֹ, וְתִדְבֹק  
בְּצִיּוֹת אֱלֹהֵי כִי הוּא הַחַיּוֹת שְׁלֵךְ לְאַרְבֵּךְ  
זְמַן חֲנִיךְ בְּזֶה שִׁתְּתַקֵּים עַל הָאָדָמָה  
אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם, לִיצְחָק וּלְיַעֲקֹב, לְאַבְרָהָם  
וּלְיַעֲקֹב וּלְיַעֲקֹב, כִּי יִתֵּן לָהֶם.

הָאָרֶץ כִּי אֲנִי כְּבֹר שְׁמִיתִי בֵּין יְדֵיכֶם  
(לְפָנֵיכֶם) אֶת הַחַיִּים וְהַמָּוֶת, אֶת הַבְּרָכָה  
וְאֶת הַדְּבָרִים הַגּוֹרְמִים לְמִנִּיעַת  
הַשֶּׁפַע, וְלִי נִרְאָה עֲבוּרֶךָ כִּי תִבְחָר  
בְּחַיִּים כְּדִי שִׁתְּחַיֶּה אֶתָּה וְהַשּׁוֹשֵׁלֶת  
שְׁלֵךְ.

(יח) אֲנִי מוֹדִיעַ לָכֶם מִן הַיּוֹם כִּי  
יִבְדִּי אֶתְכֶם, וְלֹא יִתְאַרְכוּ חַיִּיכֶם עַל  
הָאָדָמָה אֲשֶׁר אֶתָּה עוֹבֵר אֶת הַיְּרֵדִין  
לְלַכֵּת אֵלֶיהָ לְהִיּוֹת לָכֶם לְאַחֲזָה.  
(יט) וּכְבֹר הַצְּבָתִי עֲדִים עֲלֵיכֶם הַיּוֹם  
אֶת הַשָּׁמַיִם (שְׁמִים פֹּה לְשׁוֹן יַחֲדִיד) וְאֶת

## לוח תהלים

יום ראשון, כ"א אלול < מפרק קד עד סוף פרק קה ופרקים סא-סג

יום שני, כ"ב אלול < מפרק קו עד סוף פרק קז ופרקים סד-סו

יום שלישי, כ"ג אלול < מפרק קח עד סוף פרק קיב ופרקים סז-סט

יום רביעי, כ"ד אלול < מפרק קיג עד סוף פרק קיח ופרקים ע-עב

יום חמישי, כ"ה אלול < מתחילת פרק קיט עד סוף פסוק צו ופרקים עג-עה

יום שישי, כ"ו אלול < פרק קיט מפסוק צז עד סוף הפרק צו ופרקים עז-עח

שבת קודש, כ"ז אלול < פרק כ, מפרק קכ עד סוף פרק קלד ופרקים עט-פא

### ממכתבי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ

שמעתי מזקני ארץ שבימיהם  
היה המנהג שכל אחד היה  
אומר בכל יום את הקאפיטל  
[פרק] תהילים לפי שנות חייו.  
למשל אם מלאו לו כ' שנה ונכנס  
לשנת הכ"א היה אומר פרק  
כ"א בתהילים וכן היו אומרים  
גם את התהילים לפי שנות בניו  
ובנותיו שזוהי סגולה שלא ייצאו  
לתרבות רעה...

(תמוז תרס"ו)

...בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה  
לכללות אנ"ש שי' אשר יקבעו, שבבתי-  
הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מנין  
מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו  
שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש  
כנהוג. ובקשתי זאת בתקפה עומדת, לזכות  
הרבים, (וראוי ה' לעשות כן בכל בית כנסת,  
כי איננו ענין פרטי של מפלגת החסידים יחיו  
בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות  
בכל מיילי דמיטב מנפש ועד בשר...

(ט"ו סיון, תרפ"ח)

## תניא יומי

### ~ יום ראשון כ"א אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 246, ומקור ושורש כל... עד עמ' קכד, במקומו:

יִרְאָה עֲלָאָה, – יראה עליונה, יִרְאָה בִּשְׁת, – שהוא כוש  
מגדולת הקב"ה, וְיֵשׁ בְּחִינָה – בגדולת ה', שְׁמִמְנָה בָּאָה  
– בחינת ומדריגת אהבה, הנקראת אֶהְבָּה רַבָּה, וְיֵשׁ בְּחִינָה  
– בגדולת ה', שְׁמִמְנָה בָּאָה אֶהְבָּה זוטא. – המדריגה  
הקטנה יותר באהבה; כל

האמור הוא במדות  
הפנימיות של אהבה ושל  
יראה – הבאות מחכמה-  
בינה דעת, מהבנה  
ומהתבוננות בגדולת ה',  
וְכֵן בְּמִדּוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת,  
שָׁחַן: חֶסֶד כו'. –  
ו"גבורה" וכו' – הן  
באות כולן מחכמה-בינה-  
דעת, מההתבוננות  
בגדולת ה', וּבְכָל־  
בכל המדות, צָרִיךְ  
לְהִיּוֹת מְלַבֵּשׁ בָּהֶן  
בְּחִינַת תְּדַעַת, שֶׁהוּא  
בְּחִינַת הַתְקַשְׁרוֹת  
הַנֶּפֶשׁ, הַקְשׁוּרָה  
וְהַקּוֹעָה בְּהַשְׁגָּה זו  
שְׁמִמְנָה אִיּוֹה עֵינֵן  
מְגַדֶּלֶת ה', שְׁמִמְנָה  
נִזְלָדָה בָּהּ – בנפש,  
אִיּוֹה מִדָּה מִהֲמִדּוֹת, –  
הרי בשעה שהנפש  
מבינה את הענין, נדרש

להלן יסביר רבנו הזקן את הכוחות והספירות של חכמה-בינה-  
דעת – בנפש האלקית. וּמְקוֹר וְשֹׁרֶשׁ כָּל הַמִּדּוֹת הֵן  
מִחֲכָמָה-בִּינָה-דַּעַת, דְּחִינּוֹ: תְּחִלָּתָהּ הִיא מְקוֹר הַשִּׁכְל'  
הַמְשִׁיג אֶת ה' וְחֲכָמָתוֹ וְגִדְלָתוֹ וּמִדּוֹתָיו הַקְדוּשׁוֹת  
שְׁמִמְנָה וּמַחִיָּה בָּהֶן כָּל  
הָעוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים  
וְתַתְּיוֹנִים, – הרי

המקור של השכל המבין  
כל זאת – הוא ספירת  
ה"חכמה" שבנפשו  
האלקית של יהודי, וּבִינָה  
היא – כוח הַהִתְבּוֹנְנוֹת  
בְּהַשְׁגָּה זו – של גדולת  
ה' ושל מדותיו, בְּאִרְכּוֹ  
וְרַחֲב וְעֵמֶק בִּינָתוֹ, –  
כפי שהוסבר בלמדנו  
הפרק השלישי של החלק  
הראשון של ספר  
ה"תניא", שבשכל ישנן  
ששה קצוות של אורך,  
רוחב ועומק: "אורך" –  
ירידת השכל במשלים  
וכדומה, שיהיה מובן גם  
למי שאינו משיג את  
השכל העמוק כפי שהוא  
לפני הירידה; "רוחב" –  
רחבות השכל בפרטים  
והסתעפויות רבות של

השכל; "ועומק" – העמקות מה שיש בשכל, עומק לפני  
מעומק, לְהַכִּיֵּן דָּבָר מִתּוֹךְ דְּבָרִי, וְלַהּוֹלִיד מִהַשְׁגָּה זו  
תוֹלְדוֹתֶיהָ, שָׁחַן מִדּוֹת אֶהְבָּה וְיִרְאָה – שהן תולדות  
ההשגה, שעל ידי הכנתו גדולות הקדוש-ברוך-הוא, נולדת בו  
אהבה להקב"ה או יראה מהקב"ה, וּשְׁאֵרֵי מִדּוֹת הַנּוֹלְדוֹת  
בְּנֶפֶשׁ הָאֱלֹהִית, הַמְשַׁכְּלִת וּמִתְבּוֹנְנֶת בְּגִדְלַת ה'. כִּי  
לְגִדְלָתוֹ אֵין חֶקֶר, וְיֵשׁ בְּחִינַת גִּדְלַת ה', שְׁעֲלִיכִי  
הַתְבּוֹנְנוֹת הַנֶּפֶשׁ הָאֱלֹהִית בָּהּ – תַּפֵּל עֲלֶיהָ אֵימָתָהּ  
וּפָחַד שֶׁהִיא יִרְאָה תַּמָּאָה, – יראה תחתונה, שֶׁהִיא  
בְּחִינַת מְלֻכּוֹת, וְיֵשׁ בְּחִינַת גִּדְלַת ה' שְׁמִמְנָה בָּאָה

שיהיה כוח ה"דעת", שיהיה קשור ונתון בענין שהוא משיג,  
כִּי בְּהֶסֶח תְּדַעַת כְּרָגַע מִהַשְׁגָּה זו – מִסְתַּלְקֶת גַּם-כֵּן  
הַמִּדָּה הַנּוֹלְדָה מִמֶּנָּה, מִהַגְלִי – שהיתה לפני זה בגלוי,  
בְּנֶפֶשׁ אֵל הַהֶעֱלָם, – שבנפש היא באופן של העלם,  
לְהִיּוֹת בָּהּ – רק בְּכַח וְלֹא בְּפִעֻלָּה. – שרק בכוח יש לו  
האהבה או היראה, אבל בפועל ובגילוי אין לו אותה מדה.  
מי מביא שהאהבה או היראה תהיה בפועל – הרי זה כוח  
ה"דעת". שכן, על ידי ההתקשרות אל השכל באופן שאין  
הוא מסיח דעתו ממנו אף לא לרגע אחד – המדות הנולדות  
מן השכל הן בהתגלות ו"בפועל", וְלָכֵן נִקְרָא הַזּוּג בְּלִשׁוֹן

41. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ב' פ' (אוה"ת בראשית ע' 2048 ואילך)".

ומקשרת נקודת ה"חכמה" ל"בינה", "חכמה" משולה למעין שהמים נובעים ממנו טיפין טיפין, ו"בינה" משולה לנהר שהמים שופעים בו בהתפשטות ובהתרחבות – והכוונה היא שממעין החכמה יבוא לנהר הבינה. ואילו "דעת תחתון"

מקשר את המוחין למדות, שמשכל ומהשגה יבוא ענין המדות, והוא מעניק למדות חיות וקיום. על-כל-פנים מוסבר כאן איך כל עשרת הכוחות והספירות בנפש האלקית הם בעניני אלקות, ועל-ידם הרי "מבשרי אחזה אלקה", יכולים להבין בספירות העליונות.

הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאגרת הקודש סוף סימן ט"ז

לכאורה כמה ענינים (ושמות) בחו"ב וכאן מדייק הנ"ל (דרך, רח"צ). ויל"פ דכאן עקרו ב' בנוגע למדות (וכנ"ל דבי' המוחין מתחיל: ומקור ושורש כל המדות כו') ולכן גם בנוגע לב' ד"ע כן הוא. ועפ"מ שנת' דדעת הוא זוג ב' היסודות דחו"ב כו' ודרך ורח"צ הם ב' יסודות דחו"ב (ראה מאו"א בערך דעת, דרך, רח"צ וש"ג).

"דעת"<sup>42</sup>, מפני שהוא לשון התקשרות. – ומהתקשרות כזו, ישנה תולדה, ובענין ההתקשרות של שכל ישנה תולדה של מדות, וזהו בחינת דעת תחתון – המדרגה התחתונה בבחינת "דעת", [נסח אחר: הדעת התחתון], המתפשט

במדות ומתלבש בהן להחיותן ולקיימן. ויש בחינת דעת העליון, – המדרגה העליונה בבחינת "דעת" שהוא בחינת התקשרות וחבור מקור השכל המשיג עמק המשיג, שהוא פנקדה וכברק המבריק על שכלו, – יקשר כל זאת שיתפשט למטה, ויבא עמק

המשיג לידי הבנה, בתרחבת הפאור בארץ ורחב, שהיא בחינת בינה, הנקראת "רחובות הנהר", כמו שיתבאר במקומו<sup>43</sup>: – כלומר, זו בחינת ה"דעת" המחברת "חכמה" ל"בינה", ש"חכמה" שהיא נקודה, וכברק המתגלה ונעלם מיד, מחברת בחינת ה"דעת" שתבוא בהשגה של "בינה" ולא בצורה של נקודה, אלא בהתפשטות ובהרבה פרטים בהשגה, ומשלים והסברים המורידים את השכל למטה יותר – הרי זה הכוח והבחינה של "דעת" המחברת

## ~ יום שני כ"ב אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכד, טז אהובי אחי... עד עמ' 248, דף פ'.

שידוע לו מצב פרנסתם, שנתדלדלה מאד בזמנים האחרונים, ובכל זאת נוגע הדבר בנפשם, שמבלי הבט על מצבם, יחזיקו את ה"מעמד" לצדקת ארץ ישראל, ומציין טעמים על כך גם על פי דין, וגם על-פי 'לפנים משורת הדין'.

טז. אהובי, אחי ורעי

אשר – קרובים

ויקרים לי כנפשי! –

ישנה מעלה בקרבתי של

אח וישנה מעלה בקרבתי

ומסירותו של ידיד

וחבירי<sup>1</sup>; רבנו הזקן מציין

שני הביטויים "אחיי" ו"רעיי", שהאגרת נכתבה מתוך האהבה בשני האופנים. הנה לא נעלם ממני צוק העתים, – הללו, אשר נתדלדלה הפרנסה, ובפרט הידועים לי ממחניהם

לאנשי קהלת וכו' כנזכר לעיל, רבות מאגרות הקודש שלו, כתב רבנו הזקן, בקשר לענין הצדקה בכלל, וצדקת ארץ ישראל (בשביל אלה שעוסקים בתורה ובעבודה בארץ ישראל) בפרט, חלק מאגרות הקודש הופנו לקהילות מסוימות

בהזדמנויות מסוימות.

אגרת הקודש סימן טז,

נכתבה לקהילה מסוימת,

כפי שצוין בראשית

האגרת: "לאנשי ק' וכו'",

וכפי הנראה מתוכן

האגרת, היה מצב

הפרנסה באותה קהילה ירוד מאד, ונתקבלו ידיעות אצל רבנו הזקן, שה"מעמד" של אותה קהילה עבור "כולל חב"ד" (צדקת ארץ ישראל) קטן בגלל כך. לכן כתב להם רבנו הזקן,

42. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה ח"ג ספ"ג". 43. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "צ"ע כוונתו "במקומו" – ואולי הכוונה להמקומות בח"א (ראה מפתחות) וכן בלקו"ת וכו'". 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד חילוק אחותי רעיתי – לקו"ת ר"פ בהר.

לחיי חבירך", שהוא – כד המים, דבר השוה לשניהם בשוה – לגבי שניהם מדובר על צורך נפש שווה, לשנות להשיב נפשם בצמא, אבל אם העני צריך להם לפי הטף ועצים וכסות בקרה וכה"ל – צרכי חיים דומים, כל דברים אלו

קודמין לכל מלבושי כבוד – מלבושים שלא זקוקים להם בגלל קור וכדומה, אלא הם מלבושי כבוד, וזבח משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של האדם וכל בני ביתו, ולא שיהיה – לומר בזה "חייך קודמין", מאחר שאינן חיי נפש ממש כמו של העני שוה בשוה ממש, בראיתא – כמו שמצינו בגדרים דף פ. – "מעייין של בני העיר – חייהן וחיי אחרים – חייהן קודמין לחיי אחרים; (שתיית) בהמתם [ובהמת]

אחרים – בהמתם] קודמת לבהמת אחרים; כביסתן וכביסת אחרים – כביסתן קודמת לכביסת אחרים" ואילו אם מדובר במים ל"חיי אחרים וכביסתן – חיי אחרים קודמין לכביסתן" – מפני שאצל האחרים זה יותר ענין של חיים. הרי, שאם הצרכים אינם שווה בשוה ממש, גם אם מדובר בדבר נחוץ מאד, בכל זאת לא אומרים "חייך קודמין לחיי חבירך", בשעה שלגבי אותם עניים מדובר אודות לחם לפי הטף, עצים ומלבושים להגן מפני הקור, הרי זה קודם וחשוב יותר אפילו מצרכים חשובים למשפחה העצמית, למרות שלפי הבנתם הם – אלה הם דברים מאד חשובים להם.

מקהלכם, אשר ממה ידם – ומצב פרנסתם ירד מטה, בלי שום משען ומשענה, – כלומר, שלא הבעל ולא האשה מרוויחים לפרנסה, וממש לונים ואוכלים, – נאלצים ללוות כספים כדי לקנות צרכי אוכל, ה' ירחם עליהם וירחיב להם בצר בקרוב, – הרי מצב זה – כותב רבנו הזקן – ידוע לי, ועם כל זה – מבלי הבט על המצב האיום, לא טוב הם עושים לנפשם, לפי הנשמע, אשר קפצו ידם הפתוחה מעודם עד היום הזה, לתן – לתת, ביד מלאה ועין יפה לכל הצטרפות ההכרחיות לדי מחסור האביונים נקיים, אשר ענייהם נשואות אלינו ואם אנו לא נרחם עליהם ח"ו מי ירחם עליהם וחי אחיך עמך כתיב ולא אמרו חייך קודמין אלא כשביד אחד קיתון של מים וכו' שהוא דבר השוה לשניהם בשוה לשתות להשיב נפשם בצמא. אבל אם העני צריך לחם לפי הטף ועצים וכסות בקרה וכה"ל כל דברים אלו קודמין לכל מלבושי כבוד וזבח משפחה בשר ודגים וכל מטעמים של האדם וכב"ב ולא שיהיה בזה חייך קודמין מאחר שאינן חיי נפש ממש כמו של העני שוה בשוה ממש כראיתא בגדרים דף פ'.

נרחם עליהם, חסד ושלום – מי ירחם עליהם? "וחי אחיך עמך" כתיב! – כלומר, גם בצרכי החיים המוכרחים ביותר, יתחלקו עם יהודי שני, ולא אמרו – חכמינו ז"ל: "חייך קודמין", אלא כשביד אחד קיתון של מים וכו', – מה שחכמינו ז"ל אומרים שחיי של אדם באים לפני חייו של הזולת, ו"חי אחיך עמך" הכוונה, שאתה בעצמך (חייך אתה) בא תחילה, הם אמרו זאת רק כשיש ביד אחד כד מים המספיקים להחזקת חייו של אדם אחד בלבד, עד שיגיעו למקום ישוב שיש שם מים, ואם יתחלק במים אלה עם יהודי שני, שניהם לא ישארו בחיים, שאז אומרים "חייך קודמין

ובכ"מ". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו שאין מרויחים עתה". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו 1) שאין להם מלפנים ג"כ, 2) שגם לאכילה אין (חיי נפש)". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה מוסיף בכמות הנתינה (תרומות פ"ד מ"ג)". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תואר בלתי רגיל לאביון. ואפ"ל דתרתו משמע גם מל' נקי מנסכיר". 6. בהר כה, לו. 7. ב"מ סב, א.

## ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 248, והנה זהו עפ"י... עד עמ' קכה, ונפש:

לְרַחֲמִים, וְכָל הַמַּאֲמִין לִבְבוֹ וּבְכּוּשׁ רַחֲמִיו, יְהִי מְאִיזָה טַעַם שִׁיחִיָּה – גִּוְרָם כִּף לְמַעְלָה, לִבְכּוּשׁ וְכו' – את הרחמים שלמעלה, חֶסֶד וְשִׁלּוּם. – כל זה הוא הרי ענין הנוגע לעתיד (ובהווה, ופועל שיתן עד שיהי' בשוה עמך – הוספת

כ"ק אדמו"ר שליט"א);  
אך, יש בזה ענין הנוגע גם לעבר (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ופועל שיתן יותר מאשר יהי' לעצמו - כיון שזהו) לשם כפרת עוונות ותיקון עוונות של העבר; ומה גם, כִּי אָדָם – אֵין צָדִיק כָּאֲרִין אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב תָּמִיד וְלֹא יִחַטָּא<sup>11</sup>, וְהַצְדָּקָה מִכְּפָרַת<sup>12</sup> וּמִגְנָה מִן הַפְּרָעוֹת וְכו'<sup>13</sup>, וְלֹאֲת – ולכן, הִיא – הצדקה היא, רְפוּאָה הַגּוֹף וְנַפְשׁ<sup>14</sup> מִמָּוֶשׁ, "אֲשֶׁר עוֹר בְּעַד עוֹר וְכָל אֲשֶׁר לְאִישׁ יִתֵּן בְּעַד נַפְשׁוֹ"<sup>15</sup>. – הרי שלא

וְהִנֵּה, זֶהוּ עַל־פִּי שְׁוֹרֵת הָדִין גָּמוּר, – צרכי חיים של הזולת קודמים לצרכיו הסתמיים הוא, ומה גם לצרכי הלוקסוס שלו, אֲבָל בְּאֵמֶת גַּם אִם הוּא עֲנִין דְּלֹא שִׁיךְ בְּלִיכָה הָאִי טַעַמָּא – טעם זה, שחיוו ממש של הזולת קודמים לצרכיו

הסתמיים הוא, הרי גם במצב כזה כשלא מדובר אצלו בבשר ודגים וכל מטעמים, אלא כדי שיתן צדקה עליו לתת חלק מלחמו, או כשאצל המקבל, העני, לא מדובר על ענין של לחם ממש לילדיו הקטנים או צרכי חיים אחרים, אלא סתם דברים נצרכים, רָאוּי לְכָל אָדָם שְׁלֹא לְרַדְקָה לְהַעֲמִיד עַל הָדִין, – לנהוג אך ורק כפי שהדין מחייב, רַק לְרַדְקָה חֲיוֹ וּלְכַנֵּס לְפָנָי וּלְפָנֵים מְשׁוֹרֵת הָדִין, – גם אם על פי דין לא מוטל עליו, באותו מקרה, להתחלק עם הזולת – יעשה זאת

## אגרת הקדש

והנה זהו עפ"י שוורת הדין גמור. אבל באמת גם אם הוא ענין דלא שייך כ"כ ה"ט ראוי לכל אדם שלא לדקדק להעמיד על הדין רק לדחוק חיוו וליכנס לפני ולפנים משורת הדין ולדאוג לעצמו ממאור"ל שכל המדקדק בכך סוף בא לידי כך ח"ו וגם כי כולנו צריכים לרחמי שמים בכל עת באתערותא דלתתא דוקא בכל עת ובכל שעה לעורר רחמינו על הצריכים לרחמים וכל המאמין לבבו וכובש רחמיו יהיה מאיזה טעם שיהיה גורם כך למעלה לכבוש וכו' ח"ו ומה גם כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב תמיד ולא יחטא והצדקה מכפרת ומגינה מן הפורענות וכו' ולזאת היא רפואת הגוף ונפש ממש אשר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו בשגם אנו מאמינים בני מאמינים כי הצדקה אינה רק הלואה להקב"ה כדכתיב מלוה ה' חונן דל וגמולו ישלם לו בכפליים בעולם הזה דשכר כל המצות ליכא בעוה"ז לבד מצדקה לפי שהוא טוב

שייך להגביל את עצמו לתת רק עד לסכום מסוים, כשם שלא שייך להגביל את הסכום שמוציאים בשביל רפואה, שכן, אדם נותן כל אשר לו לשם רפואתו, ולשם הצלת נפשו. כל זה מדובר אודות נתינה; אך, לאמיתו של דבר, אין זו "נתינה". שכן, הקדוש ברוך הוא משלם זאת ובהכפלה. ובלשון רבנו הזקן: בְּשִׁנְיָם, אֲנִי מְאֲמִינִים בְּנֵי מְאֲמִינִים, כִּי הַצְדָּקָה אֵינָה רַק הַלּוּאָה לְהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא<sup>16</sup>, בְּדַכְתִּיב: – כמו שכתוב<sup>17</sup>: "מְלוּהָ ה' חוֹנֵן דָּל, וְגִמְלוֹ יִשְׁלַם לוֹ" בְּכַפְלִיִּים – לא רק בעולם הבא, אלא גם בְּעוֹלָם הַזֶּה, דְּשִׁכָּר כָּל הַמִּצְוֹת לִיכָא – אינו בְּעוֹלָם הַזֶּה, לְבַד מִצְדָּקָה<sup>18</sup>, – שאת שכרה משלמים בעולם הזה, לְפִי שֶׁהוּא טוֹב לְבְרִיּוֹת<sup>19</sup>,

מצד לפנים משורת הדין, וְלִיכָא לְעַצְמוֹ מְאֲמָר רַ"ן<sup>20</sup>, – גם כשעל-פי דין "שלך קודם לשל כל אדם", אבל אומרת הגמרא, שְׁכָל הַמְדַקְדָּק בְּכָף – וכפי שרש"י מפרש, שאין הוא נכנס "לפנים משורת הדין" אלא נוהג כפי שהדין מחייב בלבד, סוֹף בָּא לִידֵי כָף, – שיצטרך להזדקק לצדקה, חֶסֶד וְשִׁלּוּם<sup>21</sup>. – כלומר, המדקדק בזה לעשות רק כמו שהוא על פי דין – סופו שבא לידי כך חס-ושלום, שיצטרך הוא עצמו להזדקק לקבלת צדקה ח"ו, וְגַם<sup>22</sup>, כִּי בְּלִגְנֵי צָרִיכִים לְרַחֲמֵי שָׁמַיִם בְּכָל עֵת, – רחמים מן השמים הנמשכים על ידי בְּאִתְעוּרָתָא דְלִתְתָּא – בהתעוררות העבודה למטה דְּדִקָּא בְּכָל עֵת וּבְכָל שְׁעָה, לְעוֹרֵר רַחֲמֵינוּ עַל הַצָּרִיכִים

8. ב"מ לג, א. בגמ' שם: "כל המקיים (ופרש"י מדקדק) בעצמו כך סוף בא לידי כך ח"ו". (לעיין בד"ס). 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאגה: 1) מהעתיד, 2) בנוגע לממון (מזוני)". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בנוגע: 1) להווה, 2) גם לבני וחיי". 11. קהלת ז, כ. 12. ראה דבר"ב פ"ה, ג. 13. ראה ויק"ר רפכ"ז. 14. ראה תנחומא משפטים טו. 15. איוב יא, יד. וראה אגרת התשובה ספ"ג. 16. ראה ב"ב י, סע"א ופרש"י וחדא"ג מהר"ל שם. 17. משלי יט, יז. 18. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה שלילת השכר דמצות בעוה"ז אינו נוגע בנדו"ד (כ"א רק החיוב דישנו בצדקה). וי"ל דמרמז עוד טעם: סגולה לפרנסה בעוה"ז - בכל המצות אינה לבד בצדקה (וכמש"נ - בכפליים מנתינתו)". 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי נפק"מ כאן הטעם? וי"ל דבזה מוסיף דאפילו אינו בסוג וחי אחיך - בכ"ז שייך הנ"ל, כיון שהוא בכלל בריות (ראה פל"ב) ועפ"י יומתק שבאווארנט (שלא לדקדק) כל הג'

**כְּרֵאִיתָא** – כפי שאנו מוצאים ב' – מסכת קדושין, סוף פָּרָק קמ"א<sup>20</sup>, וגם יש לחוש לַעֲנֵשׁ<sup>21</sup>, חס־ושלום, בְּשִׁחְבָּרְיוֹ נִמְנִים לְדַבֵּר מִצְוָה וְהוּא לֹא נִמְנָה עִמָּהֶם<sup>22</sup>, – כשאחרים

## אגרת הקדש

הפסוק<sup>24</sup> "וחסרון לא יוכל להמנות". וְלִשְׁמֹעִים יִנָּעַם, וְתִבְאֵא עֲלֵיהֶם בְּרַכַּת טוֹב, בְּכָל מְלִי דְמִיטֵב, הַטִּיבָה ה' לְמוֹכִים וְיִשְׁרִים<sup>25</sup>, בְּנִפְשָׁם וְנִפְשָׁ – כרצונם וכרצון

לבריות כראיתא בקדושין ס"פ קמא וגם יש לחוש לעונש ח"ו כשחבריו נמנים לדבר מצוה והוא לא נמנה עמיהם כנודע ממאור"ל ולשומעים יונעם ותבוא עליהם ברכת טוב בכל מילי דמיטב הטיבה ה' לטובים וישרים כנפשם ונפש הדו"ש מכל לב ונפש:

הַדּוֹרֵשׁ שְׁלֹמֶם מִכָּל לֵב וְנִפְשָׁ – כוונת רבנו הזקן, שהטוב שיעשה אתם השי"ת יהי זה כפי רצונם הם וכפי רצונו של רבנו הזקן.

מבני הקהילה נותנים ה"מעמדות" שלהם ל"כולל" והוא אינו נותן – הרי זה שהם מצטרפים יחד ונמנים לדבר מצוה ואילו הוא אינו מצטרף אתם, בְּנִדְעָ מִמָּאֵמֶר רַז"ל<sup>23</sup>. – על כך את

## ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכה, יז נודע דבאתערותא... עד עמ' 250, וע"ש היטב.

כלומר, למרות שבהשוואה לעולם הזה ממש נקרא גן-עדן בשם עולם הבא", שכן זה בא אחרי (ובתור שכר על) העבודה של עולם הזה<sup>3</sup>, אבל הרי בהשוואה ל"עולם הבא" של זמן התחיה, נקרא כל סדר ההשתלשלות, גם העולמות הרוחניים וגן-עדן בשם "עולם הזה". שכן, הם כולם ענינים ובחינות השייכות (גם כעת) לגילוי השגה ("הזה" הוא לשון גילוי), ואילו "עולם הבא" של זמן התחיה, הוא למעלה מגילוי השגה, כפי שיסביר להלן<sup>4</sup>. פָּרוּשׁ, "הַפְּרֹת" – הַיֵּא הַשְּׁפָעָה הַנִּשְׁפָּעָה – נמשכת, מִמְקוֹר

יז. נִדְעָ דְב' אֲתַעְרוּתָא דְלִתְתָּא<sup>5</sup>, – על ידי ההתעוררות של עבודת האדם למטה, שְׁהָאֲדָם מְעוֹרֵר בְּלִבּוֹ מִדַּת הַחֶסֶד – לעשות צדקה וחסד, וְ – מעורר רַחֲמָנוּת – שלו, עַל כָּל הַצְּרִיכִים לְרַחֲמִים – הוא מעורר על-ידי-זה "אֲתַעְרוּתָא דְלִעֲלִיא", – התעוררות

## אגרת הקדש

יז נודע דבאתערותא דלתתא שהאדם מעורר בלבו מדת החסד ורחמנות על כל

הצריכים לרחמים אתערותא דלעילא לעורר עליו רחמים רבים ממקור הרחמים להשפיע לו הפירות בעוה"ז והקרן לעוה"ב. פי' הפירות היא השפעה הנשפעת ממקור הרחמים וחי' החיים ב"ה ונמשכת למטה מטה בבחינת השתלשלות העולמות מלמעלה למטה כו' עד שמתלבשת בעוה"ז הגשמי בבני חי' ומוזני כו' והקרן הוא כמ"ש רחבה מצותך מאד והל"ל

למעלה, לְעוֹרֵר עָלָיו רַחֲמִים רַבִּים מִמְקוֹר הַרַחֲמִים, – לא רק מדת הרחמים שבסדר ההשתלשלות, שהיא רחמים בהגבלה, אלא ממקור מדת הרחמים, שמשם הרחמים הם בלי הגבלה, כנזכר בפרק מ"ה בחלק הראשון של ספר ה"תניא", שזה נקרא "אב

הרחמים" (לא "אב הרחמן" כי אם "אב הרחמים"), מקור הרחמים, משם נמשכים רחמים על האדם, לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ הַפְּרֹת בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְהַקְרִין לְעוֹלָם הַבָּא<sup>6</sup>. להלן יפרש רבנו הזקן, שהשפעת הפירות בעולם הזה, אין הכוונה רק ההשפעה בעניני עולם הזה, בבני חי' ומוזני, אלא זה כולל גם ההשפעות וההשגות של גן-עדן, שכל זה נקרא "עולם הזה" בהשוואה ל"עולם הבא" שהוא זמן תחיית המתים.

הגבלות: אע"פ שנאמר: (1) וחי - לא ידקדק בזה, (2) אחיך - יתן גם לבריות, (3) עמך - לא יהי' בשווה כ"א יותר להמקבל". 20. מ, א. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לא רק מניעת שכר". 22. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ובמילא גם אם נתן כבר לצדקה כדרוש לפני" ובמילא נתעלמו כל הענינים דלעיל - צריך ליתן עוד בעת המנין כו' - חידוש אגה"ק זו". 23. חגיגה ט, ב. ברכות כו, א. 24. קהלת א, טו. 25. ל' הכתוב - תהלים קכה, ד. 1. זח"א פח, א. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "משנה ריש פאה. פיה"מ שם. וראה ד"ה כל המרחם תש"ט (סה"מ תש"ט ע' 7 (הב''))". 3. רמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ח. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וראה פמ"ח".

עליונה מאשר ההתגלות שבגן-עדן התחתון ובגן-עדן העליון, ההוכחה על כך היא, **שְׁהָרִי כָּל נִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים וְהַתְּנַאִים וְהַנְּבִיאִים, שֶׁהֵם עֵתָה בְּגִן־עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן בְּרוֹם הַמַּעְלֹת,** – והמדריגות, יתלבשו בגופותיהם לעתיד<sup>10</sup>, ויקומו בזמן התחייה<sup>10</sup> להנות מזיו השכינה.

– שיאיר בעולם הזה לנשמות בגופים, מן ההכרח הרי לומר, שתהיה זו התגלות עליונה בהרבה מאשר ההתגלות שבגן-עדן העליון, שבגלל זה כדאי שהנשמות הנמצאות בדרגות העליונות ביותר בגן עדן העליון, תתלבשנה בגוף כדי לקבל הגילוי של זמן תחיית המתים, וזהו גילוי שהוא רק ענין של צדקה וחסד חנם. שכן, אין בכוח ההתעוררות למטה להמשיך סוג גילוי כזה, ההתעוררות למטה היא רק בבחינת "כלי" לקליטת גילוי זה. במה,

איפוא, הגילוי שלעתיד נעלה יותר אפילו מן הגילוי שבגן-עדן העליון? יסביר רבנו הזקן להלן: **לְפִי שֶׁהֵאָרָה וְהַגִּילוי שֶׁבְּגִן־עֵדֶן הָיָא בְּחִינַת "מַמְלָא כָּל עֲלָמִין"**<sup>11</sup>, – ממלא כל העולמות – החיות האלקית המצומצמת ומותאמת לדרגת הנברא, ומתלבשת בפנימיות הנברא, **שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְׁתַּלְשְׁלוֹת מִמְדְּרָגָה לְמִדְּרָגָה** – החיות יורדת ומשתלשלת ומתמצמת ממדריגה למדריגה, **עַל־יְדֵי צִמְצוּמִים עֲצוּמִים,** – המצמצמים ומקטינים את החיות ואת הגילוי, **וּכְמֵאמֹר רַבּוֹתֵינוּ זְכָרוֹנָם לְבָרְכָהּ:**<sup>12</sup> **"בְּיוֹד נִבְרָא עוֹלָם הַבָּא,"** – כלומר, גן-עדן, שנברא באות יו"ד, והאות יו"ד היא הרי צמצום של נקודה, **וְהָיָא בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלֵאָה,** – יו"ד היא בחינת חכמה עליונה. שכן, ה"יו"ד של שם הוי' רומזת על "חכמה עילאה" (עליונה), הראשונה מעשר הספירות של עולם ה"אצילות", **הַנִּקְרָאת – "חכמה" נקראת "עֵדֶן הָעֲלִיּוֹן,"** – "עדן" שהוא למעלה והוא מקור "גן עדן", **הַמַּשְׁתַּלְשֵׁל וּמִתְלַבֵּשׁ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת,** – בחינת וספירת ה"חכמה" משתלשלת ומתלבשת בכל העולמות להוותם ולהחיותם, **כְּמֹ**

בענינים גשמיים – הרי כל זה נקרא "פירות", שכשם שפירות האילן אינם כמו האילן עצמו שהוא תמיד אותו אילן, ואילו הפירות מתחלפים. כך משתנה ההשפעה מעולם לעולם, **וְהַקֶּהָן – הוּא כְּמֹ שֶׁתּוֹבֵב:**<sup>13</sup> **"רַחֲבָה מִצּוֹתָהּ מְאֹד,"**

**וְהוּא לִיָּה לְמִימֶר – הִיא לוֹ לומר, "מִצּוֹתֶיךָ" לְשׁוֹן רַבִּים – לְפִי הַפִּירוֹשׁ** שהכוונה היא למצוות בכלל, שאין להן קץ, **הִיא צִדִּיק לומר "מצותיך" לְשׁוֹן רַבִּים, (וְגַם לְשׁוֹן "רַחֲבָה" אֵינוֹ מוֹכֵן); – שכן, הלשון הרגיל בזה הוא: גדולה, רבה, רמה, נישאה, אֵלָּא "מִצּוֹתֶיךָ" דִּיקָא, – המצוה שלך דוקא היא בבחינת "רחבה מאד", כלי רחב ל"מאד" שלמעלה, הִיא מִצּוֹת הַצְּדָקָה, שֶׁהִיא מִצּוֹת ה' מְשֻׁשׁ, מֵה שֶׁהִקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ עוֹשֶׂה תְּמִיד לְהַחֲיוֹת הָעוֹלָמוֹת, וְעוֹשֶׂה – כך,**

**לְעֵתִיד בִּיתֵּר שָׂאת וְעוֹ, – בכמות ובאיכות, מה שהקדוש־ברוך־הוא מחיה כעת העולמות ומה שיחיה לעתיד את העולמות ביתר חיות ובסוג חיות נעלה יותר, הרי זה ענין של צדקה מהקב"ה, לכן נקראת מצות הצדקה "מצותך", המצוה שלך. שכן, הקב"ה בעצמו עושה תמיד ענין הצדקה, וּכְמֹ שֶׁתּוֹבֵב:**<sup>14</sup> **"וְשִׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה כּוֹ", – הרי נקראת צדקה "דרך ה'", שהיא דרך ה', שהוא הולך בה, כְּמֹ דֶּרֶךְ שֶׁהוֹלְכִים בָּהּ מְעִיר לְעִיר, עַל־דֶּרֶךְ־מִשְׁלַל, בְּךָ הַצְּדָקָה הִיא בְּחִינַת גִּלּוּי וְהָאֲרֵת אֹרֶךְ אֵין־סוֹף בְּרוּךְ־הוּא "סוֹכֵב כָּל עֲלָמִין," – מקיף וסוכב על העולמות ומחיה אותם בחיות שאינה מצומצמת בהתאם למדריגתם, אלא היא למעלה מעלה מהן, שִׁיאִיר וְיִתְגַּלֶּה עַד עוֹלָם הָהָא, בְּאַתְּעֵרוּתָא דְּלִתְתָּא," – על ידי התעוררות למטה, בְּתוֹרַת צְדָקָה וְחֶסֶד חָנָם, – זה יתגלה ויאיר לְעֵתִיד בְּתוֹחַת הַמַּתִּים, בִּיתֵּר שָׂאת – בכמות, וְיִתֵּר עוֹ – באיכות, לְאֵין קֶץ מִבְּחִינַת גִּלּוּי (הָאֲרֵת) [הֵאָרָה] בְּגִן־עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן וְהָעֲלִיּוֹן, – לעתיד תהיה כאן למטה התגלות הרבה יותר**

5. תהלים קיט, צו. 6. וירא יח, יט. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מצוות". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תורה". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גילוי אלקות". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר שמחלק לב' זמנים (ובמילא מוכן שזהו גם ב' ענינים): לעתיד, בתחי'. רצ"ע". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה פמ"ח". 12. מנחות כט, ב.

דריקע אומרים טמא), ואומרים מי מכריע במחלוקת זו – רבה בר נחמני שהוא יחיד בנגעים ויחיד באהלות. ב"לקוטי תורה" של רבנו הזקן, פרשת תזריע, ישנו מאמר<sup>17</sup> המסביר בפרוטרוט ענין מחלוקת זו וענין מתיבתא דריקע בכלל. על-כל-פנים,

הגילוי שבגן-עדן הוא גילוי בבחינת "ממלא כל עלמין" – אור מצומצם. אכל גילוי ההארה שבתחית המתים יהיה מבחינת "סובב כל עלמין", שאינה בבחינת צמצום ושיעור וגבול, אלא כלי גבול ותכלית, כמו שנתבאר בלקוטי אמרים – ספר ה"תניא", פרק מח באור ענין "סובב כל

עלמין", – "סובב כל העולמות", שאינו כמשמעו כמו עגול, חס-ושלום, – שמשמעותו תהיה אור שהוא למעלה לגמרי מהדבר ושאינו נמצא בתוך הדבר, אלא שאינו בבחינת התלבשות וכו', – אלא המדובר הוא באור שאינו מתלבש בפנימיות הדבר על ידי צמצומו בהתאם למדרגת הדבר, אלא הוא למעלה במדרגה תוך הימצאו והשפעתו בדבר, ועין שם היטב.

שכתוב<sup>13</sup>: "כלם בחכמה עשית כו'", – הרי שהתהוות כל הנבראים היא מבחינת ה"חכמה", ו"החכמה תהיה כו"<sup>14</sup>, – הרי ש"חכמה" היא החיות של העולמות, ובגן-עדן – בחינת ה"חכמה" היא בבחינת גילוי ההשגה לכל חדר לפום

שיעורא דיליה, – לכל אחד לפי שיעורו, החיות האלקית של בחינת "חכמה" בעולמות, היא בהעלם, ואילו בגן-עדן היא באופן של גילוי, שהנשמות מבינות ומשיגות אלקות בהשגת המהות, פנודע שענין הנשמות בגן-עדן הוא מהשגת סודות התורה שעסק בעולם הזה בנגלה, – ובגן-עדן הוא

מבין ומשיג את הסודות שבתורה, בראיתא – כמו שכתוב בזהר הקדוש פרשת שלח<sup>15</sup>, – שם מבואר סדר ה"מתיבתא" של משה רבינו ו"מתיבתא דריקע", עד גם של נשים צדקניות ומרים הנביאה, ובגמרא<sup>16</sup> בעובדא – בסיפור של דרבה בר נחמני, – שם מביאה הגמרא, שבנין של ספק אם "בהרת קדמה לשער לבן" או "שער לבן קדמה לבהרת" – פלוגתא (מחלוקת) במתיבתא דריקע (הקב"ה אומר טהור, ומתיבתא

## אגרת הקדש

כו' והחכמה תחי' כו' ובג"ע היא בבחינת גילוי ההשגה לכל חדר לפום שיעורא דילי' כנודע שעונג הנשמות בג"ע הוא מהשגת סודות התורה שעסק בעוה"ז בנגלה כראיתא בזה"ק פ' שלח ובגמ' בעובדא דרבה בר נחמני. אבל גילוי ההארה שבתחית"מ יהי' מבחינת סובב כל עלמין שאינה בבחינת צמצום ושיעור וגבול אלא בלי גבול ותכלית כמו"ש בלק"א פמ"ח ביאור ענין סוכ"ע שאינו כמשמעו כמו עיגול ח"ו אלא שאינו בבחי' התלבשות וכו' וע"ש היטב.

## ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 250, וזהו שארז"ל ועטרותיהם... עד עמ' קכו, וד"ל.

בשווה, ונקרא "כתר" מלשון "בותרת"<sup>21</sup>, – כפי שמובא במלכים א' פרק ד' על הכותרות שנתן שלמה לעשות לעמודים, אפשר שזו ההוספה ב"כתר" לגבי "עטרה", עטרה – היא הרי על הראש, "תשית לראשו עטרת פז"<sup>22</sup>, "ועטרותיהם בראשיהם", ואילו כתר

מלשון כותרת – הוא על עמודים, וכיוון שגילוי אור הכתר לעתיד בתחיית המתים בא הרי על ידי קיום המצוות, שתרי"ג

וזהו שאמר רבותינו זכרונם לברכה<sup>18</sup>: – "העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה וכו' אלא צדיקים יושבין ועטרותיהם בראשיהם ונהנין כו"<sup>19</sup>, – מזיו השכינה, עטרה היא בחינת מקיף וסובב, – כלומר, אור שאינו מתצמצם ושאינו מתלבש

בפנימיות בהתאם לדרגתו של כל עולם או נבדא, אלא הוא אור היורד למטה<sup>20</sup> ומאיר באופן שהוא מקיף על הכל

## אגרת הקדש

וזהו שארז"ל

ועטרותיהם בראשיהם ונהנין כו' עטרה היא בחינת מקיף וסובב ונקרא כתר מלשון כותרת והוא בחי'

13. תהלים קד, כג. 14. קהלת ז, יב. 15. קסג, א. 16. ב"מ פו, א. 17. ד"ה קא מיפלגי במתיבתא דריקע. 18. ברכות יז, א. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועטרותיהם בראשיהם (מקיף - ועוד ענין) ונהנין כו' (פנימי)". 20. הרבי שליט"א העיר, שלמרות שהאור מאיר גם למטה, אי אפשר לומר שהוא מאיר למטה כמו למעלה, שכן "סוכ"ע - גילוי שלו בעולם העליון והתחתון שווה, ויש עוד ענין שונה לגמרי - האם כמו שהוא למע' כך מתגלה: התנשאות המלך על כל בני המדינה בשווה, אבל אינו דומה כלל לכמו שהיא בעצמו (לא בעצמותו כ"א אפילו בגילוי ובהרגש דעצמו)". 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזה נוגע כאן, ולא הענין שהוא מל' כתר לי - שתיקה וביטול (לקו"ת במדבר סט, א. תער"ב בתחלתו)". 22. תהלים כא, ד.

מִבְּחִינַת הַחֲכָמָה וְדַעַת שְׁבִגְנֵי עֶדֶן, כִּי "הַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא" כְּתִיב<sup>28</sup>, הוּא בְּחִינַת "כֶּתֶר עֲלִיּוֹן" הַנִּקְרָא "אֵין" בְּיָהּ הַקְדוּשָׁה<sup>29</sup>, וְהַשְׁפָּעָתוֹ וְהֶאֱתָרוֹ בְּבְחִינַת גִּלּוּי, – שִׁיכּוֹל לְהַשִּׁיגוֹ בְּהַשְׁגַּת הַמַּהוּת, הוּא דוֹקָא בְּשִׁנְשֻׁמָּה תִּתְלַבֵּשׁ בְּגוֹף וְךָ וְצַח אַחֵר הַתְּחִיָּה, – אַחֵר תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וּמִדּוּעַ הַדָּבָר כֵּךְ, שְׂבִגְנֵי עֶדֶן, כְּשֶׁהִנְשָׁמָה הִיא בְּלִי גּוֹף, אֵין הִיא יִכּוֹלָה לְהַשִּׁיג בְּגִלּוּי אֶת אֹרֶךְ הַכֶּתֶר, וְאִילוּ לְעֵתִיד לְבֹא בְּתְחִיַּת הַמֵּתִים, כְּשֶׁהִנְשָׁמָה תִּהְיֶה מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף (כִּידוּעַ<sup>30</sup> הַחֲכָמָה כְּדַעַת הַרַמְבַּ"ם<sup>31</sup>, שְׂתַכְלִית

הַמְצוּת שֶׁמֶן הַתּוֹרָה וְז' מְצוּת דְּרַבְנָן, הֵם תִּרְ"ךְ עֲמּוּדֵי אֹרֶךְ (תִּרְ"ךְ אוֹתִיּוֹת "כֶּתֶר")<sup>23</sup>, אֲפֶשֶׁר שֶׁלֶכֶן הוּא מְבִיא הַלְשׁוֹן "כּוֹתֵרוֹת" הַמּוֹבָאֵת בְּקֶשֶׁר לְעֲמּוּדִים. שֶׁכֵּן, זֶה כֶּתֶר עַל עֲמּוּדֵי הַמְצוּת, וְהוּא – בְּחִינַת הַ"כֶּתֶר" הִיא בְּחִינַת מִמְצָע הַמַּחְבֵּר

הָאֶרֶץ – וְהַתְּגִלּוֹת הַמֵּאֲצִיל אֵין-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא לְהִנְאָצִילִים, – שֶׁל עוֹלָם הַ"אֲצִילוּת", הַמֵּאֲצִיל הוּא הִרִי "אֵין-סוֹף" וְהַנְאָצִילִים הֵם הִרִי בְּ"עוֹלָם", שֶׁ"עוֹלָם" בְּכָלל הוּא הִרִי עֵינֵן שֶׁל גְּבוּל – הִרִי הַמְּמוּצָע בֵּין הַמֵּאֲצִיל לְבֵין הַנְאָצִילִים, הוּא בְּחִינַת וּסְפִירַת הַ"כֶּתֶר"; פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר שִׁיכֵת לְמֵאֲצִיל,

וְחִיצוֹנִיּוֹת הַכֶּתֶר שִׁיכֵת לְנֵאֲצִילִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּחִינַת הַ"כֶּתֶר" הִיא מְמוּצָעַת בֵּין הַמֵּאֲצִיל לְנֵאֲצִילִים – כְּלוּמֹר, עַל יְדֵי הַ"כֶּתֶר" נִמְשָׁךְ מִ"אֹרֶךְ אֵין-סוֹף" אֶל הַנְאָצִילִים שֶׁל עוֹלָם הַ"אֲצִילוּת", וְלְעֵתִיד יֵאֵיִר וְיִתְגַּלֶּה בְּעוֹלָם הַכֶּלֶל הַצִּדִּיקִים שִׁיכּוֹמּוֹ בְּתְחִיָּה – בְּתְחִיַּת הַמֵּתִים, ("וְעֵמָךְ בְּלֶמֶס צִדִּיקִים<sup>24</sup> כּוֹ"<sup>25</sup>). – כְּלוּמֹר שֶׁלְעֵתִיד זֶה יִתְגַּלֶּה לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. הִרִי, שֶׁהָאֹרֶךְ הַשֵּׁיךְ כַּעַת לְנֵאֲצִילִים שֶׁל עוֹלָם הַ"אֲצִילוּת" בְּלִבָּד, יֵאֵיִר וְיִתְגַּלֶּה לְעֵתִיד לְבֹא לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא כְּפִי שֶׁאִמְרָ לְעֵיל בְּקֶשֶׁר גִּלְגּוֹל עֶדֶן, שֶׁהָאֹרֶךְ הַמֵּאִיר בְּגִלְגּוֹל עֶדֶן מְבִחִינַת הַ"חֲכָמָה", הוּא בְּבְחִינַת גִּלּוּי וְהַשְׁגָּה לְכָל אֶחָד בְּהִתְאֵם לְמַדְרִיגָתוֹ. שֶׁכֵּן, מְדוּבָר בְּאֹרֶךְ פְּנִימִי הַמְּשִׁתְּלָשֵׁל וּמִתְצַמֵּם מִמַּדְרִיגָה לְמַדְרִיגָה וְכֹא בְּהַתְּגִלּוֹת לְכָל אֶחָד בְּהִתְאֵם לְמַדְרִיגָה שֶׁלּוֹ – אֵלָּא, הָאֹרֶךְ וְהַגִּלּוּי שֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, שֶׁהוּא אֹרֶךְ מְקִיף שֶׁל "כֶּתֶר" אֵינוֹ מִתְצַמֵּם אֵלָּא מֵאִיר לְכֹלָם בְּשׁוּוֹה, וְיִהְיֶה זֶה בְּהַתְּגִלּוֹת גְּמּוּרָה, בְּהַשְׁגַּת הַמַּהוּת, שֶׁמִּשְׁיָגִים אֶת הַמַּהוּת, כְּפִי שֶׁהִדְבַּר בְּעֵינֵן הִרְאִיָּה שְׂרׁוּאִים אֶת הַמַּהוּת שֶׁל הַדָּבָר, כְּפִי שֶׁנֶּאֱמַר עַל לְעֵתִיד<sup>26</sup> "וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כָל בָּשָׂר יִחְדּוּ", רֵאִיִּית הַמַּהוּת. וְזֶה שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָרָנוּם לְבִרְכָּהּ<sup>27</sup>: "עֵתִידִים צִדִּיקִים שִׁיאֲמָרוּ לְפָנֵיהֶם קְדוּשָׁה", – כְּפִי שֶׁאִמְרוּם כַּעַת "קְדוּשָׁה" לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כִּי "קְדוּשָׁה" הוּא בְּחִינַת מִבְּדֵל, שִׁיאֲנוּ בְּגִדְרָה הַשְּׁנֵה וְדַעַת, כִּי הוּא לְמַעַלָּה מְעַלָּה

הַשֶּׁכֶר תִּהְיֶה דוֹקָא לְנִשְׁמָה בְּגוֹף בְּזִמְנֵי תְּחִיַּת הַמֵּתִים), דוֹקָא אֲזִי תּוֹכֵל לְהַשִּׁיג בְּגִלּוּי אֶת אֹרֶךְ הַכֶּתֶר? אֹמֵר עַל כֵּךְ רַבֵּינוּ הַזֶּקֶן: כִּי "נְעוּץ תְּחִלָּתוֹן – הַמַּדְרִיגָה הָעֲלִיוֹנָה בִּיּוֹתֵר שֶׁ"תְּחִלָּה", בְּסוֹפָן" דוֹקָא, – כְּכַתּוּב בְּסִפְרֵי יִצְחָר<sup>32</sup> וּמִשְׁמַעוֹת הַדָּבָר, כְּפִי פִירוּשׁ הַחֲסִידוֹת<sup>33</sup>, שֶׁ"תְּחִלָּה" שֶׁלְמַעַלָּה גַּם מִהֶ"רַאשׁ הַמִּתְפַּשֵּׁט" (כְּמוֹ הַמַּדְרִיגוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת בִּיּוֹתֵר שֶׁל הַשְׁתַּלְשּׁלוֹת) – נִמְצָאָת בְּ"סוֹף" דוֹקָא, בְּמַדְרִיגַת הַ"כֶּתֶר" שֶׁלְמַעַלָּה מִהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת (לְמַעַלָּה אֲפִילוֹ מִהַמַּדְרִיגָה הַגְּבוּהָה בִּיּוֹתֵר שֶׁל הַשְׁתַּלְשּׁלוֹת, שֶׁהִיא "חֲכָמָה" הַנִּקְרָאֵת "רֵאשִׁית", שֶׁהִיא הִיא רֵאשִׁית הַהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת). הִיכֵן זֶה יוֹרֵד בְּגִלּוּי? – "בְּסוֹפָן" דוֹקָא – בְּגוֹף גִּשְׁמִי, שֶׁלֶכֶן דוֹקָא כְּשֶׁהִנְשָׁמָה תִּהְיֶה מְלוּבֶשֶׁת בְּגוֹף בְּזִמְנֵי הַתְּחִיָּה – תִּתְגַּלֶּה בָּהּ אֲזִי הַתְּגִלּוֹת הַנִּעְלָה בִּיּוֹתֵר שֶׁל אֹרֶךְ הַכֶּתֶר, גִּלּוּי שֶׁאֵין בְּכּוֹחַ הַנִּשְׁמָה בְּגִלְגּוֹל עֶדֶן לְקַבֵּל. וְהַכּוֹנֵה הִיא: לֹא זֶה בְּלִבָּד שֶׁלְגַבִּי אֹרֶךְ זֶה, כִּיּוֹן שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת, אֵין לְגַבִּי שׁוֹם הַבְּדֵל בֵּין נִשְׁמָה לְגוֹף. – לְגַבִּי הַגִּלּוּי שֶׁל גִּלְגּוֹל עֶדֶן שֶׁכֶּאֱמָר לְעֵיל הוּא גִלּוּי הַיּוֹרֵד בְּהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת – קִיָּים הַבְּדֵל בֵּין נִשְׁמָה לְגוֹף, לְנִשְׁמָה בְּגִלְגּוֹל עֶדֶן הוּא יִכּוֹל לְהַתְּגַלֵּת, וְאִילוּ לְנִשְׁמָה בְּגוֹף אֵין הוּא יִכּוֹל לְהַתְּגַלֵּת. אֵךְ, לְגַבִּי אֹרֶךְ הַ"כֶּתֶר" שֶׁהוּא לְמַעַלָּה לְגַמְרִי מִהַשְׁתַּלְשּׁלוֹת, אֵין שׁוֹם הַבְּדֵל בֵּין נִשְׁמָה לְגוֹף – אֵלָּא אֲדַרְבָּה, בְּגוֹף דוֹקָא, שֶׁהוּא "סוֹפָן" – דוֹקָא שֶׁם "נְעוּץ" (נִמְצָא)

23. תְּפִלַּת ר' נַחוּנְיָה בֶן הַקֶּנֶה, הוֹבָאָה וְנִתְבָּאָרָה לְהֵלֶן סִימֵן כֵּט (קֶמֶט, סַע"ב וְאִילָךְ). 24. יִשְׁעִי" ס, כֹּא. 25. הֵעֵרַת כִּי"ק אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "הוֹבָא כֹּאן כִּי זֶה מַחִילּוּקִי תַחַח"מ וְגו'": בְּתַח"מ "וְעֵמָךְ כּוֹלָם צִדִּיקִים", מִשְׁא"כ ג'ע" שֶׁלֹּא כָל הַעַם זֹכֵה - רֹאֵה תו"א יִתְרוֹ עַב. ב. לְקוּרָת וְכו'. וְלִמְרוֹת שֶׁהוּא אֹמֵר לְהֵלֶן "אֵךְ א"א לְהַגִּיעַ לְמַדְרִיגָה זוֹ עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּגוֹ"ע תְּחִלָּה" - הוֹסִיף הַרְבֵּי שְׁלִיט"א, שֶׁלְעֵיל כְּשֶׁהוּא אֹמֵר "וְעֵמָךְ כּוֹלָם צִדִּיקִים" הַכּוֹנֵה הִיא רַק שׁו"כּוֹלָם - יַעֲמִדוּ בְּתַחַח"מ, וְיִהְיֶה אֲזִי: מִשָּׁה וְהַאֲבוֹת כו' וְעַד שׁוֹאֵב מִימִיךְ. וּפְשִׁטָּא - גּוֹדֵל הַחִילּוּק שֶׁבֵּין ז'ל"ז בְּהַגִּילּוּיִים דָּא, וְכֹא"א לְפִנֵּי שְׁעוֹר" (בַּגִּ"ע) וְכו'. 26. יִשְׁעִי" מ, ה. 27. ב"ב ע"ה, ב. 28. אִיּוֹב כח, יב. הֵעֵרַת כִּי"ק אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "בְּמִקּוֹם שֶׁהַחֵכְל נִמְצָאָת (ג'ע) הַכֶּתֶר הוּא בְּהַעֲלָם אֵין". 29. הֵעֵרַת כִּי"ק אֲדַמּוּ"ר שְׁלִיט"א: "רֹאֵה מִשְׁפָּטִים קָבָא, סַע"א: וְהַחֲכָמָה כו'. וְכִי"מ". 30. סִפְרֵי הַמְצוּת הַצִּי"צ (דְּרַמ"צ) מְצוּת צִיצִית. וְרֹאֵה גַם לְקוּרָת צו טו, ג. 31. בְּשַׁעַר הַגְּמוּל. 32. פֶּרֶק א' מִשְׁנָה ז'. 33. הַמִּשְׁךְ תִּרְס"ו ע' שְׁמוֹ.

"תחלתן" אור ה"כתר", ו"סוף מעשה במחשבה תחלה כו", פנודע. – במחשבה ישנם "תחלת המחשבה" ו"סוף המחשבה", ובמעשה ישנם "תחלת המעשה" ו"סוף המעשה" – והרי "סוף מעשה" דוקא הוא בתחלת המחשבה, שלכן, על ידי מצוות מעשיות דוקא הנעשות על ידי נשמה המלוכשת בגוף גשמי – על ידי זה דוקא ממשיכים את אור ה"כתר", כפי שהוא אומר כאן על ידי ענין הצדקה, וכללות

המצוות הרי נקראות בשם צדקה<sup>34</sup>, שעל ידי מצוות ממשיכים אור ה"כתר". שכן, מצוות מעשיות שהן "סוף מעשה" – הן דוקא הינן ב"תחלה" של מחשבה – תכלית הכוונה ב"כתר" ו"רצון" לבריאת העולמות. על כל פנים, מוסבר מדוע יאמרו לעתיד לצדיקים "קדוש". שכן, לצדיקים ("ועמך כולם צדיקים" – כל בני ישראל) יומשך ויתגלה אור שהוא קדוש ומובדל ולמעלה מהשגה, וכיוון שהם יתעצמו עם האור שיהיה בהם בהתגלות – לכן הם עצמם "קדוש". אף אי אפשר<sup>35</sup> להגיע למדרגה זו, – לקלוט בהתגלות את האור הסובב כל העולמות, עד שיהא בגן עדן תחלה, להשיג בחינת חכמה עלאה – חכמה עליונה, כו) [אפשר צ"ל<sup>36</sup>: כל חד בפום שיעורא דיליה, – כל אחד כפי שיעורו ומדרגתו, (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולאח"ז יקום בתח"מ - ע"י טל תורה - כמחז"ל<sup>37</sup>) ו"טל תורה מחייהו", – כפי שחכמינו ז"ל אומרים "כל העוסק בתורה טל תורה מחייהו" – בתחיית המתים, (הוספת כ"ק אדמו"ר שליט"א: ולאח"ז ש) וחקיצות היא תשיחך כו"<sup>38</sup>, ודי למבין. – שכפי

## אגרת הקדש

המוסבר במסכת אבות<sup>39</sup> זה מוסב על עולם הבא, שכן התחלת הפסוק<sup>40</sup> היא "יחיו מתוך וגו' הקיצו ורגנו שוכני עפר", ולאחר מכן מסיים "כי טל אורות טליך" שעל כך דורשת הגמרא "כל העוסק בתורה, אור תורה מחייהו", כשהכוונה היא על "טל תורה". הרי כדי להגיע למדרגה שתהיה בתחיית המתים, שיוכלו לקבל בגילוי את האור ה"סובב כל עלמין", מן ההכרח שהנשמה תהיה לפני-זה בגן-עדן ותשיג "חכמה

עליונה" בהתאם לשיעורה ולמדרגתה, למרות שהשגת הנשמה בגן-עדן היא בבחינת "ממלא כל עלמין" בלבד, אור פנימי (כמוסבר לעיל), אבל, הרי מאיר בה גם בחינת ה"כתר" באופן של "מקיף", שלא בהתגלות ובהשגת המהות, אלא באופן של "ידיעת המציאות" – דבר זה נותן כוח בנשמה, שבזמן התחייה תוכל לקבל את האור ה"סובב" בהתגלות ובהשגת המהות (כמובא במאמר "קא מיפלגי במתיבתא דרקי"ע ב"לקוטי תורה" פרשת תזריע, ש"אור הסובב" מאיר לנשמה בגן-עדן באופן של "מקיף"), הרי, שבגן-עדן שהשגת הנשמה היא בבחינת "ממלא כל עלמין" (אור פנימי), שם ההתגלות של ענין ה"תורה" שהיא ענין של "מוזון" ואור פנימי, "ותורתך בתוך מעי"<sup>41</sup>, כמובא בפרק ה' בחלק הראשון של ספר ה"תניא", אלא שמאירה גם הארה מענין המצוות (שהן לבושים ומקיפים לנשמה, כפי המובא ב"תניא" שם), ולעתיד, בתחיית המתים יהיה עיקר ההתגלות מאור ה"סובב כל עלמין" על ידי ענין המצוות, ועל-ידי ועם ענין התורה "טל תורה" – ש"מחייהו" ו"היא תשיחך".



34. ראה ח"א פל"ו. לקמן סימן לב. 35. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מה ענין פיסקא זו כאן?! - וי"ל דבא לתרץ: ע"פ הנ"ל אינו מובן מחז"ל בכ"מ (וראה ג"כ לקמן סכ"ט) דשכר המצות בג"ע (וכולל - מצות הצדקה). - והתירוצ עפמשנ"ת לעיל ס"ג, אבל ה"ז רק "הארה דהארה" וכו' - כן אינו מובן "נשמות הצדיקים כו' שהם עתה בג"ע" כמה אלפי שנים (שהזכיר כאן לעיל) מאי נפק"מ ואהני להו להשכר (רתחה"מ). - ולזה מוכרח להמשיך הבי': אך א"א כו'. ומוסיף עוד ענין - תוס' בי': תח"מ בא ע"י שטל תורה מחייהו - שזהו שייך ותלוי (כמחז"ל זה) שיה' בסוג "כל העוסק בתורה", ובמילא תלוי גם בהשגת "בחי' ח"ע כפום שיעורא דילי" שזהו בג"ע דוקא. ומוסיף עוד ענין - תוס' בי': לאחרי תח"מ - השכר ד"תשיחך" - וה"ז היא (דוקא) תשיחך" (התורה, ח"ע דכפום שיעורא דילי' בג"ע). עפ"ז יומתק ג"כ שמסיים בבי' סיום הכתוב: לכל תכלה גר', אף שלא הביאו (ולא רמזו אפילו) ע"ע! אלא שמסתייע להענין שקדמו - וממתק ע"ז גם הסדר דבכתוב, תתחלה צ"ל "כל תכלה" (כי א"פ כו' - כנ"ל) ורק אח"ז יבוא לרחבה מצותך מאד. אבל בתחלת האגרת אין מקום להזכיר "כל תכלה גר'" - שהרי ענינה בי' הרחבות ש"ע הצדקה דלמטה". 36. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "במקום כו' - שלכאורה אינו מובן - ולכן הקיפוהו בחצ"ע"ג - כ"ח. ז. א. כל חד". 37. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ראה כתובות קיא, ב. לעיל ספ"ל". 38. משל ו, כב. 39. ספ"ו. 40. ישעי' כו, יט. 41. תהלים מ, ט.

## ~ יום שישי כ"ו אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קבו, וזהו רחבה מצותך... עד עמ' קבו, מנוחה כו.

לכך ראיתי קץ, שיש לה קץ וגבול, **שְׁהִיא בְּבַחֲנִית "קִין" וְתַכְלִית וְצִמְצוּם, בְּנֻכָּר לְעֵיל**, – שהאור המאיר בגן-עדן הוא מבחינת "ממלא כל עלמין", שהוא אור מוגבל ומצומצם. ב"לקוטי לוי יצחק" להרה"ג ר' לוי יצחק שניאורסאהן, אביו

של כ"ק רבינו, מפרש את שלשת הענינים של

"קץ", "תכלית",

ו"צמצום", שהם בשלשת

בחינות האור המאיר בגן-

עדן, וכן מסביר מדוע

המלה "קץ" כתובה

בפירוש בפסוק, "לכל

תכלה ראיתי קץ", ולא

הענין של "תכלית"

ו"צמצום". ו"לְכָל

תִּכְלָה" – לכל סוגי

הגעגועים וכלות הנפש,

כיוון שמדובר כאן אודות

'כלות הנפש' והגעגועים

שבגן-עדן דוקא – מדוע,

איפוא, הוא אומר "לכל תכלה"? – הוא **לְפִי שֵׁשׁ כְּמָה**

**וְכִמָּה מַעֲלֹת וּמִדְרָגֹת נִזְעָדָן זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה עַד רוּם**

**הַמַּעֲלֹת, כְּמֹו שְׁכָתוּב בְּלִקוּטֵי הַש"ס מֵהַאֲר"י ז"ל,**

**בְּפִרּוּשׁ מֵאִמֶּר רַבּוֹתֵינוּ וְכַרְוֵנִים לְבִרְכָּהּ<sup>42</sup>: "תְּלַמִּידֵי**

**חֲכָמִים אֵין לָהֶם מְנוּחָה כו",** – לא בעולם הזה ולא בעולם

הבא, מפרש האריז"ל, שהכוונה היא, **שְׁעוּלִים תָּמִיד**

**מִמִּדְרָגָה לְמִדְרָגָה בְּחֻשָּׁנִת תַּתּוֹרָה שְׁאִין לָהּ סוּף כו',** –

ואין להם מנוחה לעמוד במדרגה אחת, אלא הם עולים תמיד

ממדרגה למדרגה, **עַד אַחֲרֵי תַּתְּחִינָה שְׁיִתִּיָּה לָהֶם** – אז,

**מְנוּחָה כו':** – כמו אחרי זמן התחייה הנקרא "יום שכולו

שבת ומנוחה"<sup>43</sup>, שכן, יתגלה אז אור מ"עצמות איין-סוף"

ברוך-הוא, שאין בו שום התחלקות של מדרגות, הרי שלא

שייך אז שום עליה ממדרגה למדרגה, אלא זה ענין של

מנוחה ועונג מ"עצמות איין-סוף ברוך-הוא".

להלן, חזור רבנו הזקן לפרש הפסוק "רחבה מצותך מאד", שלעיל פירש המלה "מצותך" שהכוונה היא למצות הצדקה הנקראת "מצותך" (המצוה שלך), המצוה של הקדוש ברוך הוא. כעת יפרש המלה "רחבה", שמצות הצדקה היא כלי

ושטח רחב, שתוכל

להתלבש בה ההתגלות

של "אור איין-סוף"

שתהיה בזמן התחייה.

ובלשון רבינו הזקן: **וְזֶהוּ**

**"רַחְבָּהּ מִצְוַתְךָ מֵאֵד",**

**הִיא מִצְוַת הַצִּדְקָה,**

**שְׁהִיא כְּלִי וְשִׂטַּח רָחֵב**

**מֵאֵד, לְהַתְּלַבֵּשׁ בָּהּ**

**הָאֵדֶרֶת** – והתגלות, אור

**אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא**

**(וְכִמּוֹ שְׁכָתוּב: – בְּפִיט**

**רֹאשׁ הַשָּׁנָה: "לְבוּשׁוֹ**

**צִדְקָתְךָ"),** – שצדקה היא

לבוש לקבלת "אור איין-

סוף" ברוך-הוא, **אֲשֶׁר**

**יֵאִיר לְעֵתִיד בְּבַחֲנִית כְּלִי גָבֹל וְתַכְלִית, בְּחֶסֶד חֲנָם** –

של הקדוש ברוך הוא, **בְּ"אַתְּעֵרוּתָא דְּלִתְתָּא"** – על ידי

עבודת האדם למטה בענין חסד וצדקה, זו, **הַנִּקְרָאת "דְּרִיךְ**

**ח"**. – וכנזכר לעיל (בתחילת האגרת) שלמרות שישנה

התעוררות מלמטה על ידי עבודת הצדקה – בכל זאת זה "חסד

חנם". שכן, לאמיתו של דבר, התעוררות האדם מלמטה אינה

בערך כלל שהיא תעורר התעוררות כזו למעלה של התגלות

אלקית בלתי מוגבלת כזו, אלא זה חסד חנם, והצדקה היא כלי

בלבד לקבלת חסד זה והתגלות זו. **וְזֶהוּ לְשׁוֹן "מֵאֵד",** –

"רחבה מצותך מאד", **שְׁהוּא כְּלִי גָבֹל וְתַכְלִית**. – שמצות

הצדקה היא כלי רחב בלי גבול ותכלית, לקבלת ההתגלות

האלקית שהיא בלי גבול ותכלית. **אָבֵל** – התחלת הפסוק

"רחבה מצותך מאד" היא: **"לְכָל תִּכְלָה" – רִאֲיִי קִין,**

**"תִּכְלָה" – הִיא מְלִשׁוֹן "כְּלֹת הַנֶּפֶשׁ" שֶׁבְּנִזְעָדָן,** – הרי

## ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קכו, יח כתיב מה יפית... עד עמ' 252, בלק"א.

והמדריגות של עולם הבא. אך, כל זה הוא באופן של "העלם", שאין האדם חש בכך, ואין זה בגילוי בנפשו. באגרת הקודש זו – סימן ח"י – יסביר רבנו הזקן שני סוגים אלה באהבה, שאהבה היא הרי ענין של התגלות בנפש (הרגש הנפש באופן של התגלות), סוג אחד של אהבה ("אהבה בתענוגים") הוא התגלות שיש לה שייכות להתגלות שתהיה לעתיד-לבוא בתחיית המתים, שכן כיוון שיהיה אז "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנין מזיו השכינה"<sup>5</sup>, ההנאה והתענוג מ"שכר מצוה" שיתגלה אז, לכן אהבה זו היא "אהבה בתענוגים", אהבה מלווה בענין של תענוג, וכפי שהוא אכן מזכיר, שזה "מעין עולם-הבא ממש שנהנין בו" (מזיו השכינה). האהבה השניה, שהיא באופן של כוסף ותשוקה (שהוא רוצה להיות דבוק באלקות), היא התגלות ומעין הגילוי שבגן-עדן, שם קיים "תכלה", כוסף ותשוקה, בקץ וגבול (כפי שהסביר באגרת הקודש הקודמת את הפסוק "לכל תכלה ראיתי קץ", שלכוסף ולכליון שבגן-עדן יש קץ וגבול), כך, שלא זו בלבד שיש ליהודי בשעה שהוא מקיים את המצוה, עצם ענין ההתקשרות עם הקדוש-ברוך-הוא (מצווה המצוה) שזה הרי באופן של העלם; אלא יכול גם שתהיה לו התגלות מכך בנפשו – גם מההתגלות שהיא מעין הגילוי שבגן-עדן, וגם (אפילו) התגלות שהיא מעין הגילוי של לעתיד-לבוא בתחיית המתים.

שכן, למרות שלא כל אחד יכול להגיע ל"אהבה בתענוגים" שהיא ענין של מתנה מלמעלה – הרי מדובר בחסידות<sup>7</sup> בענין "גביע הכסף" שטמן יוסף "באמתחת בנימין" ש"יוסף" זה מדרגת צדיקים, ו"בנימין" – מדרגת בינונים (ו"מדת הבינונים" היא הרי "מדת כל אדם")<sup>8</sup>, ו"גביע הכסף" הוא מדרגת "אהבה בתענוגים" ("כסף" מלשון "נכסף נכספת")<sup>9</sup> השייך ליוסף, הרי זה יורד לפעמים גם לבנימין (לבינונים), אלא באופן של "הטמין", שהוא עצמו אינו יודע מכך; וכפי שרבנו הזקן אומר בפרק י"ד בחלקו הראשון של ספר "תניא", שגם על העבודה של "שמחו צדיקים בה"<sup>10</sup>, צריכה להיות השתדלות. שכן, יכול להיות שזה יהיה אצלו באופן של "עיבור" של נשמת צדיק. כך, שגם האהבה של "אהבה בתענוגים" שהיא מעין ההתגלות של עולם-הבא ושל זמן התחייה – יכול להיות שתהיה ביהודי התגלות מעין זו על ידי אופן של שלימות בקיום המצוות, שהוא מקיים מצוות בחיות של אהבה ה'.

יח. כבר הוזכר לעיל כמה וכמה פעמים, שהאגרות קודש (ש"בני הגאון המחבר" קבעו ב"אגרת הקודש" כחלק מספר "תניא") נכתבו רובן ככולם כעניני התעוררות לעבודה בפועל<sup>1</sup> ובמיוחד בענין הצדקה בהקשר ל"כולל חב"ד", להחזיק בעוסקים בתורה ועבודה בארץ ישראל. בהתאם לכך, הרי אגרת שלמראית עין לא נראה שמדובר בה אודות ענין של עבודה בפועל או של צדקה, ראוי להשתדל למצוא את הקשר שבין הענין אודותו מדובר ב"אגרת קודש" זו לעבודה בפועל בכלל ולצדקה בפרט, ואם הדבר אפשרי – גם את ההמשך של אותה אגרת קודש, למה שדובר באגרת הקודמת, ואשר לכן קבעו בני הגאון המחבר אגרת זו אחרי האגרת שלפניה<sup>2</sup>.

באגרת הקודש סימן ח"י מסביר רבנו הזקן שני סוגים כלליים באהבה ה' – סוג אחד של אהבה הבאה מלמעלה ואין בכוח עבודת האדם להגיע אליה, שכן היא רק ענין של מתנה מלמעלה, וזו היא בחינת ומדריגת "אהבה בתענוגים" שהיא מעין עולם הבא (שם "נהנין מזיו השכינה"), כלומר, אהבה זו יש בה משום הנאה ותענוג מאלקות. סוג שני של אהבה – אהבה של צמאון ותשוקה לאלקות, אליה יש בכוח האדם להגיע על ידי עבודתו והתבוננותו.

שייכות אגרת הקודש הזו לאגרת הקודמת (סימן יז), ובמילא מה היא מוסיפה בעבודה בפועל בכלל ולגבי ענין הצדקה במיוחד – יכול להיות שהיא: הרי באגרת הקודש הקודמת בא ליד ביטוי המעלה הנעלית של עבודת הצדקה, שבעשיית מצות צדקה, יש באמת לאדם העושה, בשעת מעשה, גם מגן-עדן וגם מעולם הבא, מזמן התחייה (שכן, בגן-עדן יתגלו ה"פירות" בלבד – הארה דהארה של המצוה, ובעולם הבא (בזמן התחייה) תתגלה ה"קרן", השכר של המצוה עצמה). שבענין ההתגלות, שהאדם "יקח" אותו בענין של הבנה ובאופן של השגת המהות שהוא מבין את המהות של האלקות שבמצוה – הרי זה יהיה רק בגן-עדן ובעולם הבא. אך, עצם הענין יש לאדם בשעה שהוא מקיים את המצוה (שהוא מתחבר על-ידי-זה ("מצוה" מלשון "צוותא וחיבור") עם "עצמות אין-סוף ברוך-הוא", מצווה המצוה). שלכן "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא"<sup>3</sup>, שעצם עשיית תשובה ומעשים טובים (שעל-ידי הקדמת התשובה, המעשים של המצוות הם – טובים ומאירים<sup>4</sup>) בעולם הזה, טוב יותר מאשר כל הבחינות

1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכל' הסכמת הרבנים שי' בני הגאון המחבר ז"ל נ"ע: להורות לעם ה' הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשון". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כי נסדרו לא ע"פ סדר הזמן שנכתבו כ"א ע"פ סדר הענינים (סה"ש תש"ח ע' 110)". 3. אבות פ"ד מ"ז. 4. לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ. 5. ברכות יז, א. 6. תהלים קיט, צו. 7. לקו"ת מסעי ד"ה לבאר ענין המסעות אות ב'. 8. לעיל ח"א ר"פ י"ד. 9. ויצא לא, ל. 10. תהלים צז, יב.

**בְּתִיב:** – כתוב<sup>11</sup>: "מִה יִפִּית וּמִה נַעֲמָה, אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים"<sup>12</sup>. – מה יפית ומה נעמת להתחבר אתך על-ידי "אהבה בתענוגים", על ידי אהבה שיש בה משום הנאה ותענוג בדביקות של האהבה, שלא באופן שהאוהב מחפש

את הנאה ורוצה להיות דבוק בו, אלא שהוא כבר דבוק בנאהב ויש לו תענוג מהדביקות ומהאהבה. הִנֵּה ב' מִיני – וסוגי אֲהָבוֹת הֵן, – באהבה ישנן מדריגות מרובות, אך באופן כללי ישנם שני סוגים כלליים: **הָא' – "אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים"**, דְּהֵינּוּ שֶׁמִּתְעַנֵּג עַל ה' עֲנֵג נִפְלָא, בְּשִׂמְחָה רַבָּה וְעִצּוּמָה, שֶׁמִּתְחַת הַנֶּפֶשׁ וּבְלוֹתָהּ, בְּמַעֲמָה כִּי טוֹב ה' וְנַעֲמָה, נַעֲמִימוֹת עֲרִיבוֹת עַד לְהַפְלִיא, –

לא נעימות ועריבות של השגה שמשיגים, אלא באופן של "פלא", שלמעלה מהשגה, מַעֲיֵן עוֹלָם-הַפֶּא מִמֶּשׁ, שֶׁ –

בעולם הבא הרי צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם וְנִתְּנִין בּוֹ, – ומתענוגים מאלקות, וְעַל זֶה – על אופן האהבה בתענוג ושמחה מאלקות, בְּתִיב: – כתוב<sup>13</sup>: "שִׂמְחוּ צַדִּיקִים בַּה'"; – שבצדיקים ישנו אופן התענוג ושמחה באלקות, וְלֹא כָּל אָדָם זֹכֶה לָזֶה, וְזוֹ הִיא בְּחִינַת "בִּהְנֵא – כהנים שעבודתם היא בבחינת בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא" שֶׁבִּתְּרָה הַקְדוּשָׁה<sup>14</sup>, – העבודה ככהנים היתה באופן של "חשאי", שלא בשיר ורצוא של כוסף ותשוקה וכליון כפי שזה היה אצל הלויים, האופן של חשאי ו"רעותא דלכא" הוא רצון עצמי של פנימיות הלב, וְעַל זֶה נֶאֱמַר<sup>15</sup>: "עֲבֹדֶת מִתְּנֶה וְגו'" – אתן את כהונתכם – שבחינת הכהונה ("אהבה בתענוגים") היא באופן של מתנה מלמעלה, וְתוֹר הַתִּקְרָב וְגו'<sup>16</sup>. – לאופן זה של עבודה, זה לגבי היפך החיים. שכן, אין הוא שייך לזה, כִּי אֵין דְּרֶךְ לְהַשִּׁיגָה עַל-יְדֵי יְגִיעַת בֶּשֶׂר, כְּמוֹ הִירָאָה, שֶׁשּׂוֹאֲלִין עָלֶיהָ: "יְגִיעַת בִּירָאָה", וְ"אִזִּי לְבֶשֶׂר שְׁלֹא נִתְּנָה בִּירָאָה", – להגיע ל"יראה", כְּמוֹ

## אגרת הקדש

**יח בתיב מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים.**

הנה ב' מיני אהבות הן הא' אהבה בתענוגים דהיינו שמתענג על ה' עונג נפלא בשמחה רבה ועצומה שמחת הנפש וכלותה במעמדה כי טוב ה' ונעים נעימות עריבות עד להפליא מעין עוה"ב ממש שנהנין בו' וע"ז כתיב שמחו צדיקים בה' ולא כל אדם זוכה לזה וזו היא בחינת כהנא ברעותא דלכא שבזוה"ק וע"ז נאמר עבודת מתנה וגו' והור הקרב וגו' כי אין דרך להשיגה ע"י יגיעת בשר כמו היראה ששואלין עליה יגעת ביראה ואזי לבשר שלא נתייגע ביראה כמ"ש בר"ח וכתיב ביראה אם תבקשנה ככסף וגו' מלמד שצריכה יגיעה רבה ועצומה כמחפש אחר אוצרות. אבל אהבה רבה זו [אהבה בתענוגים] נופלת לאדם מאליה מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה אך ורק אחר שנתייגע ביראת הרוממות והגיע לתכלית מה שיוכל להשיג ממנה לפי בחינת נשמתו אזי ממילא באה האהבה בתענוגים מלמעלה לשכון ולהתייחד עם היראה כי דרכו של איש לחזר בו' כמ"ש בלק"א.

בפרק מ"ב בחלק הראשון של ספר ה"תניא", שכמו מי שמחפש אוצר שבוודאי טמון בקרקע, שאז אין הוא מתעייף בעבודת החפירה, בידעו בוודאות שהאוצר נמצא במעמקי האדמה – כך על יהודי לחפש, לחפור, עד שיגיע לאוצר של יראת שמים שנמצא בוודאי ב"בינת הלב" של כל יהודי. ברם, כל האמור הוא ביחס לענין של "יראה", שאפילו לגבי המדריגה העליונה ביותר ביראה, "יראה עילאה" (עליונה), גם כן שייך להתייגע ולהשתדל להגיע אליה. שכן, על ידי יגיעה הוא בוודאי יגיע אליה. אֲבָל

אֲהַבָּה רַבָּה זו [אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים], נִוְפֶלֶת לְאָדָם מֵאֲלִיָּה מְלַמֶּעֱלָה בְּלִי שִׂיכִין וְיִכוּן לָהּ, – אך, היא באה אַךְ וְרַק אַחֲרֵי שֶׁנִּתְּנָה בִּירָאָה הַרֻמָּמוֹת, – במדריגה העליונה שב"יראה", שהוא ירא מפני רוממותו של הקדוש ברוך הוא, וְ – אחרי ש – הַגִּיעַ לְתַכְלִית מַה שְּׁיֻכָּל לְהַשִּׁיג מִמֶּנָּה – מִירָאָה הַרֻמָּמוֹת, לְפִי בְּחִינַת נִשְׁמָתוֹ – שאחד בהתאם לשורש נשמתו יכול להגיע למדריגה זו ביראה, ושני – למדריגה עליונה יותר, הרי, אם הוא כבר הגיע למדריגה העליונה ביותר שבכוחו להגיע – אִזִּי מִמִּילָא בָּאָה ה' אֲהַבָּה בְּתַעֲנוּגִים מְלַמֶּעֱלָה, לְשִׁכּוֹן וְלִהְתִּיחַד עִם הִירָאָה, כִּי "דְּרַכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְחַזֵּר בּוֹ", – על אשה<sup>17</sup> כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּלִקוּטֵי אֲמָרִים. – ב"תניא" חלק ראשון, פרק מ"ג, שאהבה נקראת "איש" ו"זכר", ויראה נקראת "אשה" יראת ה' – כוונת מאמר רבותינו ז"ל זה: "דרכו של איש לחזר על אשה" בעבודה היא, שדרך בחינת אהבה זו היא לחזר ולהגיע היכן שישנה "יראה".

11. שיר השירים ז, ז. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ל' רבים - תו"א תולדות ה, א באריכות (בקיצור בסה"מ תקס"ח לאדה"ז)".  
13. ראה זח"ג קעז, ב. 14. קרח יח, ז. 15. שם. 16. צ"ע מקומו. 17. משלי ב, ד ויליך. 18. קידושין ב, ב. 19. משלי לא, א.

## לוח היום יום ...

| יום ראשון                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | יום שלישי | כא אלול | ה'תש"ג |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------|--------|
| <p>שיעורים. חומש: נצבים וילך, שלישי עם פירש"י.<br/> תהלים: קד־קה. סא־סג.<br/> תניא: יז. נודע . . . 250 וע"ש היטב.</p> <p>אָבינו הָראשון – אַבְרָהָם, בְּגִלְל עֲבוּדָתוֹ בְּמִסִּירַת נַפֶּשׁ לְפָרֶסֶם אֱלֻקִּיתוֹ יִתְבָּרַךְ – אֵיל אֶחָד – לְכָל בְּנֵי הָעוֹלָם, זָכָה לְהִנָּחֵל לְזֶרְעוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת אֶת הָאֱמוּנָה הַטְּהוֹרָה בְּה' וּבְתוֹרָתוֹ, וְכָל אִישׁ וְאִשָּׁה בְּיִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם הַכֹּחַ וְהַעֵז לְמַסֵּר נַפְשָׁם עַל הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה.</p> |           |         |        |

| יום שני                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       | יום רביעי | כב אלול | ה'תש"ג |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------|--------|
| <p>שיעורים. חומש: נצבים וילך, רביעי עם פירש"י.<br/> תהלים: קד־קז. סד־סו.<br/> תניא: וזהו שארז"ל . . . מנוחה כו'.</p> <p>תורת החסידות דורשת, כי תחלה להוכחה צריכים להסיר את הצפרנים, ניט שטעכען זיך, כי בטופרהא אחידן, יעדער שטאך איז קליפה וסטרא אחרא, ואחר נטילת הצפרנים צריך להיות נטילת ידיים, כמבואר ענינה בדא"ח, המשכת המוחין למדות.</p>                                                                 |           |         |        |
| תרגום                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |           |         |        |
| <p>תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת דּוֹרֶשֶׁת, כִּי תַחֲלָה לְהוֹכִיחַהּ צָרִיכִים לְהַסִּיר אֶת הַצִּפְרָנִים, לֹא לְדַקֵּר, כִּי "בְּטוֹפְרֵהָ אֶחֱידָן" [=בְּצִפְרָנִים נֶאֱחָזוֹת], כָּל דְּקִירָה הִיא 'קֶלְפָּה' וְ'סְטְרָא אַחְרָא'; וְאַחֵר נְטִילַת הַצִּפְרָנִים צָרִיךְ לְהִיּוֹת נְטִילַת יָדַיִם, כְּמִבְאֵר עֲנִינָהּ בְּדא"ח [דְּבָרֵי אֱלֻקִּים חַיִּים, חֲסִידוֹת], הַמְשַׁכֶּת הַמוֹחִין לְמִדּוֹת.</p> |           |         |        |

| יום שלישי                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | יום חמישי | כג אלול | ה'תש"ג |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|---------|--------|
| <p>שיעורים. חומש: נצבים וילך, חמישי עם פירש"י.<br/> תהלים: קח־קיב. סז־סט.<br/> תניא: יח. כתיב . . . 252 בלק"א.</p> <p>ר' מִשֶּׁה, בְּנוֹ שֶׁל רַבְּנּוּ הַזָּקֵן, בְּלָמְדוֹ – וְהוּא אִזְּ כֶּבֶן חֲיַיָּא שְׁנָה – הַסּוֹגֵיָא בְּשִׁבְחָן שֶׁל חֲכָמִים בְּגִטִּין (סז א) נִסְתַּמַּק בְּמֵאמַר רַשִּׁי" [רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי] שֶׁם "שְׁנֵי מִדּוֹתֵי", שֵׁישׁ בְּזֶה שְׁנֵי פְרוּשִׁים: לְמַדּוֹ תּוֹרָתִי (רש"י) אוֹ מִדּוֹתֵי כְּפִשּׁוּטוֹ. בְּתוֹךְ כֶּךָ נִכְנָס רַבְּנּוּ הַזָּקֵן וְאָמַר – בְּנִגּוּן, כְּדֶרֶכּוֹ בְּקִדְשׁ: תּוֹרָה שְׁנִיתָנָה לָנוּ כְּלָה מִדּוֹת טוֹבוֹת, אִפְּלוּ הָעַנְשִׁין שְׁבָה הֵם בְּאַמַּת חֶסֶד וְטוֹב, וְשְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים אֶחָד הֵם, וְהָא בְּהָא תֵּלִיא [=זֶה בְּזֶה תֵּלִוִי]: אִי אִפְשָׁר לְהִיּוֹת מִדּוֹת טוֹבוֹת בְּלִי תּוֹרָה,</p> |           |         |        |

היום יום...  
 ואִי אֶפְשָׁר לְתוֹרָה בְּלִי מִדּוֹת טוֹבוֹת. כָּכָל הַנ"ל קָרָה גַם לַה"צ מַחֲמַח צַדִּיק" בְּהִיּוֹתוֹ  
 בְּגִיל חֲיָא שָׁנָה.

|              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| יום<br>רביעי | יום שישי<br>כד אלול<br>ה'תש"ג                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|              | <p>שיעורים. חומש: נצבים וילך, ששי עם פירש"י.<br/>                     תהלים: קיג"קח. ע"עב.<br/>                     תניא: והשנית היא . . . דעהו.א</p> <p>אמאל איז יעדער ווארט וואס מ'האט געהערט געווען א תורה, און יעדער זאך<br/>                     וואס מ'האט געזעהן - א הוראה אין עבודה און הדרכה.</p> |
|              | <p>תרגום</p> <p>בַּעֲבָר, כָּל אִמְרָה שֶׁשָּׁמְעוּ הָיְתָה תּוֹרָה, וְכָל דְּבָר שֶׁרָאוּ - הוֹרָאָה בְּעִבּוּדָה<br/>                     וְהִדְרָכָה.</p>                                                                                                                                               |

|              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|--------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| יום<br>חמישי | שבת<br>כה אלול<br>ה'תש"ג                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|              | <p>אמירת כל התהלים בהשקמה. יום התעודות.<br/>                     סליחות - אחר חצות לילה ובסמוך לה. אבל בשאר הימים - באשמרת הבקר.<br/>                     כאשר נצבים וילך נפרדות, מתחילין למפטיר וכן לשביעי - שבת פרשת נצבים - ראה נתתי<br/>                     לפניך גו'.</p> <p>שיעורים. חומש: נצבים וילך, שביעי עם פירש"י.<br/>                     תהלים: קיט, אשרי . . . מצותך מאד. עג"ע.<br/>                     תניא: יט. עוטה . . . 254 דאצילות.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|              | <p>אדמו"ר הזקן ספר: בהיותי במעזריטש, שמעתי ממורי ורבי הרב המגיד בשם<br/>                     מורו ורבו הפעל-שם-טוב נשמתו-עדן: החדש השביעי שהוא החדש הראשון<br/>                     לחדשי השנה, הקדוש-ברוך-הוא בעצמו מברכו בשבת מברכים שהוא השבת<br/>                     האחרון דחדש אלול, ובכח זה ישראל מברכים את החדשים י"א פעמים בשנה.<br/>                     כתיב "אתם נצבים היום", ד"היום" קאי על ראש השנה שהוא יום הדין, וכמו<br/>                     שכתוב "ויהי היום גו'" ותרגם "ויהוה יום דינא רבא", ו"אתם נצבים" - קיימים<br/>                     ועומדים, והינו שזוכים בדין. ובשבת שלפני ראש השנה, שהוא שבת האחרון<br/>                     דחדש אלול, קוראין אז פרשת "אתם נצבים", דזהו ברכתו של הקדוש-ברוך-הוא<br/>                     בשבת מברכים חדש השביעי, שהוא המשפיע והמשפיע ברב טוב לכל ישראל<br/>                     על כל השנה.</p> |

|             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| יום<br>שישי | יום ראשון<br>כו אלול<br>ה'תש"ג                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|             | <p>שיעורים. חומש: האזינו, פ' ראשונה עם פירש"י.<br/>                     תהלים: קיט, מה . . . לא שכחתי. עו"עח.<br/>                     תניא: אך הענין . . . קכח" האותיות.</p> <p>סדר הכשר בשר לאכילה להוציא ממנו דם האסור הוא: שרי', מליחה, הדחה.<br/>                     ענינם בעבודה: שרי' - ווייקען זיך אין דברי הרב, מליחה - יחידות, הדחה -<br/>                     ניגון.</p> |

סֹדֶר הַכֶּשֶׁר בְּשֹׁר לְאַכִּילָהּ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ דָם הָאָסוּר הוּא: שְׂרִיָּה, מְלִיחָה, הִדְחָה.  
עֲנִינָם בְּעִבּוּדָה: שְׂרִיָּה – לְהַשְׁרוֹת עֲצָמוֹ בְּדִבְרֵי הָרֵב, מְלִיחָה – יְחִידוֹת, הִדְחָה – נִגְוֹן.

## שבת קודש

יום שני

כז אלול

ה'תש"ג

שיעורים. חומש: האזינו, שני עם פירש"י.  
תהלים: קכ"קלד. עט"פא.  
תניא: והנה בחי' . . . 256" ושכל.

מדברי קודש רבינו הזקן: ישראל גוי אחד בארץ, דער עם ישראל אויך אין  
דער ערדישער וועלט איז פארבונדען מיט ה' אחד, השי"ת מאַכט פון רוחניות  
גשמיות, און דער עם ישראל מאַכט פון גשמיות רוחניות.

תרגום

מִדְּבָרֵי קֹדֶשׁ רַבֵּנוּ הַזֶּקֶן: "יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאַרֶץ". עַם יִשְׂרָאֵל, גַּם בְּאַרְצוּת  
הָעוֹלָם, קָשׁוּר הוּא עִם ה' אֶחָד. ה' יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה מִתְרוֹחֲנוּת גְּשָׁמִיּוֹת, וְעַם יִשְׂרָאֵל  
עוֹשֶׂה מִהַגְשָׁמִיּוֹת רוּחָנוּת.

### המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' 1

- 1 וְחֵד (כתוב אחד) נדרש לְזוֹרֵחַ שָׁתָה. שנאמר 'תוכו' בטומאת הכלי  
2 על ידי השרץ ונאמר 'תוכו' בטומאת האוכלים על ידי הכלי, כשם  
3 שהכלי מטמא את האוכלים מאוירו אף בלא נגיעה בהם, כמו כן  
4 אף נטמא מאוירו על ידי השרץ גם בלא נגיעה בו.  
5 וְחֵד (כתוב אחד) בא ללמד, 'תוכו' שֶׁל זֶה וְלֹא תוֹכוֹ שֶׁל אַחֵר,

- 6 שדווקא כלי חרס נטמא ומטמא מאוירו, אבל כלי שטף אינו נטמא  
7 ומטמא מאוירו, אלא רק על ידי נגיעה בדפנותיו.  
8 ואידך (הכתוב הרביעי) מלמדנו, שדווקא מה שב'תוכו' נטמא וְלֹא  
9 מה שבתוך תוכו, וְאִפְּלוּ כָּלִי שֶׁשָּׁטָף שאינו ממינו של התנור כְּצִיל  
10 על האוכלים שבתוכו.

### המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' א

- 1 מנת לזרוק הדרם שלא לשם הבעלים אין הקרבן עולה לשם חובה,  
2 אך בְּשָׂאָר עֲבֻדוֹת הַקֶּרֶבֶן מִנֶּלֶךְ דִּין זֶה. וְכִי תִמָּא לִילָף (ולומדו)  
3 מִזְבִּיחָה, הלא יש לפרוך על לימוד זה, מִה לְזִבְיָה שֶׁכֵּן פּוֹסֵל שֶׁלֹּא  
4 לְשֵׁם אוֹכְלֵין בְּקֶרֶבֶן פֶּסַח, מה שאין כן בשאר עבודות שאין  
5 צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר  
6 בהן דין שינוי בעלים בכל הקרבנות.  
7 משיבה הגמרא: נִאֲמָרָה זְבִיחָה בְּשִׁינוּי קוֹדֶשׁ, וְנִאֲמָרָה זְבִיחָה בְּשִׁינוּי  
8 בְּעָלִים, מִה זְבִיחָה הָאֲמִירָה בְּשִׁינוּי קוֹדֶשׁ לֹא תִלָּקֵת בֵּין זְבִיחָה לְשָׂאָר  
9 עֲבֻדוֹת אֵלָּא כּוֹלֵן צְרִיכוֹת לְהִיעֲשׂוֹת לְשֵׁם הַזֶּבֶחַ, אָף זְבִיחָה  
10 הָאֲמִירָה בְּשִׁינוּי בְּעָלִים לֹא תִלָּקֵת בֵּין זְבִיחָה לְשָׂאָר עֲבֻדוֹת,  
11 וכוֹלֵן צְרִיכוֹת לְהִיעֲשׂוֹת לְשֵׁם הַזֶּבֶחַ.  
12 דוחה הגמרא: אִיכָּא לְמִיפָּרֵךְ מִה לְשִׁינוּי קוֹדֶשׁ, שֶׁכֵּן הוּא חֲמוּר יוֹתֵר  
13 מִשִּׁינוּי בְּעָלִים בְּכָךְ שֶׁפְּסוּלָה בְּנוּשָׁה – בְּגוֹף הַקֶּרֶבֶן, מִה שֶׁאֵין כֵּן  
14 בְּשִׁינוּי בְּעָלִים שֶׁאֵין פְּסוּלוֹ בְּגוֹף הַקֶּרֶבֶן אֵלָּא הוּא פְּסוּל צַדִּיד.  
15 וְכֵן חֲמוּר שִׁינוּי קוֹדֶשׁ בְּכָךְ שֶׁשִּׁשְׁנֵי כָּבֵל אֲרִבְעָה עֲבֻדוֹת הָדָם, שֶׁכֵּן

- 16 התרבו כולן לדין שינוי קודש מדרשות הכתובים שהובאו לעיל.  
17 מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו אלא באופן שחשב בשעת  
18 השחיטה לזרוק את הדרם שלא לשם הבעלים, אבל אם חשב על  
19 השחיטה עצמה שתהיה שלא לשם הבעלים, אין בזה משום שינוי  
20 בעלים. שכן משמעות 'לשם בעלים' היא לשם שיתכפרו הבעלים  
21 ולא איש אחר, והכפרה אינה אלא בזריקה.  
22 וכן חמור שינוי קודש בכך שִׁשְׁנֵי אף לְאַחֵר מִיָּתָה, שאדם  
23 שהפריש קרבן ומת והביאו היורשים את קרבנו שינוי קודש  
24 פוסל בו, ועל היורשים להביא מירושת אביהם קרבן אחר. מה  
25 שאין כן בשינוי בעלים שאינו נוהג אלא בחיי הבעלים, אבל  
26 לאחר שמתו כבר אינם בעלים על הקרבן, ושוב לא שייך בו  
27 דין שינוי בעלים.  
28 וכן חמור שינוי קודש בכך שִׁשְׁנֵי בְּקֶרֶבֶן צִיבּוֹר בְּקֶרֶבֶן נֶחֱדָה, שֶׁכֵּן  
29 מה שאין כן בשינוי בעלים שאינו שייך אלא בקרבנות יחיד ולא  
30 בקרבנות ציבור, שהרי כל אדם מישראל נחשב לבעלים עליהם.

## הלכה יומית לעיון ברמב"ם

### ~ יום ראשון כ"א אלול ~

#### מה חוצץ בפני הטומאה?

הקובע הוא האם נטמא בפועל ולכן מאכל שלא הוכשר ואינו נטמא חוצץ.

וכן משמע מלשון הרמב"ם "ואכלין טמאין או מוכשרים (אינם חוצצים) שדבר טמא אינו חוצץ". כלומר: גם מאכלים שעדיין לא נטמאו אלא רק הוכשרו אינם חוצצים משום "שדבר טמא אינו חוצץ", וזאת מאחר והם עצמם נטמאים (קובץ שיעורים ב"ב אות סה).

אך יש חולקים על זה ולדעתם דבר הראוי לקבל טומאה אינו חוצץ לא משום שנטמא בפועל, אלא משום שהוא מסוג הדברים הראויים לקבלת טומאה, וראיה לדבר, שהרי כל דבר המקבל טומאה כל שהיא – אף שאינו מקבל טומאת מת (כגון 'שתי וערב המנוגעים') – אינו חוצץ, ואם דבר המקבל טומאה אינו חוצץ מאחר שהוא עצמו נטמא, הרי כאן אין הדבר עצמו נטמא בטומאת מת, אלא מכאן שעצם הגדרתו כדבר המקבל טומאה גורמת שלא יחצוץ (ראה משנה למלך לעיל ה"ב. חידושי הר"י מיגאש ב"ב יט, ב בהערת המגיה שם).

הלכות טומאת מת פרק יג, הלכות ג"ד: אלו מביאין, וחוצצין... ואכלין שאינן מכשרין כדי שלא יטמאו... ואלו מביאין, ולא חוצצין... ואכלין טמאים או מכשרין, שדבר טמא אינו חוצץ.

מאכל טמא או מאכל ש'הוכשר' לקבל טומאה (היינו שבא במגע עם אחד המשקים המכשירים לקבל טומאה) – אינו חוצץ בפני הטומאה, אך מאכל שלא הוכשר לקבל טומאה חוצץ.

ומדוע אם כן כל הראוי לקבל טומאה פסול לסכך ואין לסכך במאכלים אע"פ שלא הוכשרו לקבל טומאה? ויש לחלק:

פסול הסיכוך אינו משום שהדבר טמא בפועל, אלא דבר הראוי לקבלת טומאה פסול מצד עצמו, כנלמד מהכתוב, וגם מאכלים טהורים בכלל זה שהרי הם דבר הראוי לקבל טומאה, אך לגבי חציצה דבר הראוי לקבל טומאה אינו חוצץ משום שהוא עצמו נטמא ועל כן הטומאה עוברת דרכו,

### ~ יום שני כ"ב אלול ~

#### אוכל פחות מכביצה מקבל טומאה?

וביאר ה'מי נפתח' (פרפר נד, א):

אי אפשר לומר שלדעת הרמב"ם אוכל פחות מכביצה אינו מקבל טומאה שהרי כתב בהלכות טומאת אוכלין (פ"ד ה"א) "כמה שעור אוכלין לטומאה, לטומאת עצמן כל שהן". ואם כן, מה שפירש במשנה (אהלות שם) שפחות מכביצה חוצץ כיון "שלא יטמא טומאת אוכלין" היינו שאוכל טמא פחות מכביצה אינו מטמא אוכלים אחרים. ומדויק כן בלשון שכתב אוכל פחות מכביצה חוצץ כיון "שלא יטמא טומאת אוכלין, ולזה נחשבו כדבר טהור". ואם לדעתו פחות מכביצה אינו מקבל טומאה, מדוע רק "נחשב וכדבר טהור" – הרי הוא טהור מוחלט! וכך מפורש בפירושו במשנה (טהרות שם) שבטומאת אוכלין היא טמאה בעצמה "אע"פ שיהיה הפחות שבשיעור", אבל "לטמא לזולתן מאוכלין ומשקין [צריך] שיהיה בכביצה".

הלכות טומאת מת פרק טו, הלכה ג: מעט את המטף בפחות מביצה מבשר המת... וכן פחות מכביצה אכלין... ממעטין את המטף.

חלון בכותל שבין שני בתים וטומאה באחד מהבתים, הטומאה עוברת לבית השני. ואם סתם את החלון או מיעטו בדבר שאינו מקבל טומאה ונשאר חלל פחות מטפח, הרי החלון חוצץ בפני הטומאה שלא תעבור (לעיל ה"א). אך דבר המקבל טומאה, אינו חוצץ בפני הטומאה (להלן ה"ה).

ושנינו: אוכל פחות מכביצה חוצץ בפני הטומאה (אהלות פ"ג מ"ה). ופירש הרמב"ם (בפירושו למשנה) שהוא חוצץ כיון "שלא יטמא טומאת אוכלין, ולזה נחשבו כדבר טהור". וכתב ה'תוספות יו"ט' (שם) שכונתו לומר שאינו מקבל טומאה כלל. והביא מפירוש הר"ש שהקשה, הרי משנה מפורשת היא שאוכל פחות מכביצה מקבל טומאה! (טהרות פ"ב מ"א)

## ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

### מתי מתעכל הבשר ואינו מטמא?

שהם קשים לא התעכלו גם לאחר שיעור העיכול, ולכן מטמאים.

נמצא שלדברי רש"י הבשר טהור רק לאחר שעבר שיעור עיכול, אבל "דברי רבינו הם דלא כפירוש רש"י" (כסף משנה). שכן, הרמב"ם מבהיר כי מה שהבשר מטמא כל עוד לא עבר שיעור עיכול של 'מעת לעת', הרי זה דווקא כאשר "נשאר בשר המת בתוך מעיהן", אבל במקרה "שבלע תינוק והקיא דרך בית הרעי" אזי "הבשר טהור" גם לפני שיעור עיכול. ומדוע באמת לדעת הרמב"ם אין בשר המת מטמא, והרי עדיין לא התעכל במעי הזאב?!

ומבאר ה'פרי חדש' (יד"ד סי' פג סק"ח) שהטעם לכך שהבשר אינו מטמא הוא בגלל ש"הקיא דרך בית הרעי" – "שזו הוכחה שנתעכל במהרה", ולכן אינו מטמא.

הלכות טומאת מת פרק כ, הלכה ד: וְכִמְהַ תִּשְׁחַה הַמָּמָא בְּמַעֲיָהּ, וְתִהְיֶה מְטֵמָא בְּשִׁמּוֹתָיו... וּבְשָׂאָר חֵיהּ וּבְכִמְהַ וְעוֹפּוֹת וְדָנִים, יוֹם אֶחָד מַעַת לְעַת. כִּמְהַ דְּכִרְסִים אֲמֹרִים? בְּשִׁנְשָׂאָר בְּשֵׁר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהּ; אֲבָל זָאֵב שֶׁבָּלַע תִּינוֹק, וְהִקְיָאוּ דֶּרֶךְ בֵּית הָרָעִי - תִּבְשָׁר טָהוֹר, וְהַעֲצָמוֹת בְּטֵמְאָתָן.

מסופר בגמרא (תענית כב, ב): "מעשה ובלעו זאבים שני תינוקות והקיאום דרך בית הרעי. ובא מעשה לפני חכמים וטיהרו את הבשר וטמאו את העצמות". ומפרש רש"י (שם) שמדובר לאחר שכבר "שהו ימי עיכול" במעיהם של הזאבים, ומאכן נובע ההבדל בין הבשר לעצמות: הבשר "שנתעכל ונתבטל תוך מעיו... ופירש"א [פרש] בעלמא הוא" ולכן אינו מטמא בטומאת מת, אבל העצמות

## ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

### איך ניצלים מטומאת העולם?

מדין תורה כאשר הוא מוקף בצמיד פתיל ואין בו שום "פתח" לאוויר העולם הרי הוא ניצל מהטומאה עקב ביטולו לנשמה, כי כלי חרס נעשה מעפר והוא בבחינת "ונפשי כעפר לכל תהיה" – ביטול בתכלית לנשמה.

אך חכמים הוסיפו סייג וגזרו שכלי חרס לא יציל מהטומאה, אך בשאר כלים שאינם שייכים לקבלת טומאה מלכתחילה לא ראו צורך לגזור, וגם בכלי חרס הגזירה היא רק בנוגע לכלים ובגדים הנמצאים בתוכו, אך אדם הנמצא בתוכו אינו בכלל הגזירה, כי כלים ובגדים אינם חלק מהאדם אלא דבר נפרד ממנו. ולכן, אף ששייכים אליו (שהרי נמצאים בתוך הכלי חרס), אין קדושת הנשמה מאירה בהם כל כך, ולכן גזרו חכמים שאינם ניצלים מהטומאה. אך האדם הנמצא בכלי חרס הוא הנשמה עצמה, 'אדם' מלשון 'אדמה לעליון', והבטל אל הנשמה בשלמות בטוח שטומאת עולם הזה לא תגיע בו. וכן לא גזרו על אוכלין ומשקים שבלי חרס, כי המאכל והמשקה מתאחדים עם גוף האדם ונעשים דם ובשר מבשרו ולכן גם הם ניצלים מטומאת העולם.

(לקוטי שיחות לזו, עמ' 72 ואילך)

הלכות טומאת מת פרק כג, הלכה א-ב: כָּל הַכֵּלִים הַמִּצְלִיִן בְּצִמִּיד פֶּתִיל, מִצְלִיִן עַל כָּל מָה שֶּׁבְּתוֹכָן... זֶה הוּא דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מִדְּבָרֵי סוּפְרִים, שֶׁכָּלִי חֶרֶשׁ הַמִּקְוֶה צִמִּיד פֶּתִיל, אֵינוֹ מִצִּיל אֱלָא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין... מִפְּנֵי שֶׁשָּׂאָר הַכֵּלִים הַמִּצְלִיִן אֵינָן מְקַבְּלִין טֵמְאָה כָּלָל, וְכָלִי חֶרֶשׁ מְקַבֵּל טֵמְאָה... אָדָם שֶׁהָיָה נָתוּן בְּתוֹךְ הַחֲבִית, וּמִקְשֶׁת צִמִּיד פֶּתִיל - טָהוֹר. יֵשׁ לִפְרֹשׁ אֵת הַהוֹרָאָה מֵהַלְכָּה זוֹ בַּעֲבוּרָתָהּ, 'לִתְקַן

הדרעות' (ראה רמב"ם סוף הל' תמורה):

'אהל המת' הוא העולם הזה שהוא "עולם הקליפות והסיטרא אחרא" (תניא פ"ח), והנשמה היורדת לעולם היא בדוגמת אדם הנמצא באוהל המת העלול להיטמא ממנו, אך בכוח הגוף שהוא ה'כלי' שבו היא שוכנת להציל ולהגן עליה מפני טומאת העולם.

וזה יש להבחין בין כלי חרס לשאר כלים, אשר בידי טומאה כלי חרס מקבל טומאה אך לא שאר הכלים. ובענייננו:

כאשר אור הנשמה מאיר באדם בגלוי, אין הגוף שייך לקבלת טומאה אך 'כלי חרס' מקבל טומאה, ומכל מקום

## ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

### מתי הוולד בטל ברוב?

ואם כן, דברי הרמב"ם כאן שהוולד מטמא טומאת אוהל, ואין אומרים שמיחוי הוולד בטל ברוב הדם, סותרים לדבריו שם!

ותירץ ה'לחם משנה' (מבוסס על ביאורו של חידושי מהרי"ח נדה (שם):

חכמים מסכימים לרבי אליעזר בן יעקב שוולד מחוי בטל ברוב ואינו מטמא, ובכל זאת אמרו ששליה הנמצאת בבית מטמאה את הבית, כי גם לדעתם וולד השליה בתחילת יציאתה עדיין אינו נימוח כל כך, כמובא בגמרא (נדה כז, א) שאם הוציאו את השליה בכלי לבית אחר מודים חכמים שהבית (השני) טהור, כי מאחר שטלטלוהו ממקומו נימוח הוולד לגמרי, ורק בבית הראשון הוולד עדיין קיים. אך בדינו של רבי אליעזר בן יעקב, שהבהמה הפילה חררת דם בלא שליה, הוולד נימוח כבר בתחילת יציאתו כי אין שליה שתשמור עליו ודינו כדון השליה שהוציאה לבית אחר שגם לדעת חכמים הבית טהור, כיון שהוולד נפסד ונתבטל. ואילו כאן, שמדובר בבית הראשון, השליה שומרת על הוולד שלא יהא נימוח לגמרי, ולכן אינו בטל ברוב.

הלכות טומאת מת פרק כה, הלכה י: האשה שהפילה שליה, הבית טמא ודאי, חזקה הוא, שאין שליה בלא וולד. לדעת חכמים, שליה (שהעובר מונח בתוכה במעי אמו) הנמצאת בבית – הבית טמא בטומאת אוהל, כי ודאי היה וולד בשליה, אך לדעת רבי שמעון אין הבית טמא, כי הוולד שהיה בשליה נימוח קודם שיצא "ונעשה דם ונתערב בדם הלידה ובטל ברוב" (נדה כז, א. ורש"י ד"ה נימוק). ופסק הרמב"ם כחכמים.

והקשו ה'לחם משנה' (הל' בכורות פ"ד ה"א) וה'תוספות יו"ט' (נדה פ"ג מ"ד):

בהלכות שאר אבות הטומאות (פי"א הט"ז) כתב הרמב"ם: "בהמה ששפעה חררת דם... אינה מטמאה במגע ולא במשא עד שיהיה בה צורת נפל, לפי שהיא בטלה ברוב היוצא עמה". והיינו כדעת רבי אליעזר בן יעקב (בכורות כא, ב), שאף שיש בחררה בשר הולד שנימוח, אינה מטמאה טומאת נבלה, כיון שמיחוי הוולד בטל ברוב, כי הוא מתערב בדם ובגופים אחרים היוצאים בלידה שהם בכמות גדולה יותר ממיחוי הולד.

## ~ יום שישי כ"ו אלול ~

### דלתות על שוורים, ומטריה בשבת

איך מועילות הדלתות לחצוץ בפני הטומאה? ויש שכתבו שאמנם דין זה נאמר רק לדעת הסוברים שאהל זרוק נחשב אהל (תוספות סוכה כא, א), אך בדעת הרמב"ם אין לומר כן שהרי פסק שאהל זרוק אינו נחשב אהל ובכל זאת הביא הלכה זו!

ומבאר ה'נודע ביהודה' (מהדור"ת או"ח ל): כתבו התוספות (עירובין ל, א) שאף כי אהל המיטלטל בפני עצמו אינו נחשב אוהל, כאשר הוא מונח על דבר אחר הנחשב אהל, ממילא חל גם עליו שם אהל, ומאחר והשוורים עצמם נחשבים אהל, כנלמד מהכתוב 'עור ובשר תסוככני', ממילא גם הדלתות שעליהם נחשבות אהל וחוצצות בפני הטומאה.

ולפי זה כתב שאין להתיר פתיחת מטריה בשבת, כי אף שמצד עצמה אינה נחשבת אהל, מאחר והאדם הנושא אותה נחשב אהל (כי מהפסוק 'עור ובשר תסוככני' למדים שכל בעל חי נחשב אהל), גם המטריה נחשבת אהל ואסור לפותחה בשבת.

הלכות פרה אדומה פרק ב, הלכה ז: מביאין שוורים.. ומניחין על גביהן דלתות, ויושבין התינוקות על גבי הדלתות, כדי שיהיה אהל מבריל בינם לבין הארץ, מפני קבר התחום. האם בפתיחת מטריה בשבת יש איסור 'עשיית אהל'?

בדיני טומאה נחלקו תנאים האם 'אהל זרוק' (המיטלטל ממקום למקום) נחשב אהל וחוצץ בפני הטומאה. ולהלכה פסק הרמב"ם (הל' טומאת מת פ"א, ה"ה) שאינו נחשב אהל. ויש שלמדו מכאן שגם לגבי איסור עשיית אהל בשבת אהל המיטלטל אינו אהל, וממילא אין איסור בפתיחת מטריה שנועדה להיטלטל ממקום למקום.

אך בהלכה זו מבואר שהתינוקות שנשלחו למלא מים עבור אפר הפרה היו יושבים על גבי שוורים שעליהם דלתות, וזאת משום שאם ישבו על גבי השוורים עצמם, יתכן שיעברו מעל טומאה, ולכן היו יושבים על גבי דלתות, כדי שרגליהם לא יצאו החוצה.

ולפי הדעה שאהל זרוק אינו נחשב אהל, לכאורה קשה

## ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

### הזאת אפר פרה – ללא נטילת שכר

והם כגזולים בידו ומעתה מדין 'מצוה הבאה בעברה' הם פסולים בעצמותם ואינם מטהרים אף מדאורייתא, ועל דרך זו הטובל במים גזולים שאינו נטהר כלל (בעקבי מנחת חינוך ב, עמ' קג).

ויש שכתבו כי הרמב"ם חולק על הראשונים בטעם הפסול של נטילת שכר בקידוש ובהזאה, ולדעתו אין זה משום קנס על שעבר איסור תורה בנטילת השכר אלא פסול עצמי. ויתכן כי לשיטתו לא נאמר כלל איסור נטילת שכר בשאר המצוות שהרי הזכירו רק בהלכות תלמוד תורה (פ"א ה"ז), ואם הדין מתבסס על איסור זה היה לו לכתוב תחילה את עצם האיסור ואחר כך להוסיף שהעובר על כך הזאתו פסולה. ולכן נראה כי לדעתו אין איסור בקבלת השכר אלא זהו דין בפני עצמו שהזאה בשכר אינה מועילה. וכן נראה מרצף ההלכות, שבהלכה הקודמת כתב "המלאכה פוסלת במים קודם שיתקדשו..." ובהמשך לכך "השכר פוסל בקידוש ובהזייה ואינו פוסל במילוי", וכשם שפסול מלאכה הוא דין מיוחד במי חטאת, כך גם פסול נטילת שכר (ראה באר המלך ב עמ' כז, משברי ים עמ' קעה).

הלכות פרה אדומה פרק ז, הלכה ב: השֶׁכֶר - פֶּסֶל בְּקִדּוֹשׁ וּבִהְיוֹתוֹ פֶּסֶל בְּמִלּוֹי. בִּיצֵר? הַנּוֹטֵל שֶׁכֶר לְקִדּוֹשׁ מִי חֲטָא, אוֹ לְהוֹיֵת מִתֵּן - הָרִי אוֹתָן הַמִּים בְּמִי הַמַּעֲרָה, וְהָאֵפֶר בְּאֵפֶר מִקְלָה, שְׁאִינוּ כְּלוּם.

כתבו ראשונים כי דין זה נובע מהאיסור הכללי ליטול שכר בעבור קיום מצוות, הנלמד מהכתוב "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים" – מה אני (משה רבינו, שלימד תורה את ישראל) בחינם, אף אתם בחינם", ומכאן למדים אף לשאר מצוות. ואמנם, אין מקור בתורה שאם עבר ונטל שכר ההזאה פסולה וזהו קנס מדרבנן על שעבר איסור תורה (ראה רש"י קידושין נח, ב, ותוספות שם ד"ה מיליו).

אך ה'מנחת חינוך' (מצ' שצט, ח) העיר כי אם מדין תורה ההזאה מועילה והטמא נטהר ורק מדרבנן הוא נשאר בטומאתו, הרי אם יכנס למקדש בטומאה לא יתחייב קרבן (שהרי אין קרבן על איסור מדרבנן), אבל מהרמב"ם לא משמע כן שהרי סתם וכתב שהמים והאפר "אינם כלום", ולא כתב שהוא טמא רק מדרבנן.

ויש שהסבירו כי כאשר נטל שכר על הקידוש או ההזאה הפקיעו חז"ל את בעלותו על המים (ע"פ דין 'הפקר בית דין הפקר')

## אגרות קודש

ב"ה, ח' אלול, תשי"ז  
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה גבריאל שי

שלום וברכה!

... מ"ש אודות שינוי הסדר בשיעור לימוד דא"ח בעש"ק לאחר אמירת לכו נרננה וקודם כגוונא.

הנה גם כפי שמתאר במכתבו ישנם בזה צדדים חיובים וצדדים שלילים, וצד אחד שלא הזכירו הוא ע"ד מרז"ל מפני הנכנסים שיאמרו שמתחילים בכגוונא, ולכן דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד, וילכו אחר רצון הרוב הלומד זה.

ויה"ר שבכל אופן כאו"א יגדיל תורה ויאדירה תורת הנגלה ותורת החסידות תורה תמימה גופא ונשמתא דאורייתא.

בברכה לבשו"ט ולכוח"ט.

## שיעורי רמב"ם - ג' פרקים ליום

~ יום ראשון כ"א אלול ~

### הלכות טמאת מת

#### פרק יב

אוהל מביא את הטומאה וחוצץ בפניה; השיעור המינימלי של אוהל, ודיני אדם וכלים שונים שנעשו אוהל.

השנת הראב"ד

טפח .. הטומאה א"א לא בירר את דבריו דחלל טפח פנוי בעיניו להביא את הטומאה ולחוצץ בפני הטומאה שאל"כ הטומאה ממעטת את החלל טפח טומאה רצועה היא ואינה מביאה ואינה חוצצת.

א. טפח • על טפח

מִרְבַּע עַל רוּם טַפַּח -

מביא את הטמאה

וחוצץ בפני הטמאה,

דין תורה; שאין קרוי

אוהל אלא טפח על טפח ברום טפח, או יתר על זה.

(א) שיש מעליו גובה טפח של חלל ריק. (ב) אם יש טומאה תחתיו, כל הדברים שתחתיו נטמאים בטומאת אוהל. (ג) אם יש טומאה תחתיו הדברים הנמצאים מעליו לא נטמאים, ואם יש טומאה מעליו הדברים הנמצאים תחתיו לא נטמאים. (ד) אך אוהל שצידו האחד קטן מטפח אינו נקרא אוהל, אף אם הצד השני גדול יותר מטפח.

~ נקודות משיחות קודש ~

פרק יב.

בפרקים י"ב ו"ד מדבר בשיעור נקב שדרכו עוברת הטומאה, ובפרק כ"ב עוסק בשיעורי נקב בכלי חרס, וכללו של דבר שכל שיגדל הנקב (בכונס משקה, במוציא זיתים ומוציא רימון) כך תבטל יותר חשיבות הכלי לענין טומאה.

וענינו בעבודת ה': נקב מורה על ביטול - "נפשי כעפר לכל תהי" ובוה גופא כמה וכמה דרגות בעילוי אחר עילוי וככל שיגדל הביטול כך תקטן האפשרות של היפך ההתרה.

ספר השיחות תשמ"ח ח"ב עמוד 582 הע' 72, מתוך רמב"ם "פרדס המלך".

ביצוד? פזית מן המת מנח לאויר [=בשטח פתוח], ובצדוד

כלים כגון מחטין וצנורות וכיוצא בהם, ואינן נוגעין בטמאה - אם האהיל עליהם אוהל שיש בו טפח על טפח, והיה [האוהל] גבוה מעל הארץ טפח - הרי זה מביא את הטמאה לכלים, וטמאין; היו כלים אחרים על גבי אוהל זה שיש בו טפח על טפח - הרי הם טהורים, מפני שהאוהל חוצץ בינם ובין הטמאה. (ה) דברים אלו אינם תופסים מקום רב, ויכולים להיכנס בשטח המינימלי של טפח על טפח.

הנה למדת, שפשם שהאוהל מטמא כל שתחתיו - כן מציל [מטומאה את] כל [מה] שחוצה לו, וחוצץ בין הטמאה ובין כלים שעל גביו; וכן אם היתה הטמאה על גביו, וכלים תחתיו - הכלים טהורין, [משום] שהאוהל חוצץ בפני הטמאה.

היה האהל פחות מרום טפח, או פחות מטפח על טפח [באורכו או ברוחבו] אף על פי שהוא גבוה במה טפחים - הכלים שבצד הטמאה טהורים. וכלים שלמעלה מן אוהל זה - כל [כלי] שפגג הטמאה, טמא; מפני שהאהילו על הטמאה, ואין שם אוהל לחץ [שיחצין] בפני הטמאה.

(ו) כי הם אינם נוגעים בטומאה עצמה, והאוהל הנמצא מעליהם אינו נחשב אוהל.

וכן אם היתה טמאה על גבי אוהל זה, וכלים תחתיו - כל שפגג הטמאה, טמא; שהרי הטמאה האהילה עליהם, ואין שם אוהל שיחצין בפני הטמאה - [משום] שכל פחות מרום טפח, פגגיה הוא חשוב [כאילו נגעה הטומאה בכלים], וטמאה שתחתיו, טמאה רצועה היא, כמו שבארנו.

(ז) המטמאת את כל הדברים המכונים כנגדה, מעליה ומתחתיה. (ח) בפרק ז הלכה ה.

במה דברים אמורים? בשלא היה האהל אדם או כלים; אבל אדם או כלים שנעשו אוהל על הטמאה - בין שהיו הם עצמם אוהל, בין שהיו עמודי [דפנות] האהל, אפלו היו כלים שאין מקבלין טמאה כל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**עקר** [-כלל] - הרי אלו מביאין את הטמאה, ואין חוצצין בפני הטמאה.

**פיצד?** לוח שהיה מנח על גבי ארבעה פני אדם, או על גבי ארבעה כלים, אפלו פלי אבנים וכיוצא בהם מכלים שאין למינם [-שאנים מקבלים] טמאה ט, ואין צריך לומר, אם היה מנח [הלוח] על ארבעה שפודין או ארבעה קנים שגבוהין טפח [ומקבלים טומאה], והיתה טמאה וכלים תחתיו - הכלים טמאים. ואם היו כלים על גביו, אפלו שלא כנגד הטמאה - טמאים; ואם היתה טמאה על גבי הלוח, וכלים תחתיו - כל כלים שתחת הלוח טמאין י.

(ט) כמבואר בפרק ו הלכה ב. (י) כי הלוח האהיל על הטומאה ועל הכלים. (יא) כי אוהל, שבמקרה זה הוא הלוח, המונח על אדם או כלים אינו חוצץ בפני הטומאה.

**אבל אם היה הלוח מנח על גבי ארבע אבנים י,** או על גבי בהמה וחייה, והיתה טמאה תחתיו - הרי הכלים שעל גביו טהורין.

(יב) אבנים ממש, ולא כלים העשויים מאבנים.

**ב. היתה טמאה על גביו** [-על הלוח המוכרח] - הרי כל הכלים שתחתיו טהורין, מפני שהאהיל חוצץ בפני הטמאה. וכלי גללים •

וכלי אבנים וכלי אדמה, הפאים במדה [-מכילים מ']

סאה ואינם ניידים] - הרי הם פאהלים, ואינם פכלים; ולפיכך חוצצים בפני הטמאה.

**ג. נסר** [-קיש] שהוא נתון על פי תנור חדש, ועודף מכל צדדיו [-הקשר בולט מהתנור] בפותח [-ברוחב] טפח, והיתה טמאה תחת הנסר - כלים שעל גביו טהורין; טמאה על גביו - כל הכלים שתחתיו טהורים, מפני שתנור חדש אינו פכלים לענין זה י. ואם היה ישר י, הפל טמא טו.

(ג) בימיהם התנורים היו עשויים מטיט, ולכן תנור חדש שלא השתמשו בו לא היה נחשב כלי. כתוצאה מכך, הקרש המונח על התנור ויש בו שיעור טפח על טפח נחשב כאוהל רגיל ולכן הוא חוצץ בפני הטמאה. (יד) אם השתמשו כבר בתנור, ולכן הוא נחשב כלי. (טו) כי הקרש נחשב אוהל המונח על גבי כלים שאינו חוצץ בפני הטומאה.

**ד. נסר שהוא נתון על פי שני תנורים, אפלו ישנים, ועודף** [טפח] מחוצה לתנור זה יו ומחוצה

השנת הראב"ד

אבל .. זה א"א אין הטעם הזה מספיק והמשנה מדברת בעודף מכל צדדיו מעתה הכל תחת אוהל אחד הוא והוא מוסיף וגורע ומסבב את הענינים לפנים אחרים ולשון המשנה נתון על שני תנורים טומאה ביניהם הם טמאים משמע שהתנורים עצמן טמאים, ובתוספתא ר"י בן נורי מטהר בתנור אלמא תנא קמא תנורים עצמן מטמא וכ"ש כלים שתחת הנסר מכל צדדיו ובתוספתא נתון על שני תנורים ישנים וחדש באמצע וכו' והאי מילתא יתיירא אשמעינן סיפא דלא שדינן האי נסר לתנור חדש לטהר אלא הכל טמא.

לתנור זה, והיתה

הטמאה תחתיו בין שני

התנורים - ביניהם כלכד

טמא; אבל • כלים

שתחת שתי הקצוות

שחוצה לתנורים [ואינם

תחת תנור] - טהורים;

שהרי הן פשני אהלים

[שונים] זה פצד זה.

(טז) הנסר עודף וכולט על

התנורים בחלק הפנימי שביניהם אך לא בולט יותר מהם

בקצוות החיצוניים.

וכן נסר שהוא נתון על פי תנור, אפלו ישר, ויוצא

[באורכו] מזה [-מצד אחד] טפח ומזה [-ומהצד השני] טפח,

אבל לא מן הצדדין [-ורוחבו לא בולט יותר מטפח מהתנור],

וטמאה פצד זה [-בצד אחד של תנור] - כלים שפצד השני

[של התנור ואינם תחת הנסר] טהורין.

**ה. אדם שנושא פלי כגון מרדע** [-מחרישה] וכיוצא

בו, והאהיל צד הפלי האחד על הטמאה - אם היה

בהקפו [של הכלי] טפח, אף על פי שאין ברחבו אלא

רחב אצבע ושלישי - הרי זה [-הכלי] מטמא את

הנושא [אותו], ומביא לו טמאה מדבריהם י; [כי] גזרו

[חכמים טומאה] על [כלי] שיש בהקפו טפח, משום [כלי]

שיש ברחבו טפח. אבל אינו מביא את הטמאה

לכלים שתחתיו, ולשאר אדם שאהיל [הכלי] עליהם

ועל הטמאה - עד שהיה בו רחב טפח י.

(יז) להבנת הדברים יש להקדים שני פרטים: הרוחב של כל

דבר עגול הוא שליש מההיקף שלו, וטפח אחד הוא בגודל

ארבע אצבעות. על פי זה, כאשר רוחב הכלי הוא אצבע

ושליש, היקף הכלי הוא טפח שלם. (יח) האדם הנושא את

הכלי נטמא מדברנן טומאת שבעה ימים כדן טומאת אוהל,

למרות שהשיעור המינימלי של אוהל הוא טפח על טפח.

(יט) כי דברים אלו לא נגעו או נשאו את הכלי עצמו אלא

האהילו עליו, ואנשים לא עלולים לטעות ולחשוב שאין

השנת הראב"ד

ארונות .. בקבר א"א זה המחבר דלה מים מבוורות עמוקים אלא שהמים עכורים כי הוציא דבר זה ממלתיה דר"א בר' צדוק דאמר מדלגין היינו על גבי ארונות של מתים וכו' ומאורת השמועה בנה זה הבנין וטעה כי הארונות שהיו

ו. ארונות • של עץ

שמניחין בהן המת, אין

קבר [המטמא מכל צדדיו];

אלא אם יש בין פסוי

הארון והמת גבה טפח,

בגובה [חצי טפח, וְהָיָה בְּהִקְפָּהּ [של הסאה] שְׁלֹשָׁה [טפחים] - מְבִיאָה אֶת הַטֹּמְאָה כִּי.

(כג) כאמור בהלכות הקודמות, הרוחב של דבר עגול הוא שליש מההיקף שלו, וממילא, כאשר היקף הכלי הוא ארבעה טפחים וחצי, הרוחב שלו הוא טפח וחצי. מכיוון שמדובר בכלי העגול מכל צדדיו באותה מידה, רוחב הכלי הוא למעשה גם אורך וגובה הכלי, ולכן הקצה העליון של הכלי נמצא בגובה טפח וחצי מהקרקע. (כד) החישוב המבואר בהערה זו נועד לבאר מדוע הכלי נחשב כאוהל, ועל מנת להבינו יש להקדים: כמבואר בתחילת הפרק, השיעור המינימלי של אוהל הוא טפח על טפח בגובה טפח. ולכן, על מנת להחשיב את הכלי העגול כאוהל, יש להתייחס רק לחלק הכלי הנמצא בגובה טפח מהקרקע ולבודק האם יש בו טפח על טפח. עתה, לצורך החישוב, יש להקדים את מידות הכלי הידועות עד עתה. בהערה הקודמת התבאר שגובה, אורך ורוחב הכלי הוא טפח וחצי, ומכיוון שטפח שווה לארבע אצבעות (כמבואר בהערה יז) – גובה, אורך ורוחב הכלי שווה לשש אצבעות. כלומר, מידת הכלי היא שש אצבעות על שש אצבעות בגובה שש אצבעות, וממילא, מידת החצי העליון של הכלי היא שש אצבעות על שש אצבעות בגובה שלוש אצבעות. עתה, על מנת לדעת את מידת חלק הכלי הנמצא בגובה טפח מהקרקע, יש לחשב את החישוב הבא: לכל לראש יש להוריד אצבע נוספת מגובה החצי העליון של הכלי (על מנת להגיע לגובה ארבע אצבעות מהקרקע), אך מכיוון שמדובר בכלי עגול אף האורך והרוחב שלו הולכים ומצטמצמים באותה מידה (כך הדבר גם בעיגול רגיל – החלק הרחב ביותר בעיגול הוא חצי העיגול, ומחצי העיגול ואילך, העיגול הולך ומצטמצם באותה מידה משני צדדיו). ולכן, כתוצאה מהורדת אצבע מגובה חצי הכלי, יש להוריד אצבע משני הצדדים של רוחב הכלי. על פי זה, מידת חלק הכלי הנמצא בגובה טפח מהקרקע היא ארבע אצבעות על ארבע אצבעות בגובה שתי אצבעות. היות וארבע אצבעות על ארבע אצבעות שוות לטפח על טפח, יש בכלי טפח על טפח בגובה טפח מהקרקע ולכן הוא נחשב כאוהל ומטמא את הדברים שתחתיו. (כה) אף במקרה זה, על מנת להחשיב את הכלי כאוהל יש להתייחס לחלק הכלי הנמצא בגובה טפח מעל הקרקע. אולם במקרה זה, החישוב פשוט יותר מהמקרה הקודם: כאמור, רוחב הכלי הוא שליש מההיקף, ולכן כאשר היקף הכלי הוא שלושה טפחים ורוחב הכלי הוא טפח. היות ומדובר בכלי עגול, נמצא שמידת הכלי היא טפח על טפח בגובה טפח, ומידת החצי העליון של הכלי היא טפח על טפח בגובה חצי טפח. מכיוון שבמקרה זה תחתית הכלי גבוהה מהקרקע חצי טפח, כל החצי העליון של הכלי נמצא בגובה טפח מהקרקע, ואם כן, יש בכלי טפח על טפח בגובה טפח מהקרקע ולכן הוא נחשב כאוהל ומטמא את הדברים שתחתיו.

וְכֵן עֲמוּד עֲגֻלִּי שֶׁהוּא מִטֵּל לְאֹוִיר [בשטח פתוח], וּמִנָּח עַל הָאָרֶץ כִּי - אֵינוֹ מְבִיא טֹמְאָה תַּחַת דְּפִנוֹ כִּי [תחת

עומדים בשדה של אבן היו ובמקום קברות היו ויש עליהם תורת גולל ודופק וקבר סתום אלא שאין הכהנים מזהירים אלא על הטומאה שהנזיר מגלה עליה וק"ל שאינו מגלח אלא על גופו של מת לא על קבר ולא על גולל ודופק ואם אין בה חלל טפח גופו של מת הוא מפני שהיא בוקעת ועולה.

חֹוצֵץ, וְהָעוֹמֵד עַל גְּבִי הָאָרוֹן - טָהוֹר מִן הַתּוֹרָה. וְאִם עַל פִּי שֶׁרֶב אֲרוֹנוֹת יֵשׁ בָּהֶם חִלָּל טֶפֶח - הוֹאִיל וְיֵשׁ [ארונות] שְׁאִין שָׁם [בהם] חִלָּל טֶפֶח - גָּזְרוּ [חכמים] עַל כָּל הָאֲרוֹנוֹת שֶׁאֵינָן חֹוצְצִין, וְשִׁיחָהּ הַמְּהֵלֵךְ עַל גְּבִי הָאָרוֹן פְּנוּגָע בְּמַת אוֹ בְּקֶבֶר.

ז. קוֹרָה שֶׁהִיא נְתוּנָה מִפְּתָל לְכַתָּל, וְהַטֹּמְאָה תַּחְתֶּיהָ - אִם יֵשׁ בָּהּ [ברוחבה] פוֹתֵחַ [שיעור] טֶפֶח - מְבִיאָה אֶת הַטֹּמְאָה תַּחַת פְּלֵה; וְכָל הַפְּלִים אוֹ הָאֲדָם שֶׁתַּחְתֶּיהָ טָמְאִין, אִף עַל פִּי שֶׁאֵין פְּלֵה שׁוּה וּקְצָתָהּ [=חלק ממנה] פְּחוּתָהּ מִטֶּפֶחַ, מִפְּנֵי שֶׁקְצָתָהּ מִקְצַת אֹהֶל הוּא. וְאִם אֵין בָּהּ פוֹתֵחַ טֶפֶח - טָמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה בּוֹקֵעַת וְיֹרֶדֶת, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹי.

(כ) בפרק ז הלכה ה.

כְּמָה יִהְיֶה בְּהִקְפָּהּ [של קורה], וְיִהְיֶה בָּהּ פוֹתֵחַ טֶפֶח? בְּזֶמֶן שֶׁהִיא עֲגוּלָה, שְׁלֹשָׁה טֶפָחִים כִּי; וּבְזֶמֶן שֶׁהִיא מְרַבֵּעַת, אַרְבָּעָה טֶפָחִים כִּי.

(כא) כי הרוחב של דבר עגול הוא שליש מההיקף שלו, כמבואר בהערה יז. (כב) כאשר הקורה מרובעת, כל ארבעת צדדיה זהים במידתם. וממילא, אם היקף הקורה הוא ארבעה טפחים, כל צד שלה הוא בגודל טפח.

ח. סָאָה [כלי מדידה עגול] שֶׁהִיא מִטָּה [מנוחת] עַל צִדָּהּ [העגול] בְּאֹוִיר [בשטח פתוח] - אֵינָה מְבִיאָה אֶת הַטֹּמְאָה תַּחַת פְּלֵה, עַד שֶׁיִּהְיֶה בְּהִקְפָּהּ אַרְבָּעָה טֶפָחִים וּמִחֲצָה בְּקֶרֶב [בערך], כְּדִי שֶׁיִּהְיֶה גִבָּה הַצֵּד [הקצה] הָעֲלִיּוֹן [שלה] טֶפֶח וּמִחֲצָה כִּי, וְיִהְיֶה הַטֶּפֶח עַל טֶפֶח מִמֶּנָּה גִבָּהוּ מֵעַל הָאָרֶץ טֶפֶח כִּי; לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה [תחתית הסאה] גְּבוּהָה מֵעַל הָאָרֶץ [תלוייה באויר

השנת הראב"ד

לפיכך .. הטומאה א"א ק"ל אם זה הגבהות שאמרו אויר הוא היקף אויר מצטרף לרום טפח והתוספת לא אמרה גבוהה מעל הארץ אלא אם היתה גבוהה חצי טפח ואולי הגבהות אינו אויר אלא שהיתה עבה מתחתיה א"נ כשמחשב ההיקף מבפנים הוא מחשב וכשהסאה דפנה דק צריך שיהא ההיקף מבפנים ד' טפחים ומחצה אבל אם דפנה עבה חצי טפח די לה בהיקף שלשה טפחים ושמענין מוישא דרואין חללה של סאה כאילו הוא מלא לחשבו ברום טפח וברוחב טפח להביא את הטומאה תחת כולה וכל מה שאמרת בגבוהה חצי טפח שהוא בעובי הדופן ולא באויר לא אמרתי אלא למי שסובר דבעינן טפח על טפח ועובי טפח להביא את הטומאה אבל למי שאינו מצריך עובי טפח אפילו גבוהה באויר קאמר וזה עיקר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

העליון וכשעלה עד ארבע אצבעות בין עובי דפנה שהוא אצבע ושלש אצבעות מחללה כבר עלה מן הקרקע טפח ויש עליו אהל טפח מן הדופן העליון ואע"פ שהוא עקום אין בכך כלום ועוד נוכל לומר בענין העמוד לעולם בחלול ודקא קשיא לך אדם שהוא חלול אפשר שיש הפרש בין דבר המקבל טומאה לדבר שאינו מקבל טומאה דבר שאינו מקבל טומאה אע"פ שהוא חלול ויש לו צד העליון טפח לעולם הוא חוצץ את הטומאה ויש למבין טעם בזה וסימן לדבר כוורת וסבורים אנו לומר שהיא של חרס שאינה מטמאה מגבה דהויא לה כדבר שאינו מקבל טומאה.

**טפחים - נמצא תחת כל דפנו טפח על רום טפח מרבע לא יותר מעטלי, שחשבונות אלו בקרוב הלי;**  
**וזו היא צורתו:**



לא) ולכן, העמוד נחשב אוהל ומטמא את הדברים שתחתיו. החידוש בכך הוא אשר העמוד כולו נחשב אוהל למרות שחלק ממנו אינו גבוה מהקרקע בשיעור טפח על טפח בגובה טפח. לב) ביאור החישוב על פי שני הכללים הכתובים בהלכה זו: על פי הכלל הראשון, מכיוון שהיקף העמוד הוא עשרים וארבעה טפחים, רוחב (וכן אורך וגובה) העמוד הוא שמונה טפחים, וממילא, גם מידת האלכסון של העמוד היא שמונה טפחים. על פי הכלל השני, בכל ריבוע של טפח על טפח, האלכסון יהיה גדול יותר מטפח בשתי חמישיות. ולכן, מידת האלכסון של ריבוע בגודל שמונה טפחים על שמונה טפחים (שרוחבו זהה לרוחב העיגול) תהיה שמונה טפחים ושש עשרה חמישיות (שמונה כפול שתי חמישיות שווה שש עשרה חמישיות). על פי זה, אלכסון של ריבוע ברוחב שמונה טפחים גדול יותר מאלכסון של עיגול ברוחב שמונה טפחים בשש עשרה חמישיות, ואם שני האלכסונים 'יונחו' זה כנגד זה, האלכסון של הריבוע יבלוט במשך שמונה חמישיות מתחת העיגול ושמונה חמישיות מעל העיגול. נמצא, שגובה העיגול מעל הקרקע באלכסון הוא שמונה חמישיות טפחים. עתה, על מנת לדעת האם יש במקום זה גודל של טפח על טפח בגובה טפח, יש לחשב את מידת הריבוע שניתן 'להכניס' במקום זה. כאמור, האלכסון של גובה העיגול הוא שמונה חמישיות טפחים. בהתאם לכלל השני שהאלכסון של הריבוע גדול מהריבוע עצמו בשתי חמישיות, נמצא שגודל הריבוע שניתן 'להכניס' במקום זה יהיה יותר מטפח על טפח, כי מידת האלכסון של ריבוע בגודל טפח על טפח היא טפח ושתי חמישיות השווים לשבע חמישיות טפחים (בטפח שלם יש חמש חמישיות טפחים), ומכיוון שמידת האלכסון היא שמונה חמישיות טפחים, אף הריבוע יהיה

הקמור, עד שיהיה בו הקף עשרים וארבעה טפחים; ואם אין בהקפו עשרים וארבעה טפחים, טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת.

(כו) קיים הבדל בין סאה לעמוד: הסאה היא כלי חלול, ולכן, אף אם לא כולה גבוהה טפח מעל הקרקע, ניתן להחשיבה כאוהל שיש בו טפח על טפח בגובה טפח כאשר מצרפים לגובה הטפח חלק מהחלל התחתון שלה, כמבואר בהערות הקודמות. עמוד, לעומת זאת, הוא אטום כולו. ולכן, על מנת להחשיבו כאוהל שיש בו טפח על טפח בגובה טפח, העמוד עצמו או החלק המתעגל שלו צריך להיות בגובה טפח מהקרקע, כפי שיתבאר בהמשך. (כז) העמוד מונח על הארץ כדרכו. בצורה כזו, המרחק בין תחתית העמוד לקרקע לא זהה בכל חלקי העמוד. תחתית העמוד מונחת על הקרקע עצמו אך צדדי העמוד המתעגלים הולכים ומתרחקים מהקרקע עד שהם מגיעים למרחק הגדול ביותר מהקרקע הנמצא בחצי העמוד (כך הדבר גם בעיגול רגיל – צדדי העיגול המתעגלים נעשים גבוהים יותר עד הגובה הגדול ביותר בחצי העיגול). כח) החלק המתעגל של העמוד, ההולך ומתרחק מהקרקע, נקרא הדופן שלו. (כט) כי רק במידה זו, החלק המתעגל של העמוד הוא במרחק גובה טפח מהקרקע כמבואר בהערה לב. ל) כמו טומאה רצוצה, כמבואר בפרק ז הלכה ה.

**זה שהצריכו** [נחמיה שההיקף של העמוד יהיה] **עשרים וארבעה טפחים, על העקרין** [הכללים] **שסומכים עליהם חקמים בחשבון כל המושפטים** [ההלכות]: **שפל** [דבר עגול] **שיש בהקפו שלשה טפחים, יש בו רחב טפח; וכל טפח על טפח ברבוע, יש באלכסונו** [של הריבוע] **טפח ושני חמישין. לפיכך, אם היה בהקף העמוד עשרים וארבעה**

שלו בינו ובין הארץ ואם לא נחשב אותו הצד לשיפוע אהל הרי הטומאה רצוצה תחת הצד של עמוד והיא בוקעת ועולה ואינה הולכת לדפנות. אלא דקשיא לי אם זה העמוד חלול הוא מ"ש מן האדם שהוא חלול והצד העליון מביא את הטומאה אע"פ שאין בעביו ח' טפחים ולפיכך נראה שהוא אטום וכשהוא עבה שמונה טפחים רואין אותו כאילו הוא חקוק ארבעה טפחים חוץ מכותליו ונעשה הצד העליון אהל ומביא את הטומאה תחת דפנו והצר שלו נדון בשיפוע אהל ואם היה פחות מכאן אין רואין אותו כחקוק ואין שם דופן העליון שידון כאהל ויהיה הצד שלו נדון בשיפוע אהל אבל ענין הסאה אינו כן מפני שהיא חלולה ויש לה דופן

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**פִּיּוּצָהּ? שְׂרִיגִי** [=ענפי] הָאֵילָנוֹת הַסּוֹכְכִים עַל הָאֶרֶץ, וְהֵם הַנִּקְרָאִים 'סִכְכוֹת', וְאֲבָנִים הַיּוֹצְאוֹת [-בולטות] מִן הַגָּדָר [העשויה מאבנים] הַסּוֹכְכוֹת עַל הָאֶרֶץ, וְהֵן הַנִּקְרָאִים 'פְּרָעוֹת' - אִם יוֹלִין לְקַבֵּל [-לסבול כוכד] מַעֲזִיבָה וְאִם בִּינוּנִית [-שכתב טיט] בִּינוּנִית [-ממוצעת], וְהֵן עוֹמְדִין - הָרִי אֵלּוּ מְבִיאִין וְחוֹצְצִין, מִן הַתּוֹרָה; וְאִם • אֵינָן רְאוּיִין לְקַבֵּל מַעֲזִיבָה בִּינוּנִית, אֲלֵא וְהֵן נוֹפְלִין [-לא מחזיקים מעמד] - הָרִי אֵלּוּ מְבִיאִין [את הטומאה] מִדְּבָרֵיהֶם [-מדרבנן], וְאֵינָן חוֹצְצִין. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָהּ בִּהֵן.

השגת הרמב"ד  
וּאִם .. בִּינוּנִית א"א ק"ל מאי דאמר' בתוספתא פריעות היוצאות מן הגדר היו נתונות ע"ג הגדר רואין אותן כאילו אבנים כבושות עליהן התרפו רואין אותן כאילו הן של מתכת ועוד שנינו במשנה פרק יש מביאין וחוצצין העוף ששכן מביא וחוצץ ועוף מי מקבל שום מעזיבה, אלא לא אמרו מקבל מעזיבה אלא בסככות ופרעות שהן מובדלות זו מזו ויש מעט אורח ביניהם וזו היא הגריעות שבהן ואפילו שיכולים לקבל מעזיבה אינם אלא מדבריהם לא להביא ולא לחצוץ ובזמן שהן דבוקות אפילו התרפו מביאין וחוצצין מן התורה וחייבין עליהן על ביאת מקדש תמצא כל זה בתוספתא דאהלות ובסיפרא.

## פֶּרֶק יג

התנאים הדרושים על מנת שהאוהל יביא תחתיו את הטומאה ויחצוץ בפניה.

**א. כָּל טֶפַח עַל טֶפַח עַל רוּם טֶפַח - קָרוּי אֹהֶל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּא'; וְחוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטֹּמְאָה, וּמְבִיא אֶת הַטֹּמְאָה; בֵּין שְׁעָשָׂהּ** [על מנת] **לְהֵאָהֵל** [על השטח שתחת האוהל] **בֵּין שְׁנַעְשָׂהּ** [האוהל] **מֵאֵלָיו, אֲפִלּוּ שְׁלֹא הָיָה** [-אם האוהל לא נבנה] **בִּיְדֵי אָדָם - הָרִי זֶה מְבִיא וְחוֹצֵץ. פִּיּוּצָהּ? אֶחָד** [-הן] **חֹר שֶׁחֲרָרוּהוּ מֵיָם, אוֹ שְׂרָצִים, אוֹ שֶׁאֲכָלְתוּ מְלַחַת** [-הקרקע נאכלה' על ידי המלחים], **אוֹ שֶׁצָּבַר אֲבָנִים אוֹ קוֹרוֹת וְנִעְשָׂה בִּהֵן** [-בערימת האבנים או הקורות] **חָלָל טֶפַח - הָרִי זֶה אֹהֶל, וּמְבִיא** [את הטומאה] **וְחוֹצֵץ** [בפניה].

(א) בתחילת הפרק הקודם.

**ב. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּשֶׁהָיָה הָאֹהֶל חֲזָק וּבְרִיא** [-יעיב], **אֲבָל אֹהֶל רָעוּעַ - אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטֹּמְאָה וְאֵינוֹ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטֹּמְאָה, מִן הַתּוֹרָה; אֲבָל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, מְבִיא אֶת הַטֹּמְאָה וְאֵינוֹ חוֹצֵץ.**

(ב) שניתן בקלות להזיז אותו ממקומו או להפילו.  
(ג) חכמים חשבו את האוהל הרעוע כאוהל רק לגבי החומרות הקיימות באוהל (הבאת הטומאה) ולא לגבי הקולות הקיימות בו (חציצה בפני הטומאה), ולכן האוהל הרעוע מטמא הן את הדברים שעליו והן את הדברים שתחתיו.

(ז) בנויים בשיפוע כצורת אוהל. כלים רגילים אינם חוצצים בפני הטומאה, כמבואר בתחילת הפרק הקודם, אך מכיוון שכלים אלו בנויים בצורת אוהל הם לא נחשבים ככלים אלא כאוהלים. (ח) עוף הקשור לעץ או לקיר ואינו זו ממקומו. (ט) שלא יהיו ראויים לקבל טומאה ואזי הם יוכלו לחצוץ בפני הטומאה, אך אם האוכלים מוכשרים לקבל טומאה הם אינם חוצצים כמבואר בהלכה הבאה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**יִרְקוֹת הַמִּתְקַיֵּימִין בַּיָּמֹת הַחֹמֶה** [ק"ץ] **וְהַגְשָׁמִים** [חורף] - הָרִי הֵן בְּאֵילָנוֹת, וּמִבֵּי־אֵין וְחוּצָצִין; וְאֵלוֹ הֵן: הָאֲרוֹס [מנטה], וְהַקִּיסוֹס [מין צמח מטפס], וְיִרְקוֹת חֲמוּרִי, וְדִלְעַת יוֹנִית<sup>א</sup>.

(י) סוג קישואים שאינו ראוי למאכל אדם. (יא) סוג דלעת שנקרא כיום דלעת הבקבוק או קרא מצוי.

**וְכֵן הַסִּבְכּוֹת, וְהַפְּרָעוֹת<sup>ב</sup>, וְהַזִּיזִין<sup>ג</sup> וְהַזִּזוּטָרִיּוֹת<sup>ד</sup>, וְהַשּׁוֹבְכוֹת, וְהַשְּׁקִיפִין** [=בלטות בהר], **וְהַסְלָעִין, וְהַגְחִירִים** [=שיפוע היוצא מן הקיר], **וְהַשְּׁנָנִין** [=שני סלע] - **כָּל אֵלֶּה מִבֵּי־אֵין וְחוּצָצִין.**

(כ) צמחים עם גרעינים הראויים לאכילה. (כא) כי אין להם קיום הן בקיץ והן בחורף, בשונה מהירקות שנמנו בהלכה ג. (כב) ותוך כדי הדילוג או הקפיצה, האהיל על טומאה. (כג) טלית הנמצאת על הקרקע ואינה קשורה לאף דבר, והרוח מרימה את הטלית מהקרקע וגורמת לה להאהיל על הטומאה. (כד) אוהלים אלו אינם מחזיקים מעמד כלל ולכן הם אף לא מביאים את הטומאה, בשונה מאוהל רעוע שמחזיק מעמד במידה מסוימת ולכן הוא מביא את הטומאה מדרבנן כמבואר בהלכה ב.

**ו. קָשֶׁר אֶת הַסְּפִינָה בְּדָבָר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַעֲמִידָה<sup>ה</sup>,** [או אם] **כָּבֵשׁ כְּנֶף הַטְּלִית בְּאֶבֶן<sup>ו</sup> - הָרִי זֶה מְבִיָּאָה אֶת הַטֹּמְאָה.**

(כה) והספינה לא זזה ממקומה ומאהילה על טומאה. (כו) הניח אבן על אחד מקצוות הטלית, והטלית מתנפנת באוויר מבלי לזוז ממקומה ומאהילה על טומאה.

**ז. נָסַר [קרש] שֶׁהוּא צָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְטִמְאָה תַּחַת צְדּוֹ הָאֶחָד - הָרִי הַכָּלִים שֶׁתַּחַת צְדּוֹ הַשְּׁנִי טְהוּרִים; שֶׁכָּבֵר בְּאֶרְנוֹ<sup>ז</sup>, שֶׁהַסְּפִינָה הַשְּׂטָה, אֵינָה מְבִיָּאָה אֶת הַטֹּמְאָה.**

(כז) בהלכה ה.

**ח. אֵלֶּה חוּצָצִין, וְלֹא מִבֵּי־אֵין: מִסִּבְכּוֹת פְּרוּסָה וְחִבְלִי<sup>ח</sup> מִטָּה וְהַמְשַׁפּוֹת א"א מְרֻבְּלִין.** [מחצלת פשוטה], **וְחִבְלִי<sup>ט</sup>.**

[חבלים של] **מִטָּה<sup>כ</sup>, וְהַמְשַׁפּוֹת [סלי רשת], וְהַסְּרִיגוֹת [רשתות] שֶׁבְּחִלּוֹנוֹת. יֵצֵד הֵן חוּצָצִין? שֶׁאִם הָיָה חֲלוֹן בֵּין שְׁנֵי בָתִּים, וְהַטֹּמְאָה בְּבֵית אֶחָד, וְהָיָה אֶחָד מֵאֵלֶּה מְתוּחַ בְּחֲלוֹן זֶה וּסְתָמוֹ - אָף עַל פִּי שֵׁשׁ בֵּינֵיהֶם אֱוִירִי<sup>ט</sup>, הָרִי אֵלֶּה חוּצָצִין, וְלֹא תִּפְגַּס הַטֹּמְאָה לְבֵית הַשְּׁנִי; וְהוּא [ובלבד], שֶׁלֹּא יִהְיֶה שָׁם [קיים] בְּסְרִיגוֹת אֵלֶּה, אוּ בְּעֵינֵי [חורף] הַמְשַׁפּוֹת, אוּ בֵּין חֶבֶל לְחֶבֶל, פּוֹתֵחַ [רוחב] טֶפַח - [משום] שֶׁאִם הָיָה שָׁם פּוֹתֵחַ טֶפַח, תִּפְגַּס בּוֹ הַטֹּמְאָה, כִּמּוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר<sup>ל</sup>.**

(יב) החזקים, כמבואר בהלכה הקודמת. (יג) תוספת הבולטת כלפי מעלה ונמצאת על גבי אבן או עץ הבולטים על גבי הקיר. (יד) תוספת הבולטת כלפי מטה ונמצאת על גבי אבן או עץ הבולטים על גבי הקיר.

**ד. וְאֵלֶּה מִבֵּי־אֵין, וְלֹא חוּצָצִין: הָאֶדָם, וְכָלִי עֵץ שֶׁאֵינָן בָּאִין בְּמִדָּה - מִפְּנֵי שֶׁהֵן כָּכָל הַכָּלִים, וּמִתְטַמְּאִין [מקבלים טומאה כשאר הכלים]; וּפְשׁוּטֵי כָּלִי עוֹר, וִירִיעָה וְסָדִין וּמִפָּץ וּמִחֲצָלַת שְׂאֵינָן עֲשׂוּיִין אֶהְלִים, אֶלֶּא מִתּוֹחִין [פרושים כג]**

**בְּלִבֵּר, וְאֵין לָהֶם שְׁפּוֹעַ וְאֵין שֵׁם [תחתיהם] בְּתֵלִים<sup>טו</sup>; וּבִהְמָה וְחִיָּה שְׁמֹתוֹ<sup>טז</sup>, וְאֶכְלִין טִמְאִים אוּ מְכֻשָּׁרִין [ראויים לקבל טומאה], [משום] שֶׁדָּבָר טָמֵא אֵינוֹ חוּצָץ<sup>יז</sup>; וְרִחִים שֶׁל יִדִּי<sup>יח</sup>, שֶׁהֵרִי הֵיא כָּכָל כָּלִי • אֲבָנִים<sup>יט</sup>. כָּל אֵלֶּה מִבֵּי־אֵין, וְאֵינָן חוּצָצִין.**

(יב) החזקים, כמבואר בהלכה הקודמת. (יג) תוספת הבולטת כלפי מעלה ונמצאת על גבי אבן או עץ הבולטים על גבי הקיר. (יד) תוספת הבולטת כלפי מטה ונמצאת על גבי אבן או עץ הבולטים על גבי הקיר.

**ד. וְאֵלֶּה מִבֵּי־אֵין, וְלֹא חוּצָצִין: הָאֶדָם, וְכָלִי עֵץ שֶׁאֵינָן בָּאִין בְּמִדָּה - מִפְּנֵי שֶׁהֵן כָּכָל הַכָּלִים, וּמִתְטַמְּאִין [מקבלים טומאה כשאר הכלים]; וּפְשׁוּטֵי כָּלִי עוֹר, וִירִיעָה וְסָדִין וּמִפָּץ וּמִחֲצָלַת שְׂאֵינָן עֲשׂוּיִין אֶהְלִים, אֶלֶּא מִתּוֹחִין [פרושים כג]**

**בְּלִבֵּר, וְאֵין לָהֶם שְׁפּוֹעַ וְאֵין שֵׁם [תחתיהם] בְּתֵלִים<sup>טו</sup>; וּבִהְמָה וְחִיָּה שְׁמֹתוֹ<sup>טז</sup>, וְאֶכְלִין טִמְאִים אוּ מְכֻשָּׁרִין [ראויים לקבל טומאה], [משום] שֶׁדָּבָר טָמֵא אֵינוֹ חוּצָץ<sup>יז</sup>; וְרִחִים שֶׁל יִדִּי<sup>יח</sup>, שֶׁהֵרִי הֵיא כָּכָל כָּלִי • אֲבָנִים<sup>יט</sup>. כָּל אֵלֶּה מִבֵּי־אֵין, וְאֵינָן חוּצָצִין.**

כלי .. חוצצין א"א אולי סובר זה המחבר שאין שום כלי חוצץ בפני הטומאה ואפילו כלי גללים ואבנים ואדמה מפני שמצא פ"ו אדם וכלים נעשים אוהלים ליטמא אבל לא ליטהר וכ"י היה נתון על ד' כלים אפילו כלי גללים וכלי אבנים וכ"י טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים ואינו כן שלא אמרו אלא שלא נעשה אהל ולא מעמיד אהל אבל בחור או בחלון שבין בית לבית או בין בית לעלייה כל דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ שלא תעבור הטומאה לצד שני דוק ותשכח.

(טו) כל דברים אלו נחשבים כלים, ואדם וכלים מביאים ואינם חוצצים כמבואר בתחילת הפרק הקודם. (טז) מיתה טבעית והם נחשבים נבילה המטמאת, או שהבהמה והחיה נשחטו וההלכה היא שדם השחיטה מכשיר את הבהמה והחיה שנשחטו לקבל טומאה. (יז) ואף דבר המוכשר לקבל טומאה אינו חוצץ, כי כאשר יש טומאה מעליו או מתחתיו הוא נטמא ממנה וממילא הוא נהיה בעצמו דבר טמא. (יח) ריחיים קטנות שניתן לטחון בהן בידיים. (יט) שאינם באים במידה ואינם חוצצים, כמבואר בתחילת הפרק הקודם.

**ה. וְאֵלֶּה לֹא מִבֵּי־אֵין, וְלֹא חוּצָצִין: הַזִּרְעִים וְהַיִּרְקוֹת הַמִּתְקַיֵּימִין לְקֶרְקַע<sup>כ</sup>, חוּץ מִן הָאֲרֻבָּעָה**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום ראשון כ"א אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מות קט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הטומאה. (ה) הדבר נחשב שהאדם עשה את החלון בעצמו לשתמיש או למאור, למרות שהחלון לא נעשה בידי אדם.

כח) שמניחים עליהם את המזון. כט) יש רווח בין החבלים או החוטים של הרשת. ל) בפרק הבא.

## פרק יד

הגודל המינימלי של חלון או חור המכניס ומוציא את הטומאה מבית לבית.

א. אין טמאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו, בפחות מטפח על טפח. כיצד? חלון שביין בית לבית, או שביין בית לעליה [קומה שנייה] - אם יש בו טפח על טפח מרבע, והיתה טמאה באחד מהן [מהבית] - הבית השני טמא; אין בחלון פותח טפח - אין הטמאה יוצאה ממנו, ולא נכנסת לאהל השני.

א) האורך והרוחב של החלון צריכים להיות בגודל טפח אך אם האורך שלו גדול מטפח והרוחב פחות מטפח או להיפך, החלון לא מכניס ומוציא את הטומאה.

במה דברים אמורים? בחלון שעשה אותו האדם לתשמיש; אבל חלון שעשהו האדם לאורה, כדי שיכנס ממנו [דרכו] האור - שעורו כפונדיון, והטמאה יוצאה ממנו [אף בגודל זה].

ב) להניח בו חפצים, ועבור השימוש נדרש גודל מינימלי של טפח על טפח. ג) מטבע שהיה קיים בעבר, וגודלו פחות מטפח. הסיבה לכך היא משום שגודל זה הוא הגודל המינימלי דרכו נכנס אור לבית במידה מספקת.

כיצד? היתה טמאה בבית, ובא אדם ונסמך [נשען] לחלון זה של מאור, או שהניח בו כלי, או שהאחיל עליו אהל בצד הפתל - נטמא כל שבאהל, [משום] שהטמאה יוצאה לו; וחלון הנעשה לאורה, הוא [חלון] שאין עליו תקרה אלא גלוי הוא לשמש.

ב. חלון הנעשה שלא בידי אדם - כגון שחררוהו מים או שרצים, או שאכלתו מלחת [הקרקע 'נאכלה' על ידי המלחים], או שהיה חלון פקוק [בפקק] ונטל הפקק, או שהיתה בו זכוכית ונשברה - שעורו מלא אגרוף, והוא כראש גדול של אדם [ממוצע]; והוא [ובלבד], שלא חשב עליו [להשתמש בחלון]. אבל אם חשב עליו לתשמיש, שעורו בפותח טפח; חשב עליו למאור, שעורו כפונדיון - [משום] שהמחשבה כאן [במקרה זה, נחשבת] כמעשה.

ד) השיעור המינימלי של חלון כזה, המכניס ומוציא את

ג. [חלון שנעשה לו] מאור שהתחיל לסתמו, ולא הספיק לגמרו [לאטום אותו לגמרי], מפני שלא היה לו טיט, או שקראו חברו [למקום אחר], או שחשבה לילי [נכנסה] שבת, ונשאר ממנו מעטי - אם נשאר ממנו רום אצבעים [כ-4 ס"מ] על רחב הגודל [כ-2 ס"מ], מביא את הטמאה; פחות מכאן, הרי הוא [החלון] כסתום.

ו) חלק מהחלון נשאר פתוח, והאדם מתכוון לאטום אותו לגמרי. ז) ואם האדם לא מתכוון לאטום את החלון לגמרי אלא מעוניין להשתמש בו לדבר אחר, הדבר תלוי במחשבתו כמבואר בהלכה הקודמת.

ד. חלון גדול העשוי לאורה, והיה בה שוכה [רשת] וכיוצא בה - אם יש במקום אחד ממנה [מהשוכה, חור בגודל] כפונדיון, מביא את הטמאה ומוציא את הטמאה; היו נקבי השוכה דקין, ואין באחד מהן כפונדיון - הרי זו כסתומה.

ח) ששיעורו המינימלי הוא כפונדיון, כמבואר בהלכה א.

וכן חלון העשוי לתשמיש, ובה סככות ורפפות [רשתות עץ] - אם יש במקום אחד [חור בגודל] טפח על טפח מרבע, מביא ומוציא; ואם לאו, הרי היא כסתומה.

ט) ששיעורו המינימלי הוא טפח על טפח, כמבואר בהלכה א.

ה. חלון שהיה גלוי לאויר, שעורה כפונדיון, מפני שאינה עשויה אלא לאורה, כמו שאמרנו. בנה בית חוצה לה [צמוד לחלון], ונעשת חלון זו תחת תקרה [של הבית שנבנה מעליו], והרי היא בין שני בתים - שעורה בפותח טפח. נתן את התקרה באמצע [מקביל לאמצע] החלון - [חלקו] התחתון [של החלון] שפתח התקרה, שעורו בפותח טפח; ועליון שלמעלה מן התקרה, שעורו כפונדיון, מפני שהוא [עדיין] גלוי לאויר.

י) בסוף הלכה א.

ו. החר שפדלת<sup>א</sup>, או ששיר בה החרש [נגר] מקום פתוח מלמעלה או מלמטה<sup>ב</sup>, או שהגיה את הדלת ולא מרקה [הידקה למשקוף], ונשאר אויר בין שתי הדלתות<sup>ג</sup>, או שסגר הדלת ופתחו הרוח - בכל

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

שָׁאֵף עַל פִּי שְׁאִין מְקַבְּלִין טְמֵאָה, וְהָרִי הֵן טְהוֹרִין;  
- דַּעְתּוֹ לַפְּנוּתָךְ. הֵיוּ סְרוּחִין [ואינם ראויים לאכילה], הָרִי  
אֵלּוּ חוּצְצִין. וְכֵן תִּבֶּן סְרוּחַ [שאינו ראוי לשימוש], חוּצָץ;  
וְשְׂאִינוֹ סְרוּחַ - אֵינוֹ חוּצָץ, מִפְּנֵי שְׁדַעְתּוֹ לַפְּנוּתוֹ.

ג) ואוכל טהור חוצץ בפני הטומאה, כמבואר בפרק יג הלכה  
ג. ד) למקום אחר על מנת לאוכלם, ולכן הם אינם  
חוצצים. אולם, כאמור בהערה הקודמת, בפרק יג הלכה ג  
מבואר שאוכל טהור חוצץ בפני הטומאה, והסיבה לכך היא  
ששם מדובר כשאין דעתו לפנות מיד את האוכל.

תְּבוּאָה שֶׁגִּדְּלָה וְסִתְמָה [לגמרי] אֶת הַחֲלוֹן, אוּ מַעֲטָתָהּ  
[מטפה על טפח, וסתמה חלק מהחלון] - אֵינָהּ חוּצְצָת; לְפִי  
שְׁדַעְתּוֹ לַפְּנוּתָהּ, שְׁמָא תִּפְסִיד [תזיק] הַכֹּתֶל. הֵיחָ  
עֲקָרָה [=שורשה] רְחוּק מִן הַכֹּתֶל, וְנָטָה [-הזין] רֹאשָׁהּ  
וְסִתְמָה [בו את החלון] - הָרִי זֶה חוּצָץ. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא  
בְּזֶה.

ה) השורשים של התבואה עלולים להזיק לכותל ולעצור את  
יסודותיו. ו) כי אין בכך חשש נזק לכותל, ולכן אין דעתו  
לפנות את התבואה.

ב. חֲבִיתִי שֶׁהִיא מְלֵאָה גְרוּגְרוֹת [תאנים מיובשות]  
סְרוּחִין, שְׂאִינָן מְכַשְׂרִין וְלֹא רְאוּיִין לְאֲכִילָה,  
וּמִנַּחַת בַּחֲלוֹן וּפִי [-פתח] הַחֲבִית כָּלִפִּי הַטְּמֵאָה,  
שֶׁהָרִי הַחֲבִית טְמֵאָה<sup>ה</sup>, וְכֵן קָפָה [-סל הראוי לקבל טומאה]  
שֶׁהִיא מְלֵאָה תִּבֶּן סְרוּחַ שְׂאִינוֹ רְאוּי לְמֵאֲכֹל  
בְּהֶמָּה וְלֹא לְטִיט וְלֹא לְהַסְקָה, וּמִנַּחַת בַּחֲלוֹן  
- אִם יְכוּלִין הַגְרוּגְרוֹת וְהַתִּבֶּן לַעֲמֹד בַּפְּנֵי עֲצָמָן  
[בחלון] כְּשִׁנְיָטָל הַכִּלִּי שֶׁהֵן בּוֹ - הָרִי אֵלּוּ  
חוּצְצִין<sup>ט</sup>; וְאִם לֹא, אֵינָן חוּצְצִין.

ז) של חרס הנטמאת רק מאווירה, כמבואר בפרק ו הלכה ג.  
ח) כי הטומאה נכנסה לאוויר החבית, וממילא החבית עצמה  
אינה חוצצת בפני הטומאה. ט) כי הגרוגרות והתבן אינם  
ראויים לקבל טומאה. י) כי החבית והקופה טמאות ואינן  
יכולות לחצוץ בפני הטומאה.

עֲשָׂבִים הַמְּרִים שְׂאִינָם רְאוּיִין לְבִהְמָה; וּמִטְלָנִיּוֹת  
[מטליות] שְׂאִין בֵּהֶן שֶׁלֶשׁ עַל שֶׁלֶשׁ [אצבעות], שֶׁהֵיוּ  
מִטְנָפִין וְקָשִׁין כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיוּ רְאוּיִין אֲפֹלוּ לְקִנֹּחַ  
הַדָּם מִן הַשְּׂרִיטָה<sup>א</sup>; וְהָאֵבָר וְהַבֶּשֶׂר הַמְּדַלְדֵּלִין

[מחבורים חלקית לגוף הבהמה] בְּכִהְמָה טְמֵאָה יי - וְהוּא [-ובלבד]  
שֶׁתִּהְיֶה [הבהמה] כְּחוּשָׁה שְׂאִינָהּ רְאוּיָה לְהִמָּכֵר לְגוֹי,  
וְקָשׁוּרָה [במקומה] כְּדִי שֶׁלֹּא תִבָּרַח; וְעוֹף טָמֵא שֶׁשָּׂכַן  
בַּחֲלוֹן<sup>ב</sup> - וְהוּא [-ובלבד] שֶׁתִּהְיֶה [העוף] מְשֻׁרֵט, שֶׁהָרִי

[מקרים] אֵלּוּ, אִם הֵיחָ [החלק] הַפְּתוּחַ כְּאֶגְרוֹף - הַטְּמֵאָה  
יּוֹצֵאָה מִמֶּנּוּ וְנִכְנָסֶת לּוֹ בְּמָקוֹם פְּתוּחַ זֶה; וְאִם הֵיחָ  
פְּחוּת מְכַאֲגְרוֹף, הָרִי הוּא פְּסָתוֹם<sup>ד</sup>.

יא) מדובר בחור שאינו נועד לשימוש מסוים אלא היה נצרך  
בעת בניית הדלת, ולאחר בניית הדלת שכחו לסותמו.  
יב) והדלת לא צמודה לקיר. יג) הדלת מורכבת משתי  
דלתות, והן אינן צמודות אחת לשנייה. בדומה לכך, יהיה  
הדין במקרה שישנה דלת אחת והיא לא צמודה לקיר או  
למשקוף. יד) כמו חלון שלא נעשה בידי אדם המבואר  
בהלכה ב.

#### השנת הראב"ד

העושה חור בכותל א"א זה עושה  
פירוש לאספתי ששינוי במשנה  
והרב היוני פירש בו חרב אשפד"א  
בלע"ז וחיי ראשי פירוש זה מן  
הדברים שאין הדעת מקבלתו ומה  
ענין חרב עם קנה ונר גם מסמר אין  
בו משמעות ולמה הוציאו בלשון  
אספתי וכמה מסמרות הוזכר  
במשנה אבל העיקר כאשר מצאתי  
אותו בלשון התוספתא לקנה  
ולאצבתי ולנר וכולם מענין  
המנורה קנה קני מנורה אצבית  
מלקחיה תרגום צבתהא לנר  
כמשמעו ולא מימנעי רבנן למכתב  
פ"א תחת ב"ת הפקר הבקר.

ז. הַעוֹשֶׂה • חור בַּכֹּתֶל,  
כְּדִי לְהַנִּיחַ בּוֹ קָנָה, או  
מִסְמֵר גְּדוֹלֵט, או [כדי]  
לְרִאוֹת מִמֶּנּוּ הָעוֹבְרִים  
וְהַשָּׁבִים, או לְדַבֵּר עִם  
חֲבֵרָו - הָרִי זֶה כֹּתֶלֶן  
הַעֲשׂוּיָה לְתַשְׁמִישׁ,  
וְשֶׁעוֹרָה בְּפִתְחָה טָפַח.

טו) על מנת לפתוח  
באמצעותם את הדלת  
הסמוכה לכותל.

## ~ יום שני כ"ב אלול ~

### פֶּרֶק טו

דברים שניתן לסתום בהם את החלון על מנת  
לחצוץ בפני הטומאה.

#### השנת הראב"ד

או .. מטפח א"א פחות מטפח  
לכות מן המת אבל למת שלם או  
ליתר מכזית דיו אם מיעטו לפחות  
מארבעה.

#### [המיועד]

א. חֲלוֹן  
לְתַשְׁמִישׁ שֶׁסִּתְמָהּ בָּלָה,  
או • סִתְמָה עַד שֶׁנִּשְׁאָר  
בָּהּ פְּחוּת מִטְפַּח - אִם

בְּדָבָר חוּצָץ בְּפְנֵי הַטְּמֵאָה<sup>א</sup> סִתְמָה, הָרִי זֶה חוּצָץ<sup>ב</sup>;  
וְהוּא [-ובלבד], שֶׁתִּהְיֶה [הדבר החוצץ] דָּבָר שְׂאִין דַּעְתּוֹ  
לַפְּנוּתוֹ.

א) כפי שהתבאר בפרק יג. ב) והחלון אינו מכניס ומוציא  
את הטומאה.

לְפִיכָף, אִם סִתְמָה הַחֲלוֹן אוּ מַעֲטוֹ בְּאֲכָלִין שְׂאִינָן  
[-אף אם הם אינם] מְכַשְׂרִין [לקבל טומאה], אֵינָן חוּצְצִין; [משום]

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ב אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קיא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**ד. סתם החלון בכלי חרש, והיה פיו לחוץ** [ולא כנגד הטומאה] - **הרי זה חוצץ**; לפי שאינו מטמא מגבויט, והרי הוא טהור. וצריך להיות כלי חרש זה מאוס ונקוב, עד שלא יהיה ראוי אפלו להקזי בו דם - כדי שלא תהיה דעתו לפנותו.

(ט) כמבואר בפרק ו הלכה ג.

**ה. היה בבית מת, או רבע** [הקב] **עצמות, וכיצא בהן מעצמות המטמאות באהל, ומעט** [את חלל] **החלון של בית זה בעצם פחות מכשעורה - אינו מעוט כא**; [משום] **שהעצם מצטרף לעצמות כב. וכן אם היה שם** [בבית] **מת, או פזית מבשר המת, ומעט החלון בפחות מפזית מבשר המת - אינו מעוט**; [משום] **שהבשר מצטרף לבשר. אבל עצם פחות מכשעורה ממעט** [בחלון] **על ידי** [כאשר בבית יש] **פזית בשר, ופחות מפזית בשר ממעט על ידי רבע עצמות וכיצא בהן כג.**

(כ) כמבואר בפרק ב הלכות ח"ט. (כא) למרות שעצם פחות מכשעורה לא מטמא. (כב) הנמצאות בתוך הבית, ושיעורן יחד גדול מכשעורה. (כג) כי עצם ובשר הם שני מינים שונים ולכן הם אינם מצטרפים זה עם זה.

**מעט את הטפח בשתי וערב** [=חוטמים] **המנגעין** [בצרעת], או בגוש [ארמה] **מבית הפרס כד - אינו מעוט**; [משום] **שדבר טמא אינו חוצץ כה. עשה לבנה מעפר בית הפרס - הרי זו טהורה, וממעט; שלא אמרו** [אין עפר בית הפרס טמא] **אלא גוש כפריתו כו** [=כגולמו]. **נסתם הטפח או • נתמעט**

**בקורי עכביש - אם היה בקור עכביש** א"א זה כתב במקום והכבי שאין בו ממש ובמסכת כלים פ"ז שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את הכבי והיא אותה יריעה שנמצאת בתוכה. **השנת הראב"ד** או .. עכביש א"א זה כתב במקום והכבי שאין בו ממש ובמסכת כלים פ"ז שפופרת הקנה שחתכה לקבלה טהורה עד שיוציא את הכבי והיא אותה יריעה שנמצאת בתוכה. **בקה** [בקורי העכביש] **ממש** [חוק], **הרי זו חוצצת; ואם אין בה ממש, אינה חוצצת.**

(כד) המטמא, כמבואר בפרק י. (כה) אף אם הדבר הוא ממין אחר, ואף אם הוא טמא בטומאה אחרת כמו צרעת. (כו) כפי שהוא בטבעו, כמבואר בפרק י הלכה ז.

## פרק מז

טומאה הנמצאת בבית שיש בו ארובה או קורות נפרדות זו מזו, ובית ואכסדרה שנשדקו ויש בהם טומאה.

**א. ארבה** [פתח בתקרה] **שהיא באמצע תקרת הבית,**

**אינו ראוי אפלו לתניוק לשחק בו; וגוי פפות** [לחלון] **שהוא מאסורי המלך, שאין אחר** [אף אדם] **יכול להתירו<sup>י</sup>; וכן שמונה** [תודשי הרי"ן] **ביום השבת, שהרי אסור לטלטלו<sup>ט</sup>; והמלח המר המערב בקוצים, שאינו ראוי לא לאכילה ולא לעבדה** [=עבוד עורות] **- והוא** [ובלבד], **שיהיה מנח על החרש כדי שלא יזיק הפתלו<sup>ט</sup> - כל אלו ממעטין בחלון, שהרי אין מקבלין טמאה, ואין דעתו לפנותו מפני • שאין ראויין למלאכה.**

(יא) ואינם מקבלות טומאה. (יב) אברים אלו אינם מקבלים טומאה, אך אברים המדולדלים של בהמה טהורה מקבלים טומאה ואינם יכולים לחצוץ בפני הטומאה. (יג) ואף הוא כחוש שאינו ראוי למכירה, ובנוסף הוא קשור ואינו יכול לברוח למקום אחר. (יד) בגלל גזירת המלך, אך יהודי כפות אינו חוצץ משום שהוא ראוי לקבל טומאה. (טו) ואינו מקבל טומאה, כמבואר בפרק א הלכה יד. (טז) כי אם המלח יזיק את הכותל דעתו של האדם תהיה לפנותו, ולכן המלח לא יחצוץ בפני הטומאה.

**וכן ספר תורה שפלה** [ועטין גזית] **שהיה מנח בחלון - אם גמר** [בדעתו] **שתהיה שם גניזתו, הרי זה ממעט בחלון. אבל השלג והפרד והכפור** [ט-טל קפוא] **והגליל** [קרח] **והמים, אין ממעטין בחלון - שהרי הן ראויין** [לשימוש], **ומקבלין טמאה.**

**ג. מעט את הטפח בפחות מפזית מבשר המת, או בפחות מפזית מבשר הנבלה, או בעצם פחות מכשעורה מן המת, או בפחות מפעדרשה מן השרץ**

**- הרי אלו חוצצין** [משום] **ואין .. לפנותו א"א אומר אני דלחלון שהוא ד' על ד' אם בא למעט צריך שיבטל בו אותו המיעוט אבל לחור של טפח אם בא למעטו אע"פ שאינו מבטל המיעוט. **השנת הראב"ד** ואין .. לפנותו א"א אומר אני דלחלון שהוא ד' על ד' אם בא למעט צריך שיבטל בו אותו המיעוט אבל לחור של טפח אם בא למעטו אע"פ שאינו מבטל המיעוט. **השנת הראב"ד** ואין .. לפנותו א"א אומר אני דלחלון שהוא ד' על ד' אם בא למעט צריך שיבטל בו אותו המיעוט אבל לחור של טפח אם בא למעטו אע"פ שאינו מבטל המיעוט.**

**פחות מכביצה אכלין שאין מכשרין - אינם חשובין אצלו, ואין דעתו לפנותו, ולפיכך ממעטין את הטפח<sup>יח</sup>.**

(יז) כי הם פחות מהשיעור המינימלי המטמא. (יח) חוצצים בפני הטומאה ומונעים ממנה לצאת ולהיכנס דרך הטפח של החלון. אך אם האוכלים הם יותר מכביצה, מסתבר שהם חשובים אצל האדם ובדעתו לפנותו ולכן הם אינם חוצצים בפני הטומאה אלא אם כן האדם אמר בפירוש שהוא מעוניין להשאירם שם.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**שְׁהִיְתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה בְּלִבָּד, או תַּחַת הָאֶרֶבָה בְּלִבָּד - הַכֹּל טָמֵא; וְהָאָדָם שֶׁעָרַב אֶת הַטְּמֵאָה** [כשהניח רגליו] **טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה אֵהָל עַל הַטְּמֵאָה.**

**אֵין בְּאֶרֶבָה פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיְתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה - זֶה שֶׁנֶּתַּן רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה טְהוֹר; [משום] שֶׁאֵין טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ** [לִאֲרוּכָה] **בְּפָחוֹת מִטֶּפַח"ח. הִיְתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת הָאֶרֶבָה - אִם טְמֵאָה קִדְּמָה אֶת רִגְלוֹ - טָמֵא"ט, שֶׁהָרִי הֶאָהִיל עַל הַטְּמֵאָה; וְאִם רִגְלוֹ קִדְּמָה אֶת הַטְּמֵאָה - טְהוֹר, שֶׁהָרִי רִגְלוֹ מִקֶּצֶת הָאֵהָל, וְאֵין טְמֵאָה יוֹצֵאת לוֹ"י.**

(ח) וממילא, האדם לא האהיל כלל על הטומאה. (ט) האדם נטמא, ואף כל הבית טמא. (י) נחשבת חלק מהארוכה. (יא) כי אין בארוכה רוחב טפח. ההלכה היא שאדם מביא את הטומאה ואינו חוצץ בפניה, כמבואר בפרק יב הלכה א, אך במקרה זה רגלו נחשבת חלק מהארוכה ולכן היא לא נטמאת. אולם, אף במקרה זה שאר הבית טמא משום שהטומאה מתפשטת בכל הבית.

**ב. הִנֵּה כְּזִית מִן הַמֶּת בְּפִי הָעוֹרֵב, וְהֶאָהִיל עַל גִּבִּי אֶרֶבָה עַד שֶׁנִּמְצָא כְּזִית בְּאֹרֶךְ הָאֶרֶבָה - אֵף עַל פִּי שְׂאִין בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח, הַבֵּית טָמֵא"ב.**

(יב) כי העורב מאהיל על הארוכה יחד עם הטומאה, והטומאה מתפשטת מהארוכה לבית. בכך דין זה שונה מהמבואר בהלכה הקודמת שכאשר הטומאה תחת הארוכה בלבד ואין בה רוחב טפח – הטומאה לא מתפשטת אף לארוכה, כי שם לא היה כלל אוהל על הטומאה.

**ג. בֵּית, וְאֶרֶבָה בְּאֻמָּצֵעַ תְּקֵרָה הַבֵּית וְעַלֶּיהָ עַל גִּבִּיו** [על הבית], **וְאֶרֶבָה בְּאֻמָּצֵעַ תְּקֵרָה הָעַלֶּיהָ, וְהָאֶרְבּוֹת** [של הבית והעלייה] **מִכְּנוֹנֹת זֹו לְמַעְלָה מִזֹּו, בֵּין שֵׁשׁ בְּאֶרְבּוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח בֵּין שְׂאִין בֵּהֶן פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְטְמֵאָה בְּבֵית** [תחת התקרה] **- כִּנְגֵד הָאֶרְבּוֹת טְהוֹר"ג; הִיְתָה טְמֵאָה כִּנְגֵד אֶרְבּוֹת - הָרִי הַבֵּית טְהוֹר.**

(יג) והבית והעלייה עצמם טמאים.

**הִנֵּה בְּאֶרְבּוֹת פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהַטְּמֵאָה בֵּין תַּחַת תְּקֵרָה הַבֵּית בֵּין כִּנְגֵד אֶרְבּוֹת, וְנִתֵּן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טְמֵאָה, בֵּין לְמַעְלָה מֵאֶרְבַּת הַבֵּית בֵּין לְמַעְלָה מֵאֶרְבַּת עַלֶּיהָ"ד - הַכֹּל טָמֵא"ט;** [משום] **שֶׁאֵין דָּבָר טָמֵא חוֹצֵץ"ו.**

(יד) כולל כנגד הארוכה עצמה בדומה לבית וארוכה

**בֵּין שֵׁשׁ בָּהּ פּוֹתֵחַ** [ורוחב] **טֶפַח בֵּין שְׂאִין בָּהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְהִיְתָה טְמֵאָה תַּחַת תְּקֵרָה הַבֵּית -** [הדברים הנמצאים] **כִּנְגֵד אֶרֶבָה טְהוֹר, שֶׁהָרִי הוּא גָלוּי לְאֹוִיר; וְשָׂאֵר הַבֵּית טָמֵא. הִיְתָה הַטְּמֵאָה כִּנְגֵד אֶרֶבָה בְּלִבָּד, כָּל הַבֵּית טְהוֹר"א.**

(א) כולל הדברים הנמצאים כנגד הארוכה, כי הטומאה היא תחת האוויר הפתוח ואין דבר המאהיל עליה.

**הִיְתָה מִקֶּצֶת הַטְּמֵאָה תַּחַת הַתְּקֵרָה, וּמִקֶּצֶתָה תַּחַת אֶרֶבָה"ב - אִם • הִנֵּה בְּאֶרֶבָה פּוֹתֵחַ טֶפַח - הַבֵּית כָּלוּ טָמֵא, וְכִנְגֵד כָּל הָאֶרֶבָה (הַטְּמֵאָה) טָמֵא"י. אֵין בָּהּ** [בארוכה] **פּוֹתֵחַ טֶפַח - אִם יֵשׁ בְּטְמֵאָה כְּדִי שֶׁתַּחֲלֵק, וְיִמָּצֵא כְּשֶׁעוֹר תַּחַת הַתְּקֵרָה וְכְשֶׁעוֹר תַּחַת הָאֶרֶבָה"ה - הַכֹּל טָמֵא; וְאִם לְאֹוִי - הַבֵּית טָמֵא, וְכִנְגֵד הָאֶרֶבָה טְהוֹר"י.**

(ב) אף אם אין תחת התקרה או הארוכה לבדה שיעור מינימלי של טומאה. (ג) כי שני חלקי הטומאה מצטרפים יחד. (ד) הגירסה הנכונה היא 'וכנגד כל הטומאה טמא'. כלומר, אף הדברים הנמצאים כנגד הטומאה שבארוכה טמאים אך הדברים הנמצאים תחת הארוכה ולא נמצאים כנגד הטומאה טהורים, כי הם נמצאים תחת האוויר ולא תחת אוהל המטמא. אולם הראב"ד גורס 'וכנגד כל הארוכה טמא' ולכן כתב את השגתו על הלכה זו. (ה) אם יש תחת הבית שיעור מינימלי של טומאה (למשל, כזית בשר מת) ותחת הארוכה שיעור מינימלי של טומאה. (ו) אם אין שיעור מינימלי של טומאה תחת הארוכה לבדה, אף אם בצירוף הטומאה שתחת הבית יהיה שיעור טומאה השווה לשני שיעורים מינימליים (למשל, אם תחת הבית יש כזית וחצי בשר מת, ותחת הארוכה יש חצי כזית בשר מת). (ז) אף אם רק בצירוף שני חלקי הטומאה יחד קיים שיעור מינימלי של טומאה (למשל, אם תחת הבית יש חצי כזית בשר מת ותחת הארוכה יש חצי כזית בשר מת). הסיבה לכך: הטומאה מתפשטת רק למקום הגדול מטפח, ולכן, חלקי הטומאה מצטרפים יחד ומתפשטים בכל הבית אך לא מצטרפים ומתפשטים תחת הארוכה כי בארוכה אין רוחב טפח.

**הִנֵּה בְּאֶרֶבָה פּוֹתֵחַ טֶפַח, וְנִתֵּן אָדָם רִגְלוֹ מִלְּמַעְלָה עַל הָאֶרֶבָה** [וסתם אותה] **- נַעֲשֶׂה הַכֹּל אֵהָל אֶחָד; וּבֵין**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

באמצעו, כמבואר בתחילת ההלכה הקודמת. טהור. (טו) והבית והעלייה יחד עם הארובות נעשו אוהל אחד. (טז) משום שהם נמצאים יחד עם הטומאה באותו אוהל. אולם, הבית והעלייה טמאים אף אם הדבר נמצא מעל ארובת הבית אך מתחת ארובת העלייה, למרות שהבית והעלייה לא נעשו אוהל אחד ממש.

**ד. הפותחת את המעזיבה** [שכבת טיט שבגג שהיא רצפת העליה], עד שעשה ארפה בתוך תקרת הבית, כדי שתפנס בה רגל הערש<sup>י</sup>, והיתה רגל הערש סותמת את הארפה - אם יש בה [בארובה] פותח טפח, וטמאה בבית - אף העליה טמאה, [משום] שאין כלי המקבל טמאה חוצץ<sup>י</sup>; אין בה פותח טפח - העליה טהורה<sup>י</sup>, והרגל שלמטה [בתוך הארובה] טמאה בפלים המאחילים<sup>י</sup>. נפתחה המעזיבה מאליה - שעורה מלא אגרוף, כמו שבארנוכח.

(כד) מכניס בחור את אחת מרגלי המיטה הנמצאת בעלייה, על מנת שהמיטה לא תזוז ממקומה. (כה) ורגל המיטה היא דבר המקבל טומאה. (כו) בגלל שאין בארובה רוחב טפח הטומאה לא יוצאת מהבית לעלייה, כפי שהתבאר בהלכה הקודמת במקרה שהטומאה מונחת תחת תקרת הבית ואין בארובות רוחב טפח. אמנם, בהלכה הקודמת התבאר שבמקרה שהטומאה מונחת תחת הארובות ונתן עליהם דבר המקבל טומאה נעשים הבית והעלייה כאוהל אחד ושניהם טמאים (אף אם אין בארובות רוחב טפח), אך בהלכה זו העלייה תהיה טהורה אף אם הטומאה מונחת תחת הארובה. הסיבה לכך היא משום שבהלכה זו מדובר על רגל הסותמת לגמרי את הארובה ובמקרה כזה הרגל נחשבת כחלק מתקרת הבית עצמה ולא כדבר המאחיל על הארובה, וממילא, אף הטומאה נחשבת כמונחת תחת תקרת הבית ולא תחת הארובה ולכן הטומאה לא יוצאת מהבית לעלייה. ביאור זה הובא בכסף משנה אך קשה להבינו, ויש לעיין בכך. (כו) רגל המיטה נחשבת ככלי המאחיל על הטומאה וטמאה שבעה ימים, ולכן אף המיטה עצמה טמאה שבעה ימים כמו כל כלי שנגע בכלי טמא ואף האדם הנמצא על המיטה נטמא ליום אחד כמו כל אדם שנגע בכלי שנטמא מכלי אחר, כמבואר בפרק ה הלכה ד. במקרה זה מדובר שרגל המיטה הונחה על הארובה לאחר שהייתה טומאה בבית או בארובה, בדומה למבואר בסוף הלכה א לגבי רגל אדם. (כח) בפרק יד הלכה ב.

**ה. ארפה שפתוף תקרת הבית, וקדרה** [סיר מחרס] מנחת על הארץ ומכוננת פגד ארפה, שאם תעלה תצא בצמצום [כדין] מן הארפה [ולא יישאר רוח בין הקדרה לקרן], והיתה טמאה תחת הקדרה רצוצה בינה ובין הארץ מפני שהוא כלי טמא ואין כלי טמא חוצץ מ"מ כיון שאין על גבה טפח על טפח שהרי פתוחה לאויר אינו מביא את הטומאה לצדדין אבל מטמא מה שתחתיו עד הארץ.

נתן דבר שאינו מקבל טמאה על ארפת הבית [ויש טומאה בבית או תחת ארובת הבית] - הבית טמא, והעליה טהורה<sup>י</sup>; נתנו על ארפת העליה - הבית והעליה טמאים<sup>י</sup>, וכנגדו מלמעלה ולשמים טהור<sup>י</sup>.

(יז) הבית עצמו וארובת הבית נטמאים משום שהם נמצאים באוהל אחד עם הטומאה, והעלייה וארובת העלייה נטמאים משום שדבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה ולכן אף במקרה זה הבית והעלייה מעורבים ונחשבים כאוהל אחד. (יח) כי דבר שאינו מקבל טומאה חוצץ בפני הטומאה. (יט) כי הם נעשו אוהל אחד.

אין בארבות פותח טפח, והטמאה תחת תקרת הבית, ונתן בין דבר המקבל טמאה ובין דבר שאין מקבל טמאה, בין על ארפת הבית בין על ארפת העליה - אין טמא אלא הבית; [משום] שאין טמאה יוצאת לעליה בפחות מטפח.

היתה הטמאה פגד ארבות<sup>י</sup>, ונתן דבר שהוא מקבל טמאה בין למעלה [מעל ארובת העלייה] בין למטה [מעל ארובת הבית] - הבית והעליה טמאין, שהרי ערב את הטמאה<sup>כא</sup>. נתן דבר שאינו מקבל טמאה, בין למעלה בין למטה - אין טמא אלא הבית<sup>כב</sup>. וכל אלו הדינין, בעושה ארפה [להשתמש בה]; אבל תקרה שנפתחה [נפער בה חור] מאליה - שעורה מלא אגרוף, כמו שבארנוכח.

(כ) כלומר, הטומאה מונחת תחת ארובת הבית, ומכיוון שהארובות מכוונות זו כנגד זו היא למעשה מונחת כנגד שתי הארובות. ברור מאליו שלא ניתן לומר שהטומאה מונחת בין ארובת הבית לארובת העלייה, כי הארובות הן חלולות וגלויות לאוויר ולא ניתן להניח בהם דבר. (כא) למרות שאין בארובות רוחב טפח, הטומאה מתפשטת הן בבית והן בעלייה כי דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה ולכן הבית והעלייה נחשבים כאוהל אחד. (כב) אם הניח את הדבר מעל ארובת הבית, הדבר חוצץ בפני הטומאה וממילא ברור שהבית טמא (כי הטומאה מתפשטת בו) והעלייה טהורה. אולם, מכיוון שאין בארובות רוחב טפח הטומאה לא יוצאת כלל מהבית לארובות, ולכן, אף אם הניח את הדבר מעל ארובת העלייה, הבית טמא והעלייה טהורה. (כג) בפרק יד הלכה ב. על פי המבואר

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

תחתיו כמבואר בדין הקודם שבהלכה זו (שהרי הטומאה כנגד ארובה בלבד). אולם, החידוש במקרה זה הוא אשר אף אם הטומאה היא תחת הקדרה, הבית טהור. והטעם לכך הוא: כאשר יש רווח טפח בין הקדרה לקירות הארובה, הקדרה והבית לא נחשבים כאוהל אחד המאחיל על הטומאה ולכן הטומאה לא מתפשטת לבית.

**הִיתָה הַקְּדֵרָה מְנַחַת בְּצֵד אֶסְקַפַּת** [=מפתן] **הַבֵּית, שָׁאֵם תַּעֲלָה** [הקדרה אל המפתן] **וְנִמְצָא מִמֶּנָּה פֶּתַח טַפַּח לְפָנִים מִן הַמִּשְׁקוּף** <sup>לט</sup>, **וְהִיתָה טֻמְאָה רְצוּצָה תַּחְתֶּיהָ** [-תחת הקדרה], **אוּ בְּתוֹכָהּ אוּ עַל גְּבֻהָ** <sup>מ</sup> - **טֻמְאָה בּוֹקֶצֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶצֶת וְיוֹרֶדֶת** <sup>מא</sup>.

(לט) טפח מהקדרה נמצא תחת המשקוף אך פתח הקדרה עצמו אינו תחת המשקוף, כי מדובר בקדרה שפתחה צר ותחתיתה רחב כפי שמסביר הראב"ד בהשגתו האחרונה על הלכה זו. (מ) והטומאה היא בחלק של הקדרה הנמצא מתחת כיפת השמים ולא תחת המשקוף. (מא) כי הטומאה היא טומאה רצוצה, ואין מעליה אוהל.

**הִיתָה** [הקדרה] **גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, וְטֻמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוּ בְּבֵית - תַּחְתֶּיהָ וְהַבֵּית טֻמְאָה, שֶׁהִכֵּל אֹהֶל אֶחָד מִבָּב; וְתוֹכָהּ • וְגִבָּה** [של קדרה], **טְהוֹרִים** <sup>מג</sup>. **הִיתָה הַטֻּמְאָה בְּתוֹכָהּ אוּ עַל גְּבֻהָ** <sup>מד</sup> - **הַבֵּית טֻמְאָה, מִפְּנֵי שֶׁהָיָא** [-הקדרה] **נוֹגַעַת בַּמִּשְׁקוּף טַפַּח** <sup>מה</sup>. **וְכֵן תַּחְתֶּיהָ** [-תחת הקדרה] **טֻמְאָה** <sup>מי</sup> - **מִפְּנֵי שֶׁהַטֻּמְאָה יוֹצֵאת לְתַחְתֶּיהָ מִן הַבֵּית** <sup>מו</sup>, **שֶׁהִכֵּל אֹהֶל אֶחָד**.

(מב) כמבואר בהערה לג. (מג) כי כלי חרש אינו נטמא מגבו ופתח הקדרה אינו כנגד הטומאה אלא גלוי לאוויר, כמבואר בהערה לד. (מד) וממילא הקדרה עצמה טמאה כי נכנסה טומאה לתוכה או דרך פתחה. (מה) ולכן הטומאה מתפשטת מהקדרה לבית. (מו) למרות שבמקרה המבואר בהערה לו אין תחת הקדרה טמא כאשר הטומאה היא בתוכה או על גבה. (מז) זהו ההבדל בין שני המקרים: במקרה המבואר בהערה לו הבית טהור כי כל הקדרה היא כנגד הארובה ולכן גם תחת הקדרה טהור, אך במקרה זה הבית טמא כי טפח מהקדרה נמצא תחת המשקוף ולכן הטומאה מתפשטת אף תחת הקדרה.

**לְפִיכָךְ, אִם לֹא הִיתָה** [הקדרה] **נוֹגַעַת בַּמִּשְׁקוּף בְּפֶתַח**

**טֻמְאָה בּוֹקֶצֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶצֶת וְיוֹרֶדֶת; וְאִין טֻמְאָה אֶלָּא כְּנִגְדָּהּ** <sup>לא</sup>, **וְהַבֵּית כְּלוּ טְהוֹרִים**.

(כט) הטומאה מונחת בין הקדרה לקרקע ואין חלל טפח בין הטומאה לקדרה. (ל) כדין טומאה רצוצה, כמבואר בפרק ז הלכה ה. (לא) מכיוון שהקדרה לא חוצצת בפני הטומאה, כמבואר בפרק יב הלכה א לגבי כלים, הטומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. זו גם הסיבה לכך שהקדרה העשויה מחרס נטמאת אף אם הטומאה מונחת תחתיה למרות שכלי חרס אינו נטמא מגבו, כי כאמור הטומאה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. (לב) כי הטומאה לא נמצאת תחתיו וממילא אף אינה בוקעת לבית.

**הִיתָה הַקְּדֵרָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, וְטֻמְאָה תַּחְתֶּיהָ, אוּ תַּחַת תְּקֵרַת הַבֵּית - הַבֵּית כְּלוּ וְתַחַת הַקְּדֵרָה טֻמְאָה, שֶׁהָיָא אֹהֶל** <sup>לג</sup>. **אֶכָּל תּוֹף הַקְּדֵרָה וְגִבָּה - טְהוֹר; [משום] שָׁאִין כְּלִי חָרֵשׁ מִטֻּמְאָה מִגְּבוּ, וְהָיָא אֲוִיר הַקְּדֵרָה גְּלוּי לְאֲוִיר** <sup>לד</sup>. **וְאִם הָיָה כְּלִי בְּתוֹכָהּ** [-בתוך הקדרה], **אוּ לְמַעַלָּה עַל גְּבֻהָ - טְהוֹר. הִיתָה טֻמְאָה בְּתוֹכָהּ, אוּ עַל גְּבֻהָ** <sup>לה</sup> **- הַבֵּית כְּלוּ טְהוֹר, שֶׁהָיָא הַטֻּמְאָה כְּנִגְדָּה אֶרְפָּה בְּלִבְדִּי**.

(לג) תקרת הבית ותחתית הקדרה נחשבות כאוהל אחד המאחיל על הטומאה, ומכיוון שהקדרה גבוהה טפח מהקרקע הטומאה לא נחשבת טומאה רצוצה ואינה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. (לד) הפתח של הקדרה הוא כלפי הרקיע ואינו כלפי הטומאה ולכן הקדרה עצמה לא נטמאת. (לה) וממילא, הטומאה היא רק כנגד הקדרה. (לו) ורק הדברים הנמצאים בתוך הקדרה או על גבה טמאים, אך הבית כולו והדברים הנמצאים תחת הקדרה טהורים. אמנם, יש להקשות על הלכה זו מכך שהקדרה לא חוצצת בפני הטומאה כמבואר בפרק יב הלכה א, ואם כן, מדוע הדברים שתחת הקדרה טהורים. ויש לעיין בכך.

**הִיתָה הַקְּדֵרָה תַּחַת הָאֶרְפָּה, וְהָאֶרְפָּה גְּדוּלָּה מִן הַקְּדֵרָה, שָׁאֵם תַּעֲלָה** [כך] **וְתַחַת הַקְּדֵרָה וְתַחַת הָאֶרְפָּה, נִמְצָא בֵּינָה וּבֵין שְׁפָתֵי** [-קירות] **אֶרְפָּה פֶּתַח טַפַּח - אֵף עַל פִּי שֶׁהַקְּדֵרָה גְּבוּהָה טַפַּח** <sup>לז</sup>, **וְטֻמְאָה בְּתוֹכָהּ אוּ עַל גְּבֻהָ אוּ תַּחְתֶּיהָ - הַבֵּית טְהוֹר** <sup>לח</sup>.

(לז) והיא נחשבת אוהל. (לח) אם הטומאה היא בתוך הקדרה או על גבה, הבית טהור כי הטומאה לא נמצאת

השגת הראב"ד

או .. פהור א"א זה המחבר משבח את המשנה מדעתו והוא ידעת משובשת והמשנה אמרה בתוכה או על גבה בכלי טמא וכן עיקר לפי שהוא כלי טמא ואינו חוצץ ובוקעת הטומאה לתחתיה כאילו היא פתוחה מלמטה וכיון שהיא גבוהה מן הארץ טפח ואינה רוצצת נעשית היא עצמה אוהל טפח להביא את הטומאה לבית שהכלי הטמא מביא את הטומאה ואינו חוצץ.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**טַפַּחְמָה, או שְׁהִיָּתָה בְּצַד הַמִּשְׁקוּף<sup>ט</sup> וְטַמְאָה תַּחְתִּיהָ - אין טָמֵא אֶלָּא תַּחְתִּיהָ; אֲכָל הַבֵּית, טְהוֹרִי.**

(מח) פחות מטפח מהקדרה נמצא תחת המשקוף. (מט) הקדרה סמוכה לצד המשקוף אך אינה נמצאת תחתיו. (נ) כי במקרה זה הבית והקדרה אינם נחשבים אוהל אחד ולכן הטומאה לא מתפשטת לבית. החידוש בכך הוא אשר למרות שהקדרה סמוכה ממש למשקוף ונראית לכאורה כהמשך אליו היא לא נחשבת כחלק ממנו.

**ו. קוֹרוֹת הַבֵּית וְהַעֲלִיָּה שְׁאִין עֲלֵיהֶן מַעֲזִיבָה**

[ט"ט], וְהֵן מְכֻנּוֹת קוֹרָה כְּנָגֵד [תחת] קוֹרָה וְאוֹרִי [שבין]

קורה לקורה] **כְּנָגֵד אוֹרִי,** ובכל .. אוֹרִי א"א אע"פ שאין בנייתו אוֹרִי טפח לפי שאין הטומאה עוברת לקורה הואיל ויש שם אוֹרִי דוק ותשכח.

**פּוֹתַח טַפַּח, וְטַמְאָה**

**תַּחַת אַחַת מֵהֶן [-מקורות הבית] - תַּחְתִּיהָ בְּלִבָּד טָמֵא.**

**הֵיָּתָה הַטַּמְאָה בֵּין הַתַּחְתּוֹנָה לַעֲלִיּוֹנָה - בֵּין שְׁתֵּיהֶן בְּלִבָּד טָמֵא<sup>יב</sup>. הֵיָּתָה • הַטַּמְאָה עַל גְּבִי [הקורה]**

**הַעֲלִיּוֹנָה - כְּנָגְדוֹ עַד לְרָקִיעַ טָמֵא<sup>יג</sup>.** השנת הראב"ד היתה .. העליונה א"א וכן על גבי קורה התחתונה.

(נא) בין קורות הבית לקורות העלייה, אך לא בין קורות הבית הסמוכות זו לזו או בין קורות העלייה הסמוכות זו לזו. (נב) מכיוון שיש בקורה רוחב טפח היא נחשבת אוהל המאחיל על הטומאה, ואוהל חוצץ בפני הטומאה כמבואר בפרק יב. (נג) מכיוון שהקורה רחבה טפח ובין הקורות יש חלל טפח, הטומאה אינה נחשבת טומאה רצופה וממילא אינה בוקעת ועולה ובוקעת ויורדת כמבואר בפרק ז הלכה ה.

**הֵיוּ הַקּוֹרוֹת הַעֲלִיּוֹנוֹת מְכֻנּוֹת כְּנָגֵד [כל] הָאוֹרִי שֶׁבֵּין הַקּוֹרוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְטַמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - תַּחַת פֶּלֶן טָמֵא<sup>יד</sup>. הֵיָּתָה הַטַּמְאָה עַל גְּבִי קוֹרָה הַעֲלִיּוֹנָה - כְּנָגֵד הַטַּמְאָה עַד לְרָקִיעַ טָמֵא<sup>יה</sup>.**

(נד) ותחתיה טהור, כי הקורה חוצצת בפני הטומאה כמבואר בהערה נב. (נה) כי כל החלל שתחת הקורות נחשב כאוהל אחד.

**אֵין בַּקּוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, בֵּין שְׁהִיוּ מְכֻנּוֹת זֶה עַל גְּבִי זֶה, בֵּין שְׁהִיוּ הַעֲלִיּוֹנוֹת כְּנָגֵד אוֹרִי הַתַּחְתּוֹנוֹת, וְהֵיָּתָה הַטַּמְאָה תַּחְתִּיהֶן אוּ בִּינֵיהֶן אוּ עַל גְּבִיהֶן -**

**טַמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקַעַת וְיּוֹרֶדֶת, וְאֵינָה מְטַמְאָה אֶלָּא כְּנָגְדָה בְּלִבָּד; [משום] שְׁפָלָה • טַמְאָה שְׁאֵינָה תַּחַת** השנת הראב"ד שכל .. כרצוצה א"א כמה זה לשון מקולקל אלא שאין חוצץ לפני הטומאה ואינו נעשה אהל להביא את הטומאה אלא בטפח מרובע ולא אמרין חבוט רמי אלא כשיש בקורה רוחב טפח.

**פּוֹתַח טַפַּח בְּרוּם טַפַּח<sup>י</sup>,**

**הָרִי הִיא כְּרָצוּצָה. בֵּית •**

**שְׁנִסְדֵּק גָּגוּ וּכְתָלָיו,**

**וְנִעֲשָׂה שְׁנֵי חֲלָקִים,**

**וְהֵיָּתָה הַטַּמְאָה בְּחָצִיו**

**הַחִיצוֹן [של הבית] שֶׁהִפְתַּח**

**בּוּ - הַפְּלִים שֶׁבְּחָצִיו**

**הַפְּנִימִי טְהוֹרִין<sup>יב</sup>. הֵיָּתָה**

**הַטַּמְאָה בְּחָצִיו הַפְּנִימִי**

**- אִם הָיָה רָחֵב הַסֵּדֶק**

**כַּחוּט הַמִּשְׁקָלָתָהּ [-מדידה],**

**פְּלִים שֶׁבְּחָצִיו הַחִיצוֹן**

**טְהוֹרִין<sup>יג</sup>; וְאִם הָיָה [רוחב**

**הסדק] פְּחוֹת מִפָּאָן [-מכף], הָרִי הֵם [-הכלים שבחצי החיצון]**

**טָמֵאִין<sup>ט</sup>.**

(נו) אם הדבר המאחיל על הטומאה רחב פחות מטפח וגובהו (או גובה החלל מעליו) פחות מטפח, כמו במקרה זה שאין בקורות פותח טפח. (נז) הכלל בהלכות טומאה וטהרה הוא שדרך הטומאה לצאת מהבית למקום חיצוני ואין דרך הטומאה להיכנס למקום פנימי. במקרה זה, שיש סדק בבית, שני חלקי הבית נפרדים זה מזה ומחולקים לשניים. החלק שבו הפתח הוא המקום החיצוני והחלק השני הוא המקום פנימי. ולכן, כאשר הטומאה היא בחלק החיצון של הבית, אין דרך הטומאה להיכנס לחלק הבית הפנימי והחלק הפנימי טהור אף אם הסדק שבין שני החלקים הוא סדק קטן מאוד. (נח) כי סדק בגודל כזה מפריד לחלוטין בין שני חלקי הבית והטומאה לא מתפשטת מחלק אחד לשני. (נט) כי הרווח בין החלקים הוא רווח קטן מאוד, ובמקרה כזה דרך הטומאה לצאת ממקומה.

**ז. אֲכַסְדָּרָה • שְׁנִסְדָּקָה [לשני חלקים], וְטַמְאָה בְּצַד**

**זֶה [-בחלק אחד] - הַפְּלִים**

**שֶׁבְּצֶד [-בחלק] הַשְּׁנִי**

**טְהוֹרִין; שְׁהִיָּתָה [האכסדרה]**

**הִיא שְׁנֵי אֲהָלִים זֶה בְּצַד**

**זֶה, וְאוֹרִי בִּינֵיהֶם -**

**שְׁהִיָּתָה הַסֵּדֶק בְּכָל**

**הַתְּקָרָה<sup>סא</sup>. נִמֵּן [אדם] רָגְלוֹ**

**אוּ קָנָה מְלַמְעָלָה עַל**

**הַסֵּדֶק [וסתם אותה], עֶרֶב •**

**אֶת הַטַּמְאָה<sup>סב</sup>; נִמֵּן אֶת**

**הַקָּנָה בְּאֶרֶץ כְּנָגֵד**

**הַסֵּדֶק, וְאֶפְלוּ כְּלֵי גָדוֹל**

**השנת הראב"ד**

בית שנסדק א"א כמה קלקל עליו את הענין כי הוא מפרש השיעורין שבמשנה לטהרה והם אינם אלא לטומאה ומפני זה השיבוש סיבב פירוש המשנה לדרך אחרת ובתוספתא כותל שנסדק והוא כותל הבית שהוא לצד החצר ויש לפניו תקרה עורפת ואין פתח לזה הבית וזולתי זה הסדק א"נ יש לו פתח אחר אבל אין פתח מציל אלא על פתחים מגופים אבל על הסדק שהוא פתוח ועל החור שהוא פתוח אינו מציל ב"ש סביר אינו פתוח את הטומאה עד שיהא בו ד' טפחים ואפילו לכזית לפי שאין לסדק תואר פתח ובה"א כעובי חוט המשקולת אע"פ שאין בו טפח מפני שהוא ארוך וסופו להיות גדול והולך ורבי יוסי אומר משום ב"ה בפתוח טפח כדן חור שבין בית לבית לכזית.

**השנת הראב"ד**

**טָמֵאִין<sup>ט</sup>.**

אכסדרה שנסדקה א"א שנסדקה גגה וזה אין לו שיעור שאין הטומאה מעברת הקורות אפי' בפחות מטפח ונראה לי מה שאמרו בבית שנסדק שאם היתה הטומאה מבחוץ והכלים מבפנים טהורים אע"פ שיש בסדק כשיעוריים הללו דוקא בסדק מפני שסופו להבנות אבל חור אחד דבריו הכל בטפח בין בחוץ בין בפנים.

**השנת הראב"ד**

עירב את הטומאה א"א כמה שייבושין נשתבש בדברים הללו שלא נאמרו על מי שנתן רגלו למעלה מן הסדק שאין הרגל חלול ואין צורך לחללו שהרי דבר המקבל טומאה מביא את הטומאה ולא הוצרכו לחללו אלא לאדם שהוא חוצץ את הטומאה תחתיו

**השנת הראב"ד**

שכל .. כרצוצה א"א כמה זה לשון מקולקל אלא שאין חוצץ לפני הטומאה ואינו נעשה אהל להביא את הטומאה אלא בטפח מרובע ולא אמרין חבוט רמי אלא כשיש בקורה רוחב טפח.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(א) היזו מחובר לאחת ממזוזות הפתח (הקירות שתחת המשקוף) ובולט כלפי חוץ בגובה החלל של הפתח. (ב) אף אם רוחב היזו הבולט מחוץ לפתח הבית הוא פחות מטפח, כי מכיוון שהיזו נמצא בגובה חלל הפתח הוא נחשב כחלק מפתח הבית. (ג) אוהל יציב שיש בו טפח על טפח בגובה טפח ומביא את הטומאה מהתורה, כמבואר בפרק יג הלכה ב.

**הָיָה** [הוּי] **גְבוּהָ יָתֵר מִשְׁנִים עֶשְׂרֵי טַפָּח, אוֹ שֶׁהָיָה פָּנָיו** [-קצהו נוטה] **לְמַעַלָּה, וְכֵן הָעֲטֻרוֹת וְהַפְּתוּחִים** [-יצירות אומנותיות] **הַיּוֹצְאוֹת** [-בולטות] **מִן הַפִּנְנָן - אֵין מְבִיאִין אֶלָּא בְּפֻתָּהּ** [-אם הם רחבים] **טַפָּח; וְכֵן יִזוֹ שֶׁעַל גְּבִי הַפֶּתַח, הַיּוֹצֵא** [-בולט] **מִן הַמִּשְׁקוּף, וְאֶפְלוּ הָיָה קִנָּה** [-קורה] **בְּצַד הַמִּשְׁקוּף בְּרֹחַב הַפֶּתַח - אֵינוֹ מְבִיא, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה בּוֹ פֻתָּהּ טַפָּח.**

(ד) היזו מחובר למשקוף עצמו ובולט כלפי חוץ מעל החלל של פתח הבית. (ה) הנמצא מעל החלל של פתח הבית.

**ב. יִזוֹ שֶׁהוּא סוֹבֵב** [-מקיף] **אֶת כָּל הַבֵּית, וְאוֹכֵל** [-ומאחיל] **בְּפֻתָּהּ** [-מעל פתח הבית] **טַפָּח - מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. הָיָה אוֹכֵל בְּפֻתָּהּ פָּחוֹת מִטַּפָּח, וְטְמֵאָה • בְּבֵית - כָּלִים שֶׁתַּחְתּוֹ** [השנת הראב"ד] **טְמֵאִין; טְמֵאָה תַּחְתּוֹ, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבֵיתוֹ. וְכֵן בְּחֶזֶר שֶׁהִיא מְקַפֶּת אֲכַסְדֶּרְהָ.** [וטומאה .. לבית א"א דוקא בזיו שהוא למעלה משנים עשר טפחים.] [השנת הראב"ד] [השנת הראב"ד]

(ו) מבחוץ, ויש בזיו רוחב טפח. (ז) והיזו גבוה מהקרקע יותר משנים עשר טפחים. (ח) דרך הטומאה לצאת ממקומה כמבואר בפרק הקודם בהלכה ו, ולכן הטומאה מתפשטת מהבית לזיו. (ט) כי אין דרך הטומאה להיכנס כמבואר בפרק הקודם בהלכה ו. אולם, אם גובה היזו מהקרקע הוא פחות משנים עשר טפחים, היזו מביא את הטומאה מדרבנן אף אם רוחבו פחות מטפח כמבואר בהלכה הקודמת. (י) הדינים שנאמרו לגבי יזו קיימים גם באכסדרה, וגם בה הבאת הטומאה תלויה ברוחב טפח כמבואר בהלכות אלו.

**ג. חִלּוּן הָעֲשׂוּיָה לְתַשְׁמִישׁ, וְיִזוֹ יוֹצֵא עַל גְּבִי הַחִלּוּן - אֶפְלוּ הָיָה** [הוּי] **בְּרֹחַב הַגּוֹדֵל, מְבִיא** [הוּי] **אֶת הַטְּמֵאָה; וְהוּא** [-ובלבד], **שֶׁהָיָה** [הוּי] **גְבוּהָ מִעַל הַחִלּוּן רוּם אֶצְבָּעִים, אוֹ פָּחוֹת. הָיָה לְמַעַל מֵאֶצְבָּעִים - אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ בּוֹ רֹחַב טַפָּח.**

(יא) המביא את הטומאה בשיעור טפח, כמבואר בתחילת פרק יד. (יב) כ-2 ס"מ, שהם רבע מטפח. (יג) גובה שתי

**- אֵינוֹ מְעַרְבֵּ אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שֶׁהָיָה** [הקנה] **אוֹ הַכֵּל; גְבוּהָ טַפָּח תַּחַת הַסֶּדֶק.**<sup>30</sup>

(ס) רחבה מקורה הצמודה לבית בצידה האחד, ואין לה קירות משלושת הצדדים האחרים. (סא) ואף אם הטומאה היא בחלק הפנימי של האכסדרה הטומאה לא עוברת לחלקה החיצוני אף אם הסדק הוא קטן מאוד, למרות שדרך הטומאה לצאת כמבואר בהלכה הקודמת, כי מכיוון שהאכסדרה פתוחה משלושת צדיה הטומאה יכולה לצאת דרך צידי האכסדרה ולא 'מוכרחת' לעבור בחלק החיצוני שלה. (סב) ושני החלקים טמאים כי הם נחשבים אוהל אחד. (סג) כי רק כאשר הקנה או הכלי גבוהים טפח מהקרקע, שני חלקי האכסדרה יחד עם הקנה נחשבים כאוהל אחד כמבואר בהערה לג לגבי קדרה שגבוהה טפח.

**הָיָה אָדָם מְשַׁל עַל הָאָרֶץ תַּחַת הַסֶּדֶק - מְעַרְבֵּ אֶת הַטְּמֵאָה, שְׁאָדָם** [-גוף האדם] **חִלּוּל הוּא; וְהַצַּד הָעֲלִיוֹן** [של האדם] **- הָרִי הוּא פְּאֵהֶל שֵׁישׁ בּוֹ גְבֵה טַפָּח.**<sup>31</sup> **וְכֵן אִם הָיוּ תַּחַת הַסֶּדֶק כָּלִים** [-בגדים] **מְקַפְּלִין מִנְּחִין עַל הָאָרֶץ זֶה עַל גְּבִי זֶה, וְהָיָה הָעֲלִיוֹן גְבוּהָ מִעַל הָאָרֶץ טַפָּח - מְעַרְבֵּ אֶת הַטְּמֵאָה; וְכָל הַכָּלִים לְמִטָּה מְמַנּוּ, הָרִי הֵם** [טמאים] **כָּלִים שֶׁתַּחַת הָאֵהֶל.**

(סד) ולכן האדם ושני חלקי האכסדרה נחשבים כאוהל אחד.

## פֶּרֶק יז

שיעור יזו המביא את הטומאה, טומאה שתחת כלים ולוחות; טומאה הנמצאת בחבית, תחתיה או על גבה.

השנת הראב"ד

יזו .. טפח א"א תמה אני איך הדברים מפשטן ובזיו היוצא מע"ג הפתח עד י"ב טפחים אמרו שמביא את הטומאה בכל שהוא יותר מכאן בטפח אבל בקנה היוצא מע"ג הפתח החמירו אפי' גבוה מאה אמה מביא הטומאה בכל שהוא מפני שהקנה מיטלטל ונראה שניתן שם להאחיל תחתיו ויזו אינו מיטלטל ואינו אלא לבנין וכך סיע רבי את דברי רבי יהושע בתוספתא.

**א. יִזו •** [=בליטה] **שֶׁהוּא יוֹצֵא מִפֶּתַח הַבֵּית, וּפָנָיו** [-קצהו נוטה] **לְמַטָּה, וְהָיָה גְבוּהוֹ מִעַל הָאָרֶץ שְׁנִים עֶשְׂרֵי טַפָּח, אוֹ פָּחוֹת מִכָּאן** [-מכך] **- הָרִי יִזוֹ** [הוּי] **זֶה מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה** [שכבית, החוצה] **כָּל שֶׁהוּא.**

**וְדָבָר בְּרוּר הוּא, שְׁאֵינוֹ מְבִיא** [את הטומאה] **אֶלָּא מִדְּבָרֶיהֶם; וְכֵן כָּל יוֹצֵא בְּהִבָּתָה טְמֵאָה כְּזוֹ, שְׁאֵינָהּ פְּאֵהֶל טַפָּח הַפְּרִיא - אֵינָהּ אֶלָּא מִדְּבָרֶיהֶם**

[-מדרבנן].

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שני כ"ב אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קיז

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

חוצץ בפני הטומאה. (כב) ושני הזוים חוצצים בפני הטומאה שלא תתפשט מעליהם ומתחתם. (כג) ותחתיו טהור, כי הזיו חוצץ בפני הטומאה.

אצבעות שהן כ-4 ס"מ, כי רק בגובה כזה הזיו נחשב חלק מהחלון.

**זיו שעל גבי החלון העשויה למאוריד - מביא את הטמאה בכל שהוא ט, ואפלו גבוה כל שהוא ט.**

(יד) וחלון זה מביא את הטומאה בשיעור כפונדיון, כמבואר בתחילת פרק יד. (טו) אף אם רוחב הזיו הוא פחות מטפח. (טז) אף אם גובה הזיו הוא יותר משתי אצבעות.

**היה העליון עורף** [רחב יותר] **על התחתון פותח טפח, וטמאה תחת התחתון או ביניהן - תחתיהן וביניהן טמא כ.** **היתה על גב העליון - פגגדו עד לרקיע טמא כ.** **היה העליון עורף על התחתון פחות מטפח, וטמאה תחתיו** [תחת הזיו התחתון] **- תחתיו וביניהן טמא כ.** **היתה הטמאה ביניהן, או תחת המותר** [=העורף] **- ביניהן ותחת המותר טמא כ, אבל תחת התחתון טהור.**

(כד) כי הזיו התחתון והחלק הרחב של הזיו העליון נחשבים כאוהל אחד. (כה) הזיו התחתון נחשב אוהל, ומכיוון שהזיו העליון עורף קצת על הזיו התחתון הטומאה עולה ומתפשטת אף תחת העורף של הזיו העליון המאהיל עליה למרות שהעורף הוא פחות מטפח (כי העורף מחובר לזיו העליון שיש בו רוחב טפח), ומכיוון שהטומאה עולה ומתפשטת בחלל שתחת העורף, היא מתפשטת אף בחלל הסמוך לו שבין הזוים עצמם. (כו) כי הזיו העליון והמותר הם כאוהל אחד. (כז) אף אם הטומאה היא תחת העורף והזיו התחתון אינו חוצץ בפניה. הטעם לכך הוא כי הטומאה אינה מתפשטת לחלל תחתיה אם אין מעליה דבר ברוחב טפח בפני עצמו (ללא צירוף הזיו העליון).

**יש בכל אחד מהן** [מהזוים] **פותח טפח, ואין ביניהן פותח טפח כ, וטמאה תחת התחתון - תחתיו • בלבד טמא כ; היתה ביניהן, או על גב העליון - פגגדו עד לרקיע טמא ל.**

(כח) והזיו התחתון גבוה טפח מהקרקע, וממילא נחשב כאוהל. (כט) כי הזיו התחתון חוצץ בפני הטומאה. (ל) הטומאה עולה עד לרקיע אף אם היא בין הזוים, כי מכיוון שאין בין הזוים רוחב טפח הטומאה היא כטומאה רצוצה הבוקעת ועולה כמבואר בפרק ז הלכה ה. אולם, הטומאה אינה בוקעת ויורדת תחת הזיו התחתון מכיוון שהזיו התחתון נחשב כאוהל וממילא הוא חוצץ בפני הטומאה.

**אין בהן** [ברוחבן] **פותח טפח, בין שיש ביניהן פותח טפח ובין שאין ביניהן פותח טפח, בין שהיתה הטמאה תחת התחתון, או ביניהן, או על גב העליון** - **טמאה • בוקעת ועולה ובוקעת**

**בגן • היוצא לפני** [אדן] **החלון, שהמשקיף** [מבט בחלון] **נסמך עליו בשעה שמשקיף - אינו מביא את הטמאה; היתה בו** [מחלון] **זיו** [מעל הבנין] **- רואין את הבנין כאלו אינו** [קיים], **והזיו העליון מביא את הטמאה.**

כמוהם, הבטח מלה מורכבת היא ונקראת על שם מלאכתה והיא ממלאת התנור כשהוא צריך טפלה מוציאין ממנה זיו לקבל עליו את הטיט שטופלין בו ומפני אסיפת הטיט ששם פעמים שמותיו והוא בולט ממנו טפח ונשאר שם עם הזיו שלא לצורך ושלל בכונה ואותו הטיט אינו מביא טומאה אף למה שתחתיו לפי שמתחלה לא בא בשום כוונה שלא היו יודעין שיתיר ועל הזיו נחלקו רבי אליעזר סבר כיון שאינו בא אלא בשביל הטיט דינו כמוהו ורבי יהושע סבר הזיו מיהא בכונה בא שם הילכך מביא ומוריד שאם נתנו שם את הטיט הרבה על דעת שיתיר שהוא מביא, פירוש בטח בית טיחה מקום קבוץ הטיט.

(יז) כי הבניין חוצץ בפני הטומאה. (יח) שבחלון. הזיו נקרא 'הזיו העליון' מכיוון שהוא נמצא מעל הבניין.

**וכיצד מביאין** [טומאה] **כל הזיוין** [שהתבאר בהלכות] **האלו** [שהם מביאים] **טמאה? שאם היתה טמאה תחת אחד מהן, או בפית - הפל טמא ט, בין בפית בין תחת הזיו כ.**

(ט) שהתבאר בשלוש הלכות אלו שהם מביאים טומאה. (כ) הלכה זו שוללת שלא יטעו לומר שהזיו מביא את הטומאה לבית אך הבית לא מביא את הטומאה לזיו.

**ד. שני • זיוין זה על גבי זה** [ורוחב שניהם זהה], **שני .. טמא א"א חסר מכאן עיין המשנה.** **ויש בכל אחד מהן פותח טפח, וביניהן פותח טפח, וטמאה תחת התחתון - תחתיו בלבד טמא כ.** **היתה טמאה ביניהן - ביניהן בלבד טמא כ.** **היתה על גב העליון - פגגדו עד לרקיע טמא כ.**

(כא) מכיוון שהזיו רחב טפח הוא נחשב כאוהל ולכן הוא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כל הנוגע בכלים הנוגעים באוהל המת כאשר המת עדיין באוהל) הוא טמא טומאת שבעה ימים, וזהו החידוש בהלכה זו.

**אָבֵל כָּל הַפְּלִים שְׂאֵמְרָנוּלִי שְׂמִיבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה, וְאֵינָן חוֹצְצִין - אִם הָאֶהֱלִי הַפְּלִי עַל הַמֵּת - כָּל הַפְּלִים שְׂעַל גְּבִיזוֹ טְמֵאִים כְּמוֹ שְׂבִאֲרָנוּלִי, וְטְמֵאָתָן מְשֻׁם בְּלִים הַמְּאֶהֱלִין עַל הַמֵּת; וְאִף הַפְּלִים שְׂעַל גְּבִיזוֹ** [על גבי הכלי המאהיל על המת] **שְׂאֵינָן כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה** [עצמת], **טְמֵאִים מְשֻׁם בְּלִים שְׂהֶאֱהִילוּ עַל הַמֵּת לֵט.**

(לז) בפרק יג הלכה ד. (לח) בתחילת פרק יב. (לט) ולכן כל הכלים שעל גבי האוהל טמאים טומאת שבעה ימים, כמבואר בפרק ה הלכה יב לגבי אוהל, וממילא, הם מטמאים אף אדם וכלים טומאת שבעה ימים כמבואר בפרק ה הלכה ד.

**ו. חֲבִית [של חרס] שֶׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׂוּלְיָהּ** [=תחתיתה] **לְאֹוִירָם, וְכִזְזֹת מִן הַמֵּת נִתֵּן בְּתוֹכָהּ, או תַּחְתִּיתָהּ כְּנֶגֶד אֹוִירָה** [-חלל החבית] **- טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה וּבּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת<sup>מא</sup>, וְהַחֲבִית טְמֵאָה<sup>מב</sup>; שֶׁהִי הַטְּמֵאָה בּוֹקֶעֶת מִתַּחְתִּיתָהּ, וְנִטְמָא אֹוִירָה. הִיתָה הַטְּמֵאָה תַּחַת עֶבִי דְּפָנָה** [של החבית] **- טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת<sup>מג</sup>, וְהַחֲבִית טְהוֹרָה.**

(מ) תחת כיפת השמים, והחבית אינה גבוהה טפח מהקרקע ולכן היא אינה נחשבת אוהל. (מא) כי הטומאה היא טומאה רצוצה, והחבית אינה חוצצת בפני הטומאה. (מב) למרות שכלי חרס נטמא רק מאוויר, כמבואר בפרק ו הלכה ג. (מג) ואף אוויר החבית שלא נמצא כנגד הטומאה טמא, כי הטומאה מתפשטת בכל אוויר החבית.

**וְלִמָּה הַחֲבִית טְהוֹרָה? שֶׁהִי אֵין הַטְּמֵאָה בּוֹקֶעֶת בְּאֹוִירָה** [של החבית] **אֶלָּא בְּדִפְנָהּ, וְאֵין פְּלִי חֶרֶשׁ מִטְּמֵא אֶלָּא מְאִוִיר<sup>מד</sup>.**

(מד) ומטמאת את כל הדברים הנמצאים כנגדה.

**הִיתָה מְקַצֶּת הַטְּמֵאָה** [-חצי כזית מת] **תַּחַת עֶבִי דְּפָנָה, וּמְקַצֶּתָּהּ** [-חצי כזית] **תַּחַת אֹוִירָה - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה וּבּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת** [ומטמאת כל מה שכנגדה]. **הִיָּה בְּדִפְנוֹת פּוֹתֵחַ** [-רוחב] **טְפַח מָה - כָּלָה טְמֵאָה<sup>מז</sup>, וּכְנֶגֶד פִּיָּה** [-כל אווירה] **טְהוֹר<sup>מז</sup>; שֶׁהִי הַטְּמֵאָה פִּשְׁטָה בְּדִפְנוֹת בְּלִבָּד מַח.**

(מה) והן נחשבות כאוהל, ומקצת הטומאה תחת עבי דופן החבית ומקצתה תחת אוויר החבית. (מז) דפנות החבית וכל הדברים שנוגעים בדפנות טמאים, אף אם הם אינם

**וְיִוְרֶדֶת, שֶׁהִי הִיא רְצוּצָה<sup>לא</sup>; וְכֵן** [הדין לגבי] **שְׂתִי רִיעוּת שֶׁהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאֶרֶץ פּוֹתֵחַ טְפַח, זֶה עַל גְּבִי זֶה.**

(לא) מכיוון שהיא אינה תחת רוחב טפח. החידוש בכך הוא אשר דין טומאה רצוצה נאמר בכל מקרה שהטומאה היא תחת דבר שרוחבו פחות מטפח, אף אם הטומאה נמצאת במקום הפתוח מכל צדדיו ואף אם הדבר שעליה גבוה ממנה טפח. ואכן, הראב"ד בהשגתו חולק על חידוש זה.

**פְּלִים או בְּגָדִים או לוחות שֶׁל עֵץ, שֶׁהֵן מְנַחִין זֶה עַל גֵּב זֶה, וְטְמֵאָה רְצוּצָה בִּינְיָהֵן - אִם • הִיתָה הַטְּמֵאָה גְּבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טְפַח<sup>לב</sup> - הִרִי הַפְּלִי שְׂעָלֶיהָ מְלֻמְעָלָה מְאֶהֱלִי עַל חִלָּל טְפַח, וּמִבִּיא • אֶת הַטְּמֵאָה לְכָל הַפְּלִים שְׂתַחְתִּיתוּ<sup>לג</sup>.**

**הִיָּה טְבָלִיּוֹת** [-לוחות] **שֶׁל שִׁישׁ** [מעל הטומאה] **- אֶפְלוֹ גְּבוּהוֹת מִן הָאֶרֶץ אֲמָה - טְמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה וּבּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּקַרְקָעִיד.**

(לב) כלומר, הכלי שהטומאה תחתיו גבוה טפח מהקרקע, ובכך מתורצת השגת הראב"ד. (לג) כמבואר בסוף הפרק הקודם לגבי טומאה שתחת הבגדים. (לד) השיש עשוי מקרקע ולכן לוחות השיש נחשבים כחלק מהקרקע, וממילא, הם אינם גבוהים טפח מהקרקע והטומאה היא טומאה רצוצה. לעומת זאת, לוחות עץ אינם נחשבים חלק מהקרקע ולכן בהם תלוי הדבר בגובה טפח מהקרקע כמבואר במקרה הקודם בהלכה זו.

**ה. לוחות שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן נִוְגְעוֹת זֶה בְּזֶוּ בְּקִרְנוֹתֶיהֶן** [=בוויית שלהן], **וְהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאֶרֶץ טְפַח, וְטְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן - בְּלִים שְׂתַחַת הַשְּׂנִיָּה טְהוֹרִין, לְפִי שְׂאִינָה נִוְגְעַת בְּחִבְרָתָהּ בְּפּוֹתֵחַ טְפַח<sup>לה</sup>; וְהַנּוֹגֵעַ בְּלוֹחַ זֶה הַשְּׂנִיָּה, כְּנוֹגֵעַ בְּכָלִים שְׂנִגְעוּ בְּאֶהֱלִי הַמֵּת<sup>לו</sup>.**

(לה) הלוח השני עצמו טמא כי הוא נוגע בלוח המאהיל על הטומאה, אך מכיוון שהנגיעה אינה ברוחב טפח, אין הלוח השני מטמא את הכלים שתחתיו. (לו) הנוגע בכלים שנגעו באוהל המת טמא ליום אחד, כמבואר בפרק ה הלכה ד שהשלישי טמא טומאת ערב. אולם אם האדם נוגע בלוח השני כאשר הלוח הראשון עדיין מאהיל על הטומאה (וכן

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ג אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קיט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

אינן נחשבות כאוהל. (נח) ולכן, אם החביות מונחות על תחתיתן, אף הדברים שבתוך החביות טמאים כי אף הם נמצאים כנגד הטומאה כמבואר בתחילת ההלכה לגבי חבית אחת. אך אם החביות מוטות על צדיהן ופתח החבית הוא כלפי אחד הצדדים, הדברים שעל גבי החביות כנגד הטומאה נטמאים, אך הדברים שבתוך החביות לא נטמאים כי כלי חרס אינו נטמא מגבו ודפנות החביות חוצצות בפני הטומאה.

**בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?** בַּטְהוֹרוֹת; אֲכָל אִם הָיוּ חֲבִיתִים, או גְבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פֹּתַח טֶפַח<sup>א</sup> וְטִמְאָה תַּחַת אֶחָת מֵהֶן - תַּחַת כָּלָן טָמֵא, שֶׁהָיָה הַכֵּל אֹהֶל אֶחָד<sup>ב</sup>.

(נט) שהטומאה נחשבת טומאה רצוצה כאשר החביות מוטות על צדיהן. (ס) חביות טמאות אינן חוצצות בפני הטומאה כמבואר בפרק יג הלכה ד, ולכן הצד העליון של החבית נחשב כאוהל המאחיל על הטומאה שיש בו גובה טפח, בדומה למבואר בסוף הלכה ד לגבי כלי העליון בכלים המונחים זה על גב זה. אך אם החביות טהורות לא ניתן לומר שהצד העליון הוא כאוהל המאחיל על הטומאה, מכיוון שכלי חרס אינו נטמא מגבו ודפנות החביות חוצצות בפני הטומאה כמבואר בהערה נח. (סא) והחביות נחשבות כאוהל ממש אף אם הן טהורות, כי הן גבוהות טפח מהקרקע. (סב) מכיוון שהחביות נוגעות זו בזו ברוחב טפח (וכמבואר בהלכה ה שנגיעה שאינה ברוחב טפח אינה מחשיבה את הכלים כאוהל אחד).

כנגד הטומאה עצמה. (מז) למרות שחלק מהטומאה נמצא תחת אוויר החבית. (מח) חלק הטומאה שתחת הדפנות מתפשט לדפנות כי יש בהן רוחב טפח, וממילא, חלק זה אינו נחשב כטומאה רצוצה אלא כטומאה שתחת אוהל. כתוצאה מכך, החלק השני של הטומאה הנמצא תחת אוויר החבית נחשב כטומאה בפני עצמה, ומכיוון שגודלו הוא כחצי זית בלבד שאינו שיעור המטמא, אוויר החבית טהור. אולם, אם יש שיעור כזית טומאה תחת אוויר החבית, אף אוויר החבית נטמא. ויש לעיין בביאור זה.

השנת הראב"ד

א"א .. טמא חסר מכאן ואומר אני שכן צריך לפרש ולא הכל הכל ממש אלא שנוספת לה טומאה בכל אחת מאלו שאם היתה הטומאה תחת דפנה מבחוץ טהורה כל מה שבתוכה טהור שהצד הפנימי של עובי הדופן חוצץ ועכשיו שהיא טמאה אינו חוצץ מכל מקום כנגד פיה טהור שאין עליו אוהל ואם היתה גבוהה מן הארץ טפח כל מה שתחתיה טמא וברצוצה אין טמא אלא כנגד הטומאה מכוסה או שכפאה על פיה הרי היא מה שכנגד פיה טמא וכל מה שבתוכה טמא הרי שהטומאה נוספת לה בכל אלו.

**בַּמָּה דְּבָרִים אֲמֹרִים?** בַּחֲבִית טְהוֹרָה; אֲכָל אִם הָיְתָה טִמְאָה<sup>א</sup>, או גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טֶפַח<sup>ב</sup>, או מְכֻסָּה, או כְּפוּיָה<sup>ג</sup> [הפוכה] עַל פִּיהָ [כל אוויר], וְהָיְתָה טִמְאָה תַּחְתִּיהָ או בְּתוֹכָהּ או • עַל גְּבֻהָהּ - הַכֵּל טָמֵא<sup>ד</sup>; וְכָל הַנוֹגֵעַ בָּהּ כָּלָה [בכל חלק ממנה], טָמֵא<sup>ה</sup>.

(מט) שחלק מהטומאה אינו נחשב כטומאה רצוצה וכתוצאה מכך כנגד אוויר החבית טהור, כמבואר בהערה הקודמת. (נ) החוצצות בפני הטומאה וממילא מחשיבה את הטומאה שתחתיה כטומאה שאינה רצוצה. (נא) כלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה, כמבואר בפרק יג הלכה ד, ולכן שני חלקי הטומאה שתחת החבית הם כטומאה רצוצה המטמאת כל מה שכנגדה. (נב) חבית הגבוהה טפח מהקרקע נחשבת כאוהל המאחיל על הטומאה, ומכיוון שהן דופנה והן אווירה מאהילים על הטומאה החבית כולה נטמאת. (נג) ויש באוויר החבית רוחב טפח ולכן היא נחשבת כקבר סתום המטמא מכל צדדיו, כמבואר בפרק ז הלכה ד. (נד) והטעם לכך מבואר בהערות הקודמות.

**הָיְתָה** [החבית] **מְכֻסָּת צִמִּיד פְּתִיל** [כיסוי מהורק], וּנְתוּנָה עַל גְּבִי הַמֵּת - הָאֲכָלִין וְהַמְשָׁקִין שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹרִין<sup>א</sup>, וְהַפְּלִים שֶׁעַל גְּבִי טָמֵאִים<sup>ב</sup>.

(נה) כי צמיד פתיל מונע את הטומאה מהדברים הנמצאים בכלי המוקף בו, כמבואר בפרק כ. (נו) כי כלי המאחיל על טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה, כמבואר בתחילת פרק יב.

**חֲבִית שֶׁהָיָה יוֹשְׁבוֹת עַל שׁוּלְיָהָן** [תחתיתן], או מְטוֹת עַל צִדֶּיהָ [לאורך] בְּאֹוִיר<sup>א</sup>, וְהָיָה נֹגְעוֹת זֶו בְּפֹתַח טֶפַח, וְטִמְאָה תַּחַת אֶחָת מֵהֶן - טִמְאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת יוֹרְדָת, מְפָנִי שְׁהִיא רְצוּצָה<sup>ב</sup>.

(נז) תחת כיפת השמים, ואינן גבוהות טפח מהקרקע ולכן

## ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

### פֶּרֶק יח

אדם המאחיל על מת ונושאי המת מביאים את הטומאה, טומאה הנמצאת במגדל הסמוך לבית וטומאת שיפועי אוהלים.

**א. אָדָם שֶׁהֶאֱחִיל בִּידוֹ אֶחָת עַל הַמֵּת וְהֶאֱחִיל בְּשֵׁנֶיהָ עַל הַפְּלִים** [בו זמנית], או שְׁנֹנֵעַ בְּמֵת וְהֶאֱחִיל [בו זמנית] **עַל הַפְּלִים - אִם יָשׁ בִּידוֹ** [בכל אחת מידיו] **פֹּתַח טֶפַח, הַפְּלִים טָמֵאִין<sup>א</sup>; וְאִם לֹא, הַפְּלִים טְהוֹרִין<sup>ב</sup>.**

(א) מכיוון שיש בידיו רוחב טפח, האדם נחשב אוהל המטמא את כל מה שתחתיו. (ב) אולם, אם האדם נגע במת ולאחר מכן הרים את ידו מהמת והאחיל על הכלים, האדם לא נחשב אוהל המטמא אף אם יש בידיו רוחב טפח וממילא הכלים יהיו טהורים.

**וְכֵן שְׁנֵי בָתִּים, וּבֵהֶן שְׁנֵי חֲצָיִי זֵיתִים** [של מת], וּפְשֵׁט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

## עֵינוּ הַקְמוּרָה - הַתְּנִיר

טָמֵא טו, וְהִבִּית טָהוֹר;

שְׁהִירי • אֵין הַתְּנִיר גְּבוּהָ

מַעַל הָאֶרֶץ, כְּדִי

שְׂבִיבֵי טָמְאָה לְבִיתִי.

טמא אינו חוצץ וכאילו נכנסה הטומאה לאויר הבית וב"ה סברי דיו לאויר העין שיטמא את התנור אבל לא נחשוב אויר העין כאויר הבית ור"ע סבר הכל טהור ואויר העין כאויר התנור למי שמאחיל עליו ואם נתן על אויר העין נסר שהוא רחב ואורו אע"פ שאין בקימורו רוחב טפח בקעה טומאה את הנסר שאין הנסר מציל אלא בצמיד פתיל ועוד שהנסר משופע ועולה ומקבל טומאה ואינו חוצץ ומביא את הטומאה לתנור, תוספתא.

(יד) חור בתחתית התנור שדרכו מכניסים את הגחלים ומוציאים את האפר המצטבר בתנור. (טו) החור בנוי בצורת צינור, ומהתנור הוא יוצא מחוץ לבית. (טז) מכיוון שנושאי המת האהילו על עין התנור, הם נחשבים כמאהילים על התנור עצמו. (יז) מעיקר הדין אף התנור עצמו היה צריך להיות טהור מכיוון שהוא בתוך הבית ואין בו רוחב טפח אלא שחכמים גזרו על התנור טומאה כי לעיתים התנור כולו נמצא מחוץ לבית ואזי אין צורך ברוחב טפח על מנת לטמאו, אך על בית לא גזרו חכמים טומאה. אולם, אם התנור נמצא בבית והוא גבוה טפח מהקרקע, התנור נטמא (על ידי עין התנור) מהתורה ולכן אף הבית טמא.

מַגְדֵּל [=ארון] הַבָּא בְּמִדְהָיָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ [-לכל רוחב] הַפֶּתַח, וְנִפְתַּח [-דלת המגדל] לְחוּץ, וְטָמְאָה בְּתוֹכוֹ [-בתוך המגדל] - הַבֵּית טָהוֹר. טָמְאָה בְּבֵית - מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ [-בתוך המגדל] טָמֵא; שְׁהִירִי הוּא [-המגדל] פְּתוּחָה, וּבְתוֹךְ הַפֶּתַח, וְדֶרֶךְ הַטָּמְאָה לְצֵאתָה, וְאֵין דִּרְכָּהּ לְהִפְנֹס.

(יח) שלא ניתן להעבירו ממקום למקום. מגדל זה אינו מקבל טומאה, כמבואר בפרק ו הלכה ב, ולכן הוא חוצץ בפני הטומאה. (יט) כי המגדל חוצץ בפני הטומאה. (כ) כמבואר בפרק טז הלכה ו. במקרה זה מדובר שהפתח היחיד של הבית הוא הפתח בו עומד המגדל ולכן הטומאה יוצאת מהבית למגדל.

הַיְתָה מוֹכְנִי [=מגירה] שְׁלוֹ מְשׁוּכָה לְאַחוֹרָיו, [של המגדל], וְיוֹצֵאת [כלפי הבית] פְּחוֹת מְטָפַח<sup>א</sup>, וְאֵינָה נִשְׁמָטָה<sup>ב</sup> [-מתפרקת], וְטָמְאָה [נמצאת] שָׁם בְּתוֹכָהּ כְּנֶגֶד הַקְּרוֹת [של התקרה] - הַבֵּית טָהוֹר; [מכיוון] שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהִיא [-המגירה] יוֹצֵאת [כלפי הבית], אֵינָה נִשְׁמָטָה<sup>ג</sup>, וְאֵינָה יוֹצֵאת [-פתוחה] טָפַח<sup>ד</sup>. וְהוּא [-ובלבד], שֶׁהִיָּה בֵּה [-במגירה] טָפַח עַל טָפַח עַל רוּם טָפַח חֲלוּלִיָּה; אֲבָל אִם אֵין בְּמוֹכְנֵי חָלָל טָפַח - הָרִי הַטָּמְאָה רְצוּצָה בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְהַבֵּית טָמֵא<sup>י</sup>.

## השגת הראב"ד

שהרי .. הארץ א"א זה הטעם אינו כלום שב"ש למה מטמאים את הכל ועוד שהתוספתא מפרשא שאין התנור טמא אלא בעין גבוה טפח ורוחב טפח אלא הטעם לב"ש מפני שהמת מתאהל על אויר עינו של תנור והעין מביא טומאה לתנור והתנור כיון שהוא

[אדם] יָדוּ לְבֵית זֶה, וְיָדוּ הַשְּׁנִיָּה לְבֵית הַשְּׁנִי - אִם

יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתֵחַ טָפַח, עָרַב אֶת הַטָּמְאָה, וְנִעְשָׂה הַכֹּל כְּאֶהֱל אֶחָד, וְנִטְמָא הוּא וְהַבְּתִימִים; וְאִם לֹא, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטָּמְאָה.

(ג) כי הוא מאהיל על כזית שלם. (ד) וכל מה שבתוך הבתים.

ב. אָדָם שֶׁהִשְׁקִיף בְּעַד [-הוציא ראשו וגופו מן] הַחֲלוּן, וְהָאֵהִיל עַל הַטָּמְאָה - מְבִיא אֶת הַטָּמְאָה לְבֵית, וְנִטְמָא כָּל הַבֵּית. הִיָּה [אדם] מְטָל [-שוכב] עַל הָאֶסְקָפָה [-המפתן], וּמִקְצָתוֹ בְּתוֹךְ הַבֵּית וּמִקְצָתוֹ בְּחוּץ, וְהָאֵהִילָה טָמְאָה עַל מִקְצָתוֹ שֶׁבְּחוּץ - הַבֵּית טָמֵא; מִפְּנֵי שֶׁהָאָדָם [-גוף האדם] חָלוּל, וְיֵשׁ בּוֹ גְּבוּהַ טָפַח, וְכִיּוֹן שֶׁהָאֵהִילָה טָמְאָה עָלָיו - הָרִי זֶה כְּמָאֵהִיל עָלֶיהָ, וּמְבִיא אֶת הַטָּמְאָה.

(ה) טעם זה הוא הטעם לשני המקרים שנאמרו בהלכה זו. (ו) וממילא הוא נחשב כאוהל. (ז) במקרה השני. (ח) ובמקרה הראשון, האדם עצמו האהיל על הטומאה ולכן מביא את הטומאה לבית.

וְכֵן אִם הָיְתָה טָמְאָה בְּבֵית, וְהָאֵהִילוּ טָהוֹרִין עַל מִקְצָתוֹ [-מקצת האדם המוטל באסקופה] שֶׁבְּחוּץ - הָרִי אֵלוֹ טָמֵא<sup>א</sup>; מִפְּנֵי שֶׁהוּא [-האדם המוטל באסקופה] כְּמָאֵהִיל עַל הַטָּמְאָה, וְהָאָדָם מְבִיא [את הטומאה] וְאֵינוֹ חוֹצֵץ [בפניה], כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹט.

(ט) בתחילת פרק יב.

ג. נוֹשְׂאֵי הַמֶּת שֶׁעָבְרוּ בּוֹ [-עימו] תַּחַת הָאֶכְסֶדְרָה [-מבואה מקורה לפני הבית], וְהִגִּיף [-סגר] אֶחָד מֵהֶם אֶת הַדֶּלֶת, וְסָמְכוּ בְּמִפְתָּח<sup>א</sup> כְּדִי שֶׁלֹּא יִטְמָא הַבֵּית, וְכֵן אִם הָיְתָה אָדָם מִבְּפָנִים [-בתוך הבית] אוֹ מִבְּחוּץ סוּמָךְ הַדֶּלֶת - אִם יָכוֹל הַדֶּלֶת לְעֹמֵד בְּפָנֵי עֲצֻמוֹ<sup>ב</sup>, הַבֵּית טָהוֹר; וְאִם לֹא, הַבֵּית טָמֵא; [משום] שֶׁנִּמְצָא הָאָדָם [שסגר את הדלת], הוּא שֶׁחָצַץ בְּפָנֵי הַטָּמְאָה, וְהָאָדָם וְהַפְּלִים מְבִיאִין וְאֵינָן חוֹצְצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹט.

(י) של הבית, לפני שעברו עם המת עצמו תחת האכסדרה. (יא) הניח קורה על הדלת על מנת לנעול אותה. (יב) אם הדלת סגורה היטב ולא תיפתח מעצמה, אף אם האדם לא יעמוד לידה על מנת שהיא לא תיפתח. (יג) בתחילת פרק יב.

ד. תְּנִיר [המחובר לקרקע] שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְעֵינָיו קְמוּרָה לְחוּץ<sup>ט</sup>, וְהָאֵהִילוּ נוֹשְׂאֵי הַמֶּת עַל

121 רמב"ם - ג' פרקים ליום • יום שלישי

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ו) שנטמא אף אם יש בכוררת עצמה רוחב טפח, כי לעיתים אין בכוררת רוחב טפח ואזי הטומאה היא טומאה רצוצה המטמאת כל מה שכנגדה. לסיכום דין זה, כל דבר שכנגד הטומאה נטמא ואין הבדל בין תוך הכוורת לתחתיה ועל גבה. אולם, ישנו חידוש בטומאת כלי הנמצא בתוכה כנגד הטומאה אשר הטומאה אינה מתפשטת ממנו לכל אזור הכוורת (והטעם לכך הוא מכיוון שהטומאה עצמה נמצאת מחוץ לכוורת). מפני חידוש זה, נכתב דין תוך הכוורת בפני עצמו ולא יחד עם תחתיה ועל גבה. (ז) כי הטומאה נמצאת מחוץ לבית, ומטמאת רק את הדברים שכנגדה.

**הִיָּתָה טִמְאָה בְּבֵיתָ, אֵין טִמְא אֶלָּא הַבֵּיתָ; אֶבֶל פְּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ או תַּחְתִּיהָ או עַל גְּבֶהָ, טְהוֹרִים.<sup>א</sup>**  
**הִיָּתָה טִמְאָה בְּתוֹכָהּ<sup>ב</sup> - הַפֶּל טִמְא: פֶּל שֶׁבְּבֵיתָ, וְכֵל שֶׁעַל גְּבֶהָ, וְכֵל • שֶׁתַּחְתִּיהָ כִּנְגֵד הַטִּמְאָה<sup>י</sup>, כָּמוֹ שֶׁבְּאֵרְנוֹ.<sup>טו</sup>**

השגת הראב"ד

וכל .. הטומאה א"א זה שיבוש שאף מה שאינו כנגד הטומאה טמא שהכלי טמא אינו חוצץ והצד העליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו.

(ח) והכלים הנמצאים תחת או על גבי הכוורת שבתוך הבית, כי הטומאה מטמאת כל מה שבתוך הבית. (ט) בתוך הכוורת, אף אם הם נמצאים בחלק הכוורת שבתוך הבית. (י) בחלק הכוורת שמחוץ לבית. (יא) כי הטומאה לא מתפשטת מחוץ לבית, והכוורת חוצצת בפני הטומאה שלא תתפשט לכלים שבתוכה. (יב) אף אם הטומאה נמצאת בחלק הכוורת שמחוץ לבית. (יג) אף אם הוא לא כנגד הטומאה כי הטומאה מתפשטת בכל חלל הכוורת, ומכיוון שהבית מאהיל על הכוורת הטומאה מתפשטת אף בכל הבית. (יד) דברים שעל גבה ותחתיה הנמצאים מחוץ לבית שלא כנגד הטומאה טהורים כי הבית הוא אוהל החוצץ בפני הטומאה, אך דברים שכנגד הטומאה טמאים כי לעיתים אין רוחב טפח בכוררת והטומאה היא טומאה רצוצה כמבואר בהערה ו (וכאשר הטומאה רצוצה והכלים כנגד הטומאה, הכוורת אינה חוצצת אף מצד עצמה כמבואר בהערה ה). (טו) בתחילת פרק יב שהאוהל חוצץ בפני הטומאה. אולם, במקרה זה הכלים שכנגד הטומאה טמאים מפני הטעם המבואר בהערה הקודמת.

**הִיָּתָה גְּבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טִפְחָ<sup>טז</sup>, וְטִמְאָה תַּחְתִּיהָ או בְּבֵית או עַל גְּבֶהָ - הַפֶּל טִמְא: פֶּל שֶׁבְּבֵיתָ, וְכֵל שֶׁתַּחְתִּיהָ וְכֵל שֶׁעַל גְּבֶהָ<sup>יז</sup>. אֶבֶל פֶּל שֶׁבְּאֵוִיר תּוֹכָה טְהוֹר<sup>יח</sup>, חוץ • מִפְּלִי שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַטִּמְאָה<sup>יט</sup>.**

השגת הראב"ד

חוץ .. הטומאה א"א גם זה שיבוש שהכלי שבתוכה טהור שאין כאן רצוצה.

(טז) וממילא, הכוורת עצמה נחשבת כאוהל. (יז) כי הכוורת והבית נחשבים כאוהל אחד. (יח) כי הכוורת חוצצת בפני הטומאה. (יט) שנטמא כי לעיתים אין טפח בכוררת, כמבואר בהערה ו.

**זֵית מֶאֱחוּרָיו - הַנוֹגֵעַ [בשיפוע] בֵּין מְתוּכּוֹ בֵּין מֶאֱחוּרָיו, טִמְא טִמְאָת עֶרְבָּ<sup>מז</sup>; וְהָאֵהָל עֲצָמוֹ, טִמְא טִמְאָת שְׂבָעָה<sup>מח</sup>.**

(מז) מכיוון שאין כזית שלם באחד מצדדי השיפוע, שני צדדי השיפוע נחשבים ככלים שנגעו באוהל המטמאים טומאת ערב. (מח) האוהל עצמו נטמא בין אם הטומאה מתוכו ובין אם הטומאה מאחוריו אך לגבי אדם הנוגע באוהל קיים הבדל אם הוא נוגע באוהל עצמו או מאחוריו, ולכן, לגבי האוהל עצמו שני חצאי הזיתים נחשבים כחלק אחד ומשום כך הוא טמא טומאת שבעה, אך לגבי אדם הנוגע באוהל הם נחשבים כשני חלקים נפרדים ומשום כך האדם טמא טומאת ערב.

**ח. הִיָּה כִּנְף [קצה] הָאֵהָל מְרֻדָּד [=פרוס] עַל הָאֶרֶץ<sup>מט</sup>, וְטִמְאָה תַּחַת כִּנְף הָאֵהָל הַפְּרוּשׁ עַל הָאֶרֶץ, או עַל גְּבִי הַכִּנֵּף - טִמְאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוֵּרָתִי.**

(מט) והחלל הקטן שתחתיו אינו מחובר לחלל שתחת האוהל כולו. (נ) והאוהל כולו לא נחשב אוהל המטמא, כי הטומאה היא טומאה רצוצה ואינה נחשבת כמונחת תחת אוהל. אמנם למעשה האוהל נטמא משום שהוא נחשב כנוגע בכלי שנטמא במת, אך הכלים שתחת האוהל טהורים.

## פֶּרֶק יט

טומאה הנמצאת בכוררת או תחתיה ועל גבה, טומאה תחת גמל; כל טומאות אלו הן רק מדרבנן.

**א. כְּוֵרָת •<sup>א</sup> שֶׁהִיא כְּוֵרָת שְׁחִיָּא טוּמְלַת א"א אין מְטִלָּת [מנוחת] בְּאֶרֶץ<sup>ב</sup>, וְהִיא בְּתוֹךְ פֶּתַח הַבֵּית וּפִיָּהּ [פֶּתַח] לַחוּץ, וְכִזִּית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתִּיהָ, או עַל גְּבֶה מִבְּחוּץ - כָּל שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַזֵּית בְּתַחְתִּיהָ או בְּגִבְהָ, טִמְא<sup>ג</sup>; וְכֵל מֵה שֶׁבְּאֵוִיר תּוֹכָה, טְהוֹר - חוץ מִפְּלִי שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַטִּמְאָה<sup>ד</sup>; וְהַבֵּית טְהוֹר<sup>ה</sup>.**

(א) הכוורת חלולה, עשויה מעץ ומכילה ארבעים סאה ואינה ניידת. ולכן, אינה מקבלת טומאה בעצמה אך היא מביאה את הטומאה וחוצצת בפניה, כמבואר בפרק יג הלכה ג. (ב) ואינה גבוהה טפח מהקרקע. (ג) כאשר הטומאה תחתיה. (ד) כאשר הטומאה על גבה. (ה) כי הטומאה היא טומאה רצוצה הבוקעת ועולה ובוקעת ויורדת. לכאורה הכוורת חוצצת בפני הטומאה כמבואר בהערה א, אולם כאשר הטומאה רצוצה הכוורת אינה חוצצת בפני הטומאה משום שהכוורת חלולה והכלים נמצאים כנגד הטומאה.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שלישי כ"ג אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קבג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כח) בחלק הנמצא מחוץ לבית. (כט) אך אינה מטמאת כל מה שתחתיה, כי הכוורת גבוהה טפח מהקרקע ולכן הטומאה אינה טומאה רצוה.

**הִיתָה מְטֵמָא עַל**

**הָאָרֶץ וּפִיָּהּ לַחוּץ, וְכִזִּיתָ**

**מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ -**

**כְּנִגְדּוֹ • עַד הַתְּהוֹם**

**טָמֵא לֵא; הִיָּה עַל גְּבֵהָ -**

**כְּנִגְדּוֹ עַד לְרִקְיעַ**

**טָמֵא לֵב. הִיתָה טָמֵאָה**

**בִּפְתִּית, אֵין טָמֵא אֱלָא**

**הַפִּתִּי לֵג; הִיתָה הַטָּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אֵין טָמֵא אֱלָא**

**תּוֹכָהּ לִי.**

(ל) בחלק הכוורת הנמצא מחוץ לבית. (לא) כמו טומאה רצוה כי הכוורת אינה גבוהה טפח מהקרקע. אולם, הטומאה אינה בוקעת למעלה כי הכוורת לא נחשבת ככלי וממילא היא כאוהל החוצץ בפני הטומאה. (לב) והטומאה אינה בוקעת למטה, כי הכוורת חוצצת כמבואר בהערה הקודמת. (לג) הדברים הנמצאים בבית ועל גבי הכוורת בחלק הנמצא בתוך הבית טמאים, אך הטומאה אינה בוקעת למעלה ולמטה כי הבית חוצץ בפני הטומאה כמו כל אוהל המאחיל על הטומאה. אולם, הדברים שתחת הכוורת טהורים אף אם הם נמצאים בתוך הבית כי הרווח שתחת הכוורת הוא פחות מטפח וממילא הטומאה אינה יכולה להתפשט דרכו, ואף מעל הכוורת הטומאה לא יכולה להתפשט כי הכוורת חוצצת בפני הטומאה כמבואר בהערה לא. בכך יש חידוש גדול: ההלכה היא שהטומאה יוצאת מאוהל הנמצא בתוך אוהל והאוהל הפנימי אינו חוצץ בפני הטומאה (כמבואר בפרק כ), אך במקרה זה הכוורת חוצצת אף כשהיא נמצאת בתוך הבית. הטעם לכך הוא משום שבמקרה זה פתחה של הכוורת נמצא ופתוח מחוץ לבית, ובמקרה כזה אוהל בתוך אוהל חוצץ בפני הטומאה. אמנם, חילוק זה קיים רק באוהל רגיל הנמצא בתוך אוהל (כמו במקרה זה שהכוורת אינה נחשבת כלי כלל אלא אוהל), אך כלי שנעשה אוהל אינו חוצץ בפני הטומאה אם הוא בתוך אוהל אחר אף אם פתחו פתוח מחוץ לבית, ולכן כוורת שנחשבת אוהל אינה חוצצת בפני הטומאה כאשר היא בתוך הבית, כמו במקרה המבואר בהערה יג. (לד) והטומאה אינה בוקעת מעל הכוורת ותחתיה, כי הכוורת חוצצת כמבואר בהערה לא.

**ב. פִּנְיַת הַמִּטְלַת בְּאָרֶץ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח** [וחלקה נמצא

בחורן], וּפִיָּהּ [פתוח] לַפְּנִים [לתוך הבית], וְהִיא כְּלִי שֶׁלֹּם

וְחִלּוּלָהּ, וְכִזִּיתָ מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵהָ

מִבְּחוּץ - כָּל שֶׁהוּא כְּנִגְדּוֹ הַיָּדִית תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל

גְּבֵהָ, טָמֵא; וְכָל מֶה שֶׁבְּאֹרֵי תּוֹכָהּ, טָהוֹר - חוּץ

השגת הראב"ד

כנגדו .. טמא א"א כאן צריך טעם מפני מה אינה בוקעת למעלה כלמטה שהרי היא רצוה ואני מפרש כל שאין לה טפח ממקום אחר שהיא אפוצה כגון שנשברו דפנות הכוורת עד שלא נשאר שום דופן [שלם] שאינו כלי שהיא ראוי להשתמש כוורת אלא שיש פותח טפח בין עובי השולים והדפנות כדי להביא את הטומאה והקושיא במקומה.

השגת הראב"ד

או .. מביאין א"א אין כאן טעם שהרי בכוורת של חרס עסקינן שהוא חוצץ ולא נתחורר אצלי טעם המשנה טעם ברור.

**הִיתָה הַטָּמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַכֹּל טָמֵא: כָּל שֶׁבְּתוֹכָהּ,**

**וְכָל שֶׁבִּפְתִּית, וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵהָ; [משום]**

**שֶׁהַפְּלִים אוֹ הָאָדָם שֶׁנַּעֲשׂוּ אֵהָל עַל הַטָּמֵאָה, או •**

**שֶׁהִיתָה הַטָּמֵאָה עַל**

**גְּבִיָּהּ - מְבִיאִין [הטומאה]**

**וְלֹא חוֹצֵצִין, כְּמוֹ**

**שֶׁבְּאֹרֵנוּכָא.**

(כ) בפני הטומאה, אך בית שנעשה אוהל חוצץ בפני הטומאה. (כא) בתחילת פרק יב. לכאורה, הכוורת עצמה אמורה לחצוץ בפני הטומאה כי היא כלי שאינו נייד כמבואר בהערה א, אך במקרה זה היא אינה חוצצת משום שדין חציצת כלי שאינו נייד נאמר רק לגבי טומאה המתפשטת ממקום למקום הסמוך אליו, ואילו במקרה זה מדובר שהטומאה נמצאת בתוכה ומתפשטת לתחתיה ועל גבה.

**בְּמֶה דְּבָרִים אָמְרוּם? בְּזִמְן שֶׁהִיא כְּלִי [שלם]**

**וּמְחַלְחֵלֶת [=חלולה]. אֲבָל אִם הִיתָה פְּחוּתָהּ [=מחוררת],**

**וְסִתָּם הַמָּקוֹם הַנִּפְתָּח בְּקֶשׁ, שֶׁהָרִי אֵינָהּ [נחשבת] כְּלִי,**

**אוֹ שֶׁהִיתָה אֶפְרָצָה [-מלאה קש] עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה [-נותר] בָּהּ**

השגת הראב"ד

כדי .. עין א"א אין טעם ולא ריח בזה הפירוש ויש כאן פתיות גדולה.

**חָלָל, אֱלָא אֶטּוּמָה כְּרִי •**

**שֶׁלֹּא יִמָּצֵא בָּהּ חָלָל**

**טַפַּח בְּמָקוֹם אַחֲדָכּ -**

**הִיתָה [כוורת זו] גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, וְטָמֵאָה**

**תַּחְתֶּיהָ אוֹ בִּפְתִּית - הָרִי הַבֵּית וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ טָמֵאִין,**

**מִפְּנֵי שֶׁהוּא [-הבית והכוורת נחשבים]**

**וְגֵבֵהָ כִּי טָהוֹרָה - מִפְּנֵי שֶׁהוּא [-הכוורת היא] אֵהָל שֶׁל**

**עֵץ, וְאֵינוֹ כְּלִי. הִיתָה טָמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אֵין טָמֵא**

**אֱלָא תּוֹכָהּ כִּי; הִיתָה עַל גְּבֵהָ כִּי, כְּנִגְדּוֹ עַד לְרִקְיעַ**

**טָמֵא כִּי.**

(כב) הכוורת אינה אטומה לחלוטין ויש בה מספר מקומות עם חללים ריקים, אך כל חלל בפני עצמו הוא פחות מטפח. (כג) הדברים שבתוך הכוורת, אף אם הם נמצאים כנגד הטומאה בחלק הכוורת הנמצא בבית. (כד) הדברים שעל גבי הכוורת הנמצאים בחלק הכוורת שמחוץ לבית. (כה) כי הכוורת חוצצת בפני הטומאה משום שהיא נחשבת אוהל. אולם, הדברים שעל גבי הכוורת הנמצאים בחלק הכוורת שבתוך הבית טמאים כי הם בתוך הבית עצמו. (כו) בכלי יש חשש שמא לא יהיה בו רוחב טפח כמבואר בהערה ו, אך באוהל לא חששו חכמים לכך ולכן אף הכלים שבתוך הכוורת הנמצאים כנגד הטומאה בחלק הכוורת שבתוך הבית טהורים. (כז) מכיוון שהכוורת לא נחשבת כלי היא בטלה לגבי הקרקע, ולכן אף הטומאה הנמצאת בתוכה נחשבת כטמונה בקרקע ואינה מתפשטת לבית.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**מִכְנֵגֵד הַטְּמֵאָה; וְהַבִּיתָּהּ טָהוֹר. הֵיטָהָ טְמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ בְּבֵית - הַכֹּל טְמֵאָה.**

(לה) כמו הדין בכוורת שפיה פתוח לחוץ, כמבואר בתחילת ההלכה הקודמת. (לו) מכיוון שהכוורת פתוחה לבית, החלל של שניהם מעורב זה בזה ולכן הטומאה מתפשטת מחלל הכוורת לחלל הבית (כאשר הטומאה בתוך הכוורת) או מחלל הבית לחלל הכוורת (כאשר הטומאה בתוך הבית).

**הֵיטָהָ [כוורת זו] גְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפְחָלִי, וְטְמֵאָה**

השנת הראב"ד

**תַּחְתִּיהָ אוֹ • בְּתוֹכָהּ אוֹ**

**עַל גְּבֻהָהּ, אוֹ בְּבֵית -**

**הַכֹּל טְמֵאָה: כָּל שֶׁבְּבֵית**

**וְכָל שֶׁתַּחְתִּיהָ, מִפְּנֵי**

**שֶׁהִיא וְהַבֵּית כְּאֶחָל**

**אֶחָד; וְכָל שֶׁעַל גְּבֻהָהּ**

**וְכָל שֶׁבְּתוֹכָהּ, [משום]**

**שֶׁהִפְלִי [שנעשה אוהל]**

**אֶת הַטְּמֵאָה וְאֵינִי**

**חוֹצֵץ, כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר מִג.**

או .. נבא א"א דברים אלו כדברים הן ואין לנו על מה שנסמך ואם נמצא חוט אחד שנוכל להתלות בו נתלה בו כי מעל גבה והטומאה מבחוץ איך תבא לתחתיה אע"פ שגבוהה מן הארץ טפח והיא כלי והלא היא של חרס, ומצאתי חוט של שתי להתלות שהרי אמרו המאהיל על הטומאה של שרצים טהור פירוש ספק נגע וספק לא נגע טהור דהוה ליה כנוקד והנוקדן ספיקן טהור שאין לו דבר שמתמא מלמעלה ומלמטה אלא כזית מת וכוית נצל ומלא תרודו רקב פירוש וכיון שאהלין מלמעלה ומלמטה טמא הילכך זריקת ספיקן טמא שהרי אהלן על הכלים מאויר הם מטמאין ראה זה מצאתי ואולי על זה הדרך הלכו ואמרו אם הטומאה על גבה והכוורת תחתיה וכלים תחת הכוורת ויש שם פותח טפח תחת הכוורת הכל תחת אור הטומאה וכיון שהוא כלי אינו מפסיק האויר ומביא לצדדין אבל כשאני כלי קרקע עולם הוא ומפסיק האויר ועם כל זה נשארו לנו קושיות בזה הפרק.

(לו) וממילא הכוורת נחשבת כאוהל. (לח) אף אם הטומאה תחת או על גב חלק הכוורת הנמצא מחוץ לבית. (לט) או על גבה, בחלק הכוורת הנמצא בתוך הבית. (מ) מכיוון שהכוורת גבוהה טפח מהקרקע הדברים שתחת הכוורת ועל גבה הם כדברים הנמצאים בתוך הבית, והכוורת עצמה והבית נחשבים כאוהל אחד. ולכן, אם הטומאה נמצאת בתוך הכוורת אף הבית (ותחת הכוורת ועל גבה) טמא, ואם הטומאה נמצאת בבית (וממילא אף תחת הכוורת ועל גבה טמא), אף תוך הכוורת טמא. (מא) אם הטומאה נמצאת בכוורת או בבית, נטמאים אף הדברים שעל גבי חלק הכוורת שמחוץ לבית. (מב) אם הטומאה נמצאת על גבי חלק הכוורת שמחוץ לבית, אף הבית והכוורת (ותחתיה ועל גבה) נטמאים. (מג) בתחילת פרק יב. ומכיוון שהכוורת נחשבת כאוהל היא אינה חוצצת בפני הטומאה וממילא הטומאה מתפשטת מהחלק החיצוני של הכוורת לחלקה הפנימי, ולכן אף הכוורת והבית טמאים.

**הֵיטָהָ פְּחוּתָהּ וּפְקוּקָהּ [ססח חזון] בְּקֶשׁ, אוֹ אֶפְסָה,**

**וּגְבוּהָהּ מִן הָאָרֶץ טַפְחָהּ, וְטְמֵאָה תַּחְתִּיהָ אוֹ בְּבֵית**

**אוֹ בְּתוֹכָהּ - הַכֹּל טְמֵאָה, חוּץ מֵעַל גְּבֻהָהּ.**

**טְמֵאָה עַל גְּבֻהָהּ, כְּנִגְדּוֹ בְּלִבָּד עַד לְרִקְיעַ טְמֵאָה;**

**הֵיטָהָ [כוורת זו] מְנַחַת עַל הָאָרֶץ, וּפִיהָ לְפָנִים, וּכְזִית**

**מִן הַמֶּת נִתּוֹן תַּחְתִּיהָ - כְּנִגְדּוֹ עַד הַתְּהוֹם טְמֵאָה;**

**הֵיטָהָ עַל גְּבֻהָהּ, כְּנִגְדּוֹ עַד לְרִקְיעַ טְמֵאָה; הֵיטָהָ**

**הַטְּמֵאָה בְּתוֹכָהּ, אוֹ בְּבֵית - תוֹכָהּ וְהַבֵּית טְמֵאָה.**

(מז) בחלק הכוורת הנמצא מחוץ לבית. (מח) כמו טומאה רצוצה, והטומאה אינה בוקעת ועולה כי הכוורת אינה כלי

וחוצצת בפני הטומאה. (מט) והטומאה אינה בוקעת ויורדת כי הכוורת חוצצת בפני הטומאה. (נ) מכיוון שפי

הכוורת לפנים, הבית והכוורת נחשבים כאוהל אחד ולכן

הטומאה מתפשטת מהבית לכוורת או מהכוורת לבית

(בשונה מההלכה הקודמת בה הכוורת חוצצת בפני הטומאה

כי פיה לחוץ, כמבואר בהערה לג). אולם, הדברים שתחתיה

ועל גבה הנמצאים מחוץ לבית טהורים כי הכוורת חוצצת

בפני הטומאה.

**ג. פִּוּרָתָהּ שֶׁהִיא [כ-לוה] בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְהִיא מְמַלָּאָה**

**אֶת כָּל גְּבֻהַּ הַבֵּית, וּפִיהָ לְמַעְלָה לְקוֹרוֹת הַבֵּית, וְאֵין**

**בֵּינָה לְבֵין הַקּוֹרוֹת פּוֹתֵחַ טַפְחָהּ, וְטְמֵאָה בְּתוֹכָהּ -**

**הַבֵּית טְמֵאָה; טְמֵאָה בְּבֵית, מִה שֶׁבְּתוֹכָהּ טָהוֹר:**

**שְׂדֵרָךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת לְתוֹךְ הַבֵּית בְּפָחוֹת**

**מִטְּפַח, וְאֵין דִּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס [לכוורת בפחות מטפח] - בֵּין**

**שְׁהֵיטָה [הכוורת] עוֹמְדָתָהּ, בֵּין שְׁהֵיטָה מְטָה עַל צִדָּהּ**

**[בתוך הבית] וּפִיהָ לְכַתֵּל וּבֵינָהּ וּבֵין הַכַּתֵּל פָּחוֹת**

**מִטְּפַח, בֵּין שְׁהֵיטָה פִּוּרָתָהּ אַחַת, בֵּין שְׁהֵיטָה שְׁתֵּים**

**[שתי כוורות] זוֹ עַל גְּבִי זוֹ [בתוך הבית] וְאֵין בֵּין [הכוורת]**

**הַעֲלִיזָהּ וּלְקוֹרוֹת אוֹ לְכַתֵּל פּוֹתֵחַ טַפְחָהּ.**

(נא) בתוך הבית, כפי שמתואר בתחילת ההלכה.

**הֵיטָהָ עוֹמְדָתָהּ בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיהָ לְמַעְלָה, וְאֵין בֵּינָה**

**לְבֵין הַמִּשְׁקוֹף פּוֹתֵחַ טַפְחָהּ, וְטְמֵאָה בְּתוֹכָהּ - הַבֵּית**

**טָהוֹר; טְמֵאָה בְּבֵית, מִה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאָה: [משום]**

**שְׂדֵרָךְ טְמֵאָה לְצֵאתָהּ, וְאֵין דִּרְכָּהּ לְהִכָּנֵס.**

(נב) מכיוון שהכוורת נמצאת בתוך הפתח, הטומאה יכולה

לצאת לאוור שמחוץ לבית ולכן אינה מתפשטת לבית.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

פחותה) ובשתי ההלכות הקודמות התבאר מספר חילוקים בין שני סוגי הכוורות לגבי חציצתם בפני הטומאה (וכפי שהתבאר הטעם לכך בהערה כו ובהערה לא), ואם כן, מדוע בהלכה זו נאמר שאין הבדל בין שני סוגים אלו. ויש לעיין בכך.

**ד. פִּנְתָּה שְׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם, וְהִיתָה מְנַחַת עַל צֵדָה בְּאַוִירָה, וּכְזִית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה - כָּל שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגֵבָה, טָמֵא; וְכָל מָה שֶׁבְּאַוִיר תּוֹכָה, טָהוֹר - אֲלֵא כִּנְגֵד הַטָּמֵא; וְכָל שֶׁאִינוֹ כִּנְגֵד הַטָּמֵא בְּתוֹכָה, הִכָּל טָמֵא: כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָה, וְכָל שֶׁכִּנְגֵד הַטָּמֵא לְמַעַלָּה עַל גְּבֵה, אוֹ לְמַטָּה תַּחְתֶּיהָ.**

**ה. פִּנְתָּה שְׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם, וְהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ [תַּחְתִּיתָה] לְאַוִיר<sup>סא</sup>, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה בּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת<sup>סב</sup>. אֲבָל אִם הִיתָה [הכוורת] גְּבוּהָה טָפַח<sup>סג</sup>, אוֹ מְכֻסָּה<sup>סד</sup>, אוֹ כְּפוּיָה [=הפוכה] עַל פִּיהָ<sup>סה</sup>, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה - הִכָּל טָמֵא: כָּל שֶׁבְּתוֹכָה, וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵה אִם הִיתָה הַטָּמֵאָה לְמַטָּה<sup>סו</sup>; [משום] שֶׁהַכְּלִי הַמְּאֵהִיל מִבֵּיא אֶת הַטָּמֵאָה וְאִינוֹ חוֹצֵץ, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ<sup>סז</sup>.**

סא) תחת כיפת השמים. כוורת זו אינה גבוהה טפח מהקרקע, אך רוחב פתחה הוא טפח על טפח. סב) כמו טומאה רצוצה, והכוורת אינה חוצצת בפני הטומאה כמבואר בהלכה א בהערה ה לגבי כוורת שפיה לחוץ. סג) מהקרקע, הכוורת נחשבת כאוהל. ולכן, הטומאה אינה בוקעת למעלה ולמטה כי היא אינה רצוצה, אך הכוורת טמאה מכל צדדיה כי האוהל אינו חוצץ בפני הטומאה כמבואר בהמשך ההלכה. סד) בכיסוי שאינו מחובר לכוורת והכוורת נחשבת כקבר סתום, ומכיוון שקבר סתום מטמא מכל סביביו כמבואר בפרק ז הלכה ד, אף הכוורת טמאה מכל צדדיה. בכך שונה דין זה מהמבואר בהלכה הקודמת: בהלכה הקודמת התבאר לגבי כוורת שמונחת על צידה וטומאה תחתיה או על גבה אשר 'כל שאינו כנגד הטומאה בתוכה טהור', ואין הכוורת נחשבת כקבר סתום (למרות שפתחה לא נמצא בצידה העליון של הכוורת) כי יש לה פתח מצידה, אך כאשר הכוורת סתומה (כמו המקרה המבואר בהלכה זו) אין לה כלל פתח ולכן נחשבת כקבר סתום. סה) אף במקרה זה הכוורת נחשבת כקבר סתום ומטמאת מכל צדדיה. סו) אך אם הטומאה הייתה על גבי הכוורת אין תוכה ותחתיה טמאים, כי כלי טהור הכפוי על פיו מציל מהטומאה את כל מה שבתוכו ותחתיו כמבואר בפרק כא הלכה ג. מובן מאליו כי חילוק זה קיים רק בכוורת הכפויה על פיה אך לא בכוורת הגבוהה טפח או מכוסה, ובשני סוגי כוורות אלו הכוורת טמאה תמיד מכל צדדיה. סז) בתחילת פרק יב, ולכן הטומאה מתפשטת לכל הכוורת כאשר הכוורת גבוהה טפח ונחשבת כאוהל.

**לְפִיכָךְ, אִם הִיתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ, אוֹ בָּאָה בְּמִדָּה<sup>סח</sup>, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה - טָמֵאָה בּוֹקֶעֶת וְעוֹלָה וּבּוֹקֶעֶת וְיִוְרֶדֶת<sup>סט</sup>. וְאִם הִיתָה גְּבוּהָה טָפַח, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלִבָּד טָמֵא<sup>ע</sup>. הִיתָה טָמֵאָה בְּתוֹכָה אוֹ עַל גְּבֵה - כִּנְגֵדוֹ עַד**

נג) והיציאה של הטומאה מהבית היא דרך הכוורת המונחת בפתח הבית, ולכן אף הכוורת טמאה. נד) ולכן במקרה זה הטומאה לא מתפשטת מהכוורת לבית, כמבואר בהערה נב.

**ד. פִּנְתָּה חִלּוּלָה שְׁהִיא כְּלִי שְׁלֵם, וְהִיתָה מְנַחַת עַל צֵדָה בְּאַוִירָה, וּכְזִית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה - כָּל שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַזֵּית בְּתַחְתֶּיהָ וּבְגֵבָה, טָמֵא; וְכָל מָה שֶׁבְּאַוִיר תּוֹכָה, טָהוֹר - אֲלֵא כִּנְגֵד הַטָּמֵא; וְכָל שֶׁאִינוֹ כִּנְגֵד הַטָּמֵא בְּתוֹכָה, הִכָּל טָמֵא: כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָה, וְכָל שֶׁכִּנְגֵד הַטָּמֵא לְמַעַלָּה עַל גְּבֵה, אוֹ לְמַטָּה תַּחְתֶּיהָ.**

נה) תחת כיפת השמים, והיא אינה גבוהה טפח מהקרקע.

**הִיתָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טָפַח, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה - כָּל שֶׁתַּחְתֶּיהָ טָמֵא, וְכָל שֶׁעַל גְּבֵה טָמֵא, אֲבָל כָּל שֶׁבְּתוֹכָה טָהוֹר, חוּץ מִכְּלִי שֶׁהוּא כִּנְגֵד הַטָּמֵאָה. הִיתָה טָמֵאָה בְּתוֹכָה - הִכָּל טָמֵא: כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָה, וְכָל שֶׁתַּחְתֶּיהָ, וְכָל שֶׁלְּמַעַלָּה עַל גְּבֵה; [משום] שֶׁהַכְּלִי מִבֵּיאִין וְאִינוֹן חוֹצֵצִין, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ<sup>י</sup>.**

נו) דינים אלו זהים לדיני חבית הנמצאת בפתח הבית ופיה לחוץ המבוארים בתחילת הלכה א.

**לְפִיכָךְ, אִם הִיתָה פִּנְתָּה זֹו הַמְּטִלָּה עַל הָאָרֶץ פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ<sup>י</sup>, אוֹ שֶׁהִיתָה בָּאָה בְּמִדָּה<sup>יב</sup>, וּכְזִית מִן הַמֵּת נִתּוֹן תַּחְתֶּיהָ - כִּנְגֵדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא; עַל גְּבֵה, כִּנְגֵדוֹ עַד לְרִקִּיעַ טָמֵא; בְּתוֹכָה, אִין טָמֵא אֲלֵא תוֹכָה. הִיתָה גְּבוּהָה טָפַח מְעַל הָאָרֶץ, וְטָמֵאָה תַּחְתֶּיהָ - תַּחְתֶּיהָ בְּלִבָּד טָמֵא; בְּתוֹכָה, תוֹכָה בְּלִבָּד טָמֵא; עַל גְּבֵה, כִּנְגֵדוֹ עַד לְרִקִּיעַ טָמֵא. [משום] שֶׁכְּבָר בְּאַרְנוֹ<sup>יט</sup>, שֶׁכְּלִי עֵץ הֵבֵא בְּמִדָּה - כָּאֵהֶל הוּא חָשׁוּב, לֹא כְּכִלִּים; וּלְפִיכָךְ חוֹצֵץ<sup>יז</sup>.**

יז) ואינה נחשבת ככלי, ולכן חוצצת בפני הטומאה. יח) מכילה ארבעים סאה ואינה ניידת, ולכן חוצצת בפני הטומאה כמבואר בסוף ההלכה. יט) בפרק יג הלכה ג. ס) וכן כוורת פחותה שאינה כלי, נחשבת כאוהל וחוצצת בפני הטומאה. כאורה, השוואה זו בין כוורת פחותה (שהיא למעשה אוהל שאינו כלי) לכוורת הבאה במידה (שהיא כלי שנעשה אוהל) אינה מובנת, שהרי התבאר בהערה א שהכוורת האמורה בהלכות אלו היא כוורת הבאה במידה (אלא אם כן מפורש בהלכה עצמה שמדובר בכוורת

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

## פרק ב

שלושה דברים המצילים מטומאה באוהל המת.

**א. שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים מְצִילִין** [מלהיטמא] **בְּאֹהֶל הַמֵּת:**  
**צְמִיד פְּתִיל** [=כיסוי מהודק], **וְאֶהָלִין**, **וּבִלְוֵעִין** [בבעלי חיים].  
**הַבְּלוּעִין** - מְצִילִין עַל הַטְּהוֹרִין שְׁלֹא יִתְטַמְּאוּ,  
**וּמוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׁלֹא תֵצֵא וְתִטַּמְּא.** **אָבֵל**  
**צְמִיד פְּתִיל וְאֶהָלִין** - מְצִילִין עַל הַטְּהוֹרִין שְׁלֹא  
**יִתְטַמְּאוּ, וְאֵינָן מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שְׁלֹא תֵצֵא**  
**וְתִטַּמְּא אַחֲרֵיהֶם.**

(א) כמבואר בהלכה הבאה.

**פִּיּוּצָהּ?** **בֵּית טְמֵאָה שִׁישׁ בּוֹ כְּלֵי מִקְּחַ צְמִיד פְּתִיל,**  
**כָּל** [הדברים] **שֶׁבִּתּוֹף הַכְּלֵי טְהוֹרִין; וְכֵן אִם הָיָה שֵׁם**  
**אֹהֶל בְּתוֹף הַבֵּית, כָּל הַכְּלִים שֶׁבִּתּוֹף הָאֹהֶל טְהוֹרִין.**  
**אָבֵל אִם הָיָה כְּזֹאת מִן הַמֵּת נִתּוּן בְּכָלִי, וּמִקְּחַ עָלָיו**  
**בְּצְמִיד פְּתִיל, וְהַכְּנִיסוֹ לַבֵּית - הַבֵּית טְמֵאָה; וְכֵן •**  
**אֹהֶל בְּתוֹף אֹהֶל, וּכְזֹאת** השנת הראב"ד  
**מִן הַמֵּת בְּאֹהֶל הַפְּנִימִי -**  
**כָּל הַכְּלִים שֶׁבְּאֹהֶל** וכן .. אהל א"א דוקא באהל שהוא מקבל טומאה אי נמי באהל הפנימי שאין לו דרך לצאת אלא על החיצון.  
**הַחִיצוֹן טְמֵאִים.**

(ב) שיש בו מת. (ג) כי צמיד פתיל אינו מונע מהטומאה להתפשט לבית. (ד) כי האוהל הפנימי אינו מונע מהטומאה שבתוכו להתפשט לאוהל החיצון.

**ב. אָבֵל הַבְּלוּעִין - מְצִילִין עַל הַטְּהוֹרִים, וּמוֹנְעִין**  
**אֶת הַטְּמֵאָה. פִּיּוּצָהּ? כָּלֵב שֶׁאָבֵל בֶּשֶׂר הַמֵּת, וְנִכְנָס**  
**לַבֵּית - הַבֵּית טְהוֹרָה; בָּלַע** [כלב] **טַבַּעַת, אָפִלּוּ אָדָם**  
**שֶׁבָּלַע טַבַּעַתוֹ, וְנִכְנָס לְאֹהֶל הַמֵּת - אָף עַל פִּי**  
**שֶׁנִּטְמָא** [האדם] **טַמְּאָת שֶׁבָּעָה, הַטַּבַּעַת טְהוֹרָה.**

(ה) מכיוון שבשר המת בלוע בכלב, טומאת המת אינה מתפשטת לבית. (ו) שמקבל טומאה, בשונה מכלב. (ז) והטבעת נותרה בשלמותה בתוך גופו. (ח) אולם, אם הטבעת תצא מגוף האדם לפני שהאדם עצמו נטהר מטומאת המת (על ידי הזאת אפר פרה אדומה וטבילה), הטבעת תהיה טמאה כי בעת יציאתה מהגוף היא נוגעת בגוף האדם הטמא.

**וְכֵן כָּל הַבְּלוּעִין בְּחֵיה וּבְבִהֵמָה וּבְעוֹפֹת וּבְדָגִים,**  
**מְצִילִין<sup>ט</sup> כָּל זֶמֶן שֶׁהֵם חַיִּים; וְאִם מָתוּ, וּבֶשֶׂר הַמֵּת**  
**[עדיין] בְּתוֹף מְעִיָּהֶם, אוֹ הַכְּלִים** [בתוך מעיהם] **- הַיָּרִי הֵם**  
**כְּמוֹ** [דבר] **שֶׁאֵינּוּ בְּלוּעִי.**

(ט) אינם מטמאים ואינם נטמאים. (י) ואם בשר המת נותר

**לְרִקְיעַ טְמֵא; וְכָלִים שֶׁתַּחְתֵּיהֶם טְהוֹרִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא**  
**אֹהֶל וְחוּצָצֶת.**

(סח) ואף אינה גבוהה טפח מהקרקע, ולכן אינה נחשבת ככלי וכאוהל. הקושי בהשוואה בין שני סוגי הכוורות התבאר בהלכה הקודמת בהערה ס. (סט) כמו טומאה רצוצה, כי הכוורת אינה חוצצת בפני טומאה רצוצה כמבואר בהלכה א בהערה ה. (ע) כל דבר הנמצא תחת הכוורת טמא אף אם הוא לא כנגד הטומאה עצמה משום שהכוורת שגבוהה טפח נחשבת אוהל המאהיל על הטומאה, וכל דבר שבתוכה ועל גבה טהור כי הכוורת חוצצת בפני הטומאה.

**ו. גִּמְלָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאֹוִיר** [-תחת כיפת השמים] **- טְמֵאָה**  
**תַּחְתָּיו, כָּלִים שֶׁעַל גִּבּוֹ טְהוֹרִים<sup>עא</sup>; טְמֵאָה עַל גִּבּוֹ,**  
**כָּלִים שֶׁתַּחְתָּיו טְהוֹרִין<sup>עב</sup>. הָיָה רוֹבֵץ** [על הקרקע] **וְטַמְּאָה**  
**תַּחְתָּיו, הָרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וְיּוֹרֶדֶת<sup>עג</sup>; וְכֵן**  
**אִם הָיְתָה טְמֵאָה רְצוּצָה תַּחַת רִגְלוֹ, אוֹ עַל גִּבּ**  
**רִגְלָיו<sup>עד</sup> - הָרִי זֶה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה וּבּוֹקֵעַת וְיּוֹרֶדֶת<sup>עה</sup>.**

(עא) כי בהמות וחיות חוצצות בפני הטומאה, כמבואר בפרק יג הלכה ג. אולם, הכלים שתחת הגמל טמאים כי גמל הוא גבוה טפח מהקרקע וממילא הוא מאהיל על הטומאה והכלים. (עב) כי הגמל חוצץ, כמבואר בהערה הקודמת. (עג) כי גמל שרובץ אינו גבוה טפח מהקרקע, ולכן הטומאה היא טומאה רצוצה. לכאורה הגמל חוצץ בפני הטומאה, ואם כן, מדוע הטומאה בוקעת ועולה למעלה. ויש לעיין בכך. (עד) של הגמל ואינה תחת גופו. (עה) כי במקרה כזה אין חלל טפח מעל הטומאה, ולכן הטומאה היא טומאה רצוצה.

**כָּבֵד בְּאֶרְצוֹ בְּנִזְרוֹת, שֶׁאִם הָיָה הַנִּזְוִיר וּכְזֹאת מִן**  
**הַמֵּת תַּחַת הַגִּמְלָה, אוֹ תַּחַת הַמִּטָּה וּכְיוֹצֵא בָּהּ מִשְׁאֵר**  
**הַכְּלִים - אָף עַל פִּי שֶׁנִּטְמָא** [הנזיר] **טַמְּאָת שֶׁבָּעָה,**  
**אֵינּוּ מְגַלֵּחַ** [שערו]. **וּמִשֵּׁם** [-מדון זה] **אֵתָהּ לְמַד, שֶׁכָּל**  
**אֵלּוֹ הַהִלְכּוֹת הָאֻמּוּרוֹת בְּטַמְּאָת אֹהֶלִים הַנֶּעֱשִׂים מִן**  
**הָאָדָם, אוֹ מִן הַבְּהֵמָה, אוֹ מִן הַכְּלִים<sup>עז</sup> - מִדְּבָרֵי**  
**סוֹפְרִים, מִהֵן דְּבָרֵי קִפְלָה<sup>עח</sup> וּמִהֵן גְּזֵרוֹת**  
**וְהִרְחָקוֹת<sup>עט</sup>; וּלְפִיכָף אֵין הַנִּזְוִיר מְגַלֵּחַ עֲלֵיהֶן, וְאֵין**  
**חִבְיָן עֲלֵיהֶן כֶּרֶת עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ** [בטומאה], **אוֹ**  
**אֲכִילַת קֹדֶשִׁים** [בטומאה]. **וְאֵין הַדְּבָרִים כֵּלָן אֻמּוּרִין**  
**אֶלָּא לְעֻנְיָן טַמְּאָת תְּרוּמָה וְקֹדֶשִׁים בְּלִבְדּוֹ, כְּמוֹ**  
**שֶׁבְּאֶרְצוֹ<sup>עז</sup>.**

(עו) שהתבארו בפרקים האחרונים. (עז) דברים שהתקבלו במסורת ממש רבינו. (עח) שגזרו חכמים בדרות מאוחרים יותר. (עט) בפרק ג הלכה ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בשלמותו, כמבואר בהלכה ד, הוא מטמא כמו בשר מת שאינו בלוע.

**ג. נִשְׁחַט רֹב [סימן] אֶחָד בְּעוֹף, וְרֹב שְׁנִים [קנה וושט] בְּבִהְמָה י' - אֵף עַל פִּי שְׁעָדֵינוּ הֵן מִפְּרָסִין [=מפררים] - הָרִי הֵם פְּמָתִים, וְאֵינָם מַצִּילִין עַל הַפְּלִים הַבְּלוּעִים [בהם], וְלֹא מוֹנְעִין אֶת הַטְּמֵאָה שֶׁבְּתוֹךְ מַעֲיָהּ שֶׁלָּא תִטְמָא.**

(יא) טעם החילוק בין עוף לבהמה: שחיטת בעלי חיים צריכה להיות בשני הסימנים שלהם שהם הקנה והושט. אולם, בעוף השחיטה כשרה אף אם נשחט רוב אחד הסימנים, ובבהמה השחיטה כשרה אף אם נשחט רוב שני הסימנים.

**ד. וְכַמָּה [זמן] תִּשְׁהֶה הַטְּמֵאָה בְּמַעֲיָהּ, וְתִהְיֶה מִטְמֵאָה פְּשִׁימוּתוֹ? בְּכָלֶה, [עד] שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַתְּ לַעֲתִי; וּבִשְׁאֵר חֲזִיה וּבִהְמָה וְעוֹפוֹת וְדָגִים, [עד] יוֹם אֶחָד מֵעַתְּ לַעֲתִי. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשִׁנְשָׁאָר בְּשֵׁר הַמֵּת בְּתוֹךְ מַעֲיָהּ; אֲבָל זָאֵב שֶׁבִּלַּע [טרף] תִּינוּק, וְהָקִיאוּ [הוציאו] דְּרָךְ בֵּית הָרַעֲיטוּ - הַבֶּשָׂר [של התינוק] טְהוֹרִיט, וְהַעֲצָמוֹת [שלו נותרו] בְּטִמְאָתָן."**

(יב) העיכול של הכלב איטי יותר משאר בעלי החיים, ולכן רק לאחר שלושה ימים מהאכילה בשר המת מתעכל בגופו לגמרי ואינו מטמא. (יג) כי אחרי יום אחד מהאכילה, בשר המת מתעכל בגופם לגמרי. (יד) שבשר המת מטמא אם שהה פחות משלושה ימים בגוף הכלב המת, או אם שהה פחות מיום אחד בגוף שאר בעלי חיים שמתו. (טו) לפני שעבר יום אחד מטריפת התינוק. (טז) כי יציאת הבשר דרך בית הרעי מהווה הוכחה לכך שהבשר התעכל לגמרי ולכן הוא טהור. (יז) ויציאתן מבית הרעי לא מהווה הוכחה לכך שהן התעכלו לגמרי, כי העצמות קשות ואינן מתעכלות במהירות.

**ה. אֵין הַבְּלוּעִין נִצְוִלִין אֶלָּא בְּכֻטָּן נִפְשׁ חֲזִיה [אדם או בעל חי], כְּמוֹ שְׁבִארְנוּיָה; אֲבָל הַבְּלוּעִין בְּגוֹף הַפְּלִים וְהָאֲבָנִים, • אֵינָם נִצְוִלִין. בְּיֵצֵד? כּוֹשׁ [מקל] שֶׁנִּבְלָעָה בּוֹ**

הבצק נוגע בו אע"פ שראשו נראה אינו יוצא לאור התנור ובבצק הבינוני שאינו לא רך ולא קשה שהרך אפי' שוקע נוגע בו והקשה אפי' הוא שוה לנחושתו של תנור אינו נוגע נמצא בטפלת התנור מוקף צמיד פתיל בטמא טמאים ובטהור טהורים פירוש על הנראים ועל היוצאים קאי ובמחט

וטבעת טהורים שאם נכנס התנור לאהל המת אע"פ שהוא מוקף צמיד פתיל אם התנור ראוי לקבל טומאה אין התנור מוקף מציל אותם שהרי אמרו אין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס מפני תנורו של ע"ה שהוא טמא אבל אם הוא טהור שלא הוסק טהורים שהרי על גב ע"ה נמי טהור ולפיכך ניצלים עם התנור בצמיד פתיל נמצא במגופת החבית מצדיה טמאים כנגד פיה טהורים פירוש מצידו החבית אין החבית מצלת אותן בצמיד פתיל לפי שאינו חבור לחבית שאין צורך לצידו החבית במגופה אבל (לא) כנגד פיה ניצלין שהרי צורך המגופה לפיה של חבית ויש כאן קושיא גדולה לפי מה שפירשנו והרי אמרו שאין כלי חרס מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס ואולי נאמר שאני מגופה מטפלה שהטפלה כגופה של חבית והיא טמאה על גב ע"ה אבל המגופה אינה כחבית וכלי טהור הוא בשאין לו תוך ומכאן עצמה היא מצלת שלא גזרו עליה משום כליו של ע"ה ואפילו יש לה תוך, נראים בתוכה אבל לא לאוירה טהורים שוקעים בתוכה ותחתיהם כקליפת השום טהורים נראה לי מאחר שאינם יוצאים לאור החבית טהורים שנצלים בצמיד פתיל של חבית ושל מגופה כמו שפירשנו אבל אם היו יוצאים לאוירה נחשבים ככלי החבית ואינה מצלת על כלים שבתוכה אלא על כלי חרס אבל אם היו שוקעים בתוך החבית ותחתיהם טיט כקליפת השום שהם נחבאים במגופה אע"פ שהכלים עומדים בתוך התנור טהורים לפי שהם כלי המגופה ולא כלי החבית ואולי בזה החוט יש לי לתלות דמשמע מהכא טעמא דאיכא צמיד פתיל הוא דניצלין הא משום דנבלעין במגופה לא והמשנה שהביא כוש שבלע צנורא ומלמד שבלע את הדרבן וכו' יכול אני לומר שנראים ואינו יוצאים דאיירי ברישא במחט וטבעת ומשנת ספוג קשיא ליה דתנן בהאי פירקא ספוג שבלע משקין טמאים ונפל לאורי התנור טמא ספוג המשקין לצאת אלמא בלוע שאין סופו לצאת טהור וכוש שבלע צנורא היאך סופו לצאת אלא ע"י אדם ואולי כיון שיוכלו לצאת בידי אדם סופו לצאת קרינא ביה מכל מקום מה שפירש בטמא טמאים ובטהור טהורים והסוגיא שכתב על זה אינה כלום וסותרת את דבריו בין תבין.

**הַצִּנּוּרָה [מחט] שֶׁל מַתְּכָת, וּמִלְמָד [מטו הנחת החרושה] שֶׁנִּבְלַע בּוֹ הַדְּרָכָן [המסמר שמתא את הבהמה], וּלְכַנֶּה שֶׁהִיָּתָה טַבַּעַת מְבַלְעַת בְּתוֹכָהּ, וְנִכְנָסוּ לְאַהֲלֵה הַמֵּת - נִתְטַמְאוּ, אֵף עַל פִּי שְׁאֵינָן נִרְאִין, וְהָרִי הֵם מִחִפִּין [מכוסים]; [משום] שְׁאֵין הַבְּלוּעִין בְּכָלִים נִצְוִלִין, אֶלָּא בְּצָמִיד פְּתִילִי. וְכֵן מַחֵט אוֹ טַבַּעַת שֶׁהִיוּ מְבַלְעִין בְּטַפְלָת [שכבת טיט שעל] הַתְּנּוֹר [העשוי מחרס], וְנִטְמָא הַתְּנּוֹר בְּאַהֲלֵה הַמֵּת, אוֹ שֶׁנִּפְלָה טְמֵאָה לְאִירֹיכָא - נִטְמָאוּ הַפְּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַטַּפְלָה; וְאִם הָיָה הַתְּנּוֹר מְקוּף בְּצָמִיד פְּתִיל - הוֹאִיל וְהַתְּנּוֹר טְהוֹרִיכּ, אֵף הַפְּלִים הַמְּבַלְעִין בְּטִיט שֶׁעַל גְּבִיו טְהוֹרִיםכּ.**

(יח) בהלכה ב. (יט) המחט, הדרבן או הטבעת. (כ) אמנם, אף אם היה עליהם צמיד פתיל הם היו נטמאים, כי צמיד פתיל אינו מציל כלי מתכת מטומאה כמבואר בתחילת פרק כג. (כא) וטימאה את התנור אף אם לא נגעו בו, כי כלי חרס נטמא מאוירו כמבואר בפרק ו הלכה ג. (כב) כי צמיד פתיל מציל כלי חרס מטומאה, כמבואר בתחילת פרק כג. (כג) למרות שצמיד פתיל אינו מציל כלי מתכת מטומאה, כמבואר בהערה כ, כלים אלו טהורים. הטעם לכך הוא משום שכאשר הם בלועים בטיט הם נחשבים כחלק מהתנור.

**וְכֵן חֲבִית [של חרס] הַמְּקַפֶּת צָמִיד פְּתִיל, וְהִיָּתָה מַחֵט אוֹ טַבַּעַת בְּמַגּוּפָת [פקק מטיט] הַחֲבִית מַצְעָה [שלא כנגד**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**בין המחיצה והארץ גבה טפח - הרי הם** [הכלים שבין המחיצה לקרקע] **בטמונים בקרקע הבית, וטמאים.**

(לג) הניח מחיצה לרוחב הבית בין הרצפה לתקרה, באופן שיש טפח על טפח בין המחיצה לרצפה (החלק התחתון) ופתח הבית נמצא בין המחיצה לתקרה (החלק העליון). (לד) בתחילת הפרק. במקרה זה, שני החלקים בבית אינם נחשבים כשני בתים שונים ולכן הטומאה מתפשטת מהחלק התחתון לחלק העליון. קיימים לכך שני טעמים: פתח הבית נמצא בחלק העליון ולכן הטומאה 'מוכרת' לצאת ולהתפשט לשם, והמחיצה המבדלת בין החלקים היא מחיצה ארעית. (לה) מונע מהטומאה להתפשט למטה, כמבואר בתחילת הפרק.

**ז. ביב** [=בור נקי] **שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפח, ויש בפתחו שהוא חוץ לבית פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הבית טהור;** **היתה טמאה בבית, מה שבתוכו טהור.**

(לו) ואף בפתח הביב שתחת הבית יש רוחב טפח, אך הוא סגור על מנת שלא ייכנס ריח לא טוב לבית (ורק לעיתים פותחים אותו על מנת לשפוך את המים העכורים המצטברים בבית). (לז) כי הטומאה יוצאת מהביב דרך פתחו שנמצא מחוץ לבית. אולם, אם פתח הביב שתחת הבית פתוח, הטומאה מתפשטת מהביב לבית. (לח) מכיוון שפתח הביב שתחת הבית סגור, הטומאה לא מתפשטת מהבית לביב.

**היה בו פותח טפח, ואין ביציאתו פותח טפח, והיתה טמאה בתוכו - הבית טמא;** **מה שבתוכו טהור, שאין דרכה של טמאה להכנס<sup>מ</sup>. אין בו פותח טפח, ואין ביציאתו פותח טפח וטמאה בתוכו - הבית טמא, קאלו היא בתוך הבית; טמאה בבית - מה שבתוכו טמא, מפני שהן ככלים הטמונים בקרקע, וקרקע הבית [נחשבת] כמזהו עד הנהום.**

(לט) הטומאה לא יכולה לצאת דרך פתח הביב הנמצא בחוץ כי אין בו רוחב טפח, ולכן היא יוצאת ומתפשטת לבית דרך פתח הביב שתחת הבית. במקרה זה הטומאה מתפשטת לבית אף אם הפתח שתחת הבית סגור, מכיוון שעתידיים לפתוח אותו כאשר ירצו לפנות את המים העכורים שבבית. (מ) אם פתח הביב שתחת הבית סגור. (מא) אלא לצאת, ולכן הטומאה יוצאת דרך פתח הבית ולא דרך פתח הביב.

**ח. שתי חביות [של חרס], וחצי זית [מן המת] בקל אחת [מהן], ומקפות צמיד פתיל, ומנחות בתוך הבית - הן טהורות,** **שאין חצי שעור מטמא<sup>מב</sup>; והבית טמא - שהרי יש בבית זית, ואין צמיד פתיל**

**חללה] - הרי אלו טמאין, ואין נצולין באהל המת.** **היו במגופת החבית כנגד פיה [חללה] כה - אם היו נראין לתוך החבית ואין יוצאין לאוירה [חללה החבית], טהורין<sup>כז</sup>; ואם יצאו לאוירה, טמאין [משום] שאין פלי חרש המקף צמיד פתיל מציל על הכלים שבתוכו, כמו שיתבאר. ואם יש תחתיהן [תחת המחט או הטבעת] **קלפת השום** [שכבה דקה של המגופה] - אף על פי שהם שוקעין לתוך אוירה<sup>כח</sup>, הרי אלו טהורין<sup>כט</sup>.**

(כד) כי בלוע בכלים אינו מציל, וצמיד פתיל אינו מציל כלי מתכת מטומאה. במקרה זה הכלים הנמצאים במגופה אינם נחשבים כחלק מהחבית (בשונה מטפלת התנור כמבואר בהערה הקודמת), כי חלק המגופה העודף על חלל החבית אינו נצרך לחבית. (כה) המחט או הטבעת היו מכוסות בשכבת טיט דקה של המגופה. (כו) כי הן נחשבות כחלק מהחבית, והחבית לא נטמאת מכיוון שהיא מוקפת צמיד פתיל. (כז) בתחילת פרק כג. (כח) כל חלקי המחט והטבעת שקועים בתוך החבית אך ניתן לראות את הקצה שלהן מחלל החבית. (כט) כי הן לא נמצאות בפועל בחלל החבית, והצמיד פתיל שעל החבית מציל אף אותן.

**ו. כל הכלים בקרקעיתו של בית - הרי הן טמאין, ואין נצולין;** **שקרקע האהל כמזהו עד הנהום - מה שאין בן בכתליו, כמו שיתבאר.** **כיצד? הטמאה בבית, וכלים טמונים בקרקעיתו - אפלו תחת מאה אמה, טמאים. ואם יש במקומן [חלל] טפח על טפח - טהורין, שהרי הן תחת אהל אחד לא (אחר). למה זה דומה? לעליה שעל גבי הבית, וטמאה בעליה - שהבית טהור.**

(ל) בפרק כד הלכה ה. (לא) אוהל בתוך אוהל אינו מונע מהטומאה להתפשט למעלה כמבואר בהלכה א, אך במקרה זה הכלים נחשבים כנמצאים בבית אחר לגמרי ולכן הטומאה לא מתפשטת למעלה. (לב) כי הבית והעלייה הם שני בתים שונים.

**וכן אם חלק הבית במחיצה מפלפי ארצול, והיתה הטמאה בין המחיצה והארץ - כלים שפבית למעלה מן המחיצה** **השנת הראב"ד** **טמאין, [משום] שאין • האהלים מונעין את הטמאה, כמו שהבארנו.** **היתה**

**הטמאה למעלה מן המחיצה - כלים שבין המחיצה והארץ טהורין, שהאהל מציל<sup>ל</sup>; ואם אין**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**הַפְּתוּחַ** [פסוק זה] **מְדַבֵּר אֵלָּא בְּכָלִי חֶרֶשׁ בְּלִבְּהּ, כְּלִי שְׂאִינוֹ מִתְּטַמֵּא אֵלָּא דֶּרֶךְ פְּתוּחָא; וּלְפִיכָּהּ, אִם הָיָה פְּתוּחָא סָתוּם, וּמִקָּהָ צְמִיד פְּתִיל - הֲצִיל עַל כָּל [מה] שְׁבִתוֹכוֹ.**

(א) על פי המסורת ממשו רבינו המילים 'כלי פתוח' רומזות לכלי חרס, משום שכלי חרס נטמא רק מאוירו כמבואר בפרק ו הלכה ג.

**קָל וְחֹמֶר לְכָל הַפְּלִים שְׂאִין מִקְבְּלִין טַמְאָה<sup>27</sup>, שְׂאִינֵיהוּ בְּצִמִּיד פְּתִיל; וְהֵן - כְּלִי גָלְלִים [=צוּאָה], כְּלִי אֲבָנִים, כְּלִי אֲדָמָה, וְכָלִי עֲצָמוֹת הֶדֶג וְעוֹרוֹ וְעֲצָמוֹת הָעוֹף, וְכָלִי עֵץ הָבָא בְּמִדָּה, וְיִסְרִים [=גִּזְרִים] שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן פְּשׁוּטִין [ללא בית קיבול] וְאִינֶן פְּלִים, וְגִלְמֵי כְּלִי מִתְּכּוֹת; כָּל אֵלּוּ, מִצִּילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל.**

(ב) כלל, לא מגבם ולא מאוירים. (ג) כלי מתכות שלא מוכנים לשימוש לגמרי.

**אִם הַדְּבָרִים שֶׁבְּתוֹךְ כְּלִי הַמִּקָּה נִצְלוּ - קָל וְחֹמֶר לְבִלְעוּעִין [בבעלי חיים], וְלִפְלִים שֶׁתַּחַת הָאֵהָלִים<sup>28</sup>. מֶה בֵּין אֵהָלִים, לִפְלִים שֶׁמִּצִּילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל? שֶׁהַפְּלִים אֵינָן מִצִּילִין אֵלָּא בְּצִמִּיד פְּתִיל, וְהָאֵהָלִים מִצִּילִין בְּכֶסֶּוּי בְּלִבְּהֶן.**

(ד) שיינצלו מטומאה והיו טהורים, כמבואר בתחילת הפרק הקודם. (ה) אף אם הכיסוי לא מהודק.

## ב. מִשְׁפָּךְ • שְׂכַפְּהוּ [על

פיו], מִצִּיל בְּכֶסֶּוּי; אֵף

עַל פִּי שְׂקָצְתוֹ [הקצה העליון

של המשפך] נְקוּב נְקָב קָטָן<sup>29</sup>

- הָיָה הוּא כְּסָתוּם<sup>30</sup>.

נקב בידי אדם אבל אם נעשה בידי אדם אפילו בכל שהוא טמא כל מה שבתוכו ומשפך ודאי בידי אדם הוא ובאמת כשסתמו הוא ואני אומר ג"כ ע"י צמיד פתיל ולפנים אפרש יותר מזה.

השנת הראב"ד

משפך שכפהו א"א תוספתא דכלים משפך אפילו טהור אינו מציל בכיסוי דברי ר"מ וחכ"א מציל ומכאן לא למדנו אע"פ שהוא מנוקב ולא סתמו אלא בשסתם הנקב שהרי שנינו במשנתנו אע"פ שהכלי מנוקב מציל עד השיעור המפורש במשנה ודוקא שלא נעשה נקב בידי אדם אבל אם נעשה בידי אדם אפילו בכל שהוא טמא כל מה שבתוכו ומשפך ודאי בידי אדם הוא ובאמת כשסתמו הוא ואני אומר ג"כ ע"י צמיד פתיל ולפנים אפרש יותר מזה.

(ו) הדבר שנמצא תחת המשפך נחשב כדבר המכוסה, והמשפך מציל אותו מטומאה. (ז) שהוא הנקב הצר של המשפך. (ח) נקב הנעשה בכלי מחשיב את הכלי כפתוח אף אם הנקב קטן מאוד, אך המשפך נעשה מלכתחילה באופן שיש בו נקב צר ונקב רחב על מנת שיוכלו להשתמש בו כראוי, ולכן הנקב הצר אינו מחשיב את המשפך כפתוח.

**לְטַמְאָה<sup>31</sup>. וְאִינֶן [אין החביות] מִתְּטַמְאוֹת מִחֻמַּת הַבֵּית, שֶׁהָיָה הֵן מִקְפּוֹת צְמִיד פְּתִיל. נִפְתָּחָה אַחַת מֵהֵן - הָיָה וְהַבֵּית טָמֵא<sup>32</sup>, וְחִבְרָתָהּ [החבית השניה] טְהוֹרָה.**

(מב) ושיעור הטומאה של מת הוא כזית. (מג) הצמיד פתיל לא מונע מהטומאה לצאת ולהתפשט, כמבואר בתחילת הפרק, ולכן שני החצאים 'יוצאים' ומצטרפים יחד וממילא מטמאים את הבית. (מד) כי הטומאה מתפשטת מהבית לחבית הפתוחה.

**וְכֵן שְׁנֵי חֲדָרִים שֶׁהֵן פְּתוּחִים זֶה לָזֶה וְלַבֵּית<sup>33</sup>, וְכַחֲצֵי זֵית בַּפְּנִימִי אוֹ בְּאֶמְצָעִי, וְכַחֲצֵי זֵית בַּחֲצִיּוֹן - הַחֲצִיּוֹן טָמֵא<sup>34</sup>, וְהַפְּנִימִי וְהָאֶמְצָעִי טְהוֹרִין<sup>35</sup>; כַּחֲצֵי זֵית בַּפְּנִימִי, וְכַחֲצֵי זֵית בְּאֶמְצָעִי - הַפְּנִימִי טְהוֹר, וְהָאֶמְצָעִי וְהַחֲצִיּוֹן טָמֵא<sup>36</sup>; [משום] שֶׁדֶּרֶךְ הַטַּמְאָה לְצֵאתָ, וְאִין דֶּרֶכָּה לְהִכָּנֵס<sup>37</sup>.**

(מה) בית שפתוח לשני חדרים פנימיים, וחדר אחד פנימי יותר מהשני. החדר הפנימי ביותר נקרא החדר הפנימי והוא פתוח רק לחדר שסמוך אליו, החדר הסמוך לפנימי נקרא החדר האמצעי והוא פתוח לחדר הפנימי ולבית, והבית נקרא החדר החיצון והוא פתוח לחדר האמצעי ולחוץ. (מו) מכיוון שדרך הטומאה לצאת, החצי הנמצא בפנים יוצא ומצטרף לחצי הנמצא בבית והכזית מטמא את הבית. (מז) כי אין דרך הטומאה להיכנס. אולם אם דלתות החדרים פתוחות, אף החדרים טמאים. (מח) ולכן, החצי הנמצא בחדר האמצעי לא נכנס ומצטרף לחצי הנמצא בחדר הפנימי, אך החצי הנמצא בחדר הפנימי יוצא ומצטרף לחצי הנמצא בחדר האמצעי והכזית מטמא את החדר האמצעי, ולאחר מכן הטומאה יוצאת ומתפשטת אף לבית.

## ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

### פֶּרֶק כֹּא

כלים המצילים בצמיד פתיל וכלים המצילים כאוהל.

**א. מִנֵּין לְצְמִיד פְּתִיל שֶׁמִּצִּיל בְּאֵהָל הַמֵּת? שְׁנָאִמְר<sup>27</sup>: "וְכָל כְּלִי פְּתוּחַ, אֲשֶׁר אֵין צְמִיד פְּתִיל עָלָיו - טָמֵא הוּא"; הָא [אבל] יֵשׁ צְמִיד פְּתִיל עָלָיו, טְהוֹר. וּמִפִּי הַשְּׂמוּעָה [מסורת משה רבינו] לְמַדּוּ, שְׂאִין**

27. במדבר-חוקת, יט, טו.

הפניות לשיחות קודש  
הלכה א: "צמיד פתיל" בעבודה הרוחנית - לקו"ש חל"ח ע' 72, יין מלכות סקל"ז.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**בְּלֹא צָמִיד פְּתִיל, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְצִילִין מְשֹׁם אֲהֵלִים; לְפִיכֵן, צָרִיךְ שִׁיְהִיָּה בְּדָפֶן הַפְּלִי** [גובה] **טַפַּח - [משום] שְׁאִין הַפְּלִים מְצִילִין עִם** [כאשר הם דבוקים על] **דְּפָנוֹת**

דבכסוי סגי ליה עם דפנו של אהל כדמפרש ואזיל במתני' הבור והדות וכפשה נתונה עליו טהור ולא קתני מירוח ונ"ל דוקא עם דפנו שהדופן של אהל נעשה ג"כ דפנו של כלי אבל אם עשאו לדופן האהל קרקע עולם לא אלא ע"י מירוח שהרי שנו בתוספתא חבית שכפאה על הכותל מירוח שפתותיה עם הכותל מציל מירוח אין לא מירוח לא מפני שהכותל עשאו קרקע עולם.

**אֲהֵלִים, עַד שִׁיְהִיָּה לָהֶם דָּפֶן טַפַּח.יב.**

(יב) כי טפח הוא השיעור המינימלי של אוהל.

**הִיָּה לְפָלִי דָּפֶן חֲצִי טַפַּח, וְהִיָּה יוֹצֵא** [בולט] **מִדָּפֶן הָאֲהֵל שָׁפָה** [בליטה בגובה] **חֲצִי טַפַּח, וְהִדְבִּיק זֶה לְזֶה - אִף עַל פִּי שֵׁשׁ שָׁם** [בשניהם יחד] **חָלָל טַפַּח, אִינוּ מְצִיל; עַד שִׁיְהִיָּה טַפַּח מִמָּקוֹם אֲחֵד.יג.**

(יג) בדופן האוהל, או בדופן הכלי.

**ד. כְּשֶׁם שֶׁמְצִילִין** [הכלים] **מִבְּפָנִים עִם** [כאשר הם דבוקים על] **דְּפָנוֹת הָאֲהֵל - כִּף מְצִילִין חוּץ לָאֲהֵל, אִם סָמְכָן לָאֲהֵל; שֶׁהָרִי הָאֲהֵל נֶעֱשָׂה כְּפָסוּי מִפֶּל מְקוֹם. כִּיצַד?** **כָּלִי מִהֲזִי שֵׁשׁ לוֹ דָּפֶן טַפַּח, שֶׁהִנִּיחוּ** [על צידו] **עַל גִּבִּי יְתֵדוֹת חוּץ לָאֲהֵל, וְסָמְכָן** [הצמיד] **פִּיו לְדָפֶן הָאֲהֵל, וְהִיָּתָה טַמְאָה תַּחְתּוֹ** [תחת הכלי] **- בָּלִים שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוֹרִין.יט.** **וְאִם הָיָה סָמוּךְ לְכֹתֵל חֹצֵר, או לְכֹתֵל גָּנָה - אִינוּ מְצִיל, לְפִי שֶׁאֵינָן פְּתָל אֲהֵל;י** **וּלְפִיכֵן בָּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַפְּלִי טַמְאִים, שֶׁהָרִי הָאֲהֵלִיו** [עם הכלי] **עַל הַטַּמְאָה.יח.**

(יד) מהכלים המצילים משום אוהל. (טו) והכלי גבוה טפח מהקרקע. (טז) למרות שדופן האוהל מאהילה עליהם, כי הכלי המחובר לאוהל מכוסה ומציל על מה שבתוכו. (יז) כי בחצר וגינה אין תקרה. (יח) וכלי שאינו דבוק לכותל אוהל אינו מציל מהטומאה.

**ה. קוֹרָה שֵׁשׁ בָּהּ פּוֹתֶה** [ירוחב] **טַפַּח, וְהִיא נְתוּנָה** [מנוחת] **מִפְּתָל לְכֹתֵל, וְטַמְאָה תַּחְתֶּיהָ, וְקִדְרָה** [=סיר] **תְּלוּיָה** [=קשורה, למטה] **מִן הַקּוֹרָה, וְהִיָּתָה הַקּוֹרָה נֹגַעַת בְּפִי קִדְרָה כְּלוֹ וּמִכֶּסֶה אוֹתוֹ - בָּלִים שֶׁבְּקִדְרָה טְהוֹרִים, שֶׁהָרִי הָצִלוּ בְּכִסּוֹ הָאֲהֵל לָהֶם** [המכסה אותם]; **וְאִם לֹא הָיָה פִּי הַקִּדְרָה מְכֶסֶה בְּקוֹרָה, אֲלֵא בִּינִיָּהּ רְוַחִי**

**ג. כָּל הַפְּלִים הַמְצִילִין בְּצָמִיד פְּתִיל - אִם הָיָה בָּהֶן טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוֹם** [בגובה] **טַפַּח, וְכִפְּן עַל פִּיהֶן עַל הָאָרֶץ - אִף עַל פִּי שְׁלֹא מִרַח** [הידק את הכלי לקרקע] **בְּצָמִיד פְּתִיל מִן הַצִּדְדִּין, הָרִי** [כלים] **אֵלֹו מְצִילִין כָּל מָה שֶׁתַּחְתֵּיהֶן עַד הַתְּהוֹם - מִפְּנֵי שֶׁהֵם כְּאֲהֵל, וְהָאֲהֵל מְצִיל; אֲלֵא אִם בֵּן הָיָה הַפְּלִי כָּלִי חֶרֶשׁ, [משום] שְׁאִין אֲהֵלִי כָּלִי חֶרֶשׁ מְצִילִין.**

(ט) כי יש בהם טפח על טפח בגובה טפח.

השנת הראב"ד

כיצד חבית שכפיה א"א אמת כך היא שנויה בספרי אבל תוספתא דכלים חולקת עליהם דתניא חבית שכפאה על הכותל ומירוח שפתותיה עם הכותל מצלת על כל מה שבתוכה ועל כל מה שכנגדה בכותל כפאה על הקרקע ומירוח שפתותיה עם הקרקע מצלת על כל מה שבתוכה ועל מה שכנגדה בקרקע והמשנה כמו כן כך מוכיח דתנן פ"ק אלו כלים מצילין בצמיד פתיל כלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה וכלי חרס וכלי נתר ועצמות הדג ועורו ועצמות חיה שבים ועורם וכלי עץ הטהורים מצילין בין מפיהם בין מצדיהם בין יושבים על שוליהם היו כפויים על פיהם מצילין כל מה שתחתיהם עד התהום ר"א מטמא על הכל מצילים חורץ ממלי חרס שאינו מציל אלא על אוכלין ומשקין וכלי חרס כל זה במשנה ובתוספתא וא"י ידחו ואני אומר מה ששנו בספרי שמירח מן הצדדין אינו מציל כשלא מירוח שפתיה עם הקרקע אלא שנתן הטיט סביב סביב דדינו כעל גבה גס מה שאמר שכל הכלים המצילים בצמיד פתיל אם כפה על פיהם מצילין בלא צמיד פתיל אין לו שורש שכל המשנה שכתבתי ע"י צמיד פתיל היא שנויה בתחילתה ודבר פסוק הוא בספרי שכל הכלים צריכין צמיד פתיל וכשהם כפויים איך יצאו מתורת כלים אבל משפך אפילו טהור שכתבתי למעלה הוא הטעוה והוא כתב שכפהו ואינו אלא עומד על פי החבית כדרכו ומוקף צמיד פתיל עם שפתי החבית ונקבו סתום בטיט ר"מ סבר כיון שהוא עומד כדרך תשמישו בחבית אינו מציל וחכ"א מציל זהו העיקר ולפיכך נחלקו במשפך.

כיצד? • חבית [חרס]

שֶׁכֶּפְיָהּ עַל פִּיהָ - אִף עַל פִּי שְׁמִרְחָהּ בְּטִיט מִן הַצִּדְדִּין, כָּל מָה שֶׁתַּחְתֶּיהָ טַמְא, שְׁנֵאמַר<sup>28</sup>: "צָמִיד פְּתִיל עָלָיו [-על פתחו של הכלי]", וְלֹא צָמִיד פְּתִיל עַל גִּבּוֹ. הַדְבִּיק פִּיהָ לְכֹתֵל, וּמִרַח מִן הַצִּדְדִּים - מְצַלֵּת עַל כָּל מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ, וְעַל כָּל שֶׁכֶּנְגְדָהּ בְּפִתְלִי; וְאִם לֹא מִרַח מִן הַצִּדְדִּין, אִינָה מְצַלֵּת - [משום] שְׁאִין כָּלִי חֶרֶשׁ מְצִיל מְשֹׁם אֲהֵל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ.י.

השנת הראב"ד

אבל .. הכלים א"א אני אין לי אלא כל הכלים מצילין עם דפני אהלים אלא שלא נתברר אם ע"י מירוח מפני שדפנו של אהל מחשבו כאהל ודי לו בכיסוי ומסתברא

**אָבֵל • שְׁאֵר כָּל הַפְּלִים הַמְצִילִין בְּצָמִיד פְּתִיל, שֶׁהָיוּ פְּיוֹתֵיהֶן דְּבֻקוֹת בְּדָפְנֵי הַבֵּית - מְצִילִין**

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ד אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קלא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

טַפְּחָכָּה, טְהוּרִים כִּי; וְאִם לֹא, טְמֵאִים ל. וְאִם הָיוּ כְּתָלֵי הַחֲדוֹת רְחֵבִים מְשָׁל בֵּית - בֵּין כָּף וּבֵין כָּף לֹא טְהוּרִים [והכלים], מִפְּנֵי שְׂאֵנִים [-כותלי החדות אינם] חֲשׂוּבִין מִכְּתָלֵי הַבֵּית; וְכֵשֶׁם שֶׁמִּצִּיל הַחֲדוֹת בְּתוֹכָהֶן, כָּף מִצִּיל בְּכָתְלָיו ל.

(כז) וכותלי החדות מקבילים לכותלי הבית, ואינם רחבים יותר מהם. (כח) ופתח השקע שבקיר רחב פחות מטפח. (כט) כותלי החדות מאהילים על הכלים ומונעים מהם את הטומאה, ואין דרך הטומאה להיכנס ולהתפשט למקום הכלים דרך פתח השקע כמבואר בפרק כ הלכה ז לגבי ביב. (ל) כי כותלי החדות אינם נחשבים אוהל ולכן אין מציילים את הכלים מטומאה. (לא) בין אם יש בכתלים שיעור טפח או לא. (לב) כאשר הוא מכוסה. (לג) אם הם רחבים יותר מכותלי הבית.

כָּבֵד בְּאַרְנוּלִי, שֶׁהַתְּנוּרָה הַיֵּשָׁן לָהּ [-שהסיקו בו] - הָרִי הוּא כָּל הַפְּלִים, שֶׁהֵם מְבִיאִים אֶת הַטְּמָאָה, וְאֵין נֶעֱשִׂין אֲהָלִים; וּמִפְּנֵי זֶה אֵינוֹ מִצִּיל עַל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ, אֲלֵא אִם בֵּן הָיָה מִקֵּף צְמִיד פְּתִיל, כְּשֶׁאֵר פְּלִים הַמִּצִּילִין. וְכֵן בְּאַרְנוּלִי, שֶׁהַתְּנוּרָה הַחֲדָשׁ - אֵינוֹ כְּבָלִים לְעֻנֵּן זֶה, אֲלֵא נֶעֱשֶׂה אֲהָל; וּלְפִיכָף, מִצִּיל עַל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ בְּכִסּוּי בִלְבָד בְּלֹא צְמִיד פְּתִיל, כְּאַהֲלִים. וְכִסּוּי הַתְּנוּרָה, הוּא הַנִּקְרָא 'סְרִידָה'.

(לד) בפרק יב הלכה ג. (לה) תנור שהסיקו בו אש פעם אחת, אף אם לא השתמשו בו לצורכי אכילה או חימום.

ט. תְּנוּרָה יֵשָׁן בְּתוֹף הַחֲדָשִׁי, וְסְרִידָה עַל פִּי הַחֲדָשׁ, וְהָרִי הַכִּסּוּי נִשְׁעָן עַל פִּי הַתְּנוּרָה הַיֵּשָׁן - רואין: אִם כְּשֶׁנִּשְׁטַל

השנת הראב"ד

הַיֵּשָׁן תִּפְּל הַסְרִידָה [לתנור החדש] - לֹא תִצָּל, וְכָל שֶׁבְּתוֹכָהּ טְמֵאִים; וְאִם לֹא, הִפָּל טְהוֹרִים. הָיָה הַחֲדָשׁ בְּתוֹף הַיֵּשָׁן, וְהַסְרִידָה מְנַחַת עַל פִּי הַיֵּשָׁן - אִם יֵשׁ בֵּין הַחֲדָשׁ וְהַכִּסּוּי פְּחוֹת מִטְּפַח - כָּל • שֶׁבְּתוֹף הַחֲדָשׁ טְהוֹר, וְכֵאלֹא הַסְרִידָה מְנַחַת עַל פִּי מֵא.

כל .. ובאלו א"א אין הטעם שלו מספיק [אלא] לפירושו ולא לפי הרב היוני ז"ל מה שפירש בו כי הוא מפרש טעם הירשא כיון שהפתיל מתנווד בנפילת הסרידה אינו צמיד פתיל הרי הסיפא אינו נופל ולמה לא הציל אף מה שבישן ומה בין פותח טפח לשאין בו הואיל והוא מוקף מבחוץ על כן נראה לי דרך זה המחבר טעם הירשא לפי שהכיסוי שהוא מציל משום אהל נסמך על דבר המקבל טומאה והרי התנור ישן אינו מציל בלא צמיד פתיל כדמפרשין לעיל והסיפא אע"פ שנסמך לגמרי על הישן כיון שנתן החדש בתוך הישן הרי ביטל חללו של ישן והכיסוי חושבין אותו לחדש ואם אין בין הכיסוי והחדש טפח הרי הוא כסתום ומציל לעצמו.

(לו) ויש טומאה בבית בו נמצאים התנורים, והתנור הישן

- כָּל מֵה שֶׁבְּקִדְרָה טְמֵא, וְהַקִּדְרָה עֲצָמָה טְמֵאָה כ.

(ט) אף אם מדובר ברווח מזערי. (כ) כי הקורה מאהילה על הטומאה ועל הקדרה והכלים.

ו. בּוֹר שֶׁבְּתוֹף הַבֵּית, וְטְמָאָה בַּבֵּית, וְכָלִים בְּבוֹר

השנת הראב"ד

- אִם הָיָה מְכֻסָּה [הבור]

בְּנֶסֶר [-קיש] חֲלָק, או • בְּכָלִי הַמִּצִּיל שֵׁשׁ לוֹ דִּפְן [בגובה] טַפְּח - הָרִי כָּל מֵה שֶׁבְּבוֹר טְהוֹר. הָיָה לְבוֹר בְּנֵין סָבִיב לְפָיו, גְּבוּהַ טַפְּח עַל הָאָרֶץ - בֵּין שְׂפָסְהוּ

בְּכָלִי הַמִּצִּיל שֵׁשׁ לוֹ דִּפְן [בגובה טפח], בֵּין שְׁלֹא הָיְתָה לוֹ דִּפְן [בגובה טפח] - הָרִי [בור] זֶה מִצִּיל, שֶׁהָרִי [הבור מכוסה, ואף] יֵשׁ לוֹ דִּפְן טַפְּח מִמְּקוֹם אַחֵר.

ז. חֲדוֹת [-בור שעל שפתו בנויים כתלים] הַבְּנוּי בְּתוֹף הַבֵּית, וּמְנוּרָה בְּתוֹכוֹ, וְהַפְּרַח [-בית הנר שבקצה הקנה] שְׁלֵה יוֹצֵא וּמְכַסֶּה פִּי הַחֲדוֹת כֹּא, וְנִתֵּן כָּלִי הַמִּצִּיל בְּאַהֲל הַמַּת עַל פִּי הַחֲדוֹת, וְהָרִי הוּא [-הכלי] נִשְׁעָן עַל פְּרַח הַמְּנוּרָה כִּי - רואין: אִם תִּנָּטַל הַמְּנוּרָה, וְהַכָּלִי הַמִּצִּיל עוֹמֵד [-אינו נופל לחדות] - הָרִי זֶה מִצִּיל עַל כָּל שֶׁבְּחֲדוֹת, וְכָלִים שֶׁבֵּין שְׁפַת הַכָּלִי וּשְׁפַת הַחֲדוֹת טְהוּרִים עַד הַתְּהוֹם; וְאִף הַמְּנוּרָה טְהוֹרָה, אִף עַל פִּי שֶׁשְׁפַת הַפְּרַח נִרְאָה בֵּין הַכִּסּוּי וְהַחֲדוֹת כִּי. וְאִם לֹא יוֹד, הִפָּל טְמֵאִים כ.

(כא) הפרח אינו בולט לתוך הבית עצמו אלא מכסה את דפנות הבור, ועוביו הוא פחות מטפח. (כב) ויש מעט רווח בין הכלי לפרח. (כג) אולם, אם עובי הפרח הוא יותר מטפח הטומאה מתפשטת מהבית לחדות דרך הפרח. (כד) אם הכלי יפול לחדות במידה ויקחו את המנוורה. (כה) כי הכלי המציל אינו נחשב כיסוי.

ח. חֲדוֹת הַבְּנוּי בְּתוֹף הַבֵּית, וְכָלִי הַמִּצִּיל נִתּוֹן עַל פִּיו, וְהָיְתָה טְמָאָה בֵּין שְׁפַת הַכָּלִי וּשְׁפַת הַחֲדוֹת, או בְּתוֹף הַחֲדוֹת - הַבֵּית טְמֵא; [משום] שְׂאֵין אֲהָלָה שֶׁבְּתוֹף הַבֵּית מוֹנֵעַ הַטְּמָאָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוּלִי.

(כו) בתחילת הפרק הקודם.

הָיְתָה טְמָאָה בַּבֵּית כִּי - כָּלִים שֶׁבְּכְתָלֵי הַחֲדוֹת [-בשקע שבקיר], אִם יֵשׁ בְּמִקְוָמָם טַפְּח עַל טַפְּח עַל רוֹם

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**פְּתִיל בְּאֵהָל הַמִּטָּה;**  
**קְרָסָמָן** [=חתך], **וְשִׁפְזָן**  
[=שייף], **וְעִשְׂוֹן בָּלִים -**  
**מִצִּילִין בְּצִמִּיד פְּתִיל;**  
[משום] **שֶׁאֵין מִצִּיל בְּצִמִּיד**  
**פְּתִיל אֶלָּא בָּלִים.**

אלא שנתן בה טיט וכפה את החבית לתוכה עד ששקע פיה בטיט ר"י ואומר אינה מצלת שאין זה דרך צמיד פתיל וחכ"א מצלת ומ"ש הוא טעות הוא בידו שהחבית אטומה עד חציה טמאה היא אינה מצלת ואפילו אטומה כולה טמאה היא והכי איתא בתוספתא.

גבוה מעט יותר מהתנור החדש. (ל) בתנור החדש, וכל שכן כל מה שבתנור הישן. (לח) כי התנור הישן הוא הבסיס לכיסוי, ותנור ישן אינו מציל בכיסוי כמבואר בהלכה הקודמת. (לט) כי התנור החדש הוא הבסיס לכיסוי, ותנור חדש מציל בכיסוי כמבואר בהלכה הקודמת. (מ) והתנור הישן, שבמקרה זה הוא התנור החיצוני, גבוה מעט יותר מהתנור החדש. (מא) כי הטומאה לא נכנסת לתנור החדש בפתח הפחות מטפח.

**י. סְרִידָה שֶׁל חֶרֶשׁ שֵׁישׁ לֹה שִׁפְהָ מִב, וְהִיא עוֹדֶפֶת עַל פִּי** [ו-רחבה מן] **הַתְּנֹר** [טפח], **וּמִקְפֶּת צִמִּיד פְּתִיל -**  
**אֶפְלוּ הִיתָה טִמְאָה תַּחְתֶּיהָ אוֹ עַל גְּבֻהָ, שֶׁהִפֵּל טִמְאָה מִג - הָרִי כְּנֶגֶד אֲוִיר שֶׁל תְּנֹר טְהוֹרִיד.** **הִיתָה הַטִּמְאָה** [על הסרידה] **כְּנֶגֶד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנֹר - כְּנֶגְדּוֹ** [-כנגד הטומאה] **עַד לָרְקִיעַ טִמְאָה, וְכָל מַה שֶּׁתּוֹכוֹ** [-בתוך התנור] **טְהוֹרִיד.**

(מב) הנחשבת כלי קיבול, ולכן היא כלי המקבל טומאה. (מג) כל מה שתחתיה ועל גבה, כי מכיוון שהסרידה היא כלי המקבל טומאה היא מביאה את הטומאה ואינה חוצצת בפניה כמבואר בתחילת פרק יב. (מד) כי יש על התנור צמיד פתיל.

**יא. קְדָרָה** [של חרס] **שִׁפְפִּיהָ** [-הנחתה בצורה הפוכה] **עַל פִּי הַחֲבִית, וּמִרַח** [=חבר] **דְּפִנוֹתֶיהָ עִם הַחֲבִית מֵה - מִצִּלָּת עַל כָּל מַה שֶּׁתּוֹכָה, וְעַל מַה שֶּׁבִּינָה וּבֵין שִׁפְתוֹת הַחֲבִית מִי.** **הוֹשִׁיבָה עַל פִּי הַחֲבִית כְּדֶרֶכָּה, וּמִרַח** [-הידק את הקדרה לחבית] **- אֵינָה מִצִּלָּת; מִפְּנֵי שֶׁהַקְדָּרָה מִתְטַמְּאָה מֵאֲוִירָה; וְאֵין כָּלִי טִמְאָה מִצִּיל, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹמִי.**

(מה) ויש טומאה בבית בו נמצאת החבית. (מו) הקדרה לא נטמאה מכיוון שכלי חרס אינו נטמא מגבו, ולכן היא מצילה בצמיד פתיל. (מז) בתחילת הפרק אשר רק כלי חרס שפתחו סתום מציל בצמיד פתיל.

## פֶּרֶק כּב

שולי הכלים אין מצילים בצמיד פתיל, כלי חרס שניקב ונפתח או התקלף מעט; גדרו של צמיד פתיל.

### א. שוּלֵי הַמְּחָצִין

[=שוליים רחבים של כלים], **וְשוּלֵי קְרָקְרוֹת בָּלִים** [=קצוות כלים המחוודרים], **וְדִפְנוֹתֶיהָ • מֵאֲחֻרְיָהָ •**  
**- אֵין מִצִּילִין בְּצִמִּיד**

השנת הראב"ד

ודפנותיהן .. בו א"א לשון התוספתא אינו כן אלא כך כפישה שנתן בה טיט עד חציה והשקיע בה את הכלים רבי יהודה ואומר אינה מצלת וחכ"א מצלת פי' כפישה כלי של אבן ואינו מקבל טומאה ואם נתנה ע"פ החבית ומירח בה את הטיט היתה מצלת כל מה שבתוכה והוא לא עשה כן

(א) קערורית קטנה מחוברת לדופן הכלי מבחוץ.

**ב. כָּלִי חֶרֶשׁ שֵׁנָתָן בּוֹ טִיט עַד חֲצִיו, לֹא בְטָלוֹ** [מלהיות כלי המציל]; **וְאִם הִשְׁקִיעַ בּוֹ** [-הניח באוויר הכלי חרש] **אֶת הַכָּלִים, מִצִּיל** [אותם הכלי מטומאה].

**ג. כָּלִי חֶרֶשׁ מִצִּיל בְּצִמִּיד פְּתִיל, עַד שִׁנְקָב בְּמוֹצִיאָה** [השנת הראב"ד] **וּבְגִדוֹל •** [כלי גדול], **עַד שִׁפְפִּיהָ** [-ניקב] **רְבּוֹ.** **כִּיצַד ? כָּלִי גְדוֹל שֶׁנִּפְתַּח רְבּוֹ, וְהִקִּיפוּ צִמִּיד פְּתִיל, וְסִתְּמוּ מְקוֹם הַפֶּתַח בְּצִמִּיד פְּתִיל - הָרִי זֶה מִצִּיל, אָף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב כָּלִי לְעֵנֶן טִמְאָה.**

(ב) או כלי קטן שנפתח כמוציא רימון. (ג) והכלי אינו מקבל טומאה. אך אם ניקב יותר מרוב הכלי (או יותר מרימון בכלי קטן), הכלי אינו מציל למרות שהנקב כולו מוקף בצמיד פתיל.

**אָבָל כָּלִי הַמְּקַף צִמִּיד פְּתִיל שֶׁהִיא נִקְוָה אוֹ סְדוּקָה, וְלֹא סִתְּמוּ הַנֶּקֶב** [בצמיד פתיל] **- נִטְמָא, וְאֵינוֹ מִצִּיל. וְכִמְהָ יִהְיֶה בְּנֶקֶבָה ? אִם הִיא כָּלִי הָעֲשׂוּי** [-מיועד] **לְאַבְלִין, שְׁעוּרוֹ** [של הנקב] **בְּמוֹצִיא זֵיתִים; הִיא** [הכלי] **עֲשׂוּי לְמִשְׁקָה, שְׁעוּרוֹ בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה; הָעֲשׂוּי לְכָף וּלְכָף** [-למאכל ולמשקה] **- מְטִילִין** [-דנים] **אוֹתוֹ לְחִמְרוֹ** [-ככלי משקה], **וּמִשְׁינְקָב בְּכוֹנֵס מִשְׁקָה, אֵינוֹ מִצִּיל - עַד שִׁסְתְּמוּ הַנֶּקֶב** [בצמיד פתיל], **אוֹ יִמְעֻטְנוּהָ.**

(ד) הן כלי גדול והן כלי קטן. (ה) מהו גודל הנקב הגורם שהכלי לא יציל מטומאה אם כל הנקב אינו מוקף בצמיד פתיל. (ו) אם זיתים יכולים לצאת דרך הנקב, הכלי אינו מציל מטומאה כל עוד הנקב לא מוקף בצמיד פתיל. (ז) אם מים יכולים להיכנס לכלי דרך הנקב, הכלי אינו מציל מטומאה כל עוד הנקב לא מוקף בצמיד פתיל. מובן מאליו, כי נקב זה קטן הרבה יותר מנקב בגודל זית. (ח) לא יסתום את הנקב לגמרי אלא יקטין את הנקב כך שמים לא יוכלו להיכנס דרכו.

**ד. תְּנֹר שֶׁהִיתָה סְרִידָה** [-כיסוי] **עַל פִּיו, וּמִקְפָּה** [התנור]

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום רביעי כ"ד אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קלג

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

בקנה ולכן גודל הנקב המטמא את החצב הוא הקשר השני של הקנה.

**במה דברים אמורים? בזמן שנעשו** [החביות נועדו] **ליין. אבל אם נעשו לשאר המשקין - אפלו נקבו בכל שהן, נטמאין; ואין הצמיד פתיל מזעיל להם, עד שיסתם הנקב. ואף בזמן שנעשו ליין, לא אמרו אלא שנקבו שלא בידי אדם. אבל אם נעשו [הנקבים] בידי אדם - אפלו כל שהן, טמאים; ואין נצולין, עד שיסתם הנקב.**

(יח) נקב שגודלו הוא לא פחות מכונס משקה, שהוא השיעור המינימלי לכלי העשוי למשקין כמבואר בהלכה ג. (יט) בשאר המשקין הבעלים מרוצה מהנקב שנעשה בחבית מכיוון שהנקב גורם שייכנס אוויר לחבית וכך המשקה יישמר לאורך זמן, ולכן, הנקב שנעשה בחבית נחשב כנקב שנעשה על ידי האדם עצמו ששיעורו הוא כל שהוא כמבואר בסוף ההלכה. לעומת זאת, ביין הבעלים לא מעוניינים שיהיה נקב בחבית כי האוויר מפגי את טעמו של היין, ולכן, אם הבעלים לא עשו בעצמם את הנקב, שיעור הנקב המינימלי גדול יותר משאר המשקין. (כ) חכמים את השיעור המבואר בתחילת ההלכה.

**ז. חבית שהיא מלאה משקין טהורין, ומניקית של חרש בתוכה, והחבית מקפת צמיד פתיל, ונתונה באהל המת - החבית והמשקין טהורין, והמניקית טמאה - מפני שקצתה האחת בתוך החבית המקפת, והקצה השני פתוחה לאהל המת, ואינו סתום; אף על פי שהיא עקומה, אין העקם כסתום.**

השגת הראב"ד

אין העקום כסתום א"א ראיתי זה האיש משנה את המליצות ומסבב אותם לעניינים אחרים ומתוך כך הוא משתבש והמשנה כך היא במסכתא כלים חבית מלאה משקין טהורים ומניקית בתוכה מוקפת צמיד פתיל ונתונה באהל המת בית שמאי אומרים החבית והמשקין טהורים ומניקית טמאה ובית הלל אומרים אף מניקית טהורה חזרו בית הלל להורות כבית שמאי והו' נוסח המשנה והיא על דרך המחלוקת שבמסכתא אהלות שרבי יהושע אומר בושנו מדברייכם ב"ש ובאמת ובכרור המניקית זו של מתכת היא שהיא ראויה לקבל טמאה אע"פ שאין לה בית קבול אם לא שהצמיד פתיל מצילו וב"ש גזרו על החבית שלא תציל אלא על עצמה שהיא של חרס ועל משקין שבתוכה משום חבית של עם הארץ אבל לא על כלי שטף ומש"ה מניקית טמאה אע"פ שהיא מוקפת צמיד פתיל וע"כ זו המניקית כולה תחת הצמיד פתיל היא שאם היה של חרס וראשה אחד לחוץ ופתוח כאשר כתב היאך החבית והמשקין טהורין והמניקית טמאה אדרבא איפכא מסתברא מניקית טהורה שאין לה בית קבול וכלי חרס שאין לה בית קבול טהור והחבית והמשקין טמאין שהטמאה נכנסה דרך פתחה של מניקית שהרי אמרו פתח העשוי בידי אדם אפילו כל שהוא מביא טמאה בצמיד פתיל הילכך כל מה שכתב שיבוש הוא.

(כא) אך החבית והמשקין שבתוכה טהורים כי החבית מוקפת צמיד פתיל, ואף הפתח של המניקית אינו נחשב

[והסרידה] **צמיד פתיל, ונתון באהל המת, ונסדק התנור - אם היה הסדק מלא פי מרדע** [=מוט ההיגוי של בהמת החרישה], **שהוא [גודל של] הקף טפח - נטמא התנור, ואף על פי שאין המרדע יכול להכנס בסדק, אלא הרי הוא [הנקב] פמותרו בשהו** [=בדייק]; **ואם הסדק פחות מכאן [מגודל זה], התנור טהור. נסדקה הסרידה שעל פיו כמלא פי מרדע נכנס, הרי זה [התנור] טמא; פחות מכאן, נצול בצמיד פתיל. היה הסדק עגלי** - **אין רואין אותו ארף, אלא שעורו מלא פי מרדע נכנס.**

(ט) הנקב גדול מעט יותר ממרדע, כך שניתן להכניס מרדע לכלי דרך הנקב. (י) אם הנקב של הסרידה מוקף צמיד פתיל. (יא) ולא ניתן להכניס מרדע דרך נקב עגול. (יב) לא בודקים האם יש בנקב היקף טפח על מנת להחשיבו כנקב מרובע שיש בו היקף טפח ונכנס דרכו מרדע. (יג) על מנת שהנקב יגרום טמאה לתנור, הנקב העגול צריך להיות בגודל שניתן להכניס דרכו מרדע. לכאורה מרדע הוא מוט עגול, ואם כן, מדוע נאמר בהלכה שלא ניתן להכניס מרדע לנקב עגול. ובמקור הדברים, במסכת כלים, ביארו זאת המפרשים בביאורים שונים.

**ה. תנור המקף צמיד פתיל, שנקב נקב פנינו של תנור הטוחה [בטיט] - אם היה הנקב מלא פוש [קיים ת] נכנס ויוצא פשהו דולקיד - הרי זה [התנור] נטמא; ואם היה הנקב פחות מזה, נצול.**

(יד) האש שעל הקיסם לא תכבה כתוצאה מהכנסת והוצאת הקיסם לארובה.

**ו. נקב התנור מצדו - שעורו מלא פוש נכנס ויוצא פשהו דולקיד.**

(טו) אף אם האש שעל הקיסם תכבה. נקב זה קטן יותר מהנקב המבואר בהלכה הקודמת.

**וכן מגופת [כיסוי] החבית שנקבה, שעורה פדי שתפנס מיצה שניה [הקשר השני] של [גבעול ת] שיפון טו בנקב; ונחצבים [חביות] גדולים שנקבו, שעורם פדי שתפנס מיצה שניה של קנה. פחות מכאן, טהורין.**

(טז) בגבעול השיפון יש שלושה קשרים. עובי הקשר השני גדול מהקשר הראשון אך קטן מהקשר השלישי. (יז) קנה סוף. גבעול השיפון והקנה הם חלולים, ובעבר היו משתמשים בהם לשאיבת יין. בחביות היו שואבים את היין בגבעול השיפון ולכן גודל הנקב המטמא את חבית הוא הקשר השני של גבעול זה, ובחצבים היו שואבים את היין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**הַצִּדְדִּין - לא הציל, עד שִׁמְרָח על פֶּל הַכְּדוּר וְעַל פֶּל הַפְּקָעַת מְלֻמָּטָן לְמַעַלְזָן** כו [=כל הגלוי]. וכן בַּמַּטְלִית שֶׁל בְּגָדֵיכָה שֶׁקָּשְׂרָה עַל פִּי הַכְּלִיכָה. הִיתָה [מטלית] שֶׁל נִיר או שֶׁל עוֹר, וְקָשְׂרָה בְּמִשְׁיָהָ [כחוט] - [אף] אִם מֵרַח מִן הַצִּדְדִּין, הֲצִילָהּ.

(כו) הכיסוי אינו מהודק. (כז) בצדדי הכדור והפקעת ומעליהם. (כח) שיש בה נקבים, כמו רשת. (כט) צריך למרוח טיט על כולה, בצדדי המטלית ומעליה. (ל) כי אין נקבים במטלית מנייר או מעור.

**י. חֶמֶת** [שק] שֶׁל עוֹר הַדָּגֶלָה או הַנִּירֵלֵב, שֶׁהִלְבִּישׁ בָּהֶן אֶת הַחֲבִית, וְצָרָהּ • [קשרה] מְלֻמָּטָה [מתחת לחבית] - הָרִי זוּ מַצְלֵתֵלֵג; וְאִם לֹא צָרָהּ - אֵף עַל פִּי שֶׁמֶרַח מִן הַצִּדְדִּין, לֹא הֲצִילָהּ.

(לא) שאינו מקבל טומאה, כמבואר בתחילת פרק כא. (לב) אף נייר אינו מקבל טומאה. (לג) כי החמת נחשבת כצמיד פתיל. (לד) כי המירוח לא יחזיק מעמד ויפול.

**יא. חֲבִית •** [של חרס] זְפוּתָהּ [מבפנים], שֶׁנִּתְקַלְף הַחֶרֶשׁ מְלֻמָּעָלָה [בחלקה העליון מבחוץ], וְהַזֶּפֶת שֶׁלָּהּ עוֹמֵד [נותר במקומו], וְנִתֵּן הַפְּסוּי עַל הַזֶּפֶת, וְדִחְקוּ עַד שֶׁדָּבַק בַּזֶּפֶת, וְנִמְצָא הַזֶּפֶת עוֹמֵד בֵּין הַפְּסוּי וּבֵין קֶרֶקַע הַחֲבִית - הָרִי זֶה מַצִּיל; וְכֵן בְּכָל הַמּוֹרִס [שומן דגים] וְכִיּוּצָא בָּהֶם מְדַבְּרִים הַמִּתְמַרְחִין, שֶׁהִיא [הדבר] הַמִּתְמַרַּח בֵּין הַפְּסוּי וּבֵין הַכְּלִי [וגולש החוצה] כְּמוֹ זֶר - הוֹאִיל וְהֵפֵל דְּבוּקִין, הָרִי זֶה מַצִּיל.

## פֶּרֶק כג

הדברים עליהם מציל צמיד פתיל.

**א. כָּל הַכְּלִים הַמַּצִּילִין בְּצָמִיד פְּתִיל, מַצִּילִין עַל כָּל מָה שֶׁבָּתוּכָן - בֵּין אֲכָלִין, בֵּין מִשְׁקִין, בֵּין בְּגָדִים וְכָל שֵׁטָף** [הנשחיתים במקוה]; זֶה הוּא דִּין תּוֹרָה. אֲבָל מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים [מדרבנן], שֶׁכְּלִי חֶרֶשׁ הַמִּקְוֶה צָמִיד פְּתִיל, אִינוֹ מַצִּיל אֲלָא עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמִּשְׁקִין וְעַל כְּלֵי חֶרֶשׁ אֲחֵרִים שֶׁהֵיוּ בְּתוֹכָו; אֲבָל

כפתח החבית משום שצינור המניקית דרכו שואבים את היין אינו ישר אלא מפותל. (כב) צינור המניקית מפותל. (כג) והמניקית טמאה כי בצינור מפותל נותר מעט יין בתוך הצינור, וממילא הצינור הוא כלי שיש לו בית קיבול המקבל טומאה בפני עצמו ומטמא אף את המניקית. אולם, החבית עצמה לא נחשבת כפתוחה מכיוון שהצינור עקום, כמבואר בהערה כא.

**ח. חֲבִית הַמִּקְפָּת צָמִיד פְּתִיל שֶׁנִּקְבָּה מַצְדָּה, וְסִתְמוּ שְׁמָרִים** [של יין הנמצאים בתוך החבית] אֶת הַנֶּקֶב - תַּצִּילָהּ. אָגַף [סִתְמוּ] חֲצִי הַנֶּקֶב [בטיט], וְסִתְמוּ חֲצִיו [בשמרים] - הָרִי זֶה סָפֵק, אִם הֲצִילָהּ אִם - לֹא הֲצִילָהּ. סִתְמוּ אֶת הַנֶּקֶב בְּזִמְזוּרָה [ענף], עַד [צריך] שִׁמְרָח [טיט] מִן הַצִּדְדִּים [בין הזמורה לחור]; סִתְמוּ בִּשְׁנֵי קִיסְמִים [זמורות חתוכות לאורכן], עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדְדִּין וּבֵין זִמְזוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ.

(כד) החבית נחשבת כסתומה כולה ומוקפת צמיד פתיל. (כה) גורם שהחבית תיחשב כסתומה.

**וְכֵן נֶסֶר** [קרש] שֶׁהוּא נִתּוּן עַל פִּי הַתַּנּוּר, וּמֵרַח מִן הַצִּדְדִּין [בין הנסר לתנור] - הֲצִיל; הָיוּ שְׁנֵי נְסָרִים, עַד שִׁמְרָח מִן הַצִּדְדִּין וּבֵין נֶסֶר לַחֲבֵרוֹ. חֲבֵר אֶת שְׁנֵי הַנְּסָרִים בְּמִסְמָרִים שֶׁל עֵץ וְכִיּוּצָא בָּהֶם, או שֶׁלִּפְּףָּ עֲלֵיהֶם שׁוּגָמִין [=קליפות דביות] - אִינוֹ צָרִיךְ לְמַרַח מִן הָאֲמָצַע.

**בְּמָה מְקִיפִין** [שיהיה צמיד פתיל]? בְּסִיד וּבְגִבְסִין [גבס], בְּזֶפֶת וּבִשְׁעוּרָה, בְּטִיט וּבְצוּאָה וּבְחֶרֶסֶת, וּבְכָל דָּבָר הַמִּתְמַרַּח; וְאִין מְקִיפִין לֹא בְּעֵבֶץ [=מתכת דקה] וְלֹא בְּעוֹפֶרֶת, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּתִיל [כיסוי] וְאִינוֹ צָמִיד [=מהודק]. וּמְקִיפִין בְּדִבְלָה [תאנה מיובשת] שֶׁמֶנָּה שֶׁלֹּא הִכְשָׁרָה [לטומאה], וּבְכַצֵּק שֶׁנִּלּוּשׁ בְּמֵי פִּרוֹת כְּרִי שֶׁלֹּא יִטְמָא [יהיה ראוי לקבל טומאה] - [משום] שֶׁדָּבַר טָמֵא, אִינוֹ חוֹצֵץ.

**ט. מְגוּפָת •** [כיסוי] הַחֲבִית שֶׁנִּתְקַלְף הָאֵף עַל פִּי שְׂאִינָה נִשְׁמָטָה [נופלת], אִינָה מַצְלָה; שֶׁהִיא נִתְרַעַע הַצָּמִידִי. הַכְּדוּר וְהַפְּקָעַת שֶׁל גָּמִי [מין עשב] שֶׁנִּתְנָן עַל פִּי הַחֲבִית, וּמֵרַח מִן

השנת הראב"ד  
מגופת החבית א"א כן פירש הרב היוני ז"ל ולפי לשון המשנה נ"ל בה פירוש אחר, לשון המשנה מגופת החבית המחולחלת ואינה נשמטת מצלת דברי ר"י וחכ"א אינה מצלת פירוש המגופה חלולה ופי החבית נכנס בה והיא מהודקת שאינה נשמטת מאיליה רבי יהודה אומר מצלת בלא מירוח וחכ"א אינה מצלת שדרך תשמישה הוא זה כך נראה לי האמת ואם כדבריהם היה לו לומר מירוח שנתחלחל כי המירוח לא נקרא מגופה.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**מִמְנוּ** [-מעם הארץ] **כָּלִי שֶׁטֶף, שֶׁכָּבַר הָיָה** [באוהל המת] **תַּחַת צָמִיד פְּתִיל בְּכָלִי חֶרֶשׁ שָׁלוּ, שֶׁהָיָה הָעֵם הָאֶרֶץ הַזֶּה מְדַמָּה שֶׁנִּצְוָה<sup>י</sup>, וְהָיָה** [-אך בפועל] **הוא טָמֵא טָמֵאת שְׁבַע<sup>י</sup>; וְיִטְבִּיל הַחֶבֶר, וְיַעֲרִיב שְׁמֻשׁוֹ, וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ בַטְהָרוֹת, וְיָבֹא לְיָדֵי תַקְלָה<sup>י</sup>. וּמִפְּנֵי זֶה גָזְרוּ, שֶׁלֹא יִצְיֵל כָּלִי חֶרֶשׁ עַל כָּלִי שֶׁטֶף שֶׁפְּתוּכֹו.**

(י) מכיוון שניתן לטהר את הכלים האלו, החבר שואל אותם מעם הארץ ומטהר אותם לפני השימוש. (יא) עם הארץ מטמא את הכלים יום אחד, ולכן טהרתם היא על ידי טבילתם במקווה והמתנה עד אחר השקיעה. שני הקטעים האחרונים הם הקדמה לביאור המכשול הקיים בכלי שטף. (יב) הכלי מטומאת מת כי הוא היה תחת צמיד פתיל, וממילא הכלי טמא (לפי מחשבת עם הארץ) רק בגלל נגיעת עם הארץ המטמאת את הכלי ליום אחד בלבד. (יג) האמת היא שהכלי נטמא בטומאת מת וטמא שבעה ימים, כי כלי החרש עצמו המוקף צמיד פתיל נטמא מכיוון שעם הארץ נגע בו וכלי טמא אינו מציל בצמיד פתיל. (יד) החבר יחשוב שכלים אלו טמאים רק ליום אחד כמו שחושב עם הארץ ולכן יטביל את הכלים וימתין עד השקיעה על מנת להשתמש בהם בטהרה, אך בפועל הכלי טמא שבעה ימים (כמבואר בהערה הקודמת) והחבר ישתמש בטעות בכלים טמאים.

**ב. כָּלִי חֶרֶשׁ שֶׁשְׁתַּמְשִׁין בֵּהּ בְּאֶפֶר הַפָּרָה** [אדומה], **אוּ בְקֶדָשִׁים** [-קרבנות] **- עֲמִי הָאֶרֶץ נֶאֱמָנִין עַל טְהָרָתָן, מִפְּנֵי שֶׁהֵן נִזְהָרִים בֵּהּ הַרְבֵּה<sup>טו</sup>; וְלִפְיָכֶּךָ יִצְיֵלוּ** [כלים אלו] **עַל הַפֶּל בְּצָמִיד פְּתִיל, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֶרֶשׁ.**

(טו) מקפידים מאוד שכלים אלו לא יקבלו טומאה.

**ג. אָדָם שֶׁהָיָה נִתּוּן בְּתוֹךְ הַחֲבִית, וּמִקְפֶּת צָמִיד פְּתִיל - טְהוֹר; וְאֶפְלוּ עֲשִׂיָּה** [=עשאה] **גִּזְלָל** [=כסיר] **לְקַבֵּר. וַיֵּרָאָה לִי<sup>טז</sup>, שֶׁזֶּה שָׁלוּ שֶׁלֹא גָזְרוּ** [חכמים טומאה] **עַל הָאָדָם שֶׁהוּא תַּחַת צָמִיד פְּתִיל בְּכָלִי חֶרֶס<sup>י</sup>, מִפְּנֵי שֶׁהוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי<sup>י</sup>; וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְצוּי בְּרֵב הָעֲתִים, לֹא גָזְרוּ בּוֹ** [חכמים את גזירותיהם].

(טז) במילים אלו משתמש הרמב"ם כאשר הוא כותב דבר מסברתו, ואין לכך מקור מפורש. (יז) למרות שכלי טמא אינו מציד בצמיד פתיל ואדם מקבל טומאה, ואם כן, ייתכן שעם הארץ יחשוב שהכלי הציל את האדם מטומאה אך בפועל האדם טמא כמבואר בהלכה א לגבי כלי שטף. (יח) לא מצוי שאדם יהיה בתוך חבית.

**אִם הָיָה בְּתוֹךְ כָּלִי חֶרֶשׁ הַמְקָף כָּלִי שֶׁטֶף, אוּ בְּגָדִים - הָרִי אֵלוֹ טָמֵאִים.**

**וּמִפְּנֵי מָה אָמְרוּ שֶׁלֹא יִצְיֵל** [כלי חרס] **עַל הַפֶּל, בְּשֶׁאֵר כָּלִים הַמְצִילִין? מִפְּנֵי שֶׁשֶׁאֵר הַכָּלִים הַמְצִילִין אֵינָן מְקַבְּלִין טָמֵאָה כָּלָל, וְכָלִי חֶרֶשׁ מְקַבֵּל טָמֵאָה, וְכָלִי טָמֵא אֵינוֹ חוֹצֵץ; וְכָל כָּלִי עֲמִי הָאֶרֶץ בְּחֻזְקַת טָמֵאָה, כְּמוֹ שִׁיתְבָּאֲרֶי.**

(א) כמבואר בתחילת פרק כא. (ב) בהלכות מטמאי משכב ומושב אשר הכלי נטמא כאשר עם הארץ נוגע בו, ולכן ייתכן שכלי החרס טמא ואינו יכול להציל מהטומאה.

**וְלָמָּה לֹא אָמְרוּ** [חכמים], **'כָּלִי חֶרֶשׁ שֶׁל עֲמִי הָאֶרֶץ לֹא יִצְיֵל עַל הַפֶּל** [-אף דבר], **וְשֶׁל חֶבֶר** [=תלמיד חכם] **יִצְיֵל עַל הַפֶּל, שֶׁהָיָה הוּא טְהוֹר? מִפְּנֵי שֶׁאֵין עִם הָאֶרֶץ טָמֵא בְּפָנֵי עֲצָמוֹ<sup>י</sup>, וַיֹּאמְרוּ: 'הוֹאִיל וְכָלִי חֶרֶשׁ מְצִיל עַל הַפֶּל, אֶחָד אָנִי וְאֶחָד הַחֶבֶר<sup>י</sup>; וְלִפְיָכֶּךָ הָשׁוּ, וְגָזְרוּ שֶׁלֹא יִצְיֵל עַל הַפֶּל.**

(ג) עם הארץ, כמו כל האנשים בעולם, אינו לבדו ויש סביבו אנשים אחרים. (ד) הוא עלול לחשוב. (ה) אין הבדל ביני לבין החבר, ואף הכלים שלי מצילים על הכל. דבר זה עלול להכשיל את החבר, כמבואר בהמשך ההלכה. (ו) אלא על מאכלים, משקאות וכלי חרס.

**וְלָמָּה אָמְרוּ, 'מְצִיל עַל הָאֲכָלִין וְעַל הַמְשָׁקִין וְעַל כָּלִי חֶרֶשׁ? מִפְּנֵי שֶׁאֵלוֹ הַשְּׁלֵשָׁה טָמֵאִים הֵם עַל גֹּב** [-מפני] **עִם הָאֶרֶץ - בֵּין קֶדֶם שֶׁהָיָה בְּאֶהֱל הַמֶּת, בֵּין אַחֵר שֶׁהָיָה שָׁם תַּחַת צָמִיד פְּתִיל. וְלַעֲוֹלָם לֹא יִשְׁאַל הַחֶבֶר מִעַם הָאֶרֶץ, לֹא אֲכָלִין וְלֹא מְשָׁקִין וְלֹא כָּלִי חֶרֶשׁ אֵלָּא עַל דַּעְתּוֹ** [-החבר יהיה בטוח] **שֶׁהֵן טָמֵאִין - שֶׁהָיָה אֵין לָהֶם טְהָרָה לַעֲוֹלָם<sup>י</sup>, וְלֹא יָבֹא בָּהֶם** [החבר] **לְיָדֵי תַקְלָה<sup>טז</sup>.**

(ז) כי עם הארץ מטמא את הכלים בעצם נגיעתו בהם, אף אם הם לא טמאים בטומאת מת. (ח) מאכלים, משקאות וכלי חרס שנשמאו לא ניתן לטהר אותם במקווה. (ט) מכיוון שלא ניתן לטהר אותם החבר לא ישאל אותם מעם הארץ, כי החבר שומר על טהרת כליו ולא מעוניין להשתמש בכלים טמאים.

**אָבֵל כָּלִי שֶׁטֶף - שׁוֹאֵל אוֹתָם הַחֶבֶר מִעַם הָאֶרֶץ, וּמִטְבִּילֵן מִפְּנֵי מַגַּע עִם הָאֶרֶץ, וּמַעֲרִיב שְׁמֻשָּׁן** [-ממתין לשקיעה], **וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בֵּהּ בַטְהָרוֹת<sup>י</sup>. לִפְיָכֶּךָ חָשׁוּ** [-חששו] **חֲכָמִים, שֶׁמֵּא יִשְׁאַל** [החבר]

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

לעלייה, כי הנקב הוא פחות מטפח וטומאה אינה מתפשטת למקום אחר בפחות מטפח (מלבד הקדרה עצמה שנטמאת כמבואר בהערה הקודמת). כא) וממילא היא נחשבת כצמיד פתיל כי היא מכסה את כל פתח הארובה. כב) כי כלי חרש מציל עליהם בצמיד פתיל. כג) כמבואר בהערה 21. כד) למרות שהתבאר בהלכה ב שלא גזרו טומאה על אדם הנמצא בחבית. כה) מקרה זה שונה מאדם הנמצא בחבית כי מצוי שאדם יהיה בעלייה, ולכן גזרו טומאה אף עליו מפני החשש המבואר בהלכה א.

לפיכך, אם היה בעלייה זו פלי מתכת וביצא בו כי מלא משקין - הפלי טמא טמאת שבעה<sup>כז</sup>, והמשקין טהורין<sup>כח</sup>. היה בה<sup>כט</sup> - אשה לשה בערבה של עץ<sup>ל</sup> - האשה והערבה טמאין טמאת שבעה<sup>לא</sup>, והבצק טהור כל זמן שהיא<sup>לב</sup> - עוסקת בולא<sup>לד</sup>; פרישה<sup>לז</sup>, וחזרה ונגעה בו<sup>לו</sup> - טמאתו<sup>לז</sup>. וכן אם פנה<sup>לא</sup> [אדם טהור] הבצק או המשקין לכלי אחר מפלי שטף שבעלייה<sup>לב</sup> - נטמאו<sup>לז</sup> [הבצק או המשקין] במגע הפלי האחר.

כו) שניתן לטהרה במקווה. כי כלי חרש אינו מציל בצמיד פתיל על כלי מתכת. כח) כי כלי חרש מציל בצמיד פתיל על המשקין. כט) הניתנת לטהרה במקווה. ל) כי כלי חרש אינו מציל על אדם וכלי עץ הנמצאים בעלייה. לא) כי כלי חרש מציל בצמיד פתיל על האוכלין והבצק אינו נטמא למרות שהאשה ממשיכה לגעת בו, כי אם הבצק יהיה טמא נמצא שכלי החרש לא הציל על אף דבר, ודבר זה מנוגד לקביעת חכמים שכלי חרש מציל על המשקין בצמיד פתיל. לב) האשה הניחה את הבצק מידיה. לג) כי במקרה כזה, הטומאה לא נגרמת כתוצאה ישירה מכך שכלי החרש לא הציל בצמיד פתיל (אלא בגלל נגיעת האשה שנטמאה לפני כן) וממילא הדבר לא מנוגד לקביעת חכמים. לד) שכלי החרש אינו מציל עליהם, ולכן הם טמאים.

היה על פי ארבה זו שאר פלים המצילין בצמיד פתיל, שאינן מקבלין טמאה פמו שפארנו<sup>לז</sup>, ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא אותן<sup>לא</sup>, או שהיה פלי חרש טהור לפרה אדמה או לקדש, שהפלה נאמנן על טהרתו<sup>לב</sup> - הרי<sup>לז</sup> זה מציל על פל מה שבעלייה<sup>לז</sup>.

לה) בתחילת פרק כא. לו) כמבואר בהלכה ב. לז) אף על אדם וכלי שטף.

היה אהל נטוי בעלייה, ומקצתו מרדד<sup>לז</sup> על הארבה שפין בית לעלייה<sup>לא</sup> - הרי זה מציל<sup>לז</sup>, ואף

### ~ נקודות משיחות קודש ~

"אדם שהיה נתון בתוך החבית, ומקפת צמיד פתיל - טהור" ("מפני שלא גזרו על כלי חרש שלא יציל על האדם").

דין זה בא בהמשך דינים השונים של כלי המוקף צמיד פתיל שמציל אוכלין ומשקין וכלי חרש אחרים שהיו בתוכו מטומאת אוהל.

ויש לבאר הלכה זו בעבודת ה': ענין החיים בעבודה רוחנית הוא הדביקות בה' "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום", כיון שהקב"ה נקרא חיים והוא מקור החיים. הדביקות בו ית' היא על - ידי קיום התורה והמצוות, שהרי 'מצוה' היא מלשון 'צוותא וחיבור' שעל-ידיה נעשה חיבור בין יהודי לקב"ה.

גם כאשר יהודי נמצא בעולם הזה במצב של דביקות בה', הרי עצם ירידתו לעולם הזה הגשמי, עולם הקליפות וסט"א אשר הרשעים גוברים בו, היא בדוגמת הכניסה לאוהל המת ר"ל.

והעצה לזה היא להכניס את עצמו לכלי חרש שנעשה מעפר האדמה, וענינו בעבודת ה' ענין הביטול - "ואנכי עפר ואפר", וכאשר מבטל את כל מציאותו - הופך עצמו למציאות של קדושה. ובנוסף צריך להקיף עצמו בצמיד פתיל, היינו להיות שקוע כל כולו בעבודה זו. כי כאשר ישנו פתח לאוהל המת יכול לקבל השפעה, על - דרך שמצינו ש"הלשכות הבנויות בקודש ופתוחות לחול, תוכן חול", היינו שכאשר יש אפילו פתח לחול ולטומאה משפיע הדבר על "תוכן", לכן צריך לסתום החבית בצמיד פתיל.

לקוטי שיחות חלק לח עמוד 72, מתוך רמב"ם "פרדס המלך".

ד. ארבה שפין בית לעלייה, וטמאה בפית, וקדרה<sup>לא</sup> [של חרש] נתונה על<sup>לב</sup> פי ארבה, ונקובה בכונס משקה<sup>לז</sup> - [בשיעור שמים נכנסים דרכו] - הקדרה טמאה<sup>לז</sup>, והעלייה טהורה<sup>לא</sup>. היתה<sup>לב</sup> [הקדרה] שלמה<sup>לז</sup> - כל<sup>לז</sup> שבעלייה מאכלין ומשקין וכלי חרש, טהור<sup>לז</sup>; אבל האדם וכלי שטף שבעלייה, טמאים - [משום] שאין פלי חרש חוצץ, אלא על האכלין ועל המשקין וכלי חרש; וכל שבעלייה זו הטהורה, פאלו הוא תחת צמיד פתיל בכלי חרש<sup>לז</sup>. וטמאו<sup>לז</sup> [חכמים] את האדם שבעלייה זו<sup>לז</sup>, מפני שהוא דבר המצויכה.

יט) כי קדרה היא כלי העשוי למשקין הנטמא כאשר יש בו נקב בגודל שמים נכנסים דרכו, כמבואר בפרק הקודם בהלכה ג. כ) הטומאה לא עוברת דרך הנקב מהקדרה

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום חמישי כ"ה אלול - ספר טהרה - הלכות טומאות מת קלו

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

להיכנס לחלקים הפנימיים של הבית.

**הִיתָה הַטְּמֵאָה בֵּין הַמְּחִיצָה לַפֶּתַל, אוּ בֵּין מְחִיצָה לְקוֹרוֹת - פְּלִים שְׁפָבִית טְמֵאִין; [משום] שְׁאִין הַמְּחִיצָה מוֹנֵעַת הַטְּמֵאָה שֶׁלֹּא תֵצֵא וְתִטְמָא, פְּעֻנָּין שְׁפָאֲרָנִי<sup>א</sup> בְּאֵהֶל שְׁבִתוֹךְ הַבַּיִת.**

יא) בתחילת פרק כ.

השנת הראב"ד

על פי שְׁאִין גָּגוּ [של אוהל]

**עַל הָאֲרֵבָה<sup>מ</sup>; [משום] שְׁהָאֵהֶל • מְצִיל בְּכִסּוֹ, כְּמוֹ שְׁפָאֲרָנִי<sup>מא</sup>.**  
שְׁהָאֵהֶל מְצִיל בְּכִסּוֹ א"א אין זה הטעם כלום אלא שחושבין המרודד מן האהל כשפועי אהלים.

לח) ויש טומאה בבית. (לט) על כל דבר הנמצא בעלייה, כולל אדם וכלי שטף. (מ) עצמה כך שיש רווח קטן בין האוהל לארובה. מא) בתחילת פרק כא.

השנת הראב"ד

**הָיוּ הַפְּלִים בְּתוֹךְ עֲבִי הַמְּחִיצָה עֲצֻמָּהִי<sup>יב</sup> - בֵּין • שְׁהִיתָה הַטְּמֵאָה לַפְּנִים מִן הַמְּחִיצָה, אוּ שְׁהִיתָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת - אִם הָיָה מְקוֹם הַפְּלִים טָפַח עַל טָפַח, טְמֵאִים<sup>יג</sup>; וְאִם לֹאוּ, טְהוֹרִין. וְכָבֵר בְּאֲרָנִי<sup>יד</sup> פִּיצֵד דִּין הַבַּיִת,**

אם חִלְקוּ מִפְּלֵי אֲרָצוֹ<sup>טו</sup> [סמוך לקרקע].

יב) בתוך חור הקיים במחיצה. יג) כי הטומאה מתפשטת ממקום למקום דרך חלל בגודל טפח על טפח. יד) בפרק כ הלכה ו. טו) העמיד את המחיצות בצורה מאוזנת בסמיכות לרצפת הבית.

**ג. בֵּית שֶׁהוּא מְלֵא תֵבָן, וְאִין בֵּינוּ לְבֵין הַקּוֹרוֹת [של תקרה] פוֹתַח טָפַח<sup>טז</sup>, טְמֵאָה בְּפָנִים<sup>יז</sup>, בֵּין בְּתוֹךְ הַתֵּבָן בֵּין שְׁהִיתָה בֵּין תֵּבָן לְקוֹרוֹת - כָּל הַפְּלִים שֶׁפָּנְגָד יֵצֵאת הַטְּמֵאָה בְּמִלּוֹאוֹ [שבחלל] שֶׁל פֶּתַח, טְמֵאִים<sup>יח</sup>. הִיתָה טְמֵאָה חוּץ לַתֵּבָן בְּמִלּוֹאוֹ שֶׁל פֶּתַח - פְּלִים שְׁפָבִית - אִם יֵשׁ בְּמִקְוֶמָם טָפַח עַל טָפַח עַל רוֹם טָפַח, טְהוֹרִין<sup>יט</sup>; וְאִם לֹאוּ, טְמֵאִין<sup>כ</sup>. וְאִם יֵשׁ בֵּין תֵּבָן לְקוֹרוֹת פוֹתַח טָפַח<sup>כא</sup> - בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף<sup>כב</sup>, טְמֵאִין; [משום] שְׁאִין הַתֵּבָן חוּצָין, מִפְּנֵי שֶׁשֶּׁתָּם תֵּבָן דַּעְתוֹ לְפָנוֹת<sup>כג</sup>.**

טז) והמקום הנמצא מול פתח הבית נותר חלל ריק, על מנת שיהיה ניתן להיכנס לבית ולהוציא את התבן. יז) בחלק שבו נמצא התבן. יח) הטומאה עתידה לצאת מהבית דרך הפתח, ולכן כל הכלים הנמצאים בחלל שמול הפתח טמאים. יט) כי הכלים נחשבים כנמצאים בתוך אוהל נפרד שאינו תחת הטומאה, ואוהל חוצץ בפני הטומאה. כ) כי הכלים אינם בתוך אוהל נפרד, ואף התבן אינו חוצץ בפני הטומאה כמבואר בסוף ההלכה. כא) והטומאה נמצאת בין התבן לקורות, וממילא הטומאה נחשבת כנמצאת בתוך אוהל ומאחילה בעצמה על הכלים. כב) בין אם יש שיעור טפח במקום הכלים והם נחשבים

## ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

### פֶּרֶק כד

טומאה הנמצאת בבית עם מחיצה, וטומאה הנמצאת בכותל הבית.

**א. בֵּית שֶׁחִלְקוּ [העמיד באמצע הבית] בְּקִנְיָנִים [של חרס] טְהוֹרוֹת מִן הָאֲרֵץ עַד הַקּוֹרוֹת [התקרה], וְטְמֵאָה בְּחֻצֵּי הָאֶחָד - אִם הָיָה פִּי הַקִּנְיָנִים פְּלֵי הַטְּהֵרָה [החצי ללא הטומאה], הָרִי אֵילֹו מְצִילוֹת<sup>א</sup>; וְאִם הָיוּ כְּלָפֵי הַטְּמֵאָה, אִינָן מְצִילוֹת<sup>ב</sup>. טָחָן בְּטִיט [ופיהם כלפי טומאה], בֵּין מִבְּפָנִים [מהצד הטהור] בֵּין מִבְּחוּץ [מהצד הטמא] - רוֹאִין: אִם יָכוֹל הָטִיט לַעֲמֹד בְּפָנֵי עֲצֻמָּי, מְצִיל<sup>ג</sup>; וְאִם לֹאוּ - אִינֹו מְצִיל, וְהָרִי הַכֹּל [שני חלקי הבית נחשבים] אֵהֶל אֶחָד [ושניהם טמאים].**

א) הקננים לא נטמאים כי כלי חרס אינו נטמא מגבו, ולכן הם חוצצים בפני הטומאה. ב) הקננים נטמאים כי כלי חרס נטמא מאוירו, וכלי טמא אינו חוצץ בפני הטומאה. ג) אם הטיט מחזיק מעמד והוא לא יתפורר אף אם לא יהיה קנקן בסמיכות אליו. ד) כי טיט חוצץ בפני הטומאה.

**ב. בֵּית שֶׁחִלְקוּ בְּנִסְרִים<sup>ה</sup> אוּ בִּירֵיעוֹת<sup>ו</sup> - אִם חִלְקוּ מִן הַצְּדִידִין, אוּ מִפְּלֵי הַקּוֹרוֹת<sup>ז</sup>, וְהִיתָה הַטְּמֵאָה בְּפִיט<sup>ח</sup> - פְּלִים שְׁבִין הַמְּחִיצָה וּבֵין הַפֶּתַל [שבחצי השני של הבית], אוּ שְׁבִין הַמְּחִיצָה וּבֵין הַקּוֹרוֹת, טְהוֹרִין<sup>ט</sup>.**

ה) שאינם מקבלים טומאה ולכן הם חוצצים בפני הטומאה. ו) המחוברות לבית, והן חוצצות בפני הטומאה ומונעות ממנה להיכנס לתוך הבית למרות שהן מקבלות טומאה. ז) העמיד את המחיצות בצורה מאונכת, בין שני קירות בבית. ח) העמיד את המחיצות בצורה מאוזנת, בין הרצפה לתקרה. ט) בחלק החיצוני, או בחלק התחתון, בו נמצא פתח הבית. י) הנסרים והיריעות חוצצים בפני הטומאה, כי דרך הטומאה היא לצאת דרך פתח הבית ולא

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כה) והטומאה אינה נחשבת טומאה רצוצה הבוקעת למעלה ולמטה. (כו) כלומר: מכיוון שהטומאה נמצאת בחלק המעזיבה הקרוב לבית היא נחשבת כחלק מהבית (כמבואר בהערה כד לגבי הכותל), ומכיוון שהבית חוצץ בפני הטומאה היא אינה בוקעת למעלה. (כז) ולכן אינה נחשבת כחלק מהבית. (כח) כי הטומאה היא טומאה רצוצה. (כט) לא ניתן לדעת היכן הטומאה נמצאת בדיוק והאם היא קרובה יותר לבית או לא, ולכן אף הבית טמא ואף העומד כנגד הטומאה מלמעלה טמא. אמנם, במקרה בו טומאה נמצאת בכותל בין שני בתים או במעזיבה שבין בית לעלייה התבאר בהלכה זו שבמחצתה למחצתה 'שניהם טמאין' מבלי לנמק שאי אפשר לצמצם. הטעם לכך הוא: כאשר הטומאה בכותל בין שני בתים או בין הבית לעלייה מובן מאליו שאין כל סיבה לחלק ביניהם ולומר שרק בית אחד טמא או רק הבית התחתון טמא, אך כאשר הטומאה היא במעזיבה שבין הבית לבין תחת כיפת השמים היה ניתן לטעות ולומר שיש חילוק בין הבית למי שנמצא מעליו, ולכן הובא במקרה זה הנימוק אשר 'אי אפשר לצמצם'.

**ה. וכן פתל המשמש את הבית, וידון מחצתה למחצתה. כיצד? פתל שהוא לאויר, וגג הבית סמוך לפתל, ואינו מרפב** [מחובר] **על הפתל, וטמאה רצוצה בתוך הפתל - היתה מחצתו ולפנים - הבית טמא, והעומד מלמעלה על ראש הפתל טהור, פועמד על גג הבית ל.**

(ל) אף אם הוא עומד כנגד הטומאה. (לא) כי הבית חוצץ בפני הטומאה, כמבואר בהלכה הקודמת בהערה כו.

**היתה מחצתו ולחוץ - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשטה טמאה בתוך הבית ל.** היתה הטמאה מחצתה למחצתה - הבית טמא, והעומד מלמעלה טהור, שהרי פשטה טמאה בבית ל.

(לב) ולכן הטומאה היא טומאה רצוצה הבוקעת למעלה. (לג) ואין אומרים במקרה זה שאי אפשר לצמצם ושניהם טמאים, כי דין זה יגרום שהטומאה תתפשט בו זמנית לשני כיוונים שונים - תתפשט לבית מצידו, ותתפשט לאוויר מעליה מתחתיו, ומכיוון שלא ניתן לומר דבר זה, רק הבית טמא (אך בהלכה הקודמת מדובר שהטומאה מתפשטת בו זמנית למעלה ולמטה, ולכן שניהם טמאים).

**נטל** [קילף שיכבה] **מהפתל מבפנים, או שהוסיף פתל מבחוץ, עד שנמצאת הטמאה מחצתו פתל ולפנים ל - הבית טמא; נטל מבחוץ, או שהוסיף פתל הפתל מבפנים, עד שנמצאת הטמאה מחצתו פתל ולחוץ ל - הבית טהור. היתה הטמאה נתינה**

בתוך אוהל ובין אם אין שיעור טפח במקום הכלים. (כג) בדרך כלל, הבעלים מפנים את התבן למקום אחר על מנת להשתמש בו. ומכיוון שבמקרה זה הטומאה מאהילה בעצמה על הכלים, האוהל בו הכלים נמצאים אינו חוצץ בפני הטומאה מכיוון שהוא עשוי מתבן. בכך שונה דין זה מהמקרה הקודם בו הטומאה לא מאהילה על הכלים עצמם (כי אין שיעור טפח במקום הטומאה), ולכן הכלים טהורים אם יש במקומם שיעור טפח כמבואר בהערה יט.

**ד. פתל שפין שני בתים, וטמאה בתוך הפתל ל - בית הקרוב לטמאה טמא, והקרוב לטהרה** [רחוק מן הטומאה] **טהור; היתה מחצתה למחצתה** [מרחק שווה משני הבתים], **שניהם טמאין. היתה טמאה באחד משני הבתים, והפלים בתוך הפתל -** [אם הם] **מחצתו וכלפי טמאה טמאים, מחצתו וכלפי טהרה טהורין; מחצתה למחצתה, הרי הם טמאין.**

(כד) ואין שיעור טפח במקום הטומאה, ובכל זאת אינה נחשבת טומאה רצוצה כי הכותל נחשב כחלק מהבית הקרוב אליו. אולם אם יש שיעור טפח במקום הטומאה, הכותל נחשב כקבר סתום המטמא מכל צדדיו כמבואר בפרק ז הלכה ד.

**וכן מעזיבה** [שכבת טיט] **שפין הבית והעליה, והטמאה בתוך המעזיבה -** [אם הטומאה] **מחצתה ולמטה, הבית טמא והעליה טהורה; מחצתה ולמעלה, העליה טמאה והבית טהור; מחצתה למחצתה, שניהם טמאין. היתה טמאה באחד מהם, וכלים בתוך המעזיבה -** [אם הכלים] **מחצתה וכלפי טמאה טמאין, מחצתה וכלפי טהרה טהורין; מחצתה למחצתה, שניהם טמאין.**

**היתה המעזיבה לאויר** [תחת כיפת השמים], **וטמאה בתוכה -** [אם הטומאה] **מחצתה ולמטה - הבית טמא; והעומד מלמעלה** [מעל המעזיבה] **- אפלו כנגד הטמאה**

**- טהורה, שהרי פשטה הטמאה בכל הבית ל.**

**היתה הטמאה מחצתה ולמעלה ל - הבית טהור, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא ל.** מחצתה למחצתה - הבית טמא, והעומד מלמעלה כנגד הטמאה טמא; שהרי • אי אפשר לצמצם כט.

השגת הראב"ד

שהרי .. לצמצם א"א מחלוקת רבי מאיר ור"ש בתוספתא ורבי מאיר מטמא והוא פסק כרבי מאיר משום דחזא מתניתין במעזיבה שבין בית לעלייה מחצתה למחצתה הרי הן טמאין ואולי אינו דומה דהתם טומאה היכא שדית ליה אי להכא טמא אי להכא טמא הילכך שניהם טמאין אבל מעזיבה שהיא לאויר אי שדית לה לחוץ ליכא טומאה הילכך הבית טהור כרבי שמעון דרבי מאיר ור"ש הלכה כר"ש ועוד דספיקא לקולא.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**הַיְתָה נִרְאִית בְּתוֹךְ הַבֵּית יְמִי - בֵּין קֶךְ וּבֵין קֶךְ יְמִי, הַבֵּית טָמֵא.**

הטומאה כאילו הוא אוטם, ולזה הלשון ענין המשנה שיש במקום הטומאה מקום רחב שאין רצוצה כלל אבל אם יש באותו קליפת השום שתחתיה פתח פתוח בטפח הטומאה יוצאת לבית ואם לאו רואין את הטומאה כאילו היא סגורה לגמרי שאין פתוח כלל והבית טהור שהרי יש במקום הטומאה חלל טפח, ומה שאמר במעזיבה מחציו ולמטה או מחציו ולמעלה בטומאה רצוצה שהיא בוקעת ובקיעתה במקום הסמוך לה.

מב) כי קורות התקרה הן כמו כותל שנוצר מאליו שנידון כקליפת השום, ולא כמו מעזיבה שנידונת מחצה למחצה כמבואר בהלכה ד. הטעם לכך הוא משום שניתן להסיר את הקורות ממקומן מבלי לחתוך אותן או לשנות בהן דבר (בשונה ממעזיבה המתפוררת כאשר מסירים אותה), ולכן הן נחשבות ככותל שנוצר מאליו. (מג) אם אין במקומה טפח על טפח. (מד) בשונה ממעזיבה בה הטומאה אינה נחשבת טומאה רצוצה כמבואר בהלכה ד, והטעם לכך: מעזיבה יכולה להתפורר בקלות ולכן היא לא נחשבת כמקום נפרד מהבית (כאשר הטומאה קרובה לבית), אך הקורות אינן נחתכות בקלות ולכן הן נחשבות כמקום נפרד מהבית. (מה) כמו קבר סתום המטמא מכל צדדיו, כמבואר בפרק ז הלכה ד. (מו) ואין אף דבר המפריד בינה לבין הבית. (מז) בין אם יש טפח במקום הטומאה או לא.

**שְׁנֵי • פְּתָחִים זֶה עַל גִּבִּי זֶה, וְטָמְאָה בִּפְתָל שְׁבִינֵיהֶם - אִם נִרְאִית שְׁהִיא [-הטומאה בולטת] לְתוֹךְ אֶחָד מֵהֶם, הוּא טָמֵא וְחִבְרוּ טָהוֹר; וְאִם לֹאוּ, נִדְוִינִן מִחֲצָה לְמִחֲצָה מֵ.**

השנת הראב"ד שני .. זה א"א גם זו התוספתא לא ידעתי את טעמה והלא טומאה רצוצה היא (והלא היא) נראית לתוך הפתח שני שהיא בולטת מעט.

מח) והפתח הקרוב יותר לטומאה נטמא, כמו כותל של בית כמבואר בהלכה ה.

## פֶּרֶק בָּה

טומאה הנמצאת בעמוד, בכותל או בחור הכותל; טומאה הנמצאת באסקופה, טומאת נפל ומגע בית הסתרים.

**א. עֲמוּד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבֵּית, וְטָמְאָה רְצוּצָה תַּחְתּוֹ - טָמְאָה בּוֹקֵצַת וְעוֹלָה בּוֹקֵצַת וְיֹוֶרֶדָת, וְאִינוּ מְטַמֵּא אֶלָּא כִּנְגֵד הַטָּמְאָה בְּלִבָּד. וְאִם הָיָה פֶּרֶח [קישוט] יוֹצֵא מֵעֲמוּד זֶה, וְכָלִים תַּחַת הַפֶּרֶח - הַכָּלִים טָהוֹרִים, שְׁאִינוּ מְטַמֵּא אֶלָּא כִּנְגֵד הַטָּמְאָה בְּלִבָּד.**

א) שאין במקומה חלל בגודל טפח על טפח. ב) החידוש בכך הוא שהפרח לא נחשב כשיפוע של העמוד ולכן הכלים טהורים, בשונה משיפועי אוהלים הטמאים יחד עם האוהל כמבואר בפרק יח הלכה ז.

**עַל גִּבִּי הַפְתָּלִי, אֶפְלוּ מִחֲצִיו וְלִפְנֵים - הַבֵּית טָהוֹר.**

לד) ולפני כן הטומאה הייתה בחצי החיצוני של הכותל. לה) ולפני כן הטומאה הייתה בחצי הפנימי של הכותל. לו) הנמצא תחת כיפת השמים. לז) כי הטומאה אינה חלק מהבית.

**ו. בֵּית הַמִּשְׁמֶשׁ אֶת הַפְתָּלִי, יְדוֹן בְּקִלְפַת הַשּׁוּם לט. בִּיצֵד? הַחוּפֵר שְׁנֵי כוֹכָבִים [=קברים בסלע] או שְׁתֵּי מַעְרוֹת זֹו בִּיצֵד זֹו, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי בָתִּים [-חללים] חֲפוּרִים בְּקֶרְקַע, וְנִעְשָׂה בִּינֵיהֶם פְּתָל הַמַּבְדִּיל בֵּין שְׁנֵיהֶם, וְהָיְתָה טָמְאָה בְּבָתִּים, וְכָלִים בִּפְתָל - אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם [-על הכלים, מחיצה דקה] בְּקִלְפַת הַשּׁוּם, טָהוֹרִין. הָיְתָה טָמְאָה בְּכָתָל זֶה, וְכָלִים בְּבָתִּים - אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶם בְּקִלְפַת הַשּׁוּם, טָהוֹרִים.**

לח) כותל שלא בנו אותו כחלק מתהליך בניית הבית, אלא כותל שנוצר מאליו (כמו כותל שנוצר מבניית מערה). לט) אין הבדל בין אם הטומאה בחציו הפנימי או החיצוני של הכותל, ואף כותל עם מחיצה דקה מאוד חוצץ בפני הטומאה ומונע ממנה להתפשט מעבר למחיצה. הטעם לכך הוא כי כותל כזה נחשב כקרקע החוצצת בפני הטומאה.

**הָנָה לְמַדְתִּי, שֶׁפְתָל בִּנְיָן [-בנין], נִדוֹן מִחֲצָה לְמִחֲצָה; וְכָתָל [-שבתוך] הַסֵּלַע או שְׁנִיעֵשָׁה [מאלין] מְגוּשׁ הָאֶרֶץ [-מהאדמה] בְּשִׁחוּפֵר מִבָּאֵן וּמִבָּאֵן [-משני צדדים], נִדוֹן בְּקִלְפַת הַשּׁוּם.**

מ) משלוש ההלכות האחרונות.

**ז. פְתָל שֶׁחֲצִי עָבִיו בִּנְיָן וְחֲצִיו סֵלַע, נִדוֹן מִחֲצָה לְמִחֲצָה מֵ.**

מא) כמו כותל בנוי, אף אם הסלע נמצא בחלק הפנימי של הכותל.

השנת הראב"ד

ורואים את הטומאה א"א תמה אני למה לא הזכירו במשנה למעלה במעזיבה טומאה רצוצה כמו שהזכיר בכאן ומחציו מעזיבה ולמטה ומחציה ולמעלה אם רצוצה היא מה לי למעלה או למטה והלא דבר פשוט הוא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמ"ש בטומאה שבין הקורות שהרי קורות מחציו מעזיבה ולמטה הן ואפילו הכי אם אין במקומה טפח רצוצה היא ואינה מטמאה אלא כנגדה ולשון המשנה טומאה בין הקורות ותחתיהן כקליפת השום אם יש שם פותח טפח הכל טמא ואם אין שם פותח טפח רואין את

**ח. טָמְאָה שְׁהִיְתָה בֵּין קוֹרוֹת [-התקרה] הַבֵּית - אֶפְלוּ אִין תַּחְתֶּיהָ אֶלָּא בְּקִלְפַת הַשּׁוּם, הַבֵּית טָהוֹר מִ; וְרֹאִין • אֶת הַטָּמְאָה מִגְּ כְּאֶלּוּ הִיא רְצוּצָה בְּאֶרֶץ, וּמְטַמֵּא כִּנְגֵדָה בְּלִבָּד מִ. וְאִם יֵשׁ בְּמִקוּמָה טָפַח עַל טָפַח, הַכָּל טָמֵא מֵ; וְכֵן אִם**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

## ב. ואם יש במקום

**הטמאה** [חלל בגודל] טפח על טפח על רום טפח - הרי הוא כקבר סתום, ומטמא מקל סביביו; והבית • פלו טמא, שהרי האהיל על הקבר.

השנת הראב"ד והבית כולו טמא א"א זה אינו אלא בשאין שם חלל טפח פנוי אבל יש שם חלל טפח פנוי אינו מטמא באהל וי"ל שטמא כל סביביו ויש דברים מסייעים לזה מ"מ בשיש שם טפח פנוי אינו מטמא באהל ממעשה דר"א ברבי צדוק שהיו מהלכין על גבי ארונות של מתים דוק ותשכח.

השנת הראב"ד

כאילו הוא אטום א"א נראה בשאין בה חלל טפח באותה פרדסקא (ונפתח לבית והטומאה בבית ונפתח הוא והבית).

פלו פאלו • הוא אטום,

ורואין מקום הטמאה:

אם הוא פחצי עבי

הפתל שלפנים [הקורב

לבית], הבית טמא; ואם היתה הטמאה מחצי פתל ולחוץ, הבית טהור; מחצה למחצה, הבית טמא.

ו) שגודלו הוא יותר מטפח על טפח בגובה טפח. ז) כלומר: הקירבה של הטומאה לבית לא נמדדת על פי המרחק שבין חלל החור לחלל הבית אלא בין שני הקצוות של החור. למשל, אם הטומאה שבכותל נמצאת במרחק שני טפחים מהבית ובמרחק טפח אחד מחלל החור אך חלל החור עצמו הוא בגודל שלושה טפחים, הטומאה נחשבת כקרובה יותר לבית כי עובי הכותל כולו הוא שישה טפחים והטומאה היא במרחק שני טפחים מהבית.

ה. שני פרדסקין זה בצד זה, או זה על גב זה,

וטמאה מנחת באחד מהם, ונפתח [דלת של אחד החורים]

- הוא [החור שנפתח דלתו] והבית טמא, וחברו [החור עם

הדלת הסגורה] טהור; היתה טמאה רצוצה פתוף הבנין

- רואין את הפרדסקין פאלו הן אטומין, וידון

מחצה למחצה.

ח) והדלתות שלהם נעולות. ט) כי אין דרך הטומאה להיכנס למקום אחר. אך אם הדלתות של שני החורים נפתחו, הטומאה מתפשטת לשניהם כי יש בכל אחד מהם שיעור טפח. י) כמבואר בהלכה הקודמת.

ו. פזית מן המת מדבק באסקפת [במפתח] הבית

מפחוץ<sup>י</sup>, הבית טהור<sup>י</sup>; הנה רצוצת תחת האסקפה,

ידון מחצה למחצה<sup>י</sup>. הנה מדבק למשקוף, הבית

טמא<sup>י</sup>.

יא) הכזית אינו תחת המשקוף ולא דבוק בו. יב) אף אם דלת הבית פתוחה. אולם אם הדלת נעולה, הבית טהור אף אם הטומאה נמצאת תחת המשקוף כי הדלת חוצצת בפני הטומאה. יג) כמו כותל בית, כמבואר בפרק הקודם בהלכה ה. יד) כי המשקוף מחובר לבית ונחשב כחלק מהבית, בשונה מהאסקופה הנחשבת כחלק נפרד מהבית משום שהיא מחוברת לקרקע.

ז. פלג שאכל בשר המת, ומת [הכלב] פתוף שלשה

ימים<sup>י</sup>, והרי הוא משל על האסקפה - רואין חלל

הטמאה מגופו [מהמקום בגוף בו נמצאת הטומאה]; אם הוא

מפגנד המשקוף ולפנים, הבית טמא<sup>י</sup>; ומפגנד

המשקוף ולחוץ, הבית טהור<sup>י</sup>.

טו) כך שהבשר עדיין לא התעכל במעיו ולכן הוא מטמא,

השנת הראב"ד

ואין .. כותלה א"א השמיט סוף המשנה דבמה שלא נתגלת לו כותל שני טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואית דגרסי כותל שנית נאמר שאם היתה הטומאה בכותל העלייה השנית שעל גבי העלייה הגדולה טומאה בוקעת ויורדת לעלייה גדולה והיא אחת מן הצדדין שעולים למעלה למעלה והם כותלי כל העליות מן הגדולה ומן הקטנות שעל גבה והטומאה פושטת ממנו לכולן כמו שאמר בתחלה שכיון שהיא מן הצד אין העלייה הגדולה מפסקת ואינה מצלת את עצמה ולא את הקטנות שעל גבה ומה שפירש בה הרב היוני הבל ורעיון רוח.

[מצד אחד], ובית מכאן

[מהצד השני], ובנה עליה

על גבי שני הבתים, עד

שנמצא ראש הפתל

הטמא הוא באמצע

קרקע העליה - הרי

העליה טמאה, שהרי

האהילה על הקבר.

והעליה השניה הבנויה

על גבה - טהורה, מפני

שהן זו על גב זו, ואין •

הפתל הטמא פתלה<sup>י</sup>.

ג) הכותל שהטומאה נמצאת בו הוא הכותל של כל עשר העליות. ד) אך אם אין במקום הטומאה שיעור טפח, דין הטומאה היא כטומאה רצוצה בכותל הבית כמבואר בפרק הקודם בהלכה ה. ה) והתקרה של העלייה המאהילה על הקבר חוצצת בפני הטומאה.

השנת הראב"ד

חור גדול א"א מצאתי נוסחא וכתוב בה תיבה שעשאה פרדסקין טמאה עד שיקבע אותה במסמר ולפי זו הנוסחא אין זה הפירוש מתקבל אבל נראה שזו התיבה היא כמו אותה של רופאים שעשויה בתים בתים והיא עשויה לנחת ואעפ"י שאינה מחזקת מ' סאה ואמרו שהיא טמאה עד שיקבענה בכותל במסמר (ואם קבועה וטומאה באחד מהן מאותן הבתים וכ"ו).

ד. חור • גדולי שפגעבי

הפתלים שדרון פני אדם

לעשות אותו לתשמיש,

והוא הנקרא 'פרדסיק',

שהיתה טמאה מנחת

בתוכו, ויש עליו דלתות

סגורות - הבית • טהור.

היתה הטמאה רצוצה

בקרקעו, או בפתליו, או

בגגו [של החור] - רואין

[מחשיבים] את כל החור

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**וְאִם הָיָה יָצָא רֹאשׁוֹן, הָרִי הוּא טָמֵא; שֶׁהָרִי אֵי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יָגַע בּוֹ הַמֵּת מִשִּׁינְאָה לְאֹרִיר הָעוֹלָם - מִפְּנֵי שֶׁהוּא** <sup>[המת]</sup> **מִתְגַּלְגֵּל אַחֲרָיו כְּאֶבֶן,** <sup>[משום]</sup> **שֶׁאֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים כְּדִי לְהַעֲמִיד** <sup>[לעצור את]</sup> **עֲצָמוֹ.**

(כא) אינו נחשב כנוגע במת הטמא שבעה ימים. (כב) ונגיעתו במת בתוך גופה של האם אינה מטמאת כי מגע בית הסתרים אינו מטמא כמבואר בהלכה הבאה. אולם, החי טמא טומאת ערב מכיוון שנגע באימו שנגעה במת (וטמאה אף בטומאת יולדת). במקרה זה מדובר שהחי והמת לא היו תחת אוהל אחד לאחר הלידה, ולכן החי לא נטמא בטומאת אוהל.

**יב. הָאִשָּׁה שִׁילְדָה וְלָד מֵת, אֶפְלוּ גַּפְלֵ קָטָן כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹבָג - הָרִי הֵיא טָמֵאָה טָמֵאת שְׂבֻעָה יָד. מֵת עֲבֵרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, וּפְשֻׁטָה הַחֲיָה** <sup>[מייולדת]</sup> **אֶת יָדָהּ וְנִגְעָה בּוֹ - הַחֲיָה טָמֵאָה שְׂבֻעָה, וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שִׁינְאָה הוֹלֵד; וְטָמֵאת הַחֲיָה מִדְּבָרֶיהָ** <sup>[מדרבנן]</sup> **- גְּזֵרָה, שֶׁמָּא תִּגַּע בּוֹ מִשִּׁינְאָה לְפָרוֹזְדוֹד** <sup>[של האשה]</sup>. **אָבֵל מִן הַתּוֹרָה, אֵין מִגַּע בֵּית הַסֵּתִרִים** <sup>[מקומות מוסתרים בגוף]</sup> **מִגַּע;** <sup>[ולכן]</sup> **הוֹאִיל וְהוּא בְּתוֹךְ הַמַּעֲסִים, הַנוֹגֵעַ בּוֹ טְהוֹר.**

(כג) בתחילת פרק ב. (כד) כמו אדם הנוגע במת, בנוסף לטומאת יולדת.

**וכן הַבּוֹלֵעַ טִבַּעַת טָמֵאָה, וְחִזֵּר וּבִלַּע אַחֲרֶיהָ טִבַּעַת טְהוֹרָה - אֵף עַל פִּי שֶׁנִּגְעוּ זֶז בְּזוֹ** <sup>[שתי הטבעות]</sup> **בְּוִדְאֵי בְּתוֹךְ מַעֲיו, אֵינוּ מִגַּע; וְהַטָּמֵאָה בְּטָמֵאָתָהּ,** <sup>[והטהורה בטהורה]</sup> **יִי.**

(כה) כאשר היא תצא מהגוף. אך כאשר הטבעת בתוך הגוף היא בלועה ואינה מטמאת, כמבואר בתחילת פרק כ. (כו) הלכות אלו התחילו בדיני טומאה והסתיימו בדין טבעת טהורה. בכך הלכות אלו דומות למסכת כלים במשניות אשר תחילתה עוסקת בדיני טומאה וסופה עוסק בדין כלי טהור, וכפי שאמר על כך רבי יוסי בסיום המסכת: אשריך (מסכת) כלים שנכנסת בטומאה ויצאת בטהרה.

ברוך רחמנא דסייען

## הלכות פרה אדמה

דיני טהרת אדם או כלי הנטמא במת, על ידי אפר פרה אדומה.

**יֵשׁ בְּכֻלָּלָן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֵׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטָן: (א)**

כמבואר בפרק כ הלכה ד. (טז) כי המשקוף מאהיל על הטומאה, והמשקוף נחשב כחלק מהבית. אמנם, אף אם אין שיעור טפח בגוף הכלב והטומאה היא טומאה רצוצה המטמאת כנגדה בלבד - הבית כולו טמא, כי הטומאה מתפשטת מהמשקוף לבית כולו מכיוון שהדלת הבית פתוחה. (יז) אולם, אם מדובר בכלב חי, הטומאה אינה מתפשטת כלל כי דבר הבלוע בבעל חי אינו מטמא כמבואר בתחילת פרק כ. לכאורה, דין כלב מת צריך להיות דומה לדין אדם המוטל על האסקופה בו אין חילוק אם הוא מוטל כנגד המשקוף ולפנים או לא כמבואר בפרק יח הלכה ב, ומדוע בכלב קיים חילוק זה. ויש לעיין בכך.

**ח. הָאִשָּׁה שִׁמֵּת עֲבֵרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה - אִם נִעְשָׂה רֹאשׁ הַגַּפְלֵ** <sup>[העובר שמת]</sup> **כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי** <sup>[כדור חוטי צמר]</sup> **- כִּיּוֹן שֶׁנִּפְתַּח הָרְחֵם, עַד שֶׁנִּרְאָה הָרֹאשׁ** <sup>[מבחוץ]</sup>, **נְטָמָא הַבֵּית** <sup>[בר נמצאת האשה]</sup> **מִפְּנֵי הָעֲבֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁעֲדִין לֹא יָצָא** <sup>[הנפל מהאשה]</sup>.

**ט. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא מְקֻשָּׁה** <sup>[מתקשה]</sup> **לִילֵד, וַיִּצְאָת מִבֵּית לְבֵית, וְהַפִּילָה גַּפְלֵ מֵת בְּבֵית הַשָּׁנִי - הָרִי הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טָמֵא בְּסִפָּק: שֶׁמָּא כְּשֶׁהִיָּתָה בּוֹ, יָצָא רֹאשׁוֹ שֶׁל גַּפְלֵ זֶה.**

**בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא הָיָה רֹאשׁ הַגַּפְלֵ כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי. אָבֵל אִם הָעֲגִיל** <sup>[היה הגדול של]</sup> **רֹאשׁ כְּפִקָּה - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טְהוֹר;** <sup>[משום]</sup> **שֶׁאֵלוּ נִפְתַּח רִחְמָהּ שָׁם, לֹא הָיְתָה יְכוּלָה לְהִלָּךְ עַל רִגְלֶיהָ; לְפִיכָךְ, אִם הָיְתָה נְטֻלָת בְּאֵגָפִים** <sup>[בידי חברותיה]</sup>, **וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבֵית - הַבֵּית הָרֹאשׁוֹן טָמֵא בְּסִפָּק, אֵף עַל פִּי שֶׁהָעֲגִיל רֹאשׁ כְּפִקָּה שֶׁל שְׁתֵּי.**

(יח) כי ייתכן שראש הנפל יצא בבית הראשון.

**י. הָאִשָּׁה שֶׁהַפִּילָה** <sup>[בבית]</sup> **שְׁלִיָּה יֵט, הַבֵּית טָמֵא וְדֹאֵי; חֲזָקָה** <sup>[דבר ודאי]</sup> **הוּא, שֶׁאֵין שְׁלִיָּה בְּלֹא וְלָד.**

(יט) עור שבתוכו נמצא העובר. (כ) ולכן, האישה בוודאי הפילה נפל המטמא את הבית.

**יא. מִי שִׁילְדָה שָׁנִי לְיָלִידִים, אֶחָד חִי וְאֶחָד מֵת - אִם • הַמֵּת יָצָא רֹאשׁוֹן, הָחִי טְהוֹרָא; שֶׁהָרִי לֹא נִגַּע בּוֹ** <sup>[במת]</sup> **מִשִּׁינְאָה לְאֹרִיר הָעוֹלָם כִּי.**

במת ואדם באדם השני טמא טומאת ערב ותו לא מידי ועוד טמא ממגע אמו שהיא טמאה טומאת לידה כטומאת נדה הלכך לא אפשר.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**דין פרה אדמה; (ב) דין טמאת מי נדה וטהרתן.**  
**ובאור שתי מצוות אלו - בפסקים אלו.**  
**פרה; ולקחין אותה מתרומת הלשכה.<sup>1</sup>**

(א) המים אותם מזים על הנטמא במת, יחד עם אפר הפרה האדומה.

### ~ נקודות משיחות קודש ~

#### "הלכות פרה אדמה".

בטעם הדבר שמכך הלכות פרה אדומה להלכות טומאת מת, י"ל שהוא ע"ד האמור במדרש ש"נתכרכמו פניו של משה" שלא ידע "במה תהי טהרתו" (של הנטמא בטומאת מת) ועל זה נאמרה לו "פרשת פרה אדומה". כך גם בלימוד "תורת משה" (כולל הלימוד בספר היד) נלמדים הלכות פרה אדומה מיד אחרי הלכות טומאת מת.

בענין זה יש להעיר שהרמב"ם לא נהג כאן כמנהגו במקומות רבים לסיים ההלכות בביאור ענינים הנוגעים לתיקון הדעות (על דרך שמצינו שמבאר ענין של תיקון הדעות בהלכות אבל "יפשפש במעשיו ויחזור בתשובה" שזהו דבר חידוש שלא נתפרש בגמ' - וי"ל שמקורו הוא מהכתוב "והחי יתן אל לבו"), וא"כ הי' מתאים לסיים גם הלכות טומאת מת בענין תיקון הדעות.

וי"ל בדוחק שהרמב"ם לא רצה להפסיק בין הלכות טומאת מת להלכות פרה אדומה (בענין של תיקון הדעות) כדי לסמוך ענין הטהרה מהטומאה החמורה היינו לבטל ולשלול מיד האפשרות ש"נתכרכמו פניו" של הלומד הלכות אלה.

יין מלכות ספר טהרה סימן ד, מתוך רמב"ם "פרס המלך".

## פרק א

גיל ומראה הפרה האדומה והדברים הפוסלים אותה; הכשרים להתעסק בשרפתה.

**א. מצות פרה אדמה, שתהיה [הפרה] בת שלש שנים או בת ארבע; ואם היתה זקנה<sup>2</sup> - פשרה,**

השנת הראב"ד

**אלא שאין ממתניין לה, שמא תשחיר ותפסל<sup>3</sup>. ואין ללקחין עגלה ומגדלין • אותה, שנאמר: "ויקחו אליך**

(א) הפרה האדומה שניתן להשתמש בה לצורך מצוות פרה אדומה. בכללות, מצוות פרה אדומה היא לטהר אדם או כלי הנטמא במת על ידי שמזים עליו מים שמעורבים עם אפר פרה אדומה (לאחר ששורפים אותה) כמבואר בהרחבה בהלכות אלו. (ב) בת חמש ומעלה. (ג) הפרה האדומה צריכה להיות אדומה לחלוטין, ואף אם יש בה שתי שערות שחורות בלבד לא ניתן להשתמש בה למצוות פרה אדומה כמבואר בהלכה הבאה. לכן, רצוי לא להמתין שהפרה תגדל כי השערות של הפרה עלולות להשחיר מפני התבגרות הפרה וכתוצאה מכך הפרה תהיה פסולה. (ד) פרה אדומה בת שנתיים ומטה. (ה) עד שתגיע לגיל שלוש. (ו) קובעים ומשלמים לבעלים את המחיר של הפרה. (ז) התשלום על הפרה האדומה נלקח מהכספים שהצטברו בתרומת הלשכה. כספי תרומת הלשכה הם הכספים של מצוות מחצית השקל, כמבואר בהלכות שקלים.

**ב. זה שנאמר בתורה<sup>4</sup> "תמימה" ח - [הכוונה לתמימת אדמות, לא תמימת קומה; אלא אם היתה ננסה<sup>5</sup>], פשרה פשאר הקדשים. היו בה שתי שערות לבנות או שחורות, בתוך גמה אחת<sup>6</sup>, או בתוך שתי כוסות<sup>7</sup> והן מוכיחות [מנוחות] זו על זו - פסולה.**

(ח) שהפרה צריכה להיות תמימה. (ט) שהפרה תהיה אדומה לגמרי. (י) אין צורך שתהיה גבוהה. (יא) לכל שורה בגוף האדם יש גומה נפרדת, אך בבמה ייתכן מקרה של שתי שערות בגומה אחת. (יב) כוס היא גומה גדולה יותר מגומה רגילה. בגומה רגילה אין מקום לצמיחה של יותר משתי שערות, אך בכוס יכולות לצמוח יותר משתי שערות.

**ג. היו בה שתי שערות, עקרן [מקום צמיחתם] מאדים [בצבע אדום] וראשן משחיר [בצבע שחור], עקרן משחיר וראשן מאדים - הפל הולך אחר העקר; וגוזז במספרים את ראשן המשחיר<sup>8</sup>, ואינו חושש משום גזה בקדשים<sup>9</sup> - שאין פונתו לגזוז<sup>10</sup>.**

(יג) אם העיקר של השערות בצבע אדום השערות לא פוסלות את הפרה, אך צריך לגזוז את החלק השחור של השערות. (יד) אין בכך איסור של גזיזת שיער קדשים, למרות שהפרה האדומה קדושה. (טו) הוא לא מתכוון לגזוז את השיער על מנת להשתמש בו.

1. במדבר-חוקת, יט, ב. 2. במדבר-חוקת, יט, ב.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(כו) מחיר פרה אדומה יקר הרבה יותר ממחיר פרה רגילה, ולכן הגוי יקפיד לא לפסול את הפרה האדומה על מנת שיקנו אותה ממנו וכך הוא ירוויח כסף רב.

**יתרה פרה על הקדשים<sup>כו</sup>, שהעבודה פוסלת בה - שנאמר<sup>כז</sup>: "אשר לא עלה עליה על", ובעגלה ערופה הוא אומר<sup>כח</sup>: "אשר לא עבד בה, אשר לא משכה בעל"; מה על האמור בעגלה, עשה שאר עבודות בעליה - אף על האמור בפרה, יפסל בה שאר עבודות בעליה<sup>כט</sup>. אלא שהעל פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה, ושאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה. כיצד? קשר עליה העלל<sup>ל</sup> - אף על פי שלא חרשה בו, פסולה<sup>ל</sup>; הכניסה לדוש<sup>ל</sup>, אינה נפסלת עד שידוש בה<sup>ל</sup>. וכן כל פיוצא בזה.**

(כז) פרה אדומה חמורה יותר מקדשי מזבח בדברים מסוימים. (כח) כשם ששאר העבודות הנעשות בעגלה נחשבות כמו עול ופוסלות את העגלה הערופה, למרות שבפסוק נאמר שעול פוסל אותה. (כט) אף שאר העבודות הנעשות בפרה פוסלות את הפרה האדומה, למרות שבפסוק נאמר שעול פוסל אותה. (ל) מכיוון שבפסוק לא נאמר במפורש ששאר העבודות פוסלות את הפרה, קיים הבדל בין עול לשאר העבודות. (לא) הניח עליה עול כדי שהיא תחרוש את השדה. (לב) כי העול פוסל אף שלא בשעת עבודה. (לג) הכניס אותה לשדה על מנת שתדוש את התבואה. (לד) כי שאר עבודות פוסלות רק בשעת עבודה.

**רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה ועבר בה את הנדר, קפל עליה את המוסרה (=חבל), נתן טליתו עליה, נתן עליה כסות של שקין - פסולה. קשרה במוסרה<sup>ל</sup> - אם היתה מורדת<sup>ל</sup> וצריכה שמיירה, כשרה; ואם לא היתה צריכה - פסולה; [משום] שקפל שמיירה שאינה צריכה, משוי הוא<sup>ל</sup>.**

(לה) ולא קיפל עליה את חלק החבל התלוי באוויר. (לו) הפרה עלולה לברוח. (לז) החבל נחשב כמשא הפוסל את הפרה האדומה.

**עשה לה סנדל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה. זה הפלל: כל שהוא לצרפה<sup>ל</sup>, כשרה; לצרף אחר, פסולה.**

(לח) אף אם הונח עליה משא כבד.

**ד. וצריך • שישאר מן המאדים<sup>ט</sup> כדי שתנטל בזוג<sup>י</sup> - שקל שערה שאינה נטלת בזוג, הרי היא כאלו אינה<sup>י</sup>; לפיכך, אם היו בה שתי שערות לבנות או שחורות שאינן נלקטין בזוג - הרי זו כשרה<sup>ט</sup>.**

(טז) מהעיקר של השערות שהוא בצבע אדום. (יז) שערות שניתן לגזור אותן במספריים. (יח) ולכן, אם העיקר האדום של השערות הוא פחות מגודל זה, השערות נחשבות כשערות שחורות ולא ניתן לגזור אותן ולהכשיר את הפרה. (יט) אף אם השערות כולן לבנות או שחורות ואין בהן כלל חלק אדום.

**ה. היו קרניה או טלפיה [-ציפורניה] שחרים, נגד<sup>כ</sup>; גלגל העין והשנים והלשון, אין מראיהן פוסלין בפרה.**

(כ) יש לחתוך אותם על מנת להכשיר את הפרה למצוות פרה אדומה.

**ו. היתה בה יבלת, וחתכה - אף על פי שצמח במקומה שער • אדם, פסולה.**

**ז. כל המומין הפוסלין הקדשים - פוסלין בפרה, שנאמר<sup>כ</sup>: "אשר אין בה מום"; היתה יוצא דפן [-נולדה בניתוח], או מחיר<sup>כא</sup>, או אתנן<sup>כב</sup>, או טרפה [=נוטה למות], או שנרבעה [=נבעלה לאדם] - פסולה; שקפל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, ואף על פי שהיא כקדשי בדק הבית<sup>כג</sup>, הואיל וקראה הכתוב "חטאת"<sup>כד</sup>. ומתה לקח [=לקנות] אותה מן הגוי, ואין חוששין שמא רבעה הגוי<sup>כה</sup>, שאינו מפסיד בהמתו<sup>כו</sup>.**

(כא) קנו את הפרה תמורת כלב. (כב) הפרה ניתנה כשכר לאישה זונה. (כג) למרות שהפרה האדומה אינה קדושה כקדשי מזבח (קורבנות שקרבים על המזבח), אלא כקדשי בדק הבית (כממון ששייך לבית המקדש), בכל זאת המומים הפוסלים את קדשי המזבח פוסלים אף את הפרה האדומה. (כד) התורה קראה לפרה האדומה בשם 'חטאת' שהוא אחד מסוגי הקורבנות הקרבים על גבי המזבח, ולכן דינים מסוימים בפרה אדומה דומים לדיני קדשי מזבח. (כה) אין חשש שמא הגוי בעל את הפרה ופסל אותה.

3. במדבר-חוקת, יט, ב. 4. שם, פסוק ט. 5. שם, פסוק ב. 6. דברים-שופטים, כא, ג.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(נב) אם הפרה לא נפסלה לא ניתן לפדות אותה לאחר שחיתתה מכל סיבה אחרת, משום שהדבר נראה כגנאי לפרה שנשחטה כראוי ולאחר מכן נפדית מבלי שנפסלה.

**י. לָקַחוּ פָּרָה, וּמָצְאוּ [פרה] אַחֲרֵית נָאָה מִמֶּנָּה - הָרִי זֶה תִּפְדֶּה שְׂלֹא בְּמוֹסָי.**

(נג) אף אם אין מוס בפרה הראשונה.

**יא. אִם כָּהֵן הִדְיוּט, כָּשָׁר לְשִׁרְפַת הַפָּרָה - שְׁנֵאֲמַר<sup>8</sup>: "וַיִּנָּתְנָם אֵתָּה אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן", וַעֲדִין אַהֲרֹן הָיָה קָיָם<sup>9</sup>; וּמִפִּי הַשְּׁמוּעָה [ממשה רבינו] לְמַדּוּ: זֶה נֶעֱשֶׂה בְּאֶלְעָזָר, וְשֹׁאֵר כָּל הַפְּרוֹת - בֵּין בְּכֵהֵן גָּדוֹל בֵּין בְּכֵהֵן הִדְיוּט.**

(נד) אהרן הכהן היה כהן גדול, ובנו אלעזר היה הסגן שלו. (נה) פרה זו, שהיא הפרה האדומה הראשונה.

**יב. וְהַעֲוִשָּׂה אוֹתָהּ - לֹבֵשׁ אֶרְבָּעָה כִּלִּים [-בגדים] שֶׁל כָּהֵן הִדְיוּט, בֵּין שֶׁעֲשָׂה אוֹתָהּ כָּהֵן גָּדוֹל<sup>10</sup>, בֵּין שֶׁעֲשָׂה אוֹתָהּ כָּהֵן הִדְיוּט.**

(נו) שיש לו שמונה בגדים שונים.

**יג. כָּל הַעֹסֵקִין בַּפָּרָה מִתְחַלֵּה וְעַד סוּף, שֶׁהָיוּ טְבוּלֵי יוֹם<sup>11</sup> - פְּשָׁרִים לְמַעֲשֵׂה הַפָּרָה לְקַדְּשָׁנָה וּלְהַזֹּת מֵאֻפְרָה, וְאִם עַל פִּי שְׁעִדִּין לֹא הָעֵרִיב שְׁמִשָּׁן<sup>12</sup>; שָׁזָה שְׁנֵאֲמַר בְּכָל הַפָּרָשָׁה "אִישׁ טָהוֹר"<sup>13</sup>, הוּא הַטָּהוֹר לְמַעֲשֵׂר שְׁנִי<sup>14</sup>; אִם עַל פִּי שְׁאִינוֹ טָהוֹר לְתַרוּמָה עַד שֶׁיַּעֲרִיב שְׁמִשׁוֹ - הָרִי זֶה טָהוֹר לְפָרָה.**

(נז) טמא שטבל במהלך היום על מנת להיטהר מטומאתו, אך עליו להמתין עד שקיעת החמה על מנת שיוכל לאכול תרומה וקדשים. (נח) להניח את אפר הפרה האדומה על המים. (נט) עוד לא שקעה החמה וממילא הם לא טהורים לגמרי. (ס) של פרה אדומה. (סא) וטבול יום יכול לאכול מעשר שני.

**יד. הַצְדֻקִּין<sup>15</sup> הָיוּ אוֹמְרִין, שְׂאִין מַעֲשֵׂה הַפָּרָה כָּשָׁר אֶלֶּא בְּמַעֲרֵבֵי שְׁמִשָּׁן<sup>16</sup>; לְפִיכֶן הָיוּ בֵּית דִּין בְּבֵית שְׁנֵי מִטְמְאִין אֶת הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה בְּשָׂרָיָם<sup>17</sup> וּבִיּוֹצֵא בּוֹ, וְטוּבֵל, וְאַחֵר כֶּף עֹסֵק בָּהֶם<sup>18</sup> - כְּדִי לְבַטֵּל דְּבָרֵי אֱלוֹהִים שְׁמוּרִין מִהָעוֹלָה עַל רוּחָם, לֹא מִן הַקְּבִלָה<sup>19</sup>. וְכֵן כָּל הַכִּלִּים שְׁמִכְנִיסִין לְתוֹכָן אֶפְרָה הַפָּרָה, כֵּלָן טְבוּלֵי יוֹם הָיוּ<sup>20</sup>.**

**נעֲשִׂית בָּהּ מְלֹאכָה מְאֻלָּה, אוֹ שֶׁעֲלָה עָלֶיהָ דְּבַר מְאֻלִּי - אִם לְרִצּוֹנוֹ<sup>21</sup>, פְּסוּלָה, שְׁנֵאֲמַר<sup>22</sup>: "אֲשֶׁר לֹא**

**עָבַד בָּהּ" - שְׂאֵם עָבַד בָּהּ לְרִצּוֹנוֹ, הָרִי זֶה כְּמִי שֶׁעָבַד בָּהּ<sup>23</sup>. לְפִיכֶן, אִם שָׁכַן עָלֶיהָ הָעוֹף - כְּשֶׁרָהּ מֵא; עָלָה עָלֶיהָ [שור] זָכָר מִכּ - פְּסוּלָה מִג; וְאִין • צִרִּיךְ לִזְמֹר שֶׁהַמַּעֲבָרַת פְּסוּלָה מִד.**

(לט) של בעל הפרה. (מ) בפסוק לא נאמר 'אשר לא עבד בה' אלא 'אשר לא עבד בה', ומכך לומדים אשר אף מלאכה שנעשתה בפרה מאליה פוסלת את הפרה אם היא נעשתה לרצון הבעלים. (מא) כי הדבר לא נעשה ברצון הבעלים. (מב) אף אם הדבר לא נעשה בידעת הבעלים. (מג) אם הפרה האדומה תהיה כשרה, בעל הפרה יהיה מעוניין שיעלה עליה זכר על מנת שהפרה תלד ומספר הפרות האדומות שבבעלותו יגדל. מסיבה זו הפרה האדומה נפסלת, ולמעשה בעל הפרה מפסיד כסף רב בהתאם למחיר היקר של פרה אדומה. (מד) כי בוודאי עלה עליה זכר ברצון הבעלים.

**הַכְּנִיסָה לְרִבְקָה<sup>24</sup>, וְדָשָׁה מְאֻלָּה - כְּשֶׁרָה; הַכְּנִיסָה כְּדִי שְׁתִּינֵק וְתִדּוּשׁ - פְּסוּלָה מִג, שֶׁהָרִי עָשִׂת לְרִצּוֹנוֹ<sup>25</sup>. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בָּזָה.**

(מה) רבקה הן זוג פרות הקשורות יחד ודשות את התבואה. במקרה זה, בעל הפרה הצמיד אותה לפרה אחרת אך לא התכוון שהן ידושו את התבואה. (מו) למרות שהיניקה היא לצורך הפרה. (מז) דישא שנעשתה לצורכו של הבעלים.

**ז. פָּרָה שְׁנוּלָד בָּהּ פְּסוּל, תִּפְדֶּה מִכּ. וְכֵן אִם מֵתָה, תִּפְדֶּה מִפְּנֵי עוֹרָהּ מִט; אֲבָל לֹא לְהֶאֱכִיל בְּשָׂרָהּ לְכִלְבִּים.**

(מח) קדשי מזבח שנפסלו לא ניתן לפדות אותם בכסף או בהמה אחרת, אך פרה אדומה נחשבת כקדשי בדיק הבית כמבואר בהלכה הקודמת ולכן ניתן לפדותה. (מט) על מנת שיוכלו להשתמש בעור הפרה לצרכים שונים.

**ט. נִשְׁחָטָה לְשֵׁם חֲלִין - תִּפְדֶּה, וְאִינָה מִכְפָּרָת<sup>26</sup>; נִשְׁחָטָה עַל גִּב מַעֲרִכָתָהּ<sup>27</sup>, אִין לָהּ פְּדִיּוֹן עוֹלָמִית<sup>28</sup>.**

(נ) לא ניתן להשתמש בפרה זו למצוות פרה אדומה. (נא) במקום המיועד לשחיתתה ושריפתה, כמבואר בפרק ג.

7. שם. 8. במדבר-חוקת, יט, ג. 9. במדבר-חוקת, יט, פסוקים: ט, יח.

## ~ יום שישי כ"ו אלול ~

### פרק ב

חומרות הקיימות בפרה אדומה.

**א. מעלות** [חומרות] **יתרות עשו בטְהֵרַת פָּרָה** אֲדָמָה, וְהִרְחָקוֹת גְּדוּלוֹת הִרְחִיקוּ מִטְּמֵאֵת הַמֵּת בְּכָל מַעֲשֵׂיהָ; מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּשֶׁרָה בְּטְבוּלֵי יוֹם, חָשׂוּ שֶׁמָּא יָבוֹאוּ לְזַלֵּזֶל בָּהּ. וּמִפְּנֵי זֶה, כְּשֶׁמִּפְרִישִׁין הַפֶּהָן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ<sup>א</sup>, מִפְּרִישִׁין אוֹתוֹ לְלִשְׁכָּה מוֹכֶנֶת בַּעֲזָרָה, וּבֵית אֶבֶן הֵיחָה נִקְרָאת, מִפְּנֵי שֶׁכָּל כָּלֶיהָ כָּלִי אֲבָנִים שְׂאִין מִקְבְּלִין טְמֵאָה; וּבְכָלִי הָאֶבֶן הִיא מִשְׁתַּמֵּשׁ כָּל שְׂבַעַת יְמֵי הַהִפְרָשָׁה. וְלֹא הָיוּ אֲחֵיו הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ, כְּדִי לְהַרְבוֹת<sup>ב</sup> בְּטָהֳרָתוֹ<sup>ב</sup>.

**א** כמבואר בהלכה הבאה. **ב** כדי לא לטמא אותו על ידי נגיעתם.

**ב. שְׂבַעַת יָמִים קִדְּם שְׁרַפַּת הַפָּרָה, מִפְּרִישִׁין כֶּהֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ מִבֵּיתוֹ - כְּשֶׁם שֶׁמִּפְרִישִׁין כֶּהֵן גְּדוֹל לַעֲבוֹדַת יוֹם הַכַּפּוּרִים; וְדָבָר זֶה, קִבְּלָה מִמּוֹשֶׁה רַבֵּנוּ. וְכֵן מִפְּרִישִׁין אוֹתוֹ מֵאַשְׁתּוֹ** [שבעה ימים] **- שֶׁמָּא תִמָּצֵא נִדָּה, וְיִהְיֶה טָמֵא שְׂבַעַת יָמִים.**

**ג** כדין בועל נידה, כמבואר בהלכות מטמאי משכב ומושב.

**ג. הַלִּשְׁכָּה שֶׁהִיא יוֹשֵׁב בָּהּ כָּל שְׂבַעַת, צְפוּנִית מְזֻרְחִית הֵיחָה, כְּדִי לְהַזְכִּירוֹ שֶׁזֶּה בַּחֲטָאת הַנִּשְׁחָטָה בַּצְּפוּן, אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא נִשְׁחָטָה בַּחוּץ<sup>ה</sup>.**

**ד** פרה אדומה נחשבת כחטאת הנשחטת בחלק הצפוני של העזרה. **ה** למרות שפרה אדומה נשחטת מחוץ לבית המקדש, כמבואר בפרק הבא.

**ד. כָּל יוֹם וְיוֹם מִשְׂבַּעַת יְמֵי הַהִפְרָשָׁה, מִזִּין עָלָיו מִי חֲטָאֵי, שֶׁמָּא נִטְמָא לָמֵת, וְהוּא לֹא יִדְעִי; חוּץ מִיּוֹם רְבִיעִי לַהִפְרָשָׁה, שְׂאִינוּ צָרִיךְ הִזָּאָה, לְפִי שֶׁאֵי אֶפְשָׁר שֶׁהִיא לֹא שְׂלִישִׁי לְטִמְאָתָהּ<sup>ו</sup> וְלֹא שְׂבִיעִי -** [משום] **שְׂאִין הִזָּאָה בְּשְׂבִיעִי עוֹלָה מִשּׁוֹם** [נחשבת] **הִזָּיָה שְׂבִיעִי, עַד שִׁזְזָה בְּשְׂלִישִׁי מִלְּפָנֶיהָ<sup>ז</sup>. וּמִן הַדִּין הִיא שְׂאִינוּ צָרִיךְ הִזָּאָה אֲלֵא בְּשְׂלִישִׁי**

**טו.** הַחוּתָף שְׂפּוּפֶרֶת שֶׁל קֶנֶה [על מנת] לְהַנִּיחַ בָּהּ אֶפֶר חֲטָאֵי<sup>ח</sup> - יִטְמָא אוֹתָהּ<sup>ט</sup> וְיִטְבִּילָנָה, וְאַחֵר כֶּף נִיחַ בָּהּ<sup>י</sup>. וְהַחוּתָף אֵת הַשְּׂפּוּפֶרֶת וְהַמְטְבִּילָה - טְעוֹן טְבִילָה, מִפְּנֵי שֶׁשְּׂפָאָהּ כְּטָמֵא מֵת בְּשְׂבִיעִי שְׂלוֹשָׁ<sup>י</sup>; וּלְפִיכָךְ אֵינָה צְרִיכָה הִזָּאָה שְׂלִישִׁי וּשְׂבִיעִי<sup>יב</sup>, אֲלֵא מִטְמָאָה<sup>יג</sup> - כְּדִי לְהִרְאוֹת לַצְּדוּקִין, וּמִטְבִּילָה וְנוֹתֵן בָּהּ<sup>יד</sup>.

**טז** אפר הפרה האדומה הנקראת בתורה 'חטאת' כמבואר בהלכה ז. **טז** בשרץ הטמא מהתורה. **ע** את אפר הפרה האדומה לפני שקיעת החמה. **עא** אדם הנוגע במת נטמא לשבעה ימים, ועל מנת לטהרו יש להזות עליו מאפר הפרה האדומה ביום השלישי וביום השביעי לטומאתו ולאחר מכן עליו לטבול ולהמתין עד שקיעת החמה. מפני חומרתה של פרה אדומה, חכמים גזרו שכל הכלים נחשבים לגבי פרה אדומה כטמא מת ביום השביעי לטומאתו (אף אם הכלים לא נטמאו כלל), ולכן אף השפופרת המיועדת לאפר הפרה נחשבת כטמא מת ביום השביעי וטעונה טבילה והמתנה עד שקיעת החמה על מנת שיוכלו להניח בה את אפר הפרה. כתוצאה מכך, אף האדם החותך והמטביל את השפופרת נטמא ממנה וחייב לטבול על מנת להיטהר מטומאתו. **עב** כי חכמים גזרו שהשפופרת תיחשב רק כטמא מת ביום השביעי, כמבואר בהערה הקודמת. **עג** למרות שהשפופרת נחשבת מדרבנן כטמא מת ביום השביעי, יש לטמא אותה בטומאה נוספת המטמאת מהתורה, כמו שרץ, כמבואר בתחילת ההלכה. **עד** הצדוקים אינם מאמינים בדברי חכמים ולכן מבחינתם השפופרת לא נחשבת כטמא מת ביום השביעי, וממילא, השימוש בשפופרת יכול להוות הוכחה אשר מעשה הפרה כשר רק בכלים טהורים לחלוטין. מסיבה זו, יש לטמא את השפופרת בטומאה המטמאת מהתורה אשר בה הצדוקים מאמינים, להטביל אותה ולהניח בה את אפר הפרה לפני שקיעת החמה. כך יהיה מוכח אף לצדוקים אשר מעשה הפרה כשר בטבול יום ויתבטלו דבריהם.



מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**וְשָׁבִיעִי לְהַפְרָשָׁה בְּלִבְדִּי, וְזֶה שְׁמִזִּין יוֹם אַחֵר יוֹם - מַעֲלָה יִתְּרָה עָשׂוּ בַּפֶּרָה.**  
**אֵלָּא אָדָם שְׁלֹא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם, שְׁהַמְזָה צָרִיךְ שִׁיחָה טָהוֹר; וְאִם תֹּאמַר, יֵזֶה עָלָיו אִישׁ שֶׁנִּטְמָא וְהֵזֶה עָלָיו יי - שְׁמָא זֶה שֶׁהֵזֶה עָלָיו לֹא הָיָה טָהוֹר מִטְּמֵאָת מֵת יי. וְכֵן הַכִּלִּים שֶׁמִּמְלָאִין בָּהֶן [מִים] וּמִקְדָּשֵׁינָּה לְהַזוֹת עַל הַפֶּה הַשּׁוֹרֵף [את הַפֶּה] - כָּלָם כָּלִי אֲבָנִים הֵיוּ, שְׁאִין מִקְבְּלִין טְמָאָה. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, מַעֲלוֹת יִתְּרוֹת הֵן שֶׁעָשׂוּ בָּהּ.**

(יג) ונטהר מטומאת מת. (יד) וממילא, ההזאה עליו לא הייתה הזאה כשרה והאדם נותר בטומאתו. (טו) מניחים בתוכם את אפר הפרה האדומה יחד עם המים.

**וְכִיצַד יִמְצָא אִישׁ שְׁלֹא נִטְמָא בְּמַת מַעוֹלָם? חֲצֵרוֹת הֵיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, בְּנוֹיוֹת עַל גְּבֵי הַסֵּלַע, וְתַחְתֵּיהֶן חֲלוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם יי; וְהָיוּ מְבִיאִין נָשִׁים עֲבֻרוֹת, וְיוֹלְדוֹת שָׁם, וּמִגְדָּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶם.**

(טז) קבר התהום הוא קבר הנמצא בעומק האדמה. כאשר יש קבר בעומק האדמה, טומאת הקבר מתפשטת ומטמאת אף את הקרקע שמעל הקבר, אך כאשר יש חלל טפח מעל הקבר, הטומאה לא מתפשטת לקרקע שמעל הקבר כמבואר בהלכות טומאת מת. מכיוון שחכמים רצו למנוע כל אפשרות של טומאה בחצרות, הם בנו את החצרות מעל חלל טפח, וממילא אף אם יהיו קברים תחתיהן, הטומאה לא מתפשטת לחצרות.

**וְכִשְׁרִיצוֹ לְהַזוֹת עַל הַפֶּה הַשּׁוֹרֵף, מְבִיאִין שְׁוֹרִים - מִפְּנֵי שֶׁפִּרְשִׁיהֶם נִפְחוּת יי - וּמִנִּיחִין עַל גְּבֵיהֶן דָּלָתוֹת, וְיוֹשְׁבֵינָה הַתִּינוּקוֹת עַל גְּבֵי הַדָּלָתוֹת, כְּדִי שִׁיחָה אֶחָל מִבְּדִיל בֵּינָם לְבֵין הָאָרֶץ, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם יי; וְכּוֹסוֹת שֶׁל אֲבָנִי בָּדָם, וְהוֹלְכִין עַד לְשִׁילּוּחַ. הַגִּיעוּ עַד לְשִׁילּוּחַ, יוֹרְדִין שָׁם כֹּא וּמִמְלָאִין [מִים] - שְׁאִין לְחַשׁ שָׁם מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם, שְׁאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְקַבֵּר בְּנִהְרוֹת יי; וְעוֹלִין, וְיוֹשְׁבֵין עַל גְּבֵי הַדָּלָתוֹת.**

(יז) כאשר התינוקות הולכים למקום מילוי המים והזאתם על הכהן הם עוברים במקומות שאין חלל תחתיהם, וממילא ייתכן שהם יעברו מעל קבר הנמצא בעומק האדמה וייטמאו ממנו. על מנת למנוע חשש זה, התינוקות היו יושבים על גבי שוורים שהכרס שלהם רחבה, וממילא כל האיברים של התינוקות נמצאים על גבי השור החוצץ בפני הטומאה ולא מאהילים על הקרקע. (יח) על מנת להפחית ולמעט יותר כל אפשרות של טומאת התינוקות, התינוקות לא היו

(ו) מים המעורבים עם אפר פרה אדומה. בהלכה זו נקראים מים אלו 'מי חטאת' ובהמשך ההלכות הם נקראים לעיתים 'מים מקודשים'. (ז) וממילא, ייתכן שכל יום הוא היום השלישי לטומאתו, וטמא מת צריך הזאה ביום השלישי והשביעי. (ח) לא ייתכן שהיום הרביעי להפרשתו יהיה היום השלישי לטומאתו, כי הפרישו אותו מביתו שלושה ימים לפני כן ובוודאי הקפידו שהוא לא ייטמא. (ט) בין ההזאה הראשונה להזאה השנייה מוכרח להיות הפרש של ארבעה ימים. וממילא, ההזאה ביום הרביעי להפרשתו לא יכולה להיחשב כהזאה ביום השביעי לטומאתו מכיוון שלא היוזו עליו ארבעה ימים לפני כן. אולם, שלושת הימים הראשונים להפרשתו יכולים להיות היום השלישי לטומאתו (כי לא הפרישו אותו מביתו שלושה ימים לפניו), ושלושת הימים האחרונים להפרשתו יכולים להיחשב כיום השביעי לטומאתו (כי היוזו עליו ארבעה ימים לפני כל יום מהם), ולכן מזים עליו מי חטאת בכל יום מלבד היום הרביעי להפרשתו. (י) כמו כל אדם שנטמא במת.

**ה. בְּרִבְעֵי בִשְׁבַת הָיוּ מִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ, כְּדִי שִׁיחֹל רְבִיעִי שְׁלֹו לְהִיּוֹת בְּשַׁבָּת; שֶׁהֵיזָה אֵינָה דוֹחָה שַׁבָּת, וּבְרִבְעִי אֵינֹו צָרִיךְ הִזָּה.**

**ו. בְּכָל יוֹם וְיוֹם מִיָּמֵי הַהַפְרָשָׁה שְׁמִזִּין עָלָיו בָּהֶן, מִזִּין עָלָיו מֵאֶפֶר פָּרָה מִן הַפְּרוֹת שֶׁנִּשְׁרְפוּ כְּכָרִי; וְאִם לֹא הָיָה שָׁם אֵלָּא אֶפֶר פָּרָה אַחַת בְּלִבְדִּי, מִזִּין מִמֶּנּוּ עָלָיו כָּל הַשָּׁשָׁה יי.**

(יא) מכל אפר הפרות האדומות שעשו, היו שומרים אפר, ומאפר כל הפרות היו מזין על הכהן שהופרש מביתו. (יב) כל שבעת ימי ההפרשה מלבד היום הרביעי, כמבואר בהלכה ד.

#### ~ נקודות משיחות קודש ~

"וְאִם לֹא הָיָה שָׁם אֵלָּא אֶפֶר פָּרָה אַחַת בְּלִבְדִּי, מִזִּין מִמֶּנּוּ עָלָיו כָּל הַשָּׁשָׁה".

הנה אמרו חז"ל "שכל הפרות בטילות, ושלך קיימת". וענין זה מדויק בלשון המשנה "לא מצאו משבע עושין משש, מחמש, מארבע, משלוש, משתים ומאחת, ומי עשאן: הראשונה עשה משה כו'" היינו שאפר פרתו של משה קיים לעד.

לקו"ש חלק ל"ג ע' 127 והערה 3, מתוך רמב"ם "פרדס המלך".

**ז. כְּשֶׁמִּזִּין עָלָיו בִּיָּמֵי הַהַפְרָשָׁה, אֵין מִזָּה עָלָיו**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**והפָּרָה וְהַשּׁוֹרֶף וְכָל הַמְּסַעְדִּין בְּשִׁרְפָתָהּ, יוֹצֵאִין מִהֵרָה הַבֵּית לָהֵר הַמִּשְׁחָה עַל גִּבִּי כֶּבֶשׂ זֶה.**

(א) מכיוון שרגלי הכיפה העליונה נמצאות על גג הכיפות שתחתיה, יש חלל מתחת הכיפה העליונה. וממילא, אין חשש שמא יש קבר בעומק האדמה המטמא את הכיפה כמבואר בפרק הקודם בהלכה ז לגבי החצרות והר הבית. (ב) מקום הטבילה היה מיועד עבור הכהן השורף את הפרה לאחר שבית דין היו מטמאים אותו, כמבואר בפרק א הלכה יד.

**ב. בַּיָּצֵד שׁוֹרְפִין אוֹתָהּ? זָקְנִי יִשְׂרָאֵל הִיוּ מְקַדְּמִין בְּרִגְלֵיהֶן לָהֵר הַמִּשְׁחָה, וּבֵית הַטְּבִילָה הָיָה שָׁם; וְכֵן וְהַמְּסַעְדִּין בְּשִׁרְפָתָהּ וְהַפָּרָה יוֹצֵאִין עַל הַכֶּבֶשׂ, וּבָאִין לָהֵר הַמִּשְׁחָה. וּמִטְמְאִין אֶת הַפֶּהֶן, וְסוֹמְכִין הַזָּקָנִים יְדֵיהֶם עַל הַפֶּהֶן, וְאוֹמְרִין לוֹ: 'טָבַל אַחַת'. וְאִם הָיָה פֶּהֶן גָּדוֹל, אוֹמְרִין לוֹ: 'אִישִׁי פֶּהֶן גָּדוֹל, טָבַל אַחַת'.**

(ג) מגיעים להר המשחה לפני הכהן השורף את הפרה. (ד) כינוי לאדם מכובד.

**יֵרֵד וְטָבַל, עֲלֶה וְנִסְתַּפַּג. וְעֲצִים מְסַדְּרִין הִיוּ שָׁם, עֲצֵי אֲרָזִים אֲרָנִים וּבְרוֹשִׁים, וְעֲצֵי תְּאֵנָה חִלְקָהּ. וְעוֹשִׂין [מהעצים] מַעֲרָכָה כְּמִין מְגִדְלִי, וּמִפְתָּחִין [עוֹשִׂים] בָּהּ חִלּוֹנוֹת [חללים פנימיים], כְּדִי שִׁתְּהִיָּה הָאוֹר [האש] מְלַכְכֶּת [מתחזקת] בָּהֶן; וּמִרְאֵה הַמַּעֲרָכָה בְּמַעֲרָב.**

(ה) עצים ללא חורים. (ו) רחב מלמטה וצר מלמעלה. (ז) הצד שבו מדליקים את האש.

**וְכוֹפְתִין אֶת הַפָּרָה בְּחֶבֶל שֶׁל מָגֵג (=מִין קֶנֶת), וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ עַל גִּבִּי הַמַּעֲרָכָה, רֹאשָׁהּ לְדָרוֹם וּפְנֵיהָ לַמַּעֲרָב. וְהַפֶּהֶן עוֹמֵד בְּמִזְרָח, וּפְנֵיו לַמַּעֲרָב, שׁוֹחֵט בִּימִינוֹ, וּמְקַבֵּל הַדָּם בְּשִׂמְלָאוֹ. וּמִזְהָר**

השגת הראב"ד

ומקבל הדם בשמאלו א"א אמת הוא זה שהיה מקבל ביד שהרי אמרו גמר מלהוות מקנה ידו בגופה של פרה לא גמר מקנה אצבעו בשפת מזרק אלמא בידו מקבל אבל לא שמענו שפסל בכלי וכשנגמרה הפסולין של פרה פ"ד לא מנה את זה לא במשנה ולא בתוספתא ובספרי אמרו מדמה באצבעו מצותה מצות יד ולא מצות כלי ואני תמה על זה המדרש שהרי בפר כהן משוח כתיב ולקח הכהן המשיח מדם הפר באצבעו ודרשין נאמר כאן לקיחה ונאמר להלן לקיחה מה להלן בכלי וכו' וכן בכל חטאות כתיב מדמה באצבעו ובעיני כלי אבל מצותה מצות יד אמרו ולא עכוב תדע שהרי אמרו לא גמר מקנה אצבעו בשפת מזרק ולדבריו מזרק מאי בעי התם ונראה לי שאי אפשר שלא יקבל במזרק ולא להוות ממנו אלא להביאו לשריפתה שצריך לשרוף את כולה דם ובשר ועור ופרש מ"מ המדרש לא ידעתי מאין הוציאו.

יושבים על השוורים עצמם אלא על גבי דלתות המונחות על השוורים. וממילא, אף אם יהיה קבר בקרקע עליה יעברו התינוקות, הדלת תחצוץ בין התינוקות לבין הקרקע. (ט) שאינן מקבלות טומאה. (כ) נהר סמוך לירושלים, על מנת למלא ממנו מים ולערב אותם לאחר מכן עם אפר הפרה האדומה. (כא) מהשוורים לשפת הנהר. (כב) אין חשש שמא יש קבר בעומק האדמה בשפת הנהר, מכיוון שאנשים לא קוברים מתים בנהרות.

**וְהוֹלִכִין עַד שְׁמִינִיעִין לָהֵר הַבֵּית. הִגִּיעוּ לָהֵר הַבֵּית, יוֹרְדִין וּמַהֲלִכִין עַל רִגְלֵיהֶן, מִפְּנֵי שֶׁכָּל הָרַ הַבֵּית וְהַעֲזָרוֹת, תַּחְתֵּיהֶן הָיָה חִלּוּל מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם; וּמַהֲלִכִין עַד פֶּתַח הָעֲזָרָה, וּבִפְתַּח הָעֲזָרָה הָיָה קָלָל [כ=] שֶׁל אָפֶר. נוֹטְלִין הָאָפֶר, וְנוֹתְנִין בְּמִים שְׁבֻסוֹסוֹת, וּמַזִּין<sup>כ</sup> עַל הַפֶּהֶן שְׁשׁוֹרֶף.**

(כג) את האפר המעורב במים.

**וּמִטְבִּילִין הִיוּ אֶת הַתִּינוּקוֹת שְׁמִמְלֵאִין וּמְקַדְּשִׁין וּמַזִּין עַל הַשּׁוֹרֶף, שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהָן טְהוֹרִין מִטְּמֵאֵת הַמֵּת - שְׂמָא נִטְמָא בְּטִמְאָה אַחֶרֶת.**

**ח. תִּינוּק שְׁטָבַל [על מנת] לְמַלֵּאת וּלְהַזוֹת - לֹא יִמְלֵא בְּכִלְיוֹ תִּינוּק אַחֵר, אֶף עַל פִּי שְׁטָבַל; וְתִינוּק שְׁטָבַל לְהַזוֹת עַל פֶּהֶן זֶה - אֵינוֹ מִזְהָ עַל פֶּהֶן אַחֵר, עַד שִׁיטְבַל לְשֵׁם מַעֲשֵׂה זֶה הַפֶּהֶן. וְכֵן כָּלִים שְׁטֵהָרוּם לַחֲטָאֵת [פרה אדומה] זו - לֹא יִתְעַסְקוּ בָּהֶם בְּפָרָה אַחֶרֶת, עַד שִׁיטְבִּילוּם לְשִׁמָּה. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ, מַעֲלֹת יִתְרוֹת בְּפָרָה.**

## פֶּרֶק ג'

דיני שריפת הפרה, שמירת האפר לאחר השריפה ומספר הפרות שנעשו במשך הדורות.

**א. אֵין שׁוֹרְפִין אֶת הַפָּרָה אֶלָּא חוּץ לָהֵר הַבֵּית, שְׁנַאֲמַר<sup>10</sup>: "וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה"; וּבִהֵר הַמִּשְׁחָה [=הימים] הִיוּ שׁוֹרְפִין אוֹתָהּ. וְכֶבֶשׂ [=גֶּשֶׁר] הִיוּ עוֹשִׂין מִהֵרָה הַבֵּית לָהֵר הַמִּשְׁחָה, וְתַחְתֵּיו בִּנְיָן [היו בניית] כְּפִין כְּפִין [=קשתות], וְכִפָּה עַל כָּל שְׁנֵי כְּפִין, כְּדִי שִׁיְהִיו שְׁנֵי רִגְלֵי הַכִּפָּה [העליונה] עַל גִּבִּי שְׁנֵי כְּפִין שְׁתַּחֲתִיָּה, כְּדִי שִׁיְהִיָּה תַּחַת הַכָּל חִלּוּל - מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם". אֶף מְקוֹם שִׁרְפָתָהּ וּמְקוֹם הַטְּבִילָה שִׁיְהִיו בִּהֵר הַמִּשְׁחָה - תַּחְתֵּיהֶן חִלּוּל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם.**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

הָאֵזוֹב וְהָאֶרֶז וְהַתּוֹלַעַת, שֶׁלִּשְׁתֵּן מֵעֵבֶבֶן זֶה אֵת זֶה.<sup>11</sup> וְכוּרֶךְ הָאֵזוֹב עִם הָאֶרֶז בְּלִשׁוֹן שֶׁל שְׁנֵי, וּמִשְׁלִיף אֶל תּוֹךְ בִּטְנָה - שְׁנֵאמָר:<sup>12</sup> "וְהַשְּׁלִיף אֶל תּוֹךְ שְׂרֶפֶת הַפֶּרֶה". וְאֵינוֹ מִשְׁלִיף קֹדֶם שִׁינַּת הָאוֹר בְּרֶבֶה, וְלֹא אַחֵר שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר; וְאִם הַשְּׁלִיף, פְּסוּלָה, שְׁנֵאמָר: "אֶל תּוֹךְ שְׂרֶפֶת" - לֹא קֹדֶם שִׁינַּת הָאוֹר בְּרֶבֶה, וְלֹא אַחֵר שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר.

(יג) אם אחד מהם חסר, הפרה פסולה.

בֵּין שֶׁהַשְּׁלִיף שֶׁלִּשְׁתֵּן כְּאַחַת, בֵּין שֶׁהַשְּׁלִיף זֶה אַחֵר זֶה, בֵּין שֶׁהַשְּׁלִיף לְתוֹךְ גּוֹפָה, אוֹ לְתוֹךְ שְׂרֶפֶתָהּ, בֵּין שֶׁנִּקְרָעָה <sup>[גוף הפרה]</sup> מֵאִלֶּיהָ וְאַחֵר כִּף הַשְּׁלִיף, בֵּין שֶׁקָּרַעָה בִּידוֹ אוֹ בְּכַלִּי - כְּשֶׁרָה.

ג. נִגְמְרָה שְׂרֶפֶתָהּ - חוֹבְטִין אוֹתָהּ בְּמַקְלֹת, הִיא <sup>ש</sup> וְכָל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה שֶׁנִּשְׂרָפָה בָּהֶן, וְכוּכָרִים <sup>[מנפים]</sup> אֵת הַכָּל בְּכַבְרוֹת <sup>[נפות]</sup>. וְכָל שְׁחֹרֵי שְׁאֵפֶשֶׁר שִׁינַּת שֶׁיִּהְיֶה אֶפֶר, בֵּין מִבְּשָׂרָהּ בֵּין מִן הָעֲצִים - בּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ עַד שִׁיַּעֲשֶׂה אֶפֶר; וְשֹׁאֵין בּוֹ אֶפֶר, מְנִיחִין אוֹתוֹ. וְכָל עֲצָם מַעֲצָמֶיהָ שֶׁנִּשְׁאָר בְּלֹא שְׂרָפָה - בֵּין כִּף וּבֵין כִּף <sup>טו</sup> הִיא נִכְתָּשׁ.

(יד) גחל או חלק מהפרה שנשרף ונהיה כפחם. (טו) בין אם יש אפשרות לעשות ממנו אפר ובין אם אין אפשרות כזאת.

ד. אֵין מְכַנִּיסִין מֵאֶפְרָה כְּלוּם לְהַנִּיחוֹ בַּעֲזָרָה, שְׁנֵאמָר בּוֹ<sup>12</sup>: "וְהַנִּיחַ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה". וְשִׁלְשָׁה חֲלָקִים הֵיוּ חוֹלְקִין אֵת כָּל אֶפְרָה - אֶחָד נֶתֶן בַּחֲלִיל<sup>טו</sup>, וְאֶחָד בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמְרוֹת <sup>[של הכהנים]</sup>. זֶה שֶׁמִּתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמְרוֹת, הֵיוּ הַכֹּהֲנִים <sup>[שנטמא]</sup> מְקַדְּשִׁין מִמֶּנּוּ; וְזֶה שֶׁנֶּתֶן בְּהַר הַמִּשְׁחָה, הֵיוּ יִשְׂרָאֵל <sup>[שנטמא]</sup> מְזִינִין מִמֶּנּוּ; וְזֶה שֶׁנֶּתֶן בַּחֲלִיל, הִיא מוֹכֵן <sup>[שמו]</sup> וּמַצְנֵעַ - שְׁנֵאמָר<sup>13</sup>: "וְהִיְתָה לְעֵדוּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת", מִלְּמַד שֶׁמִּצְנִיעִין מִמֶּנּוּ.

(טז) בבית המקדש הייתה גדר שהקיפה את כל העזרה, ועשר האמות הסמוכות לצד הפנימי של הגדר נקראות חיל.

וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין, <sup>ש</sup>

בְּאֵצְבָּעוֹ הַיְמָנִית מִן הָדָם שֶׁבִּכְפוֹ הַשְּׂמָאלִית, שֶׁבַע פְּעָמִים כְּנֶגֶד בֵּית קֹדֶשׁ הַקִּדְּשִׁים - עַל כָּל הַזָּאֵה, טְבִילַת אֲצִבַּע בָּדָם. וְשִׁנְרֵי הָדָם שֶׁבְּאֲצִבַּע, פְּסוּלִים לְהַזְיָה; לְפִיכָף, עַל כָּל הַזְּיָה - מִקְנָח <sup>[הכהן את]</sup> אֲצִבָּעוֹ בְּגוֹפָהּ שֶׁל פֶּרֶה.

(ח) לכיוון בית המקדש שהיה ממערב להר המשחה. (ט) ביד שמאל עצמה, ולא בכלי.

גָּמַר מִלְּהִזוּת, מִקְנָח אֵת יָדָיו בְּגוֹפָהּ שֶׁל פֶּרֶה; וַיֵּרֶד מִן הַמַּעֲרָכָה, וְהִצִּית אֵת הָאֵשׁ בְּעֵצִים קְטַנִּים, וְהַכְנִיסֵן תַּחַת עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה, וְתַתְּחִיל הָאֵשׁ בָּהּ <sup>[בפרה]</sup>. וְהִפְהֵן עוֹמֵד בְּרָחוֹק, וּמִשְׁמֹר <sup>[ממתין]</sup> לָהּ עַד שִׁינַּת הָאוֹר בְּרֶבֶה, וְתִקְרַע בִּטְנָה.

(י) שתי ידי, הימנית והשמאלית.

וְאַחֵר כִּף נוֹטֵל עֵץ אֶרֶז, וְאֵזוֹב אֵין פָּחוֹת מִשְׁפַּח, וְצָמֵר צְבוּעַ בְּתוֹלַעַת מִשְׁקַל חֲמִשָּׁה סָלְעִים, וְאוֹמֵר לְעוֹמְדִים שָׁם: 'עֵץ אֶרֶז זֶה?' 'עֵץ אֶרֶז זֶה?' 'עֵץ אֶרֶז זֶה?' 'אֵזוֹב זֶה?' 'אֵזוֹב זֶה?' 'אֵזוֹב זֶה?' 'שְׁנֵי תוֹלַעַת זֶה?' 'שְׁנֵי תוֹלַעַת זֶה?' 'שְׁנֵי תוֹלַעַת זֶה?' - שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְהֵם אוֹמְרִין לוֹ: 'הֵן! 'הֵן! 'הֵן! - שְׁלֹשָׁה פְּעָמִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

(יא) צמר צבוע בתולעת.

וְכָל כִּף לָמָּה? לְפִי שְׂמִינֵי אֶרְזִים שֶׁבַּעֲהָ הֵן, וּמִינֵי אֵזוֹב אֶרְבָּעָה. וְהַצְבוּעַ אָדָם - יֵשׁ שְׁצוֹבָעִין אוֹתוֹ בְּפּוֹאָה, וְיֵשׁ שְׁצוֹבָעִין אוֹתוֹ בְּלֶקֶא, וְיֵשׁ שְׁצוֹבָעִין אוֹתוֹ בְּתוֹלַעַת<sup>יב</sup>; וְהַתּוֹלַעַת - הִיא הַגִּרְגָּרִים הָאֲדָמִים בְּיוֹתֵר הַדּוּמִין לְגִרְעִינֵי הַחֲרוּבִים, וְהֵן כְּמוֹ הָאוֹג <sup>[מין צמח]</sup>, וְתוֹלַעַת כְּמוֹ יְתוּשׁ יֵשׁ בְּכָל גִּרְגָּר מְהֵן. לְפִיכָף מוֹדִיעַ <sup>[הכהן]</sup> לְכָל וּמַגִּילָה לָהֶן, שֶׁאֵלוֹ הֵן הַמִּינִין הָאֲמֹרִין בְּתוֹרָה. וְהָאֵזוֹב הָאֲמֹר בְּתוֹרָה - הוּא הָאֵזוֹב שְׂאוּכְלִין אוֹתוֹ בְּעֵלֵי בָתִּים, וּמִתְבָּלִין בּוֹ הַקִּדְרוֹת.

(יב) פואה, לכא ותולעת הם שלושה סוגים שונים של גוון אדום.

11. במדבר-חוקת, יט, ו. 12. במדבר-חוקת, יט, ט. 13. שם.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - יום שישי כ"ו אלול - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קמט

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

כהן גדול. (ז) אף לפי הדיעות הסוברות אשר קרבנות אחרים פסולים אם חשב בשעת שחיטתם לאכול מבושרם או לשותות מדמם. (ח) בשר הפרה ודמה לא מוקרבים כלל על גבי המזבח, ולכן המחשבה על אכילתם לא פוסלת את הפרה.

ד. קבל דמה בכלי - פסולה, שנאמר<sup>15</sup>: "ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו" - מצותה מצות יד, לא מצות כלי.

ה. הזה בכלי, אפלו אחת מהן - היתית פסולה; הזה אחת מהן בשמאל, היתית פסולה. הזה שבעה כהנים - באחת [בבת אחת], היתית פסולה; זה אחר זה, כשרה.

ט. הזאה אחת משבע ההזאות. (י) וכל אחד היזה הזאה אחת.

הזה, ולא פון פנגד ההיכל - פסולה, שנאמר<sup>16</sup>: "אל נכה פני אהל מועד" - עד שייכון פנגד ההיכל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה שלא פנגד ההיכל - פסולה, שנאמר<sup>17</sup>: "ושחט אתה לפניו".

ו. במה דברים אמורים? שהזה או שחט או שרף פנגד הדרום, או פנגד צפון, או שהיה אחריו למקדש; אבל אם עמד

בין מזרח ומערב, ופניו

השנת הראב"ד

פנגד פתח ההיכל יא - אף • על פי שלא פון פנגד פתח ההיכל בדקדוק, כשרה.

יא) אשר נמצא ממערב להר המשחה.

ז. חסר אחת מן המתנות [הזאות], פסולה. טבל שמים<sup>18</sup>, והזה אחת - היתית פסולה; טבל אחת, והזה שמים - אף על פי שלא חשב הזאה שניה<sup>19</sup>, אלא טבל והזה אחרת - היתית פסולה<sup>20</sup>.

בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו, עד שחבר הבית בשניה [בפעם השניה]: [פרה] ראשונה עשה משה רבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מצוה עד חרבן הבית; והעשירית עשה המלך המשיח, מהרה יגלה (אמן פן יהי רצון).

## פרק ד

דינים נוספים בשחיטת הפרה, שריפתה, קבלת דמה והזאתו.

א. אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר<sup>21</sup>: "ושחט אתה".

ב. לא רצת פרה לצאת [מהרפת] - אין מוציאין עמה שחרה<sup>22</sup>, שלא יאמרו: 'שחרה שחטו'; ולא אדמה<sup>23</sup>, שלא יאמרו: 'שחים שחטו'.

א) כאשר פרה מסרבת לצאת מהרפת ניתן להוציא מהרפת פרה אחרת, וכתוצאה מכך הפרה המסרבת לצאת תתפתח לצאת מהרפת. אולם, אין להוציא פרה שחורה מהרפת על מנת לפתות את הפרה האדומה לצאת מהרפת. (ב) וכן אין להוציא אף פרה אדומה על מנת לפתות פרה אדומה אחרת לצאת מהרפת.

ג. פרה שנשחטה שלא לשמה<sup>24</sup>, או שקבל או שהזה [את דמה] שלא לשמה, או לשמה ושללא לשמה<sup>25</sup>, או שלא לשמה ולשמה, או שנעשת שלא בכהן, או במחסר בגדים<sup>26</sup>, או שעשיה בבגדי זהב<sup>27</sup>, או בבגדי חל - פסולה; שחטה על מנת לאכל מבשרה, או לשתות מדמה - כשרה, לפי שלא נאמר בה "ריח ניחוח"<sup>28</sup>.

ג) התכוון בשעת שחיטת הפרה לשחוט אותה על מנת להקריב אותה על המזבח ולא עבור מצוות פרה אדומה. ד) התכוון בשעת השחיטה או בשעת קבלת דמה והזאתו לעשות זאת גם עבור מצוות פרה אדומה וגם על מנת להחשיבה כקרבן. ה) כהן שלא לבש את ארבעת הבגדים של כהן הדיוט שיש ללבושם בעת עשיית הפרה. ו) בגדי

14. במדבר-חוקת, יט, ג. 15. במדבר-חוקת, יט, ד. 16. במדבר-חוקת, יט, ד. 17. שם, פסוק ג.

הפניות לשיחות קודש

וכן... אכ"ר: גדר שייכות כל הפרות זו לזו - לקו"ש חכ"ח ע' 131. וכן... ששורפין: עיקר אפר פרה אדומה הוא למשמרת ולהצנעה. ביאור ענין פרה אדומה ע"פ פנימיות - סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 342. ותשע: לשם מה יש צורך בציון מספר הפרות שנעשו? - לקו"ש חל"ג ע' 128. והעשירית: ייחודיותו של המספר עשר ושייכותו לגאולה - לקו"ש חל"ג ע' 128. ייגלה: ביאור הלשון - לקו"ש חכ"ח ע' 135. מהרה ייגלה (אכ"ר): מה מקומה של תפילה ובקשה לספר הלכה? ! אלא שכאן מלמדנו רבינו הלכה ב"הלכות" הציפייה למשיח: אפילו בהוכחה אגבית על משיח צריכים להתעורר רגשי התחינה והציפייה לבואו! - יין מלכות סקל"ט. אכ"ר: מכאן שבברכה על הגאולה יש לחתום "אמן כן יהי רצון" - לקו"ש חל"ב ע' 195. חל"ז ע' 89. והע' 2, סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 498. והע' 59.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

עָלֶיךָ, וְשׁוֹרְפוֹ בְּמִקְוֵמוֹ; פָּקַע מִקְרָנֶיהָ, אוֹ מִטְלָפֶיהָ, אוֹ מִפְרָשָׁהּ - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר.

(י) למרות שמלכתחילה יש לשרוף את הפרה לאחר שחיתתה מבלי להפשיט ולנתח אותה. (יח) את החלק שפקע למערכה. (יט) מחוץ לאש, אך עדיין נמצא על המערכה. (כ) מביא עצים למקום בו פקע חלק מהפרה ושרוף אותו שם.

**יג.** הַפְּרָה אֵינָה נִפְסֶלֶת בְּלִינָה; לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁחָטָה הַיּוֹם, וְהָיָה דָמָהּ כְּהַלְכָתָהּ, וְנִשְׁרָפָה לְמַחֲר - כְּשֶׁרָפָה.

**יד.** שֶׁרָפָה אוֹנָן<sup>כא</sup> אוֹ מִחֹסֶר כְּפָרָה<sup>כב</sup>, כְּשֶׁרָפָה<sup>כג</sup>;

(כא) אדם שנפטר אחד מקרובי משפחתו החייב להתאבל עליהם, נקרא אונן ביום מיתתו. (כב) טמאים שטבלו במקווה אך צריכים להקריב קרבן על מנת להשלים את טהרתם, כמבואר בהלכות מחוסרי כפרה. (כג) למרות שהם פסולים להקריב קרבנות. הטעם לכך הוא מכיוון שאף טבול יום כשר בפרה כמבואר בפרק א הלכה יד, ואם כן, אונן ומחוסר כיפורים שטומאתם פחותה מטומאת טבול יום ודאי כשרים לעשיית הפרה.

**טו.** [שרפה אדם] שֶׁלֹא רָחוּץ יָדִים וְרַגְלִים כִּי - פְּסוּלָהּ, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲשִׂיהָ כְּעֵין עֲבוּדָה<sup>כד</sup>. וְהִכֵּן מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו? בְּכָלִי שֶׁרָתָה<sup>כה</sup> בְּפָנִים [בעזרתה]. וְאִם קָדַשׁ בַּחוּץ, וּמִכָּלִי חַל, אֶפְלוּ בְּמִקְדָּה [כז] שֶׁל חֶרֶשׁ - כָּשֵׁר, הוֹאִיל וְכָל מַעֲשִׂיהָ בַּחוּץ.

(כד) לפני כל עבודה בבית המקדש, היו הכהנים רוחצים ידיהם ורגליהם. (כה) מעשי הפרה דומים לעבודת הקרבנות. (כז) כלי שקידשו וייעדו אותו עבור עבודת בית המקדש.

וְכֵן כְּשֶׁמִּטְבִּילִין אֶת הַפֶּהֶן הַשּׁוֹרֵף אַחֵר שֶׁמִּטְמְאִין אוֹתוֹ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, אֵינוֹ צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְקַדְּשׁוֹ, הוֹאִיל וְכָל מַעֲשִׂיהָ בְּטָבוּלֵי יוֹם.

(כז) לרחוץ שוב את ידיו ורגליו, למרות שכהן אחר שנטמא וטבל צריך לרחוץ שוב את ידיו ורגליו.

**טז.** שֶׁרָפָה שֶׁלֹא בְּעֵצִים<sup>כח</sup>, אוֹ בְּכָל יַעֲצִים<sup>כט</sup>, אֶפְלוּ בְּקֶשׁ, וְאֶפְלוּ בְּגִבָּא [חבן] - כְּשֶׁרָפָה; וּמִצֹּתָהּ, שֶׁלֹא יִמְעַט לָהּ יַעֲצִים מִן הָרְאוּי לָהּ. אֲבָל מִרְבָּה הוּא לָהּ חִבְלֵי אֶזוּב וְאֶזוּבִיּוֹן [מיני עשב] בְּזִמָּן שֶׁרָפָתָהּ, כְּדִי לְרַבּוֹת אֶת הָעֶפֶר; וַיֵּשׁ לוֹ [רשות] לְרַבּוֹת יַעֲצִים בְּשֶׁרָפָתָהּ, עַד שֶׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר. אֲבָל מִשְׁתַּעֲשֶׂה אֶפֶר - אִם הוֹסִיף בָּהּ אֶפְלוּ עֵץ אֶחָד, הָרִי זֶה כְּמַעֲרַב אֶפֶר מִקְלָה בְּאֶפֶר הַפְּרָה<sup>ל</sup>.

(יב) טבל פעמיים את אצבעו בדם. (יג) לא החשיב אותה כאחת משבע ההזאות. (יד) כאשר ההזאה פסולה, אף הפרה עצמה פסולה.

**כיצד?** טַבַּל אֶצְבָּעוֹ טְבִילָה שְׁשִׁית, וְהָיָה שְׁשִׁית וּשְׁבִיעִית - אִף עַל פִּי שֶׁחֲזַר וְטַבַּל אֶצְבָּעוֹ וְהָיָה שְׁבִיעִית, הָיָתוֹ פְּסוּלָה. הָיָה מִטְבִּילָה שְׁבִיעִית, שְׁבִיעִית וּשְׁמִינִית - אֶפְלוּ חֲזַר וְטַבַּל טְבִילָה שְׁמִינִית וְהָיָה שְׁמִינִית, כְּשֶׁרָפָה; [משום] שֶׁכָּל שְׁמוֹסִיף עַל הַשָּׂבַע, אֵינוֹ כָּלוּם - וְהוּא [ובלבד], שִׁיחֶיהָ זֶה שֶׁהוֹסִיף כֶּהֵן אַחֵר; אֲבָל הַכֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אוֹתָהּ - אִם הוֹסִיף, פְּסוּלָה, מִפְּנֵי שֶׁנִּתְעַסַּק בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ בְּשַׁעַת שֶׁרָפָה.

השנת הראב"ד

**ח.** הוֹצִיא אֶת הָדָם חוּץ מִמַּעֲרֻכְתָּהּ, • וְהָיָה - פְּסוּלָה. **ט.** הָיָה מִדָּמָה בְּלִילָה, אֶפְלוּ הָיָה שֵׁשׁ הַיּוֹת בַּיּוֹם וְאַחַת בְּלִילָה - פְּסוּלָה.

**י.** שֶׁחָטָה חוּץ מִמָּקוֹם שֶׁרָפָתָהּ, אֶפְלוּ שֶׁחָטָה לְפָנֶיךָ מִן הַחֹמֶה<sup>טו</sup> - פְּסוּלָה.

(טו) לפנים מחומת ירושלים, שהוא מקום קדוש יותר מהר המשחה.

השנת הראב"ד

**יא.** שֶׁרָפָה • חוּץ מִמַּעֲרֻכְתָּהּ שֶׁנִּשְׁחָטָה עָלֶיהָ, אוֹ שֶׁחִלְקָהּ לְשָׁנִים וּשְׁרָפָה בְּשָׁתִי מַעֲרֻכּוֹת, אוֹ שֶׁשְׁרָפָה שְׁתֵּים [שתי פרות] בְּמַעֲרָכָה אַחַת - פְּסוּלָה; וְאִם אַחֵר שֶׁנַּעֲשֶׂת אֶפֶר - מִבִּיא אַחֶרֶת וְשׁוֹרֵף עַל גִּבָּהּ, וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ<sup>טז</sup>.

(טז) אין בכך פסול.

**יב.** הַפְּשִׁיטָה, וְנִתְחָה, וְאַחֵר כֶּן שֶׁרָפָה בְּלָה - כְּשֶׁרָפָה; • וְאִם חֹסֶר מִמֶּנָּה כָּלוּם, אֶפְלוּ מִפְּרָשָׁה [אוכל שבמעין] - פְּסוּלָה. פָּקַע [יציא מחוץ לאש] מַעוֹרָה אוֹ מִבְּשָׂרָה, אֶפְלוּ מִשְׁעָרָה, בְּזִית - יַחֲזִיר<sup>יז</sup>; וְאִם לֹא יַחֲזִיר, פְּסוּלָה. פָּקַע חוּץ לְמַעֲרֻכְתָּהּ<sup>יח</sup> - מִרְבָּה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(לה) וכל שכן אם התכוון לשחוט בהמה אחרת והכשיר אותה לאכילה בשחיתותו.

(כח) הצית את גוף הפרה. (כט) ולא השתמש בעצים המבוזרים בפרק הקודם בתחילת הלכה ב. (ל) אפר שנשרף לצורכי חולין באפר שנעשה לצורך מצוות פרה אדומה.

## ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

### פרק ה

טומאת המתעסקים בפרה אדומה, בפרים ושעירים הנשרפים והמשלח את השעיר לעזאזל.

**יז.** כל מעשה הפרה, מתחלה ועד סוף - אינו אלא ביום, ובזכרי בהנהגה<sup>א</sup>; והמלאכה פוסלת בה, עד שתעשה אפר<sup>ב</sup>. אבל משתעשה אפר - אם כנס [אסף] אפרה בלילה, או שכןסתו אשה, או שעשה מלאכה אחרת בשעת כניסתו - הרי זו פשרה.

(לא) בכהנים זכרים. אולם, שחיטת הפרה עצמה כשרה אף באדם שאינו כהן כמבואר בתחילת הלכות פסולי המוקדשין. (לב) אם הכהן השורף את הפרה עשה מלאכה אחרת לפני שהפרה נהפכה כולה לאפר, הפרה פסולה.

ומניין שאספת האפר בכל אדם מישראל, חוץ מהרש שוטה וקטן? שנאמר<sup>18</sup>: "ואסף איש טהור", מפלליג - שאינה צריכה בהן, וכאלו נאמר "אדם טהור", בין איש בין אשה.

(לג) מכך שנאמר בפסוק איש טהור ולא נאמר כהן טהור.

ומניין שהמלאכה פוסלת בה? שנאמר<sup>19</sup>: "ושחט אתה לפניו" - מפי השמועה למדו, שלא בא הפתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר בשעת שחיטתה, פסלה. ונאמר: "ושרף את הפרה לעיניו", שיהיו עיניו בה - ללמד שהמלאכה פוסלת בה משעת שחיטתה עד שתעשה אפר; וכל העוסק בשרפתה ועשה מלאכה אחרת - פסלה, עד שתעשה אפר.

**יח.** שחט את הפרה [בסכין ארוכה], ונשחטה בהמה אחרת עמה, או נתחתכה דלעת עמה - פשרה; שהרי לא נתפון למלאכה<sup>ה</sup> - אף על פי שהבהמה שנשחטה עמה פשרה לאכילה, שאין שחיטת החלין צריכה פונה; אבל אם נתפון לחתונה הדלעת<sup>ה</sup>, ונתחתכה בשעת שחיטה - פסולה, שהרי עשה עמה מלאכה.

(לד) ולא הסיח דעתו משחיטת הפרה, ולכן השחיטה כשרה.

**א.** כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, מטמאין בגדים [שעליהם] כל זמן עשייתן - שנאמר בשוחט ומשליף עץ ארז<sup>20</sup>: "וכבס בגדיו.. ורחץ בשרו", ונאמר בשורף<sup>21</sup>: "והשרף אותה - יכבס בגדיו", ונאמר<sup>22</sup>: "וכבס האסף את אפר הפרה"; מלמד שכל העוסקין בה מתחלה ועד סוף - מטמאין בגדים וטעונין טבילה והערב שמש, דין תורה; אבל המשמר אותה בשעת עשייתה, מטמא בגדים מדבריהם [מדברבן] - גזרה, שפא יזיז בה אברא.

(א) על מנת שהאבר יישרף, וממילא יהיה נחשב כמתעסק בשריפת הפרה המטמא בגדים.

**ב.** כל מקום שנאמר בתורה בטמאות "יכבס בגדיו", לא בא ללמדנו שהבגדים שעליו בלבד הם הטמאים, אלא ללמד שכל בגד או כלי שיגע בו הטמא הזה בשעת חבורו במטמאיו - הרי הם טמאים; אבל אחר שיפירש ממטמאיו, אינו מטמא בגדים.

**ביצד?** הנושא את הנבלה - אחד [ה] בגד שעליו, או כלי שיגע בו כל זמן שהוא נושא אותה - הרי הן טמאין, והרי הן ראשון לטמאה; וכן זה הנושא, הרי הוא ראשון [לטומאה]. פירש ממטמאיו, והשליף את הנבלה - הרי הוא ראשון כמות שהיה, ואם יגע בכלי או בגד - אינו מטמא אותו, [משום] שאין ולד טמאה מטמא בלים, כמו שבארנו בתחלת הספר<sup>ה</sup>. וכן כל פיוצא בנבלה.

18. במדבר-חוקת, יט, ט. 19. שם, פסוק ג. 20. במדבר-חוקת, יט, ז. 21. שם, פסוק ח. 22. שם, פסוק י.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ב) בהלכות טומאת מת פרק ה הלכה ז, אך מטמא אוכלים ומשקים.

וְהַמְהִיפָהּ בָּאֵשׁ, וְהַחֲזִיחָהּ <sup>[זוּרִי]</sup> גְּחָלִים כְּדֵי שֶׁתִּבְעַר הָאֵשׁ, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה; אֲבָל הַמַּצִּית אֶת הָאוּר לְשָׂרְפֹן, וְהַמְסַדֵּר אֶת הַמַּעֲרָכָה - טָהוֹר.

(ח) מקום השריפה של הפרים והשעירים הנמצא מחוץ לחומת ירושלים. (ט) לאחר זריקת דמם. (י) אולם אם הם נפסלו לפני זריקת דמם, שורפים אותם בהר הבית. (יא) אף אם לא אספו את האפר שלהם, כי רק בפרה אדומה יש לאסוף את האפר לאחר השריפה.

וְכֵן לְמַדּוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה, שֶׁהַנוֹשֵׂא פְּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִין לְהוֹצִיאָן לְבֵית הַדָּשָׁן לְשָׂרְפֹן - טָמֵא וּמִטְמֵא בְּגָדִים דִּין תּוֹרָה, כֹּל זֶמַן שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּהוֹלָכָתָן; וְטַעֲוִן טְבִילָה וְהַעֲרַב שְׂמֶשׁ; כְּמוֹ הַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעִזְזָל, שֶׁהוּא מִטְמֵא כֹל בְּגָד וְכָל כְּלִי שִׁינֵּעַ בּוֹ בְּכָלִים שְׁעָלָיו כֹּל זֶמַן שֶׁמִּתְעַסֵּק בְּשִׁלּוּחוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר <sup>24</sup>: "וְהַמְשַׁלַּח אֶת הַשְּׁעִיר לְעִזְזָל - יִכְבֵּס בְּגָדָיו".

ה. מֵאֵימָתִי מִטְמֵאִין בְּגָדִים, הַנוֹשֵׂאִין פְּרִים וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִים? מִשִּׁינֵּעֵם בָּהֶם חוּץ לְחוֹמַת הָעִזָּרָה. נִשְׂאוֹם בְּמוֹטוֹת, וְיִצְאוּ מִקְצַת הַנוֹשֵׂאִים חוּץ לְחוֹמַת הָעִזָּרָה, וְהַאֲחִירֹנִים לֹא יֵצְאוּ - אֱלֹו שִׁינֵּעֵם, מִטְמֵאִין בְּגָדִים; וְאֱלֹו שֶׁעֲדִין לֹא יֵצְאוּ, אֵינָן מִטְמֵאִין בְּגָדִים עַד שִׁינֵּעֵם.

יֵצְאוּ • <sup>[הפרים]</sup> וְחִזְרוּ

לְעִזָּרָה - הַנוֹשֵׂא אוֹתָן

בְּעִזָּרָה <sup>כ</sup>, טָהוֹר עַד

שִׁינֵּעַ בָּהֶן. הֵיךְ עוֹמֵד

חוּץ לְעִזָּרָה, וּמוֹשֵׁף

אוֹתָן מִשֶּׁם <sup>[מהעזרה]</sup>

מֵאַחֵר שֶׁחֲזְרוּ - הוֹאִיל

וְכִבֵּר יֵצְאוּ לְחוּץ, וְהִי

זֶה הַמוֹשֵׁף אוֹתָן בַּחוּץ -

הִי הוּא סֶפֶק טָמֵא.

(יב) אדם אחר שלא נשא

אותם מחוץ לעזרה.

ו. וּמֵאֵימָתִי מִטְמֵא

בְּגָדִים, הַמְשַׁלַּח אֶת

הַשְּׁעִיר <sup>[לעזאזל]</sup>? מִשִּׁינֵּעַ

השגת הראב"ד

יצאו וחזרו לעזרה א"א הסוגיא שלהם פרק טבול יום כך היא בעי ר"א יצאו וחזרו מהו כיון דנפקו איטמו להו או דילמא כיון דהדרור הדור ת"ש היו סובלין אותם במוטות וכי' האחרונים אין מטמו בגדים עד שיצאו ואי ס"ד כיון דנפקו איטמו הנך דגואי נמי ליטמו אמר רבינא הא כתיב ואחר יבא אל המחנה וליכא אלא ר"א חייכי בעי לה כגון דנקיטי להו בקולרי נכך היא הסוגיא ולפי פירושה צריך להיות כיון דנפקי מיטמו כי הוא מפרש הסוגיא על פרים הנשרפים אם הם מטמאים את נושאייהם בעזרה אחר שיצאו בתחלה אבל לפי הסוגיא שלנו אינו שואל אלא על אותם האנשים עצמם שהוציאום והחזירו אם הועיל להם החזרה שלא יטמאו ומה שאמר ונפקי להו בקולרי' לפי זה העניין צריך פירוש אחר אבל באמת הסוגיא שלו והפירוש שכתב הוא נוח לי משלנו.

וְכֵן כֹּל הַעוֹסְקִין בַּפֶּרָה - אִם נָגַע בְּבָגֶד אוֹ בְּכָלִי בִשְׁעַת שְׁחִיטָה אוֹ בִשְׁעַת שְׂרָפָה - הִרִי הֵן טָמֵאִין; אֲבָל אַחֵר שִׁיפֶּרֶשׁ מִמַּעֲשֵׂיהָ - אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא טָבֵל - אִם נָגַע בְּכָלִי, אֵינּוּ מִטְמֵאוּ; מִפְּנֵי שֶׁהוּא וְלֹד טְמֵאָה. וְהַפֶּרָה עֲצָמָה אֵינָה מִטְמֵאָה, לֹא אָדָם וְלֹא בָלִים שֶׁנִּגְעוּ בָּהּ; אֲלֵא הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ בְּלִבָּד - הוּא הַטְּמֵא וְטַעֲוִן טְבִילָה, וּמִטְמֵא בְּגָדִים כֹּל זֶמַן שֶׁעוֹסֵק בָּהּ.

ג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזֶמַן שֶׁנִּשְׂרַפְתָּ מִמַּעֲוָתָה. אֲבָל אִם נִפְסָלָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ טָהוֹר. אֲרַע פְּסוּל בִּשְׁחִיטָתָה, אֵינָה מִטְמֵאָה בְּגָדִים. אֲרַע בְּהִזְיָתָה פְּסוּל - כֹּל הַעוֹסֵק בָּהּ לִפְנֵי פְּסוּלָהּ, מִטְמֵא בְּגָדִים; לְאַחֵר פְּסוּלָהּ, אֵינּוּ מִטְמֵא בְּגָדִים.

ג) כלל, כי אף עבודה בה לא נעשתה כמצוותה. (ד) ונשאר בטומאתו למרות שהפרה נפסלה בהזאת דמה.

ד. הַשְּׁלִים לִכְנֵס אֶת אֶפְרָה - הַמִּתְעַסֵּק בָּהּ אַחֵר בֶּן בְּחִלּוּק הָאָפֶר אוֹ הַבְּעֻנְעָתוֹ, וְכֵן הַנוֹגֵעַ בּוֹ - טָהוֹר. וְלֹא הַפֶּרָה בְּלִבָּד, אֲלֵא כֹל הַחֲטָאוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת מִן הַפְּרִים וּמִן הַשְּׁעִירִים - הַשּׁוֹרֵף אוֹתָם מִטְמֵא בְּגָדִים בִּשְׁעַת שְׂרָפָתָן, עַד שִׁינֵּעֵם אַפֶּר; שֶׁהִי הוּא <sup>[הפסוק]</sup> אוֹמֵר בְּפֶר וְשִׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים <sup>23</sup>: "וְהַשּׁוֹרֵף אוֹתָם - יִכְבֵּס בְּגָדָיו" - מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוּ, שֶׁזֶּה בְּגָן אֲבִי לְכָל הַנִּשְׂרָפִין, שֶׁהִי מִטְמֵאִין בְּגָדִים עַד שִׁינֵּעֵם אַפֶּר.

(ה) כי איסוף האפר נחשב סיום העיסוק בפרה. (ו) כל הקרבנות הטעונים שריפה מחוץ לחומת ירושלים לאחר שחיתם וזריקת דמם, כמו פר ושעיר של יום הכיפורים. (ז) מקור ממנו ניתן ללמוד לכל הדברים הדומים לו.

בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בִּשְׁלֹא אֲרַע בָּהֶן פְּסוּל, וְנִשְׂרָפוּ מִמַּעֲוָתָן בְּבֵית הַדָּשָׁן; אֲבָל אִם נִפְסְלוּ בְּעִזָּרָה <sup>ט</sup> - נִשְׂרָפִין שֶׁם כַּפְּסוּלִי הַמְקַדְּשִׁין, וְשׁוֹרֵפֶן טָהוֹר. וְכֵן הַמִּתְעַסֵּק בָּהֶן מִשִּׁינֵּעֵם אַפֶּר, אֵינּוּ מִטְמֵא בְּגָדִים <sup>א</sup>. וְאִיזָה הוּא שׁוֹרֵף? זֶה הַמְסִינֵעַ בְּשִׂרָפָה - כְּגוֹן הַמְהִיפָהּ בְּבִשּׁוֹר, וְהַמְשַׁלֵּךְ עֲצִים,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

(ב) אף נשים. (ג) הזאת המים נעשית על ידי הטבלת אזור במים, ובאמצעות האזוב מזים את המים על האדם הטמא.

ג. **בְּכָל הַכֵּלִים מִמְּלֵאִין וּמִזִּין וּמִקְדָּשִׁין - אֶפְלוּ בְּכָלִי גָלִילִים, וּכְלִי אֲבָנִים, וּכְלִי אֲדָמָה, וּבִסְפִינָה; וְאַחַד כְּלֵי חֶרֶשׁ, וְאַחַד כָּל הַכֵּלִים. אֲבָל אֵין מִמְּלֵאִין וְלֹא מִקְדָּשִׁין וְלֹא מִזִּין בְּדַפְנוֹת הַכֵּלִים** [שנשברו], **וְלֹא בְּשׂוּלֵי** [=תחתית] **הַמַּחֲצִי** [=כלי גדול], **וְלֹא בְּמַגּוּפָת** [=פקק] **הַחֲבִית, וְלֹא בְּחֻפְנָיו** [=כפות ידיו], **וְלֹא בְּבִיצַת הַתִּרְנַגְלָת, וְלֹא בְּשֻׁקָתָ** [=גומא] **שֶׁבְּסֻלַּע; אֲבָל בִּיצַת הַיּוֹצֵרִים כְּשֶׁרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּלִי אֲדָמָה.**

(ד) למרות שהם אינם נחשבים ככלים לגבי קבלת טומאה ואינם מקבלים טומאה. (ה) חומר גולמי העשוי מחרס, העושים ממנו כלים שונים.

ד. **שׂוּלֵי כְּלֵי עֵץ, וּכְלֵי זָכוּכִית, וּכְלֵי עֶצֶם - אֵין מִקְדָּשִׁין בָּהֶן, עַד שִׁשְׁשֹׁף** [=ישיף] **אוֹתָם וַיִּתְּנֵן אוֹתָם וַיַּעֲשֶׂה אוֹתָם כֵּלִים בְּפָנֵי עֶצֶם; וְכֵן מַגּוּפָה שֶׁהִתְקַנְיָה לְהִיּוֹת כְּלִי, מִקְדָּשִׁין בָּהּ. וּבִיצַת הַנְּעֻמִּית** [=בת יענה], **כְּשֶׁרָה לְקַדֵּשׁ בָּהּ; וְאֵין צָרִיף לומר שֶׁהִיא כְּשֶׁרָה לְמַלֵּא בָּהּ וּלְהַזוֹת מִמֶּנָּה.**

(ו) כי הקליפה שלה קשה ועושים ממנה כלים. (ז) המקור לכך אשר המילוי וההזאה צריכים להיות בכלי נלמד מהפסוק 'ונתן עליו מים חיים אל כלי' שנאמר לגבי קידוש המים כמבואר בתחילת הפרק. ולכן, כל כלי הכשר לקידוש המים כשר בוודאי למילוי ולהזאה.

ה. **כְּלֵי שֶׁחִבְרוּ בְּאַרְצָן אוּ בְּסֻלַּע, אֶפְלוּ חִבְרוּ בְּסִיד - מִקְדָּשִׁין בּוּ וּמִזִּין מִמֶּנָּה. עֲשֶׂה עֲטָרָה שֶׁל טִיט סָבִיב לְכָלִי, וְהַמִּים שֶׁבְּכָלִי צָפִין עַד שֶׁהִלְכוּ לְעֲטָרָה"א - אִם נִטְלָתָה הָעֲטָרָה עִם הַכְּלִי - הָרִי הַמִּים שֶׁבְּתוֹכָהּ כְּשֶׁרִים, שֶׁהָרִי הֵן בְּכָלִי אֲדָמָה; וְאִם לֹא - הָרִי הֵן בְּמִי שֶׁהִקִּיף עֲטָרָה שֶׁל טִיט בְּסֻלַּע אוּ עַל הָאֲרֶץ וּמִלֵּא אוֹתָהּ מִים, שֶׁהֵן פְּסוּלִין, מִפְּנֵי שֶׁאֵין בְּכָלִי.**

(ח) המחובר לקרקע. (ט) והכלי לא בטל לגבי הקרקע או הסלע. (י) ונוצר חלל קטן בין העטרה לשפת הכלי, ומים יכולים להיכנס לתוכו. (יא) נכנסו לחלל העטרה.

ו. **כְּלֵי חֶרֶשׁ שֶׁנִּקְבּוּ בְּכּוֹנֵס מְשֻׁקָּה, אֵין מִמְּלֵאִין וּמִקְדָּשִׁין בּוּ; אֲבָל אִם נִקְבּוּ בְּמוֹצֵיא מְשֻׁקָּה, מִקְדָּשִׁין בּוּ.**

השנת הראב"ד

אבל אחר שדחהו א"א דבריו סתומין לא נודע אם יאמר שהמתעסק בו אחר דחייתו אינו מטמא כלים ובגדים מפני שנגמר שילוחו ואם נתכוון לכך למה ליה למימר כלים ובגדים אפילו אוכלין ומשקין נמי לא מטמא שהרי לא נתעסק בשילוח כלל ואולי יאמר על הדוחה עצמו שדחהו אחר דחייתו אינו מטמא כלים ובגדים שאינו מטמא אלא בשעה שמתעסק בו אבל כשפירש ולד הטומאה הוא ואינו מטמא כלים ודבר זה יש לו פנים במשנת זבים ולא תימא לאחר דחייתו אלא אפילו קודם דחייתו אם פירש הוא ועשהו אחר פרישתו אינו מטמא כלים כל זה צריך לפנים.

חוץ לחומת ירושלים,

עד שעת דחייתו [דחייתו]

לעזאזל. אכל • אחר

שדחהו - אם נגע [הדוחה]

בכלים ובגדים,

טהורים.

(ג) אך מטמא אוכלים ומשקים שנגע בהם.

ז. **הַנוֹגַע בְּפָרִים וּשְׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִין עֶצְמָן, אֶפְלוּ אַחֵר שִׁינָאוּ** [מהעורה] **- בֵּין אָדָם בֵּין כֵּלִים, בֵּין אֶבְלִין בֵּין מִשְׁקִין - הַכֵּל טָהוֹר; וְכֵן אִם נִגְעוּ בְּשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח עֶצְמוֹ בְּזִמְנֵן הוֹלְכָתוֹ - טָהוֹרִין; שֶׁאֵין אֵלוּ מִטְמְאִין אֲלֹא לְמַתְעַסֵּק בָּהֶם בְּלִבָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר<sup>25</sup>: "וְהִשְׂרָף אוֹתָם - יִכַּבֵּס בְּגָדָיו"; אֲבָל הַנוֹגַע, טָהוֹר.**

פרק ו

מילוי וקידוש המים המעורבים עם אפר הפרה.

א. **הַמִּים שֶׁנִּתְּנִין עָלָיו אֶפְרֵי הַפָּרָה - אֵין מִמְּלֵאִין אוֹתוֹ אֲלֹא בְּכָלִי, וּמִן הַמַּעֲיֵנוֹת הַנוֹבְעוֹת אוּ הַנִּהְרֹת הַמוֹשְׁכִין** [-היוצאים] **מִהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר<sup>26</sup>: "וַיִּתֵּן עָלָיו מִים חַיִּים אֶל כְּלִי"א. וַיִּתְּנֵינָה אֶפְרֵי הַפָּרָה עַל הַמִּים שֶׁנִּתְּמַלְאוּ, הוּא הַנִּקְרָא 'קִדּוּשׁ'; וְהַמִּים הָאֵלוּ שֶׁנִּתְּנִין עָלֵיהֶם הָאֶפֶר, הֵן הַנִּקְרָאִין 'מִי חֲטָאת' וּמִים מִקְדָּשִׁין, וְהֵן שֶׁקְרָא בְּכַתוּב 'מִי נִדָּה'.**

(א) מפסוק זה לומדים את שני הדינים: המילוי נעשה דווקא בכלי, וניתן למלא רק מים חיים שהם מי מעיינות או נהרות היוצאים מהם.

ב. **הַכֵּל כְּשֶׁרִין לְמַלֵּאת אֶת הַמִּים, חוץ מַחֲרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן; וְהַכֵּל כְּשֶׁרִין לְקַדֵּשׁ, חוץ מַחֲרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן. וְאֵין מִמְּלֵאִין וְאֵין מִקְדָּשִׁין אֲלֹא בְּכָלִי, וְאֵין מִזִּין אֲלֹא מְכָלִי. וְהַמִּלּוֹי וְהַקִּדּוּשׁ כְּשֶׁרִין בְּלִילָה, אֲבָל • אֵין מִזִּין וְאֵין מְטַבִּילִין אֲלֹא בַּיּוֹם; וְכָל הַיּוֹם כְּשֶׁר לְהַזִּה וּלְטַבִּילָה.**

השנת הראב"ד

אבל .. מטבילין א"א במשנה מפרש על טבילת האזוב במים.

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**יא. והמים הנגזרין** [שמקורם] **משאר המים, והם הנקראין 'זוחלין' - פסולין; והזוחלין מן המעין - הרי הן כמעין, וקשרים.**

**יב. מים המפין** [=מודקים] **והמכזבין, פסולין. ואלו הם המפין - המלוחין או הפושרין. והמכזבין - הן המענינות שפעמים מקירין** [=זורמים], **ופעמים חרבין ויבשין; אפלו היו חרבין פעם לשבע שנים, פסולין. אבל אם היו חרבין בשני בצורת, או לשנים רבות יתר משבע שנים, או שהיו מימיהן פעמים מרבין ופעמים מועטין ואינם חרבין - הרי אלו כשרים. ומעין שפצא בתחלה** [=לראשונה] **- פשר, ואינו צריך לבדק שפא יכזב.**

(כב) שהן שנים חריגות ויוצאות מן הכלל.

~ נקודות משיחות קודש ~

"או לשנים רבות יתר משבע שנים בו".

חיים במובנם האמיתי, הם קיום נצחי בלא הפסקה ובלא שינויים, ולכן שייכת מציאות חיים אמיתית רק אצל הקב"ה עליו נאמר "והיו" אלקים אמת הוא אלקים חיים" כיון שאמת אינה נפסקת ואינה משתנה. אבל דבר שיש בו הפסק נקרא "כזב" על דרך "נהרות המכזבין" שנקראו כך על שם שאין בהם תמידיות ופסולים לקידוש מי חטאת כיון שאינם "מים חיים".

ומה שכתב כאן שכשנפסקין "לשנים רבות יותר משבע" אינם מים "מכזבים" יש לומר מכיון שכל מציאות העולם הוא "כזב" שהרי קיומו מוגבל (שית אלפי שנים), בהכרח לומר שכוונת הכתוב ב"מים חיים" היא ל"חיים" שבערך הבריאה גופא, וכיון שכל שמיטה היא תקופה בפני עצמה (ראה מפרשי התורה ר"פ בהר בטעם דאפקעתא דמלכא היא אחת לשבע שנים), לכן ההפסק "לשנים רבות יותר משבע" אינו נקרא "כזב" בערך הקיום שבבריאה.

לקו"ש חלק ט"ו, ע' 427 הערה 27, מתוך רמב"ם "פרס המלך".

**יג. מי בצעים** [=מעורבים בטיט], **ומי הנרדן, ומי הנרמוף - פסולין, מפני שהן מי תערובת. ואלו הן מי התערובת - מים הפשרים לקדוש שנתערבו במים פסולין, אין ממלאין מתערבת שניהם; אבל מים פשרים, כגון מימי שתי מעינות שנתערבו, ונמשכו** [=זרמו יחד] **- ממלאין מהן כד.**

(כג) מעורבים בהם מים הפסולים לקידוש מי חטאת.

(יב) מים יכולים להיכנס לכלי דרך הנקב. (יג) נקב קטן יותר שמים יכולים לצאת דרכו מהכלי, אך לא יכולים להיכנס דרכו לכלי.

**ז. כלי שנקב מלמטה, וסתמו בסמרטוטין - פסול; שהמים שבו אינן על עגול הפלי, אלא על הפקק** [הסתמה]. **היה נקוב מן הצד, ופקקו - הרי זה פשר למלאת ולקדש ולהזות ממנו.**

(יד) אינם על גבי הכלי עצמו. מכיוון שרוב הכלים הם עגולים, לשון ההלכה היא עיגול הכלי. (טו) בחלק הכלי שתחת הנקב.

**ח. הזולף** [-שואב] **מים מן המעין בידיו וברגליו ובחרשים** [-שברים], **ונתן לתוך החבית - פסולין, מפני שלא נתמלאו בכלי. נתן את החבית במים, ודחק את המים בידיו או ברגליו או בצלי ירקות כדי שיעברו לחבית - הרי אלו פסולין. וכן אם שקעו במים, כדי שיעברו המים ויעלו וישפכו לחבית - פסולין. ואם עשה כן בצלי קנים ועלי אגוז, הרי המים פשרים. זה הפלל: דבר שהוא מקבל טמאה - אם סיע בו המים כדי שיתמלא הכלי, פסולין; ואם סיע בדבר שאינו מקבל טמאה, פשרים.**

(טז) שאינם ראויים לאכילה ולכן אינם מקבלים טומאה.

**ט. המפנה את** [מי] **המעין לתוך הגת** [-בור גדול] **או לתוך הגבא** [=גומא], **וחזר ומלא בכלי מאותו הגבא או הגת - פסולין; שהרי צריך שתהיה לקיחת המים מן המעין בכלי, בתחלה.**

(יז) הניח ידו במים עד שהמים גברו ועברו למקום אחר.

**י. הים הגדול** - **כמקנה, ואינו כמעין; לפיכך, אין ממלאין ממנו לקדוש** [מי חטאת]. **וכל. הנהרות** - **פסולין לקדש מהן מי חטאת. ושאר המים כמעין כא.**

(יח) הים התיכון או האוקיינוס. (יט) שיש חשש שהתערבו בהם מים הפסולים לקידוש מי חטאת. (כ) כמו הכינרת. (כא) ולכן הם כשרים לקידוש מי חטאת.

שיעורי רמב"ם ג' פרקים ליום - שבת קודש כ"ז אלול - ספר טהרה - הלכות פרה אדומה קנה

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

המלאכה פוסלת בהן, אלא מוליך המים המקדשים, או מערה אותן מקלי לכלי, והוא עוסק במלאכה אחרת, ואין בכך כלום; וכן מזה מהן בידו אחת, והוא עושה מלאכה ביד האחרת.

ב. השקר - פוסל בקדוש ובהזיה, ואינו פוסל במלוי. כיצד? הנוטל שקרו לקדש מי חטאת, או להזות מהן - הרי אותן המים כמי המערה<sup>ה</sup>, והאפר כאפר מקלה [=שריפה], שאינו כלום. אבל נוטל הוא שקר למלאת המים או להוליכן. ומקדשין אותן בחנם, ומזה מהן המזה בחנם.

(ב) שהם פסולים למי חטאת.

היה המקדש או המזה זקן שאינו יכול להלף על רגליו, ובא הטמא ובקש ממנו להלף עמו למקום רחוק לקדש או להזות - הרי זה [הטמא] מרקיבו על החמור, ונותן לו שקרו כפועל בטל שפטל מאותה מלאכה שפטלו ממנה.

ג. המעוניין להיטהר מטומאתו על ידי הזאת מי חטאת. ד. הטמא משלם לזקן את הסכום אותו היה הזקן מוכן לקבל על מנת להתבטל ולהימנע מעבודתו, אך לא משלם לו שכר על הקידוש וההזאה עצמם.

וכן אם היה כהן, והיה מתטמא בטמאה המונעת אותו מלאכל תרומתו בעת שילף עמו להזות או לקדש<sup>ה</sup> - הרי זה מאכילו ומשקהו וסכו<sup>ה</sup>; ואם בטלו מלאכה - נותן לו שקרו כפועל בטל של אותה מלאכה; [משום] שכל אלו הדברים, אינן שקר שגשפתו בקדוש או בהזיה - שהרי לא הרויח כלום, ולא נטל אלא כנגד מה שהפסיד.

ה. על ידי ההליכה למקום הרחוק, הכהן ייטמא ולא יוכל לאכול תרומה. כתוצאה מכך, הכהן יצטרך לקנות חולין שמחירם יקר יותר ממחיר תרומה (כי תרומה מותרת באכילה רק לכהנים, וממילא הביקוש לתרומה פחות במידה ניכרת מהביקוש לחולין). ו. האדם שמבקש מהכהן ללכת למקום רחוק עבור הקידוש וההזאה צריך לשלם מכספו עבור אכילתו ושתייתו של הכהן, כי הוא גרם לכך שהכהן לא יוכל לאכול תרומה. ז. בעבר היו רגילים לסוך את הגוף בשמן. מכיוון שהכהן לא יכול לסוך את גופו בשמן של תרומה והוא צריך לקנות שמן חולין שמחירו יקר יותר, האדם שמוליכו למקום הרחוק צריך לשלם מכספו עבור שמן חולין שישמש לסיכת הכהן.

כד) ואין חשש אשר כתוצאה מכך יחשבו שאף תערוכת מים כשרים בפסולים כשרה לקידוש מי חטאת.

יד. המים שגשפתו שנויין<sup>ה</sup> מחמת עצמן כי - בשרין.

כה) השתנה טעם או צבע המים. כו) ולא כתוצאה מדבר אחר שהתערב בהם.

טו. פאר שנפל לתוכה חרסית או אדמה, ונעשו מימיה עכורין כי - ממלא ממנה, ואינו צריך להמתין<sup>ה</sup>; נפל לתוכה שטף של מימי גשמים - נמתין עד שתצלכט.

כו) החרסית והאדמה גרמו לחול הנמצא בקרקעית הבאר לצוף וכך מי הבאר נהיו עכורים. כח) שהחול ישקע חזרה בקרקעית הבאר והמים יחזרו להיות צלולים. כט) שמי הבאר יהיו צלולים. הטעם לכך: חרסית ואדמה אינם מתערבים במים, אך מי הגשמים מתערבים במים וגורמים לשינוי הצבע והטעם שלהם, ומים שהשתנו כתוצאה מתערובת דבר אחר פסולים לקידוש מי חטאת.

טז. אמת המים הפאה מרחוק - הואיל ותחלתה מן המעיין, כשרה למלאת ממנה; ובלבד שישמרה<sup>ה</sup> שלא יפסיקנה אדם [יעצור תורמה], ונמצא ממלא מן המים שפסקו ותחלתן [=מקורן] מן המעיין, שהן פסולין לא.

ל) תעלה מלאה במים המגיעים ממעיין מרוחק. לא) כי רק מים שנמשכו מהמעין עצמו כשרים, כמבואר בהלכה י.

## פרק ז

עשיית מלאכה וקבלת שכר פסולים את מי החטאת; התנאים והמקרים בהם נפסלים המים.

א. המלאכה - פוסלת במים קדם שיתקדשו<sup>ה</sup>, ואינה פוסלת בהזיה; ודברים אלו, דברי קבלה הן [ממשה רבינו]. כיצד? הממלא מים לקדוש [מי חטאת], ונתעסק במלאכה אחרת בשעת המלוי, או בשעת הולכת המים שמלא, או בעת שמערה [מזוג] אותם מקלי לכלי - פסול; לעולם המלאכה פוסלת במים, עד שייטיל להם את האפר.

א) לפני נתינת אפר הפרה האדומה על המים.

הטיל את האפר, ונתקדשו ונעשו מי נדה - אין

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

ג. הממלא באחת ידו,

ועושה מלאכה בידו האחרת, או הממלא לו ולאחר, או שמלא לשנים באחת - [בבב אחת] - שניהם פסולין; שהמלוו • [נחשב] מלאכה, ונמצא כל מלוו משניהם, כאלו עשה עמו מלאכה אחרת; וכבר הודענו שהמלאכה פוסלת במלוו, בין שמלא לעצמו בין שמלא לאחרים.

ד. הממלא לאחרים,

אפלו מלא אלו חביות זו אחר זו לאלף בגי אדם - בלן כשרים; וכל אחד מהן נוטל המים שלו, ומקדשן. מלא לעצמו חבית אחר חבית - אם נתפון לקבץ כל החביות לכלי אחד, ולהשליך עליהן את האפר, ומקדשן בלן קדוש אחד - בלן כשרים, שהפל מלוו אחד הוא.

ח) מכיוון שכל חבית מיועדת לאדם אחר האדם הממלא את המים מסיים להתעסק עם החבית לאחר המילוי שלה, ולכן המילוי של החביות האחרות לא נחשב מלאכה הפוסלת את החבית שהתמלאה לפני כן. (ט) וכן אם מילא מספר חביות לאדם אחר ולא לאנשים שונים. (י) מילוי כל החביות עד קיבוץ כל החביות לכלי אחד נחשב מילוי אחד רצוף ללא הפסקה.

אבל אם נתפון לקדש

כל חבית וחבית בפני עצמה • בלן פסולין, עצמה - בלן פסולין,

חוץ מן האחרונה; [משום]

שהראשונה נפסלת אלא מאחר שנינה מחשבתו במילוי האחרונה דומה שהיה עליו למשא.

במלאכה שעשה קדם

שיקדש, והוא מלוו השנינה; וכן השנינה נפסלת במלוו השלישית, ואין פשר אלא אחרונה.

ה. חמשה

שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה • ששליך יא קדושין,

השגת הראב"ד

חמשה קידושין א"א משום היסח הדעת ואם מילא בתחילה לקדשם קידוש אחד ונמלך לקדשם בחמשה קידושין אין כשר אלא אותה שיקדש ראשונה שהשאר

כיון שיש בהן טורח אינו דבר מקרים בדעתו אם יעשה או לא יעשה והיסח הדעת נכנס באחרונות.

האפר על כל אחת ואחת בפני עצמה, ונמלכו [החליטו שוב]

לערבן ולקדשן בלן קדוש אחד, או שמלאו לקדשן קדוש אחד, ונמלכו לקדשן חמשה קדושין - בלן כשרין; שהרי לא נתעסק הממלא במלוו אחר.

יא) כל אחד מהם. (יב) וממילא לא נעשתה מלאכה בין מילוי לקידוש המים.

אבל היחיד שמלא חמש חביות לקדשן חמשה קדושין • אף על פי שחזר ונמלך לקדשן קדוש אחד, אין פשר אלא אחרון; מלאו לקדשן קדוש אחד, ונמלך לקדשן חמשה קדושין - אין פשר אלא זו שקדש בתחלה.

יג) ובמקרה כזה רק החבית האחרונה כשרה, כמבואר בהלכה הקודמת. (יד) כי שינוי מחשבתו לא מכשיר את החביות. (טו) ובמקרה כזה כל החביות כשרות, כמבואר בהלכה הקודמת. (טז) כי לאחר שהוא נמלך הוא קידש כל חבית בנפרד, וקידוש החבית הראשונה נחשב כעשיית מלאכה לפני קידוש החביות האחרות.

וכן אם אמר לאחר: 'קדש לך את אלו' - אין פשר אלא זו שנתקדשה מהן בתחלה. אבל אם אמר לו: 'קדש לי את אלו' -

השגת הראב"ד

שהרי .. מלא א"א יש בכאן ערבוב דברים ודרך אחרת שלא מדרך המשנה ואין כאן המלכה כלל אבל הטעם כשמילא לעצמו חביות ונתנם לחבירו שיקדשם לעצמו אין דעתו סומכת שיתנם לו וזה מסיח דעתו מהם וזה מסיח דעתו מהם לפיכך אין כשר אלא ראשון אבל כשיאמר לו קדשם לי כולם כולם כשרים.

יז) מילא חמש חביות על מנת לקדשן קידוש אחד, ונמלך ואמר לאדם אחר לקדשן חמישה קידושין (עבור האדם האחר). (יח) כמו המקרה הקודם. (יט) בשעת מילוי החביות הוא חשב לקדשן קידוש אחד, ולכן כל החביות היו כשרות כמבואר בהלכה הקודמת. (כ) ובמקרה זה הדין הוא שרק החבית הראשונה כשרה כמבואר בהערה יז. (כא) מכיוון שהממלא והמקדש הם שני אנשים שונים, קידוש החביות הראשונות לא נחשב כמלאכה בין מילוי וקידוש החביות האחרונות וממילא כל החביות נותרות בכשרותן.

ו. הרוצה למלאות מים לקדשן, ומים אחרים לצרכיו [האייש] - ממלא את של צרכיו תחלה,

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**וְקוֹשֶׁרֶן וְטוֹעֵנֶן לְאַחֲרֵיכֶם; וְאַחֵר כֶּךָּ מִמֶּלֶא אֶת שֵׁל חֲטָאִת, כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַסֵּק בְּמִלְאָכָה אַחֵר הַמְלוּיִיכָה, וְנוֹתֵנָה לְפָנֶיכֶם, וְהוֹלֵךְ.**

**שְׁהִיָּה מִמֶּלֶא, אוֹ שִׁפְפִּיָּה** [-הפך החבית] **עַל פִּיהָ עַל מִנְתָּ לְנִגְבָּה לְמִלְאֵת בְּהִלָּה - פֶּשֶׁר, שְׁזָה מְצִרְךָ הַמְלוּי הוּא. אָבֵל אִם הִצְנִיעָה אוֹ נִגְבָּה כְּדִי לְהוֹלִיךָ בְּהָ אֶת הַקְדוּשָׁה - פֶּסוּל, שֶׁהָרִי עָשָׂה מִלְאָכָה שְׁאִינָה לְצִרְךָ הַמְלוּיִי.**

(לד) הניח את החבית במקום שלא עוברים בו בני אדם ובעלי חיים, על מנת שהם לא ישברו את החבית. (לה) ברצונו לשפוך את המים שהיו בחבית על מנת שהוא יוכל למלא בה מים שישמשו עבורו למי חטאת מבלי שהם יתערבו במים אחרים הפוסלים אותם. (לו) אם הוא קידש את המים הנמצאים בחבית (על ידי נתינת אפר פרה אדומה), ולאחר מכן הוא הצניע או ניגב את הכלי הקטן המיועד למילוי המים על מנת שתהיה לו אפשרות להוליך בו את המים המקודשים במידה ויחפוץ בכך. (לז) אלא לצורך הקידוש.

**וְכֵן הַמִּמֶּלֶא וְנוֹתֵן לְשִׁקְתָּ, וּפְנָה חֲרָשִׁים** [-שברים] **מִן הַשִּׁקְתָּ בְּשַׁעַת מְלוּי - אִם בְּשִׁבְלִי שְׁתַּחֲזִיק** [השוקת] **מִים רַבִּים - פֶּשֶׁרִים, שֶׁהָרִי זֶה צִרְךָ הַמְלוּי. וְאִם בְּשִׁבְלִי שְׁלֹא יִהְיוּ חֲרָשִׁים מְעַכְבִּין אוֹתוֹ בְּשַׁעַת שֶׁהוּא זוֹלֵף** [=מוציא] **אֶת הַמִּים שֶׁמֶלֶא בְּשִׁקְתָּ - הָרִי אֵלּוּ פֶּסוּלִין.**

**י.א. הַמִּמֶּלֶא • דְּלִי**

**לְשִׁתוֹת, וְנִמְלֵךְ וְחֲשָׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאִת - אִם • עַד שְׁלֹא** [-לפני] **הַגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חֲשָׁבִלָה - מְעַרְהָ, וְאִינוֹ צָרִיךְ לְנִגְבֵּם; וְאִם מְשַׁהֲגִיעַ הַדְּלִי לַמִּים חֲשָׁב - מְעַרְה, וְצָרִיךְ לְנִגְבֵּם, וְאַחֵר כֶּךָּ יִמְלֵא בּוֹ לְחֲטָאִתָּא. שְׁלִשְׁל הַדְּלִי, וְנִפְסֵק הַחֲבֵל מִיָּדוֹ מִבִּי - אִם עַד שְׁלֹא הַגִּיעַ הַדְּלִי לַמִּים חֲשָׁב עָלָיו -**

השגת הראב"ד

הממלא דלי לשותות א"א זו התוספתא מצאנו אותה בשני ספרים בהיפך עד שלא הגיע למים חישב מערה וצריך לנגב ואם משהגיע למים חישב מערה ואינו צריך לנגב ותחילת התוספתא מילא מים לשותות וחישב עליו עד שלא יגיע למים וכו' וכך פירוש מילא חבית אחת לשותות וכשחזר למלאות אחרת חישב למלאות לחטאת אם עד שלא הגיע האיש למים חישב כיון שזאת המחשבה רחוקה מן הממלא וכבר מילא תחילה לשותות חוששין שזאת נכנס היסח הדעת במלוואה ולפיכך מערה וצריך לנגב אבל משהגיע איש למים חישב הואיל וקרובה מחשבתו אינו צריך לנגב אבל מערה מיהת דילמא אתי לאיחלוףי בראשונה אבל אם לא מילא מתחילה אלא ששילשל הדלי לשותות ונפסק החבל וכו'.

השגת הראב"ד

אם .. לנגב א"א על הדרך הראשון הוא הולך לדעת ח"ק אבל לדעת רשב"ג יש חילוק כדאיתא בתוספתא.

**וְחֲשָׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאִת - מְעַרְה, וְאִינוֹ צָרִיךְ לְנִגְבֵּם. נִמְלֵךְ וְהוּא עוֹדָהוּ בְּתוֹךְ הַמִּים, וְחֲשָׁב עָלָיו לְמִי חֲטָאִת - מְעַרְה, וְאִינוֹ צָרִיךְ לְנִגְבֵּם.**

(לח) נמלך בדעתו וחשב למלא מים עבור מי חטאת.

**וְקוֹשֶׁרֶן וְטוֹעֵנֶן לְאַחֲרֵיכֶם; וְאַחֵר כֶּךָּ מִמֶּלֶא אֶת שֵׁל חֲטָאִת, כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַסֵּק בְּמִלְאָכָה אַחֵר הַמְלוּיִיכָה, וְנוֹתֵנָה לְפָנֶיכֶם, וְהוֹלֵךְ.**

(כב) בשק העשוי מעור, כפי שהיה נהוג בעבר. (כג) קושר את השק ונושא אותו על הגב. (כד) מילוי המים לצרכיו האישיים נחשב מלאכה בין מילוי לקידוש מי החטאת. (כה) אסור לנשוא את מי החטאת על הגב, מכיוון שהאדם צריך להשגיח ולשמור עליהם בכל עת כמבואר בפרק י הלכה ד.

**ז. שְׁנִיִּים שֶׁהָיוּ מִמֶּלֶאִין כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ,**

**וְהַגְבִּיהוּ זֶה עַל זֶה, וְנִטְלָה זֶה לְזֶה קוֹץ מִיָּדוֹ אוֹ מְגוּפּוֹיכִי בְּשַׁעַת מְלוּי - אִם • מִלְּאוֹ שְׁנִיִּים לְקִדּוּשׁ אֶחָד, הַמִּים כְּשֶׁרִיבִים; וְאִם מִלְּאוֹ**

השגת הראב"ד

אם .. כשריב א"א נראה לי מפני שהוא צורך הקידוש ההגבהה ונטילת הקוץ שלא יוכל למלאות אלא לאחר נטילת הקוץ ולא יוכל זה להוציאו עד שיגביה לו חבירו.

**לְקַדֵּשׁ כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ - זֶה שֶׁהַגְבִּיהוּ אוֹ הוֹצִיא אֶת הַקוֹץ, פֶּסֶל מִיָּמִינוֹכְט.**

(כו) סייעו אחד לשני להרים את המים. (כז) והקוץ הפריע לו במילוי המים. (כח) והוצאת הקוץ לא נחשבת מלאכה מכיוון שהיא נעשתה לצורך מילוי המים שלהם. (כט) כי הוצאת הקוץ נעשתה עבור מילוי המים של האדם השני, ולכן ההוצאה נחשבת מלאכה והמים שלו פסולים.

**ח. הַשּׁוֹאֵל חֲבֵל לְמִלְאֵת בּוֹ, וּמִלְּא, וְנִטְלָה הַחֲבֵל בְּיָדוֹ וּמִיָּמִינוֹ עַל כֶּתְפוֹ, וּפָגַע בְּפַעְלִים בְּדִרְכּוֹ, וְנוֹתֵן לָהֶם אֶת הַחֲבֵל כְּשֶׁהוּא מִהֵלֶךְ - פֶּשֶׁרִין; וְאִם יָצָא מִן הַדֶּרֶךְ כְּדִי לְהוֹלִיךְ הַחֲבֵל לְבַעְלִים - פֶּסֶל**

[סו=ט]

**אֶת הַמִּים לָא.**

(ל) שהשאילו לו את החבל. (לא) ההליכה הנוספת עבור החזרת החבל לבעלים נחשבת מלאכה הפוסלת את המים, כי היא לא נעשתה לצורך המים.

**ט. מִי שֶׁהִיָּה מִמֶּלֶא, וּמְשִׁלֵּךְ הַחֲבֵל שֶׁמֶלֶא בּוֹ עַל הָאָרֶץ, וְאַחֵר שֶׁמֶלֶא חֲזָר וְקָבַץ** [=כרך] **הַחֲבֵל עַל יָדוֹ - פֶּסֶל הַמִּים לִי; וְאִם הִיָּה דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לְתוֹךְ יָדוֹ, דוֹלָה וּמְקַבֵּץ לִי - הַמִּים פֶּשֶׁרִים.**

(לב) כריכת החבל לאחר מילוי המים נחשבת מלאכה, כי הוא היה יכול לכרוך את החבל תוך כדי מילוי המים. (לג) כרך את החבל על ידו תוך כדי מילוי המים.

**י. הַמִּמֶּלֶא** [בכלי קטן] **וְנוֹתֵן לְחֲבִית עַד שִׁימְלֵא אוֹתָהּ מִים, וְהִצְנִיעַ אֶת הַחֲבִית שְׁלֹא תִשְׁבְּרִי בְּשַׁעַת**

מתוך מהדורת חזק עם ביאור מתוך רמב"ם לעם

**עֲלִיָּהֶן לְשִׁתּוֹתָן מֵה - פְּשִׁיטָה אֶת הַפְּלִי לְשִׁתּוֹת [מהמים]**  
**- פָּסַל הַמִּים, אֶף עַל פִּי שְׁלֹא שָׁתָה מִהֶן כְּלוּם מִי.**

(מה) לפני שקידש את המים על ידי נתינת אפר הפרה האדומה. (מו) כי מים שהתמלאו למי חטאת צריכים שמירה תמידית כמבואר בהלכה ו, וכאשר הוא היטה את הכלי על מנת לשות מהמים הוא הסיח את דעתו משמירת המים.

לט) אם הוא מילא מים בדלי עליו לשפוך אותן ולמלא מים חדשים, כי מחשבתו הראשונה הייתה למלא מים לשתייה. (מ) לגמרי את הדלי לאחר שפיכת המים, כי הוא נמלך למלא מים למי חטאת לפני שהדלי הגיע למים. (מא) כמו כל כלי שיש בו מים הפסולים למי חטאת, כי הוא נמלך בדעתו רק לאחר שהדלי הגיע למים. (מב) והדלי נפל למים. (מג) כמו במקרה הראשון בהלכה זו, ואין משמעות לכך שהדלי נפל למים מאליו כתוצאה מקריעת החבל. (מד) כי הוא העלה את הדלי מהמים לאחר שנמלך בדעתו.

**מִים שְׁמֵלֶאֱן לְמִי חֲטָאת, וְאַחֵר שֶׁנִּתְמָלְאוּ חֶשֶׁב**



## אגרות קודש

ב"ה, ט' אלול, תשי"ז  
 ברוקלין.

האברך זלמן שי

שלום וברכה!

ז"ע בא לידי מאמר מכ"ע אגרת לגולה (באנגלית מח' תמוז תשי"ז) בצירוף ציורים ממנו, שעשו עלי רושם דוקא ע"י שמצויירים כמו שהן - אן קונצען ואפילו אן קונצען אמנותיים, ומהראוי וגם מהנכון הי' - שבאופן כזה יצייר אלבום של כפר חב"ד, ולא רק במצבו עתה אלא גם כמו שהי' בתחלת בואם לשם, בכדי שבאלבום זה יראו ג"כ התפתחות הכפר וכן עד"ז בתועלת צורת הכפר עתה, כיון שהתקוה שבקרוב יתפתח עוד יותר, ואם תהי' שורת ציורים אלו מוצלחה, יש לחשוב גם ע"ד קביעותם בדפוס אם בתור אלבום שורת-גלויות או גלויות בודדות, והעיקר כנ"ל שיבואו הציורים בפשטותם שבמציאות ולא יתרשם אם מי שהוא יאמר שהרי לזה מתאימה פוטו אין צריכים לציור, וכנראה במוחש החילוק בין פוטו לציור מעשה ידי אומן אפילו הנעשה באומנות הכי קרובה להמציאות.

מובן שבאם ישנם הוצאות הקשורים בהגשמת ציורים האמורים תשתלמנה מקופה מיוחדת ובה גם שכר טרחה וכו' ואחכה למענהו בבשו"ט בהאמור.

ולמותר להוסיף שאין כוונתי רק להבתים וכיו"ב, אלא גם ובעיקר ציורים מחיי הכפר - מן חיים הרוחניים שברוחניות - ועד לחיים גשמיים שבגשמיות.

בודאי שיש לו שיעורים בנגלה ובחסידות נוסף על שיעורים הנלמדים ברבים שמשותף בהם.

בברכת כוח"ט ולבשו"ט בהנ"ל.

ד. הרב<sup>15</sup> שהוא מקריא בריצונו לתלמידים בכל עת שירצה ואיו מסכתא שירצה, והם היו קבועים<sup>16</sup> לבוא תמיד, ונשמט להן ממסכתא למסכתא<sup>17</sup> - הרי הן שאולין אצלו, ואין הוא שאול להם. וביום הפרק<sup>18</sup>, שהכל באין לשמע ענין אותו מועד - הרי הוא שאול להם, והם אינן שאולין לו.

(15 שם. (16 מחויבים. (17 רשאי הוא להפסיק את הלימוד במסכתא זו ולעבור למסכתא אחרת. (18 בגמרא: "ביומי דכלה" ומפרש רבינו: בימים שלפני הרגל, שהחכם דורש בעניני הרגל ואינו יכול להפסיק ולעבור לענינים אחרים.

ה. האומר לשלוחו: צא והשאל עם פרתי - אינה שאלה בפעלים<sup>19</sup>; שנאמר: אם בעליו עמו לא ישלם - הפעלים עצמן, לא שליח. אמר לעבדו הפנעני: צא והשאל עם פרתי - הרי זו שאלה בפעלים; שיד העבד פיד רבו. נשאל העבד עמה שלא מדעת רבו - אינה שאלה בפעלים<sup>20</sup>.

(19 בעיא בגמרא שם צו. ולא נפשטה בפירוש, והרי"ף (שם) פשטה מזה שאמרו שם בסוף העמוד, שאם אמר לעבדו הכנעני צא והישאל עם פרתי - הרי זו שאילה בבעלים, מפני שיד עבד כיד רבו. משמע, שבשליח ישראל, שאין ידו כיד רבו, אין זה שאילה בבעלים, ורבינו קיבל דעתו. (20 שהעבד אינו יכול להשאיל את עצמו לאחרים בלי הסכמת בעליו.

ו. השואל מן האשה<sup>21</sup>, ונשאל לו בעלה - אינה שאלה בפעלים; שקנן פרות - אינו קננן הגוף<sup>22</sup>, ואין לפעל אלא פרות.

(21 שם אמרו, שדין זה תלוי במחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש אם קנין פירות קננין הגוף, שהרי הבעל זוכה בנכסי אשתו לאכול פירותיהם והגוף נשאר ברשותה, ופסק רבינו שאינה שאילה בבעלים. (22 כריש לקיש נגד דעת רבי יוחנן, מפני שרבא אמר שם: קרא ומתניתא מסייעי לריש לקיש (רדב"ז פ"ד מה' ביכורים ה"ו). ועוד, שאב"י בגיטין מח: סובר כריש לקיש (ראה לחס"מ שנה).

ז. השואל מאשתו<sup>23</sup>, או שתפין ששאלו זה מזה<sup>24</sup> - הרי זו שאלה בפעלים<sup>25</sup>. ואם אמר השתף לחברו<sup>26</sup>: השאילני היום ואשאילך למחר - אינה שאלה בפעלים.

(23 ב"מ צו: (24 אחד שאל מחבירו דבר אפילו שאינם שותפים בו (כסף-משנה). (25 האשה עוסקת תמיד במלאכתו של בעלה, וכן השותף שאל לחבירו בעסק השותפות (למעלה בה"ב לדמנו, שאפילו שאל את הבעלים

~ יום ראשון כ"א אלול ~

## הלכות שאלה ופקדון

פרק שני

(1) מבאר דין שאלה בבעלים או שכירות בבעלים.

א. השואל בבעלים<sup>2</sup>, אפילו נגנב או אבד בפשיעה - פטור<sup>3</sup>; שנאמר: אם בעליו עמו לא ישלם. ובלבד ששאל הבעלים תחלה עם החפץ<sup>4</sup>, כמו שבארנו<sup>5</sup>. ואחד השואל<sup>6</sup> את הבעלים או ששכרן, ואחד השואל את הבעלים לאותה המלאכה או ששאלן ושכרן למלאכה אחרת או לשום דבר בעולם. אפילו אמר לחברו: השקני מים<sup>7</sup>, ושאל ממנו בהמתו, והשקהו ונתן לו את ההקמה - הרי זו שאלה בבעלים, ופטור. משוף את ההקמה בתחלה ואחר כך השקהו - אינה שאלה בבעלים. וכן כל פיוצא בזה.

(2) ששאל או שכר גם את בעל החפץ עצמו. (3) מחלוקת רבי אחא ורבינא בבכא-מציעא צה. ופסק להקל על השואל, שאין מוציאים ממון מספק. (4) אבל אם שאל תחילה את החפץ ואחר-כך את הבעלים - אין זה שאילה בבעלים וחייב באונסין אפילו אם לא פשע (שם צו). (5) בהלכות שכירות פ"א ה"ג. (6) משנה, שם צד. (7) מימרא של רבא, שם צו. (כפ"א מהלכות שכירות נתבאר בפרוטרוט כמה דינים שנכפלו כאן בהלכות שאלה ופקדון - ראה שם).

ב. השאיל<sup>8</sup> בהמתו או השכירה למשוי, ויצא עמה לסעדה<sup>9</sup> עם השואל או השוכר ולטען עמו במשאוי - הרי זו שמירה בפעלים<sup>10</sup>. ואם יצא לבקר המשאוי בלבד ולראות שלא יטענו עליה יתר מן הראוי - אינה שמירה בפעלים<sup>11</sup>.

(8) מעשה שהיה (שם). (9) לסייע. (10) שהרי הוא עושה מלאכה בשביל השואל. (11) לפי שאינו עושה דבר לטובת השואל אלא לטובת בהמתו.

ג. מלמד תינוקות<sup>12</sup>, והנוטע לבני המדינה, והמקזי להם את הדם, והסופר שלהן, כל אחד מאלו וכיוצא בהן, ביום שהוא יושב בו לעסק במלאכתו, אם השאיל או השכיר לאחד מאלו שהוא עוסק במלאכתם - הרי זו שמירה בפעלים, ואפילו פשע בה השומר - פטור<sup>13</sup>. אבל הוא ששאל או ששכר מהן - חייב, שאינן שאולין לו<sup>14</sup>.

(12) שם. (13) כלמעלה בראש הלכה א. (14) הם אינם עושים מלאכה בשבילו, אלא הוא בשבילם.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

פְּטוּרָה<sup>39</sup>; וְשִׁכְרוּת תְּלוּי בְּשִׂאָה<sup>40</sup>. אֲכָל אִם שִׁכְרָה בְּבַעֲלִים, וְחִזּוּר וְשִׂאָה שְׂלֵא בְּבַעֲלִים<sup>41</sup>; או שִׁשְׂאָה בְּבַעֲלִים, וְחִזּוּר וְשִׁכְרָה שְׂלֵא בְּבַעֲלִים, וְחִזּוּר וְשִׂאָה שְׂלֵא בְּבַעֲלִים; או שִׁשְׂכְרָה בְּבַעֲלִים, וְחִזּוּר וְשִׂאָה שְׂלֵא בְּבַעֲלִים, וְחִזּוּר וְשִׁכְרָה שְׂלֵא בְּבַעֲלִים - כָּל אֵלוֹ סֶפֶק שְׁמִירָה בְּבַעֲלִים הוּא<sup>42</sup>.

(37 בעיא שם צח: (38 לפני שהחזירה למשאל - שכרה ממנו. (39 אפילו מגניבה ואבידה, כדין שוכר בבעלים (ראה למעלה ה"א). (40 לשון הגמרא: "שכירות בשאלה מישך שייכא". פירוש, כל חיובי שכירות ישנם גם בשאלה ואין השכירות מוסיפה דבר, ולפיכך יש לראות את השכירות כהמשך השאלה והרי היא היתה בבעלים. בגמרא לא נפשטה הבעיא בפירוש, אלא לפי שאמרו שם: "אם תימצילומר שכירות בשאלה מישך שייכא וכו'" פסק רבינו כך כדרכו בכל מקום לפסוק כאם תימצילומר. (41 בגמרות שבידינו, כתוב גם כאן (לפני הבעיא השלישית) "אם תימצילומר", אולם הגירסא אינה ברורה (ראה רש"י ו'תוספות' שם), ולפיכך לא סמך רבינו על גירסא מפוקפקת, ודן את הבעיא כאילו לא נפשטה. וצדדי הבעיא הם: אפשר לומר, הרי השאלה מוסיפה על השכירות חיוב אונסין, ולכן אין לראות בה המשך השכירות שהיתה בבעלים, ומאידך אפשר לומר, הרי חיובי השכירות (גניבה ואבידה) כלולים בשאלה, ו"כיון דשייכא במקצת, כמאן (כמו) דשייכא בכולה דמי" (לשון הגמרא). בשני הדינים האחרונים הבעיא (שם) היא, אם ההפסק מבטל לגמרי את הפעולה הראשונה או חזרה למקומה, ומכיוון שזו היתה בבעלים דינה כשאלה בבעלים (ע"פ פירוש רש"י שם). בגמרות שבדפוסים שלנו כתוב: "וחזר ושאלה", וכן "וחזר ושכרה" בלי הסיום שלא בבעלים, אולם רבינו (וכן רש"י) גורסים כמו שכתוב כאן. (42 בעיות אלו נשארו בגמרא בתיקו. [ברא"ש בבא קמא יח: כתב, שבעיא שאמרו עליה בגמרא "תיקו" - אפילו אם תפס מוציאם מידו. וראה ש"ך (שם) ס"ק י'.

יא. אִשָּׁה שִׁשְׂאָה וְאַחֵר כֶּף נִשְׂאת - הֲרִי הַבַּעַל פְּלוֹקָהּ מִמֶּנָּה<sup>43</sup>, וְאִינוּ לֹא שׁוֹמֵר שְׂכָרָה<sup>44</sup> וְלֹא שׁוֹאֵל. לְפִיכָךְ, אִם הִיתָה דֹּבֵר הַשִּׂאָה בְּהֶמָּה, וְמִתָּה - הַבַּעַל פְּטוּר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ<sup>45</sup> כָּל יְמֵי שִׂאָתָהּ, אֲפִלּוּ פֶשַׁע<sup>46</sup>, מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּלוֹקָהּ; וְהָאִשָּׁה חִיבָתָה לְשֵׁלֶם פְּשִׁיחָהּ לָהּ מִמּוֹן. וְאִם הוֹדִיעָה אֶת הַבַּעַל שֶׁהוּא שֹׂאֵלָה - הֲרִי זֶה נִכְנָס תַּחְתִּיהָ<sup>47</sup>. כָּל שֹׂאֲמָרְנוּ שֶׁהִיא שֹׂאֵלָה בְּבַעֲלִים, כֶּף אִם הִיא שׁוֹכֵר אוֹ נוֹשֵׂא שְׂכָר - הֲרִי הִיא שְׁכִירוֹת בְּבַעֲלִים וּפְטוּר; וְכָל שֹׂאֲמָה שֹׂאֵלָה בְּבַעֲלִים, כֶּף אִינָה שְׁכִירוֹת בְּבַעֲלִים; וְכָל שֶׁהוּא סֶפֶק בְּשִׂאָה, כֶּף הוּא סֶפֶק בְּשִׁכְרוּת.

(43 מפני שנכסיה קנויים לבעלה. (44 להתחייב בגניבה ואבידה. (45 בדומה למה שאמרנו למעלה בפ"א ה"ה גבי יורשים שהזכויות עברו אליהם, אבל החיובים לא קיבלו

למלאכה אחרת - הרי זו שאלה בבעלים). (26 במגיד-משנה מפרש בבא זו, כשאנים שותפים - אלא שאלו זה מזה, שאם הוא שותף ממש הרי זו שאלה בבעלים אע"פ שלא אמר השאילני היום ואשאילך מחר. [פירוש זה דחוק מאוד, שהרי כתוב בפירוש: "אמר השותף לחבירו". ומהר"ם פדוואה (הובא בכ"מ שם) מפרש שמדובר בשותף, וכשאמר ואשאילך למחר - גילה דעתו שהיום לא יהיה עמו במלאכתו].

ח. שִׂאָלָה<sup>27</sup> מִן הַשְּׁתִּפְיִין<sup>28</sup> וְנִשְׂאָל לוֹ אֶחָד מֵהֶן, וְכֵן הַשְּׁתִּפְיִין<sup>29</sup> שִׁשְׂאָלוּ וְנִשְׂאָל לְאֶחָד מֵהֶן - הֲרִי זֶה סֶפֶק<sup>30</sup> אִם הִיא שֹׂאֵלָה בְּבַעֲלִים אִם אִינָה. לְפִיכָךְ: אִם מִתָּה - אִינוּ מְשֻׁלֵּם, וְאִם תִּפְסוּ הַבַּעֲלִים - אִין מוֹצִיאִין מִיָּדָם; פֶּשַׁע בָּהּ - הֲרִי זֶה מְשֻׁלֵּם<sup>31</sup>.

(27 כל הדינים שבהלכה זו, הם בעיות שלא נפשטו (שם). (28 דבר השייך לשותפות. (29 המשאל את החפץ, נשאל לאחד מן השותפים. (30 רבינו דן כל בעיא שלא נפשטה - כספק, ולפיכך אין מוציאם מיד המוחזק. (31 בדין פשיעה בבעלים, נחלקו רב אחא ורבינא (בבא-מציעא צה). ולא נפסקה הלכה שם, ולכן פסק רבינו לקולא לנתבע כדרכו (וכן דרכו של הרי"ף), אולם כאן ניתוסף עוד גורם לטובת הנתבע: שמה אין כאן שאלה בבעלים כלל, ולפיכך פסק לטובת התובע.

ט. הַשִּׂאָלָה<sup>32</sup> אֶת הַבְּהֶמָּה<sup>33</sup> בְּבַעֲלִים לְרִבְעָה, או לְהִרְאֹת בָּהּ<sup>34</sup>, או לְעִשּׂוֹת בָּהּ פָּחוֹת מִשְׁנֵה פְּרוּטָה<sup>35</sup>, או שִׁשְׂאָל שְׁתֵּי פָרוֹת לְעִשּׂוֹת בָּהֶן שְׁנֵה פְּרוּטָה - הֲרִי כָּל אֵלוֹ סֶפֶק שִׂאָה בְּבַעֲלִים<sup>36</sup>.

(32 כל הדינים שבהלכה זו, בעיות הן שלא נפשטו בגמרא שם, ומפרש רבינו שכולן נשאלו לענין שאלה בבעלים (לרש"י שם דרך אחרת בזה - מגיד-משנה). (33 שם, בעיות שלא נפשטו. (34 כגון ששאל סוס או פרד העומדים לרכיבה כדי שיתראה כעשיר. (35 בכל אחת חצי פרוטה. (36 ודינם כמו בהלכה הקודמת. בגמרא שם, שאל רמי בר חמא סתם "מהו", ולא הזכיר כלל "בעלים", ופירש רש"י שבכל ארבע הבעיות שאל, אם יש כאן דין שאלה וחייב באונסין או מקרים כאלה לא נכללו במה שכתבה תורה (שמות כב, יג) "וכי ישאל . . . שלם ישלם", אולם מלשנונו של רבינו כאן משמע שהוא מפרש את הבעיות האלו לענין שאלה בבעלים. ולא מצאו נושאי-כלי הסבר מתקבל על הדעת, למה אין אלו שאלה בבעלים (ראה מגיד-משנה ולחם-משנה). [ונכתב ה'טור' בשם הרמ"ה, שהשואל שתי פרות לעשות בהן - בכל אחת מהן - פחות משה פרוטה, חייב בגניבה ואבידה כשומר שוכר, מפני שהוא קיבל הנאה שוה פרוטה, ובעייתו של רמי בר חמא נוגעת רק לחיוב אונסין כשואל. ומדבריו למד הש"ך (חושן-משפט סי' שמו ס"ק ו) ששומר שוכר אינו חייב בגניבה ואבידה כשהנאתו פחותה משה פרוטה (ראה רא"ש ב"מ פ"ח סי' א, ופלפולא חריפתא שם)].

י. שִׂאָלָה<sup>37</sup> בְּבַעֲלִים וְשִׁכְרָה<sup>38</sup> שְׂלֵא בְּבַעֲלִים -

מתוך מהדורות וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

העליהם. (46) שאפילו כשומר חנם אינו (ב'תוספות' שם ד"ה בעל, כתבו בשם ר"י, שדינו כשומר חנם וחייב בפשיעה. ראה הערה הבאה). (47) ועברו עליו כל החיובים המוטלים על האשה, ואפילו לא קיבלם עליהם בפירוש. ואין זה דומה ליורשים שאמרנו למעלה (שם) שאינם חייבים באונסין, כי ירושה באה ממילא, אבל לוקח (הבעל) אין כוחו יפה יותר מכוח המוכר (האשה) - מגיד-משנה. [סברא זו קלושה קצת, והמגיד-משנה עצמו מפקפק בה. ויותר מסתבר מה שכתב בלשון "אולי". היינו, שרבינו חולק גם ביורשים, וסובר שאם השתמשו בה חייבים באונסין, בניגוד לדעת הרשב"א. ראה מה שכתבנו שם. במגיד-משנה שם כתב שהיורשים דינם כשומר שכר, מפני ההנאה, שמשתמשים בפרה או שאפשר להם להשתמש בה. ולמה הבעל פטור לגמרי אף-על-פי שכוחו גרוע מכוחם של יורשים? שם המדובר כשידעו היורשים שהפרה שאולה, שהרי בבא שניה מתחילה: "חשבו שהיא של אביהם", מכלל שעד כאן דיברנו בידעו שהיא שאולה (ראה לחם-משנה). והראב"ד כאן משיג על דעת רבינו, וכותב: "והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה". אבל כשהודיעה לו ולא קיבל על עצמו בשאלה - לא נכנס תחתיה, ולפי דעתו אין הבדל בזה בין בעל ליורשים. ומסתבר שהראב"ד משווה לגמרי בעל ליורשים, וסובר כר"י שבעל חייב בפשיעה (ראה בהערה הקודמת)].

ב. אָמַר לו הַשּׁוֹאֵל: הַפִּישָׁה בְּמִקְלָה וְהִיא תְּבֹא מֵאֵלַיָּה, וְעֵשָׂה הַמִּשְׁאֵל כֶּף - אֵין הַשּׁוֹאֵל חַיֵּב בָּהּ עַד שֶׁתִּפְגַּס לְרִשְׁוֹתָּהּ<sup>9</sup>, אֲבָל מִתָּה בְּדֶרֶךְ - פְּטוּר. וְכֵן בְּשִׁעָה שֶׁמְחִזְרָה<sup>10</sup> הַשּׁוֹאֵל לְבַעֲלִים<sup>11</sup>, אִם שֶׁלַּחָה בִּיד אַחֵר, וּמִתָּה קָדָם שֶׁתִּפְגַּס לְרִשְׁוֹת הַמִּשְׁאֵל - הָרִי זֶה חַיֵּב, שֶׁעֲדִין הִיא בְּאַחֲרִיּוֹת הַשּׁוֹאֵל. וְאִם שֶׁלַּחָה מִדַּעַת הַמִּשְׁאֵל עַל יְדֵי אַחֵר, וּמִתָּה - פְּטוּר. שֶׁלַּחָה בִּיד עֶבְדוֹ הַכְּנַעֲנִי, אָף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ הַמִּשְׁאֵל שֶׁלַּח, אִם מִתָּה בְּדֶרֶךְ - חַיֵּב; שֶׁיֵּד הָעֶבֶד בִּיד רַבּוֹ, וְעֲדִין לֹא יֵצֵאת מִיַּד הַשּׁוֹאֵל. בְּמָה דְּכָרִים אֲמֹרִים<sup>12</sup>? בְּשֶׁחֲחִזְרָה בְּתוֹךְ יְמֵי שְׁאֵלָתָה; אֲבָל אִם הִחֲזִירָה אַחֵר יְמֵי שְׁאֵלָתָה - הָרִי זֶה פְּטוּר, אִם מִתָּה בְּדֶרֶךְ<sup>13</sup>; שֶׁאַחֲרֵי יְמֵי שְׁאֵלָתָה יֵצֵאת מִדִּין שְׁאֵלָה, וְהָרִי הוּא כְּשׁוֹמֵר שְׁכָרָר<sup>14</sup>. לְפִיכָךְ, אִם נִשְׁבֵּית אוֹ מִתָּה אַחֲרֵי יְמֵי שְׁאֵלָתָה<sup>15</sup> - פְּטוּר<sup>16</sup>. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

(9) בגמרא שם אמר רב, שהמשנה האומרת, "ביד עבדך חייב" התכוונה גם לעבד כנעני וכגון שאמר שהעבד יכישו במקל ותלך מאליה, ושמואל מעמידה בעבד עברי בלבד, ולמד רבינו מזה, ששמואל חולק על רב בדין הכישה במקל, ולפיכך לא מצא אפשרות להעמיד את המשנה בעבד כנעני, ובהתאם לכלל שבידינו: הלכה כשמואל בדיני ממונות - פסק כמותו (מגיד משנה). (10) משנה שם צח: (11) הרי היא ברשות השואל כל זמן שלא הגיעה ליד המשאיל או ליד אדם שהמשאיל הסכים מראש לשלוח על ידו. (12) שהפרה נשאת ברשותו של השואל לעניין חיוב אונסים כל זמן שלא הגיעה לרשות המשאיל (רש"י שם). (13) מימרא של רב חסדא שם פא. (14) אמימר שם, והוא מנמק: מכיון שהשואל נהנה מן הפרה בימי שאלתה תיקנו שיהא חייב בגניבה ואבידה גם אחר שכלו ימי השאלה (סמ"ע חושן משפט סימן שמ סעיף קטן יב). (15) אפילו נמצאת עדיין בבית השואל. (16) מאונסין. מלמדנו רבינו, שאין כל הבדל בין החזירה וטרם הגיעה לרשות המשאיל ובין לא עשה שום פעולה של החזרה. וכן נפסקה הלכה בשולחן ערוך חושן משפט סימן שמ, ח ראה בית יוסף (שם).

ג. הַשּׁוֹאֵל פָּרָה מִחֲבֵרָה<sup>17</sup>, שְׁאֵלָה חֲצִי הַיּוֹם וּשְׁכָרָה

עליהם. (46) שאפילו כשומר חנם אינו (ב'תוספות' שם ד"ה בעל, כתבו בשם ר"י, שדינו כשומר חנם וחייב בפשיעה. ראה הערה הבאה). (47) ועברו עליו כל החיובים המוטלים על האשה, ואפילו לא קיבלם עליהם בפירוש. ואין זה דומה ליורשים שאמרנו למעלה (שם) שאינם חייבים באונסין, כי ירושה באה ממילא, אבל לוקח (הבעל) אין כוחו יפה יותר מכוח המוכר (האשה) - מגיד-משנה. [סברא זו קלושה קצת, והמגיד-משנה עצמו מפקפק בה. ויותר מסתבר מה שכתב בלשון "אולי". היינו, שרבינו חולק גם ביורשים, וסובר שאם השתמשו בה חייבים באונסין, בניגוד לדעת הרשב"א. ראה מה שכתבנו שם. במגיד-משנה שם כתב שהיורשים דינם כשומר שכר, מפני ההנאה, שמשתמשים בפרה או שאפשר להם להשתמש בה. ולמה הבעל פטור לגמרי אף-על-פי שכוחו גרוע מכוחם של יורשים? שם המדובר כשידעו היורשים שהפרה שאולה, שהרי בבא שניה מתחילה: "חשבו שהיא של אביהם", מכלל שעד כאן דיברנו בידעו שהיא שאולה (ראה לחם-משנה). והראב"ד כאן משיג על דעת רבינו, וכותב: "והוא שקיבל אותה על עצמו בשאלה". אבל כשהודיעה לו ולא קיבל על עצמו בשאלה - לא נכנס תחתיה, ולפי דעתו אין הבדל בזה בין בעל ליורשים. ומסתבר שהראב"ד משווה לגמרי בעל ליורשים, וסובר כר"י שבעל חייב בפשיעה (ראה בהערה הקודמת)].

## ~ יום שני כ"ב אלול ~

### פרק שלישי

(1) מבאר דין שואל פרה ושלחה לו המשאיל ביד עבדו, ודין שאלה חצי היום ושכרה חצי היום, ודין שאל אחת ושכר אחת, זה אומר שאולה מתה וזה אומר שכורה מתה.

א. הַשּׁוֹאֵל<sup>2</sup> אֶת הַפָּרָה מִחֲבֵרָה, וּשְׁלַחָה לוֹ הַמִּשְׁאֵל בִּיד בָּנוּ<sup>3</sup> אוֹ בִּיד שְׁלוּחוֹ אוֹ בִּיד עֶבְדוֹ<sup>4</sup>, אֲפִלּוּ שֶׁלַּחָה לוֹ בִּיד בָּנוּ אוֹ בִּיד עֶבְדוֹ אוֹ בִּיד שְׁלוּחוֹ שֶׁל שּׁוֹאֵל<sup>5</sup>, וּמִתָּה קָדָם שֶׁתִּפְגַּס לְרִשְׁוֹת הַשּׁוֹאֵל - הָרִי זֶה פְּטוּר<sup>6</sup>. וְאִם אָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: שֶׁלַּחָה לִּי בִּיד בָּנִי, בִּיד עֶבְדִּי, בִּיד שְׁלוּחִי, אוֹ בִּיד עֶבְדְּךָ הָעֶבְרִי אוֹ בִּיד שְׁלוּחְךָ, אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ הַמִּשְׁאֵל: הָרִינִי מִשְׁלַחָה בִּיד בָּנִי, בִּיד עֶבְדְּךָ, בִּיד שְׁלוּחְךָ, בִּיד בָּנִי, בִּיד עֶבְדִּי הָעֶבְרִי, בִּיד שְׁלוּחִי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל: שֶׁלַּח, וּשְׁלַחָה, וּמִתָּה בְּדֶרֶךְ - הָרִי זֶה חַיֵּב<sup>7</sup>. שֶׁלַּחָה לוֹ הַמִּשְׁאֵל בִּיד עֶבְדוֹ הַכְּנַעֲנִי, אָף עַל פִּי שֶׁאָמַר לוֹ הַשּׁוֹאֵל שֶׁלַּח, וּמִתָּה - פְּטוּר<sup>8</sup>; מִפְּנֵי שֶׁיֵּדוֹ בִּיד רַבּוֹ, וְעֲדִין לֹא יֵצֵאת מִרְשׁוֹת הַמִּשְׁאֵל.

(2) משנה בבא מציעא צח: (3) של המשאיל. (4) בין עבד עברי ובין כנעני. (5) השואל עשה אותו שליח לקבל את הפרה מיד המשאיל, ולא אמר למשאיל: שלח לי ביד פלוני. (6) רבינו אינו מחלק כאן בין עשאו שליח בעדים לעשאו שלא בעדים וגם כתב סתם: "שלוחו של שואל" ומשמע אפילו שליח ממש וזה נגד דעת רב חסדא (בבא קמא קד).

יְשַׁלֵּם הַשְּׂתִים. וְכֵן<sup>28</sup> אִם מָסַר לוֹ שְׁלֹשׁ פְּרוֹת, שְׁתֵּים שְׂאוּלוֹת וְאַחַת שְׂכוּרָה, הַמִּשְׁאֵל אוֹמֵר: שְׁתֵּים הַשְּׂאוּלוֹת הֵן שְׁמֹתוֹ, וְהַשְּׂאוֹל אוֹמֵר: אַחַת הַשְּׂאוּלָה מִתָּה וְדַאי, אֲבָל הַשְּׂנִיָּה שְׁמֹתָ אֵינִי יוֹדֵעַ אִם הַשְּׂאוּלָה הָאֲחֵרֶת אוֹ הַשְּׂכוּרָה - מִתּוֹךְ שְׁאֵינוֹ יוֹכֵל לִשְׁבַע, שְׁהָרִי אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ, יְשַׁלֵּם הַשְּׂתִים. וּבִהְלָכוֹת טוֹעֵן וְנוֹטֵעֵן יִתְבָּאֵר דִּין זֶה וְכִיּוֹצֵא בּוֹ מִכָּל הַטּוֹעֲנִין שְׁאֵינוֹ יוֹכֵלִים לְהִשְׁבַּע, וְכִיצַד מִשְׁלָמִין, וְכִיצַד מִשְׁלָמִים.

(23 שם צד. 24) שלא מחמת מלאכה. (25) ועליו לשלם דמיה. (26) הרי זה כרין תבעו מאה והוא מודה שחייב חמישים שהטילה עליו התורה שבועת מודה במקצת. (27) שאינו חייב, שהרי אינו יודע. ולמה בשואל פרה אחת (בהלכה הקודמת) וטוען איני יודע אין מטילים עליו שבועת השומרים, שמתה כדרכה ולא פשע בה ועל ידי גלגול יחוייב לישבע ששכורה מתה ומתוך שאינו יכול להישבע - ישלם? מפני ששבועת שלא פשע היא על טענת שמא אין כוחה יפה לחייבו ממון על ידי גלגול (מגיד משנה). [בש"ך שם מפרש שהמדובר, כשיש עדים שמתה כדרכה או שהמשאל מאמין לו, והבית יוסף שם כותב ששבועת היסט של השואל האומר איני יודע היא מטעם גלגול ולא ביאר למה אין מגלגלים שבועת התורה ואומרים מתוך וכו'. ראה שולחן ערוך שם, סמ"ע וש"ך שהאריכו לברר סוגייה זו]. (28) גמרא שם.

## ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

### פֶּרֶק רְבִיעִי

(1) מבאר דיני שומר חנם ודין שמירת הפיקדון, כיצד ישמור אותו, ודין שומר שמסר לאשתו ובניו.

א. הַמִּפְקִיד אֶצֶל חֲבֵרוֹ בְּחֶנֶס<sup>2</sup>, וְנִגְנַב אוֹ אָבַד - הָרִי זֶה נִשְׁפָּע<sup>3</sup> וְנִפְטָר; שְׁנֹאֹמֵר: וְנִגְנַב מִבֵּית הָאִישׁ וְגו', וְנִקְרַב בְּעַל הַבֵּית אֶל הָאֱלֹהִים<sup>4</sup> אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בְּמִלְאָתָהּ רָעָה<sup>5</sup>. וּמִגִּלְגָּלִין עָלָיו בְּתוֹךְ הַשְּׁבוּעָה<sup>6</sup>: שְׁלֹא פָשַׁע, אֲלֹא שָׁמַר בְּדֶרֶךְ הַשּׁוֹמְרִין, וְלֹא שָׁלַח בּוֹ יָד וְאַחֵר נִגְנַב; שְׁאִם נִגְנַב אַחֵר שְׁשָׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן - חֵיב בְּאַחֲרֵיוֹתוֹ<sup>7</sup>.

(2) אינו מקבל כלום בעד שמירתו. (3) שנגנבה או נאבדה. בבבא-קמא קז: אמרו שמשביעים אותו שלוש שבועות: שלא פשעתי (שמרתי כראוי), שלא שלחתי בה יד (שלא השתמשתי בפקדון לטובת עצמי) ושאינה ברשותי. ושיטת רבינו שצריך השבועה שנאמרה בתורה היא, שאינה ברשותו אלא נגנבה או נאבדה - כטענתו. (4) והכוונה שיקרב לבית-דין להישבע (בבא-קמא סג:). (5) מפרש רבינו: אימתי נשבע שנגנבה ונפטר - "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו", אבל אם שלח בה יד - חייב אפילו נגנבה או נאבדה. (6) כשהוא נשבע שנגנבה, כוללים בה גם שתי

חֲצִי הַיּוֹם, שְׂאֵלָה הַיּוֹם וְשְׂכוּרָה לְמַחֵר, שְׂאֵל אַחַת וְשְׂכוֹר אַחַת וּמִתָּה אַחַת מֵהֵן, הַמִּשְׁאֵל אוֹמֵר: שְׂאוּלָה מִתָּה<sup>18</sup>, בַּיּוֹם שֶׁהִיְתָה שְׂאוּלָה מִתָּה<sup>19</sup>, בַּשָּׁעָה<sup>20</sup> שֶׁהִיְתָה שְׂאוּלָה מִתָּה, וְהַשּׁוֹמֵר אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ, אוֹ שְׁאֹמֵר הַשּׂאוֹל: שְׂכוּרָה מִתָּה, בַּיּוֹם שֶׁהִיְתָה שְׂכוּרָה מִתָּה, בַּשָּׁעָה שֶׁהִיְתָה שְׂכוּרָה מִתָּה, וְהַמִּשְׁאֵל אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ, אוֹ שְׁאֹמֵר זֶה: אֵינִי יוֹדֵעַ, וְזֶה אוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ - הַמּוֹצִיא מִחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרָאָה. לֹא הִיְתָה שָׁם רָאָה - יִשְׁבַּע הַשּׁוֹכֵר עַל הַשְּׂכוּרָה שְׁמֹתָה, אוֹ שְׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְיִפְטָר<sup>21</sup>. זֶה אוֹמֵר שְׂאוּלָה, וְזֶה אוֹמֵר שְׂכוּרָה - יִשְׁבַּע הַשּׁוֹמֵר עַל הַשְּׂכוּרָה שְׁמֹתָה בְּדֶרֶכָה<sup>22</sup> כִּמוֹ שֶׁטָּעַן, וְיִגְלַגֵּל עָלָיו שֶׁהַשְּׂכוּרָה הִיא שְׁמֹתָה.

(17) משנה שם צז: כפי שנתבארה בגמרא שם צח. (18) זה נמשך לדין שאל אחת ושכר אחת. (19) שייך לדין שאלה היום ושכרה למחר. (20) שייך לשאלה חצי יום ולשכרה חצי יום. (21) רבינו אינו מחלק בין משאל טוען ברי לטוען שמא ובשניהם אמר יישבע השוכר ויפטור. ובנימוקי יוסף בסוגייה שלנו מקשה למה הוא פטור כשטוען איני יודע? הלא הוא מודה ששאל את הפרה ונתחייב או באונסין לפי שיטת רבינו למעלה (פרק א הלכה ו) שהלכה כלשון ראשון של רבא, אלא שאינו יודע אם מתה בזמן שהייתה שאלה או אחר שעבר זמן זה, ואם כן הרי זה כאומר לווייתי ואיני יודע אם פרעתי, שהוא חייב (ראה פרק א מהלכות טוען ונטען הלכה ט)? ובשיטה מקובצת בסוגייה שלנו מתיר בשם הריטב"א, שאפילו לדעת האומר שבשעת משיכת הפרה נתחייב באונסין אין זה חיוב גמור, שהרי הפרה עודה בריאה ושלמה, אלא הכוונה לשעבוד נכסיו של השואל ואם יארע אונס יגבה המשאל בתוקף אותו השעבוד את הנכסים אפילו ימכרם בינתיים, ולפיכך כשהשואל טוען איני יודע אם מתה כשהייתה שאלה - הרי זה כאומר איני יודע אם נתחייבתי שהוא נשבע ונפטור (רבינו שם הלכה ח. ראה מה שכתבנו למעלה בפרק א הלכה ה בשם הכסף משנה וראה לחם משנה כאן). ושבועה זו היא שבועת היסט מתקנת רב נחמן, אבל מדין המשנה פטור גם משבועה (כסף משנה). ומה שפסק רבינו בהלכות טוען ונטען שם, שאין נשבעים אפילו היסט על טענת שמא היינו בהלוואה, שעל התובע לידע אם הלווה או לא, אבל המשאל שלא היה נוכח בזמן האונס אינו יכול לדעת אם זה אירע בתקופת השאלה או לא וטענת שמא שלו מבוססת ולפיכך על השואל להישבע (לחם משנה). (22) ולא פשע בה, וגם לא נגנבה או אבדה, שהרי השוכר חייב בכל אלה האירועים (ראה ש"ך חושן משפט סימן שדמ סעיף קטן ג-ד וראה כאן הלכה ד).

ד. הַשְּׂאִילוֹ שְׁתֵּי פְּרוֹת, חֲצִי הַיּוֹם בְּשְׂאֵלָה וְחֲצִי הַיּוֹם בְּשְׂכִירוֹת, הַמִּשְׁאֵל<sup>23</sup> אוֹמֵר: בְּזֶמֶן הַשְּׂאֵלָה מִתָּה, וְהִלָּה אוֹמֵר: אַחַת מִתָּה<sup>24</sup> בְּזֶמֶן הַשְּׂאֵלָה<sup>25</sup>, וְהָאֲחֵרֶת אֵינִי יוֹדֵעַ<sup>26</sup> - מִתּוֹךְ שְׁאֵינוֹ יוֹכֵל לִשְׁבַּע<sup>27</sup>

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום שלישי כ"ג אלול - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קסג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לְשִׁלֵּם. הוּרֵי מִקְצַת הַמְּבִינִים, שֶׁהוּא הַדִּין לְכָל דָּבָר שֶׁמִּשָּׂאוֹ קָל וְאִין הַקֶּרֶקע מֵאַבְדָּת אוֹתוֹ<sup>24</sup> בְּמִהְרָה, כְּגוֹן לְשׁוֹנוֹת<sup>25</sup> שֶׁל כֶּסֶף, וְאִין צָרִיךְ לִזְמַר לְשׁוֹנוֹת<sup>26</sup> שֶׁל זָהָב וְאַבְנִים טוֹבוֹת, שֶׁאִין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא בְּקֶרֶקע. וְלִזְהָ דַּעֲתִי נוֹטָה<sup>27</sup>.

#### ~ נקודות משיחות קודש ~

"הַכֶּסֶפִּים וְהַדִּינָרִין - אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא בְּקֶרֶקע."

ובפנימיות העניינים "קרקע" מורה על ביטול כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהיה", וההוראה היא שאם רצונו של אדם להיות עשיר, עליו להיות בביטול ומתוך הכרה שהכל מאתו ית' ולא ש"כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", היינו בזכות היותו ממוחל ומוצלח בעסקים וכו'.

ומוסיף הרמב"ם (ענין שאינו מופיע בגמרא) "ויתן עליו טפח עפר" היינו שלא די בכך שישנה תנועה של ביטול, אלא שצריך לכסות את הכספים ב"טפח עפר" להורות שזהו ענין עיקרי בכל ענייני העולם.

עצה זו נאמרת לכל-לראש לעשירות בתורה, כמו שנאמר "ונפשי כעפר לכל תהיה" שהוא תנאי ל"פתח לבי בתורתך" ומשם תושפע לו גם עשירות בפועל.

(על פי "זין מלכות" ספר משפטים סימן ו מתוך רמב"ם "פרס המלך")

(17) מטבעות של כסף (דין גושי כסף, יבוארו למטה).  
(18) דינרי זהב. (19) כשמואל, שם. בספרים שלפנינו, כתוב שם: "והאידנא דשכיחי גשושאי (בזמנינו ששכיחים גנבים התוחכים שפודים בקרקע כדי לגשש את הטמון בו) אין להן שמירה אלא בשמי קורה". אולם הרי"ף השמיט פיסקא זו (אפשר שלא נמצאה בספרים שבידו), ופסק כשמואל, ורבינו הולך בשיטתו, כדרכו. בגמרא שם אמרו שצריך לכסות בעובי טפח, ומפרש הרי"ף שהמדובר בטומן בקרקע וצריך להעמיק טפח, וכן כותב רבינו כאן. וה"טור" כותב, שהדברים אמורים גם בכותל, היינו, שצריך להעמיק טפח בעובי הכותל (לחם-משנה). (20) בגמרא שם, אמר רבא: ומודה שמואל בכותל. (21) בגמרא: "בטפח הסמוך לקרקע או בטפח הסמוך לשמי קורה", וכן כתב גם הרי"ף. ולא נתבאר למה השמיט רבינו את הפיסקא הראשונה. בלחם-משנה מתוך, שרבינו מסתמך על מה שאמר "אבל לא באמצע הכותל", וקשה מאוד לקבל ישוב דחוק זה, שאם לכך התכוון - היה לו להשמיט את הפיסקא השניה ולא את הראשונה. (22) מלשון "לחפור את הארץ" (יהושע ב, ג). פירוש, יבדקו היטב כגון ע"י דפיקות, ולקבוע אם יש שם מקומות חלולים מתאימים להטמנת חפצים יקרי ערך. (23) בסמוך לשמי קורה או לקרקע קשה לבדוק ולקבוע. (24) אינו מתקלקל מרטיבות הקרקע. (25) גושים מהתכים. דרכם היה להתיך את הכסף והזהב לגושים מארכים בתבנית לשון. (26) כספים טעונים

השבועות האחרות, כמו שמבאר רבינו והולך. (7) בבא-מציעא מא: (ראה לקמן פ"ו ה"ג ובהערות שם).

ב. הוֹאִיל וּפְטֵר הַתּוֹב אֶת שׁוֹמֵר הַנֶּסֶךְ מִן הַגִּנְיָה, קָל וְחֹמֶר מִן הָאֲנָסִין הַגְּדוֹלִים, כְּגוֹן שְׁבוּרָה וְשְׁבוּיָה וּמִתָּה. וְהוּא שֶׁלֹא שָׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן; אֲבָל שָׁלַח יָד בְּפִקְדוֹן - חֵיב בְּאֲנָסִיו<sup>8</sup>. מִיֵּצֵד דֶּרֶךְ הַשׁוֹמְרִים? הַפֶּל לְפִי הַפִּקְדוֹן<sup>9</sup>: וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּבֵית שַׁעֲרָו<sup>10</sup>, כְּגוֹן הַקּוֹרוֹת וְהָאֲבָנִים; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּחִצְרוֹ<sup>11</sup>, כְּגוֹן חֲבִילוֹת פֶּשֶׁתָן הַגְּדוֹלוֹת וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּפִת, כְּגוֹן שְׂמֻלָּה וְטִלִּית; וְיֵשׁ פִּקְדוֹן, שֶׁדֶּרֶךְ שְׁמִירָתוֹ לְהַנִּיחוֹ בְּתֻכָּה אוֹ בְּמַגְדֵּל<sup>12</sup> וְנוֹעֵל עָלָיו, כְּגוֹן בְּגָדֵי מָשִׁי וְכָלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן.

(8) מכיון ששלח בה יד שלא ברשות בעלים - נעשה גדול, שחייב גם באונסין (ב"מ שם). (9) שם מב. (10) שטח גדול שאינו מקורה אלא מוקף גדר ונכנסים לו דרך שער שבגדר. (11) שהיא מוקפת בתי מגורים, והדברים הנמצאים בו נשמרים יותר מבבית שער. (12) ארון גדול העומד בבית.

ג. הַשׁוֹמֵר שֶׁהֵנִיחַ הַפִּקְדוֹן בְּמָקוֹם שֶׁאִינוֹ רְאוּי לוֹ, וְנִגְנַב מִשָּׁם אוֹ אֲבָד, אֶפְלוּ וְאֲנָס שָׁם, כְּגוֹן שְׂנַפְלָה דְלָקָה וְשָׂרָף כָּל הַפִּת - הֲרִי זֶה פּוֹשַׁע וְחֵיב לְשִׁלֵּם<sup>13</sup>. וְאִם עַל פִּי שֶׁהֵנִיחַ הַפִּקְדוֹן עִם שְׁלוֹ: אִם רְאוּי לְשְׁמִירָה<sup>14</sup> - פְּטוּר, וְאִם אֵין הַמָּקוֹם רְאוּי לְשְׁמִירָה - חֵיב<sup>15</sup>; בְּשִׁלּוֹ הוּא רִשְׁאִי<sup>16</sup>, וְאִינוֹ רִשְׁאִי בְּשִׁל אֲחֵרִים.

(13) שם מב: אמרו: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. [בהלכות שכירות פ"ג ה"ו דין "פשע בה ויצאה לאגס ומתה" נתבאר, שלא אמרו תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב, אלא כשיש איזה קשר שהוא בין הפשיעה ובין האונס, ולולא מעשה הפשיעה לא אירע האונס, כגון כאן, שאם היה מניח הפקדון במקום אחר הראוי לשמירה לא היה נשרף, אבל כשאין כל קשר בין הפשיעה בשמירה ובין האונס, וגם שמירה יעילה לא היתה מצילה מן האונס - השומר פטור. הרי"ף בסוגיא שלנו מאריך בהבהרת סברא זו. ראה שם]. (14) לפי המבואר בהלכה הקודמת. (15) ירושלמי בבא-מציעא פ"ג ה"ח, מובא ברי"ף וברא"ש שם סימן כ. (16) להתרשל ולא לשמור כראוי.

ד. הַכֶּסֶפִּים<sup>17</sup> וְהַדִּינָרִין<sup>18</sup> - אֵין לָהֶם שְׁמִירָה אֲלָא בְּקֶרֶקע<sup>19</sup>, וְיִתֵּן עֲלֵיהֶם טַפַּח עֶפֶר. אוֹ יִטְמְנֵם בְּפִתָּל<sup>20</sup> בְּטַפַּח הַסְּמוּךְ לְקוֹרָה<sup>21</sup>; אֲבָל לֹא בְּאֲמָצֵעַ הַכּוֹתֵל, שֶׁמָּא יִחְפְּרוּ<sup>22</sup> הַגִּנְיָבִים שָׁם וְיִגְנְבוּ<sup>23</sup>. אֶפְלוּ נָעַל עֲלֵיהֶם כְּרָאוּי בְּתֻכָּה, אוֹ הִחְפִּיא אוֹתָם בְּמָקוֹם שֶׁאִין אָדָם מְפִירוֹ וְלֹא מְרָגִישׁ בוֹ - הֲרִי זֶה פּוֹשַׁע וְחֵיב

לְבִיתוֹ, או שְׁשָׁלַח עִמּוֹ מְעוֹת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - צְרִיכִין שֶׁיְהִיוּ צָרוּרִים וּמְנַחִים בְּדָרוֹ, או קְשׁוּרִים בְּרָאוֹי עַל בִּטְנוֹ מִמְּנַגֵּד פָּנָיו, עַד שֶׁיִּגְיַע לְבִיתוֹ וְיִקְבְּרֵם בְּרָאוֹי. וְאִם לֹא קִשְׁרָן בְּדֶרֶךְ הַזֹּאת, אֶפְלוּ נֶאֱנָסוּ - חֵיב לְשָׁלֵם<sup>32</sup>, שֶׁהָרִי תַחֲלָתוֹ בְּפִשְׁעֵהָ<sup>33</sup>. מַעֲשֵׂהָ<sup>34</sup> בְּאֶחָד, שֶׁהִפְקִיד מְעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ, וְהִנִּיחֵם בְּמַחֲצֵה שָׁל קָנִים, וְהָיוּ טְמוּנִים בְּעֵבִי הַמַּחֲצֵה, וְנִגְנְבוּ מִשָּׁם; וְאָמְרוּ חֲכָמִים: אֵף עַל פִּי שָׁזוּ שְׁמִירָה מַעֲלָה לְעֻנֵּן גְּנֵבָה - אֵינָה שְׁמִירָה בְּרָאוֹי לְעֻנֵּן הָאֵשׁ; וּמֵאַחֵר שֶׁלֹּא טָמְנוּ בְּקֶרֶקַע אוֹ בְּכֶתֶל בְּנֵן - פּוֹשֵׁעַ הוּא; וְכָל שֶׁתַּחֲלָתוֹ בְּפִשְׁעֵה וְסוּפוּ בְּאֶנֶס - חֵיב. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזוֹה<sup>35</sup>.

(31) משנה וגמרא שם. (32) במשנה אמרו: "צרון והפשילן לאחוריו וכו' חייב", ובגמרא "מה הוה ליה למעבד" (מה) היה יכול עוד לעשות לשם שמירה)? ומתירים שהיה לו להחזיקם בידיו, כמו שנאמר (דברים יד, כה): "וצרת הכסף בידך", וקשירה על הבטן לפניו יותר יעילה מבידו. (33) המדובר במקרה שאילו היו הכספים בידו או קשורים על בטנו - אפשר שהיה יכול להציל, אבל במקרה שגם בשמירה מעולה זו אי־אפשר היה לו להציל - פטור, כמו שנתבאר למעלה בה"ג. (34) מובא בגמרא שם, והמסקנה: והילכתא, תחילתו בפשיעה וסופו באונס - חייב. (35) בכל מקרה, שלולא הפשיעה לא היה קורה האונס. רש"י שם מפרש שהמדובר בשומר חנם, ודין גניבה אצלו כדין אונס, לכן אמרו: וסופו באונס.

ז. הַמִּפְקִיד<sup>36</sup> אֶצֶל חֲבֵרוֹ, בֵּין בָּלִים בֵּין מְעוֹת, וְאָמַר לוֹ: תֵּן לִי פְקֻדוֹנִי, וְאָמַר לוֹ הַשּׁוֹמֵר: אֵינִי יוֹדֵעַ אֵנָּה הַנִּפְתִּי פְקֻדוֹן זֶה, אוּ בָּאִי זֶה מְקוֹם קְבָרְתִּי הַכֶּסֶּפִּים, הַמֵּתֵן לִי עַד שֶׁאֲבַקֵּשׁ וְאֶמְצָא וְאֶחְזֹר לָךְ - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ, וְחֵיב לְשָׁלֵם מִיָּד.

(36) מעשה שהיה, ואמר רבא (שם) כל 'לא ידענא' פשיעותא היא.

ח. כָּל הַמִּפְקִיד<sup>37</sup> אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין בָּלִים בֵּין מְעוֹת - עַל דַּעַת אֲשֶׁתוֹ וּבְנֵיהֶם<sup>38</sup> וּבְנֵי בֵיתוֹ<sup>39</sup> הַגְּדוֹלִים הוּא מִפְקִיד. אֲבָל אִם מְסָרָן לְבָנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ הַקְּטָנִים<sup>40</sup>, או לַעֲבָדָיו, בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטָנִים, או לְאֶחָד מִקְרוֹבָיו שֶׁאֵינָן שְׂרוּיִין עִמּוֹ בַּבַּיִת וְאֵין סוּמְכִין עַל שְׁלֹחָנָיו<sup>41</sup>, וְאֵין צָרִיף לֹמֵר אִם מְסָרָן לְאַחֵר - הָרִי זֶה פּוֹשֵׁעַ, וְחֵיב לְשָׁלֵם; אֲלָא אִם בֶּן הַבַּיִת הַשּׁוֹמֵר הַשָּׁנִי רָאָה שֶׁלֹּא פָּשַׁע<sup>42</sup>, כְּמוֹ שֶׁבֶּאֱרָנוּ<sup>43</sup>. מַעֲשֵׂה בְּאֶחָד<sup>44</sup>, שֶׁהִפְקִיד מְעוֹת אֶצֶל חֲבֵרוֹ<sup>45</sup>, וְנִתְּנָם הַשּׁוֹמֵר לְאָמּוֹ, וְהַחֲבִיָּא אוֹתָן<sup>46</sup> וְלֹא טָמְנָה אוֹתָן<sup>47</sup>, וְנִגְנְבוּ; וְאָמְרוּ חֲכָמִים<sup>48</sup>: אֵין הַשּׁוֹמֵר חֵיב לְשָׁלֵם מִפְּנֵי שְׁנִיתָנָם לְאָמּוֹ, שֶׁכָּל הַמִּפְקִיד - עַל דַּעַת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ הוּא מִפְקִיד; וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא

שמירה יתירה, מפני שגנבים להוטים אחריהם ויטרחו הרבה ויסכנו נפשם כדי לגנובם, ולפי שאינם מתקלקלים בקרקע הצריכו להטמינם שם, אבל דברים שאין הגנבים להוטים כל־כך אחריהם ואין מעמידים עצמם בסכנה כדי לגנובם, מספיקה שמירה פחות יעילה (הגהות מיימוניות). וכן בדברים כבדים לא הטרחתו חכמים את השומר להטמינם בקרקע, אבל גושי כסף וזהב וכן אבנים טובות דומים למטבעות מכל הבחינות הקובעות, ולפיכך טעונים שמירה בקרקע. [ב'תוספות' שם ד"ה אמר, שאלו, מה דינו של שומר שכר שהטמין בקרקע ונגנבו. יש מקום לצדד לחייבו מפני שקיבל עליו אחריות גניבה ואבדה, ומאידך יש להגדיר גניבה זו כאונס, כי אין שמירה מעולה יותר מזו, ומה היה לו לעשות עוד. ולא אמרו הלכה ברורה ומוחלטת. והרב המגיד כאן פסק בפשיטות ששומר שכר חייב, שצריך להיות יושב ומשמר, ולא פטרתו תורה אלא באונס ממש. וכן כתב רב אחאי בשאלתות פ' ויצא (הביאו הרא"ש כאן): דבעי למיתב ולנטורי ביממא ובליילא, שנאמר (בראשית לא, מ) "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה וכו'". והרא"ש שם מביא מהירושלמי שבועות פ"ח, וז"ל (לפי גירסתו): "רבי אבא בשם רבי יוחנן, נאמרה שמירה בשומר חנם ונאמרה שמירה בשומר שכר, ולא דמיא שמירה האמורה בשומר חנם לשמירה האמורה בשומר שכר. דשמירה האמורה בש"ח כיון ששומר כל צרכו פטור, ושמירה האמורה בש"ש אפילו הקיפהו בחומה של ברזל - אין רואין אותו אם היה שם אם יכול להציל חייב ואם לאו פטור, אלא אומרים אם היה שם היה יכול להציל". אולם בספרים שלפנינו הגירסא: "אין משערין אותו אלא בגופו". ולפי גירסא זו אין ראייתו חזקה כל כך, עי"ש. ובהגהות מיימוניות שם כתב בשם 'ספר התרומות' שהוא פטור]. גמרא שם.

ה. הַמִּפְקִיד<sup>28</sup> אֶצֶל חֲבֵרוֹ כֶּסֶּפִּים עָרֵב שֶׁבֶת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת - אֵינּוּ חֵיב לְטַרְח' וְלִקְבֹּר אוֹתָן עַד מוֹצָאֵי שֶׁבֶת<sup>29</sup>. וְאִם נִתְאַחַר לְמוֹצָאֵי שֶׁבֶת כְּדִי לְקַבְּרָן וְלֹא קָבְרוּ, וְנִגְנְבוּ אוֹ נֶאֱנָסוּ - חֵיב. וְאִם תִּלְמִיד חֶכֶם הוּא<sup>30</sup> - אֵינּוּ חֵיב עַד שֶׁיִּשְׁשֶׂה אַחֵר שֶׁיִּכְבִּיל כְּדִי לְקַבְּרָן.

(28) ובמוצאי־שבת מחוייב לקבורם מיד. (29) נוסחת המגיד־משנה: תלמיד־חכם הוא המפקיד. (30) המפקיד (ע"פ משנה־למלך). תלמידי חכמים חרדים לקיים מצוות הבדלה על היין, והיין בימיהם ביוקר, ולפיכך רשאי הנפקד לעכב הטמנת הכספים, שמה יצטרך המפקיד לקחת כסף לקנות יין להבדלה (גמרא שם ע"פ פירוש רש"י), אבל הנפקד עצמו מחוייב להבדיל מיד ולהטמין את הפקדון (משנה־למלך), וכתב הרא"ש שם סי' כב, שזמנו עד אור הבוקר. מובן שאם ידע הנפקד שהמפקיד כבר הבדיל, חייב להטמינם מיד. [הראב"ד מפרש: אם הנפקד תלמיד־חכם, ולא נתבאר לי מה ההבדל בין תלמיד־חכם ובין אדם פשוט, ראה 'בית יוסף' סי' רצא].

ו. הַמִּפְקִיד<sup>31</sup> אֶצֶל חֲבֵרוֹ כֶּסֶּפִּים בְּדֶרֶךְ לְהוֹלִיכֵם

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - יום רביעי כ"ד אלול - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קסה

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

השכר [במסקנא שם אמרו, שאם הכשות של בעל השכר נמצא במקום קרוב למקום תעשיית השכר, ושל בעל הפקדון במקום רחוק, ושהה השליח זמן רב עד שהביא הכשות - חייב בעל השכר לשלם, שהרי היה לו להעלות על הדעת שממקום רחוק הביא].

## ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

### פרק חמישי

1) מבאר דין מציל עצמו בממון הפיקדון, ודין שניים שהפקידו זה מנה וזה מאתיים, או כלים אחד גדול ואחד קטן, ודין תבעוהו שניים, כל אחד אומר אני הוא בעל הפיקדון, ודין מפקיד פירות כמה חסרונות יוציא, ודין מחלוקת שיש בין המפקיד והנפקד כמה הפקיד.

א. מי שהפקידו אצלו<sup>2</sup> מעות של עניים או של פדיון שבויים<sup>3</sup>, ופשע בהם ונגנבו - פטור; שנאמר: לשומר - ולא לחלק לעניים, והרי הוא ממון שאין לו תובעים<sup>4</sup>. אפלו פאו עליו גנבים, וקדם והציל עצמו בממון שבויים - פטור<sup>5</sup>; אין לה פדיון שבויים גדול מזה<sup>6</sup>. במה דברים אמורים? בשאין זה הממון מפקד לעניי מקום זה? או לשבויים אלו; אבל אם היה לעניים אלו או לשבויים אלו, והרי הוא קצוץ להם<sup>8</sup> - הרי זה הממון שיש לו תובעים<sup>9</sup>, וישלם אם פשע, או ישבע שלא פשע, פדרך כל השומרים.

2) בבא-קמא צג. 3) רבינו מדמה דין מעות פדיון שבויים - למעות של עניים. 4) ולמה מעות אלו אינן בכלל "לשומר"? מפני שנמסרו לידו כדי לחלק לעניים, אין מי שיתבע את הנפקד, זה שמסר לו את המעות כבר הסתלק מהן, והעניים אינם יכולים לתבוע, שהרי יכול הוא לומר לתובעים: לעניים אחרים אתן (רש"י שם). [רש"י האריך קצת כדי לברר, שדרשה זו אינה הלכה למשה מסיני שאין צורך לנמקה, אלא מסקנא הגיונית של חז"ל, ממה שאמרה תורה "לשומר", וכל שמירה היא חובה כלפי מי שהוא כדי להחזיר הדבר בשלימותו. וכן משמע מלשונו של רבינו כאן, שכתב: "והרי הוא ממון שאין לו תובעים" כלומר, אין כאן שני נימוקים אלא ביאורה של הדרשה (ראה סמ"ע סימן שא ס"ט, שמעיר על אפשרות שישנם תובעים ואעפ"כ פטור מגזירת הכתוב)]. 5) שם קיז: מעשה שהיה, ופטור רבה. 6) ולמה הוצרך לנימוק זה? הרי בלי זה פטור מפני שהוא ממון שאין לו תובעים, כאמור למעלה? ב'נמוקי יוסף' שם שאל כן על דברי רבה, והשיב בשם הרא"ש, שהמדובר כשנמסרו לידו לשמירה על-מנת שיחזירן לידי המפקד. אמנם מלשונו של רבינו כאן משמע, שהמדובר במסרו לחלק ולא להחזיר, ואף-על-פי-כן הביא נימוק זה להשמיענו, שאפילו בנמסרו לו על-מנת להחזירן ויש תובעים - פטור. ומה שכתב רבינו: "הרי זה הממון שיש לו תובעים" הכוונה למעות של עניים (על-פי הלחם-משנה). ולמה בשבויים ידועים חייב לשלם, ולא אמרו אין פדיון

אמר לה: פקדון הם - יש לו לטעון: כל שכן שהיא נזהרת בהן, אם היתה סבורה שהן שלי<sup>49</sup>; וכן אין אמו חבת לשלם, שהרי לא אמר לה שהן פקדון<sup>50</sup>. ואמרו חכמים: ישבע השומר שאותן המעות עצמן הן שנתנן לאמו, ותשבע האם שהחביאה אותן ונגנבו, ופטור שניהם<sup>51</sup>. וכן כל פיוצא בזה.

37) מימרא של רבא, שם לו. 38) הוא מסכים מראש שהנפקד ימסור שמירתם לאשתו ולבניו. 39) רבינו מוסיף על דברי רבא גם "ובני ביתו", ולמד זה מהמעשה המובא למטה במסר לאמו. 40) משנה, שם מב. 41) אינם מקבלים מזונותם בביתו. 42) ואם אינו מביא ראיה ברורה שלא פשע, אף-על-פי שהוא רוצה להישבע שלא פשע, יכול המפקד לטעון: לראשון אני מאמין בשבועה, ולשני איני מאמין. 43) בהלכות שכירות פ"א ה"ה. 44) גמרא, שם מב. 45) שומר חנם. 46) בארגז. 47) בקרקע או בכותל. 48) רבא שם, ואין חולק עליו. 49) שהיא נזהרת שלא יפסיד בנה. 50) ומשום כך אין זה פשיעה. 51) ב'תוספות' שם ע"ב, ד"ה כל המפקד, כתבו בשם רבינו-רם, שמה שאמרו: "כל המפקד על דעת אשתו ובניו הוא מפקד" היינו לענין שלא יוכל לטעון אינני מאמין בשבועתם, אבל אם פשעו ואין להם מה לשלם - מחוייב הנפקד לשלם. שאם לא תאמר כן, יכול כל שומר למסור הפקדון לאשתו, והיא תאכל דברים הראויים או תוציא הכספים ויפסיד המפקד. וכן פסקו הרא"ש וה'טור' בסימן רצא, אולם דעת רבינו אינו כן כמו שיתבאר בהלכה הבאה.

ט. מבאין<sup>52</sup> אתה למד: שהשומר שמסר הפקדון לאשתו ובניו ביתו, והודיען שהוא פקדון, ולא שמרו פדרך השומרין - שהן חבין לשלם לבעל הפקדון, ובעל הבית פטור<sup>53</sup>; שכל המפקד - על דעת אשתו ובניו הוא מפקד. מעשה באחד<sup>54</sup> שהפקיד פשות<sup>55</sup> אצל אחד, והיה לו לשומר פשות אחרת, ואמר לשמשו: מזה הפשות תשלף לתוך השכר, והלך השמש והשלף מן הפשות של פקדון; אמרו חכמים: שהשמש פטור, שהרי לא אמר: מזה השלף ומזה אל תשלף, ודמה שהוא מראה מקום<sup>56</sup> ואינו מקפיד על זה; וכן בעל הבית פטור, שהרי אמר לו: מזה השלף; ואינו משלם אלא דמי מה שנהנה<sup>57</sup> בלבד. לפיכך, אם נעשה השכר חמץ<sup>58</sup> - פטור מלשלם. ובין כך ובין כך - חייב השומר שבועה שכן ארע. וכן כל פיוצא בזה.

52) מזה שאמרו שם: שהאם פטורה מפני שלא ידעה שהמעות הם פקדון. 53) אפילו אין להם ממה לשלם (מגיד-משנה, וראה רמ"א חושן-משפט סי' רצא סכ"ד). 54) שם עמוד ב. 55) מין צמח שנותנים לתוך שכר של שעורים להשביח טעמו. 56) מראה לו איפה מקומה של הכשות. 57) מהשבחת השכר - כרב עמרם, שם. 58) לא תסס השכר אלא החמץ, ואם כן אין כל הנאה לבעל

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

לשני<sup>19</sup>, והשאר יהיה מנח אצלו עד שיודה האחד לחברו או עד לעולם. וכן מי שתבעוהו<sup>20</sup> שנים, זה אומר: אני הוא בעל הפקדון, וזה אומר: אני הוא והשומר אומר: אחד מכם הוא, ואני יודע מי הוא - ישלם לשניהם. וכן שנים שהפקידו שתי בהמות אצל רועה<sup>21</sup>, ומתה אחת מהן<sup>22</sup>, ואינו יודע של מי היתה<sup>23</sup> - ישלם לשניהם<sup>24</sup>. ואם הפקידו בעדרו שלא מדעתו<sup>25</sup> - מניח בהמה ביניהם ומסתלק<sup>26</sup>, ומהיה מנחת עד שיודה האחד לחברו או עד שירצו לחלק אותה.

(14) משנה וגמרא בבא מציעא לו. (15) בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ט כותב רבינו, שהתובע מחבירו מאה והנתבע אומר: חמשים אני יודע שלויתי ממך, וחמישים אינני יודע - חייב לשלם מאה, ואין התובע צריך להישבע. ולמה כאן הצרכוהו שבועה? הרי הנפקד משיב לכל אחד: מאה אני יודע ומאה אינני יודע? במגיד-משנה מבאר בשם הרשב"א שהנידון כאן אינו דומה לדין שבהלכות טוען ונטען. כאן הדבר ברור שביחד הפקידו רק שלוש מאות, אלא מפני שפשע הוא מפסיד ודאי, ולפיכך מחייבים את התובעים שבועה, אבל אם אין הדבר ברור שהוא מפסיד, אפשר שהוא חייב מאה, ולפיכך נוטל בלי שבועה. [ובש"ך חושן-משפט סימן עו ס"ק ד מפרש שאין זה דומה לטוען איני יודע, מפני שהוא טוען 'ברי' שלא לקח יותר משלוש מאות]. וכל זה כשהמפקידים תובעים, אבל כשלא באו ותבעו, והנפקד עצמו בא לבית-דין ושואל מה לעשות, אומרים לו תן מנה לזה ומנה לזה והשאר יהא מונח, כמו בהפקידו בכרך אחד בבבא הבאה. זה מן הדין, ואם הנפקד רוצה לצאת גם ידי שמים, שלא יהיה בו שמץ עוון על שגרם הפסד לאחד מהם - עליו לשלם לכל אחד מאתיים (רי"ף שם). (16) שם עמוד ב, אמרו: "ויניח". ומפרש רבינו: יניח אצלו (ויש מפרשים - יניח בבית-דין). (17) ובזה אפילו לצאת ידי שמים - פטור. רבינו מפרש, שרבא שם מתכוון לכרך אחד ממש, וכן משמע גם מלשונו של הרי"ף שם, אולם רש"י מפרש שכרך אחד לאו דוקא, אלא אפילו בשתי כריכות, אם באו שניהם בבת אחת והפקידו אצלו זה בפני זה - יכול הנפקד לטעון כך. (18) משנה, שם. (19) במשנה: "ומתוך הגדול נותן דמי קטן לשני". ורש"י שם מפרש שישבר את הגדול ויתן לשני חלק מהכלי כדי שוויו של הכלי הקטן (נראה, שהכוונה לכלי זהב או כסף שיש לשבריהם ערך), אולם מלשונו של רבינו, שהשמיט את המלים "ומתוך הגדול", משמע שמוכר את הגדול. [רש"י נדחק לפרש שישברנו, מפני שבגמרא שם אמרו: "דאיכא (שיש) פסידא דגדול", ואם מוכרו הרי אין כל הפסד, אולם רבינו סובר שמכירת כלי גורמת הפסד, שברוב המקרים מחיר הקניה גבוה במקצת ממחיר המכירה. ועוד, שמא לא ימצא לקנות כלי כזה (לחם-משנה)]. (20) נתבאר למעלה, שאם לא תבעוהו והוא בא מעצמו לבית-דין ושואל מה עליו לעשות, אין מחייבים אותו לשלם לשניהם אלא אם רוצה לצאת ידי שמים (מגיד-משנה. ולא

שבויים גדול מזה? מפני שבכסף המיועד לשבוי זה, אסור להשתמש לשבוי אחר ('בית יוסף' סי' רצא בשם הרשב"א). [ב'תוספות' שם ד"ה אין לך, כתבו שאם היה ביד הנפקד כסף משלו, ונתן לגנבים כסף השבויים - חייב לשלם. ורבינו סתם ולא גילה דעתו בזה]. (7) מיועד להם ע"י המנדבים או גבאי צדקה. (8) מיוחד רק להם ולא לאחרים (כסף-משנה). (9) היינו, העניים שבשבילים הופקדו, ולפיכך הן בכלל "לשומר". [במגיד-משנה מפרש ששני תנאים נאמרו: א. עניים ידועים. ב. סכום קצוב לכל אחד, וקשה להבין מה הכריחו לפירוש דחוק זה].

ב. המפקיד<sup>10</sup> אצל חברו ממון או פלים חשובין, ובאו עליו גנבים, וקדם ונתן להם הפקדון להציל עצמו: אם היה אמוד שהוא בעל ממון - חייב, שהזקתו שבעללו פאו הגנבים, ונמצא זה מציל עצמו בממון חברו<sup>11</sup>; ואם אינו אמוד - חזקתו שלא פאו אלא לשם הפקדון, ופטור. וכן כל פיוצא בזה.

(10) שם, מעשה שהיה. (11) שם ס: אמרו שדוד המלך שאל את הסנהדרין אם מותר להציל עצמו בממון חברו. והשיבו: אסור. ומובן שאם הציל חייב לשלם.

ג. המפקיד<sup>12</sup> אצל חברו פלים או פרות, ובאו גנבים וגנבום בפניו, ואלו היה צווח היו פאין בגי אדם ומצילין אותו, הואיל ולא צווח - הרי זה פושע וחייב לשלם<sup>13</sup>. וכן כל פיוצא בזה.

(12) שם. (13) בגמרא שם חילקו בין הוכר הגנב ובין לא הוכר, וכאן המדובר בלא הוכר. ולקמן בפ"ח ה"ו מבואר דין הוכר (ראה שם).

ד. שנים שהפקידו<sup>14</sup> אצל אחד, זה מאה וזה מאתיים, וכל אחד משניהם אומר: אני הוא שהפקדתי המאתיים, והשומר אומר: אני יודע - ישבע כל אחד מהן שהפקיד מאתיים ונוטל, בדין כל נשבע ונוטל<sup>15</sup>, ויתן מאתיים לזה ומאתיים לזה, ומפסיד מאה מביטו; שהרי הוא פושע, שהיה לו לכתוב שם כל אחד על פיס שלו. לפיכך, אם הביאו לו השנים באחד שלש מאות בכרך אחד, ובאו ותבעו, וכל אחד אומר: המאתיים שלי - נותן מנה לזה ומנה לזה, והשאר יהיה מנח אצלו<sup>16</sup> עד לעולם או עד שיודה האחד לחברו. שהרי הוא אומר להם: פיון שראיתי שאין אתם מקפידין זה על זה והבאתם בכרך אחד, לא הטרחתני עצמי לידע ולזכר תמיד מי בעל המאה ומי בעל המאתיים<sup>17</sup>. וכן אם הפקידו אצלו שני פלים<sup>18</sup>, אחד גדול ואחד קטן, וכל אחד ואחד אומר: אני הוא בעל הגדול, והשומר אומר: אני יודע - ישבעו שניהם, ויתן הגדול לאחד מהם, ודמי הגדול לשני, וישאר לו הקטן. ואם הביאום בכרך אחד באחד - נותן הקטן לאחד, ודמי הקטן

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

אומר: כך וכן היו, והשומר אומר: איני יודע - ישלם בלא שבועה; שהרי חייב עצמו בתשלומין, ואינו יודע כמה הוא חייב, ונמצא חייב שבועה שאינו יכול להשבע. וכן הורו רבותי הרב רבי יוסף הלוי ורבו ז"ל. וכן כל שומר שנתחייב לשלם, ואמר: איני יודע כמה דמים אני חייב לשלם, והבעלים אומרים: אנו יודעין, וכן וכן היה שוה - וטלו בלא שבועה. והוא שישטענו דבר שהן אמודין בו<sup>47</sup>. ויש לשומר להחרימם<sup>48</sup> על מי שלוקח ממנו יתר מן הראוי לו. ומניין שהדין כך הוא? הגע עצמך<sup>49</sup>, שהפקיד אצלו פיס מלא זהובים, ופשע בו, הבעלים אומרים: מאתים דינר היו, והשומר אומר: ודאי שהיו בו דינרים, אבל איני יודע כמה היו - נמצא זה פטוען מאתים והודה לו במקצת, ואמר: השאר איני יודע, שהוא מחייב שבועה ואינו יכול לשבע, ומשלם, כמו שיתבאר<sup>50</sup>.

(44) כל הדינים שבהלכה זו מיוסדים על הדין שנתבאר בפ"ד מהלכות טוען ונטען ה"ז, שהמחוייב שבועה ואינו יכול לישבע - משלם. (45) לא מסרם לנפקד במידה או במשקל. (46) משמע שאם אין לייחס לו כל פשיעה, כגון שנתערבו מאליהם או ע"י אחר שנכנס שלא ברשות - אין דנים אותו לפי כלל זה. ומזה יש ללמוד שהאומר חמשים אני יודע וחמשים איני יודע, הוא גם כן קצת פושע, מפני שעליו לדייק ולזכור או לרשום. ובדומה לזה אמרו (בבא-מציעא מב:) כל 'לא ידענא' - פשיעותא (ראה למעלה פ"ד ה"ז). (47) מצבם הכלכלי מאפשר להם לקנות כלים או פירות כאלה. (48) להטיל חרם סתם בלי להזכיר שם התובע. (49) התבונן. (50) בהלכות טוען ונטען שם (ראה השגת הראב"ד כאן, וראה שבועות פ"ב ס' כג. ובש"ך חושן-משפט ס' ערב ס"ק נ האריך הרבה, והסיר כל תלונות המשיגים על רבינו ועל רבו ופסק כמותם. ואין כאן מקום להכנס לסבך הזה, ואנו מצטמצמים בגבולות פירוש דברי רבינו).

ז. מת אביו והניח לו שק צרור, והפקידו אצל חברו, ופשע בו, המפקיד אומר: איני יודע מה היה בו, שמא מרגליות היו בו, וכן השומר אומר: איני יודע כמה אני חייב לשלם, שמא זכוכית היה מלא - שורת הדין שאני אומר בטענה זו: שישבע השומר בתקנת חקמים שאינו פרשותו, ויכלל בשבועתו שאינו יודע בודאי שהיה בו יתר על שוה כך וכן, וישלם מה שהודה בו. וכן כל פיוצא בזה. מעשה<sup>51</sup> באחד, שהפקיד שק צרור אצל חברו, ופשע בו, המפקיד אומר: חלי זהב ומרגליות וכיוצא בהן היו בו, והשומר אומר: איני יודע, שמא סיגים או חול היו בו, ואמר חקמים: ישבע בעל הפקדון ויטל. והוא שישטען דבר שהוא אמוד

ביאר מה פוסק בית-הדין. ונראה, שהכסף יהא מונח אצלו עד שיבוא המפקיד ויתבע. וב'טור' סימן ש כתב, שפטור אפילו לצאת ידי שמים (ראה רמ"א חושן-משפט סי' ש ס"ג). (21) ב"מ לו: (22) כדרכה, והרועה פטור מלשלם. (23) ולמי עליו למסור את הבהמה החיה. (24) כלומר, לאחר יתן את הבהמה ולשני דמיה. (25) אף-על-פי שהרועה הסכים לקבל את הבהמה לשמירה, אלא שבעל הבהמה הכניסה לעדר שלא בנוכחותו ('תוספות' שם ד"ה שלא). (26) לפי שלא היתה לו האפשרות לציין ולהבחין בסימני היכר.

ה. המפקיד פרות אצל חברו - הרי זה לא יערבם עם פרותיו<sup>27</sup>. עבר וערב<sup>28</sup> - יחשב כמה היה הפקדון, ויראה כמה חסר הכל<sup>29</sup>, ויחשב חסרון הפקדון<sup>30</sup> ויתן לו אחר שישבע<sup>31</sup>. נסתפק מהו<sup>32</sup>, ולא ידע כמה נסתפק - יוציא לו חסרונו<sup>33</sup>: לחטים ולארוז קלוף - ארבעה קבין ומחצה לכל כור<sup>34</sup>, לשעורים וידחן - תשעה קבין לכל כור, לבסמין ולזרע פשתן בגבעוליו<sup>35</sup> ולארוז שאינו קלוף - שלש סאין לכל כר. וכמדה הזאת לכל שנה ושנה<sup>36</sup>. כמה דברים אמורים? <sup>37</sup> שמדד לו בימות הגרן<sup>38</sup>, והחזיר לו בימות הגרן; אבל מדד בימות הגרן, והחזיר לו בימות הגשמים - אינו מוציא לו חסרונו, מפני שהן מותרות<sup>39</sup>. וכן<sup>40</sup> מוציא לו שתות לין<sup>41</sup>, ושלושה לגין שמן למאה לגין: לג ומחצה שמרים, ולג ומחצה בלע<sup>42</sup>. אם היה מזקק - אינו מוציא לו שמרים; ואם היו הקנקנים ישנים - אינו מוציא לו בלע<sup>43</sup>.

(27) משנה, שם לח. "המפקיד פירות אצל חברו וכו' לא יגע בהן". (28) משנה וגמרא שם מ. (29) כמה החסירה התערובת. פירות מאוחסנים, משקלם או מדתם פוחת והולך. (30) לפי יחס כמותם לכמות כל הפירות. (31) הנפקד שהחסרון בא שלא בפשיעתו. במה דברים אמורים, כשחסרו יותר ממה שדרכם של פירות לחסור, אבל אם החסרון אינו גדול מזה, פטור משבועה (סמ"ע ס' רצב ס"ק כח, וש"ך שם ס"ק כב). (32) נטל מן התערובת לצורך עצמו. (33) כשהוא מחזיר למפקיד פירותיו, מנכה לו החסרון המקובל. (34) הכור שלושים סאה, והסאה מחזיקה ששה קבים. (35) הגבעול דומה לשבולת של תבואה, ובראש הגבעולים גדלים גרעינים שהם זרע הפשתן. (36) ברייתא, שם. (37) ברייתא, שם. המדובר כשנסתפק מהם. (38) בקיץ כשהוכנסו הפירות לגרן והם יבשים. (39) מתנפחות מן הרטיבות. (40) משנה, שם. (41) הקנקנים בולעים אחד מששה. (42) בליעת הקנקנים. השמן הוא סמך, ואין הקנקנים סופגים הרבה. (43) מפני שבלעו כבר כדי שביעה.

ו. הפקיד אצלו פרות שאינן מדודין<sup>45</sup>, וערבן עם פרותיו ולא מדדן - הרי זה פושע<sup>46</sup>. פעל הפקדון

אם הפקדון דבר שכל מינו שנה ומצוי בשוק לקנות כמותו, כגון פרות, או יריעות של צמר ושל פשתן השוות בכל ענינם, או קורות שאינן מצירות, וכל פיוצא בהן - הרי זה משלם ואינו נשבע. אבל אם היה הפקדון בהמה או בגד מציר או כלי מתקן או דבר שאינו מוצא לקנות כמותו בשוק - חוששין שמא עיניו נתן בו, ומשביעין אותו בתקנת חכמים שבועה בנקיטת חפץ שאינו ברשותו, ואחר כך משלם. והוא הדין לשאר השומרים, כגון השואל שאמר: מתה או נגנבה, ושומר שכן והשוכר שאמר: נגנבה או שאבדה, אף על פי שהן חביבין לשלם - משביעין אותן שבועה שאינה ברשותן, ואחר כך משלמין דמי הבהמה או החפץ; שאנו חוששין לו שמא עיניו נתן בה. ואם אמרו הפעלים: יתר על זה היה שנה - פולל בשבועתו<sup>3</sup> שאינה שנה אלא כך וכך. נמצא, כל שומר שנשבע שבועת השומרים - פולל בשבועתו שלשה דברים: ששומר פדרף השומרים<sup>5</sup>, ושארעו כך וכך ואינו ברשותו, ושלא שלח בו יד<sup>6</sup> קדם שארעו המארע הפוטר אותו. ואם רצה לשלם - נשבע שאינו ברשותו, וכולל בשבועתו שפך וכך היה שנה.

(2) בבבא מציעא לר: אמר רב הונא: "משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו, חיישין (חוששים אנו) שמא עיניו נתן בה", פירוש שמא חמד את הדבר הזה ורוצה לשלם שווי ולהשאירו בידו. ומדבריו למד רבינו, שאם דבר כזה מצוי לקנות בשוק אין משביעים אותו. (3) זה נקרא "גלגול שבועה", שלולא שבועה אחרת המוטלת עליו לא היה חייב שבועה זו. (4) בבבא קמא קז: אמר רב ששת שלוש שבועות משביעין אותו. (5) שלא פשע בשמירתו. (6) לא השתמש בו לצורך עצמו, שאם שלח בו יד, אפילו הוא שומר חנם, דינו כגזול וחייב גם באונסים.

ב. יש לשומר להתנות שאינו שומר פדרף השומרים, אלא מעות אלו שהפקיד אצלי - בנזות ביתי אני מניח אותן<sup>8</sup>, וכפיוצא בזה. טען השומר, שתנאי היה בינינו, ובעל הפקדון אומר: לא היה שם תנאי, אף על פי שהפקיד אצלו בעדים<sup>9</sup> - מתוך שיוכל לומר: שמרתי פדרף השומרים ונאנסתי<sup>10</sup>, נאמן לומר שהיה ביניהן תנאי<sup>11</sup>. לפיכך ישבע<sup>12</sup> שלא שלח יד בו, ושאנו ברשותו, ושהיה ביניהן תנאי.

(7) שנינו (שם צד.) "מתנה שומר חנם להיות פטור משבועה והשואל להיות פטור מלשלם וכו'". ובגמרא שם ביארו הטעם, שכל תנאי בדבר שבממון, אפילו כשהוא נגד האמור בתורה - קיים. (8) ואם הניח אותן במקום שהתנה ונגנבו - פטור, אף על פי שכספים אין להם שמירה אלא בקרקע (כאמור למעלה פרק ד הלכה ד). (9) והם לא שמעו את

בו או אמוד להפקידו אצלו. ולמה נשבע כאן בעל הפקדון?<sup>52</sup> לפי שאין השומר מחייב שבועה<sup>53</sup>; שאפילו הודה ואמר: ברי לי שהיה מלא סיגים, והמפקיד אומר: מרגליות היו - השומר נשבע הסת ונפטר<sup>54</sup>, כמו שטענו חטים והודה לו בשעורים<sup>55</sup>. וכן כל פיוצא בזה. ובהלכות טוען ונטען יתבאר עקרי הדברים.

(51) ירושלמי בבבא קמא פ"ב ה"ז. (52) כלומר, למה אינו נוטל בלא שבועה כמו בטוען מאתים היו, וזה אומר אינו יודע? (ראה ההלכה הקודמת). (53) ולפיכך אין מקום לומר: מתוך שאינו יכול לישבע משלם. (54) ואין מחייבים אותו בשבועת התורה כמודה במקצת. (55) בהלכות טוען ונטען פ"ג ה"ח מבואר, שמודה במקצת אינו חייב שבועה אלא אם הודה ממין הטענה. ביאור זה הוא מפי רבו הר"י מיגש בפירושו לשבועות מ. והר"י מיגש שאל עוד, אם כן, שאין עליו תורת מודה במקצת ואינו מחוייב שבועה, למה נשבע בעל הפקדון ונטול? הלא זה דומה לאומר מנה לי בידך והנחבט אומר אני יודע, שהנחבט נשבע שאינו יודע ונפטר? ותיירך, שלא אמרו נשבע היסת שאינו יודע ונפטר, אלא כשאנו מודה בכולם, אבל כשהוא מודה שנתחייב לשלם אלא שאינו יודע כמה - נשבע התובע ונטול. [בכסף-משנה מקשה, שדברי רבינו כאן מנוגדים לדברי עצמו בהלכות טוען ונטען פ"א ה"ח בתבועו חטים והנחבט אומר אני יודע אם חטים או שעורים, שפסק שם: נשבע שאינו יודע וישלם שעורים. וב'בית חדש' חושן-משפט סי' פח מתרץ, שבנידון כאן מחייבים את הנפקד לשלם הכל מפני שפשע, ופשיעה כמזיק. אולם לפי מה שהוכחנו בהלכות שכירות פ"א ה"ג, ופ"ב ה"ג, ע"פ הר"י מיגש שבפשיעה בשמירה לא אמרו פשיעה כמזיק - אין מקום לתירוצו. ונראה ליישב סתירה זו, שיש הבדל מהותי בין ההודאה בנידון כאן ובין זה שבהלכות טוען ונטען. כאן אין המפקיד טוען תן לי מרגליות, שהרי נגנבו והוא תובע דמיהם והנחבט מודה 'ברי' במקצת התביעה בסכום קטן (ואעפ"כ אין זה ממין הטענה לענין שבועת מודה במקצת, מפני שעיקר הטענה היא מרגליות, ועיקר ההודאה היא סייגים). ובזה הסביר הר"י מיגש שאין זה דומה לדין אני יודע אם הלוייתי, אבל שם התביעה היא חטים ממש ואין כל הודאה בחטים, ולכן הרי זה כאומר אני יודע אם הלוייתי. ובה' טוען ונטען שם יתבאר למה חייב לשלם שעורים (ראה ש"ך חו"מ שם ס"ק לה).

## ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

### פרק ששי

(1) מבאר דין שומרים שרצו לשלם ולא רצו להישבע, ודין מי שאמר הפקדתי אצל אביכם והוא לא ציווה כשמת, ודין טוען קניתי ממך את הפקדון או החזרתיו לך ודין מפקיד טוען אני הפקדתי אצלך חפץ אחר.

א. שומר חנם<sup>2</sup> שאמר: הריני משלם ואיני נשבע,

לו המפקיד: והלא פך וךף היא מדתם, והרי הם מנחים אצלך בכתבך. אמר לו: שלף החזרתי לך, ואליהם<sup>30</sup> אחריהם הן. ואמרו חכמים: אין מוציאין מידו, ששא אלו השמשמין של שומר הן<sup>31</sup>, אלא ישבע השומר בנקיטת חפץ שהחזיר, כמו שבארנו<sup>32</sup>.

(18) שאנו רואים אותו עתה (מגיד משנה). (19) ר"ף בבא מציעא סוף פרק שלישי. (20) ואין בית דין טוען ליתומים: שמה קנה אביהם מהמפקיד, וטעמו של דבר, שאין אנו טוענים ליתומים אלא טענה שאביהם היה יכול לטעון. (21) כתובות פה: מעשה שהיה. (22) ואין לו עדים על זה. (23) נמצא הפיקדון בבית היתומים ויש בו אותם הסימנים שמסר התובע. (24) מאומדן דעתו שזה הפיקדון שלו - הדין מכיר את מצבו הכלכלי של הנפקד ובטוח הוא שהפיקדון הזה אינו שלו. (25) חוששים אנו "שמה" וכו'. (26) כל פרטי דין זה נאמרו בגמרא שם בשם רב נחמן ופסק כן הרי"ף בבבא מציעא שם. (27) עדותם זו אינה הוכחה ברורה אלא אומדן דעתם. (28) של הדין. רבינו למד זה מלשונו של רב נחמן: "ידענא ביה בחסא (שם הנפקד) דלא אמיד" ובכן הדגיש שאומדן דעת עצמו הוא (מגיד משנה). (29) יבמות קטו: (30) המונחים שם בחבית. (31) שמניין ומשקל אינם סימנים מובהקים לעניין זה אף על פי שנידונים כמובהקים לעניין החזרת אבידה (ראה הלכות גזילה ואבידה, פרק י"ג הלכה ט"ו) ולזה התכוון המגיד משנה באמרו, שאין מניין סימן מובהק "לגמרי". (32) בפרק ב מהלכות שכירות הלכה י"ב, שאם הפקיד או השאיל בשטר והשומר טוען החזרתי, הוא נאמן במיגו שהיה יכול לטעון נאנסתי. ומחייבים אותו שבועה בנקיטת חפץ כמו בטוען נאנסתי, ומדמה רבינו כאן דין עדים לדין שטר, אבל כשאין שם לא שטר ולא עדים הוא נאמן במיגו של טענת לא היו דברים מעולם ומשום כך נשבע היסט ונפטר, כמו בטענת "לא היו דברים מעולם".

ה. בעל הפקדון שתבע פקדונו, ונתן לו השומר, ואמר המפקיד: אין זה פקדוני, אלא אחר הוא; או שלם היה, ואתה שברתו; או חדש היה, ונשתמש בו; מאה סאין הפקדתי אצלך, ואין אלו אלא חמשים; ובעל הבית אומר: זהו שהפקדת בעצמך, ומה שנתת אתה נוטל - הרי השומר נשבע הסת<sup>33</sup>, כשאר כל הנשבעין. שאין כל שומר נשבע שבועת השומרין האמורה בתורה, אלא בזמן שמודה בעצמו על פקדון כמו שהמפקיד אומר, וטוען שנגנב או מת או נשבה. כללו של דבר: טוען לפטר עצמו מן התשלומין - [נשבע שבועת שומרין]. אבל אם אמר: זהו שהשאלתי או שהשפרתי לי או שנטלתי שכר על שמירתי, והבעלים אומרים: אינו זה אלא אחר, או נשתנה מקמות שהיה - השוכר נשבע הסת, או שבועת התורה אם הודה במקצת<sup>34</sup>.

התנאי. (10) והיה נאמן בשבועה. (11) כלומר, לפני שהפקיד אצלו בעדים הותנה ביניהם התנאי שלמעלה ואחר כך הפקיד בעדים סתם, ותנאי אינו צריך עדים. ואם טען שאמר לו כך בפני העדים - אינו נאמן שאין אומרים מיגו כשעדים מכחישים דבריו (כסף משנה). (12) נראה, שנשבע שבועת התורה, שהרי גם הטוען נאנסו חייב שבועת התורה (מגיד משנה).

ג. שומר חנם שהביא ראיה שלא פשע בה<sup>13</sup> - פטור משבועה<sup>14</sup>, ואין אומרים ששא שלח בו יד<sup>15</sup> קדם שיאבד. ובעל הפקדון שהביא ראיה שפשע השומר - משלם. ואם טען ואמר: תנאי היה פיגנו<sup>16</sup> - אינו נאמן, שהרי יש עדים שפשע<sup>17</sup>.

(13) ונגנבה. (14) מכל השבועות. למעלה בפרק ד הלכה א ביאר המגיד משנה, שעיקר השבועה שחייבה התורה הוא שנגנבה ושאר השבועות הן מדין גלגול. ומשום כך, כשאין עליו חיוב שבועה זו - נפטר גם מהשבועות האחרות. אמנם למעלה (שם) כתב רבינו שגם השבועה שלא פשע בה מגלגלים. דעתו כאן שהיא כלולה בשבועה שנגנבה, שפירושה נגנבה שלא בפשיעה. (15) בגמרא שם למד איסי בן יהודה מהכתוב (שמות כב ט"ז): "אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם" - הא (אבל, אם) יש רואה, יביא ראיה ויפטר. (16) שלא אשמור שמירה מעולה כדרך השומרים. (17) ואין לו מיגו לומר: שמרתי כדרך השומרים ונאנסתי. מובן שהמדובר כשיש עדים שקיבל עליו שמירה, שאם לא כן, יכול הוא לטעון אמרתי לך רק: הנה הבית לפניך, הנח במקום שאתה רוצה, ואין עלי דין שומר כלל והיה נשבע היסט ונפטר ולפיכך כשטען אמנם קיבלתי לשמור, אבל רק שמירה מוגבלת - היה נאמן במיגו (ראה ראב"ד וכסף משנה).

ד. הפקיד אצל חברו בעדים, ובאו עדים שזה החפץ<sup>18</sup> בפנינו הפקידו אצלו - אין השומר יכול לטען ולומר: חזרתי ולקחתיו ממנו<sup>19</sup> או נתנו לי במתנה. לפיכך, אם מת השומר - מוציאין הפקדון עצמו מן היתומים<sup>20</sup> בלא שבועה. ולא עוד, אלא מי שבא<sup>21</sup> ואמר<sup>22</sup>: פך וךף הפקדתי אצל אביכם, ונתן סימנין מבהקין, ונמצא הפקדון כמו שאמר<sup>23</sup>, והיה יודע הדין<sup>24</sup> שלא היה המת אמוד שזה הפקדון שלו - יש לו לדין הזה לתת הפקדון לזה שנתן סימניו. והוא שלא יהיה המפקיד רגיל להפגס אצל זה שמת; אבל אם היה רגיל להפגס אצלו - ששא<sup>25</sup> של אחר הוא והפיר הסימנין שלו<sup>26</sup>. פאו עדים והעידו לדין שאין זה אמוד - אין מוציאין מיד היתומים בעדותן; שאין זה ראיה ברורה<sup>27</sup>, ואממן דעתן אינו אמד דעתו<sup>28</sup>, ואין לו לדין אלא מה שדעתו סומכת עליו, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. מעשה באחד<sup>29</sup>, שהפקיד שמשמין אצל חברו בעדים, ובא לתבעו, ואמר לו: החזרתים. אמר

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

יפסיד המפקיד הרבה [הרמב"ן, הובא במגיד-משנה כאן, מפרש מה שאמרו בגמרא (שם) "יותר מכדי חסרונן דבריה הכל מוכרן" הכוונה שחסרו בפחות משנה כפי שדרכם לחסור בשנה תמימה, שאם תפרש כפשוטו - יצא מזה, שלרבן שמעון בן גמליאל מוכרם אפילו כשלא חסרו יותר מן הרגיל, וזה אינו מתקבל על הדעת (קדמוהו בזה ה'תוספות' שם ד"ה מחלוקת). והמגיד-משנה מוסיף שאפשר לפרש כך גם את דברי רבינו כאן]. (8) מחיר תרומה נמוך ממחיר חולין, מפני שאין הרבה קופצים עליה. (9) טבל שיש לו במקום אחר ואסורים באכילה לזרים. הראב"ד כתב: "ועכשיו באלו המקומות שאין תורמין ומעשרין (הכוונה לחוצה-לארץ) מוכרן למי שירצה". ברור שגם רבינו התכוון למקומות החייבים בתרומה ומעשר (מגיד-משנה). לקמן בה"ד כתב רבינו: בד"א בפקדון שהלכו בעליו למדינת הים, אבל אם היו עמו באותה הארץ הרי זה לא יגע בו אף-על-פי שאבד. ונראה שהסתייגות זו כוחה יפה גם להאמור בהלכה זו (מגיד-משנה).

ב. המפקיד<sup>10</sup> אצל חברו פרות והקניבו, דבש ונפסד, וזן והחמיץ - עושה תקנה לבצל הפקדון ומוכרן בבית דין. אף על פי שעמדו<sup>11</sup> בהפסדן ואין ההפסד פושט<sup>12</sup> בהן, הרי הקנקנים והסלים מוסיפין הפסד<sup>13</sup>.

(10) ברייתא שם. (11) צ"ל שיעמדו. פירוש, שלא יוסיפו על קלקולם. (12) מתרבה, מלשון הכתוב (ויקרא יג, ה): לא פשה. (13) הנזול הנפסד מקלקל אותם. פסק כרבנן שם, שחוששים גם להפסד מועט.

ג. המפקיד חמץ<sup>14</sup> אצל חברו, והגיע הפסח - הרי זה לא יגע בו עד שעה חמישית<sup>15</sup> מיום ארבעה עשר<sup>16</sup>; מכאן ואילף יוצא ומוכרו בשוק<sup>17</sup> לשעתו<sup>18</sup>, משום השב אבדה לבעלים. והוא הדין<sup>19</sup> לשאר הפקדונות, שלא יגע בהן אף על פי שהוא יודע בודאי שיזולו בזמן פלוני או יאנס אותם המלך, שמא יבואו בעליהן מקדם ויטלו ממנו.

(14) פסחים יג. (15) שהיא התחלת איסור אכילת חמץ בערב פסח. (16) בניסן. טעמו של דבר - בסוף ההלכה. (17) בגמרא שם: "מוכרן לנכרים". ואפשר גם להאכילו לבהמה חיה ועוף. (18) באותה שעה ממש, כל זמן שמותר בהנאה - היינו עד סוף שעה חמישית, ולאחר מכאן אסור בהנאה מדרבנן. (19) מכל-שכן מחמץ בפסח שוודאי יפסיד הכל.

ד. המפקיד ספר תורה<sup>20</sup> אצל חברו - גוללו<sup>21</sup> פעם אחת לשנים עשר חדש. ואם פשה גוללו<sup>22</sup> פותחו וקורא בו - מתר; אבל לא יפתח בגלל עצמו<sup>23</sup> ויקרא. והוא הדין שאר ספרים<sup>24</sup>. ואם פתח וקרא וגלל בגלל עצמו - הרי שלח יד בפקדון, ונתחייב באנסין. הפקיד אצלו כסות של צמר<sup>25</sup> - מנענעה אחת לשלשים יום. פדרף שאמרו באבדה, כף אמרו

פיצד? מאה סאה הפקדתי אצלך, והשומר אומר: לא הפקדת אצלי אלא חמשים - נשבע שבועת התורה מפני שהודה במקצת, לא משום שבועת השומרין. מאה פור של חטים הפקדתי אצלך, והוא אומר: לא הפקדת אצלי אלא מאה של שעורים - נשבע הסת, כשאר כל הנשבעין בטענה כזו.

(33) במגיד משנה מציין מקורו משנה וגמרא בפרק שבועת הדיינים. אולם לא נמצא שם מאומה מכל טענות אלו. ובבית יוסף חושן משפט סימן רצו כותב שהתכוון למה ששינוי שם (מב): "אין נשבעין אלא על דבר שבמידה, שבמשקל ובשומנין". וקשה מאוד להבין כיצד הוציא מכאן את כל הדינים האלה. ובפרישה שם מפרש שבכל אלה הוא פטור משבועת מודה במקצת מפני שזה כאומר אין לך בידי אלא כך וכך והילך (הא לך) וכל הטוען הילך פטור משבועת מודה במקצת (ראה הלכות טוען ונטען פרק א הלכה ג). (34) מדין מודה במקצת שחייבה אותו תורה להישבע אפילו לא קיבל עליו שמירה (כמבואר בסוף הלכה זו). מלשון רבינו משמע שאפילו החמישים סאה הם בעין חייב שבועת התורה. והרמב"ן והרשב"א חולקים עליו. ודעתם, שפטור משבועת מודה במקצת, מפני שפיקדון נשאר תמיד ברשותו של המפקיד בכל מקום שהוא והרי זה כהילך (מגיד משנה).

## ~ יום שישי כ"ו אלול ~

### פרק שביעי

(1) מבאר דין מפקיד פירות אצל חברו לא יגע בהם אפילו הם מתקלקלים, ודין מפקיד ספר תורה או כסות, ודין מוכר פיקדון בבית דין כשחסר יותר מכדי חסרון, ודין מפקיד מעות אצל שולחני או חנווני, ודין מפקיד אצל חברו ונשברה, ושאל מקבלים פיקדונות מן הנשים ומן הקטנים ומן העבדים, ודין נפקד שהלך למדינת הים.

א. המפקיד<sup>2</sup> פרות אצל חברו - הרי זה לא יגע בהן, ואף על פי שהן חוסרין ומתמעטין<sup>3</sup> והולכין. במה דברים אמורים? כשחסרו חסרון הראוי להן<sup>4</sup> בקל שנה; אבל אם חסרו יותר מכדי חסרון - מוכרן<sup>5</sup> בבית דין<sup>6</sup>, מפני שהוא משיב אבדה<sup>7</sup> לבעלים. וכשהוא מוכרן - ימכר לכהנים בדימי תרומה<sup>8</sup>, שמא עשו אותן הבעלים תרומה או תרומת מעשר על פרות אחרות<sup>9</sup>.

(2) משנה וגמרא, בבא-מציא לח. (3) כתנא-קמא שם. ואף-על-פי שרבי יוחנן אמר (שם עמ' ב) הלכה כרבן שמעון בן גמליאל שימכרם בפני בית-דין. וטעמו, משום שרב נחמן, שהוא אחרון, פסק כתנא-קמא. וכן כתב הרי"ף שם. (4) שדרכם של פירות אלו להחסיר. למעלה (פ"ה ה"ה) נתבאר שיעור החסרון למיני פירות שונים. (5) כרבי יוחנן שם, שביותר מכדי חסרון - מודה תנא-קמא שמוכרם. (6) בפיקוחם על המחיר ועל הכמות. (7) שאם יניחם -

לְפִיכָּה, הָרִי הוּא עֲלֵיהֶן שׁוֹמֵר שְׂכָר, אֵף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.<sup>33</sup>

(29) ראה למעלה ה"א. (30) ברייתא שם לח. "מוכרן בבית-דין. וכשהוא מוכרן – מוכרן לאחרים ואינו מוכרן לעצמו". (31) אף-על-פי שמוכר ע"פ בית-דין יש מקום לחשוד בו שהוא משתדל להוריד את המחיר. [ה'טור' שם השמיט דין זה, ולא נתבאר למה השמיט דין מפורש בברייתא. ראה 'דרישה' ו'פרישה' שם]. (32) משנה, שם כח: גבי אבידה. ורבינו משווה פקדון לאבידה בדין זה. (33) ההנאה, שיש לו מזה שהוא רשאי להשתמש בהן כשיצטרך להן, נחשבת כשכר. בפ"ג מהלכות גזילה ואבידה ה"ז, כתב רבינו שהמוצא חייב באונסי דמי אבידה אפילו לא נשתמש בהם עדיין, אבל בפקדון אינו חייב באונסין. ובמגיד-משנה מבאר נימוק ההבדל: שומר אבידה חייב בגניבה ואבידה אפילו כשאין לו כל הנאה, מפני שהוא עושה מצוה ופטור ממצוות אחרות (הלכות גזילה ואבידה ה"ו). ולפיכך, כשיש לו הנאה העלו התחייבותו לדרגת שואל שחייב באונסין, אבל נפקד דינו כשומר חנם, ובמקרה שהוא מקבל הנאה – עלה גם כן בדרגה אחת ונעשה שומר שכר.

ו. הַמִּפְקִיד<sup>34</sup> מַעוֹת אֶצֶל הַנִּגְנֵי או הַשֹּׁלְחָנִי<sup>35</sup>: אִם הָיוּ צָרוּרִין וְחַתּוּמִּין, או קְשׁוּרִין קָשֶׁר מִשְׁנָה<sup>36</sup> - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּה, אִם אָבְדוּ אוּ נִגְנְבוּ - אֵינוּ חַיִּב בְּאַחֲרֵייתָן<sup>37</sup>. וְאִם אֵינָן חַתּוּמִּין וְלֹא קְשׁוּרִין קָשֶׁר מִשְׁנָה, אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן צָרוּרִין - יֵשׁ לּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן<sup>38</sup>. לְפִיכָּה הוּא נֶעֱשֶׂה עֲלֵיהֶם שׁוֹמֵר שְׂכָר<sup>39</sup>. וְאִם אָבְדוּ אוּ נִגְנְבוּ - חַיִּב בְּאַחֲרֵייתָן; וְאִם נֶאֱנָסוּ, כְּגוֹן שֶׁאָבְדוּ בְּלִסְטִים מִזֵּין - הָרִי זֶה פֶּטוּר.

(34) משנה, שם מג. (35) חלפן, שמחליף מטבע על מטבע. (36) משונה, ויותר חזק מהקשר הרגיל. (37) נראה שהמדובר כששמרן כדרכי השמירה שנתבארו למעלה בפ"ד. (38) המפקיד יודע שהחטוני והשולחני צריכים להרבה מעות, ואנו אומרים את דעת המפקיד שהוא מסכים שישתמשו במעותיו. ודרכו של כל אדם לצרור מעותיו אף-על-פי שעומדות להשתמש בהן כל שעה. (39) נתבאר בהלכה הקודמת.

ז. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים<sup>40</sup>? קִדְּם שִׁישְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן; אֲבָל אַחֵר שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן - נִתְחַיֵּב בְּאַחֲרֵייתָן, כִּכְל מְלֻזָּה שֶׁפְּעוּלָם<sup>41</sup>, עַד שֶׁיִּחְזְרוּ לְבַעֲלֵם.

(40) ר"ף בשם רב האי גאון. (41) אם השתמש בהן, הרי לקח אותן בהלוואה והרי הן שלו, וחל עליו חיוב להחזיר לנפקד כסף אחר, והוא-הדין במוכר פקדון שאמרנו (למעלה ה"ה) שדינו כשומר שכר.

ח. הַמִּפְקִיד מַעוֹת<sup>42</sup> אֶצֶל בַּעַל הַבֵּית, בֵּין צָרוּרִין בֵּין מִתְרִין - הָרִי זֶה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן. לְפִיכָּה, אִם אָבְדוּ

בְּפִקְדוֹן<sup>26</sup>. וְכֵן כָּל פִּיּוּצָא בְּזָה<sup>27</sup>. שָׂזוּ חוֹבָה עֲלֵיו מִשּׁוֹם הֵשֵׁב אֲבִידָה לְבַעֲלֵם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּפִקְדוֹן שֶׁהִלְכוּ בְּעֲלֵיו לְמִדֵּינַת הָיִם; אֲבָל אִם הָיוּ עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ הָאָרֶץ - הָרִי זֶה לֹא יַעַב בּוֹ, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אָבִיד<sup>28</sup>.

(20) ברייתא בבא-מציעא כט: כפי שנתפרשה בגמרא שם. (21) כדי לאווררו שלא יתעפש. (22) לצורך הספר. (23) כתב בהגהות מיימוניות: "אמרו משמיה דרב האי גאון ז"ל... והני מילי (במה דברים אמורים) בבור, אבל חבר מותר לקרות בו, ומותר להעתיק ממנו שלא ברשות אפילו לכתחילה, והוא (כתנאי) שאין לו כיוצא בו". מובן "שלא ברשות" הכוונה שלא נטל רשות מהמפקיד, אבל כשהוא אינו מסכים – אסור גם לחבר. וב'בית יוסף' חו"מ סוף סי' רצב, מביא דין זה בשם רב יהודאי גאון, והוא (הגאון) מבאר טעמו: לפי כשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו, ואדעתא דהכי (על מנת כן) הפקיד אצלו... ושמא הטעם משום דאיתא במדרש משלי על (הכתוב) "לא יבזו לגנב כי יגנוב" (משלי ו, ל), שאין לבזות מי שגונב דברי תורה ומעתיקן. (24) בזמנם, כל הספרים עשויים כמגילה ונפתחים ונסגרים בגלילה. [בהלכות גזילה ואבידה פ"ג ה"ג כתב רבינו, שהמוצא ספרים קורא בהם אחת לשלושים יום. ברור שהוא מחלק בין אבידה לפקדון, ויפרש מה שאמרו בברייתא (שם ל) "כדרך שאמרו באבידה, כך אמרו בפקדון" אינו נוגע לדין ספרים. ודעת ה'טור' (חו"מ סוף סי' רצב) שגם בפקדון גוללם כל שלשים יום. ונראה שרבינו קבע הבדל זה, כדי ליישב את הסתירה שבין המשנה והברייתא (שם כט: ראה ב"ח שם). ומוצאים אנו עוד הבדל גדול בין האמור בהלכות גזילה ואבידה, ובין האמור כאן בדין ספרים. שם הוסיף כמה הסתייגויות "לא ילמוד בהם לכתחילה (פירוש, דבר חדש שלא למדו מעולם), ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלושה דפין, ולא יהיו שנים קורין משני ענינים, שמא ימשוך זה וימשוך זה ויבלה הספר, אבל קורין הם בענין אחד. ולא יקראו שלושה בספר ואפילו בענין אחד, וכאן השמיט כל זאת. כנראה סמך כאן על דבריו שם, וכתב רק את הדינים שאינם דומים או שלא נכתבו שם]. (25) במשנה, שם, נאמר סתם: "מצא כסות – מנערה אחת לשלושים יום", ובגמרא שם מחלקים בין כסות של צמר לשל פשתן, ולא פירשו. ומפרש רבינו, שהניעור קשה לפשתן ומועיל לצמר. ורש"י שם מפרש להיפך. [בהלכות גזילה ואבידה שם, מוסיף רבינו שני תנאים ע"פ הגמרא שם: שלא ינערו שנים ולא יחבוט במקל. וסמך כאן על מה שאמר שם. (26) ברייתא שם ל. במשנה אמרו דין זה באבידה, והברייתא מפרשת את המשנה. (27) בכל מקום שיש לחשוש להפסד – מחויב הנפקד לטרוח ולמנוע. (28) אלא מודיע לו שהפקדון עלול להיפסד.

ה. כָּל הַמוֹכֵר פִּקְדוֹן עַל פִּי בֵּית דִּין<sup>29</sup> - הָרִי זֶה מוֹכֵר לְאַחֲרִים, וְאֵינוּ מוֹכֵר לְעַצְמוֹ<sup>30</sup>, מִפְּנֵי הַחֲשָׁד<sup>31</sup>. וְהַדְּמִים יִהְיוּ מִנְחִים אֶצְלוֹ<sup>32</sup>, וְיֵשׁ לּוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן.

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

שאמרנו באשה. (57) ואין דין הפקדון כנכסי הפקר, שכל הקודם זכה בהם. והטעם, משום שסתם עבדים גונבים מאדונייהם. ואף-על-פי-כן, כשהוא חי מחזיר למקום שנטל, מכיון שלא נתברר הדבר שגזל או גנב. [ונכתב הרשב"ם שם, שאם נתגרשה האשה ואחר-כך מתה - נותנים ליורשיה, ועבד שנשתחרר ומת - נותנים לרבו, שסתם עבדים גזלנים הם]. (58) ואין להחזיר לו, שמא לא ישמור עליו ויאבדו. (59) בברייתא שם כתוב: "יעשה לו סגולה". ובגמרא נאמרו שני פירושים, אחד - ספר-תורה, והשני - דקל, וקיבל רבינו שני הפירושים. וקטן שאמרו - הכוונה עד בן שש, אבל למעלה משש אם הוא חריף ומבין בטיב משא ומתן אין חוששים לאיבוד, שהרי מקחו מקח וממכרו ממכר (ראה הלכות מכירה פכ"ט ה"ו), ולפיכך מחזירים לו (מגיד-משנה). [והרשב"א מפרש מה שאמר רבינו "חזיר לאשה, יחזיר לעבד" בא ללמדנו, שלא תחשוב שאסור להחזיר להם מפני שיש להניח שהפקדון הוא של הבעלים, אבל גם אם החזיר לבעלים - פטור, ולכתחילה מחזיר להם, שהרי הוא מחזיר למקום שנטל (מגיד-משנה). וראה רמ"א אבן-העזר סימן פו ס"א, ו'בית שמואל' שם ס"ק ח. ובהגהות מיימוניות כתב בשם הראב"ן, שאם תבעו הבעלים יחזירו הנפקד להם. (60) גמרא שם. (61) אם הנפקד מאמין להם. (62) כמו שאמרו. (63) ודוקא כשאמרה בשעת מיתתה כשאין לה האפשרות לקחת הפקדון מיד הנפקד, אבל כשהיא בריאה - יתן לפלוני אפילו אין הנפקד מאמין לה, שהרי היא יכולה לקחת ממנו את הפקדון ולהחזירו בעצמה לידו ('טור' אבן-העזר שם).

יא. הפקדון והאבדה<sup>64</sup> לא נתנו לתבע אלא במקומם. פיצד? הפקיד אצלו בירושלים - אינו יכול לתבעו בנב<sup>65</sup>; ואם החזיר לו בנב - מקבלו ממנו<sup>66</sup>. הפקיד אצלו בירושב, והביא פקדונו במדבר - אינו מקבלו ממנו<sup>67</sup>; אלא יאמר לו<sup>68</sup>: הרי הוא באחריותו עד שתחזירונו לי בירושב, בדרך שהפקדתו אצלי בירושב.

(64) בבא-קמא קיח. (65) אינו יכול לדרוש מהנפקד או ממוצא אבידה להביאו אליו לנוב. (66) ואינו יכול לטעון: הפקדתי אצלך בירושלים, החזיר לי שם. (67) אינו מחויב לקבלו ולפטור את הנפקד מחובת השמירה. (68) יכול הוא לומר לנפקד (כתב בהגהות מיימוניות, שאם הוכרח להוציאו למדבר משום שלא היה לו מקום להטמין את הפקדון בירושב, ולשומר אחר אסור למסור, ולקח אתו הפקדון או את האבידה למדבר ונאנס - דעת ראב"ה שהוא פטור).

יב. המפקיד אצל חברו, והלך בעל הפקדון למדינת הים, והרי השומר רצה לפרש מיכשה לים או לצאת בשניא<sup>69</sup> - יש מי שהורה, שאם בא השומר והביא הפקדון לבית דין - נפטר מאחריות שמירתו. ודברים של טעם הם, שאין אסרין זה במדינה זו מפני פקדון של זה שהלך, ואי אפשר לו להוליכו עמו, שפא יארע לו אנס ויהיה חייב באחריותו. ובית

או נגנבו - אינו חייב באחריותו. והוא שייטמנם בקרקע, כמו שבארנו<sup>43</sup>.

(42) משנה שם. (43) למעלה פ"ד ה"ד גבי שומר חנם.

ט. המפקיד חבית<sup>44</sup> אצל חברו, בין שיתדו לה הבעלים<sup>45</sup> מקום בין לא יחדו לה מקום, וטלטלה לצרכו<sup>46</sup> ונשברה, בין מתוך ידו<sup>47</sup> נשברה בין אחר שחזירה למקום שיתדו לה נשברה - חייב לשלם<sup>48</sup>. טלטלה לצרכה, בין שנשברה מתוך ידו בין שנשברה משהניחה במקום אחר<sup>49</sup> - פטור<sup>50</sup>.

(44) משנה, שם מ: וגמרא מא. (45) בעל החבית קעב את המקום להנחת החבית. (46) הנפקד טלטל את החבית לצורך עצמו בלי נטילת רשות מהמפקיד. (47) בשעה שטלטלה והשתמש בה. (48) כרבי עקיבא שם, שחזרה צריכה דעת בעלים, ואם לא הודיע לבעלים שלקח והחזיר - הרי זה כאילו לא החזיר, וחייב באונסין כדין שולח יד בפקדון. (49) ומכל-שכן אם החזירה למקומה. (50) קיבל דעת רבו הרי"ף שם, שהלכה כרבי יוחנן האומר, שהרישא של המשנה שם היא כדעת רבי ישמעאל שחזרה למקומה אינה צריכה דעת בעלים, והרי זה כאילו לא נטלה. והסיפא כדעת רבי עקיבא ואין ללמוד כלום מסתם משנה זו ששתי בביתיה סותרות זו את זו, ולפיכך הלכה כרבי עקיבא לפי הכלל: הלכה כרבי עקיבא מחבירו. [לא נתברר לי למה פסק כרבי יוחנן נגד רב ששת, הרי כלל הוא בדינו שהלכה כבתראי (כאחרונים נגד הקודמים להם)? ובכסף-משנה פ"א מהלכות ברכות ה"ח, בדין אמר תנו מאכל לבהמה, כתב שרבינו פסק כרב ששת נגד רבי יוחנן מפני שהלכה כבתראי (כנראה, הוא אינו מגביל את הכלל הזה לתקופה מאוחרת, מאבוי ורבי ואלק)].

י. אין מקבלין<sup>51</sup> פקדונות לא מן הנשים<sup>52</sup> ולא מן העבדים<sup>53</sup> ולא מן התינוקות. קבל מן האשה - יחזיר לאשה<sup>54</sup>; מתה - יחזיר לבעלה<sup>55</sup>. קבל מן העבד<sup>56</sup> - יחזיר לעבד; מת - יחזיר לרבו<sup>57</sup>. קבל מן הקטן<sup>58</sup> - יקנה לו בו ספר תורה או דקל שיאכל בהן פרותיו<sup>59</sup>. וכלן שאמרו<sup>60</sup> בשעת מיתתן: של פלוני הם, אם נאמנין לו<sup>61</sup> - יעשה כפרושו<sup>62</sup>, ואם לאו - יחזיר ליורשיהם<sup>63</sup>.

(51) ברייתא בבא-בתרא נא: נב. (52) הנשואות, שמא הם של הבעל, וכדי להסתירם מעיניו היא מפקידה אותם אצל אחרים, ואסור לסייע ידי עוברי עבירה (לפעמים, נשים מורות היתר לעצמן לקחת מרכוש בעליהן שלא ברשות). (53) סתם עבדים חשודים על הגזל (רשב"ם שם). (54) ואף-על-פי שכל מה שקנתה אשה קנה בעלה, אנו אומרים שמא הפקיד מישהו אצלה (מגיד-משנה בשם הרי"י מיגש). ועוד, שמא נתן לה משהו ע"מ שאין לבעלה רשות בו. (55) שהרי הבעל יורש את אשתו. ואם הפקדון הוא של אחרים - יבוא ויתבע מבעלה. (56) מאותם הגימוקים

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - שבת קודש כ"ז אלול - ספר משפטים - הלכות שאלה ופקדון קעג

מתוך מהדורת וגשל עם רמב"ם לעם - מוסד הרב קוק

עלה שויו זמן מסוים לפני הגניבה, יש הבדל בין שני הלשונות בדעת רבא שנאמרו למעלה: אם הפקדון קנוי משעת התחלת השמירה כלשון ראשון - משלם מחירו הקודם, ואם הוא קנוי סמוך לגניבתו - משלם לפי מחירו באותה שעה. [בגמרא שם אמרו שיש הבדל לבין בית שתי השיטות שהובאו למעלה לדעת רבא, במקרה שהבהמה לא נמצאה ברשותו של הנפקד בשעת הגניבה ואינו יכול לזכות בה: לשיטה ראשונה - קנה הכפל, ולשיטה שניה - לא קנה. ראה 'טור' חו"מ סי' רצה שכתב, שזכה בכפל אפילו לא היתה ברשותו, הרי שקיבל שיטה ראשונה. וב'בית יוסף' שם כתב שגם דעת הר"ף כך, כי סתם ולא כתב שדווקא בעומדת ברשותו קנה. מדבריו יוצא, שגם רבינו אינו מחלק בין עומדת ללא עומדת (ברשותו). (6) בבא-קמא קח: (כסף-משנה בשם תלמידי הרשב"א). (7) הצמר שגזז הגנב. (8) טעם זה אמרו בב"מ שם לפי ביאורו של רבי זירא לשיטה הראשונה של רבא, שהשומר קונה משעה שקיבל את הפרה, אולם גם ללשון שני אנו צריכים לסברא זו לענין גזוז וולדות שנטענה ושילדה בבית הגנב, שלדעת רבינו (לפי ביאורו של המגיד-משנה) הם של המפקד. (9) בהלכות גניבה פ"א הי"א. (10) כלומר, הצמר שגזז לפני שנתייאשו הבעלים (יאוש = הבעלים חדלו מלקוות להחזרת הגניבה), והולדות שילדה לפני יאוש חוזרים לבעלים, אפילו אם חזרה אחר יאוש. (11) משנה, שם לג: (12) למעלה בפ"א מהלכות שכירות, נתבאר ששוכר דינו כשומר בשכר, ושניהם חייבים בגניבה ואבידה ופטורים מאונסין.

ב. שו"מ<sup>13</sup> חנם שאמר: פשעתי - זכה בפסל. שהרי חייב עצמו לשלם<sup>14</sup>; ואלו רצה, אמר: נגנבה או אבדה, והיה פטור<sup>15</sup>. וכן נושא שקר והשוכר<sup>16</sup> שאמר: נגנבה - קנה הפסל. שהרי חייב עצמו לשלם; ואלו רצה, אמר: מתה<sup>17</sup>, והיה נפטור. אבל השואל - אינו קונה הפסל עד שישלם מעצמו<sup>18</sup>. קדם ושלם מעצמו, ואחר כך הפר הגנב - משלם תשלומי ארבעה וחמשה לשואל<sup>19</sup>.

(13) מימרא של רב פפא, שם לד. (14) בזה שאמר "פשעתי", כבר חייב עצמו לשלם וזכה בכפל אף-על-פי שלא אמר בפירושו: הריני משלם ('בית יוסף' חו"מ שם). (15) אם היה נשבע על כך. (16) כרב פפא, שם. (17) כדרכה. (18) אבל כשאמר הריני משלם, ולא שילם עדיין - לא קנה הכפל. מחלוקת רב פפא ורב זביד שם, ופסק כרב זביד, מפני ששנינו בברייתא כמותו. (19) בגמרא שם נתבאר מה בין שואל לשומר: שואל - כל הנאה שלו, שהרי אינו משלם כלום לבעלים, ומשום כך אין הבעלים מקנים לו הכפל בזכות ההבטחה לשלם, כי סבורים הם שמוטל על השואל לפצות את ההפסד, ואף-על-פי-כן כששילם וקיבלו פיצוי מלא - הקנו לו את הכפל (רש"י שם).

ג. פל הקונה<sup>20</sup> הפסל - קונה השבב הבא מאליו. כיצד? הפקיד ארבע סאין אצל חברו, והרי הן שוין סלע, ונגנבו או אבדו, ואמר: הריני משלם סלע

דין מפקדין אותו פיד נאמן אצלם, משום השבב אבדה לבעלים<sup>70</sup>.

(69) לדרך רחוקה. (70) שאם ישאיר הפקדון ללא שמירה - ייגב או יאבד (סברת עצמו).

## ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

### פרק שמיני

(1) דין שומר ששילם דמי הפיקדון ונמצא הגנב, ודין שומר שאמר פשעתי ודין קונה הכפל שקונה השבב הבא מאליו, ודין תבעוהו בבעלים לשומר ונשבע ואחר כך שילם והוכר הגנב, ודין שאל מן השותפים ושילם לאחד מהם או מן האשה ושילם לבעלה, ודין נגנב הפיקדון באונס ואחר כך הוכר הגנב.

א. המפקיד<sup>2</sup> אצל חברו פהמה או כלים, ונגנבו או אבדו<sup>3</sup>, אמר: הריני משלם ואיני נשבע, ונמצא הגנב - משלם תשלומי כפל, טבח או מכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? למי שהיה הפקדון אצלו<sup>4</sup>, שהרי אמר אשלם<sup>5</sup>. חזרה הבהמה עצמה - חוזרת לבעליה<sup>6</sup> היא וגזותיה<sup>7</sup> וולדותיה<sup>8</sup>; שאין זה השומר קונה שבב הבא מגנבה, אלא שבב הבא מאליו<sup>9</sup>. וכבר בארנו<sup>9</sup>, שאין הגנב מחזיר גזות וולדות אלא לפני יאוש<sup>10</sup>. נשבע השומר ולא רצה לשלם<sup>11</sup>, ואחר כך נמצא הגנב - משלם תשלומי כפל, טבח או מכר - משלם תשלומי ארבעה וחמשה. למי משלם? לבעל הפקדון. וכן השוכר<sup>12</sup> פרה מחברו ונגנבה, ואמר: הריני משלם ואיני נשבע, ואחר כך הפר הגנב - משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר; שאילו רצה השוכר, היה נשבע שנגנבה באנס ונפטור.

(2) בבא-מציעא לג: (3) המדובר בשומר חנם שהוא פטור מגניבה ואבידה, אלא שהוא מחויב לישבע שבועת השומרים. (4) בגמרא שם (לד.) מפרש רבא: "נעשה כאומר לו לכשתגנב ותרצה ותשלמני - הרי פרתי קנויה לך מעכשיו" (ויש אומרים: סמוך לגניבתה קנויה לך, ראה שם). וטעמו של דבר, שאנו אומדים דעתו של המפקד, שהוא מעדיף לוותר על ספק הכפל (אם ימצא הגנב) על-מנת שהקרן יהיה בטוח לו (רש"י שם). (5) רבינו מדגיש כאן שהלכה כרבי יוחנן (שם) שאפילו לא שילם עדיין - הכפל שלו, מכיוון שקיבל עליו לשלם. [למעלה (פ"ו ה"א) נתבאר שמשביעים את השומר שאינה ברשותו, שמה עיניו נתן בה. והרא"ש בסוגיא שלנו כותב, שלדעת הר"ף אין השומר קונה את הכפל אלא אחר שנשבע שאינה ברשותו. וב'בית יוסף' דחה פירושו זה לדברי הר"ף, מכיון שנאמר סתם "אמר הריני משלם", ומשמע שאמירה גרידא מספיקה]. וגם באבדה, שאין בעיית כפל יש נפקא-מינה מסברת רבא, כגון אם עלה בינתיים מחיר הפקדון, אין השומר משלם אלא מחירו הקודם (ראה לקמן ה"ג). ואם

מְשַׁלֵּם<sup>30</sup>; או שְׁאָמַר: הֲרִינִי מִשְׁלָם, וּמַת, וְאָמַר  
הַבָּנִים: אֵין אָנוּ מִשְׁלָמִין<sup>31</sup>; או שְׁלֹא הִסְפִּיק לְתַבֵּעַ  
אֶת הַשּׁוֹמֵר עַד שְׁמַת, וְתַבֵּעַ הַבָּנִים<sup>32</sup>, וְשִׁלְמוּ בְּגִי  
הַשּׁוֹמֵר; או שְׁשִׁלְמוּ הַבָּנִים לְבָנִים<sup>33</sup>; או שְׁשִׁלְמוּ  
הַשּׁוֹמֵר מִחֲצָה<sup>34</sup>; שְׁאֵל שְׁתֵּי פָרוֹת, וְשִׁלְמוּ אֶחָת  
מֵהֶן<sup>35</sup>; שְׁאֵל מִהַשְׁתַּפֵּן, וְשִׁלְמוּ לְאֶחָד מֵהֶן; שְׁתַּפֵּן  
שְׁשִׁאֲלוֹ, וְשִׁלְמוּ אֶחָד מֵהֶן<sup>36</sup>; שְׁאֵל מִן הָאִשָּׁה<sup>37</sup>,  
וְשִׁלְמוּ לְבַעֲלָהּ<sup>38</sup>; אִשָּׁה שְׁשִׁאֲלָהּ<sup>39</sup>, וְשִׁלְמוּ בַּעֲלָהּ<sup>40</sup> -  
כָּל אֶלּוֹ סֶפֶק, וְהָרִי הַכֶּפֶל מִטֵּל בִּסְפֶק וְאִינוּ תַּחַת יָד  
אֶחָד מֵהֶן<sup>41</sup>, לְפִיכָּךְ חוֹלְקִין הַכֶּפֶל<sup>42</sup> או הַשֶּׁבַח בֵּין  
בַּעַל הַפֶּקֶדוֹן וּבֵין הַשּׁוֹמֵר. וְאִם קָדַם אֶחָד מֵהֶן  
וְתַפְסָה כָּל - אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ<sup>43</sup>, וְאִפְלוּ בְּחֻצָּה  
לְאֶרֶץ<sup>44</sup>.

(29) כל הדינים שבהלכה זו נשאלו בגמרא שם לד: ונשאו  
בתיקו. (30) אפילו אם אמר בבי"ד הריני משלם ואינו יכול  
לחזור בו, אפשר שלא קנה הכפל מפני שהטריחו בבי"ד  
(מגיד-משנה). (31) צדדי הספק הם: אפשר שהם מסכימים  
לשלם, וכוונתם לדחות התשלום לזמן מה, מחמת חוסר  
מזומנים. (32) בגמרא שאלו סתם: שילמו בנים - מאי?  
והרי"ף הוסיף וביאר, שהמדובר, כשלא הספיק לתובעו עד  
שמת. ורבינו קיבל ביאורו, כדרכו בכל מקום לקבל שיטת  
רבו של רבו. ונראה שהוספה זו באה ללמדנו, שהמדובר  
בנגנבה בחיי השומר, שאם נגנבה אחר שמת אין כל ספק  
שהיורשים אינם זוכים בכפל אף-על-פי ששילמו, שהרי אין  
עליהם חובת שמירה כלל ופטורים מלשלם, ואין זה דומה  
לנשבע ושילם שבהלכה ד. למעלה בפ"א ה"ה אמנם אמרנו,  
שהיורשים דינם כשומר שכר, אולם שם המדובר בשואל,  
ויש הנאה ליורשים שיכולים להשתמש בפקדון. וכאן  
בשומר ואסור להשתמש בפקדון. ונראה להוסיף עוד, שאם  
תבעו הבעלים את השומר ומת - אין מקום לכל בעיא, שאם  
אמר הריני משלם ושילמו הבנים - פשיטא שזכו בכפל,  
ואם אמר איני משלם - ברור היה לרי"ף ולרמב"ם שלא  
זכו, שהרי אין עליהם לא חובת תשלום ולא חובת שבועה,  
ולפיכך דקדקו וכתבו שלא הספיק לתבוע. [בגמרא שם  
נשאלה עוד בעיא: "שילם לבנים" פירוש, מתו הבעלים  
ושילם השומר ליורשיו. והרי"ף - ורבינו בעקבותיו -  
השמיטו בעיא זו. ונראה שלא גרסו אותה בגמרא, ונימוקם:  
שאינ מקום לבעיא זו, שאם נגנבה בחיי הבעלים - בוודאי  
לא זכו בניו בכפל, שהרי אין אדם מוריש קנס לבניו (ראה  
כספ-משנה כאן). ואם נגנבה אחר שמתו (וכן פירש"י שם),  
אפשר שלדעתם, כשהשומר ממשיך בשמירה והיורשים לא  
לקחו הפקדון בחזרה, הרי זה כאילו מסרו לו הם את  
הפקדון. ובשילמו בנים לבנים, המדובר כשמתו הבעלים  
והשומר ממשיך בשמירתו בהסכמת בניו ונגנבה ואחר-כך  
מת השומר, ויש כאן שני נימוקים לטובתם של היורשים:  
א. מיתת הבעלים; ב. מיתת השומר, ולפיכך שאלו מה  
הדין. (33) נתבאר בהערה הקודמת. (34) כשתבעו, אמר:  
הריני משלם מחצה (רש"י). והבעיא היא אם זכה במחצית  
הכפל או לא זכה בו, משום שהמפקיד לא הקנה לו כלום

וְאִינוּ נִשְׁפָּע, וְאַחֵר כֶּף נִמְצָאוּ, וְהָרִי הֵן שְׁוִין אֲרַבַּע  
סְלָעִים - הָרִי הֵן שֶׁל שׁוֹמֵר, וְאִינוּ מִשְׁלָם אֵלָּא  
סְלָעִים<sup>21</sup>. בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּשִׁלְא הַטְּרִיחָן  
לְבַעֲלִים בְּדִין; אֲבָל אִם הוֹדָה שֶׁשָּׁפַע, וְחִיבוּהוּ בֵּית  
דִּין לְתֵן, וְלֹא נָתַן בְּרִצּוֹנוֹ עַד שֶׁשָּׁפַחוּ בֵּית דִּין עַל  
כִּרְחוֹ וְנִטְלוּ מִמֶּנּוּ, וְאַחֵר כֶּף הִכָּר הִגָּב או נִמְצָא  
הַפֶּקֶדוֹן - יִחָזֵר לְבַעֲלִים בְּמוֹת שְׁהוּא, וּמְחִזְרִין  
לְשׁוֹמֵר הַדָּמִים שֶׁלְקָחוּ מִמֶּנּוּ. וְאִם כָּלִים או קָרַקַע  
גָּבוּ בֵּית דִּין מִמֶּנּוּ בְּשׁוּמָא<sup>22</sup> - מְחִזְרִי לְשׁוֹמֵר כָּלִיו  
או שְׁדָה<sup>23</sup>.

(20) שם לד. מעשה בכיפי (נזמים). (21) במסקנא שם  
חילקו בין לא הטריח את הבעלים בבית-דין לבין הטריחו:  
במקרה ראשון - הרווח לנפקד, ובמקרה השני - למפקיד.  
הראב"ד בהשגותיו כתב שהנפקד אינו זוכה בשבח הבא  
מאליו שלפני אמירתו הריני משלם. ונראה שדעת רבינו  
אינה כן, וסובר שקנה משעת גניבה (והמדובר לפני יאוש  
בעלים, שהרי שבח הבא מאליו אחר יאוש בעלים - קנה  
הגנב). והמגיד-משנה מוסיף, שאפשר שזכה אפילו בשבח  
שהשביח משעה שקיבל את הפקדון, כלשון ראשון בשיטת  
רבא (ראה ביאורנו למעלה בדין חזרה הבהמה עצמה).  
(22) הדיינים העריכו את שוויים, ונתנו אותם למפקיד  
לתשלום הפסדו. (23) ואינו יכול לעכבם לעצמו ולתת  
לנפקד את דמיהם כפי שהעריכו הדיינים. כך פסק רב נחמן  
שם במעשה הנזמים שהנפקד שכח באיזה מקום הניחם.  
וביאר שם, שאפילו לשיטת הסוברים ששומת בית-דין  
אינה חוזרת, ואם שמו בית-דין כלי של לוה ונתנום למלוה  
בחובו ואחר-כך בא הלוה והביא כסף מזומן ודורש החזרת  
כליו - אין שומעים לו, כאן מחזירים מפני שהשומא עיקרה  
בטעות, שהרי הוברר שהנזמים היו ברשותו של הנפקד,  
אלא שלא זכר באיזה מקום הניחם. וסובר רבינו שהיא-הדין  
בהוכר הגנב או נמצא הפקדון. [ובמגיד-משנה מביא דעת  
החולקים על רבינו בדין זה, ואומרים שאין זה דומה  
למעשה הנזמים שנמצאו במקום שהניחם והוברר שלא  
פשע, אבל בנידון כאן הרי פשע וגרם לגניבה או לאבידה,  
ולפיכך שומא זו דינה ככל השומות של נכסי לוה למלוה].

ד. תְּבַעוּהוּ<sup>24</sup> בַּעֲלִים לְשׁוֹמֵר, וְנִשְׁפָּע<sup>25</sup>, וְאַחֵר כֶּף  
שְׁלָם<sup>26</sup>, וְהִכָּר הִגָּב, הוֹאִיל וְשִׁלְמוּ בְּרִצּוֹנוֹ - זָכָה  
בַּכֶּפֶל<sup>27</sup>, אִף עַל פִּי שֶׁהַטְּרִיחָן בְּתַחֲלָה לְדִין עַד  
שֶׁנִּשְׁפָּע. אָמַר הַשּׁוֹמֵר בְּתַחֲלָה: אִינוּ מִשְׁלָם, וְיִחָזֵר  
וְאָמַר: הֲרִינִי מִשְׁלָם - זָכָה בַּכֶּפֶל<sup>28</sup>.

(24) מחלוקת אביי ורבא בבבא-קמא קח. (25) שומר חנם  
נשבע שנגנב שלא בפשיעה. (26) לפנים משורת הדין  
(רש"י שם). (27) כרבא שם, שהלכה כמותו בכל מקום נגד  
אביי, חוץ לשש הלכות המסומנות בגמרא בראשי תיבות  
"יע"ל קג"ם". (28) ב"מ לד. "פשיטא, הא קאמר (הרי הוא  
אומר) הריני משלם".

ה. אָמַר<sup>29</sup>: הֲרִינִי מִשְׁלָם, וְיִחָזֵר וְאָמַר: אִינוּ

ו. נגנב<sup>45</sup> הפקדון באנס<sup>46</sup>, ואחר כך הפך הגנב<sup>47</sup> - אחד שומר חנם ואחד שומר שכר עושה דין עם הגנב<sup>48</sup> ואינו נשבע<sup>49</sup>. קדם ונשבע, ואחר כך הפך הגנב<sup>50</sup>: אם שומר חנם הוא - רצה עומד בשבועתו<sup>51</sup>, רצה עושה דין עם הגנב<sup>52</sup>; ואם שומר שכר הוא - עושה עמו דין<sup>53</sup>. נגנב הפקדון באנס<sup>54</sup>, והחזירו הגנב לבית השומר, והרי הוא בהמה, ומתה שם בפשיעה - יש בדבר ספק אם פלגה שמירתו<sup>55</sup> ונפטר, או עדין לא פלגה שמירתו<sup>56</sup>. לפיכך: השומר פטור מלשלם, ואם תפסו הבעלים - אין מוציאין מידם.

(45) בבא-קמא קח: (46) בליסטים מזוין שהשומר אינו יכול להציל מידו, ולא לקח בפרהסיא אלא הסתתר שלא יראוהו. מעשה שכזה נידון כגניבה המחייבת תשלומי כפל (רבינו פ"ד מהלכות גניבה ה"ד) ונידון כאנוס לפטור שומר שכר שחייב בגניבה גילה. (47) ואפשר להוציא ממנו את הגניבה או דמיה. (48) בגמרא כתוב: "עושה עמו דין". ורבינו ביאר "עם הגנב", כלומר, על השומר מוטל לטרוח ולהוציא מיד הגנב, אבל אינו מחויב לשלם מכיסו כלום. ורש"י מפרש שם, שהשומר משלם לבעלים וגובה מהגנב (מגיד-משנה. ראה סמ"ע סימן רצד ס"ק ז, וש"ך שם ס"ק ז). (49) פירוש, אינו יכול לטעון: אשבע שלא שלחתי בה יד, ואולי גם שאינה ברשותי - ואסתלק. (50) בגמרא כתוב סתם: "שקדם ונשבע", ומפרש רבינו, שקדם לפני שהוכר הגנב (וכן פירש הר"ף). (51) יכול הוא לטעון: נשבעתי ונפטרת והסתלקתי מכל הענין הזה. (52) לא נתבארה כוונתו. לשם מה יטרח אם אינו מחויב לעשות זאת, וגם לא ירוויח מזה כלום (ראה ב"ח חו"מ סי' רצד שעמד על תמיהה זו, ותיירך בדוחק: שרוצה לעשות מצוה). (53) מכיון שקיבל שכר עבור שמירתו, מוטל עליו לטרוח ולהוציא מיד הגנב, משום שאין זה נידון כאנוס, כשאפשר להוציא מידו. [ב'שיטה מקובצת' שם הובאו כמה שיטות בפירוש סוגיא זו. ופירושנו כאן מסתמך בעיקר על המגיד-משנה]. (54) בעיא שלא נפשטה, שם. (55) כשנגנבה באנוס נפטר השומר לגמרי, ונפסק חיוב השמירה שהיה מוטל עליו, וכשהחזרה לא קיבל על עצמו שמירה שניה. (56) מכיוון שהחזרה ליד השומר, והוא לא החזירה לבעלים - קיים עדיין חיוב השמירה הראשון.

ברוך רחמנא דסייען

כשאינו מפצה את כל ההפסד. (35) אס-תמצי-לומר בשילם מחצה לא קנה כלום, מה הדין בשני דברים שלמים ושילם דמי דבר שלם (רש"י). [ידועה שיטתו של רבינו לפסוק בכל מקום כאס-תמצי-לומר, ולמה לא פסק כאן בשילם מחצה שלא זכה? כבר קבעו רושמי-כללים (ראה יד מלאכי, כללי הרמב"ם אות טז) שכלל זה כוחו יפה רק כשאמרו בפירוש בגמרא "אס-תמצי-לומר", אבל לא כשזה יוצא ממשמעותה של הבעיא השניה]. (36) הבעיא היא אם קנה חצי הכפל, שהרי שילם כל חלקו, או לא? [מובן שגם בעיא זו נשאלה באס-תמצי-לומר ששילם מחצה לא קנה כלום]. (37) מנכסי מלוג שלה, שהבעל אוכל פירותיהם והקרן שלה. (38) ושאלו שם, אם הבעל קונה את הכפל מפני שהוא כאפוטרופוס על נכסיה וגם אוכל פירותיהם או לא קנה, מפני שהקרן אינו שלו ("ע"פ פירוש רש"י שם). (39) לצורך נכסי מלוג שלה. (40) צדדי בעיא זו הם אותם הנימוקים עצמם שנאמרו בבעיה הקודמת, ובכיוון הפוך (ראה 'תוספות' שם ד"ה שאל). (41) שאם היה תפוס ביד אחד מבעלי הדינים, היינו אומרים המוציא מחבירו עליו הראיה. (42) כן פסק הר"ף בהלכותיו, ורבינו קיבל דעתו. והרא"ש כאן דחה שיטתם, ואומר שיש לדון את המפקיד כמוחזק, שהרי הפקדון הוא שלו בכל מקום שהוא נמצא, ומשום כך כל הכפל שייך לו. [וב'בית יוסף' חו"מ סי' רצה מסביר שיטת הר"ף והרמב"ם, שאמנם המפקיד הוא מוחזק בפקדון, אבל אינו מוחזק בכפל (ראה רא"ש כאן, ופלפולא חריפתא אות ד)]. (43) וזכה בכל הכפל, שהרי הוא מחזיק בממון. (44) שאין בית-דין מגבים קנסות בחוץ לארץ, וכפל קנס הוא, אף-על-פי-כן אם תפסו הבעלים אין מוציאם מידם. [מה שאמר רבינו "אפילו" בחוצה-לארץ, מפרש בכסף-משנה: שבחוצה-לארץ הורע כוחו של התופס, משום שישנם שני נימוקים לחובתו בנוגע לחצי הכפל, א. אין בית-דין מגבים כלל כפל בחוץ-לארץ; ב. אפילו אם מגבים, היה מקבל חציו בלבד. אבל בארץ ישראל יש רק נימוק אחד, היינו שבית-דין היו נותנים לו חצי. ולפיכך הדגיש רבינו וכתב "אפילו". פירושו זה דחוק קצת. ואפשר לפרש כוונת רבינו באופן יותר פשוט, והוא: המלה "אפילו" אינה נמשכת לדין שבין המפקיד והנפקד, שהרי שם רבותא יותר גדולה בא"י שמגבים קנס והבית-דין היו נותנים חצי לזה וחצי לזה, ואף-על-פי-כן אם תפס אחד הכול אין מוציאם מידו. ה"אפילו" נמשך אפוא לדין תפיסת קנס בחוצה-לארץ בלבד, כלומר, אף-על-פי שאין מגבים קנס - אם תפס אין מוציאם מידו].

## שיעורי רמב"ם - ספר המצוות

### ~ יום ראשון כ"א אלול ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז – הצווי שנוצטוינו להיות הַמַּת מַטְמָא, ומצוה זו כוללת פֿל־דיני טמאת מת.

### ~ יום שני כ"ב אלול ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז – הצווי שנוצטוינו להיות הַמַּת מַטְמָא, ומצוה זו כוללת פֿל־דיני טמאת מת.

### ~ יום שלישי כ"ג אלול ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז – הצווי שנוצטוינו להיות הַמַּת מַטְמָא, ומצוה זו כוללת פֿל־דיני טמאת מת.

### ~ יום רביעי כ"ד אלול ~

מצות עשה קז.

המצוה הק"ז – הצווי שנוצטוינו להיות הַמַּת מַטְמָא, ומצוה זו כוללת פֿל־דיני טמאת מת.

### ~ יום חמישי כ"ה אלול ~

מצות עשה קז. כינ.

המצוה הק"ז – הצווי שנוצטוינו להיות הַמַּת מַטְמָא, ומצוה זו כוללת פֿל־דיני טמאת מת.

### ~ יום שישי כ"ו אלול ~

מצות עשה קיג.

המצוה הקי"ג – הצווי שנוצטוינו לעשות פֿרה אֲדָמָה, כְּדִי שֶׁתֵּהא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצָרֶיךָ בְּטֶהְרָה מִטְּמֵאֵת מַת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יְתַעֲלָה: "וְהִיְתָה לְעֵדֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). וּכְכֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוּ בַּמִּסְכָּת הַמִּיְחָדֶת לָהּ, וְהִיא מִסְכַּת פֿרָה.

### ~ שבת קודש כ"ז אלול ~

מצות עשה קיג.

המצוה הקי"ג – הצווי שנוצטוינו לעשות פֿרה אֲדָמָה, כְּדִי שֶׁתֵּהא מוֹכֶנֶת לְמָה שְׁצָרֶיךָ בְּטֶהְרָה מִטְּמֵאֵת מַת, כְּמוֹ שֶׁאָמַר יְתַעֲלָה: "וְהִיְתָה לְעֵדֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמַשְׁמֶרֶת" (במדבר יט, ט). וּכְכֹר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זוּ בַּמִּסְכָּת הַמִּיְחָדֶת לָהּ, וְהִיא מִסְכַּת פֿרָה.

המשך ביאור למס' זכחמס' ליום שישי עמ' 1

9 מנחה ולא שני שותפים.  
10 ושוב מקשה הגמרא על הצד השני: וכי יתכן לומר שקרבן האב לא  
11 קניא להו – לא נקנה ליורשים לאחר מיתתו, והאמר רבי יוחנן, אדם  
12 שהניח בקמה לפני שני בנים ונתן קודם שהספיק להקריבה, הרי היא  
13 קריבה לאחר מיתתו, ואולם אין היורשים ממירין בה. מסיקה הגמרא  
14 את קושייתו, אי אמרת בשלמא קניא להו היינו דאין ממירין בה – אם  
15 תאמר שהקרבן נקנה ליורשים מובן מדוע אינם ממירים, משום  
16 דהויא להו כשותפין בו.

1 שקרבן האב נקנה ליורשים והרי הם נחשבים לבעלים עליו בכדי  
2 שיתכפרו בו, והאמר רבי יוחנן, אף שהלכה בידינו שאין מנחה  
3 באה בשותפות, אך אדם שהניח מנחה לפני שני בנים ונתן קודם  
4 שהספיק להקריבה, הרי היא קריבה כדין מנחת יחיד, ואין בו משום  
5 שותפות. ואי סלקא דעתך קניא להו – ואם יעלה בדעתך לומר  
6 שהיורשים קונים את המנחה ונחשבים לבעלים עליה איך אפשר  
7 להקריב מנחה זו, הרי וְנִשְׁשׁ בִּי תִקְרִיב קָרְבֵּן מִנְחָה' וגו' אָמַר  
8 רַחֲמָנָא בַּמִּנְחָה נִדְבָה (ויקרא ב א), ומשם למדנו שדווקא יחיד מביא

## נביאים

### עמוס פרק'ז יד

יד וַיַּעַן עָמוֹס וַיֹּאמֶר אֶל־אֲמֻצָּיָה לֹא־נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן־נָבִיא אָנֹכִי כִּי־בֹקֵר אָנֹכִי וּבֹלָם שְׁקָמִים:  
טו וַיִּקְחֵנִי יְהוָה מֵאַחֲרֵי הַצֹּאן וַיֹּאמֶר אֵלַי יְהוָה לֵךְ הִנָּבֵא אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: טז וְעַתָּה שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה  
אֲתָה אָמַר לֹא תִנָּבֵא עַל־יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִטּוֹף עַל־בֵּית יִשְׁחָק: יז לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱשֶׁתְּךָ בַּעִיר תִּזְנֶה  
וּבְנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ בַּחֲרֹב יָפְלוּ וְאֲדָמְתְּךָ בַּחֲבֹל תַּחֲלֹק וְאַתָּה עַל־אֲדָמָה טְמֵמָה תִּמְאֵל תִּמּוֹת וַיִּשְׂרָאֵל גָּלָה יִגְלָה  
מֵעַל אֲדָמָתוֹ: (פ)

### עמוס פרק'ח א

א כֹּה הָרָאֵנִי אֲדֹנָי יְהוִה וְהִנֵּה כְּלוֹב קִיץ: ב וַיֹּאמֶר מֶה־אַתָּה רֹאֶה עָמוֹס וְאָמַר כְּלוֹב קִיץ וַיֹּאמֶר יְהוָה  
אֵלַי כֹּה הִקֵּץ אֶל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לֹא־אֹסִיף עוֹד עָבוֹר לוֹ: ג וְהִלִּילּוּ שִׁירֹת הַיָּכֹל בַּיּוֹם הַהוּא נָאֻם אֲדֹנָי  
יְהוִה רַב הַפֶּגֶר בְּכָל־מָקוֹם הַשְּׁלִיךְ הֵם: (פ)

#### רש"י

עמוס שהיה עמוס בלשונו וישראל קוראים אותו  
פסילוס כדאיתא בפסיקתא: (טז) ולא תטיף, ל' נבואה  
הוא והרבה יש במקרא הטף אל דרום (יחזקאל כ"א):  
(א) כלוב קיץ, סל מלא סופי תאנים שאינם טובות:  
(ג) שירות היכל, שהם משוררים בתוך היכלי הם  
במשתאותיהם: רב הפגר, סגי פגרי קטולין: בכל מקום  
השליך הם, בכל אתר יימר רמי וסליק השליכו מכאן  
(בס"א הסירו מכאן) הפגרים האלה:

(יד) לא נביא אנכי, איני מנביאי שקר שלכם הנוטלים  
שכרם להנבא איני צריך לכל זאת ולא נהגתי כך אני  
שאני עשיר ובעל מקנה ונכסים כמו שת"י ארי מרי  
גיתי אנא ושקמין אית לי בשפלתא: בוקר אנכי, רועה  
בקר: ובולם שקמים, מחפש בשקמים לראו' איזה עתו  
לקוץ כדי להוסיף ענפים ואיזה ראוי לקורות שכן דרך  
שקוצצין בתולות השקמה ובולם כמו ובולש אלא  
שעמוס מגמגם בלשונו שכן אמרו למה נקרא שמו

#### מצודת ציון

(יד) בוקר, מל' בקר: ובולם, ענין בלילה וערוב ובדרוז"ל  
שכן עני אוכל פתו מעיסה בלוסה (שבת עו): שקמים, שם  
מין ממיני התאנים וכן ושקמותם בחנמל (תהלים ע"ח):  
(טז) תטיף, הוא מל' נטיפה והזלה ומושאל מענין הדבור וכן  
הטף אל דרום (יחזקאל כ"א): (יז) בחבל, קו המדה:  
(א) כלוב, הוא כעין סל וכן ככלוב מלא עוף (ירמיה ה'):  
קיץ, ר"ל פירות המייבשים בימות הקיץ וכן והלחם והקיץ  
(ש"ב ט"ז): (ג) והילילו, מל' יללה: שירות, מל' שיר וזמר:  
הפגר, כן יקרא גוף המת כמו וכבוד פגר (נחום ג'): הס, ענין  
שתיקה כמו ואמר הס (לעיל ו):

#### מצודת דוד

(יד) לא נביא אנכי, ר"ל אני לא הכנתי עצמי לנבואה ולא  
נתעסקתי בלמודה לשתחשוב שאני מקבל שכר על הנבואה  
ובעבור השכר הכנתי עצמי לה: ולא בן נביא אנכי, וכאומר  
ולא ראיתי ג"כ מאבי קבלת שכר נבואה והוא ענין מליצה  
והרחבה: כי בוקר אנכי, אני בעל בקר ואיני צריך לשכר ואני  
כל היום מערוב שקמים עם דברים אחרים למאכל הבקרים  
ואין אני עוסק בהכנת הנבואה ולמודה: (טז) ויקחני ה', אבל  
מבלי הכנה לקחני ה' ממה שהייתי הולך אחר הצאן לרעות  
אותם וצוה אותי ללכת ולנבאות: (טז) ועתה, כאומר הואיל  
ואין לי צורך אל שכר הנבואה עתה שמע דבר ה' עם כי אין  
מקום לקבל ממך שכר על הנבואה ההיא: (יז) בעיר תזנה,  
אשר חזקתה ברצון משא"כ בשדה: בחבל תחולק, בקו המדה תחולק בין העכו"ם: על אדמה וגו', בארץ העכו"ם: וישראל  
וגו', ר"ל כמו שכחשת לדבר בשמי הנה באמת כן יהיה וכן יקום:

(א) כלוב קיץ, סל מלא פירות הקיץ: (ב) בא הקץ, ר"ל המראה מרמז שבא הקץ והסוף על עמי ישראל כי קיץ ראית וקץ  
בא שהוא לשון הנופל על לשון: עבור לו, לעבור ולמחול לו על פשעיו: (ג) והילילו, יהפכו ליללה השירות והזמירות שהיו  
מזמרים בהיכליהם במקום השירות ילילו: רב הפגר, אז ירבו פגרי הרוגים ובכל מקום אשר השליך המשליך את הפגרים  
הרבים ההם יהיה שתיקה ודמימות קול כי הוראים לא יצעקו ולא ירימו קול למען לא ירך לב העם:

## כתובים

### תהלים פרק י"א

א למה יהוה תעמוד ברחוק תעלים לעתות בצרה: ב בגאות רשע ידלק עני יתפשו | במזמות זו חשבו: ג פיהלל רשע על־תאות נפשו וכצע ברוך נאץ | יהוה: ד רשע פגבה אפו פל־ידרש אין אלהים פל־מזמותיו: ה יחילו דרכו דרכיו | בכל־עת מרום משפטיך מנגדו פל־צורריו יפח פהם: ו אמר בלבו פל־אמוט לדר ודר אשר לא־ברע: ז אלה | פיהו מלא ומרמות ותך תחת לשונו עמל ואון: ח ישב | במארב חצרים במסתרים יהרג נקי עיניו לחלכה יצפנו: ט יארב במסתר | פאריה בספה יארב לחטוף עני יחטף עני במשכו ברשתו:

רש"י

דיין: (ה) יחילו. יצליחו ודומה לו (איוב כ) על כן לא יחיל טובו, וי"מ יחילו כמו (ש"ב ג) יחולו על ראש יואב: מרום משפטיך מנגדו. מסולקים ומרוחקי משפטי יסורין ופורעניו שלך מנגדו שאינם באים עליו: כל צורריו יפח בהם. בהפחת רוח הוא מפיה בהם והם נופלים לפניו: (ו) לדור ודור אשר לא ברע. לא תבא עלי רעה לדורותי: (ז) ותך. לי מחשבה רעה הלנה בתוכו תמיד: (ח) עיניו לחלכה יצפנו. עיניו של עמלק לישראל שהם חילך יארוּבו: לחלכה. עליך יעזוב חלכה, שניהם במסור' מן מלין המשמשין כה במקום ׳ך׳ כגון (שמות ז) ובכה ובעמך (משלי ב) תבונה תנצרכה (שמות כט) כל אשר צייתי אתכם (ש"א א) הנצבת עמכה למדנו ממסורת שחלכה כמו חילך חיל שלך, ומנחם פתר אותה לחלכה יצפנו וכן יעזוב חלכה כמו ונפל בעצמיו חלכאים ענין נמוכים ומורדים וכה יסוד המלה:

#### מצודת ציון

(א) תעלים. מל' העלמה: (ב) ידלק. ירדוף וכן כי דלקת אחרי (בראשית ל"א): במזמות. ענין מחשבה: (ג) הלל. ענין שבח כמו ויהללו אותה (שם י"ב): ובוצע. הגזלן כמו הוי בוצע בצע (חבקוק ב'): נאץ. בזה כמו כי נאצו האנשים את מנחת ה' (ש"א ב'): (ה) יחילו. יצליחו כמו לא יחיל טובו (איוב ב'): (ז) אלה. שבועה כמו ושבעה קול אלה (ויקרא ח'): ותוך. ענין מרמה הנסתר בתוך הלב: (ח) לחלכה. ענינו כענין עני וחלוש ודומה לו במקראות שלאחריו: יצפנו. יסתירו כמו יצפון לצדיק (משלי א'): (ט) לחטוף. ענין מהירות הלקיחה כמו וחספתם לכם (שופטים כ"א):

#### מצודת דוד

(א) תעמוד ברחוק. כאלו תעמוד ברחוק מקום ותעלים עצמך בעת צרה: (ב) בגאות. בעבור רוב גאותו ורדף את העני ותופש אותו במחשבתו אשר חשב לתפשו בו: (ג) כי הלל רשע. בעבור שהרשע מהלל ומשבח עצמו שהשיג תאותו והגזלן בעת עשותו נאצות אז יתברך בלבבו לאמר שלום יהיה לי כי לא נעשה בו דבר ע"כ מלא לב האדם לעשות רע: (ד) כגובה. כאשר גבהה חמתו על מי חושב שאין מי דורש במעשיו וכל מחשבותיו הוא שאין אלהים בעולם לפרוע לו על מעשיו: (ה) יחילו. על שבכל עת יצליח בדרכיו ומשפטיך מסולק ממנו ובהפחה מועטת מאבד את שונאיו: (ו) אמר בלבו. לזאת חושב שלא ינטה לעולם להיות מושפל לארץ:

לדור ודור. אף לאחר כמה דורות יצליח ולא יראה ברעה: (ז) אלה. ממלא פיו בשבועות שוא ומרמה: תחת לשונו. כפל הדבר במ"ש: (ח) ישב. הרשע יושב במארב החצרים ולוכד את הנקי והורגו בסתר: עיניו. עושה עצמו כמסתיר עין מן העני וכאלו אין דעתו עליו לבל יהיה נשמר: (ט) יארב. במקום נסתר יארוּב וכאריה האורב בסוכה כן יארוּב לחטוף את העני: במשכו. אמר לשון הנופל בצייד המושך חבל הרשת ללכוד את הבא בה:

## משניות מסכת מנחות

ג הפר והאילים והכבשים והשעיר אינן מעבדין את הלחם, ולא הלחם מעבדן. הלחם מעבד את הכבשים, והכבשים אינן מעבדין את הלחם; דברי רבי עקיבא. אמר שמעון בן גנם: לא כי, אלא הכבשים מעבדין את הלחם, והלחם אינו מעבד את הכבשים; שפן מצינו, כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה, קרבו כבשים בלא לחם, אף פאן, וקרבו כבשים בלא לחם. אמר רבי שמעון: הלכה בדברי בן גנם, אבל אין הטעם בדבריו; שכל האמור בחומש הפקודים – קרב במדבר, וכל האמור בתורת כהנים – לא קרב במדבר, משבאו לארץ – קרבו אלו ואלו. ומפני מה אני אומר: יקרבו כבשים בלא לחם? שהכבשים מתירין את עצמן בלא לחם; לחם בלא כבשים, אין לי מי יתירנו.

ד התמידין אינן מעבדין את המוספים, ולא המוספים מעבדין את התמידים, ולא המוספים מעבדין זה את זה.

### פירוש ברטנורא

ג הפר והאילים והכבשים והשעיר. הבאים בגלל הלחם. וכולן עולות, חוץ מן השעיר שהוא חטאת: אין מעבדין את הלחם. שאם הביאו שתי הלחם של עצרת בלא הקרבנות הללו, מקודשין: הלחם מעבד את הכבשים. הנך כבשים הן שני כבשים דשלמים שהזקקו לתנופה עם הלחם: והכבשים אינן מעבדים את הלחם. שאם לא נמצאו כבשים מביאים שתי הלחם והן קרושים כאילו הביאו עם הכבשים: קרבו כבשים בלא לחם. שהרי לא היה להם לחם במדבר אלא המן: הלכה בדברי בן גנם. דכבשים מעבדים את הלחם: אבל אין הטעם בדבריו. דהוא אמור במדבר קרבו כבשים דשלמים ולא היא: שכל האמור בחומש הפקודים. בספר במדבר. כגון קרבנות מוספים האמורים בפרשת פנחס, קרבו במדבר: וכל האמור בת"כ. דהיינו בספר ויקרא. לא קרבו במדבר. והנך כבשים האמורים באמור אל הכהנים כגון הנך שבעה כבשים ופר ואילים דעולה דעל הלחם ושני כבשים דשלמים לא קרבו במדבר: לחם בלא כבשים אין לו מי יתירנו. שאין הלחם מותר באכילה לכהנים עד שיקרבו כבשים. והלכה כר' שמעון:

ד התמידים אינן מעבדין את המוספים. בגמרא מפרש דלענין קרימה קאמר דאין מעבדין זה את זה, דאי בעי תמידין מקריב ברישא ואי בעי מוספין מקריב ברישא. ואע"ג דכתיב וערך עליה העולה, ומשמע העולה דהיינו עולת תמיד תהא ראשונה לכל הקרבנות, אין זה אלא למצוה בעלמא אבל לא

### משניות מבוארות – קהתי

– שטעמו הוא משום שבמדבר קרבו שני הכבשים בלא לחם, והלא במדבר לא קרבו כבשים אלו כלל, שכל האמור בחומש הפקודים – בחומש במדבר, והוא נקרא "פקודים", לפי שהוא פותח במנינם של ישראל, כמו שכתוב (שם א, ג): "מבן עשרים שנה ומעלה... תפקדו אותם לצבאותם", קרב במדבר – היינו, שקרבנות המוספים האמורים בפרשת פינחס קרבו במדבר, וכל האמור בתורת כהנים – בחומש ויקרא, לא קרב במדבר – והיינו שקרבנות העצרת האמורים בפרשת אמור לא קרבו במדבר, שכן היתה קבלה בידו של רבי שמעון (ורמב"ם); ובעל "תפארת ישראל" מכאר, לפי שבתחילת אותה פרשה, העוסקת בקרבנות העצרת הבאים עם הלחם כתוב (ויקרא כג, י): "כי תבוא אל הארץ". ומכאן שבמדבר לא קרבו כבשי עצרת כלל, משבאו לארץ, קרבו אלו ואלו – גם המוספים האמורים בחומש במדבר וגם הקרבנות האמורים בחומש ויקרא. ומפני מה אני אומר: יקרבו כבשים בלא לחם? שהכבשים מתירין את עצמן בלא לחם – שהקטרת אמורי הכבשים מתירה את בשרם באכילה לכהנים, ואף את הלחם; לחם בלא כבשים, אין לי מי יתירנו: ואין זה מי יתירנו – אין מי שיתיר את הלחם, שאין שתי הלחם מותרות באכילה לכהנים עד שיקרבו הכבשים.

### באור משנה ד

התמידין – קרבנות התמיד, אינן מעבדין את המוספים – קרבנות המוסף שקריב בשבתות ובמועדים, ולא המוספים מעבדין את התמידים – בגמרא מבואר, שמדובר כאן לענין הקדמה, שאם הקדימו את קרבנות המוסף לתמיד של שחר, או שהקדימו תמיד של בין הערבים למוסף, הקרבנות כשרים. ואף על פי שלמדים מן המקרא, שתמיד של שחר קודם לכל הקרבנות, ומכאן שכל התדיר מחברו קודם את חברו, כמו ששינוי (תבחיט י, א), אין זה

### ~ יום ראשון ~

#### באור משנה ג

הפר והאילים והכבשים והשעיר – הבאים בחג השבועות עם שתי הלחם, שכן מלבד הפר והאילים והכבשים, שהזכרנו במשנה הקודמת, שהם קרבנות עולה, מביאים עם הלחם גם שעיר לחטאת (ויקרא כג, יח-יט). אינן מעבדין את הלחם – שאם הביאו שתי הלחם בלא הקרבנות הללו, מקודשין: ולא הלחם מעבדן – שאפשר להביא את הקרבנות הללו בלא שתי הלחם. הלחם מעבד את הכבשים – היינו שני כבשי עצרת, זכאי שלמים, שמניפים אותם עם שתי הלחם, כמו שכתוב (שם שם, יט-כ): "ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים; והניף הכהן אותם על לחם הבכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים", ובאה משנתנו ללמד, שאינם קריבים בלי שתי הלחם. והכבשים אינן מעבדין את הלחם – שאם לא נמצאו כבשים יביאו שתי הלחם בלי הכבשים. דברי רבי עקיבא – בגמרא מבואר טעמו, שכתוב (שם): "קודש יהיו לה' לכהן" ("יהיו" – לשון עיכוב), איזהו דבר שכולו לכהן? הוא אומר: זה לחם. אמר שמעון בן גנם: לא כי – לא כן הדין, אלא הכבשים מעבדין את הלחם – שאין מביאים שתי הלחם בלי הכבשים, והלחם אינו מעבד את הכבשים – שמקריבים את כבשי עצרת בלי הלחם, שפן מצינו, כשהיו ישראל במדבר ארבעים שנה, קרבו כבשים בלא לחם – שכתוב (שם שם, יט): "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה", ולא מתוך לארץ; וכן גם משמעו: משיכנסו לארץ ולא קודם (ומלאכת שלמותה), אף פאן, יקרבו כבשים בלא לחם – שנמצאו למדים, שאף במקדש אין הלחם מעבד את הכבשים. אמר רבי שמעון: הלכה בדברי בן גנם – שהכבשים מעבדים את הלחם אבל הלחם אינו מעבד את הכבשים, אבל אין הטעם בדבריו

לא הקריבו כֶּבֶשׂ בַּבֶּקֶר – יִקְרִיבוּ בֵּין הָעֶרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵימָתִי? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ אָנוּסִין אוֹ שׁוֹגְגִין, אָבֵל אִם הָיוּ מְזִידִין וְלֹא הִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ בַּבֶּקֶר – לֹא יִקְרִיבוּ בֵּין הָעֶרְבִים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֵת בַּבֶּקֶר – יִקְטִירוּ בֵּין הָעֶרְבִים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכֵלָּה הִיְתָה קִרְבָּה בֵּין הָעֶרְבִים; שְׁאִין מַחֲנִיכִין אֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב אֲלָא בַּקְטָרֵת הַסָּמִים, וְלֹא מִזְבַּח הָעוֹלָה אֲלָא בַּתְּמִיד שֶׁל שָׁחַר, וְלֹא אֶת הַשְּׁלַחֵן אֲלָא בְּלַחֵם הַפָּנִים בְּשִׁבְתָּהּ, וְלֹא אֶת הַמְנוּרָה אֲלָא בְּשִׁבְעָה נְרוֹתֶיהָ בֵּין הָעֶרְבִים.

ה חֲבִיתִי כֶּהֱן גָּדוֹל לֹא הָיוּ בָּאוֹת חֲצִיִּים, אֲלָא מְבִיא עֶשְׂרֹן שְׁלֹם, וְחֻצְיָהּ, וּמִקְרִיב מִחֻצָּה בַּבֶּקֶר וּמִחֻצָּה בֵּין

### פירוש ברטנורא

לעכב: אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֵימָתִי כו'. בגמרא מפרש דמתניתין חסורא מחסרא והכי קתני, לא הקריבו כבש בבוקר לא יקריבו בין הערבים, במה דברים אמורים שלא נתחנך המזבח, אבל נתחנך המזבח יקריבו בין הערבים. אמר ר' שמעון אימתי בזמן שהיו אנוסים או שוגגים, אבל אם מזידים לא הקריבו כבש בבוקר, לא יקריבו בין הערבים. והכי פירושו, לא הקריבו התמיד של שחר לא יקריבו התמיד של בין הערבים, דהכי מדרש קרא, אם את הכבש אחד תעשה בבוקר הוכשר שני לקרב בין הערבים, ואי לא לא. במה דברים אמורים שלא נתחנך מזבח, דהאי קרא בחנוך כתיב בפרשת ואתה תצוה, דכתיב לעיל מיניה וזה אשר תעשה על המזבח. אבל נתחנך מזבח, שכבר הקריב עליו קרבנות, אפילו לא הקריב תמיד של שחר יקריב תמיד של בין הערבים, דכתיב בפרשת פנחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים כמנחת הבקר וכנסכו, ובהואו קרא לא כתיב את הכבש האחד תעשה בבוקר, ותניא בספרי האי קרא למה נאמר, והלא נאמר למעלה בפרשה ואת הכבש השני תעשה כו', לפי שנאמר עמו את הכבש אחד תעשה בבוקר, הרי שלא הקריבו של שחר שומע אני שלא יקריבו של בין הערבים, תלמוד לומר קרא בתרא ואת הכבש השני, מניד לך שאם לא הקריב של שחר יקריב של בין הערבים. אבל אם מזידים כו' לא יקריבו בין הערבים, אותן המזידים, אבל כהנים אחרים יכולים להקריב: לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֵת בַּבֶּקֶר יִקְטִירוּ בֵּין הָעֶרְבִים. דקטורת לא שכיחא בחד גבירא שיקטיר קטורת פעמים רבות כמו בעולה, כדאמרין ביומא (כ"ו ע"א) שלא שנה בה אדם מעולם מפני שהוא מעשרת דכתיב (דברים ל"א) ישמו קטורה באפך וסמוך ליה בך ה' חילו, הלכך לא קנסין להו, שמתוך שהיא חביבה עליהם לא פשעי בה ואינו מצוי שניחו אותה מזידין. ואין הלכה כו' שמעון בשתיקה: שְׁאִין מַחֲנִיכִים אֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב אֲלָא בַּקְטָרֵת הַסָּמִים. של בין הערבים. דכתיב (שמות ל') בבוקר בהטִיבו את הנרות יקטירנה, כלומר כשמשדשן את המנורה מן האפר שיש שם מהדלקת הנרות. ואי לאו דעבד הדלקה באוראת מאי בעי למתקן בצפרא, אלמא חינוך המנורה בין הערבים. וכיון דמנורה נתחנכה בערב, קטורת גמי נתחנכה בערב, דכתיב (שם) ובהעלות אורן את הנרות בין הערבים יקטירנה:

ה חֲבִיתִי כֶּהֱן גָּדוֹל. מנחת כן גדול שמביא בכל יום. ועל שם דכתיב בה (ויקרא ו') על מחבת בשמן תעשה, משום הכי קרי לה חביתין: לֹא הָיוּ בָאוֹת

### משניות מבוארות – קהתי

זוכה לעושר). ולפיכך לא היה שכיח שיחא כהן מזיד ולא יקטיר. ברם, אין הלכה כרבי שמעון. משנתנו ממשיכה כאן בדברי תנא קמא, שבא לתת טעם, משום מה בקרבן תמיד יש הבדל בין מזבח שנתחנך למזבח שלא נתחנך, ואילו בקטורת אין הבדל, שְׁאִין מַחֲנִיכִין אֶת מִזְבַּח הַזֶּהָב – שבהיכל, שמקטירים עליו את הקטורת, אֲלָא בַּקְטָרֵת הַסָּמִים – של בין הערבים. לפיכך בין במזבח שנתחנך ובין במזבח שלא נתחנך, אם לא הקטירו קטורת בשחרית, יקטירו בין הערבים; וְלֹא מִזְבַּח הָעוֹלָה – ואין מחנכים את מזבח העולה, דהיינו המזבח החיצון, אֲלָא בַּתְּמִיד שֶׁל שָׁחַר – ולפיכך במזבח שלא נתחנך, אם לא הקריבו עליו תמיד של שחר, לא יקריבו תמיד של בין הערבים, שהרי צריך לחנכו בתמיד של שחר; וְלֹא אֶת הַשְּׁלַחֵן אֲלָא בְּלַחֵם הַפָּנִים בְּשִׁבְתָּהּ – ואין מחנכים את השולחן אלא בסידור לחם הפנים בשבת; וְלֹא אֶת הַמְנוּרָה – ואין מחנכים את המנורה, אֲלָא בְּשִׁבְעָה נְרוֹתֶיהָ בֵּין הָעֶרְבִים – בהדלקת שבעת נרותיה בין הערבים.

### ~ יום שני ~

#### באור משנה ה

משנתנו עוסקת במעשה מנחתו של הכהן הגדול (מנחת כהן המשיח). שהיה מביא בכל יום "עשירית האיפה סולת..." מחציתה בבקר ומחציתה בערב" (ויקרא ו, יג). מנחה זו נקראת "מנחת חביתין", משום שכתוב בה (שם שם, יד): "על מזבח בשמן תעשה".

חֲבִיתִי כֶּהֱן גָּדוֹל – מנחת חביתין שהיה הכהן הגדול מביא (משלוח) בכל יום, מחציתה בבוקר ומחציתה בערב, לֹא הָיוּ בָאוֹת חֲצִיִּים – לא היה מביא בשני חצאים, חצי עישרון בבוקר וחצי עישרון בערב, אֲלָא מְבִיא עֶשְׂרֹן שְׁלֹם – "עשירית האיפה סולת" (כ"ד ליטרים), וְחֻצְיָהּ – ומחלק את העישרון לחצאים (במידת חצי העישרון שהיתה במקדש). ולש מכל חצי עישרון שש חלות מצות, שהן שנים עשרה חלות לכל העישרון, וּמִקְרִיב מִחֻצָּה בַּבֶּקֶר וּמִחֻצָּה בֵּין הָעֶרְבִים – לפי הרמב"ם (הגל' מעשה הקרבנות יג, ד): מחלק כל חלה לחצאים

אלא למצוה בלבד (לכתחילה). אבל לא לעכב. וְלֹא הִמּוּסָּפִים מְעַכְבִּין זֶה אֶת זֶה – ביום שיש בו שני מוספים, כגון בשבת וראש חודש, אם הקדימו את מוסף ראש חודש למוסף השבת, דהיינו שהקריבו תחילה את שאינו תדיר, כשר (תפארת ישראל'). לֹא הִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ בַּבֶּקֶר – כבש קרבן התמיד של שחר, יִקְרִיבוּ בֵּין הָעֶרְבִים – יקריבו את כבש קרבן התמיד של בין הערבים, שאינם מעכבים זה את זה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: אֵימָתִי – יקריבו בין הערבים, אף שלא הקריבו את התמיד של שחר? בִּזְמַן שֶׁהָיוּ – הכהנים, אָנוּסִין – שלא יכלו להקריב את התמיד של שחר, או שוֹגְגִין – כגון ששכחו להקריבו, אָבֵל אִם הָיוּ מְזִידִין וְלֹא הִקְרִיבוּ כֶּבֶשׂ בַּבֶּקֶר – שמתוך זדון לא הקריבו את התמיד של שחר, לֹא יִקְרִיבוּ בֵּין הָעֶרְבִים – כלומר אותם הכהנים שהזידו בשחר לא יקריבו את התמיד של בין הערבים, אבל כהנים אחרים יכולים להקריב. בגמרא מבואר, שבמזבח שלא נתחנך עדיין, דהיינו שדדיין לא הקריבו עליו קרבנות, אף תנא קמא סובר, שאם לא הקריבו עליו תמיד של שחר, לא יקריבו עליו תמיד של בין הערבים, כמבואר הטעם להלן, אלא שתנא קמא מדבר לעיל במזבח שנתחנך כבר, דהיינו שכבר הקריבו עליו קרבנות, ובכגון זה הוא אומר, שאפילו לא הקריבו את התמיד של שחר, יקריבו את התמיד של בין הערבים; ורבי שמעון אומר, שאפילו במזבח שנתחנך, אם הכהנים היו מזידים ולא הקריבו את התמיד של שחר, לא יקריבו את התמיד של בין הערבים. לֹא הִקְטִירוּ קִטְרֵת בַּבֶּקֶר – המשך דברי תנא קמא, יִקְטִירוּ בֵּין הָעֶרְבִים – אף הקטורת היו מקטירים פעמים ביום, פרס בשחרית ופרס בין הערביים, ובא התנא ללמדנו שאם לא הקטירו את הפרס בשחרית, אין זה מעכב מלהקטיר את פרס בין הערביים. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: וְכֵלָּה – כל הקטורת, אף מה שהיו צריכים להקטיר בשחרית, הִיְתָה קִרְבָּה בֵּין הָעֶרְבִים – שכל הקטורת של היום דבר אחד הוא (ותוספות). בגמרא מבואר, שבקטורת אין רבי שמעון מבדיל בין שוגגים למזידים, לפי שלא היה כהן זוכה בהקטרת הקטורת אלא פעם בחייו, כמו שאמרו בגמרא (יומא כו, א), שלא שנה בה אדם מעולם מפני שמעשרת (שהעושר בה

הערבים. וכהן שֶהִקְרִיב מִחֻצָה בְּשִׁחְרִית וְיָמָּה, וּמִנּוּ כֹהֵן אֲחֵר תַּחֲתָיו – לֹא יָבִיא חֲצִי עֶשְׂרֹן מִבֵּיתוֹ, וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרֹן שֶׁל רֹאשׁוֹ, אֶלָּא מִבֵּית עֶשְׂרֹן שְׁלֹם, וְחֻצָּהּ, וּמִקְרִיב מִחֻצָּה, וּמִחֻצָּה אֲבָד. נִמְצָאוּ שְׁנֵי חֲצִיִּים קֶרֶבִּין, וְשְׁנֵי חֲצִיִּים אוֹבְדִין. לֹא מִנּוּ כֹהֵן אֲחֵר, מִשָּׁל מִי הִיְתָה קֶרֶבָה? רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשָּׁל צְבוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשָּׁל יוֹרְשִׁים. וְשִׁלְמָה הִיְתָה קֶרֶבָה.

## פ ר ק ח מ י ש י

א כָּל הַמִּנְחֹת בָּאוֹת מִצָּה, חוּץ מִחֻמֶּץ שֶׁבַתְּוֹדָה, וְשִׁתִּי הַלֶּחֶם, שֶׁהֵן בָּאוֹת חֻמֶּץ. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׂאֹר בּוֹדָה לָהֶן מֵתוֹכָן וּמִחֻמֶּץ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הִיא אֵינָה מִן הַמִּבְחָר, אֶלָּא מִבֵּית אֶת הַשְּׂאֹר, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַמִּדָּה, וּמִמֶּלֶא אֶת הַמִּדָּה. אָמְרוּ לוֹ: אֵף הִיא הִיְתָה חֲסֵרָה אוֹ יִתְרָה.

## פירוש ברטנורא

הצאין. שלא יביא מביתו חצי עשרון בבוקר וחצי עשרון בערב: ולא חצי עשרונו של ראשון. שנשאר מן העשרון שלם שהביא הראשון שמת ולא קרב אלא חצי: ושני חציין אובדים. חצי עשרונו של ראשון שמת וחצי עשרונו של זה שנעמד: משל צבור. דכתיב חק עולם, חק זה ידא משל עולם, כלומר משל צבור מתרומת הלשכה: רבי יהודה אומר משל יורשים. דכתיב (שם) והכהן המשיח תחתיו מבניו. והכי משמע, והכהן המשיח שמת, תחתיו אחר מבניו יעשה אותה: ושלימה היתה קריבה. כל זמן שהיה באה משל צבור לר' שמעון או משל יורשים לר' יהודה, שלימה היתה קריבה, עשרון שלם ולא חצי עשרון. ר' שמעון מפיק ליה מכליל תקטרי, שלא יקטירו לחצאים אלא כולה כשהיא באה משל צבור. ור' יהודה מפיק לה מדכתיב מבניו יעשה אותה, כשהוא מבניו מקריב לאחר שמת אביו דהיינו היורשים, יעשה אותה ולא חציה. והלכה כר' יהודה שמשל יורשים היא באה:

ה א כל המנחות באות מצה חוץ מחמץ שבתוודה. דכתיב (ויקרא ו') על חלות לחם חמץ: ושתי הלחם. דכתיב (שם כ"ג) חמץ תאפינה: שְׂאֹר הִיא בּוֹדָה לָהֶן מֵתוֹכָן. מתוך עשרון רתודה ושתי הלחם היה מוציא שאור, שהיה לש מן הסולת מעט לאחר שנמדד וטומנו בסולת ומתחמץ מאליו וממנו מחמץ השאר, שממקום אחר לא היה יכול להביא שלא תהא מנחה יתירה: היא אינה מן המיבחר. שאינה מחמצת יפה. לפי שאין לה שאור מחומץ יפה: אלא מביא שאור. שמחומץ יפה מתוך ביתו, ונותן לתוך העשרון ומוסיף וממלא סולת: אף היא היתה חסרה או יתירה. כגון אם השאור עבה ומגובל בקושי

## משניות מבוארות – קהתי

והלכה כרבי יהודה. שמשל יורשים היא באה.

### ב א ו ר מ ש נ ה א

פרק זה בא ללמדנו כללים במעשה המנחות.

כָּל הַמִּנְחֹת בָּאוֹת מִצָּה – כמו שכתוב במנחת מאפה תנור (ויקרא ב, ט): "חלות מצות". וריקני מצות", וכן כתוב במנחת מחבת (שם שם, ח): "מצה תהיה"; ואף שאר המנחות אינן באות חמץ אלא מצה, כפי שיבואר במשנה הבאה, חוץ מחמץ שבתוודה – שעם קרבן התודה מביאים ארבעים לחמים ("לחמי תודה"). ועשרה מהם הם חלות לחם חמץ, כמו שכבר בארנו בהקדמה לבאור משנה ג פרק ב; – ואף על פי שלחמי תודה אינם בכלל המנחות, מכל מקום כלולים הם בעניינים, שמסכתנו עוסקת בהלכותיהם; וישתי הלחם – של עצרת, שֶהֵן בָּאוֹת חֻמֶּץ – שבלחמי תודה כתוב (ויקרא ז, יג): "על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו, על זבח תודת שלמים", ובשתי הלחם כתוב (שם כג, יז): "ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שנים שני עשרונים סולת תהיינה חמץ תאפינה". וכיצד מחמצים אותן? רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: שְׂאֹר בּוֹדָה לָהֶן מֵתוֹכָן וּמִחֻמֶּץ – שאור הוא מוציא מתוך הסולת של התודה ושתי הלחם, כלומר שעושה ממקצת הסולת שאור, ונותנו לתוך עיסת המנחה שיחמצנה; שממקום אחר לא היה יכול להביא, שלא תהא המנחה יתירה על שיעורה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף הִיא אֵינָה מִן הַמִּבְחָר – אין זו דרך טובה לחימוץ המנחה, שאין העיסה מתחמצנת יפה על ידי השאור החדש, אֶלָּא מִבֵּית אֶת הַשְּׂאֹר – מביתו, שנתחמץ מימים רבים, וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַמִּדָּה – שמודדים בה את עשרון הסולת, וּמִמֶּלֶא אֶת הַמִּדָּה – בסולת, שמוסיף סולת על השאור, כדי למלא את שיעור העישור. אָמְרוּ לוֹ – לרבי יהודה: אֵף הִיא הִיְתָה חֲסֵרָה אוֹ יִתְרָה – אף בדרך זו יש חשש שמא תהא המנחה חסירה משיעורה או יתירה על שיעורה, שאם השאור רך ומגובל עם הרבה מים, נמצא נפחו גדול, ואילו היה קמח לא היה בו השיעור למלא את מידת העישור; ואם השאור עבה ומגובל עם מעט מים, נמצא נפחו קטן, ואילו היה קמח היה בו יתיר על השיעור הדרוש בשביל למלא את מידת העישור. והלכה כרבי יהודה.

ומקריב שנים עשר חצאים בבוקר ושנים עשר חצאים בין הערבים; ולפי הראב"א: מקריב שש חלות בבוקר ושש חלות בין הערבים (ענין משנה למלך, שם). בגמרא מבואר, שלמדים זה ממה שכתוב: "ומחציתה בבוקר ומחציתה בערב" – מחצה משלם הוא מקריב. וְכֵהֵן שֶהִקְרִיב מִחֻצָּה בְּשִׁחְרִית וְיָמָּה – שמת הכהן הגדול לאחר שהקריב מחצית מנחתו בבוקר, וּמִנּוּ כֹהֵן אֲחֵר תַּחֲתָיו – באותו יום, לפני בין הערבים, לֹא יָבִיא – הכהן הגדול השני, חֲצִי עֶשְׂרֹן מִבֵּיתוֹ – להקריבו בין הערבים, וְלֹא חֲצִי עֶשְׂרֹנוֹ שֶׁל רֹאשׁוֹ – ולא יקריב את החצי שנשתייר מן העישור שהביא הראשון בבוקר, אֶלָּא מִבֵּית עֶשְׂרֹן שְׁלֹם – מביתו, וְחֻצָּהּ – כמבואר לעיל, וּמִקְרִיב מִחֻצָּה – בין הערבים, וּמִחֻצָּה אֲבָד – מניחים את המחצה האחר עד שייפסל בלינה, ויוצא לבית השריפה. נִמְצָאוּ שְׁנֵי חֲצִיִּים קֶרֶבִּין – החצי שהביא הראשון בבוקר והחצי שהביא השני בערב, וְשְׁנֵי חֲצִיִּים אוֹבְדִין – החצי שנשתייר מעשרונו של הראשון שמת, והחצי שנשתייר מעשרונו של השני; שני חצאים אלו – מניחים אותם שייפסלו בלינה ויוצאים לבית השריפה. לֹא מִנּוּ כֹהֵן אֲחֵר, מִשָּׁל מִי הִיְתָה קֶרֶבָה – מנחת חביתין? רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִשָּׁל צְבוּר – מתרומת הלשכה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשָּׁל יוֹרְשִׁים – משל יורשי הכהן הגדול שמת, כל זמן שלא מינו כהן גדול אחר. וְשִׁלְמָה הִיְתָה קֶרֶבָה – עשירית האפה שלמה, ולא מחציתה, היתה קריבה המנחה, דהיינו עישורן שלם בבוקר ועישורן שלם בערב, בין לרבי שמעון כשהיא באה משל ציבור, ובין לרבי יהודה כשהיא באה משל יורשים. כברייתא בגמרא מובא: "כהן גדול שמת ולא מינו כהן אחר תחתיו, מניין שתהא מנחתו קריבה משל יורשים? תלמוד לומר (ויקרא ו, טז): "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה" (ודורש רבי יהודה: "ותחתיו מהשוח" – או שהכהן המשיח יביא מנחתו כשהוא בחיים, או "ותחתיו מבניו יעשה אותה" – כשמת ולא מינו אחר). יכול יקריבנה (היורש) חצאין? תלמוד לומר: "אותה" – כולה ולא מקצתה; דרבי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: "חק עולם" (נאמר שם בהמשך הפסוק) – משל עולם (דהיינו משל ציבור), "כליל תקטרי" – שתהא כולה בהקטרה (שיקטירו שלמה ולא לחצאין כל זמן שהיא קריבה משל ציבור).

ב כל המנחות גלושות בפושרין, ומשמרן שלא יחמיצו. ואם החמיצו שרייה – עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא ב, יא): "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ". וחיבים על לישתה, ועל עריכתה, ועל אפיתתה. ג יש טעונות שמן ולבונה, שמן ולא לבונה, לבונה ולא שמן, לא שמן ולא לבונה. ואלו טעונות שמן ולבונה: מנחת הסלת, והמחבת, והמרחשת, והחלות, והרקיקין, מנחת פהנים, ומנחת פהן משיה, ומנחת גוים, ומנחת נשים, ומנחת העמר. מנחת נסכין טעונה שמן, ואין טעונה לבונה. לחם הפנים טעון לבונה, ואין טעון שמן. שתי הלחם, מנחת חוטא, ומנחת קנאות – לא שמן ולא לבונה. ד וחיב על השמן בפני עצמו, ועל הלבונה בפני עצמה. נתן עליה שמן – פסלה; לבונה – ולקטנה. נתן שמן על שרייה – אינו עובר בלא תעשה. נתן כלי על גבי כלי – לא פסלה.

### פירוש ברטנורא

עם מעט מים, אינו מחזיק נפח גדול כאילו היה קמח ונמצא העשרון יותר, לפי שאם לא היה שאור מנובל היה נפחו גדול מעכשיו. ואם אינו מנובל יפה שנתן בו מים הרבה, נמצא נפחו גדול משאליו היה קמח ונמצא עשרון חסר, שאם לא כשביל המים לא יהיה מלא. והלכה כר' יהודה: **ב** שנאמר כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ. ארישא קאי דקתני ומשמרות שלא יחמיצו, וקודם קמיצה משתעי. ושרייה ילפינן מקרא אחרתא דכתיב (שם ו) לא תאפה חמץ, אף חלקם של כהנים שהם שיידי המנחה שנשארו מן הקומץ, אף זו לא תאפה חמץ. ובחזק דוקא הוזהרו על השירים, אבל מותר ללוש אותם בדבש ולמנוג בו: עריכתה. שמתעסק בה בידים אחר לישתה. וחיבין על כל אחת ואחת, לפי שנאמר לא תעשה חמץ, יכול לא יהא חייב אלא אחת, תלמוד לומר לא תאפה, אפיה בכלל היתה ולמה יצאת לחקש אלה, מה אפיה מיוחדת שהיא מעשה יחידי וחיבין עליה בפני עצמה, אף אני אביא לישתה ועריכתה וכל מעשה יחידי שבה, לאתויי קיטוף שהוא מעשה יחידי וחיבין עליה בפני עצמה. וקיטוף הוא שמחליק פניה במים ואע"ג דלא מחוי כל כך מעשה:

**ג** מנחת סולת. המתנדב מנחה סתם, מביא סולת ושמן ולבונה וכוללה וקומצה כמו שהיא קודם אפיה. ובדידה כתיב שמן ולבונה, וכל הני אחרני נגמרי ממנחת סולת דכתיב בה נפש, דמשמע דכל מנחת יחיד טעונה שמן ולבונה: והחלות והרקיקין. למנחת מאפה תנור קרי החלות והרקיקין. דאי בעי חלות מייית ואי בעי רקיקין מייית: ומנחת כהנים. כהן שהתנדב אחת מחמשת מנחות הללו: מנחת כהן משיה. מנחת חביתין: גוי. מתנדב מנחה, כדילפינן מאיש איש, מלמד שהנכרים מביאין נדרים ונדבות כישאל: ומנחת נשים. אשה שהתנדבה מנחה: ומנחת נסכים. לא בעי לבונה, דשמן נאמר בה ולא לבונה: ולחם הפנים. כתיב ביה (ויקרא כ"ד) ונתת על המערכת לבונה זכה, ולא כתיב ביה שמן: שתי חלות. של עצרת, לא הוזכר בהן לא שמן ולא לבונה: מנחת חוטא ומנחת קנאות. בהריא כתיב בהו (שם ה') לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה:

**ד** וחיב על השמן. אם נתנו על מנחת חוטא או על מנחת קנאות: נתן כלי. שיש בו שמן: על גבי כלי. של מנחת חוטא: לא פסלה. ולא אמרין הרי

### משניות מבוארות – קהתי

#### ~ יום שלישי ~

#### באור משנה ב

כל המנחות – הבאות מצה, גלושות בפושרין – במים פושרים, ומשמרן שלא יחמיצו – שאסור למנחה שתיעשה חמץ, כמפורש בכתוב המובא להלן במשנתנו. ואם יחמיצו שרייה – אפילו שיידי המנחה הנאכלים לכהנים, עובר בלא תעשה – שכתוב (ויקרא ו, י): "לא תאפה חמץ חלקם נתתי אותה מאש", ודרשו: "לא תאפה חמץ חלקם" – אף חלקם של הכהנים לא תאפה חמץ. ומניין שאסור למנחה שתחמיץ קודם הקמיצה, שנאמר: "כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ" – ומכאן מה ששינוי ברישא שמשמרן שלא יחמיצו. וחיבים – מלקות משום לאו זה, על לישתה – של המנחה, ועל עריכתה – לגגול הבצק, ועל אפיתתה – שאם החמיצה המנחה ועשה בה אחת מעבודות אלו, עבר בלאו וחיב מלקות; ואם עשה כל העבודות הללו, חייב משום שלוש עבירות.

#### באור משנה ג

יש טעונות שמן ולבונה – יש מנחות הטעונות גם שמן וגם לבונה; ויש מנחות הטעונות שמן ולא לבונה – ואינן טעונות לבונה; ויש מנחות הטעונות לבונה ולא שמן – ואינן טעונות שמן; ויש מנחות שאינן טעונות לא שמן ולא לבונה – כמפורט מיד במשנתנו. ואלו טעונות שמן ולבונה: מנחת הסלת – שכתוב בה במפורש (ויקרא ב, א): "ויצק עליה שמן ונתן עליה לבונה", והמחבת – ומנחת המרחשת – ומנחת מרחשת, והחלות – של מנחת מאפה תנור, והרקיקין – של מנחת מאפה תנור, שכן המתנדב מנחת מאפה תנור מביא או חלות או רקיקים; כל המנחות הללו נלמדות ממנחת סולת, שטעונות שמן ולבונה. וכן מנחת פהנים – כהן שהתנדב

אחת מן המנחות הללו, ומנחת פהן משיה – מנחת חביתין (עיי' לעיל ד, ה), ומנחת גוים – גוי שהתנדב אחת מן המנחות שנימנו לעיל, ומנחת נשים – אשה שהתנדבה אחת מן המנחות הללו, ומנחת העמר – שמקריבים בששה עשר בניסן, שכתוב בה (ויקרא ב, טו): "ונתת עליה שמן ושמת עליה לבונה". אבל מנחת נסכין – הבאה עם קרבן בהמה, טעונה שמן – בלבד, ואין טעונה לבונה – שבמנחת נסכים כתוב שמן ולא כתוב לבונה (עיי' במדבר טו). לחם הפנים טעון לבונה, ואין טעון שמן – שכתוב בו (ויקרא כד, ז): "ונתת על המערכת לבונה זכה", ולא כתוב בו שמן. שתי הלחם – של עצרת, מנחת חוטא – שמביא העני כשחטא בדבר שחייבין עליו קרבן עולה ויורד, ומנחת קנאות – מנחת סוטה; המנחות הללו אינן טעונות לא שמן ולא לבונה – שבשתי הלחם לא הוזכר לא שמן ולא לבונה, ובמנחת חוטא כתוב במפורש (ויקרא ח, יא): "לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא", וכן במנחת קנאות כתוב (במדבר ח, טו): "לא יצק עליו שמן ולא יתן עליו לבונה כי מנחת קנאות הוא".

#### ~ יום רביעי ~

#### באור משנה ד

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת, והיא באה ללמד, שהנותן שמן או לבונה על מנחת חוטא או מנחת קנאות, עובר בלאו, וחיב מלקות. וחיב על השמן בפני עצמו, ועל הלבונה בפני עצמה – אם נתן שמן ולבונה על מנחת חוטא או על מנחת קנאות, הרי הוא חייב מלקות פעמיים, משום מתן השמן ומשום מתן הלבונה, הואיל ומפורש בכל אחד "לא תעשה" מיוחד, כמו שהבאנו לעיל. נתן עליה שמן – עבר ונתן שמן על מנחת חוטא או על מנחת קנאות, פסלה – פסל את המנחה, לבונה – ואם נתן עליה לבונה, ולקטנה –

ה יש טעונות הגֵּשֶׁה ואֵינן טעונות תְּנוּפָה, תְּנוּפָה וְלֹא הִגֵּשָׁה, הִגֵּשָׁה וְתוּנֹפָה, לֹא תְנוּפָה וְלֹא הִגֵּשָׁה. אֵלּוּ טַעֲנוֹנוֹת הִגֵּשָׁה ואֵינן טַעֲנוֹנוֹת תְּנוּפָה: מִנְחַת הַסֶּלֶת, וְהַמִּחְבֵּת, וְהַמִּרְחֶשֶׁת, וְהַחֲלוֹת, וְהַרְקִיקוֹן, מִנְחַת פֶּהֱנִים, מִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ, מִנְחַת גֹּזִים, מִנְחַת נָשִׁים, מִנְחַת חוּטָא. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת פֶּהֱנִים, מִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ – אֵין בָּהֶן הִגֵּשָׁה, מִפְּנֵי שְׁאֵין בָּהֶן קְמִיצָה, וְכָל שְׁאֵין בָּהֶן קְמִיצָה, אֵין בָּהֶן הִגֵּשָׁה.

ו אֵלּוּ טַעֲנוֹנֵי תְנוּפָה ואֵין טַעֲנוֹנֵי הִגֵּשָׁה: לֹג שְׁמֹן שֶׁל מִצְרַע וְאַשְׁמוֹ; וְהַכְּפוּרִים, פֶּדְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב; וְאַמּוּרֵי שְׁלָמִי יָחִיד, וְחֻזָּה וְשׁוֹק שְׁלֵהָן, אֶחָד אֲנָשִׁים, וְאֶחָד נָשִׁים, בִּישְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא בְּאַחֲרִים; וְשְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְשְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרָת. בִּיצֵד הוּא עוֹשָׂה? נֹתֵן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַל גִּבִּי שְׁנֵי כִבְשִׁים, וּמִנִּיחַ שְׁתֵּי יָדָיו מִלְמַמָּן, מוֹלִיד וּמִבְיָא, מַעֲלָה וּמוֹרִיד, שְׁנָאֵמֵר (שְׁמוֹת כט, כו): "אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹרֵם". תְּנוּפָה הִיחָה בְּמוֹרָה, וְהִגֵּשָׁה בְּמַעֲרָב, וְתוּנֹפָה

## פירוש ברטנורא

עבר על מה שכתוב בתורה לא ישים עליה שמן, שלא הוזהרה תורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת או לתוך הקמח: **ה טעונות הגֵּשֶׁה**. בחורה של קרן דרומית מערבית, כדתיב (שם ב') והגֵּשָׁה אל המזבח: והחֲלוֹת וְהַרְקִיקוֹן. מנחת מאפה תנור: מנחת כהנים. שהיא כולה כליל: וכל שאין בהם קמִיצָה. להתיר השירים מן המנחה לכהנים, אין בהן הגֵּשָׁה. ואין הלכה כר"ש:

**ו לוג ואשם מצורע**. כתיב בהו והניף: והכְּפוּרִים כדברי ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. גִּרְסִין. כלומר, דשמעין ליה בעלמא דאמר ביכורים טעונים תנופה והלכה כמותו: ואִמּוּרֵי שְׁלָמִי יָחִיד וְחֻזָּה וְשׁוֹק שְׁלֵהָן. בְּהִרְאָ כתיב בהו (ויקרא י') שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף: אֶחָד שְׁלָמִי אֲנָשִׁים וְאֶחָד שְׁלָמִי נָשִׁים. טעונים תנופה: בִּישְׂרָאֵל אֲבָל לֹא בְּאַחֲרִים. מפרש בגמרא דהכי קאמר, אֶחָד אֲנָשִׁים וְאֶחָד נָשִׁים קרבנן טעון תנופה, ותנופה עצמה בִּישְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא בִּידֵי נָשִׁים, דהכי תניא, בני ישראל מניפין ואין הגוים מניפין, בני ישראל מניפין ולא בנות ישראל מניפות: שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וּכְבִשֵׁי שְׁלָמִים שֶׁל עֶצְרָת. הבאים בגלל הלחם. כתיב בהו (שם כ"ג) ותניף הכהן אותם על לחם הכבִּיִּרִים, ולא על ממש, אלא סמוך להם, כבשים בצד הלחם, כדברי רבי בברייתא. וכן הלכה: שְׁנָאֵמֵר. [במילואים] (שמות כ"ט) אשר הונף ואשר הורם, ומוזהרם דמילואים יליפין שאר תנופות. תנופה, מוליד ומביא. תרומה, מעלה ומוֹרִיד: תְּנוּפָה הִיחָה בְּמוֹרָה. כלומר, אף במוֹרָה של מִזְבֵּחַ יבֹּל לְהִנֵּף, וכל שכן במעֲרָב דקרבן ויתר להיכל: ותנופות

## משניות מבוארות – קהתי

**בָּהֶן קְמִיצָה** – שנקטות הן כליל על המזבח, וְכָל שְׁאֵין בָּהֶן קְמִיצָה – להתיר השירים לכהנים, אֵין בָּהֶן הִגֵּשָׁה – למזבח. ואין הלכה כרבי שמעון.

## ~ יום חמישי ~

### באור משנה ו

משנתנו היא המשך המשנה הקודמת בענין תנופה והגשה.

**אֵלּוּ טַעֲנוֹנֵי תְנוּפָה ואֵין טַעֲנוֹנֵי הִגֵּשָׁה** – המשנה מונה כאן לא רק מנחות אלא גם ענייני קרבנות אחרים: **לֹג שְׁמֹן שֶׁל מִצְרַע וְאַשְׁמוֹ** – שכתוב במצורע שנתרפא (ויקרא יד, י"ב): "וביום השמיני יקח שני כבשים... ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לוג השמן, והניף אותם תנופה לפני ה'"; **וְהַכְּפוּרִים, פֶּדְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב** – הסבור שביכורים טעונים תנופה (ברייתא בגמרא סוכה ז, ב; ועיין ביכורים ב, ד); **וְאַמּוּרֵי שְׁלָמִי יָחִיד** – החלבים הקריבים על המזבח, **וְחֻזָּה וְשׁוֹק שְׁלֵהָן** – של שלמי יחיד, הניתנים לכהנים, כמו שכתוב בהם (ויקרא י, טו): "שוק התרומה וחזה התנופה על אשי החלבים יביאו להניף תנופה לפני ה'", **אֶחָד אֲנָשִׁים, ואֶחָד נָשִׁים** – בין קרבן שלמים של אנשים ובין של נשים טעון תנופה, **בִּישְׂרָאֵל, אֲבָל לֹא בְּאַחֲרִים** – בגמרא מבואר (מנחות טא, ב), שהתנופה עצמה היא בידי ישראל (שהכהן מניף יחד עם הבעלים), אבל לא בידי נשים, וכן שנו בברייתא: בני ישראל מניפין ואין הגוים מניפין, בני ישראל מניפין ולא בנות ישראל מניפות, כלומר שבשלמי נשים או גוים מניף הכהן לבד (חוץ ממנחת סוטה וקרבן נזירה). ויש מפרשים, שבשלמי גוים אין תנופה בכלל (שיטה מקובצת): **ושְׁתֵּי הַלֶּחֶם, ושְׁנֵי כִבְשֵׁי עֶצְרָת** – שכתוב בהם (ויקרא כג, כ): "והניף הכהן אותם על לחם הביכורים תנופה לפני ה' על שני כבשים". **בִּיצֵד הוּא עוֹשָׂה** – בתנופת שתי הלחם ושני הכבשים? **נֹתֵן שְׁתֵּי הַלֶּחֶם עַל גִּבִּי שְׁנֵי כִבְשִׁים** – בגמרא מבואר, שלא נתן על הכבשים ממש אלא בצדם, ומה שכתוב "על שני כבשים", פירושו: בסמוך לשני הכבשים, **ומִנִּיחַ שְׁתֵּי יָדָיו מִלְמַמָּן** – ומניף, דהיינו: מוֹלִיד וּמִבְיָא – לארבע רוחות העולם, **מַעֲלָה וּמוֹרִיד** – למעלה ולמטה, **שְׁנָאֵמֵר**: "אֲשֶׁר הוֹנֵף וְאֲשֶׁר הוֹרֵם" – "הונף" היינו הולכה

ילקט את הלבונה מעל המנחה, והמנחה כשרה. אבל שמן אי אפשר ללקט, ולפיכך כשנתן עליה שמן, המנחה פסולה, כמו ששינונו לעיל. **נִתֵּן שְׁמֹן עַל שְׁרִירָה** – הנאכלים לכהנים, **אֵינוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה** – שלא הוזהרה התורה אלא לגבי המנחה שלא נקמצה עדיין. **נִתֵּן כָּלִי עַל גִּבִּי כָּלִי** – נתן כלי שיש בו שמן על הכלי שבו מנחת חוטא או מנחת קנאות, **לֹא פֶסֶלָה** – שלא הוזהרה התורה אלא שלא יתן השמן לתוך הסולת או לתוך הקמח (ברטנורא). והרמב"ם כותב (הל' מעשה הקרבנות יב, ח): "נתן כלי שיש בו שמן או לבונה על גבה אינו עובר ולא פסל" (עיי' "לחם משנה" שם; ועיין תוספות רבי עקיבא איגר וחיידושי הרש"ם).

## באור משנה ה

במנחת מרחשת כתוב (ויקרא ב, ח): "והבאת את המנחה אשר יעשה מאלה לה', והקריבה אל הכהן והגישו אל המזבח", ומכאן למדים, שכל המנחה טעונה הגשה, דהיינו שהכהן צריך להגיש את המנחה קודם הקמיצה לקרן דרומית מערבית של המזבח, כנגד חודה של הקרן; ולא רק מנחת מרחשת, אלא אף מנחות אחרות: וכן כתוב (שם ו, ז): "וזאת תורת המנחה, הקרב אותה בני אהרן לפני ה' אל פני המזבח". משנתנו באה ללמד, אילו מנחות טעונות הגשה. כן באה המשנה ללמד בענין תנופה, כפי שיבואר להלן במשנה הבאה.

**יש טַעֲנוֹנוֹת הִגֵּשָׁה** – למזבח, **ואֵינן טַעֲנוֹנוֹת תְּנוּפָה** – שיניפו אותן; ויש טַעֲנוֹנוֹת תְּנוּפָה וְלֹא הִגֵּשָׁה – ואֵין טַעֲנוֹנוֹת הִגֵּשָׁה; ויש טַעֲנוֹנוֹת הִגֵּשָׁה וְתוּנֹפָה, ויש מנחות שאֵין טַעֲנוֹנוֹת לֹא תְנוּפָה וְלֹא הִגֵּשָׁה – כמפורט במשנתנו ובמשנה הבאה. **אֵלּוּ טַעֲנוֹנוֹת הִגֵּשָׁה ואֵין טַעֲנוֹנוֹת תְּנוּפָה: מִנְחַת הַסֶּלֶת, וְהַמִּחְבֵּת, וְהַמִּרְחֶשֶׁת, וְהַחֲלוֹת, וְהַרְקִיקוֹן** – היינו כל המינים של מנחת נדבה (עיי' הקדמה לבאור משנה ב פרק ג, וכן פתיחה למסכתנו); והחֲלוֹת וְהַרְקִיקוֹן – היינו מנחת מאפה תנור (עיי' באורנו במשנה ג); **מִנְחַת פֶּהֱנִים** – כהן שהביא אחת מן המנחות הללו, **מִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ** – חביתו כהן גדול (לעיל ד, ה). **מִנְחַת גֹּזִים, מִנְחַת נָשִׁים** – גוים או נשים שהתנדבו מנחה, **מִנְחַת חוּטָא** – שמביא העני כשחטא בשבועת העדות או בשבועת ביטוי או בטומאת מקדש וקדשיו (עיי' פתיחה למסכתנו). **רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: מִנְחַת פֶּהֱנִים, מִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ** – שתי המנחות הללו, אֵין בָּהֶן הִגֵּשָׁה – למזבח, **מִפְּנֵי שְׁאֵין**

קודמות להגשות. מנחת העמר ומנחת קנאות טעונות תנופה והגשה. לחם הפנים ומנחת נסכים – לא תנופה ולא הגשה.

ז רבי שמעון אומר: שלשה מינים טעונים שלש מצות, שתיים בכל אחת ואחת, והשלשית אין בהן. ואלו הן: זבחי שלמי יחיד, וזבחי שלמי צבור, ואשם מצרע. וזבחי שלמי יחיד – טעונים סמיכה חיים, ותנופה שחוטם, ואין בהם תנופה חיים. וזבחי שלמי צבור – טעונים תנופה חיים ושחוטם, ואין בהן סמיכה. ואשם מצרע – טעון סמיכה ותנופה חי, ואין בו תנופה שחוט.

ח האומר: הרי עלי במחבת – לא יביא במרחשת; במרחשת – לא יביא במחבת. ומה בין מחבת למרחשת?

### פירוש ברטנורא

קודמות להגשות. בתחלה מניף ואח"כ מגיש. ובמנחת העומר ובמנחת קנאות איירי דטעונות תנופה והגשה, וכתוב במנחת קנאות (במדבר ח') והניף את המנחה לפני ה', והריב והקריב אותה אל המזבח:

ז שלשה מינים. שלמי יחיד, ושלמי צבור שהם כבשי עצרת, ואשם מצורע. שלשה מינים הללו טעונים בין שלשתן שלש מצות, סמיכה, תנופה חיים, תנופה שחוטם: שתיים. מצות מן השלש יש בכל מין ומין, והשלשית אין בהם. דאין בכל מין אלא שתיים: שלמי יחיד. כתיב בהו סמיכה בויקרא: ותנופה שחוטם. כחזה ושוק שלהן, כצו את אהרן: שלמי צבור. כתיב בהו תנופה חיים, והניף הכהן אותם דהיינו חיים, ותנופה שחוטם, כחזה ושוק שלהן, דילפנין (מקדשי) [צ"ל משלמי] יחיד. אבל סמיכה לא בעו, דהלכתא נמי ליה דאין בכל קרבנות צבור אלא שתי סמיכות בלבד, סמיכה של שעיר המשתלח ושל פר העלם דבר של צבור: אשם מצורע. כתיב ביה תנופה חי, כדכתיב והניף הכהן אותם, בפרשת זאת תהיה. וסמיכה, דאי אפשר לקרבן יחיד שלא יסמך ידו על ראש קרבנו: אבל לא תנופה שחוט. דמעט רחמנא גבי שלמי יחיד, (ויקרא ז) את החזה להניף אותו. אותו, למעוטי אשם של מצורע שאינו טעון תנופה שחוט:

### משניות מבוארות – קהתי

בָּהֶן – כלומר שמתוך שלוש המצוות הללו נזהגות בכל מין ומין שתי מצוות (שזונות) בלבד, כמו שהוא מפרש והולך. וְאֵלֶּי הֵן – שלשת מיני הקרבנות: א. זְבַחֵי שְׁלָמֵי יָחִיד – קרבנות שלמים שמביא היחיד; ב. זְבַחֵי שְׁלָמֵי צֶבֶר – שני כבשי עצרת; ג. וְאֵשֶׁם מִצְרַע – קרבן אשם שמביא המצורע לאחר שנתרפא מצרעתו. זְבַחֵי שְׁלָמֵי יָחִיד, טְעוּנִים סְמִיכָה חַיִּים – סמיכה על ראש הקרבן בעודו בחיים, כמו שכתוב (ויקרא ג, א-ב): "ואם זבח שלמים קרבנו... וסמך ידו על ראש קרבנו", וְתִנּוּפָה שְׁחוּטִים – תנופת האימורים וזוזה ושוק, כמבואר במשנה הקודמת. וְאֵין בָּהֶם תִּנּוּפָה חַיִּים – אין בשלמי יחיד תנופת הקרבן כשהוא חי. זְבַחֵי שְׁלָמֵי צֶבֶר – שני כבשי עצרת, טְעוּנִים תִּנּוּפָה חַיִּים – כמבואר במשנה הקודמת, וְשְׁחוּטִים – שלמים משלמי יחיד, שאף שלמי ציבור טעונים תנופת חזה ושוק, וְאֵין בָּהֶן סְמִיכָה – שהלכה למשה מסיני, שאין סמיכה בקרבנות הציבור אלא בשניים בלבד, והם: א. השעיר המשתלח ביום הכיפורים, שטעון סמיכה כבהן הגדול (ויקרא טז, כא); ב. פר העלם דבר של ציבור, שטעון סמיכה בסנהדרין (ויקרא ד, טו). וְאֵשֶׁם מִצְרַע, טְעוּנֵי סְמִיכָה – שכל קרבנות היחיד טעונים סמיכה חוץ מן הבכור והמעשר והפסח (כמבואר להלן ט, ז), וְתִנּוּפָה חַי – כמבואר במשנה הקודמת, וְאֵין בּוֹ תִנּוּפָה שְׁחוּט – שכתוב בשלמי יחיד (ויקרא ז, ל): "את החזה להניף אותו תנופה לפני ה'", ודרשו: "אותו" למעט אשם מצורע שאינו טעון תנופה שחוט.

### ~ יום ששי ~

#### באור משנה ח

משנתנו באה ללמד מה בין מנחת מחבת למנחת מרחשת.

הַאֲמֹר: הֲרִי עָלֶי בְּמַחְבַּת – הרי עלי להביא מנחת מחבת, לֹא יָבִיא בְּמַרְחֶשֶׁת – לא יביא מנחת מרחשת, שאינו יוצא ידי חובתו אלא אם כן הביא אותה מנחה שנדר; בְּמַרְחֶשֶׁת – האומר: הרי עלי להביא מנחת מרחשת, לֹא יָבִיא בְּמַחְבַּת – אף על פי ששני מיני מנחות אלו דומים, שנעשים הם בכלי, ומכל שכן שאסור לשנות לאחד משאר מיני המנחות. וְמָה בֵּין מַחְבַּת לְמַרְחֶשֶׁת – שניהם כלים הם, אֲלָא שֶׁהַמַּרְחֶשֶׁת יֵשׁ לָהּ פְּסוּי, וְהַמַּחְבַּת אֵין לָהּ פְּסוּי; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הֶגְלִילִי – שכן היתה קבלה בידו (גמרא), שהמרחשת

והבאה, ו"הורם" היינו העלאה והורדה; פסוק זה נאמר במילואים, וממנו למדים לשאר תנופות. – בגמרא מובא: "אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מוליך ומביא למי שהרוחות שלו, מעלה ומוריד למי שהשמים והארץ שלו. במערבא מתני הכי (בארץ ישראל היו שונים [ז]): אמר רבי חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מוליך ומביא כדי לעצור רוחות רעות, מעלה ומוריד כדי לעצור טללים רעים. אמר רבי יוסי בר אבין: זאת אומרת: שיידי מצוה מעכבין את הפורענות, שהרי תנופה שיידי מצוה היא (שהדם הוא המכפר ולא התנופה) ועוצרת רוחות רעות וטללים רעים". תִּנּוּפָה הִיְתָה בְּמִזְרָח – של המזבח. יש מפרשים: אף במזרח, וכל שכן במערב של מזבח שקרוב יותר להיכל (ורש"י). אבל לפי הרמב"ם: במזרח דווקא (הל' מעשה הקרבנות ט, ו). וְהִגְשָׁה בְּמַעֲרֵב – של המזבח, בקרן דרומית מערבית. וְתִנּוּפֹת קוֹדְמוֹת לְהִגְשָׁתוֹ – במנחות הטעונות תנופה והגשה, הנזכרות להלן, מניף תחילה ואחר כך מגיש, כמפורש במנחת קנאות (במדבר ה, כח). מִנְחַת הָעֶמֶר – שמביאים בששה עשר בניסן, וּמִנְחַת קִנְאוֹת – מנחת סוטה, טְעוּנֹת תִּנּוּפָה וְהִגְשָׁה – שבמנחת העומר כתוב (ויקרא כג, יא): "והניף את העומר לפני ה' לרצונכם"; ולמדים ממנחת נדבך, שטעונה גם הגשה (גמרא מנחות ט, ב). ובמנחת קנאות כתוב (במדבר ה, כח): "והניף את המנחה לפני ה' והקריב אותה אל המזבח" (והקריב אותה – היינו הגשה). לֶחֶם הַפָּנִים וּמִנְחַת נִסְכִּים, לֹא תִנּוּפָה וְלֹא הִגְשָׁה – אינן טעונות לא תנופה ולא הגשה.

#### באור משנה ז

במשנה הקודמת למדנו על שני סוגי תנופה: א. תנופת אשם המצורע או תנופת שני כבשי עצרת, דהיינו תנופת הקרבן כשהוא חי; ב. אימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהם, דהיינו תנופה הנוגהת בקרבן לאחר שחיטתו; ויש עוד מצוה הנוגהת ברוב קרבנות היחיד בעודם בחיים, והיא הסמיכה, דהיינו שבעל הקרבן סומך בכל כוחו בשתי ידיו על ראש הקרבן ומתודה עליו. – משנתנו באה ללמד כלל שקבע רבי שמעון בענין שלוש המצוות הללו, דהיינו הסמיכה ושני סוגי התנופה. וכתוב הרמב"ם בפירושו למשנתנו: "ואלו העיקרים כולן אמתיים, ואין דעת רבי שמעון לבדו, אלא שאומר אותן בשם אומרים, ואין חולקין עליו בשום דבר מכל זה".

רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר: שְׁלֹשָׁה מִיָּנִים – של קרבנות, טְעוּנִים שְׁלֹשׁ מִצְוֹת – א. סמיכה; ב. תנופת הקרבן כשהוא חי; ג. תנופת חזה ושוק לאחר שחיטת הקרבן, שְׁתֵּימָּם בְּכָל אַחַת וְאַחַת, וְהַשְּׁלִישִׁית אֵין

אֵלָא שְׁהִמְרָחֶשֶׁת יֵשׁ לָהּ כְּסוּי, וְהִמְחַבֵּת אֵין לָהּ כְּסוּי; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי. רַבִּי חֲנִנְיָה בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִרְחֶשֶׁת עֲמֻקָּה וּמַעֲשֵׂיָהּ רוֹחִשִׁים, וּמִחֻבַּת צֶפֶה וּמַעֲשֵׂיָהּ קָשִׁים.

בַּ הָאוֹמֵר: הָרִי עָלֶי בְּתַנּוּר – לֹא יָבִיא מֵאֶפֶה כֶּכֶף וּמֵאֶפֶה רַעֲפִים, וּמֵאֶפֶה יוֹרוֹת הָעֶרְבִיִּים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה – יָבִיא מֵאֶפֶה כֶּכֶף. הָרִי עָלֶי מִנַּחַת מֵאֶפֶה – לֹא יָבִיא מִחֻצָּה חִלּוֹת וּמִחֻצָּה רִקְקִין; רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתִיר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא קָרֵבָן אֶחָד.

## פ ר ק ש ש י

א אלו מנחות נקמצות ושייריהן לפניהם: מנחת הפלת והמחבת, והמרחשת, והחלות, והרקיקין, מנחת גוים, מנחת נשים, מנחת העמר, מנחת חומא, ומנחת קנאות. רבי שמעון אומר: מנחת חומא של פהנים נקמצת, והקמץ קרב לעצמו, והשירים קרבים לעצמן.

## פירוש ברטנורא

**ח מרחשת עמוקה.** דכתיב (ויקרא ז') וכל נעשה במרחשת, בתוכה משמע, אלמא יש לה תוך: ומעשיה רוחשין. שהשמן נע וגד בתוכה. לשון הרומש על הארץ דמתרגמין דרחיש. ויש שגורסין ומעשיה רבין, כלומר שלשתה רבת: ומחבת צפה. דכתיב (שם) ועל מחבת, משמע עליה ולא בתוכה, אלמא אין לה תוך: צפה. שאינה עמוקה אלא שוליה צפין אצל אוניה. כמו צף על פני המים: ומעשיה קשים. שהעיסה שמטגנים בה לישתה קשה כדי שלא תשפך לחוץ, שהרי הכלי אין לו שפה:

**ט כופה.** מקום שפית קדירה אחת. ופעמים שמסקים אותו ואופין בו עיסה: רעפים. מול"ש בלע"ו. עשין מחרס ומסיקין אותן בכבשן: ויורות הערביין. כמין גומא עשויה בקרקע וטוחה במים ומסיקין אש בתוכה עד שתתלבן ואופים בה עיסה: אם רצה יביא מעשה כופה. דכופה מין תנור הוא. ואין הלכה כר' יהודה: מנחת מאפה. כתיב בה חלות ורקיקים: לא יביא מחצה חלות. דכל מנחות באות עשר עשר, וזה לא יביא חמש חלות וחמש רקיקין, אלא או הכל חלות או הכל רקיקין: מפני שהוא קרבן אחד. ששניהם כתובים במנחה אחת, הלכך יכול להביא מחצה ממין זה ומחצה ממין זה. ואין הלכה כר' שמעון:

**י א אלו מנחות נקמצות.** מנחת סולת נקמצת עיסה, ומנחת מחבת ומרחשת וחלות ורקיקים דהיינו מאפה, פותתן לאחר אפיתן, ובמנחת סולת כתיבה קמיצה בדיחא, ובאינך כתיב אוכרה, ואוכרה היינו קומץ: מנחת גוים או נשים. שהתנדבו אחת מאלו: מנחת העומר. אוכרה כתיב בה: מנחת חומא וקנאות. כתיב בהו קמיצה: מנחת חומא של כהנים נקמצת. אע"ג דמנחת כהן נשרפת כולה כדכתיב (ויקרא ו') וכל מנחת כהן כליל תהיה, מכל מקום

## משניות מבוארות – קהתי

### ~ שבת קודש ~

#### באור משנה א

פרקנו מוסיף ללמד כללים במעשה המנחות.

אלו מנחות נקמצות ושייריהן לפניהם: מנחת הסלת – שכתוב בה (ויקרא ב, ג): "וקמץ משם מלא קומצו..." והקטיר הכהן את אוכרתה המזבחה... והנותרת מן המנחה לאחר ולבניו"; והמחבת – ומנחת מחבת; והמרחשת – ומנחת מרחשת; והחלות, והרקיקין – של מנחת מאפה תנור, שכתוב במנחות אלו (שם שם, טז): "יהרים הכהן מן המנחה את אוכרתה (דהיינו הקומץ) והקטיר המזבחה... והנותרת מן המנחה לאחר ולבניו". מנחות אלו נקמצות לאחר אפיתן, שפותתן אותן וקומץ מן הפתיתים, כמו שבארנו בהקדמה לבאור משנה ב פרק ג: מנחת גוים, מנחת נשים – גויים או נשים שהתנדבו אחת מן המנחות הללו; מנחת העמר – שכתוב בה (שם שם, טז): "והקטיר הכהן את אוכרתה"; מנחת חומא – שכתוב בה (שם ה, יב): "וקמץ הכהן ממנה מלא קומצו את אוכרתה והקטיר המזבחה"; ומנחת קנאות – מנחת סוטה, שכתוב בה (במדבר ה, כז): "וקמץ הכהן מן המנחה את אוכרתה והקטיר המזבחה", וכתוב (ויקרא ו, ז-ט): "וזאת תורת המנחות... והרים ממנו בקומצו... והקטיר המזבחה... והנותרת ממנה יאכלו אהרן ובניו", ודרשו: "וזאת תורת המנחה" – תורה אחת לכל המנחות, שכל המנחות הנקמצות, נאכלים שייריהן לכהנים. רבי שמעון אומר: מנחת חומא של פהנים נקמצת – אף על פי שמנחת כהן כולה למזבח ואין שייריה לכהנים, כמו שכתוב (שם ו, טז): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל", מכל מקום צריכה קמיצה, והקמץ קרב לעצמו, והשירים קרבים לעצמן – ברם, לדעת תנא קמא אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כולה כמו שהיא, שסובר תנא קמא: כל מנחה ששייריה נאכלים נקמצת, ושאין שייריה נאכלים אינה נקמצת. והלכה כתנא קמא.

מכוסה והמחבת מגולה. רבי חנניה בן גמליאל אומר: מרחשת עמקה – שכתוב בה (ויקרא ז, ט): "וכל נעשה במרחשת" – בתוכה משמע, ומכאן שהיא עמוקה, ומעשיה רוחשים – המנחה שבתוכה רכה, שנותנים לתוכה הרבה שמן, הואיל והכלי עמוק, ומתוך כך נראית המנחה כאילו היא רוחשת, דהיינו שמתנענעת. ומחבת צפה – שכתוב (שם טז): "ועל מחבת", משמע עליה ולא בתוכה, ומכאן שאינה עמוקה אלא שטוחה, שאין לה תוך, ומעשיה קשים – העיסה שמטגנים בה קשה היא, שהוואיל והכלי שטוח אין נותנים בו הרבה שמן, שלא יצוף מן המנחה לחוץ.

#### באור משנה ט

משנתנו דנה במנחת מאפה תנור.

האומר: הרי עלי בתנור – הרי עלי להביא מנחת מאפה תנור, לא יביא מאפה כפה – לא יביא מנחה שאפה ככופה, דהיינו כירה קטנה שאין בה מקום אלא לשפית קדירה אחת, ומאפה רעפים – ולא מנחה שאפה על רעפים, דהיינו לבנים של טיט שמלבנים אותן באש ואופים עליהן, ומאפה יורות הערביים – ולא מנחה שאפה ביורות הערבים, והן גומות באדמה טוחות במים, המשמשות לאפיה לאחר שהוסקו. רבי יהודה אומר: אם רצה, יביא מאפה כפה – שסובר רבי יהודה, שאף כופה מין תנור הוא. ואין הלכה כרבי יהודה. האומר: הרי עלי מנחת מאפה תנור, לא יביא מחצה חלות ומחצה רקיקין – שכל המנחות באות עשר עשר (עשרה לחמים) כמבואר להלן (ו, ה), והנודר מנחת מאפה תנור צריך להביא או עשר חלות או עשרה רקיקים, אבל לא חמש חלות וחמישה רקיקים, רבי שמעון מתיר – להביא מחצה חלות ומחצה רקיקים, מפני שהוא קרבן אחד – שחלות ורקיקים כתובים במנחת מאפה תנור, ומכאן ששניהם קרבן אחד הוא; הלכך רשאי הוא להביא מחצה חלות ומחצה רקיקים. ואין הלכה כרבי שמעון.

ב מִנְחַת פֶּהֱנִים, וּמִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ, וּמִנְחַת נִסְכִּים – לְמִזְבֵּחַ, וְאֵין בָּהֶם לִפְהֶנִים. בָּזָה יָפָה כַּח הַמִּזְבֵּחַ מִפְּחֵ הַפְּהֶנִים. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם, וְלֶחֶם הַפָּנִים – לִפְהֶנִים, וְאֵין בָּהֶם לְמִזְבֵּחַ. וּבָזָה יָפָה כַּח הַפְּהֶנִים מִפְּחֵ הַמִּזְבֵּחַ.

### פירוש ברטנורא

בעיא קמיצה: והקומץ קרב לעצמו והשיירים קרבין לעצמן. אבל לתנא קמא אין מנחת כהן נקמצת אלא נקטרת כמות שהיא, דסבר כל מנחה ששיירה נאכלים נקמצת ושארין שיירה נאכלים אינה נקמצת. והלכה כתנא קמא:

ב בזה יפה כח המזבח. לא הוי צריך למיתני, דהא חזינן דבזה יפה כח המזבח ומלתא דפשיטא היא. אלא לאתויי המתנדב יין למזבח בלא קרבן, דלא תימא מזולפו על האיש והוא נשרף וכלה ואין כח מזבח יפה בזה, קמ"ל דלא, אלא מנסכו כשאר נסכים ויורד לשיתין דחיינו כמין שני נקבים שהיו במזבח ויורדים למטה עד היסוד, כדי שיהיה כח המזבח יפה: וּבָזָה יָפָה כַּח הַפְּהֶנִים. לאתויי שתי הלחם של עצרת אם הביאום בפני עצמן בלא כבשים, דלא תימא לשריפה עומדות ולא לאכילה כיון שלא קרבו כבשים שמתירים אותם, קמשמע לן דבזה יפה כח כהנים לעולם דלאכילה עומדות ולא לשריפה:

### משניות מבוארות – קהתי

#### ב א ו ר מ ש נ ה ב

מִפְּחֵ הַמִּזְבֵּחַ – שְׁתֵּי הַלֶּחֶם וְלֶחֶם הַפָּנִים נֹאכְלוֹת כּוֹלֵן לַכֹּהֲנִים וְאֵין מִקְטִירִים מֵהֶן כְּלוּם עַל הַמִּזְבֵּחַ. בַּגְמָרָא מְבֹאֵר, שֶׁהַפִּסְקָה "בֹּזֶה יָפָה כּוֹחַ הַמִּזְבֵּחַ" (שבד"ש) בָּאָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁהַמִּתְנַדֵּב יֵין לְמִזְבֵּחַ בְּלֹא קֶרֶבֶן, אֵינוֹ מְזֻלָּפוֹ עַל הָאֵשׁ אֲלֵא מִנְסָכוֹ כְּשֶׁאֵר נִסְכִּים וְיֹורֵד לְשִׁיתִין (רמב"ם; בִּרְטִנּוּרָא; וְעֵינֵין "תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב" ו"מִלְּאֻכַּת שְׁלֹמֹה"); וְהַפִּסְקָה "בֹּזֶה יָפָה כּוֹחַ הַכֹּהֲנִים" (שבס"פ) בָּאָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ, שֶׁאִפְּלוֹ הִבִּיאוּ שְׁתֵּי הַלֶּחֶם בְּלֹא כִבְשֵׁי עֲצֵרָת, הֵרִי הֵן לַכֹּהֲנִים (גְּמָרָא מִנְחוֹת ע"ב).

מִנְחַת פֶּהֱנִים – בֵּין מִנְחַת חֻבָּה וּבֵין מִנְחַת נֹדֶבָה, וּמִנְחַת פֶּהֱן מְשִׁיחַ – מִנְחַת חֲבִיתִין, וּמִנְחַת נִסְכִּים – הַבָּאָה עִם קֶרֶבֶן בַּהֲמָה, לְמִזְבֵּחַ – כּוֹלֵן לְמִזְבֵּחַ, וְאֵין בָּהֶם לִפְהֶנִים – כְּלוּם. בָּזָה יָפָה כַּח הַמִּזְבֵּחַ מִפְּחֵ הַפְּהֶנִים – בַּמִּנְחוֹת אֵלוֹ יָפָה כּוֹחַ הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁהַמִּנְחָה כּוֹלָה נִקְטֶרֶת עָלָיו. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם – שֶׁמִּבִּיאִים בַּעֲצֵרָת, וְלֶחֶם הַפָּנִים – שְׁעוֹרִכִים כֹּכֵל שֶׁבֶת עַל שׁוֹלְחַן הַזֶּהָב בַּהִיכָל, לִפְהֶנִים – כּוֹלֵן לַכֹּהֲנִים, וְאֵין בָּהֶם לְמִזְבֵּחַ – כְּלוּם. וּבָזָה יָפָה כַּח הַפְּהֶנִים

## אגרות קודש

ב"ה, ח' אלול, תשי"ז  
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ וכו' הרב יוסף דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום שהוכפל בו כי טוב, בו כותב ששכרו דירה חדשה ושואל, מתי, ומה נעשה בה.

ואיננה מובנת כ"כ כוונתו, ואולי הפירוש מתי יעתיקו וכו' ומהנכון להעתיק ביום שהוכפל בו כי טוב אם אין בזה טרחה, ובאם ישנה טרחה יוכלו להעתיק גם בשאר ימי השבוע (לבד בימי ב' ד'), ונוהגים אנ"ש להכניס לדירה החדשה לכל לראש סידור חומש תהלים ותניא וכן לקבוע מזוזות תיכף, כמובן בלא ברכה, וביום השלשים ליטול מזוזה אחת על מנת לבדוקה ובאם אפשר להחליפה ביפה ומהודרת ממנה, ובקביעתה לברך ולכוון להוציא בהברכה את כל הבית.

בטח שומר שלשת השיעורים בחומש תהלים תניא נוסף על שאר שיעוריו בתורת הנגלה ותורת החסידות.

בברכה לבשו"ט ולכו"ט.

## עין יעקב - מסכת ברכות

ביאור עם "שפה ברורה - עוז והדר"

רש"י

**בשעה בו.** דנראה כפורק עול: דרי טונא נושא משא דמוכחא מלתא דאינו נכנס מפני המשא: **פתחא אחרינא.** דמאן דחזי סבר שיעול בפתחא אחרינא: **ובאיש.** כששמן מבאיש נותן קול כשהוא מביע: **יביע.** מלשון יביע אומר: **פ"א** יביע מעלה רתיחה כן דרך כל משקה סרות: **חמאת.** לשון חיטה: **נעור.** מקיצו: **ננער בו.** שנתחלפו: **השינה בא מן האף והניעור מן הקיבה:** נמוק **בו.** ימות: **פ"א** כנער הישן נמצא ששניהם ישנים ואינו נוער כ"א בקושי:

דף סא עמוד א. הגמרא מביאה דינים נוספים בענין הילוך: **אמר רבי יוחנן,** מוטב לעבור **אחורי ארי,** אף שיש בזה ספק סכנה שמא יפגע בו הארי, **ולא לעבור אחורי אשה.** ומוטב לעבור **אחורי אשה,** אף שיש בזה חשש הרהור, **ולא לעבור אחורי מקום של עבודת פוכבים ומזלות,** שמא ימשך אחריה. ומוטב לעבור **אחורי עבודת פוכבים ומזלות** שהוא חשש בלבד שמא ימשך, **ולא לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין,** כיון שהרואה אותו עובר שם ואינו נכנס להתפלל עם הצבור סובר שהוא פורק עול המצוות ומבזה את בית הכנסת. ואולם **לא אמרן** שיש בזה איסור **אלא באופן דלא דרי מיד** – שאינו נושא שום משוי, **ואי דרי מיד לית לן ביה** – אבל אם נושא משוי הרי אין בזה גנאי לבית הכנסת, כי מוכח שמה שאינו נכנס הוא מפני המשוי שעליו. **ולא אמרן** **אלא דליכא פתחא אחרינא**

– שאין פתח נוסף לבית הכנסת, **ואי איכא פתחא אחרינא לית לן ביה** – אבל אם יש פתח נוסף הרי אין בזה בזיון לבית הכנסת, כי הרואה דן אותו לזכות שעתידי הוא להיכנס בפתח השני. **ולא אמרן** **אלא דלא רכיב חמרא** – שאינו רוכב על חמור אלא מהלך ברגליו, **אבל רכיב חמרא לית לן ביה,** כי הרואה דן אותו לזכות שאינו נכנס מפני שטרוד לשמור את חמורו. **ולא אמרן** **אלא דלא מנח תפילין,** אבל אם הוא מנח תפילין לית לן ביה, שהרי התפילין מוכיחות עליו שהוא רודף מצוות ואינו ממבטלי התפילה.

הגמרא מביאה דרשות נוספות בענין יצר הרע שבאדם: **אמר רב,** **יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שני מפתחי הלב,** **שנאמר** (קהלת י א) **'זבובי מות יביע שמן רוקח',** ופירושו, יצר הרע יקלקל ויבאיש את השם הטוב שיש לאדם. **ושמואל אמר,** יצר הרע כמין גרגר של חמץ הוא דומה, **שנאמר** (בראשית ד ז) **'לפתח חמאת רובץ',** ופירושו, שעל פתח הלב רובץ היצר שהוא כמין חטה.

**תנו רבנן שתי כליות יש בו פאדם, אחת מהן יועצתו לטובה – יועצתו לנטות אל הדרך הטובה, ואחת יועצתו לרעה. ומסתברא דטובה לימינו – ומסתבר שהכוליא היועצת לו לנטות אל הדרך הטובה נמצאת לצד ימין של גופו, והכוליא הרעה נמצאת לשמאלו, דכתיב** (קהלת י ב) **'לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו',** ופירושו, שיש ללב שני יועצים, זה שמימין מיעץ לו חכמה וזה שמשמאל מיעץ לו כסילות, ואלו שתי כליותיו.

הגמרא מביאה ברייתא בענין תועלת הכליות ושאר איברים שבגוף: **תנו רבנן, הכליות יועצות את הלב לעשות טובה או רעה [כפי שנתבאר], והלב מבין את עצתן ומחליט מה יש לו לעשות אם לשמוע לעצתן או לא, והלשון מחתך את הדיבור להוציאו מפיו, והפה [השפתיים] גומר להוציא את הדיבור לחוץ. הושט מכנים ומוציא כל מיני מאכל. הקנה מוציא את הקול מן הגרון.**

**הריאה שואבת לתוכה, מבעד לדופני הכרס, כל מיני משקין שנכנסו לכרס דרך הושט. הכבד פועם, והמרה זורקת בו טפה של מרה ומניחתו – ומשקיטה אותו מן הכעס. המחול שוחק. הקרקקן מוחזק את כל מיני המאכל. הקיבה ישנה – מביאה שינה על האדם. אף נעור – החוטם מקיץ את האדם משנתו. נעור תישן וישן הנעור – אם התחלפו בתפקידיהם, שהקיבה מקיצה את האדם משנתו והאף מביא עליו שינה, נמוק וחולך לו – האדם הולך ונחלש עד שימות. תנא, אם השתבש האף בלבד ונמצא ששניהם ישינים – האף והקיבה מביאים עליו שינה ואינו נעור כי אם בקושי, או השתבשה הקיבה בלבד ונמצא ששניהם נעורים ואינו ישן כלל, מיד הוא מת.**

שנינו במשנה: **פַּר בִּתְּנָה מִשְׁנֵה וּפַר עֶדֶה בִּו'** עומדים, פר המשיח  
קודם לפר העדה בכל מעשיו.  
מבררת הגמרא: **מָנָה הִנֵּי מִלֵּי**, שפר המשיח קודם לפר העדה.  
מבארת הגמרא: לומדים זאת ממה דתנו רבנן בברייתא. נאמר  
במקרא לגבי עשיית פר העדה (ויקרא ד כא) **וְיִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁרָה**  
**אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן**, דהיינו שצריך לשורפו כשם שנשרף פרו של  
הכזן הקמיא. ולכאורה יש לתמונה, הרי כבר נאמר בפסוק שלפניו  
(שם ד ט) **וְעִשָּׂה לְפָר כַּאֲשֶׁר עֲשָׂה לְפָר הַחֲטָאתָ**, דהיינו, שיש לנהוג  
בפר העדה כפי שנעשה בפר הכזן המשיח, ואם כן, מַה תִּלְמוּד  
לומר **וְיִשְׂרָאֵל אוֹתוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁרָה אֶת הַפָּר הָרִאשׁוֹן**. אלא בהכרח  
כוונת הכתוב היא ללמד שיהא הפר הראשון – פר הכזן המשיח,  
קודם לפר העדה בכל מעשיו – בכל ענייני הקרבתו, שאם עומדים  
שניהם להקריבה, יש להקדים את פרו של הכזן המשיח שיהא  
ראשון בכל מעשיו.  
הגמרא מביאה ברייתא המפרשת את סדר הקדימה בכמה  
קרבתו: **תָּנוּ רַבָּנֵי, אִם הָיוּ פַר הַכֶּהֱן הַמְּשִׁיחַ וּפַר הָעֶדֶה עוֹמְדִים**  
להקריב, הדין הוא שפר הכזן המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו.  
וטעם הדבר הוא, הוֹאֵל וְהַכֶּהֱן הַמְּשִׁיחַ הוא המְכַפֵּר על העדה,  
במה שהוא מקריב את הפר שהם מביאים לכפרה, ואילו העדה  
היא מִתְכַּפֶּרֶת בקרבן זה, דִּין הוא – הדין נותן שְׂנֵי קָדִים הַמְכַפֵּר  
לְמַתְכַּפֵּר – שיוקרב קרבנו של הכזן המשיח קודם קרבן העדה,  
כדי שיכפר עליהם לאחר שנתכפר לו עונו. וכן הוא – (המקרא)  
**אוֹמֵר שְׂעוּדָת יוֹם הַכִּיפּוּרִים** (ויקרא טו א), **וְכִפֵּר בְּעֶדְוֹ וּבְעֵדוֹ בֵּיתוֹ**  
**וּבְעֵדוֹ בֵּל קָהֵל יִשְׂרָאֵל**, שתחילה מכפר הכזן גדול על עצמו, ורק  
אחר כך מכפר על ביתו ועל כל קהל ישראל.  
פר הַעֶלֶם דָּבָר שֶׁל צִבּוֹר, דהיינו פר העדה, והוא קרבן חטאת  
שמביאים אותו על הוראת טעות של בית דין, ששגגו הציבור  
ועשו על פיהם באחת מכל מצוות התורה, קודם בהקרבנו לפר של  
עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים – פר לעולה שבה על הוראת טעות של בית דין,  
ששגגו הציבור ועשו על פיהם בענייני עבודה זרה.  
מבררת הגמרא: **מָנָה מַעֲמָא** – מדוע יש להקדים את הפר הבא על  
שאר מצוות לפר הבא על איסור עבודה זרה. מבארת הגמרא:  
משום דהָא – הפר הבא על כל המצוות, הוא קרבן חטאת, וְהָא  
– הפר הבא על איסור עבודה זרה, הוא קרבן עֹלָה, והדין הוא  
שקרבן חטאת קודם לקרבן עולה. וְתָנִיא – וכן שנינו בברייתא,  
נאמר במקרא (ויקרא ה ח) העוסק בקרבן 'עולה ויורד', לגבי אדם  
המביא שתי תורים על שני בני יונה, אחד לחטאת ואחד לעולה,  
וְהַקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחֲטָאת רִאשׁוֹנָה, דהיינו, שיש להקריב תחילה  
את התור או בן היונה המיועד לקרבן חטאת, ורק לאחר מכן את  
משנהו העשוי לעולה. ולכאורה יש לתמונה, מַה תִּלְמוּד לומר – מה  
מלמדנו הכתוב בזה, אִם בֹּא לְלַמֵּד שְׁתֵּיהֶם הַחֲטָאת רִאשׁוֹנָה, הֲרִי  
כִּבְּ נִאֲמַר (שם ה ט) **וְאֵת הַשֵּׁנִי וְעִשָּׂה עֹלָה כַּמִּשְׁפָּט**, ויש ללמוד מכך  
שהקרבן הראשון חטאת הוא. אֲלָא זֶה בִּנְיָן אֶב – מקרא זה נכתב  
כדי ללמד לשאר מקומות ב'בנין אב', שיהיו כֹּל חֲטָאוֹת – כל קרבן  
חטאת, קִדְמוֹת לְעֹלֹת – לקרבן עולה הַבָּאִים עִמָּהֶם להקריבה.  
וְקִיּוּמָא לָן – וכלל הוא בדינו, דאֲפִילוּ חֲטָאת הָעוֹף קִדְמוֹת  
להקריבה לְעֹלֹת הַבָּהֳמָה, אף על פי שקרבן בהמה חשוב יותר מקרבן  
עוף. ומאחר והחטאת קודמת בכל מקום לעולה, לפיכך יש  
להקדים את הפר הבא על שאר המצוות שהוא קרבן חטאת, לפר  
הבא על עבודה זרה שהוא קרבן עולה.  
הברייתא ממשיכה לפרש את סדר דיני הקדימה בקרבתו: פַּר  
העדה הבא לעולה על עון עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים, קודם לְשִׁעִיר העדה  
הבא עמו לחטאת על עון עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים.  
מקשה הגמרא: **אֲמַאי** – מדוע הפר קודם לשעיר, הרי הָאִי –  
השעיר, בא לקרבן חטאת, וְהָאִי – הפר, בא לקרבן עֹלָה, וכלל הוא  
בידינו שהחטאת קודמת לעולה בכל מקום.

מתרצת הגמרא: **אֲמַר רַבִּי עֲקִיבָא** – אמרו בארץ ישראל מִשְׁמִיה  
**דְּרַבָּא בַר מִרְי**, שטעם הדבר שכאן אין החטאת קודמת לעולה  
הוא משום שחטאת עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים נכתבה בתורה כשהיא חֲסִידָא  
(ו-חסידה) את האות אָלָה, שהרי וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאתָ כְּתִיב  
(במדבר טו כד), כדי ללמדנו שכאן העולה קודמת לחטאת.  
תירוצו נוסף מביאה הגמרא: **רַבָּא אָמַר**, טעם הדבר שאין מקדימים  
כאן את החטאת לעולה, משום ש'כַּמִּשְׁפָּט' כְּתִיב בֵּיה – נאמר  
בכתוב שיש לעשות את הפר הבא על עבודת כוכבים 'כַּמִּשְׁפָּט',  
והיינו שיש לעשותו כפי הסדר הכתוב במקרא, ומאחר והכתוב  
מקדים את הפר לשעיר, יש ללמוד שהקרבנו קודמת להקרבת  
השעיר.  
הברייתא ממשיכה למנות את סדר הקרבתו: שִׁעִיר העדה הבא  
לחטאת על עון עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים, קודם לְשִׁעִיר החטאת של הַנְּשִׂאִי –  
ומבארת: משום דהָאִי – שעיר עבודת כוכבים, הוא קרבן צִבּוֹר,  
וְהָאִי – שעיר הנשיא, הוא קרבן יָחִיד, וציבור קודם ליחיד, ואפילו  
למלך.  
שִׁעִיר חטאת של נְשִׂאִי קודם לְשִׁעִיר עִזִּים הבאה לקרבן חטאת  
של יָחִיד. מבררת הגמרא: **מָנָה מַעֲמָא**, ומבארת: לפי שהָאִי –  
השעיר, הוא קרבן של מִלְּךָ, וְהָאִי – שעירת העזים, היא קרבן של  
הַדִּיּוֹט, ומלך קודם להדיוט.  
שִׁעִיר עִזִּים הבאה לקרבן חטאת של יָחִיד קִדְמוֹת לְכַבֶּשֶׁת חטאת  
של יָחִיד. דהיינו, שאם באו שני אנשים להקריב קרבן חטאת, אחד  
הביא כבשה והשני הביא שעירה, יש להקדים את השעירה  
השעירה קודם לכבשה.  
מקשה הגמרא: וְהָאִי תָנִיא בברייתא שכַּבֶּשֶׁת יָחִיד קִדְמוֹת לְשִׁעִיר  
עִזִּים של יָחִיד. מתרצת הגמרא: **אָמַר אַבְי, תָּנִיא הָאִי** – יש בענין  
זה מחלוקת תנאים, מִרְי קָבַר – אחד מן התנאים סובר ששִׁעִירָה  
עֲדִיפָא מכבשה, שֶׁכֵּן נִתְרַבְּתָה אֲחֵל עֲבֹדָת פִּזְבֻּכִּים בַּיָּחִיד. כלומר,  
אף על פי שהיחיד מביא לקרבן חטאת כבשה או שעירה, מכל  
מקום על חטא עבודה זרה אין מביאים אלא שעירה. ויש ללמוד  
מכך שהשעירה עדיפה על הכבשה. וְמִרְי קָבַר – והתנא השני  
סובר, שהכַּבֶּשֶׁת עֲדִיפָא מן השעירה, שֶׁכֵּן נִתְרַבְּתָה בַּאֲלִיָּה – לפי  
שמקטירים אף את אימורי האליה – (הזבן) שבכבשה, ואילו  
בשעירת עזים אין מקטירים את אימורי האליה.  
העוֹמֵר – (מנחת העומר) קודם לְכַבֶּשֶׁת הַבָּא עִמּוֹ לקרבן, וכן שְׁתֵּי  
הַלֶּחֶם הבאים בחג השבועות קִדְמוֹת לְכַבֶּשֶׁת הַבָּאִים עִמָּהֶם לקרבן.  
זֶה הַכֶּלֶל, כל דָּבָר הַבָּא בְּגִין לֵיּוֹם – בגלל חובת היום, כמו העומר  
ושתי הלחם, קודם לְדָבָר הַבָּא בְּגִין לֶחֶם – בגלל הלחם, כדי שלא  
יבוא לבדו בלא קרבן, כמו הכבש הבא בגלל העומר, וכבשי  
העצרת הבאים בשביל שתי הלחם, ולפיכך יש להקדים את  
העומר ושתי הלחם לכבשים הבאים עמהם.

### משנה

מאחר ונתבאר במשנה לעיל (ב) דיני קדימה של קרבתו, מפרשת  
המשנה עתה באילו דברים קודם האיש לאשה, ובאילו דברים  
קודמת האשה לאיש.  
**הָאִישׁ קודם לְאִשָּׁה לְהִתִּיּוֹת**, דהיינו, בכל מקום שבו יש סכנת  
נפשות לאיש ולאשה, יש להקדים ולהעדיף את הצלת האיש על  
פני הצלת האשה. וכן צריך להקדים את האיש לְעֵנִי הַשֶּׁבַע אֲבָהָה  
– שאם מצא אבידה של איש ושל אשה, יש להקדים את השבת  
אבידת האיש על פני אבידת האשה. וְהָאִשָּׁה קִדְמוֹת לְאִישׁ לְכִסּוֹת  
– אם עומדים לפניו איש ואשה הזקוקים לבגד לכסות את גופם,  
עליו להקדים וליתן לאשה. וכן קודמת האשה לאיש לענין  
לְהוֹצִיא מִבֵּית הַשֶּׁבִי – שאם שניהם שבוים יש להקדים ולפדות  
את האשה, מפני שיש לחוש שיעשו בה עבירה, ותהא בושחה

- 1 פירשת פר כהן משיח - כתיבא ברישא, והדר כתיבא פר העלם דבר של צבור.  
2 "ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת" - דחינו לפר כהן משיח, למה ליה למיחד  
3 וכתב "כאשר שרף את הפר הראשון", וכפר בערו - והדר "ובעד ביתו ובעד כל קהל  
4 ישראל", פר דעבודה זרה - הו עולה, חסידא א"ף - למימרא דעולה קדמה, כמשפט  
5 כתיב ביה - בפר דעבודה זרה, דבחר כתיבא  
6 אולנין, ועולה ברישא כתיבא. שעיר יחיד קודם  
7 לכבשת יחיד - כגון שהיו שנים, זה הביא  
8 כבשה וזה הביא שעירה, שכן נתרבתה באליה  
9 - דעו אינה טעונה אליה, בנין יום - בגלל  
10 יום, כבש גלל עומר, ובכשים בגלל שתי הלחם.  
11 **משנה** עומדים בקלקלה - האיש למשכב  
12 זכור, **גמרא** אמו קודמת לבולס - דאית  
13 לה זילתא טפי, [חכם] קודם למלך ישראל -  
14 שאין כל ישראל ראוין לחכמה, אבל מלך, כל  
15 ישראל ראוין למלכות, מלך קודם לכהן גדול  
16 - מדאמר מלך לכהן גדול "קחו עמכם מעבדי  
17 אדוניכם" וועל כרחק אנפשיה קאמר - אלמא  
18 מלך עדיף, אמריבאל - ששמונה על כולם, ואין  
19 משיבין על דבריו, נזכר - הממונה על האוצרות
- 13 **השני** יעשה עולה במשפט! אלא זה בנה אב, שיהיו כל חטאות קודמות לעולות הבאים עמהם, ומייא לן, דאפילו חטאת העוף  
14 קודמת לעולת בהמה, פר עבודה זרה קודם לשעיר עבודה זרה, - אמאי? האי חטאת והאי עולה! - אמרי במערכתא משמיה  
15 דרבא פר מרי: חטאת עבודה זרה חסידא אל"ף, "לחטאת" כתיב, רבא אמר: "במשפט" כתיב ביה, שעיר עבודה זרה קודם לשעיר  
16 נשיא, מאי מעמא? האי צבור והאי יחיד, שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד, מאי מעמא? האי מלך והאי הדיוט, שעירת יחיד  
17 קודמת לכבשת יחיד, - והא תניא: כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד! אמר אביי: תנאי היא, מר סבר: שעירה עדיפא, שכן  
18 נתרבתה אצל עבודה זרה ביחיד, ומר סבר: כבשה עדיפא, שכן נתרבתה באליה, עומר קודם לכבש הבא עמו; שתי הלחם  
19 קודמים לכבשים הבאים עמהם, זה הפלל: דבר הבא בגין ליום - קודם לדבר הבא בגין לחם, **משנה** האיש קודם לאשה -  
20 להחיות ולחשב אבה, והאשה קודמת לאיש - לכסות ולהוציא מבית השכיב, בזמן ששניהם עומדים בקלקלה - האיש קודם  
21 לאשה, **גמרא** תנו רבנן: היה הוא ואביו ורבו בשכי - הוא קודם לרבו, ורבו קודם לאביו, אמו קודמת לבולס, חכם קודם  
22 למלך, ישראל: חכם שמת - אין לנו פיוצא בו, מלך ישראל שמת - כל ישראל ראוים למלכות, מלך קודם לכהן גדול, שצאמר:  
23 "[ואמר המלך (אליהם) [להם] קחו עמכם (או מעבדי) [את עבדי] אדניכם" וגו', כהן גדול קודם לנביא, שצאמר: "ומשח אותו  
24 שם צדוק הכהן ונתן הכהני", הקדים צדוק לנתן; ואומר: "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיך" וגו', יכול הדיוטות היו?  
25 תלמוד לומר: "כי אנשי מופת הנהו", ואין "מופת" אלא נביא, שצאמר: "ונתן אליך אות או מופת", מושח בשמן המשחה קודם  
26 למרובה בגדים; מרובה בגדים קודם למשיח שעבר מחמת קריו; משיח שעבר מחמת קריו קודם לעבר מחמת מומו; עבר מחמת  
27 מומו קודם למשווח מלחמה; משווח מלחמה קודם לסגן; סגן קודם לאמרפל, מאי אמרפל? אמר רב חסדא: אמר בולא, אמרפל  
28 קודם לגובר; גובר קודם לראש משמר; ראש משמר קודם לראש בית אב; ראש בית אב קודם לכהן הדיוט, איבעיא להו: לענין  
29 טומאה, סגן ומשווח מלחמה איזה מהם קודם? אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן: תא שמע, דתניא: סגן ומשווח מלחמה שהיו  
30 מחליכים בדרך ופגע בהם מת מצוה, מוטב שיטמא מושח מלחמה ואל יטמא סגן, שאם יארע בו פסול בכהן גדול, נכנס הסגן  
31 ומשמש תחתיו, והתניא: מושח מלחמה קודם לסגן! אמר רבינא: כי תניא תהיא - להחיותו, **משנה** כהן קודם ללווי, לוי לישראל,  
32 לישראל לממזר, וממזר לנתין, ונתין לגר, וגר לעבד משוחרר, אימתי? בזמן שפולים שוים, אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן  
33 גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ, **גמרא** "כהן קודם ללווי" - שצאמר: "ובני [בני] עמכם אחרן  
34 וימשה ויבבל אחרן (להקריב) [להקדישו] קדש (הקדשים) [קדשים]" לוי קודם לישראל - שצאמר: "בעת ההיא הקדיל ה' את  
35 שבט הלוי (מתוך)" וגו', ישראל קודם לממזר - שזה מיוחס, וזה אינו מיוחס, ממזר קודם לנתין - זה בא מטמא כשרה, וזה בא  
36 מטמא פסולה, נתין קודם לגר - זה גדל עמנו בקדושה, וזה לא גדל עמנו בקדושה, גר קודם לעבד משוחרר - זה היה בכלל  
37 ארור, וזה לא היה בכלל ארור, "אימתי בזמן שפולין שוין" כו', מנא הני מילי? אמר רב אחא ברבי חנינא, דאמר קרא: "יקרה היא  
38 מפנינו", מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, תניא, רבי שמעון בר יוחאי אומר: דין הוא שיקדים עבד משוחרר לגר, שזה גדל עמנו  
39 בקדושה, וזה לא גדל עמנו בקדושה, אלא זה היה בכלל ארור, וזה לא היה בכלל ארור, שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי  
40 צדוק: מפני מה הפל רצין לישא גיורת, ואין הפל רצין לישא משוחררת? אמר להם: זו היתה בכלל ארור, וזו לא היתה בכלל  
41 ארור, דבר אחר: זו היתה בחזקת שמו, וזו לא היתה בחזקת שמו, שאלו תלמידיו את רבי אלעזר: מפני מה הפלכ מפיז את  
42 קונו, וחתול אינו מפיז את קונו? אמר להם: ומה האוכל מפה שעקבר אוכל משפה, האוכל עקבר עצמו על אחת כפה וכפה,  
43 שאלו תלמידיו את רבי אלעזר: מפני מה הפל מושלים בעקברים? מפני שסורן רע, מאי היא? רבא אמר: אפילו גלמי גייצי.

רש"י

רש"י

1 שופתא - ביתד של מרא דעץ הוא גיץ. המניח בליו - מלבושיו. פת פחמין - פת האפי  
2 בגחלים. של שיורי העיסה - שנשתירה מלישה. משכה למור של שבעים שנה - שסודר בפיו  
3 כל שבעים שנה. משיב - מחזיר את הלמוד שנשתבח הימנו כבר שבעים שנה. וסימנך -  
4 לגרסא, שלא תטעה שאם לא תרע אם אחד אומר אחד ולא שנים, ואחד אומר שנים ולא  
5 שלש. או שמא אחד אומר שנים ולא שלש.  
6 ואחד אומר שלש ולא ארבע. והא סימן קמריה.  
7 כלומר, כפוף הקמיעה ונשתירו מאותן אצבעות  
8 של יד העומד לבד שתי אצבעות וקופין כסדרן  
9 מכאן, דהיינו אצבע ואמה מכאן, חרת מכאן,  
10 דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן.  
11 ובכך תהא זכור שאחד אומר אחד ולא שנים,  
12 ואחד אומר שנים ולא שלש. גודל לא קא חשיב  
13 חכא עם שאר אצבעות. משום דלא קאי בסדר  
14 אצבעות. האוכל פת - ופחמין עצמן כחודא חשיב  
15 להו. קשיש ללמוד - שהעושה אותן יהא קשה  
16 לשמוע. העובר תחת אפסר נפל - כל שכן תחת  
17 גמל עצמו כחודא חשיב להו. העובר תחת ריה של  
18 נבילה - כלומר ההולך ומריח ריח נבילה. רכל  
19 ההולך ומריח הו עובר תחת אותו ריח, שהריח  
20 הולך ועולה. וזהא ליספירן - אותו כף שבוחשין  
21 את הקדרה קרי להו הכי, על שם שמבעיר ריח  
22 החומטא לצדיקין. ו"על שני צדדי התרגום: על תרין  
23 סטרוהי. כל העם עומדין - כל השורות כולן,  
24 אפילו הן מאה. ועושין לו - שתי שורות בלבד.  
25 עושין אותן - כלני הכהנים שממונים אביהם פרנס  
26 על הצבור. סניפין - שמושיבין אותן בצד חוקנים  
27 מפני כבוד אביהם. והיו סניפין לוקנים כסניף זה  
28 שמצניפין לקורה גדולה. סניף בלעז. אלא  
29 לקננים - דאנוס הוא. אבל יצא לגדולים אינו  
30 נכנס ויחשב במקומו. ופושע הוא. משום דהו  
31 ליה למיבדק נפשית. כדי שלא יתרחק - והיוצא  
32 לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך. כדי שלא

1 רב פפא אמר: אפילו שופתא מרא גיצי. תנו רבנן,  
2 חמשה דברים משפחים את התלמוד: האוכל ממה  
3 שאוכל עקבר וממה שאוכל חתול, והאכל לב של  
4 בהמה, והרגיל ביותים, והשתות מים של שיורי  
5 רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו, ויש אומרים: אף  
6 המניח בליו תחת מראשותיו. חמשה דברים משיבים  
7 את התלמוד: פת פחמין וכל שפן פחמין עצמן,  
8 והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל בשמן זית,  
9 והרגיל בין ובשמים, והשתות מים של שיורי עשה;  
10 ויש אומרים: אף המפולח אצבעו במלח ואוכל. "הרגיל  
11 בשמן זית", מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן:  
12 בשם שהות משפח תלמוד של שבעים שנה, כך  
13 שפן זית משיב תלמוד של שבעים שנה. "והרגיל  
14 בין ובשמים", מסייע ליה לרבא, דאמר רבא: חמרא  
15 ורחיני פקחין. "והמפולח אצבעו במלח", אמר ריש  
16 לקיש: ובאחת. כתנא, רבי יהודה אומר: אחת ולא  
17 שתיים, רבי יוסי אומר: שתיים ולא שלש; וסימנך:  
18 קמריה. עשרה דברים קשים לתלמוד: העובר תחת  
19 האפסר [התמל] וכל שפן תחת גמל [עצמן], והעובר  
20 בין שני גמלים, והעובר בין שתי נשים, והאשה  
21 העוברת בין שני אנשים, והעובר מתחת ריח רע של  
22 נבילה, והעובר תחת הנשר שלא עברו תחתיו מים  
23 ארבעים יום, והאוכל פת שלא בשל כל צדו, והאוכל בשר מזהבא ליסמורו, והשתות

24 מאמת המים העוברת בבית הקברות, והמסתכל בפני המת; ויש אומרים: אף הקורא פתב ששל גבי הקבר. תנו רבנן: בשהנשיא  
25 נכנס, כל העם עומדים, ואין יושבים עד שאומר להם: שבו; פשאב בית דין נכנס, עושים לו שורה אחת מקאן ושורה אחת מקאן  
26 עד שישב במקומו; פשחכם נכנס, אחר עומד ואחר יושב עד שישב במקומו. בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים  
27 להם - מופסיעין על ראשי העם, יצא לצורך - יבנס וישב במקומו. בני תלמידי חכמים שמונחים אביהם פרנס על הצבור, בזמן  
28 שיש להם דעת לשמוע - נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם, בזמן שאין להם דעת לשמוע - נכנסים ויושבים לפני  
29 אביהם ופניהם כלפי העם. רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר: אף בבית המשתה עושים אותם סניפין. [אמר מר:] יצא לצורך -  
30 נכנס ויושב במקומו. אמר רב פפא: לא אמרו אלא לקטנים, אבל לגדולים לא, הוה ליה למבדק נפשיה מעיקרא, דאמר רב יהודה  
31 אמר רב: לעולם ולמד אדם עצמו להשפיש ולהעריב, כדי שלא יתרחק. (אמר רבא): האידנא דחלשא עלמא, אפילו לגדולים נמי.  
32 רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר: אף בבית המשתה עושים אותם סניפים. אמר רבא: בחיי אביהם, בפני אביהם. אמר רבי יוחנן:  
33 בימי רבן שמעון בן גמליאל נישנית מושנה זו, רבן שמעון בן גמליאל - נשיא, רבי מאיר - חכם, רבי נתן - אב בית דין, כי הוה  
34 רבן שמעון בן גמליאל התם הוו קיימי כולי עלמא מקמיה, כי הוו עיילי רבי מאיר ורבי נתן הוו קיימי כולי עלמא מקמיהו, אמר  
35 רבן שמעון בן גמליאל: לא בעו למיתוי היפרא בין דילי לדידהו? תפון הו מתנינא. ההוה יומא לא הוו רבי מאיר ורבי נתן התם,  
36 למחר כי אתו, הוו דלא קמו מקמיהו פדרגילא מילתא, אמרי: מאי האי? אמרו להו: הכי תפון רבן שמעון בן גמליאל. אמר ליה  
37 רבי מאיר לרבי נתן: אנא חכם ואת אב בית דין, נתקין מילתא כי לדידן. מאי געביד ליה? נימא ליה: גלי עוקצים, דלית ליה,  
38 וכיון דלא גמר, נימא ליה: "מי ימלל גבורות ה' ישמעיע כל תהלתו", למי נאה למלל גבורות ה' מי שכולל להשמיע כל תהלותיו,  
39 געבריה, והו אנא אב בית דין ואת נשיא. שמעיהו רבי יעקב בן קרשי, אמר: דלמא חס ושלום אתיא מלתא לידי כיפופא, אול  
40 יתיב אחורי עליתיה דרבן שמעון בן גמליאל פשט, גרס ותנא, גרס ותנא. אמר: מאי דקמא? דלמא חס ושלום איקא בי מדרשא  
41 מיד! יתב דעתיה וגרסה. למחר אמרו ליה: ניתי מר וניתני בעוקצין, פתח ואמר. בחר דאוקים, אמר להו: אי לא גמירנא פסייתנן,  
42 פקד ואפקניהו מבי מדרשא. הוו כתבי קושטיא [בפתקא] ושרו התם, דהוה מיפריק מיפריק, דלא הוו מיפריק פתבי פירוקי ושרו.  
43 אמר להו רבי יוסי: תורה מבחזין ואנו מבפנים? אמר להן רבן [שמעון בן] גמליאל: געצילינהו, מיהו ניקנסניהו דלא גמירו שמעתא  
44 משמיהו. אפיקו לרבי מאיר - "אחרים", ולרבי נתן - "ש אומרים". אחוהו להו בחלמיהו: וילו פייסוהו [לרבן שמעון בן גמליאל],  
45 רבי נתן אול, רבי מאיר לא אול, אמר: דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין. כי אול רבי נתן, אמר ליה רבן שמעון בן גמליאל: נתי  
46 דאחני לך קמרא דאבדך למיתוי אב בית דין, שונייד נמי נשיא? מתני ליה רבי לרבן שמעון ברבי, אחרים אומרים: אילו היה תמורה

אמר

לא

הקבירות, והמקטבל בפני המת, ויש אומרים שאף הקורא את הכתב  
שעל גבי הקבר הוא בכלל אלו הדברים שקשים ללימוד.  
הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בדיני כבוד החכמים: תנו רבנן  
בברייתא, כשהנשיא נכנס לבית המדרש, כל העם עומדים מפניו,  
ואין הם יושבים עד שהוא אומר להם שבו. כשאב בית דין נכנס,  
עושים לו שורה אחת מכאן ושורה אחת מכאן, כלומר, אלו  
שיושבים בשורות הסמוכות למקום שבו עובר אב בית הדין קמים  
מפניו, ואינם יושבים עד שישיב אב בית הדין במקומו. כשהנשיא נכנס  
לבית המדרש, אחר עומד ואחר יושב, כלומר, אלו שהחכם עובר  
בתוך ארבע אמותיהם קמים מפניו, וחוזרים ויושבים לאחר שהוא  
עובר מהם, וכן הלאה, עד שישיב החכם במקומו.  
בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שרבים צריכים להם, מפסייעין על  
ראשי העם - רשאים הם להכנס לבית המדרש בשעה שכל העם  
יושבים, אף על פי שבוה הם נראים כאילו פוסעים על ראשי העם.  
יצא אחד מהם מבית המדרש לצורך - לעשיית צרכיו, וכן יושב  
במקומו - רשאי הוא לשוב ולהכנס כשהכל יושבים, אף על פי  
שהוא נראה כמפסיע על ראשם, שהרי אנוס היה ביציאה זו.  
בני תלמידי חכמים שפומנים אביהם - שאביהם ממונה להיות  
פרנס על הצבור, בזמן שיש להם - [לכנס] דעת לשמוע ולהבין  
דברי תורה מאביהם, הרי הם נכנסים ויושבים לפני אביהם - מול  
פני אביהם, ואחריהם כלפי העם. ובזמן שאין להם דעת לשמוע  
ולהבין את דברי אביהם, הרי הם נכנסים ויושבים לפני אביהם -  
מאחורי גבו של אביהם, ופניהם כלפי העם.  
רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר, אף כבית המשנה עושים אותם -  
את בני החכמים שאבותיהם ממונים פרנסים על הציבור, כניפין -  
מחברים אותם אל אבותיהם, כלומר, מושיבים אותם לצידם, מפני  
כבודם של אבותיהם.  
הגמרא מבארת דינים שונים שנתפרשו בברייתא: [אמר מר] -  
הואב לעיל בברייתא, שאם יצא מבית המדרש לצורך - לעשיית  
צרכיו, רשאי הוא לאחר מכן להיות נכנס ויושב במקומו, אף  
שהוא נראה כמפסיע על ראשי העם.  
אמר רב שפא, לא אמרו חכמים דין זה, אלא באופן שיצא לעשיית  
צרכים קטנים, שאנוס הוא ביציאה זו, אבל אם יצא לעשיית  
צרכים גדולים, לא - אין הוא רשאי להפסיע על ראשי העם, לפי  
שפושע הוא ביציאה זו, דתהו ליה למקדק נפשיה מעיקרא - שהיה  
לו לבדוק עצמו בתחילת היום אם נצרך הוא לנקביו. דאמר רב  
יהודה אמר רב, לעולם ילמד אדם את עצמו להשכים ולהעיר -  
לבדוק את עצמו אם נצרך לנקביו בבוקר ובערב, כדי שלא יתרחק  
- שלא יצטרך לצאת לנקביו באמצע היום, ואז יהא עליו  
להתרחק מן הדרך כדי שלא יהיו אחרים רואים אותו.  
[אמר רבא] והאידנא - בזמן הזה, דחלישא עלימא - שירדה חולשה  
לעולם, אפילו אם יצא לעשיית צרכים גדולים נמי - גם כן רשאי  
הוא לשוב ולהכנס, לפי שיתכן שבדק עצמו בבוקר, ואף על פי כן  
הוצרך שוב לנקביו באמצע היום.  
עוד שנינו בברייתא: רבי אלעזר בר רבי [צדוק] אומר, אף בבית  
המשנה עושים אותם - את בני החכמים שאביהם ממונה פרנס על  
הציבור, כניפין, דהיינו שמושיבים אותם לצידם.  
אמר רבא, דין זה לא נאמר אלא בחיי אביהם ובפני אביהם, שאם  
נמצאים הם יחד עם אבותיהם בבית המשתה יש לכבדם משום  
כבוד אבותיהם, אבל לאחר מיתת אבותיהם, או אפילו בחייהם  
שלא בפניהם, אין צריך לכבדם.  
הגמרא מבארת אימתי בשנית הברייתא שהובאה לעיל: אמר רבי  
יוחנן, בימי רבן שמעון בן גמליאל נישנית משנה - [בברייתא] זו  
המחלוקת בין כבוד הנשיא לכבוד אב בית דין וחכם. ובאותו הזמן  
היה רבן שמעון בן גמליאל נשיא, רבי מאיר היה חכם, ורבי נתן היה

רב שפא אומר, אפילו שופתא מר אפיילו - אפילו בית יד של מעדר  
[העשוי מעץ] הם נושכים.  
הגמרא מביאה ברייתא המונה דברים המשכחים את הלימוד  
ודברים המשיבים את הלימוד: תנו רבנן בברייתא, המשך דברים  
משכחים את הלימוד, כלומר, העושה אחד מאלו גורם לו הדבר  
לשכח תלמודו. האוכל ממה שאוכל עכבר - משירי מאכלו של  
עכבר, וממה שאוכל חתול - ומשירי מאכלו של חתול, והאוכל  
לב של בהמה, והרגיל באכילת יתים, והשותה מים של שירי  
רחיצה - אדם השותה מים שנתרו מן הרחיצה, והרוחץ את רגליו  
כשהן מונחות זו על גבי זו, ויש אומרים שאף המניח את כליו  
[בגדיו] תחת מראשותיו - תחת ראשו, בשעת שינתו, משכח  
תלמודו.  
המשך דברים משיבים את הלימוד, כלומר, העושה אחד מאלו  
גורם לו הדבר להשיב את לימודו שנשכח ממנו. האוכל פת  
פחמין - פת האפויה על גבי גחלים, וכל שכן אם אוכל את הפחמין  
[הגחלים] עצמן, והאוכל ביצה מגולגלת - צלוחיה רכה] בלא מלח,  
והרגיל באכילת שמן זית, והרגיל בשתיית יין ובהרחת בשמים,  
והשותה מים של שירי עיפה - מים שנתרו מלישת העיסה, ויש  
אומרים אף הטובל את אצבעו במלח ואוכל.  
הגמרא מפרשת את דברי הברייתא: שנינו, שהרגיל באכילת שמן  
זית הוא מן הדברים שמשיבים את הלימוד. ודבר זה מפסיע ליה -  
ניתן להביא הימנו ראייה לדברי רבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן, כשם  
שאכילת תורת המשנה לימוד של שבועים שנה, כלומר, הוא משכח  
אפילו לימוד שהיה סדור בפי האדם במשך שבועים שנה, כך  
אכילת שמן זית משיב לימוד של שבועים שנה - מחזיר לאדם אפילו  
לימוד שנשכח הימנו כבר לפני שבועים שנה.  
עוד שנינו בברייתא: והרגיל בשתיית יין ובהרחת בשמים, אף הם  
מן הדברים המשיבים את הלימוד. ודבר זה מפסיע ליה - ניתן  
להביא הימנו ראייה לדברי רבא, דאמר רבא, חמרא וריחני פקחין -  
יין ובשמים עשאוני פיקח.  
עוד שנינו בברייתא: והטובל אצבעו במלח ואוכל, אף הוא מן  
הדברים המשיבים את הלימוד. אמר ריש לקיש, ובאמת - דבר זה  
נאמר באדם הטובל אצבע אחת בלבד במלח ואוכל.  
הגמרא מביאה מחלוקת תנאים בזה: בתנאי - נחלקו תנאים בענין  
זה, כמה אצבעות יש לטבול במלח. רבי יהודה אומר, שדבר זה  
נאמר בטובל אצבע אחת ולא בשתיים, רבי יוסי אומר, בטובל  
שתיים - שתי אצבעות במלח, ולא בטובל שלש אצבעות. וסיקנך  
והסימן לזכור את מחלוקתם הוא קמיעה. כלומר, אם ברצונך  
לזכור שאחד מן התנאים סובר 'אחת ולא שתיים' ומשנהו סובר  
'שתיים ולא שלש', תהא הקמיעה סימן בידך. על ידי שתכפוף את  
האצבע הנקראת בשם 'קמיעה', ונמצא שנשתיירו שתי אצבעות  
וקופות מצד אחד של הקמיעה והאגודל אינו מן המנין, לפי שאינו  
עומד בשורה אחת עם שאר האצבעות, ואצבע אחת מצידה  
השני, ובכך יש סימן שאחד מן התנאים סובר 'אחת' והשני  
'שתיים'.  
הגמרא מונה עשרה דברים המפריעים ללימוד התורה: עשרה  
דברים קשים ללימוד, דהיינו שהעושה דברים אלו יקשה עליו  
לשמוע ולהבין דברי תורה. העובר תחת האפסר - חבל, שבו  
קשור [התמלך], וכל שכן העובר תחת התמלך [עצמו], והעובר בין שני  
תמלים, והעובר בין שתי נשים, והאשה העוברת בין שני אנשים,  
והעובר מתחת ריח רע של נבלה, שהולך במקום שיש בו ריח רע  
של נבלה, והעובר תחת הנשר שלא עברו תחתיו מים במשך  
ארבעים יום, והאוכל פת שלא כשל - לא נאפה] כל צרכו, והאוכל  
בשר מזהבא לסיסרון - מן הכף שבה בוחשים את האוכל  
שבקדירה, והשותה מאמת המים - [תעלה של מים] העוקרת בבית

קֹדֶם. שְׁלַחוּ לָהּ - שלחו משם תשובה שסיני עדיף, דָּאִמְרַי - שכן שנינו בברייתא, הַבַּל צָרִיכִין לְמַרְי הַטֵּיָא - הכל צריכים לבעל החטים, דהיינו, כולם צריכים למי שיודע משניות וברייתות, לפי שכן יסוד ההלכה, כלומר, שה'סיני' עדיף מן ה'עוקר הרים', ולפיכך, יש למנות את רב יוסף לראש הישיבה. וְאֶפְּלוּ הָבִי - ואף על פי כן לא קָבַל רַב יוֹסֵף עָלָיָהּ - לא קיבל רב יוסף על עצמו מינוי זה, ועל כן מינו את רבה לראש הישיבה. מִלָּךְ רַבָּה עֲשָׂרִין וְתַרְתֵּי שָׁנִין - שימש רבה כראש ישיבה במשך עשרים ושתים שנה, וְתַרְדֵּי מִלָּךְ רַב יוֹסֵף - ורק לאחר מכן שימש רב יוסף בתפקיד זה. וְכָל שָׁנִי דְמִלָּךְ רַבָּה - ובכל אלו השנים שהיה רבה ראש הישיבה, רַב יוֹסֵף אֶפְּלוּ אֶמְנָא לְבִיתָהּ לֹא תָלִיף - רב יוסף לא קרא אפילו לאומן [מקומו] לביתו, לפי שלא רצה לנהוג בשררה כלל, אלא כשהיה רוצה להקיז דם היה האומן בא לביתו של רבה, ושם היה רב יוסף מקיז דם. אֲבִי וְרַבָּא וְרַבִּי זִירָא וְרַבָּה בְּרַי מִתְנֶה, הָווּ יִתְבִּי - היו יושבים ארבעתם יחדיו, וְהָווּ צָרִיכִי רִישָׁא - והיו צריכים למנות אחד מהם לראש על כולם, אך לא היו יודעים את מי מהם למנות. אֲמַרְי - אמרו, כֹּל דְּאִמְרַי מִלָּתָא וְלֹא מִפְּרִיף לָהּ רִישָׁא - כל מי שיאמר דבר הלכה ולא יוכלו השומעים להפריכו, הוא יהא ראש לכלם. דְּבִלְחָהּ אִיפְּרִיף - דברי ההלכה שאמרו כולם נפרכו, דָּאֲבִי לֹא אִיפְּרִיף - ורק דבריו של אבבי לא הופרכו. תְּנִינָה רַבָּה לְאֲבִי דְנֶבֶה רִישָׁא - ראה רבה שגבה ראשו של אבבי וצהלו פניו מאחר שלא נפרכו דבריו. אֲמַר לִיה רַבָּה לְאֲבִי, נִחְמֵנִי, פְּתַח וְאִמְרָא - פתח פִּיךָ ואמור דרשה, לפי שמן השמים פסקו לך גדולה זו. הגמרא מביאה ספק נוסף בענין איזה מן החכמים עדיף: אִיפְּרִיף לָהּ - נסתפקו בני הישיבה, לגבי רַבִּי זִירָא וְרַבָּה בְּרַי רַב מִתְנֶה, הִי מְנִינָה עֲדִיף - מי משניהם עדיף. רַבִּי זִירָא הִיא חֲרִיף וּמִקְשָׁה, כלומר, מתוך שהיה חריף ומפולפל היה מקשה ומתיר, וְרַבָּה בְּרַי מִתְנֶה הִיא מְתוּן וּמְסִיק, כלומר, לא היה חריף כל כך, אלא היה שווה ומעיין היטב בסוגיא, ומתוך כך היה מגיע למסקנת הדברים לפי ההלכה. מֵאִי - מי מבין שניהם עדיף. תִּיקוּ - תעמוד שאלה זו בספק לפי שלא נפשטה.

הדרן עלך בהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

לֹא הָיָה קָרִב - אילו היתה בהמה זו 'תמוזה', לא היה ניתן להקריבה. אֲמַר לוֹ רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנוֹ, מִי הֵם הַתְּנָאִים הָלָלוּ שְׂאֵת מִיִּמֵּיהֶם אֲנִי שׁוֹתִים - מתורתם אנו למדים, וְאֵת שְׁמוֹתֵם אֵין אֲנִי מְזַכְּרִים. אֲמַר לִיה רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנוֹ, אֵלּוּ בְּנֵי אָדָם שֶׁבִקְשׁוּ לְעֹקֶר אֶת קְבוּדָּךְ וְאֵת קְבוּדַּי בֵּית אֲבִיךָ, לְפִי שִׁרְצוּ לִישׁוּל אֶת הַגְּדוּלָּה מִזֹּרַע דּוּד הַמֶּלֶךְ וּלְיִתְנָהּ לְאַחֲרִים. אֲמַר לִיה רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנוֹ אֶת הַמִּקְרָא גַּם אֲחֵכֶם גַּם שְׁנָאתֶם גַּם קִנְיָאתֶם בְּכָר אֲבִיכָה' (קהלת ט ו), כלומר, מאחר והם כבר מתו אין צריך עוד להענישם שלא לומר דבר הלכה בשמם. אֲמַר לִיה רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנוֹ אֶת הַמִּקְרָא (תהלים ט ו) 'הָאֱלֹהִים תִּמְוּ תִּרְבּוֹת לְנִצָּח', כלומר, יש ללמוד מִמִּקְרָא זֶה שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁכָּבַר תָּם הָאֵלִים מִקּוֹם יֵשׁ לִזְכוּר לְנִצָּח אֶת מַה שֶּׁהֶחֱרִיב. אֲמַר לִיה רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנוֹ, הֲגֵי מִלֵּי הִיכָא דְּאִהֲנוּ מְעַשְׂיָהוּ - מקרא זה נאמר באופן שהועילו המעשים של האויב, אֲבָל רַבִּין לֹא אִהֲנוּ מְעַשְׂיָהוּ - אלו החכמים לא הועילו מעשיהם, ולפיכך אין לזכור להם חסא זה לאחר מותם. הָרָא אֲתָנִי לִיה - לאחר מכן שב רבי ושנה לבנו באופן אחר, אֲמַרְי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר, אֵילוּ הָיָה תְּמוּזָה לֹא הָיָה קָרִב, דהיינו, שקיבל את דבריו, והזכיר את שמו של רבי מאיר. אֲמַר רַבָּא, אֶפְּלוּ רַבִּי דְּעִנְיֹתָנָא הוּא - שעניו הוא, מכל מקום כאן לא נהג בענוה יתירה, שהרי תָּנָא - שנה לבנו 'אֲמַרְי מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר', אֲבָל 'אֲמַר רַבִּי מֵאִיר' לֹא אֲמַר, דהיינו, אף שחזר בו והסכים לומר את השמועה משמו של רבי מאיר, מכל מקום עדיין לא הזכירה בשמו ממש, אלא אמר בלשון 'אמרו משמו של רבי מאיר'. הגמרא מביאה מחלוקת תנאים איזה מן החכמים עדיף, הבקי או החרף: אֲמַר רַבִּי יִזְחָנָן, פְּלִגְנִי קָה - נחלקו בענין זה, איזה מן החכמים עדיף, חריף או בקי, רַבִּין שְׁמַעוֹן בְּנֵי גְּמִלְיָאֵל וְרַבִּין חֵד אֲמַר - אחד מן התנאים סובר ש'סיני' עדיף, כלומר, תלמיד חכם שיודע הרבה משניות וברייתות, והן סדורות לו כנתינתן מסיני, עדיף על פני חבירו שהוא חריף ומפולפל ממנו אך אינו בקי כמותו. וְחֵד אֲמַר - ואחד מן התנאים סובר ש'עוקר הרים' עדיף, כלומר תלמיד חכם שהוא חריף ומפולפל עד שהוא כעוקר הרים וטוחנו זה בזה, עדיף על פני חבירו שהוא בקי ממנו אך אינו חריף ומפולפל כמותו. מספרת הגמרא: רַב יוֹסֵף הִיא 'סִינִי' - בקי ביותר, ואילו רַבָּה הִיא 'עוֹקֵר הָרִים' - חריף ומפולפל. ונסתפקו את מי מהם למנות לראש הישיבה. שְׁלַחוּ לְתַמָּן - שלחו לארץ ישראל ושאלו אֵיזָה מִקָּהם

## אגרות קודש

ב"ה, י"ט אלול, ה'תשי"א

ברוקלין, נ. י.

הרה"ג והרה"ח וו"ח אי"א נוי"נ וכו' הרב"ג שי

שלום וברכה!

מוסג"פ מכתב מהרה"ג וכו' רפאל ברוך טולידנו ממקנאס, שבו מתחנן אשר לרגלי ההירוס שעושים החפשים במחנם וציד הנשמות וכו' במצודת העלי' לאה"ק ת"ו, אשר מקום המעבר הוא בצרפת, ולכן מבקש שנפתח מקום מקלט שם למאות ילדים שיתחנכו שם על טהרת הקדש, ומבטיח אשר מצדם מוכנים לעזור בכל האפשר וכו'.

ומטובו להודיעני מה דיבר כת"ר שי' אתו ומה דעתו בהנ"ל...

בברכת כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה.

- 15 בתוך ביתו. אלא כשהוא רוצה להקיד דם היה האומן על לביתיה דרבה, ושם היה מקיד.
- 16 ואית דגרסי: שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה. כלומר, שלא
- 17 היה לו פנאי להקיד עצמו, אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה. חזייה לאב"י דגב
- 18 רישיה - כלומר, ראה לו הרמת ראש. נחמני פתח - ואמור דרשא, דמשמא פסקו ליה
- 19 רבותא. אב"י קרו ליה נחמני. (ואיבא דאמרי
- 20 דבלשון גנאי קרי ליה נחמני, כלומר: עדין אתה
- 21 תלמידו של רב נחמן). חריף ופקשה - מתוך
- 22 פלפול יתירא דהוה ליה הוה מקשה ומתרץ,
- 23 אבל רבה בר מתנה לא הוה חריף כל כך אלא
- 24 מתוך שהוא שוהה ומועין יפה יפה מסיק אליבא
- 25 דהלכתא.

## הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

- 9 הוא, תנא "אמרו משום רבי מאיר", "אמר רבי מאיר" לא אמר רבי יוחנן: פליגו בה
- 10 רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, חד אמר: סיני עדיף, וחד אמר: עוקר הרים עדיף. רב יוסף סיני, רבה עוקר הרים, שלחו לתמן: איזה
- 11 מהם קודם? שלחו להו: סיני עדיף, דאמר מר: הפל צריכין למרי חפזא. ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה. מלך רבה עשרין ותרת
- 12 שני, והדר מלך רב יוסף. וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אוימנא לביתיה לא חליף. אב"י ורבא ורבי זירא ורבה בר מתנה הו
- 13 יתבי והו צריכי רישא, אמרי: כל דאמר מלתא ולא מפריד להו רישא. דכולהו איפריד, דאב"י לא איפריד. חזייה רבה לאב"י דגבה
- 14 רישא, אמר ליה: נחמני, פתח ואימא. איבעיא להו: רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף? רבי זירא חריף ומקשה, ורבה
- 15 בר רב מתנה מתון ומסיק, מאי? תיקו.

## הדרן עלך כהן משיח וסליקא לה מסכת הוריות

### אגרות קודש

ב"ה, ב' אלול, תשי"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אשר לפעמים מחשבות מבלבלות אותו בעת התפלה.

הנה העצה לזה שיתפלל מתוך הסיפור דוקא, ובטהרה.

כן כותב אודות התמדתו שאינה במילואה.

והעצה לזה להתבונן בפירוש המלות, כפשוטו עכ"פ, של התפלה, וכן להיות חקוק בזכרונ  
תוכן הענין הנזכר בריש פ' מ"א בתניא, שה' נצב עליו וכו' ובוחן כליותיו ולבו וכו' וכשירגיש חולשה  
בהתמדה, יתבונן עוד הפעם בתוכן ענין זה.

במה ששואל אודות טעמים ומנהגי ישראל, אשר לפי כתבו, שואלים אותו בזה.

הנה יפנה בזה אל רבני אנ"ש אשר בסביבתו והם יורוהו. אבל מובן שאין זה מעיקר ענינו  
לחפש טעמים ולתרץ קושיות, כי אם ללמוד בהתמדה ושקידה בתורת הנגלה וחסידות ואמרו רז"ל  
יגעת ומצאת.

בברכת כוח"ט.

## פרק ראשון - כל הזבחים

## משנה

1 כל הזבחים שנובחו [שנשחטו] שלא לשמן, כגון ששחט עולה לשם  
2 שלמים, הרי הם כשרים, וזרק את דמם ומקטיר את אבריהם על  
3 גבי המזבח. אלא שלא עלו קרבנות אלו לבעלים לשם חובה,  
4 וצריכים הם להביא קרבן אחר לתשלום חובתם ולשחטו לשמו.  
5 מקור דין זה יבואר בדברי הגמרא להלן (ד).

6 וכן הוא בכל הקרבנות, חוץ מן הפסח והחטאת, שאם נזבחו שלא  
7 לשמם נפסלו לגמרי, ואין דמם נזרק, ואין אימוריהם קרבים על גבי  
8 המזבח, ובשרם אסור באכילה. ולהלן (ה) תבאר הגמרא את מקור  
9 דין זה מהכתובים.

10 מפרשת המשנה: הפסח שנשחט שלא לשמו פסול רק כשקרב  
11 בזמנו, שהוא מחצות יום ארבעה עשר בניסן עד הערב. אבל אם  
12 שחטו שלא לשמו קודם לכן או לאחר מכן הרי הוא כשר, שכן  
13 הלכה בידינו שפסח בשאר ימות השנה נעשה שלמים, ושלמים  
14 שנשחטו שלא לשמם כשרים. ואולם החטאת בכל זמן שנשחטה  
15 שלא לשמה היא פסולה.

16 שיטת רבי אליעזר באשם שלא לשמו: רבי אליעזר אומר, אף  
17 האשם שנשחט שלא לשמו פסול מהטעם שיבואר בסמוך. נמצא  
18 ששלשה קרבנות שנשחטו שלא לשמם פסולים, הפסח בזמנו  
19 שהוא מחצות יום ארבעה עשר בניסן עד הערב, והחטאת והאשם  
20 בכל זמן.

21 אמר רבי אליעזר בביאור טעמו. הרי החטאת פאה לכפר על חטא,  
22 וכמו כן האשם פאה לכפר על חטא. ואם כן יש ללמוד בבנין אב  
23 אשם מחטאת, מה חטאת פסולה שלא לשמה, אף האשם פסול שלא  
24 לשמו.

25 שיטת יוסי בן חוני בדין שלא לשמה: יוסי בן חוני אומר, כל הזבחים  
26 הנשחטים בארבעה עשר בניסן לשם פסח, וכן כל הזבחים שנשחטו  
27 בכל זמן לשם חטאת, הרי הם פסולים. ואף שאם נשחטו לשם זבחים  
28 אחרים הם כשרים, אך כשנשחטו לשם פסח וחטאת דינם כפסח  
29 וחטאת שנפסלים בשינוי שמם. ולהלן (א) יבואר מקורו של יוסי  
30 בן חוני.

31 שיטת שמעון אחי עזריה בדין שלא לשמה: שמעון אחי עזריה  
32 אומר, כל הזבחים ששחטן לשם קרבן אחר הנזבחה מהן בקדשותו,  
33 הרי הם כשרים. אבל אם שחטן לשם קרבן אחר הנזבחה מהן  
34 בקדשותו, הרי הם פסולים לגמרי.

35 מפרש שמעון אחי עזריה את דבריו: ביצר הם אופני לשם גבוה  
36 ולשם נמוך, קדשי קדשים ששחטן לשם קדשים קלים פסולים, אבל  
37 קדשים קלים ששחטן לשם קדשי קדשים כשרים, שכן קדושת קדשי

קדשים גבוהה מקדושת קדשים קלים.

38 וכן הבכור והמעשר ששחטן לשם שלמים, כשרים, אבל שלמים  
39 ששחטן לשם בכור ולשם מעשר, פסולים. והוא משום שקדושת  
40 שלמים גבוהה מקדושת בכור ומעשר. שכן שלמים טעונים ארבע  
41 מתנות מן הדם על המזבח, ואילו בכור ומעשר טעונים מתנה אחת  
42 בלבד. וכן שלמים טעונים סמיכה, ונסכים, ותנופת חזה ושוק,  
43 ואילו בבכור ומעשר לא נאמרו כל מצוות אלו.

## גמרא

45 שנינו במשנה: 'כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא  
46 עלו לבעלים לשם חובה'. מקשה הגמרא: למה לי ליתנא - למה  
47 לה למשנה להאריך בלשונה ולשנות 'אלא שלא עלו, ליתני - יש  
48 לה לשנות 'ולא עלו לבעלים לשם חובה' בלא תיבת 'אלא', שכן  
49 שנינו בפסחים (א) 'לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה'.

50 מתרצת הגמרא: הא קא משמע לן המשנה באריכות לשונה,  
51 שלבעלים הוא דלא עלו לשם חובה זבחים אלו שנשחטו שלא  
52 לשמם, אבל בקדושתיהו קיימי, ואסור לשנויי בהו - עדיין  
53 בקדושתם הם עומדים ואסור להמשיך את שאר העבודות ולחשב  
54 בהם לשם זבח אחר. וכך דכא. דאמר רבא, עולה ששחטה שלא  
55 לשמה, אסור לזרוק את דמה שלא לשמה, אלא יש לזרוק לשמה.  
56 טעם איסור זריקה שלא לשמה אפילו לאחר שחיטה שלא לשמה.  
57 מפרשת הגמרא: איבעית אימא, טעם האיסור הוא מסבבא.  
58 ואיבעית אימא, טעם האיסור הוא מקרא.

59 איבעית אימא, סבבא היא שאסור לחשב מחשבת שלא לשמה  
60 בשאר עבודות, שכן משום דשני בה, כל הני לישני בה וליויל - וכי  
61 משום ששינה בה פעם אחת במחשבת השחיטה, רשאי להמשיך  
62 ולשנות בה בשאר העבודות.

63 ואיבעית אימא, מקור האיסור הוא ממה שנאמר בקרא (דברים כג כד),  
64 'מוצא שפתיך תשמור ועשית, כאשר נדרת לה' אלהיך נדבה' וגו',  
65 'האי נדבה' - וכי קרבן זה שנדר האדם בלשון נדר הוא נדבה,  
66 כלומר, הלכה בידינו שבקרבנות שאדם מחייב את עצמו מרצונו  
67 ישנם שני סוגים. שאם אמר בלשון 'הרי עלי עולה' הרי זה נדר,  
68 ואם לאחר שהקדיש בהמה לנדר אבדה או מתה הרי הוא חייב  
69 באחריותה, ועליו להביא אחרת תחתיה. אבל אם אמר על בהמה  
70 מסוימת 'הרי זו עולה' מיד היא מתקדשת בקדושת מזבח, ואם  
71 מתה או אבדה אינו חייב באחריותה, שכן לא התחייב אלא  
72 בהבאת בהמה זו בלבד. ולפי זה הכתוב האמור לכאורה תמוה,  
73 שמאחר שפתח בלשון נדר 'כאשר נדרת', מדוע סיים בלשון  
74 'נדבה'.

## המשך ביאור למס' זבחים ליום חמישי עמ' ב

8 לחובת נדרך. ומכאן שאף אם קרב הזבח שלא לשמו הרי הוא  
9 כשר כנדבה.

10 מפרשת הגמרא את הצורך בשתי הדרשות האמורות: ואיצטריך  
11 גם 'מוצא שפתיך', ואיצטריך גם את ההיקש של 'זאת התורה', כדי  
12 ללמוד דין לשמה בקרבנות. משום דאי כתב רחמנא רק 'מוצא  
13 שפתיך' בלא ההיקש האמור (הנה אמינא)

1 ומדוע שנינו במשנתנו שהם כשרים.  
2 מתרצת הגמרא: מקור משנתנו הוא ממה דאמר קרא (דברים כג כד)  
3 'מוצא שפתיך תשמור ועשית כאשר נדרת וגו' לה' אלהיך נדבה,  
4 וכי האי נדר הוא נדבה, הלא נדר הוא, ומדוע פתח הכתוב בלשון  
5 נדר וסיים בלשון נדבה, אלא כוונת הכתוב היא, אם פתח שנודרת  
6 עשית והקרבנו לשמו יהא נדר ויעלה לשם חובתך 'כאשר נדרת',  
7 ואם לאו - אם לא תקריבנו לשמו יהא קרבן זה נדבה, ולא יעלה



**ואם** לאו היא נדבה. אע"ג דבפ"ק דריה (דף ו.) דריש ליה לעיין בל תאחר דלא שייך לאחר שחיטה הכא דריש מפשטיה דקרא דמשמע דקרי ליה לנדר נדבה: **וזבחים** בסתם לשמן הן עומדין. ואינו פסול עד שיכין שלא לשמן וא"ת בפ"ק דחולין (דף יב:) בעי ר"י אין קטן יש לו מחשבה וכו' ופי' בקונטרס כגון בשחיטת קדשים דיליף בריש זבחים דבעי

לשמה ושחטו קטן עולה לשמה מי הוי כוונה או לא הא משמע הכא דמתמא נמי כשר ואינו פסול עד שיכין שלא לשמן וי"ל דסתמא דקטן גרע דאין לו דעת להכין שחן קדשים וסבור שחן חולין והוא ליה מתעסק ופסול בדאמר בפרק בית שמאי (לפ"ק דמז) לשם חולין כשירין משום חולין פסולה ואלא קטן אפילו אומר וידע אני שחן קדשים ולשמן אני מתכוין מיבעיא לן אי כוונתו כוונה או דילמא לא מהני אם אין מעשיו מכוין: **סתם** אשה לאו לגירושין עומדת ואפי' ניתנה תחת בעלה מכל מקום לאו להתגרש בגט זה עומדת וגם אם לא יצרה הבעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשו ומותר הא מילתא מיתרצא מה שמקשים בסוף פרק שני דגיטין (דף כג.) דאמר גוי אדעתא דנפשיה עביד ואינו כשר לכתוב את הגט ובפ' שני דעבודה זרה (דף כו:) אמרי' ימול ארמאי ואל ימול כותי משום דכותי מתכין לשם הר גריזים ודחתם נמי! בעינן לשמה כדדרשינן (שם דף כו.) מלה המול (ומול) ואפי' הכי מכשירין ארמאי דיש לחלק בין גט למילה כמו שמחלק כאן בין זבחים לגט הא סתמא פסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולכך נמי (ובגין) פסול אע"ג דעביד סתם אבל מילה סתמא לשמה קיימא כמו זבחים ודיליף גוי כשר אע"ג דעביד סתם: **הא** לשם פסח וסתמא כשר. פי' בקונטרס דסוף שחיטה סתמא אישתחית ותימה כיון דאמר בתחילת שחיטה לשם פסח וכו' כל שעה יש לו לדבר עד שיגמר שחיטתו ונראה לפרש דבשתי עבודות איירי כגון דשחית סתם וקייבל סתם ומיהו בפרק ממדי טעופי (פסחים דף נט:) מיבעי לן אי בעבודה אחת תנן או בשתי עבודות ועבודה אחת היינו כדפריש הקונטרס ויש ליישב דאפילו אם תימני לומר לשם פסח וסתמא פסול ואפי' אין צריך לדבר כל שעה אלא שבתחילת שחיטה יאמר עושה כל

השחיטה לשם שחיטת פסח:  
**אתנו** בית דין דלא לימא לשמה דילמא אתי למימר שלא לשמה. בשמעתא קמייתא דגיטין (דף ג.) דמפרש דלכך לא תיקנו לומר בפני נכתב לשמה למי' לא שפי' שאין בקיאין לשמה משום דאי מופשת ליה לדיבורא אתי למיגזיה לא הוי מצי למימר דילמא אתי למימר שלא לשמה דמי הוא שותק כל כך שנותן גט לאשה זו שנכתב לשמה והוא אומר שלשם אחרת נכתב אבל אדם השוחט קרבן פעמים שטועה וסבור שהוא קרבן אחר וכן המקבל ומוליק חורק:  
**קיימי** בית דין ומתני כו'. יש תימה למה לו להאריך כל זה הא בהדיא אמר סתמא כשר ונראה לפרש דמי שלא היה בלבו היינו שלא

אמר בהדיא לשם אחר מכל אלו אבל חישב בלבו למה שדינו להיות הא סתמא פסול להכי ודיקון מתנאי בית דין וכו' ומתני בית דין דלא לימא בהדיא ובמחשבה סגי ושמא אתי לידר פסול שלא חישב כלל וישחוט סתמא ויפסול:

**בסופרים** העשויין להתלמד עסקינן. ואפילו לומר דאמר בפרק קמא דעירובין (דף יג.) גבי מגילת סוטה דמוחקין אותה מן התורה אף על גב דבעינן לשמה ואף על גב דתורה

נדר הוא. דהא כאשר נדרת כתיב ויש חילוק בין נדר לנדבה נדר דאמר הרי עלי ונדבה הרי זה: **ואם** כמה שנדרת עשית. שעבר עבודתיה לשמה: **יחא** נדר. ויעלה זה לנדרך: **ואם** לאו יחא לנדבה. כאילו התנדבת לזה נדבה אחרת ולא לשם הראשונה: **ונדבה** מי שרי לשנויי בה. וכיון דרחמנא קרייה נדבה מי שרי לשנויי בה הא אמרינן בפ' שני (לפ"ק ד' כט:) אסור

לחשב בקדשים ויליף מקרא דלא יחשב והכי מידרש קרא אם מוצא שפתך תשמור ועשית או יהיה נדר אשר נדרת ואם לאו נדבה: (מפי השמועה במנחת עד כאן.) לא הוית נבן באורא בתחומא. כלומר חבל על שלא היית אמש בשבת אצלנו בתוך התחום שתוכל לבא לבית המדרש ולשמוע: בי חרפך. שם מקום: ושני להו. ופירקין: שלא לשמן. משמע דערך שמיהו בהדיא: שלא לשם אשה. האשה הזאת שנכתב לשום אחרת ששמה כשם זו פסול דכתיב וכתב לה לשמה: וסתמא נמי פסול. כגון אם כתבו הסופר (וסתם) לשם לאה שיהא מוזמן לכשיבא אדם אצלו וישמעו ושם אשתו (ושין) כן ויתנו לו ולקמן מפרש מנלן ממתי' דסתם פסול: ושני. ותריץ רבא גופיה דרמינהו אהרדי: בסתמן לשמן עומדין. ודיליף כל כמה דלא עקר שמיהו בהדיא הו' לשמן. מנלן. ממתי' היכי שמע ליה רבא דתיקשה ליה: שנכתבו שלא לשמן. משמע דערך שמן מהן: שלא נכתבו לשמן. משמע שלא הוכיח שמן עליהו דהיינו סתמא: שנכתב שלא לשם אשה זו. משמע שנכתב לשם אחרת בפירוש: כיצד לשמן כו'. מתני' היא: לשם פסח ולשם שלמים. כך חישב עליה הא לשם פסח וסתמא. שלא חשב אחריו לשם שלמים כשר ואע"ג דסוף שחיטה סתמא אישתחית: **אלמא** סתמן כלשמן דמי. דאי כשלא לשמן דמי הויה ליה כאילו אמר לשם פסח ולשם שלמים: על דעת [ראשונה. אבל] היכא דשחית כוליה סתמא אימא לך דפסול: **הא** סתמא [ולשם] פסח. תחילה שחטו סתם וסופו לשם פסח ולא מפיסל משום תחילתה אלמא סתמא כלשמן: **א"י** אידי כו'. כלומר לעולם לא תידוק מניה הא סתמא ולשם פסח כשר ולעולם אימא לך פסול דסתמא כשלא לשמו הואי דקתני לשם שלמים אידי דפריש כלשמן ולא לשמן לוי' לשם שלמים דחתם דווקא הוא דאילו סתמא הו' כשר דלע דעת ראשונה הוא עושה פריש נמי תנא דמתני' בשלא לשמו ולשמו לשם שלמים ולשם פסח ולא דווקא דה"ה לסתמא ולשם פסח דמיפסל בתחילת שחיטה: לשם שש דבירים. משנה בפרק ב"ש ומקרא יליף להו: לשם זבח. לשם מה שהוקדש: לשם זבח. שיתכפר בו בעליו ולא שיתכפר בו אחר: לשם שם. (לנחת רוח) להקב"ה שאמר (ונעשה רצונו): לשם אשים. להקטירים ולא לעשותם צלי על המזבח קרובי' שבלע"ז: לשם רוח. לאפוקי איברים שצלאן והעלן דשוב אין בזה רוח והכי מפרש ליה התם: לשם נחוח. לשם נחת רוח להקב"ה שאמר ונעשה רצונו שלא היה בלבו. לשמו אלא סתם ולא הוכיח אחד

מאלה: **שתנאי** בית דין הוא. שישחטו סתם ולא יוכירו ששחטתן לשמו כדמפרש טעמא ואולי אתנן ב"ד דלא לימא לשמן כו' וגבי גט דסתמא פסול מנא ליה. כלומר היכי שמע ליה רבא ממתי' דגיטין דתיקשה ליה ורמינהו אהרדי: פקרינן. אתה התלמידין שמלמדין אותו לכתוב בשם יטין: **דלא** איכתוב לשם ברייתו כלל. אלא הכא דאיכתב לשם ברייתו שיהא מוזמן לו לכשיודמן לו מגרש ששמו ושם אשתו שוין בו כשר. ומנלך

למשנה לשנות בלשון זו, אלא היה לה לשנות בלשון 'שלא נכתב'  
 לשם אשה' הכוללת גם סתמא. אלא ודאי שאין הכרח בדקדוק  
 האמור, אלא בלשון 'שנכתב' שלא לשם אשה' וכן 'שנובחו' שלא  
 לשמן' יכול להכלל גם סתמא, ואם כן מניין לנו שסתמא בקדשים  
 כשר.  
 מנסה הגמרא להוכיח את הדין האמור ממשנה אחרת: **אֵלָא יֵשׁ**  
 להוכיח שסתמא בקדשים עולה לשם חובה, **מֵהָא דִּתְנִין לַהֲלֹךְ** (ג.)  
 הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן, קבל והלך וזרק שלא לשמן,  
 או לשמן ושלל לשמן, או שלא לשמן ולשמן, פסולים. **כִּיצַד** היא  
 שחיטה **לְשָׁמֶן וְשֵׁלָא לְשָׁמֶן** שהיא פסולה, כגון שבתחילת שחיטת  
 הפסח חישוב עליו **לְשָׁם פֶּסַח**, ובסוף השחיטה חישוב עליו **לְשָׁם**  
**שְׁלָמִים**.  
 מסיקה הגמרא את ראייתה: **מֵעָמָא שֶׁהִפְסֹח פְּסוּל בְּאוֹפֶן הָאֵמֹר**,  
 הוא רק משום **דְּאָמַר** בשעת שחיטתו **לְשָׁם פֶּסַח וְלְשָׁם שְׁלָמִים**, **הָא**  
 אבל אם בתחילת השחיטה חישוב **לְשָׁם פֶּסַח**, ובסוף השחיטה  
 שחט ב**סְתָמָא**, הרי הוא **כָּשֵׁר. אֵלָמָא** – מוכח מכאן ש**סְתָמָא** של  
 קדשים **כִּנְשַׁחְטוּ לְשָׁמֶן דְּמִי**, ואין צריך לחשוב עליהם בפירוש  
 לשמם, שאם לא כן מדוע אם חשב בתחילת השחיטה לשם פסח  
 ובסופה שחט בסתמא כשר, הלא הוא כמו שנשחט לשם פסח  
 ולשם שלמים.  
 דוחה הגמרא: **דִּלְמָא שְׂאֵנִי הֵתֵם** – יתכן ששונה פסח שנשחט  
 לשמו ובסתמא, מפסח שנשחט כולו בסתמא, משום **דְּאָמַרְיָנָא, כֹּל**  
**הַעֲוֹשֶׂה עַל דַּעַת רֵאשֻׁנָּה הוּא עוֹשֶׂה**, ומאחר שתחילת השחיטה  
 היתה לשמו נמשכת השחיטה כולה אחרי מחשבתו הראשונה,  
 ואף שבסופה לא חשב כלום הרי היא כעשויה כולה לשמו. ועדיין  
 יתכן שאם כל השחיטה נעשתה בסתמא היא פסולה.  
 ושוב מוכיחה הגמרא: **אֵלָא מִפְּיָא** של המשנה האמורה יש  
 להוכיח שסתמא כשר. ששנינו שם, כיצד היא שחיטה **שֵׁלָא לְשָׁמֶן**  
**וְלְשָׁמֶן** שהיא פסולה, כגון שבתחילת שחיטת הפסח חישוב עליו  
**לְשָׁם שְׁלָמִים**, ובסוף השחיטה חישוב עליו **לְשָׁם פֶּסַח**.  
 מסיקה הגמרא את ראייתה: **מֵעָמָא שֶׁהִפְסֹח פְּסוּל בְּאוֹפֶן הָאֵמֹר**,  
 הוא רק משום **דְּאָמַר** בשעת שחיטתו **לְשָׁם שְׁלָמִים וְלְשָׁם פֶּסַח**, **הָא**  
 אבל אם בתחילה שחט ב**סְתָמָא** ובסוף השחיטה חישוב עליו **לְשָׁם**  
**פֶּסַח**, הרי הוא **כָּשֵׁר**. ומכאן שסתמא בקדשים הוא כמו שנשחטו  
 לשמם.  
 דוחה הגמרא: **דִּלְמָא שְׂאֵנִי הֵתֵם** – יתכן ששונה פסח שנשחט  
 בסתמא ולשמו, משום **דְּאָמַרְיָנָא יוֹכִיחַ סוֹפָא עַל תְּחִילָתוֹ**, ומאחר  
 שסוף השחיטה נעשתה לשמו, אף תחילתה נחשבת כמו שנעשתה  
 לשמו, אבל אם כל השחיטה נעשתה בסתמא יתכן שהיא פסולה.  
**אֵי נָמִי**, לעולם יתכן שסתמא פסול, אלא **אֵיִידִי דִּתְנִין** – אגב שנה  
 התנא בבבא הקדומת **לְשָׁמֶן וְשֵׁלָא לְשָׁמֶן**, **תְּנִין נָמִי** – שנה גם כן  
**'שֵׁלָא לְשָׁמֶן וְלְשָׁמֶן'**, והוא הדין בסתמא ולשמה שהוא פסול.  
 מוכיחה הגמרא: **אֵלָא** המקור לכך שסתמא בקדשים כשר הוא  
**מֵהָא** – ממשנה זו (להלן מה). **לְשָׁם שֵׁשֶׁה דְּרָבִים הוֹכֵחַ נִזְכָּר, לְשָׁם זֶבַח**  
 – לשם קרבן זה שלשמו הוקדשה הבהמה, **לְשָׁם זֶבַח** – שיתכפר  
 בו בעליו ולא אחר, **לְשָׁם הֶשֶׁם, לְשָׁם אֲשִׁים** – שתאכל האש את  
 הבשר, **לְשָׁם רִיחַ** – שיעלו ריח בהקטרתם, **לְשָׁם נִחוּחַ** – לשם נחת  
 רוח לפני הקדוש ברוך הוא, שאמר ונעשה רצונו. **וְהָמָּא וְאֲשִׁים**  
 קרבים אף **לְשָׁם** אותו **הָמָּא** שלשמו הם באים.  
**וְאִמַּר רַבִּי יוֹסִי אֵף מִי שֵׁלָא הָיָה כְּלָפֹל** להקריב **לְשָׁם אֶחָת מִכָּל שֶׁשֶׁה**  
 דברים **אֵלּוּ**, אלא הקריב בסתם, הקרבן **כָּשֵׁר, שֶׁכֵּן תְּנַאי בֵּית דִּין**  
 הוא לחשוט בסתם, כמבואר בסמוך.  
 מפרשת הגמרא את דברי רבי יוסי: **אֲתֵינָא בֵּית דִּין דִּלְא לִימָא לְשָׁמֶן**  
 – התנו בית דין שישחטו את הקרבן בסתם ולא יוכירו בשחיטתו  
 ששוחטים אותו לשמו, **דִּלְמָא אֲתֵי לִמְיָר שֵׁלָא לְשָׁמֶן** – שמא  
 יטעה ויסבור שהוא קרבן אחר, ויבוא לומר ששוחטו שלא לשם

הלא **נָדָר הוּא. אֵלָא** בהכרח שכונת הכתוב היא, **שֶׁאִם כָּמָּה שְׁנִדְרָתָּ**  
**עֲשִׂיתָ** והקרבנו לשמו, **יְהָא נָדָר** ויעלה לשם חובתך 'כאשר נדרת',  
**וְאִם לֹא** תקריבנו לשם מה שנדרת אותו אלא לשם זבח אחר, **נִדְבָה**  
**יְהָא קרבן זה**, ובאילו התנדבת אותו לשם נדבה אחרת ולא לשם  
 הנדר הראשון, ואינך יוצא בו ידי חובת נדרך. הרי לנו שקרא  
 הכתוב לקרבן שנשחט שלא לשמו נדבה, **וְנִדְבָה מִי שְׁרִי לְשָׁנְיָי פֶּה**  
 – וכי מותר לשנות בנדבה ולהקריבה לשם זבח אחר, הלא שנינו  
 להלן (כט.) שאסור לחשב מחשבת פסול בקדשים, שנאמר (ויקרא ז'  
 יח) **הַמְקַרֵּב אֹתוֹ לֹא יִחָשֵׁב**, ומכאן שאפילו שנשחט חובב שלא  
 לשמו, ושוב אין הבעלים יוצא בו ידי חובתו, מכל מקום אסור  
 לזרוק את דמו שלא לשמו כדין נדבה.  
 קושיית רבא מטתירת דין לשמה בקדשים לדין לשמה בגט. רבא  
 דרש בשבת במקום ששמו 'בי חרמך', ולא יכול היה רב פפא לבוא  
 לדרשה, משום ששהה בליל שבת מחוץ לתחום שבת של עיר זו.  
**אֲמַר לִיה רַבִּינָא לְרַב פָּפָא, לֹא תוֹרֵת נֶגְזָן בְּאַדְרֵתָא בְּתַחוּמָא בִּי חֶרְמָךְ**  
 – חבל שלא היית ענמו אמש בתוך תחומה של העיר 'בי חרמך',  
 ולא יכולת לשמוע את דרשת רבא. **דְּרַמִּי רַבָּא מִלִּי מַעְלִיתָא**  
**אַהֲרָרִי, וְשִׁנִּי לְהוּ** – שהקשה רבא על שתי שמועות נאות הסותרות  
 זו את זו, ואחר כך יישב את הסתירה שביניהן.  
 מפרשת הגמרא את דברי רבא: **מֵהָא מִלִּי מַעְלִיתָא** – מזה הן אותן  
 שמועות נאות הסותרות זו את זו, **דִּתְנִין בְּמִשְׁנֵיתֵינוּ, כֹּל הוֹכְחִים**  
**שְׁנוּבְחוּ שֵׁלָא לְשָׁמֶן בּו'**, כשרים שלא עלו לבעלים לשם  
 חובה, ומשמע מלשון המשנה, **דְּמַעְלָא** שלא עלו לשם חובה הוא  
 דווקא משום **דִּנְשַׁחְטוּ שֵׁלָא לְשָׁמֶן** אלא לשם זבח אחר, **הָא** אם לא  
 חשב כלום בשעת השחיטה אלא שחטן ב**סְתָמָא**, **עָלִי נָמִי לְבַעְלִים**  
**לְשָׁם חוֹבָה. אֵלָמָא**, שעבודה בקרבנות ב**סְתָמָא** בלא שום מחשבה  
 נָמִי **כְּאִילוּ נַעֲשֶׂה לְשָׁמֶן דְּמִי**.  
 מסיקה הגמרא את קושיית רבא: **וְיִמְיָנִיהּ, הָלֹא שֵׁנִינוּ בְּגִיטִין (כד.)**,  
**כֹּל הֵנָּה שְׁנוּבְחָתָא שֵׁלָא לְשָׁם הָאֲשֶׁה הַמִּתְגַּרְשֵׁת בּו פְּסוּל**, שכן נאמר  
 בפרשת גירושין (דברים כד א) **וְכָתַב לָהּ סֵפֶר בְּרִיתָהּ**, ודרשו חכמים  
 שמשמעות 'לה' היא 'לשמה', **וְהִלְכָה בִּידֵינָהּ**, שלא רק אם  
 שנכתב הגט לשם אשה אחרת הוא פסול, אלא אם נכתב ב**סְתָמָא**  
 בלא מחשבה לשם אשה מסוימת נָמִי **פְּסוּל** הוא. וקשה, מה בין  
 קדשים שנשחטו בסתם שהם כשרים לבין גט שנכתב בסתם שהוא  
 פסול.  
**וְשִׁנִּי** – ותיריך רבא **וְזָבָחִים בְּסֵתֵם לְשָׁמֶן** הם **עוֹמְדִין**, שכן דינם  
 להקרב לשם אותו זבח שהוקדשו לשמו, ועל כן אף כשלא חשב  
 עליהם כלום בשעת השחיטה, הרי זה כאילו נשחטו לשם מה  
 שהם. אבל **אֲשֶׁה בְּסְתָמָא לֹא לְגִירוּשִׁין עוֹמְדִת**, ועל כן צריך  
 לחשוב בשעת כתיבת הגט לכותבו לשם אשה זו.  
 דנה הגמרא במקור דברי רבא שקדשים שנשחטו בסתמא שהם  
 עולים לשם חובה. שואלת הגמרא: **וְזָבָחִים שֶׁנִּשְׁחָטוּ בְּסְתָמָא** שהם  
**כָּשִׁירִין ועולים לשם חובה, מִנְּהִין**.  
 מנסה הגמרא להוכיח את הדין האמור: **אֵילִימָא מֵהָא דִּתְנִין** – אם  
 תאמר שמקור דין זה הוא ממה ששנינו במשנתנו, **כֹּל הוֹכְחִים**  
**שְׁנוּבְחוּ שֵׁלָא לְשָׁמֶן בּו'**, כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם  
 חובה, **וְלֹא קִתְּנִי שֵׁלָא נִזְכָּחוּ לְשָׁמֶן**. ואם אף בסתמא אינם עולים  
 לשם חובה, היה לה למשנה לשנות 'שלא נזבחו לשמן', שמשמע  
 מכך שאף בסתמא אינם עולים לשם חובה. ומאחר שלא שנתה  
 המשנה כך, אלא שנתה 'נזבחו שלא לשמן', משמע שדווקא אם  
 עקר בפירוש את שמם ושחטם לשם זבח אחר אינם עולים לשם  
 חובה, אבל בסתמא הם עולים לשם חובה.  
 דוחה הגמרא הוכחה זו: הלא **לִנְפִי גַם נָמִי קִתְּנִי כֹל הֵנָּה שְׁנוּבְחָתָא**  
**שֵׁלָא לְשָׁם אֲשֶׁה פְּסוּל, וְלֹא קִתְּנִי שֵׁלָא נִכְתַּב לְשָׁם אֲשֶׁה פְּסוּל**.  
 והרי הלכה בידינו בגט שבסתמא הוא פסול, ואם כדברייך שלשון  
 'שנכתב שלא לשם אשה' משמע דווקא לשם אשה אחרת לא היה

אשה שהיא, ואפילו אם נכתב לשם עזבדת בוכבים נמי פסול הוא.  
 הרי לנו כי אף מחשבה לשם נכרית שאינה בת גירושין ואינה  
 ממנה של האשה המתגרשת פוסלת אותו, ולא כדברי רב שאמר  
 'דלא מינה לא מחריב בה'.  
 וישני – ותיירץ רבא, אכן כל דבר שאינו מינו לא מחריב בו, אלא,  
 גט דל עזבדת בוכבים מינה תוה ליה פסולא – אפילו אם תסלק  
 ממנו מחשבה זו לשם עובדת כוכבים ותחשיבנה כמי שאינה, מכל  
 מקום לא נכתב לשם האשה המתגרשת אלא הוא כגט שנכתב  
 בסתמא, והרי הלכה בידינו שסתמא בגט פסול, כמבואר לעיל.  
 אבל קדשים, דל חולין מיניהו תוה ליה פסולא – אם תסלק ממנו  
 את מחשבת החולין נמצא שנשחטו בסתמא, והרי קדשים בסתמא  
 פסולים.  
 קושית רבא על דברי רב מדין טומאת כלי חרס: וקמא מילתא  
 אחריתי – עוד הקשה רבא קושיא אחרת, מי אמר רב יהודה אמר  
 רב, חטאת ששחטה לשם עולה פסולה, שחטה לשם חולין פשוטה,  
 אלמא דרק מחשבה לשם זבח אחר שהוא ממינה של החטאת  
 מחריב בה ופוסלה, אבל מחשבה לשם חולין דלא ממינה של  
 החטאת הוא, לא מחריב בה לפוסלה. וקשה, התניא בברייתא,  
 נאמר בטומאת כלי חרס (ויקרא יא לג) 'תובו', ומכאן שדוקא מה  
 שבתוכו נטמא ולא מה שבתוך תוכו. שאם נמצא שרץ בתנור,  
 ובתוך התנור כלי אחר שפתחו נמצא מחוץ לאויר התנור, אין  
 האוכלים שבתוך הכלי הפנימי מקבלים טומאה מאויר התנור,  
 שכן אינם נמצאים בתוכו של תנור ממש אלא רק בתוך תוכו. ואם  
 הכלי הפנימי הוא של חרס בודאי שאין האוכלים שבתוכו  
 נטמאים, שכן כלי חרס אינו מקבל טומאה מגבו. ואולם לא זו  
 בלבד, אלא אפילו כלי ששחט שמקבל טומאה מגבו, גם הוא מצייל  
 על האוכלים שבתוכו מטומאת התנור, מפני שאף הוא עצמו אינו  
 נטמא מחמת התנור. שכן הלכה בידינו, שרק אוכלים ומשקים  
 מקבלים טומאה מאויר כלי חרס ולא כלים. ומאחר שהכלי עצמו  
 טהור, אף האוכלים שבתוכו טהורים.  
 ומכאן קשה על מה שאמר רב 'דלא מינה לא מחריב בה'. שכן  
 לדבריו, מדוע אין נטמאים האוכלים שבתוך כלי השטף הפנימי.  
 הלא כשם שמחשבת חולין אינה נחשבת כלום לגבי קדשים משום  
 שאינם ממנים, כמו כן אין לו לכלי השטף שאינו ממינו של התנור  
 לחצוץ בין התנור לאוכלים, ולבטל מאויר את שם תוכו של תנור.  
 וישני – ותיירץ רבא, לעולם כל שאינו מינו אינו מחריב בו, אלא  
 גשג כל שטף נחשב כמין תנור החרס, שכן שניהם כלי הם.  
 וחולין לגבי קדשים אינם כמו כלי שטף לגבי כלי חרס, אלא קשו  
 חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור. שאם היה אויר התנור חלוק  
 לשנים על ידי מחיצה, ובצידה האחד שרץ ובצידה השני אוכלים,  
 אין המחיצה מחלקת את אויר התנור לשני תוכות ואינה חוצצת  
 בין טומאת השרץ לאוכלים, משום שהמחיצה שאינה כלי אינה  
 ממין התנור שהוא כלי, וכל שאינו מינו לא מחריב בו, ולפיכך  
 האוכלים טמאים. נמצא שדין קדשים שוה לדין טומאה, מה  
 מחיצה אצל תנור לא מהחיצה (מועילהו) לה כלל להפסיק באויר  
 התנור משום שאינה ממינו, אף חולין אצל קדשים לא מהחיצה ליה  
 כלל לעקור את שמם ולפוסלם משום שאינם ממנים.  
 ודין מחיצה בתנור שני במחלוקת תנאים. דתנן בכלים (פ"ח מ"א),  
 תנור של חרס ששחטו בנפחים או ביריעות והבדילו לשנים עד  
 למעלה מפיו, ונמצא שרץ בקמקום אחת, הכל טמא, ואף האוכלים  
 שבצידה השני של המחיצה.  
 וכן בזורת שהיא פחותה ופחותה פחותה – שניקבה, וסתמו את הנקב  
 בקש, והיא מושלשלת לאויר התנור ותוליה בתוכו, אם נמצא שרץ  
 בתוכה, התנור טמא. ואם נמצא שרץ בתנור, האוכלין שבתוכה  
 טמאין. שכן מאחר שניקבה הכוורת בטל ממנה תורת כלי ואינה  
 אלא כמחיצה בעלמא, ומחיצה אינה מועילה להפסיק את אויר

שכן שנינו שם, ותר על כן, כתב אדם גט על מנת לגרש בו את אשתו,  
 ואחר כך נמלך ולא רצה לגרשה, ומצא בן עירו ואמר לו, 'שמי  
 בשמך, וישם אשתי בשם אשתך', תן לי את הגט ואגרש בו את אשתי,  
 גט זה פסול לגרש בו את האשה האחרת, משום שלא נכתב לשמה.  
 וסוברת הגמרא עתה, שמכך שלבסוף נמלך הראשון נראה,  
 שמלכתחילה כתב את הגט על מנת שאם יחזור בו יגרש בו כל מי  
 שירצה, והרי הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום הוא פסול.  
 דוחה הגמרא: דילמא שאני התם, משום שלא נכתב הגט בסתמא  
 אלא הוא ממש שלא לשמה, דהרי אינתיק ליה גט זה משאר כל  
 האנשים והנשים שבעולם, ונכתב לשם גירושין דהאיש ההוא  
 והאשה ההיא.  
 שוב מוכיחה הגמרא: אלמא מהא – מהמשך דברי המשנה הבאים  
 יש להוכיח שסתמא בגט פסול. ותר על כן, אדם שיש לו שתי נשים  
 ששמותיהן שוות, אם כתב גט על מנת לגרש בו את הגדולה, לא  
 יגרש בו את הקטנה, משום שלא נכתב גט זה לשמה. וסברה  
 הגמרא עתה, שדין גט זה הוא כגט שנכתב בסתמא, ומכל מקום  
 הוא פסול.  
 דוחה הגמרא: דילמא שאני התם משום דאינתיק ליה גט זה משאר  
 הנשים שבעולם וכתב רק לשם גירושין דהיא גדולה, והרי שלא  
 לשמה ממש, ועדיין יתכן שסתמא בגט כשר.  
 שוב מוכיחה הגמרא: אלמא מהא – מהמשך דברי המשנה הבאים  
 יש להוכיח שסתמא בגט פסול. ותר על כן, אם אמר הבעל ללבלב  
 כתוב לי גט, ולאיוה מנשתי שפירא לבסוף לגרשה אגרש בו, פסול  
 גט זה מלגרש בו שום אחת מהן. והרי גט זה הוא כגט שנכתב  
 בסתם, ומכל מקום הוא פסול.  
 דוחה הגמרא: דילמא שאני התם משום דאין פיריה – שאם נעשה  
 מעשה על דבר אחד מתוך כמה דברים, על מנת שיתברר לאחר  
 מכן על איזה מהם הוא חל, אי אפשר לברר את הדבר לאחר  
 מעשה, אלא לעולם הוא נשאר בספק על איזה מהדברים הוא חל.  
 על כן אי אפשר לגרש בגט שנכתב לשם האשה שלבסוף ירצה,  
 ואפילו אם סתמא בגט כשר. שכן מאחר שבשעת כתיבתו לא היה  
 מבורר לשם מי נכתב, הרי זה גרוע מסתמא, שכן שמא בשעה  
 שנכתב לא נכתב לשם אשה זו, אלא לשם אחרת.  
 מסיקה הגמרא: אלמא המקור לכך שסתמא בגט פסול הוא מהא  
 ששנינו במשנה בגיטין (כז), סופר הכותב חזקני גיטין כדי שיהיו  
 מזומנים בידו לזמן שיבוא לפניו אדם הצריך לגט לגרש בו את  
 אשתו, צריך שיהיה את מקום שם האיש וקמקום שם האשה וקמקום  
 הקדים וקמקום היום, ולא יכתבם עד שיצוהו הבעל לכתוב גט  
 לאשתו, שכן כל פרטים אלו הם תורף ו-עיקר הגט, ועליהם  
 להכתב לשם האיש והאשה המתגרשים בו. ואמר רב יהודה אמר  
 שמואל, אף צריך שיהיה הסופר את מקום כתיבת התיבות 'הרי את  
 מותרת לכל אדם', משום שגם הן מתורף הגט וצריכות להכתב  
 לשם האיש והאשה. ומוזה מוכח שהגט צריך להכתב לשם אשה  
 מסוימת, ואם נכתב בסתמא פסול.  
 קושית רבא מסתירה נוספת שבין קדשים לגט: תו רמי מילתא  
 אחריתי, מי אמר רב יהודה אמר רב, חטאת ששחטה לשם עולה  
 פסולה, שכן מבואר במשנתנו חטאת שלא לשמה פסולה. אבל  
 אם שחטה לשם חולין, הרי היא פשוטה.  
 וסבר רבא שחידש רב דין זה מסברת עצמו. וביאר בסברתו אלמא  
 ו-ומוכח מדבריו, דרק מחשבה לשם זבח אחר שהוא ממינה של  
 החטאת מחריב בה ופוסלה, וכגון חטאת ששחטה לשם עולה  
 ששתייה הן ממין קדשים. אבל מחשבה לשם חולין דלאו ממינה  
 של החטאת הם, לא מחריב בה, ואין שמם נתפס על הזבח לעקור  
 ממנו את שמו ולפוסלו.  
 ורמינהי הלא שנינו במשנה בגיטין (כז), 'כל הנשם שנקבת שלא לשם  
 אשה פסול', ומשמע שכל שלא נכתב לשם אשה זו אלא לשם איו

ונבטל. שלא יגרשנה: דילמא שאני התם. דלאו סתמא הוא אלא שלא לשמה ממש: דאיתניק. משאר כל האנשים והנשים (לשם) גירושין של זה ושל זה: אלא מהא. דעדיפא מקמייתא דהכא חד גברא הוא: דאין בריה. וגריעה מסתמא דשמא בשעה שנכתב לא היה בדעתו של בעל לזו ואינתק לשם האחרת: הכותב מופסי גיפין. שיהו מזומנין לו טופס לשון טפוס מוליל בלע"ז: פקום הרי את בו. דהוה עיקר גופא אלמא סתמא פסול ואף על גב דאיכתב בה דבר ברינות לכשידומן לו: תו רבי מילתא אחרית. אדרבינא ורב פפא קאי דקאמר דרמי רבא אהרדי ושנינה: דרב יהודה אמר רב. לקמן בפרק בית שמאי (דף מו:). לשם חולין כשירה. קסיד סברא דידיה היא כדמפרש רמיהה מחריב בה דבר שחאצו מועיל בו לעקור את שמו: דלאו מינה. כגון חולין שאינו מין קדשים לא מחריב בה ואין שמו נתפס על חובב לעקור שמו ממנה: פסול. לגרש בו אשה אחרת: ואפי' לשם גויה. דהא שלא לשם האשה קתני דמשמע דלא לשם אשה זו אלא לשום אשה אחרת כל שחאצו מועיל בו גירושין היא מתבטל לפסול אלמא דלאו מינה ומחריב בה: דל גויה מינה. ואימא נמי דלאו מינה לא מחריב בה אפילו הכי פסול דהוה ליה סתמא דמיהו לאו לשם אשה זו ונכתב: דל חולין מינייהו. כדסבירא לן דלא חיל ולא מחריב ביה דלא מינה הוה דהוה לזו שחוטין סתם ואמרן לעיל סתמא כשירה: תובו. כל כלי חרס וגו' (ויקרא יא) ולא תוך תוכו כלי המונח בתנור ופיו למעלה מן פיו התנור ואוכלין ומשקין בתוכו ושרץ בתנור אוכלין שבעלים טהורין וחבי אמרינן בת"כ אבל היה פיו בתוך התנור תוכו קרנין ביה: ואפי' כלי שטף מציל. כלומר לא מביעיא כלי חרס המונח בתנור דמציל על האוכלין שבתוכו דהא תוך תוכו הוא וכלי גופיה ליכא למימר דמיטמא באורי וטמא אוכלין שבו דאין כלי חרס מיטמא מגוב אלא אפי' כלי שטף שמיטמא מגוב דהא כלי חרס דפסחין (דף כז) אוכלין מיטמאים מאורי כלי חרס ואין כלי מיטמא מאורי כלי חרס ומדקתני כלי שטף מציל אלמא דלאו מינה חיץ ביה (ומבטל את שם תוכו) הבא נמי ליחול שם חולין וליפסל: ושני הבא עשו חולין אצל קדשים בו. כלומר לעולם דלאו מינה לאו מחריב ביה וכלי שטף אצל כלי חרס מינה הוא דהא מנא והא מנא אבל חולין אצל קדשים הוי דלאו מינה כמחיצה אצל תנור דאמרין ביה לקמן דלא מונחא ביה להיות מחיצה בין שרץ לאוכלין כדאמרן דלאו מינה לא מחריב בה שחאצו בנפשיה. שעשעו מחיצה באמצעו וחלקו עד למעלה מפיו הכל טמא אפילו אוכלין שעברע השני של מחיצה: כוונת

שהיא פחותה. גרסינן בטהרות ולהכי נקט פחותה דלאו כלי הוא דאי הואי שלימה הוה מביע על אוכלין שבתוכה כדאמרן אפי' כלי שטף מציל אבל השתא דלאו כלי הוא הואי כמחיצה בעלמא: ופקינה בקש. רבוחא נקט דע"ג דפקוקה פחותהה ונקט לא הוי כלי ואפי' פיה למעלה מפי תנור לא מצלע על אוכלין שבתוכה: ומפושלת. תלדיה: אוכלין שבתוכה: מנאמי. ודיינו דאמרן דלא מינה כגון מחיצה לא מחריב בה לבטל שם תוכו ממנה.

אם

יתר על פן, כתב לגרש את אשתו, ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו, 'שמי בשמך, ושם אשתי בשם אשתך, פסול לגרש בו דילמא שאני התם, דאיתניק ליה לשם גירושין דהוה אלא מהא יתר על פן, יש לו שתי נשים ששמותיהן שוות, כתב לגרש את הגדולה, לא יגרש בו את הקטנה, דילמא שאני התם דאיתניק ליה לשם גירושין דהוה אלא מהא יתר על פן, אמר ללכלך כתוב ולאיקה שארצה אגרש פסול לגרש בו דילמא שאני התם דאין בריה אלא מהא הכותב מופסי גיפין צריך שגינה מקום האיש ומקום האשה ומקום העדים ומקום הזמן, ואמר רב יהודה אמר שמואל, אף צריך שגינה מקום הרי את מותרת לכל אדם, תו רמי מילתא אחרית, מי אמר רב יהודה אמר רב, חטאת ששחטה לשם עולה פסולה, שחטה לשם חולין, כשירה. אלמא דמינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה, ורמינא 'כל הגט שנכתב שלא לשם אשה פסול'. ואפילו לשם עוברת פוכבים נמי פסול ושני גט דל עוברת פוכבים מינה הוה ליה סתמא וסתמא פסול, קדשים, דל חולין מינייהו הוה ליה סתמא וסתמא כשירים. ורמא מילתא אחרית מי אמר רב יהודה אמר רב, חטאת ששחטה לשם עולה פסולה, שחטה לשם חולין כשירה, אלמא דמינה מחריב בה דלא מינה לא מחריב בה והתניא 'תוכו', ולא תוך תוכו. ואפילו כלי שטף מציל ושני עשו חולין אצל קדשים כמחיצה אצל תנור. מה מחיצה אצל תנור לא מהניא לה כלל אף חולין אצל קדשים לא מהניא ליה כלל דתנן תנור שחצצו בנסרים או ביריעות ונמצא שרץ במקום אחד, הכל טמא, פוורת שהיא פחותה ופקוקה בקש ומשולשלת לאורי התנור שרץ בתוכה, התנור טמא. שרץ בתנור, אוכלין שבתוכה טמאין. ורבי אליעזר מטהר אמר רבי אליעזר קל וחומר אם הציל במות החומר לא תציל בכלי חרס הקל, אמרו לו לא אם

אם

מחריב בה התניא תוכו ולא תוך תוכו ואפי' כלי שטף מציל ומשני ארבעה תוכו כתיבי חד תוכו ולא תוך תוכו פי' אפי' כלי כתב אלא תוך הוה מעיטמא כלי חרס פנימי שאין אוכלין שבתוכו מקבלין טומאה ע"י שרץ שבחיצו שדרי אין השרץ תוכו ודוקא כלי חרס פנימי דהוה דומיא דידיה מעיטמא דמינה מחריב בה חוצץ להכי כתב ירו' של תוכו למימר דאפי' לא מינה כגון כלי שטף מחריב בה ומציל ותימה אמאי לא שני בשמעתני נמי הכי שאני התם דאמר קרא תוכו ולא תוך תוכו ולא איצטרך אלא לכלי שטף וי"ל דעדיפא משני הבא דקאי על חטאת לשם חולין כשירה ועל זה תירץ עשו חולין אצל קדשים דאין מינם כלל ולכך לא מחריב בה תוכו ולא תוך תוכו ולא תוך חרס טהור בלא פסוק דחד תוך אמר רחמנא:

אבל תוך שהכל חרס טהור בלא פסוק דחד תוך אמר רחמנא:

שכן

**שכן** חולקין אוהלים. פי בקונטרס שכן דרך בני אדם לחלוק אוהלים במחיצה הילכך אהל אחרינא הוא אבל תנור אין דרך לחלוק משמע לפירשו דפליגי אף בתנור שחצו בנסרים או בריעות ובתורת כהנים משמע דבכורות פחותה ופקוקה ומשולשלת לאויר תנור דוקא פליגי ולא כשחצו בנסרים וטעמא משום דכורות שיש לה ר' מחיצות חיצא דמי

לכלי ולכן מטוהר אבל מחיצה אחת בתנור מודה ר' אליעזר דלא חיצא וטעמא דהכי איתא בפרשת ויהי ביזם השמיני גבי תוכו ולא תוך תוכו כיצד חביית שנתנה בתנור ופיה למעלה מן התנור כו' מיכן אמרו כוורת שהיא פחותה כו' ור' אליעזר אומר מצלת אמר ר' אליעזר אם הצילה במת חמור לא תציל בבלי חרס הקל אמרו לו אם הצילה במת חמור מקום שהמחיצה מצלת תציל בבלי חרס הקל שאין מחיצה מצלת משמע דשכן חולקים אוהלים דאמרו לו דשמעתין היינו נמי פירשו דאמרו לו ותרדת כהנים לכך נראה לרבינו הקדוש לפרש דהי אה הציל כוורת פחותה ופקוקה באהל המת שכן חולקין אוהלים פירשו שכן מחיצה אחת המפסקת מצלת חמור בבלי חרס שתחוץ כוורת שאין חולקין אוהלים פי' שמחיצה אחת המפסקת בתנור אינה חוצצת אלמא בתנור שחצו לא פליגי והא דמסיים בתורת כהנים בחר הכי וקתני בלשון שמעתין שזכרנו ר' יוחנן בן נורי ואם הציל אוהלים מיד אוהלים במת חמור שכן חולקים אוהלים יצילו אוהלים מיד אוהלים בשרץ שכן אין חולקים כלי חרס אמר רבי יוסי אמרתי לר' יוחנן בן נורי תמיה אני אם קיבל ממך רבי אליעזר תשובה מפני שהוא הגדון פירש ר' שם שם פליג ר' אליעזר ועל זה צ"ע ונראה לי ברוך גם מהבא משמע בפירוש החולקים אוהלים דקאמר ר' יוחנן בן נורי היינו מחיצה של תנור ועל זה אמר לו רבי יוסי הלא גם שם פליג רבי אליעזר והשתא פירבא דאמרו לו ופירבא דר' יוחנן בן נורי הכל אחד אלא דמר אמר בהאי לישנא ומר אמר בהאי לישנא ואין להפך הגירסא כמו שיש [ומקצת ספר] בתורת כהנים ולגרסו באמרו לו שכן חולקים אוהלים ולפרש כפי' ר"ש ועל ר' יוחנן בן נורי גרסו שכן מחיצה מצלת ועל זה יתיישב ר' יוסי שאומר הלא הוא הגדון אין לומר בן שהרי בתוספתא דמסכת כלים מוכחא כי ליבא מילתא דאמרו לו כלל כי אם דברי ר' יוחנן בן נורי שכן חולקין אוהלים ועלה א"ר יוסי הלא הוא הגדון והתם אין לשנות הגירסא כיון דאמרו לו לא איירי התם ש"מ דחולקין אוהלים הוי פירושן גבי כלי חרס מחיצה המפסקת בתנור כמו פירבא מחיצה [ומצלת] דאמרו לו שנתנה כוורת חרבי אליעזר

חורה [במחיצה] גבי תנור ועל זה אמר ר' יוסי הוא הגדון גם שם פליג ר"א. בדרך: **הבא** נמי נימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים כו'. יש תימה דער השתא אסיקנא איפכא מתוך הסבירא דאדורבא בשביל שהם קדשים ומינה לכך מחריב בה אבל חולין דלאו בן מינה לא מחריב ונראה לפרש דעביד קל וחומר משום דמה קדשים שאין מחללין כגון בשוחט חטאת סתם ובסבירא שודא עולה דכשריה ואפי' מחללין קדשים בשוחט לשם עולה חולין שמחללין כגון בבסבור שהן חולין דאמר בסוף בית שמאי [לפני דף מו:] משום חולין פסולה לא כל שכן שמחללין קדשים בשוחט לשם חולין: **לא** יחללו את קדשי בני ישראל. אע"ג דהאי קרא כתיב טבל ובתורתא בדמוכח לקמן (דף יא:) בגמרא דשמעון אחי עזריה דילמא קדשי מיותר קדריש דהוה מצי למיכתב ולא יחללו את אשר ירימו:

מה

בבבירה: חד לגופיה. שטמא [ואוכלין] מאורין. וחד לג"ש. שטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו. כדילוף ליה בהכל שוחטין [וחולין דף בד:] נאמר תוכו ליטמא ואנמר תוכו לטמא: **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר א"כ נגע וחד תוכו ולא תוך תוכו. בדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופי' למעלה מפי התנור שיעיל על האוכלין שבתוכו למעלה מפי חרס שבתוך התנור ופי' כלי שטף שאף הוא יציל דלא יטמא ולאו מינה לאו מחריב ביה הילכך גזירת הכתוב היא:

**אם הציל במת חמור, שכן חלוקה אוהלין תציל בכלי חרש הקל שאין חלוקין באוהלין התינה לרבנן לרבי אליעזר מאי איפא למימר, רבי אליעזר קל וחומר קאמר, אי הכי, התם נמי לימא קל וחומר קדשים מחללין קדשים חולין לא פל שכן אלא מעמא דרב פרבי אלקעזר. דאמר רבי אלקעזר, מאי מעמא דרב, ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ירימו לה', קדשים מחללין קדשים, ואין חולין מחללין קדשים. אלמא אתא קרא אפקיה מקל וחומר. הכא נמי לית 'תוכו' לפקיה מקל וחומר. האי 'תוכו' מיבעי ליה לאוכלין שצביילן בטיט והכניסן לאויר תנור סלקא דעתך אמינא הואיל ובנגיעה לא מפימא באוירו נמי לא מפימו קא משמע לו ורבנן הנה לא צריכי קרא רב יוסף בר אמי רמי שינוי קודש אשינוי בעלים, ומשני מי אמר רב חטאת ששחטה לשם חטאת פשיה, לשם עולה פסולה. אלמא דלאו מינה, מחריב בה מינה, לא מחריב בה. והאמר רב חטאת ששחטה על מי שמוחייב חטאת, פסולה על מי שמוחייב עולה, פשיה, אלמא דבר מינה מחריב בה דלאו מינה לא מחריב בה. ומשני, התם 'ושחט אותה לחטאת' אמר רחמנא והרי חטאת לשם חטאת נשחטה. הכא 'וכפר עליו' פתיב 'עליו' ולא על חבירו. חבירו דמיא דידיה שמוחייב כפירה כמותה, רב חביבא רמי שינוי בעלים אתוך תוכו ומשני, ומי אמר רב 'חטאת ששחטה על מי שמוחייב [חטאת פסולה, על מי שמוחייב] עולה פשיה'. אלמא דמינה מחריב בה, לאו מינה לא מחריב בה. והתניא 'תוכו' ולא תוך תוכו, אפילו כלי שטף מצייל ומשני, ארבעה 'תוכו' פתיב (תוכו) 'תוך', 'תוכו', 'תוך', 'תוכו'. חד לגופיה וחד לגיוריה שות. חד 'תוכו' של זה ולא תוכו של אחר, איך 'תוכו' ולא תוך תוכו, ואפילו כלי שטף מצייל מלך**

מטמא לאו איירא היא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי בעלים. חטאת ראובן ששחט לשם שמעון להתחבר בה שמעון דקיל' ולקמן דפסולה דכתיב כפר עליו ולא על חבירו: חטאת ששחטה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם והא מילתא לקמן בפירקין (דף יז:) והאמר ר' בשניי בעלים חטאת ראובן ששחטה להתחבר בה שמעון אם שמעון מחייב חטאת (הוה) חטאת אבל אם מחייב עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מינה לאו מחריב ביה: חתם. שינוי קודש נפקא לן [לפסולא מושחט] אותה לחטאת שתהא שחטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם חטאת נשחטה: **הבא.** בשניי בעלים פסולה נפקא לן מעילי ולא על חבירו והילכך חבירו דומיא דידיה דבר מינה הוא דמחריב ביה לבטולי שמיא: **ארבעה תוכו כתיב.** כיצד תוכו תרי זימני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא וכן

בבבירה: חד לגופיה. שטמא [ואוכלין] מאורין. וחד לג"ש. שטמא שרץ את הכלי ואע"פ שלא נגע בו. כדילוף ליה בהכל שוחטין [וחולין דף בד:] נאמר תוכו ליטמא ואנמר תוכו לטמא: **ולא תוכו של אחר.** למעוטי כלי שטף מטומאת אויר א"כ נגע וחד תוכו ולא תוך תוכו. בדפרישית לעיל וע"כ עיקר קרא לכלי שטף אתא דאי למעוטי כלי חרס שבתוך התנור ופי' למעלה מפי התנור שיעיל על האוכלין שבתוכו למעלה מפי חרס שבתוך התנור ופי' כלי שטף שאף הוא יציל דלא יטמא ולאו מינה לאו מחריב ביה הילכך גזירת הכתוב היא:

**אם הציל.** המחיצה במת החמור באהל המת שהמחיצה מפסקת וכלים שמעבר השני טהורין דכתיב (במדבר יט) כל אשר באהל יטמא והני לאו בההוא אהל ניהו: **שכן חולקין.** דרך בני אדם לחלוק אוהלין במחיצה הלכך אהל אחרינא הוא: **תציל בבלי חרס.** ובתמיה שאין חולקין כלי חרסו במחיצות הלכך תוכו קרינא ביה: התינה לרבנן. דאמרי מחיצה לא מצלא איתא דלרב דאמר דלאו מינה לא מחריב ביה: **אלא ר' אליעזר מאי איבא לביטוי.** לימא דרב תנאי היא: ר' אליעזר קל וחומר קאמר. לעולם בעלמא ר' אליעזר כרב סבירא ליה כגון חולין וקדשים אבל לענין מחיצה מקל וחומר יליף כיון דבמת החמור מצלא קל וחומר לכלי חרס הקל שחשךין קל ממות: הכי גרסין אלמא טעמא דרב כו' אלעזר ולא יחללו את קדשי בני ישראל וגזירת הכתוב היא: ופרכין אלמא לר' אלעזר דבעית לאוקמה דלרב אליביה אתא קרא דלא יחללו ואפקיה מקי' דהוה לו למידרש קדשים מחללין קדשים כו': ה"ג לית' חוב. קרא יתירא דדרשין לקמן תוכו ולא תוך תוכו (וקאמרת מקרא למידרש למידרש תוכו ולא תוך תוכו) וקאמרת מסבירא דלא ממעט אלמא תוך כלי אחר אבל מחיצה דלאו בת מינה לית ליה לאיחרוביה אי לאו משום קל וחומר ואמאי אמרת תוך חומר לית' תוכו ולפקיה דמדמעט תוך תוכו מכלל דתוכו לעולם טמא דאי מחיצה (בעלמא) מצלא למא לי קרא למעוטי תוך תוכו השתא תוכו מציל תוך תוכו מבעיא והאי שבעבר המחיצה תוכו הוא לרב דהאמרת דלאו מינה לא מחריב ביה: אמר לך ר' אלעזר האי תוכו דאני למעוטי תוך תוכו ובעית למידק מינה מחיצה לא מצלא: מיבעי ליה לאוכלין שצביילן. וחסין בטיט סביב שאין חשךין יכול ליגע בהן וחכיסין לאודי התנור והני הוא דאיתרבו לטומאה מדרשא דלא תוך תוכו הוא דבאקמרת תוך תוכו הוא דמציל אבל הקפת טיט לא מיתרבו ביה לבטולי שם תוכו דלאו מינה כו': לא מחריב ביה דס"ד אמנא תואיל וא"א להם ליטמא מנגע שרץ לא נטמאו נמי מתורת אויר כלי חרס קמ"ל מיעוטא דלא תוך תוכו הוא (דאמר) דלא מטמא אבל הני מיטמו ומיהו מחייב חטאת (הוה) דלא מינה הוא אתא ק"ו ורבייה לאיחרובי ביה: ורבנן הני. אוכלין לא צריכי קרא ק"ו וי"ו יתירא דדרש לקמן למעוטי תוך תוכו ואיתרבו תוך ודלאו מינה ניהו לא איצטרך קרא לרבייהו והני מתוך נפקי דהא בתוך ניהו ואנמר תיתי לך לטהרינהו והא דקאמר תואיל ובנגיעה לא מטמא לאו איירא היא לטהרינהו מדין אויר: שינוי קודש. חטאת לשם עולה: שינוי בעלים. חטאת ראובן ששחט לשם שמעון להתחבר בה שמעון דקיל' ולקמן דפסולה דכתיב כפר עליו ולא על חבירו: חטאת ששחטה לשם חטאת. חטאת חלב ששחטה לשם חטאת דם והא מילתא לקמן בפירקין (דף יז:) והאמר ר' בשניי בעלים חטאת ראובן ששחטה להתחבר בה שמעון אם שמעון מחייב חטאת (הוה) חטאת אבל אם מחייב עולה ולא חטאת כשרה אלמא לאו מינה לאו מחריב ביה: חתם. שינוי קודש נפקא לן [לפסולא מושחט] אותה לחטאת שתהא שחטה לשם חטאת וכאן הרי חטאת לשם חטאת נשחטה: **הבא.** בשניי בעלים פסולה נפקא לן מעילי ולא על חבירו והילכך חבירו דומיא דידיה דבר מינה הוא דמחריב ביה לבטולי שמיא: **ארבעה תוכו כתיב.** כיצד תוכו תרי זימני ודרוש תוך ודרוש תוכו דהוה מצי למיכתב אל תוך וכתיב תוכו למיעוטא וכן

מטומאה, אבל אוכלים אלו שאפילו בעודם מכוסים בטיט עדיין  
 הם נמצאים בתוך התנור ולא בתוך תוכו, הרי הם טמאים.  
 מפרשת הגמרא את שיטת חכמים: וְרַבֵּנּוּן הַסּוֹבְרִים שְׂמִיחָה אֵינָה  
 מצילה בכלי חרס, ולשיטתם נצרכת דרשת 'תוכו ולא תוך תוכו'  
 ללמד שכלי שטף שבתוך התנור מציל ומחיצה אינה מצלת,  
 סוברים שכן ה'תנור' אוכלים שגבילם בטיט לא צריך לרא ללמדנו שהם  
 טמאים, שכן הדבר פשוט מסביר, ונמצא 'תוכו' מיותר כדי ללמד  
 על כלי שטף שהוא מציל.  
 סתירת דברי רב בדין שינוי קודש ושינוי בעלים בחטאת. רב יוסף  
 בר אמי רמי מדין קודש שינוי בעלים, ומשני מי אמר רב  
 חטאת ששחטה לשם חטאת אחרת, וכגון שהקדישה על מנת לכפר  
 בה על חטא אכילת חלב בשוגג, ושחטה לשם כפרת חטא אכילת  
 דם, הרי היא כשיטה, אבל אם שחטה לשם עולה פסולה. אלמא  
 שרק מחשבה לשם קרבן אחר דלא מינה, כגון עולה, מותרים בה  
 בחטאת לבטל ממנה את שמה ולפסולה. אבל מחשבה לשם קרבן  
 דהוא מינה, כגון לשם חטאת אחרת, לא מותרים בה. וקשה, האמר  
 רב לגבי שינוי בעלים, חטאת ששחטה שלא לשם שיתכפרו  
 בעליה, אלא שתכפר על מי שהוא אחר ששחטתה חטאת, הרי היא  
 פסולה משום שינוי בעלים. אבל אם שחטה על מנת שתכפר על מי  
 ששחטתה עולה, הרי היא כשיטה, ואינה נפסלת משום שינוי בעלים.  
 אלמא דווקא מחשבה לשם אדם אחר דהוא בר מינה של הבעלים  
 ומחויב חטאת כמותו מותרים בה בחטאת, אבל לשם אדם דלא בר  
 מינה ואינו מחויב חטאת כמותו לא מותרים בה. נמצא שסברת רב  
 לגבי חטאת שנשחטה בשינוי קודש הפוכה מסברתו לגבי שינוי  
 בעלים.  
 ומשני, ה'תם' בשינוי קודש, מקור הפסול הוא ממה ש'ושחט אותה  
 לחטאת' אמר ר' חנניא ו-אמרה התורה, ועל כן אף אם שחטה לשם  
 חטא אחר הרי חטאת לשם חטאת נשחטה. אבל ה'תם' בשינוי בעלים,  
 מקור הפסול הוא ממה ש'וכפר עליו הכהן מחטאתו' ב'תם' בפרשת  
 חטאת (ויקרא ד כב), ודרשו 'עליו' ולא על חבירו. ומשמעות דרשה זו  
 היא רק בשוחט לשם חבירו שהוא ויקרא דידה בכך שהוא מחויב  
 ב'תם' של חטאת ב'תם', אבל לשם מי שאינו מחויב כפרה כמותו  
 אינו בכלל חבירו הדומה לו, ואין המחשבה לשמו פוסלת את  
 חטאתו.  
 קושיא על דברי רב האמורים בשינוי בעלים, מדין הברייתא לעיל  
 בטומאת כלי חרס. רב חנינא רמי מדין שינוי בעלים אדין תוך תוכו  
 של כלי חרס, ומשני, ופי' ו-וכי' אמר רב 'חטאת ששחטה על מי  
 ששחטתה' חטאת פסולה, על מי ששחטתה' עולה כשיטה. אלמא דרב  
 מינה מותרים בה, אבל לא מינה לא מותרים בה. והתניא בברייתא,  
 ממה שנאמר בתנור חרס (ויקרא יא לג) 'כל אשר בתוכו יטמא'  
 משמע, 'תוכו' ולא תוך תוכו, ואם יש בתוך התנור כלי אחר, אפילו  
 אם הוא כלי שטף (וכלי מתכת או עץ) הרי הוא מציל על האוכלים  
 שבתוכו מטומאת התנור, משום שאינם בתוך התנור אלא בתוך  
 תוכו. הרי לנו כי אף שכלי שטף אינו כלי חרס כמין התנור, מכל  
 מקום הוא חוצץ בין התנור לאוכלים ומבטל מאויר את שם תוכו  
 של התנור, ולא כדברי רב שאמר 'לא מינה לא מחריב בה'.  
 ומשני, אכן מצד הסברא אין לו לכלי שטף להציל מפני טומאת  
 התנור לפי שאינו מינו, אלא גזירת הכתוב היא שיציל. שכן  
 ארבעה 'תוכו' בתיבי בטומאת שריצים, (תוכו) 'תוך', 'תוכו', 'תוך',  
 'תוכו'. שנאמר (ויקרא יא לג) 'אשר יפל מהם אל תוכו, כל אשר  
 בתוכו יטמא'. ומכאן יש ללמוד ארבעה דינים, שנים משתי פעמים  
 'תוכו' שנאמרו בכתוב זה, ועוד שנים מיתור הויו' שבכל אחד  
 מהם, שכן לגופו של מקרא היה די לו לכתוב 'תוך' ולא 'תוכו'.  
 לפיכך נדרש תוך ו-כתוב אחד) לגופיה - לגוף הדין של כלי חרס,  
 שהוא מטמא מאויר.

שהרי אם הציל המחיצה באוהל הקת אף על גב שהוא חמור, שכן  
 חלוקה באוהליו - שכן דרך בני אדם לחלוק אוהל במחיצות, ועל  
 כן כל מה שמעבר למחיצה נחשב לאוהל אחר, ואינו נטמא מחמת  
 המת שבצידה האחר, וכי תציל מחיצה בכלי חרס הקל בכך שאין  
 חלוקה באוהליו - שהרי אין דרך לחלוק את הכלים במחיצות, ואין  
 האויר שמעבר השני של המחיצה נחשב בתוך בפני עצמו, אלא  
 הוא תוכו של אותו הכלי שנטמא בשרץ. לפיכך אין המחיצה  
 מצלת על האוכלים מפני טומאת התנור.  
 חזרת הגמרא להקשות על מיתרת רב לעיל, שחטאת שנשחטה  
 לשם חולין כשירה. מקשה הגמרא: ה'תם' - דברי רב אמנם עולים  
 יפה לשיטת רבנן הסוברים שרק כלי מציל מאויר התנור ולא  
 מחיצה, משום שהמחיצה אינה כלי ואינו ממינו של כלי החרס,  
 ועל כן אינה מצילה מפניו. אך לרבי אלעזר הסובר שגם מחיצה  
 מצילה מפני טומאת הכלי, מאי אכילתה? הלא מוכח מדבריו  
 שגם מה שאינו מינו מחריב בו.  
 מתרצת הגמרא: רבי אלעזר קל וחומר קאמר, שאם מצילה מחיצה  
 במת החמור כל שכן שיש לה להציל בכלי חרס, ורק משום קל  
 וחומר זה הוא מטהר, אבל בקדשים אף הוא מודה שכל שאינו  
 מינו לא מחריב בו.  
 מקשה הגמרא: אי ה'תם' ה'תם נמי ל'מא' קל וחומר - אם כן אף  
 בחטאת שנשחטה לשם חולין יש לפסול מקל וחומר. שהרי אם  
 קדשים אחרים מחליין קדשים שנשחטו לשמם, חולין לא כל שכן  
 שיש להם לחלל קדשים שנשחטו לשמם.  
 מסיקה הגמרא: אלמא טעמא דרב אינו מסברת עצמו, אלא מגזירת  
 הכתוב, כדברי רבי אלעזר. האמר רבי אלעזר, מאי טעמא דרב,  
 שנאמר (ויקרא כב ט) 'ולא יחללו את קדשי בני ישראל, את אשר ירימו  
 לה', ומכאן שדווקא קדשים מחליין קדשים, ואולם אין חולין  
 מחליין קדשים. שכן משמעות 'לא יחללו' היא, ששום מחשבה  
 לשם דבר אחר אינה מחללת קדשים, מלבד מחשבה לשם קדשים  
 אחרים.  
 שוב מקשה הגמרא: אלמא - הרי מוכח מדין זה, דא'תם' קרא  
 וא'תם' ו-ומוציא מידו הקל וחומר. שהרי מצד הקל וחומר יש  
 להם לחולין לחלל קדשים, ובאה הדרשה האמורה ומכשירה  
 קדשים שנשחטו לשם חולין. ואם כן שוב יקשה משיטת רבי  
 אליעזר במחיצת תנור, ה'תם' נמי בכלי חרס לית' ו-יבוא 'תוכו'  
 ל'תם' ו-ויצא מ'קל וחומר'. שאף שיש ללמוד בקל וחומר מאוהל  
 המת שמחיצה מצלת מפני הטומאה, מכל מקום יבוא 'תוכו' וילמד  
 שכל האוכלים שבתוך התנור נטמאים, ואפילו אם הם מעבר  
 למחיצה. שהרי מבואר בהמשך הסוגיא, שהויו' המיותרת בתיבת  
 'תוכו' נכתבה כדי לדרוש ממנה 'תוכו' ולא תוך תוכו, שדווקא מה  
 שבתוך התנור נטמא, ולא מה שבתוך כלי הנמצא בתוך התנור.  
 ואם אף מחיצה בעלמא מצילה מפני הטומאה, הלא אין צורך  
 בדרשה האמורה. שכן אם מחיצה מצלת על האוכלים שמעבר  
 השני אפילו שהם נחשבים כמזוויים בתוך התנור, כל שכן אוכלים  
 שבתוך הכלי הפנימי ונחשבים כמזוויים בתוך תוכו של התנור ולא  
 בתוכו, שהכלי מציל עליהם מפני הטומאה.  
 מתרצת הגמרא: אכן לדעת רבי אליעזר לא בא 'תוכו' כדי לטהר  
 אוכלים שבכלי הפנימי, אלא תא 'תוכו' מיכא' ליה ו-נצרך  
 לא'תם' שני' ו-שכיסה אותם ב'טף עד שאין טומאה יכולה  
 לגעת בהם, וה'תם' לאויר תנור טמא, שהם טמאים. שכן לולא  
 דרשת 'תוכו ולא תוך תוכו' סלקא דעתך אמינא - היינו מעלים על  
 דעתנו לומר, הווא' ואוכלים אלו ב'תם' לא מ'מא' ו-נטמאים,  
 משום שאין הטומאה נוגעת בהם אלא בטיט המכסה אותם,  
 לפיכך באויר' של הכלי הטמא נמי לא מ'מא' וגם כן לא יטמאו.  
 קא מ'שמע' לן הדרשה האמורה, שרק תוך תוכו של תנור התמעט

שנינו במשנה: 'כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן לא עלו לבעלים  
לשם חובה'. שואלת הגמרא: מנלן דבעינן זביחה לשמה. משיבה  
הגמרא: משום דאמר קרא (ויקרא ג א), 'ואם זבח שלמים קרבנו',  
ו'זבח' הוא מעשה הזביחה, וכונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם  
[שלמים].  
שואלת הגמרא: ודילמא תינינן שמייהו – 'זבח שלמים' הוא עיקר  
שמן של השלמים, ומניין לנו שכונת 'זבח' היא למעשה השחיטה.  
משיבה הגמרא: מדכתביב (שם י דל) 'המקריב את דם השלמים ואת  
החלב מגבי אהרן לו תהיה שוק הימין למנח' וכן נאמר (שם י ד)  
'לכתה הורק את דם השלמים לו יהיה', ולא כתיב 'דם זבח  
השלמים', מוכח ששם קרבן זה אינו 'זבח שלמים' אלא 'שלמים'  
בלבד. ומאחר דהבא כתיב 'זבח השלמים', שמע מינה שצריך  
שתהא הזביחה לשם שלמים.  
שוב שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בזביחה, אך בשאר עבודות  
הדם, שהן קבלה הולכה וזריקה, מנלן דין זה. ובי תימא לילף –  
שיש ללומדן בבנין אב מזביחה, הלא יש לפרוך, מה לזביחה שכן  
נפסלה שלא לשם אוכלין בקרבן פסח, שאם שחט את הפסח לשם  
חולה או וקן שאינם יכולים לאכול כזית מבשר הפסח, אפילו אם  
הם בעלי הקרבן הרי הוא פסול, מה שאין כן בשאר עבודות שאינן  
צריכות להיעשות לשם אוכלין בקרבן פסח, ויתכן שאף לא נאמר  
בהן דין לשמה בכל הקרבנות.  
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בקבלת הדם (שם י דל), 'המקריב את  
דם השלמים', והקריבה זו היא קבלת הדם, כמבואר להלן בברייתא  
בלשון הקרבה שנאמרה במקום אחר, ומיתור תיבת 'השלמים'  
למדנו שצריך שתהא הקבלה לשם שלמים.  
מקשה הגמרא: ולכתוב דהמנא דין לשמה רק בקבלה, ולילף שחיטה  
מינה, ולמה נצרך הכתוב 'ואם זבח שלמים' ללמדנו שתהא זביחה  
לשם שלמים. מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בקבלה, אי  
אפשר היה ללמוד ממנה אף לשחיטה. משום דאיכא למיפרך, מה  
לקבלה שכן פסולה בור ואשה, ואינה כשירה אלא בזכרי כהונה  
בלבד, ועל כן היא צריכה להיעשות לשם הזבח, מה שאין כן  
בשחיטה שהיא כשירה בור ובאשה, ועל כן יתכן שאינה צריכה  
להיעשות לשם הזבח.  
עוד שואלת הגמרא: אשכחן דין לשמה בשחיטה וקבלה, אך  
בזריקה של הדם מנלן דין זה. ובי תימא לילף מינה – שיש ללמוד  
עליה בבנין אב משחיטה וקבלה, הלא יש לפרוך לימוד זה, מה  
לזני ולשחיטה וקבלה שכן מעוניות צפון, וכן נשנן גם בפסולות  
הפנימיות. מה שאין כן בזריקה של נאמר בה דין 'צפור', וכן אין  
נזהגת וזריקת הדם על המזבח החיצון בחטאות הפנימיות אלא על  
הפרוכת ועל מזבח הזהב, ועל כן יתכן שאף דין לשמה לא נאמר  
בה. משיבה הגמרא: אלא אמר קרא בזריקה (שם י ד), 'הזורק את דם  
השלמים', ומיתור תיבת 'השלמים' למדנו שצריך שתהא זריקה  
לשם שלמים.  
מקשה הגמרא: ולכתוב דהמנא דין לשמה רק בזריקה, ולילף  
מינה אף לשחיטה וקבלה שהן צריכות להיעשות לשם זבח,  
ולמה נצרכו הדרשות המובאות לעיל ללמדנו דין לשמה  
בעבודות אלו.  
מתרצת הגמרא: אילו נכתב דין לשמה רק בזריקה, אי אפשר היה  
ללמוד ממנה אף לשחיטה וקבלה, משום דאיכא למיפרך, מה  
לזריקה שכן תיב עליה זר שעשאה מיתה בידי שמים. מה שאין כן  
בשחיטה וקבלה שאין זר שעשאן מתחייב מיתה, ועל כן יתכן שאף  
אין נזהג בהן דין לשמה.  
עוד שואלת הגמרא: אשכחן כולו – בכל שלש עבודות אלו,  
שחיטה קבלה וזריקה שהן צריכות להיעשות לשמה, אך בעבודת  
ההולכה של הדם מנלן שיש בה דין לשמה. ובי תימא לילף  
מכולו – שיש ללומדה משלש עבודות אלו, הלא יש לפרוך

לימוד זה, מה לכולו שכן הן עבודה שאי אפשר לכולה, שכן לא  
יתכן קרבן בלא שחיטה וקבלה וזריקה, ועל כן נאמר בהן דין  
לשמה, וכי תאמר כן גם בהולכה שהיא עבודה שאי אפשר לכולה.  
שהרי אם שחט את הקרבן בצד המזבח, בידו לזרוק את הדם מיד  
לאחר קבלתו בכלי בלא להוליכו, ומשום כן יתכן שגם באופן  
ששחט בריחוק מהמזבח וצריך להוליך את הדם, מכל מקום אין  
ההולכה צריכה להיעשות לשם הזבח.  
משיבה הגמרא: אלא אמר קרא באברי העולה (שם א יג), 'והקריב  
את הכל והקטיר המזבח'. ואמר מר, הקרבה זו היא הולכת אברים  
לכבש. ועוד נאמר בעולה (שם א ה), 'והקריבו בני אהרן הכהנים את  
הדם, וזרקו את הדם על המזבח סביב, אשר פתח אהל מועד'.  
והנני, 'והקריבו' זו קבלת הדם, ואפילו שמשמעותה הפשוטה של  
הקרבה היא הולכה, כמו שמצינו ב'והקריב' שנאמר באברי  
העולה שמשמעותו הולכת למזבח, מכל מקום הקרבה שנאמרה  
בדם שמשמעותה קבלתו בכלי, ואפיק דהמנא ו-והוציא הכתוב  
קבלה בלשון הולכה, וכתב 'והקריבו' ולא 'וקבלו', למימא דהולכה  
לא תפקה מכלל קבלה – כדי להשמיענו שהולכה אינה יוצאת  
מכלל קבלה, ואף בה נאמר דין לשמה כשם שנאמר בקבלה.  
מבררת הגמרא את מקור פסול שינוי בעלים שמוכר במשנה  
להלן (מה). שואלת הגמרא: ואשכחן – אכן מצאנו מקור מהדרשות  
המבוארות לעיל לדין שני קודש, אך דין שני בעלים מנלן – מנין  
לנו שאם נשחט הזבח שלא לשם בעליו אין הם יוצאים בו ידי  
חובתם.  
משיבה הגמרא: אמר רב פנחס בריה דרב אמר, אמר קרא בקרבן  
תודה (שם י טו) 'ובשר זבח תודת שלמים'. ו'זבח' היינו מעשה הזביחה,  
וכונת הכתוב היא שתהא זביחה לשם תודה. ואם כתוב זה אינו ענין  
לדין שינוי קודש, דנפקא לן מהתם – שהרי כבר למדנו זאת לעיל  
ממה שנאמר בשלמים 'ואם זבח שלמים קרבנו' שצריך שתהיה  
הזביחה לשם זבח זה ולא לשם זבח אחר, תנהו לכתוב שנאמר  
בתורה ענין לשינוי בעלים, שאם נשחט הזבח על מנת לזרוק את  
דמו שלא לשם הבעלים אינו עולה לשם חובה.  
מקשה הגמרא: והאי להכי הוא דאמא – וכי כתוב זה בא ללמדנו  
דין שינוי קודש, הא מיבעי ליה לכתוב, 'ובשר זבח תודת שלמים',  
אבא תני אומר משום רבי אליעזר, כתוב זה בא ללמד על תודה  
ששחטה לשם שלמים שהיא כשירה ואין נפסלת משום שינוי קודש,  
ואילו שלמים ששחטן לשם תודה פסולה – השלמים פסולים משום  
שינוי קודש. ואם תשאל מה הוא ההפך בין זה לזה ומדוע הם  
חלוקים בדיניהם, תשובת הדבר היא, שתודה קרייה 'שלמים',  
ואולם אין שלמים קריין 'תודה', אם כן אין כתוב זה מיותר ללמד  
דין שינוי בעלים.  
מתרצת הגמרא: אכן התיבות 'תודת שלמים' אינן מיותרות, אלא  
באו להשמיענו את החידוש האמור, אך אנו מיתור תיבת 'זבח'  
קאמרין ללמוד דין שינוי בעלים.  
שוב מקשה הגמרא: ואכתי מיבעי ליה – ועדיין יתור זה נצרך  
לדרשה אחרת, תפארת ואשם מנין לנו שהם נאכלים ביום הקרבתם  
ובלילה שלאחריו ותו לא, תלמוד לומר בתורה, 'ובשר זבח תודת  
שלמים ביום קרבנו יאכל לא יניח ממנו עד בקר', ותיבת 'זבח' בא  
לרבות אף חטאת ואשם לאכילת יום ולילה. ומאחר שאין ה'זבח'  
מיותר, שוב אין לנו מקור לדין שינוי בעלים.  
מתרצת הגמרא: אם כן – אם בא 'זבח' ללמד רק על זמן אכילת  
חטאת ואשם, נכתוב קרא 'ובשר תודת שלמים' [זבח] ביום קרבנו  
יאכל, והיה לו לסמוך את תיבת 'זבח' לזמן האכילה, מאי 'ובשר  
זבח תודת שלמים'. אלא שמע מינה תרתי – את שני הדינים, מעצם  
תיבת זבח למדנו זמן אכילת חטאת ואשם, ומהמקום שבו נכתבה  
למדנו דין שינוי בעלים.  
שואלת הגמרא: אשכחן דין שינוי בעלים בזביחה, שאם שחט על

1 לזבחה שכן פוסל שלא לשם אובלין בפסח. וא"ת וריקה נמי תפסול מק"ו דשחיטה  
2 שאינו פוסל בשינוי בעלים אלא על מנת לזרוק ופוסלת על מנת שלא לשם אובלין ק"ו  
3 וריקה שפוסלת בזורק שלא לשם בעלים תפסולת שלא לשם אובלין וי"ל דאיכא למיפרך מה  
4 לזבחה שכן טעונה צפון וישנה בחטאות הפנימיות מידו אבתי לא קמא ליה דף פירכא עד  
5 בסמוך לכך י"ל דהכא לא יליף מזבחה אלא  
6 קבלה דחולכה. בריך. ועוד נראה דבפ' תמיד  
7 נשחט (פסחים דף סא.) ממעט שאר עבודות שלא  
8 (פסול) לשם אובלין. **מה** לזריקה שכן חייב עליה  
9 זו כו'. וא"ת ונילף קבלה דחולכה משחיטה דזריקה  
10 וי"ל מה להנך שכן חייבין בחוץ כדלקמן  
11 בשמעתין: **דחולכה** לא תפקע מכלל קבלה.  
12 דזריקה לא איתא מכלולו שישן בחטאות  
13 הפנימיות: **בא** ללמוד תורה ששחטה לשם  
14 שלמים בשדה. תימנה דבסוף כל תפסולין (לקמן דף  
15 לו.) דרשי מניח מנין לרבות שלמי נזיר ושלמי  
16 פסח ת"ל שלמי פי' תאבלין ליום ולילה וי"ל  
17 דהתם דרשי מדתבניה גבי אבילה: **ש"מ** תרתי.  
18 וא"ת דאיכא כוליה (ולחכי) דהא דאתא שחטה  
19 וזבחה לשם תורה וי"ל דאיכא לרביי חטאת  
20 ואשם מדכתיב ביה אבילה: **וישנן** לאחר מיתה.  
21 אבל שינוי בעלים אינן לאחר מיתה בפסחים (דף  
22 סא.) הקשה רבינו (דלמא מאחר) דשיעבודא לאו  
23 דאורייתא כמו כן אין שני קודש לאחר מיתה  
24 דמאי נפקא מינה דלא עלו לשם זבחה הא לא  
25 מחייבי יורשין להביא אחר דפלוטא דהא  
26 בקדושין בפ"ק (דף יג.) גבי האשה שהביאה  
27 חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה דקאמר  
28 שמואל הוא שהפרישתה מחיים ורב אשי אמר  
29 אפי' שלא הפרישתה מחיים והל"ל הכא למד  
30 שיעבודא (לאו) דאורייתא שאין שני קודש לאחר  
31 מיתה תרתי מיהא דדוקא ויש לומר דנפקא מינה  
32 אם הפריש שתי שלמים או שתי עולות לאחריית  
33 ופירש שאם אחת מתה או אבדה השניה תהיה  
34 קריבה עולה כדון הראשונה ואם קריבה הראשונה  
35 בתקונה השניה תהיה חולין וכי מתו בעלים ועשה  
36 יורש אחת שלא לשמה הרי היא כאילו נאבדה  
37 וקריבה שניה תחתיה ואם עשה הראשונה בתקנה  
38 זו השניה חולין אבל אם לא פירש כלום אלא  
39 סתם הפריש שתי לאחריית או אפילו נעשית  
40 הראשונה בתקנה הוי כשה רועה ודגיה קריב  
41 עולה כמו גבי מפרש שתי חטאות לאחריית  
42 כדאיתא לקמן (דף יא:) מותר חטאת קרב עולה  
43 והכי נמי הוי בהפריש שתי שלמים או שתי עולות  
44 לאחריית ועי'ל דלאחר מיתה הוי (איסור) בשינוי  
45 קודש כשמשננו אבל ליה איסורא בשינוי  
46 בעלים כיון דליכא בעלים מהו אחי לא ידע  
47 דרשא דמוצא שפתך דמניה נפקא איסור לשינוי  
48 קודש מדמיי' לה בסמוך. הגה"ה: **וישנן**  
49 בציבור. משא"כ בשינוי בעלים דאם שחט לשמו  
50 התמיד הרי הוא בעליו ואפי' לשם עובר כוכבים  
51 לא מייסל דבעינן חבירו דמייא דדייה מחויבים  
52 כפרה כמותו. בריך:

מחשבה

וְזִבְחָהּ הָאֱמֹרָה לְשָׂאָר עֲבוֹדוֹת, אֵף וְזִבְחָהּ הָאֱמֹרָה  
בְּשִׁנּוּי בָּעֲלִים, לֹא תִחַלֵּק בֵּין זִבְחָהּ לְשָׂאָר עֲבוֹדוֹת. אֵיכָא לְמִפְרָךְ מַה לְּשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ,  
שֶׁכֵּן פִּסּוּלָהּ בְּגוֹפָה וַיִּשְׁנֶה בְּאֶרְבַּע עֲבוֹדוֹת וַיִּשְׁנֶה לְאַחַר מִיתָה, וַיִּשְׁנֶה בְּצִיבּוֹר בְּבִיחִיד,  
וְאֵף

1 ופסול דבעינן זבחה לשמה. לכתחילה דאי ממוצא שפתך לא מייפרש ביה עבודות: **ממאי**  
2 **דלענין** שחיטה קריי זבח [דלמא] היינו שמייהו. זבח שלמים ולא נאמר זבח משום שחיטה:  
3 **מה** לזבחה שכן פוסלת שלא לשם אובלין בפסח. שאם שחטו שלא לאובלין כגון לחולה  
4 ולזקן שאין יכולין לאכול כזית פסול ואפילו הן בעליה דכתיב איש לאי אבילה

מִנְחָל דְּבַעֲיָנָא וְזִבְחָהּ לְשִׁמְהָ. דְּאָמַר קָרָא, 'וְאֵם זֶבֶח  
שְׁלָמִים קִרְבְּנָא', שֶׁתְּהֵא זִבְחָהּ לְשֵׁם [שְׁלָמִים]. וְיִדְלָמָא  
הֵינָּה שְׁמִייהו, מִדְּכָתִיב 'וּמִקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים',  
'וְהִזְרֵק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים', וְלֹא כָתִיב 'זֶבֶח', וְהָכָא  
כָּתִיב 'זֶבֶח', שְׁמַע מִינָּה שֶׁתְּהֵא זִבְחָהּ לְשֵׁם שְׁלָמִים.  
אֲשַׁבְּחָן וְזִבְחָהּ, שְׂאָר עֲבוֹדוֹת מִנְחָל. וְכִי תִימָא לִילָף  
מִזִּבְחָהּ, מַה לְּזִבְחָהּ שֶׁכֵּן נִפְסַלְתָּ שְׂאָר לְשֵׁם אֹכְלִין  
בְּפִסְחָה. אֲלֵא אָמַר קָרָא 'וּמִקְרִיב אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים',  
שֶׁתְּהֵא קִבְּלָהּ לְשֵׁם שְׁלָמִים. וְלִכְתּוּב רַחֲמָנָא בְּקִבְּלָהּ,  
וְלִילָף שְׁחִיטָה מִינָּה, מִשּׁוּם דְּאֵיכָא לְמִפְרָךְ, מַה  
לְקִבְּלָהּ שֶׁכֵּן פִּסּוּלָהּ בְּזֶר וְאִשָּׁה. אֲשַׁבְּחָן שְׁחִיטָה  
וְקִבְּלָהּ, וְרִיקָה מִנְחָל. וְכִי תִימָא לִילָף מִהֵנָּה, מַה לְהֵנָּה  
שֶׁכֵּן טַעֲוִנוֹת צָפוֹן, וַיִּשְׁנֶן בַּחֲטָאוֹת הַפְּנִימִיּוֹת. אֲלֵא  
אָמַר קָרָא 'וְהִזְרֵק אֶת דָּם הַשְּׁלָמִים', שֶׁתְּהֵא וְרִיקָה  
לְשֵׁם שְׁלָמִים. וְלִכְתּוּב רַחֲמָנָא בְּוִרְיקָה, וְלִילָף מִינָּה.  
מִשּׁוּם דְּאֵיכָא לְמִפְרָךְ, מַה לְוִרְיקָה שֶׁכֵּן חֵיב עָלֶיהָ  
זֶר מִיתָה. אֲשַׁבְּחָן כּוֹלָהּ, הוֹלְכָה מִנְחָל. וְכִי תִימָא  
לִילָף מִכּוֹלָהּ, מַה לְכּוֹלָהּ שֶׁכֵּן עֲבוֹדָה שְׂאִי אֲפִשֵּׁר  
לְכַפֵּרָה, תֹּאמַר בְּהוֹלְכָה שְׂאִפִּשֵּׁר לְכַפֵּרָה. אֲלֵא אָמַר  
קָרָא 'וְהִקְרִיב אֶת הַכֵּל הַמְּזוֹבְחָה', וְאָמַר מַר, זוֹ הוֹלְכַת  
אֲבָרִים לְכַבֵּשׁ. וְתִנְיָא, 'וְהִקְרִיב' זוֹ קִבְּלַת הָדָם. וְאִפִּיק  
רַחֲמָנָא בְּלִשׁוֹן הוֹלְכָה, לְמִימָרָא דְּהוֹלְכָה לֹא תִפְקֶה  
מִכָּל קִבְּלָהּ. וְאֲשַׁבְּחָן שְׁנֵי קוֹדֶשׁ, שְׁנֵי בָּעֲלִים מִנְחָל.  
אָמַר רַב פִּנְחָס בְּרִיה דְּרַב אָמִי, אָמַר קָרָא 'וְיִבְשֵׁר  
זֶבֶח תּוֹדַת שְׁלָמִיו', שֶׁתְּהֵא זִבְחָהּ לְשֵׁם תּוֹדָה. אִם  
אֵינוֹ עֲנֵן לְשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ, דְּנִפְקָא לֵן מִהֶתֶם, תְּנִיחַ עֲנֵן  
לְשִׁנּוּי בָּעֲלִים. וְהָאִי לְהִכִּי הוּא דְּאֵתָא, הָא מִיבְּעִי  
לִיה לְכַדְתִּינְיָא, 'וְיִבְשֵׁר זֶבֶח תּוֹדַת שְׁלָמִיו', אָבָא חֲנִין  
אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, כֹּא לְלָמוּד, תּוֹדָה שֶׁשֶּׁחֲטָהּ  
לְשֵׁם שְׁלָמִים בְּשָׂרָה, שְׁלָמִים שֶׁשֶּׁחֲטָן לְשֵׁם תּוֹדָה  
פִּסּוּלָהּ. מַה הִפְרֵשׁ בֵּין זֶה לָזֶה, תּוֹדָה קְרִיבָה 'שְׁלָמִים',  
וְאֵין שְׁלָמִים קְרִיבִין 'תּוֹדָה'. אֲנִן, מִ'זֶּבֶח' קְאָמְרִינָן.  
וְאִפְתִּי מִיבְּעִי לִיה חֲטָאת וְאִשָּׁם מִנְחָל, תִּלְמוּד לֹאִמַר  
'זֶבֶח'. אִם כֵּן נִכְתּוּב קָרָא 'וְיִבְשֵׁר תּוֹדַת שְׁלָמִיו [זֶבֶח]',  
מֵאִי 'זֶבֶח', שְׁמַע מִינָּה תִּרְתִּי. אֲשַׁבְּחָן וְזִבְחָהּ, שְׂאָר  
עֲבוֹדוֹת מִנְחָל. וְכִי תִימָא לִילָף מִזִּבְחָהּ, מַה לְזִבְחָהּ  
שֶׁכֵּן פִּסּוּלָהּ שְׂאָר לְשֵׁם אֹכְלִין בְּפִסְחָה, נֶאֱמָרָה וְזִבְחָהּ  
בְּשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ, וְנֶאֱמָרָה וְזִבְחָהּ בְּשִׁנּוּי בָּעֲלִים, מַה

וְלֹא הִזְכִּיר עַל מִנַּת לִזְרוֹק אִין זוֹ מַחֲשֶׁבֶה דְּשִׁנּוּי בָּעֲלִים לֹא שִׁיךְ בִּקְרִיב אִלֵּא לְהַתְּכַפֵּר בּוֹ כַּפְּרָה בּוֹרִיקָה הֵיא וְהִכִּי אָמַר 'לִקְמַן בְּפִרְקִין (דף י) שאם אמר הריני שוחט לשם פלוני בשר  
שחטו על מנת לזרוק לשם פלוני פסול וכן לענין קבלה דחולכה לא שייך שינוי בעלים א"כ איש חשב לקבל על מנת לזרוק לשם אחר: וישנן לאחר מיתה. המפרש קרבנו ומת דהורש  
מקריבו שייך בו שינוי קדש אבל לא שינוי בעלים שהרי מתו בעליה: וישנן בצבור. אבל שני בעלים לא שייך בקרבן צבור שהרי הכל בעליה:

ואע"פ

**מחשבה** בעלמא. ואפי' דא צריך דיבור ביון דליכא מעשה דהו' כמחשבה בעלמא  
וה' תימה דהכא משוי' להו' ובפ' תמיד נשחט (פסחים סב:) משמע שיש  
חילוק דמפרש מה בין לשמן לשלל לשמן לאוכלו ושלא לאוכלו זה פסולו בגופו וזה  
אין פסולו בגופו ור"ל דכיון דלא מפיסל אלא מפני שאין יכול לאכול כוונת כוון לשם  
חוללה וכן חשיב טפי פסולו בקודש מחמת דבר  
אחר כיון דאם היה יכול לאכול היה כשר וקשה  
דעל כיון שלא למנוין ולעריס ולטמאין צריך  
לומר דלא חשיבי פסולו בגופו כי היכי דלא  
חיקשי לן נמי מה בין לשמן ושלא לשמן למנוין  
ושלא למנוין למולין ולעריס לטמאין ולטהורים  
ור"ל דשינוי בעלים חשיבין פסולו בגופו משום  
דתלו בו בריקה (בכפרה) ושם בעלים (ול הכפרה)  
אבל שלא לאוכלו ושלא למנוין תלו בשחיטה  
ואין שם בעלים על השחיטה אי נמי שלא  
לאוכלו (ושלא למנוין) יכול לקיים מחשבתו  
בהיתר (ובאותן) שיהיו מנויין עליו אם אינם  
חולים חקנים אבל שלא לשמה אינו יכול לקיים  
לכך קרי פסולו בגופו: **הנה"ח** ה"ג במגילה  
(דף ט.) מאי (משמע) אמר רב יצחק בר אבדימי:  
**רב** אשי (אמר) מונרצה לו קאמר. תימה למה  
לי קרא לשינוי בעלים בריקה הא אפי' שאר  
עבודות לא מפיסלי אלא בשחט על מנת לזרוק  
כ"ש זורק עצמו (דברעין) שם בעלים: **שכן**  
עבודה וחייבין. פירוש עבודה שחייבין עליה  
בחזק: **שקולים** הם ויבאו שניהם. אע"ג  
דהכא תרתי והכא חדא חשיב להו' שקולים  
הקשה הרב רבי חיים והשתא משמע דהכא  
דלא ידע די מנייהו לרביי מרבי תרייהו וכן  
בריש ב"ק (דף ג.) דמרבי מושלח שן ורגל משום  
דשקולין וזן וכן בפ"ק דערבין (דף ד.) גבי נפשות  
ואילו בפרק כל האסורים (תמורה דף כח.) ופרק  
שור שנגח ארבעה דף (כ"ב דף מ.) דרשינן מן  
בהמה להוציא את הדובע ומן הצאן להוציא  
את הגונג וקאמר מפני שיש ברובע מה שאין  
בגונג ויש בגונג מה שאין ברובע הוצרך לומר  
רובע והוצרך לומר גונג ותיצק דהכא דאיכא  
משמעות בריבי מרבין כל השקולים כי הכא  
דובח משמע לרביי ענין וביחה כל שהיא  
עבודה וכן ושלל יש במשמע רגל וכן ונפשות  
נמי משמע הכל אבל מן לא משמע למעוטי  
שניהם: **אימא** היכא דשחט שלא לשמן  
ליפסלו. תימה הא בכל דוכתא בעינן בקדשים  
(ושינה) לעכב והכא לא שינה ור"ל דפריך משני  
קודש דאיכא תרי קראי ואומר' לעיל אם אינו  
ענין לשינוי קודש תנחו ענין לשינוי בעלים ופריך  
להשתא מאי תרייהו בשני קודש ולעכב  
וקשה מאי משני אמר קרא מוצא שפתיך דלמא  
ההוא קרא אתא לשינוי בעלים דלא אשכחן  
שינה בהן הכתוב ולא קשה מידי דמוצא  
שפתיך לא משמע שינוי בעלים. (והג"ח) ונראה  
דפריך מוכר סבא בעין קושיא דר"ל ולקמה  
דאינו דליפסלו כיון דאמרת דלא עלו לשם  
חובה או נימא דיעלו דאם כשרין הן ירצו ואם  
אין מרצין למה באין (ומיהו) לא דמי דרש לקיש  
פריך דיו כשרין גמורין כמו שאר קדשים דלא  
שנה לעכב בו ליפסלו והכא לא הוה ליה  
למפיק שלא לשמה ליפסלו אלא הוה ליה  
לממיר ולהתבשר ויעלו לחובה כשאר  
קדשים

**ואף על גב דתרתי לאו דוקא, תרתי מיהא דוקא.**  
**מאי שניא שינוי בעלים דלא הוי פסולו בגופו, מחשבה**  
**בעלמא, שינוי קודש נמי מחשבה בעלמא הוא. אלא**  
**כיון דאחשבה פסלה, הכא נמי כיון דאחשבה פסלה.**  
**ולרב פתח בריה דרב מרי דאמר יש שינוי בעלים**  
**לאחר מיתה, תרתי מיהא איכא למיפרך. אלא אמר רב**  
**אשי, אמר קרא 'ונרצה לו לכפר עליו', ולא על הכיור.**  
**והאי להכי הוא דאתא, האי מיפעי ליה לכרתניא,**  
**'ונרצה לו לכפר עליו', רבי שמעון אומר, את שגליו**  
**חייב באחריותו, ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו,**  
**ואמר רב יצחק בר אבדימי, מאי מעמא, כיון דאמר**  
**'עלי', כמאן דמעון ליה אכתפיה דמי. רב אשי, מ'ונרצה**  
**לו לכפר' קאמר: אשכחן וביחה וזריקה, קבלה מנלו. וכי**  
**תימא לילף מ'זביחה וזריקה, מה ל'זביחה וזריקה שכן**  
**עבודה שחייבין עליה בחזק. אלא אמר רב אשי, אתאי**  
**מאיל גזיר, דכתיב 'ואת האיל יעשה ובה שלמים',**  
**שתהא עשיתו לשם שלמים, ואם אינו ענין לשינוי**  
**קודש, דנפקא ליה מהתם, תנחו ענין לשינוי בעלים.**  
**אמר ליה רב אחא בר אבא לרבא, אימא 'יעשה' כלל,**  
**'זבח' פרט, כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט,**  
**וזביחה אין, מידי אחרינא לא. אי כתיב 'יעשה שלמים'**  
**זבח', דקאמרת, השתא דכתיב 'יעשה ובה שלמים',**  
**הוה ליה כלל שאינו מלא, וכל כלל שאינו מלא,**  
**אין דנין אותו בכלל ופרט. רבינא אמר, לעולם דנין,**  
**'ולא' חזר וכלל. אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבניא,**  
**והא לא דמי כלל קמא לכלל בתרא, כלל קמא**  
**ברב עשויות ותו לא. כלל בתרא כל לה', ואפילו**  
**שפית שיריים והקטרת אימורין. הא תנא דבי רבי**  
**שמעוןא בכללי ופרטי דריש פי האי גוונא, כלל ופרט**  
**וכלל, אי אתה דן אלא בעין הפרט, מה הפרט מפורש**  
**עבודה ובעינן לשמן, אף כל עבודה ובעינן לשמן.**  
**אי מה הפרט מפורש עבודה ותייבין עליה בחזק, אף**  
**כל עבודה ותייבין עליה בחזק, שחיטה וזריקה אין,**  
**קבלה והולכה לא. אי נמי, מה הפרט מפורש דבר**

ואע"ג דתרתי לאו דוקא תרתי דוקא. אע"ג דמותבין ארבעה פרכי איכא תרתי שאנין עיקר  
כדמפרש ואילו: תרתי מיהא דוקא. והשתא מפרש אמאי תרתי לאו דוקא: ולרב פתח בו.  
ולקמן בשלידה שמעתין אולה לה דף פירכא דלאחר מיתה: **לכפר עליו**. היינו וזיקה אלמא  
וזיקה לשם בעלים בעיא: את שעליו. כגון נדר דאמר הרי עלי עולה חייב באחריותו אם  
הפריש בהמה לנדרו אם מתה או נגנבה דהכי  
משמע אותו שעליו יקריב אותו ונרצה לו ועד  
שיקריבנו לא נרצה ולא נפטור: את שאינו עליו.  
כגון דאמר הרי זו עולה: מונרצה לו לכפר קאמר.  
דהכי משמע לו לכפר ולא לחיבה: שכן עבודה  
שחייבין עליה בחזק. דכתיב (ויקרא יז) אשר  
ישחט מחזק למחנה וזורק נמי מרבין ליה לקמן  
בפ' השוועת (דף קו.) דם שפך לזבוח הוורק  
תאמר בקבלה והולכה שאין חייבין עליה בחזק  
דתנן בפ' תרומה (שם קיב.) והיוצא והבולל כר  
והמקבל דמים בחזק פטור: יעשה כלל. שיהו כל  
עשויותיו לשם שלמים: וכן פירש. שחיטה הוא  
דבעי לשמה: אי כתיב יעשה שלמים וכן  
ברקאמרת דמשמע כללא שיהו עשויות שלמים:  
השתא דכתיב יעשה ובה שלמים. לא גמר הכלל  
את דבריו ולא נשלם להשמיענו על מה הוזכר  
כאן העשויות עד שבא ובה והפסיק את הדבר:  
כלל שאינו מלא. ולא נתמלא דבריו להשלם.  
מלא פרדאשביין כלע"ז: לה'. יעשה ובה שלמים  
לה': עשויות. עבודות המיוחדות שחיטה וזריקה  
קבלה והולכה: שפית שיריים. שנשפכן שירי  
הדם ליסוד (אחר) שנתן ארבע מנות ואין  
מעבכין כפרה: הא תנא דבי רבי ישמעאל בו.  
בשלידה אלו טרפות (חולין דף סו.) גבי פרשת  
הגבים: **אימא למימר הכי**. עבודה וחייבין עליה  
בחזק ואתיא לה זריקה: ואיכא למימר הכי.  
עבודה ששעונה צפון ואתיא לה קבלה: שקולים  
הן. המדות שוות הן מנייהו מפקת אי דרשת הא  
אנא דרשנא לאידך הלכך יבאו שניהם והולכה  
על כרחך לא תפקח מכלל קבלה: מדרב אשי.  
מונרצה לו לכפר וכלל ופרט לאיתוין קבלה דאי  
לזריקה לא איצטריך: שכן יש עמו דמים אחרים.  
שבאין עמו חטאת ועולה אשכחן שלמים. בין  
בשינוי קודש בין בשינוי בעלים: שכן מעניין בו.  
ושאר זבחים יש מהן שאין טעונים סמיכה ולא  
נסכים כגון כבוד ומשער ופסח ויש מהן שאין  
טעונים נסכים כגון חטאת ואשם ובבבול אין אחד  
שיהא טעון חזה ושוק: ליפסלו. שהרי לא נעשו  
בהלכתן ואין זריקתן מותרת בשוק לאבילה  
ואיצטריך. למיכתב זאת התורה למיגמר  
משלמים ולא תימא ממוצא שפתיך נפקא  
דלכתחילה בעינן לשמה:

לא

**הפעון צפון, וישנו בחטאות הפנימיות, אף כל הפעון צפון וישנו בחטאות הפנימיות, שחיטה**  
**וקבלה אין, וזריקה לא. איכא למימר הכי ואיכא למימר הכי, שקולים הן, ויבאו שניהן. לישנא**  
**אחרינא, וחדא חדא, תיקו במילתא. איכא פתח אימא, וזריקה מדרב אשי נפקא. אשכחן איל**  
**גזיר, שאר שלמים מנלו. וכי תימא גילף מאיל גזיר, מה לאיל גזיר שכן יש עמו דמים**  
**אחרים, אם כן נכתוב 'שלמים', מאי 'שלמים', לרבות כל שלמים. אשכחן שלמים, שאר כל**  
**קדשים מנלו. וכי תימא גילף משלמים, מה לשלמים שכן מעונין סמיכה, ונסכים, ותנופת**  
**הזה ושוק. אלא אמר קרא, 'ואת התורה לעולה למנחה ולחטאות ולאשם ולמלוואים ולזבח**  
**השלמים', היקישן התנבז לשלמים, מה שלמים בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן**  
**לשמה, אף כל בין שינוי קודש בין שינוי בעלים בעינן לשמה. אימא, היכא דשחט להו**  
**שלא לשמה ליפסלו. אמר קרא 'מוצא שפתיך תשמור ועשית באשר נדרת' וגו' האי נדרה, נדר הוא, אלא אם קמה שגגות**  
**עשית, והא נדר, ואם לאו והא נדרה. ואיצטריך 'מוצא שפתיך', ואיצטריך 'ואת התורה', דאי כתב רחמנא 'מוצא' (הוה אמינא)**

לא

מוסב על עשיה לשם שלמים אלא רק לאחר שהפסיק באמצעו  
בפרט של 'זבח', נמצא דהנה ליה כָּלל שְׁאִינוּ מְלֵא, כלומר כלל  
שלא הושלמו דבריו אלא רק לאחר הזכרת הפרט, וְכָל כָּלל שְׁאִינוּ  
מְלֵא אֵין דִּנְיָן אוֹתוֹ בְּכָלל וּפְרָט שֶׁאֵין בכלל אלא מה שבפרט.  
רבינא מתרץ באופן אחר את קושיית רב אחא האמורה: רַבִּינָא  
אָמַר, לְעוֹלָם דִּנְיָן כלל שאינו מלא בכלל ופרט, ואולם ב'לה'  
שנאמר לאחר 'זבח שלמים' חור הכתוב וְכָלל את כל עשיות האיל  
בדין לשם בעלים.  
מקשה רב אחא מדיפתי לרבינא על תירוצו: אָמַר לִיה רַב אַחָא  
מְדִיפְתִּי לְרַבִּינָא, וְהָא לֹא דַמִּי -[דומה] כָּללָא קָמָא שֶׁל 'יעשה'  
לְכָללָא בְּתֵרָא שֶׁל 'לה', שכן כָּללָא קָמָא מְרַבָּה דווקא את עשיות  
ארבע עבודות הדם המעכבות בכפרה וְתוֹ לֹא, ואילו כָּללָא בְּתֵרָא  
כולל את כל העשיות שהן לה, וְאִפְּלֹי את שְׁפִיכַת הַשִּׁירָיִים שֶׁל  
הדם על יסוד המזבח החיצון שאינה מעכבת בכפרה, וכן את  
הקִּשְׁרַת הַאיִמּוּרִין על גבי המזבח.  
תירץ לו רבינא: הָא תִּנְא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיֵאל בְּכָללִי וּפְרָטִי, דְּרִישׁ בִּי  
הָא יְנוּנָא את מידת כלל ופרט וכלל, שֶׁאֵין אֶתְרָא דִּן מִמֶּנָּה אֲלֵא דְּבִר  
שהוא פָּעִין הַפְּרָט, ואם כן גם כאן יש לדרוש מ'יעשה זבח שלמים  
לה', מִה הַפְּרָט שֶׁל 'זבח' שהוא מְפֻרָּשׁ בְּעִבּוּדָה שֶׁל שְׁחִיטָה וּפְעִינָא  
לְשָׁמֶן שֶׁל הַבְּעִלִּים, אֵף כֵּן עִבּוּדָה כְּגוֹן קְבֵלָה וְהוֹלָכָה הִתְרַבּוּ  
מִהֲכָלל וּפְעִינָא בְּהֵן לְשָׁמֶן, אבל עשיות שאינן מעיקר עבודות  
הקרבן, לא התרבו לדין לשמה מכלל ופרט וכלל זה.  
שוב מקשה הגמרא: אִי מִה הַפְּרָט מְפֻרָּשׁ בְּעִבּוּדָה שֶׁל זְבִיחָה וְהִיא  
עבודה שֶׁחִיבִין עָלֶיהָ כְּחֹזֵן כֶּרֶת, אֵף כֵּן מִה שְׁהִיא עִבּוּדָה וְחִיבִין  
עָלֶיהָ כְּחֹזֵן תְּהִיָּה צְרִיכָה לְהִיעֲשׂוֹת לִשְׁם בְּעִלִּים, ואם כן דווקא  
שְׁחִיטָה וְזִרְיָקָה אֵין - צְרִיכּוֹת לְהִיעֲשׂוֹת לִשְׁמָם, אבל קְבֵלָה וְהוֹלָכָה  
לֹא. אִי נָמִי, מִה הַפְּרָט מְפֻרָּשׁ בּוֹבִיחָה שְׁהִיא דְּכָר הַמַּעֲוֶן צָפוֹן, וְכֵן  
הִיא דְּבִר שֶׁשֶּׁנָּה גַם בְּחִטּוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, אֵף כֵּן דְּבִר הַמַּעֲוֶן צָפוֹן  
וְשֶׁנָּה בְּחִטּוֹת הַפְּנִימִיּוֹת יִהְיֶה צָרִיךְ לְהִיעֲשׂוֹת לִשְׁם בְּעִלִּים, ואם  
כן דווקא שְׁחִיטָה וְזִרְיָקָה אֵין, אֲבָל וְיִזְקָה לֹא.  
מתרצת הגמרא: אֲבָל לְמִימַר כִּי וְאִיכָא לְמִימַר כִּי - מאחר שיש  
סברא לומר שבא הפרט למעט קבלה ויש סברא לומר שבא למעט  
זריקה, נמצא שזריקה וקבלה שְׁקוּלִין הֵן, וְעַל כֵּן יָבֵאוּ שְׁנֵיהֶן וִיתְרַבּוּ  
מִהֲכָלל הַאִמּוּר, שכן אין בידנו להכריע את איזו מהן עליו  
להוציא מהכלל האמור.  
לִשְׁנָא אַחֲרֵיכֵן, וְזִיקָה וְקַבְלָה שְׁקוּלוֹת הֵן, וְחָדָא תִּיקוּ בְּמִילָתָא  
וְעַל כֵּן כֹּל כֹּל מִצָּנֵה מִקּוֹר עֲמוּדָה בְּדִין הַאִמּוּר, וְתַכְלֵל בְּכָלל זֶה.  
תירץ נוסף: וְאִיכָא אֲבָל, הִרִי וְזִיקָה מְדֻרְשָׁה דְּרַב אֲשִׁי לְעִיל  
מִזְנֵרְחָה לֹא לְכַפֵּר עֲלֵיוֹ כְּבֵר נִפְקָא, ואין צריך לרבותה מהכלל  
האמור, ואם כן בהכרח שבא לרבות קבלה.  
הגמרא מביאה מקור לדין שם בעלים בשאר קרבנות. שואלת  
הגמרא: אֲשִׁכְּחִי - אֲבָן מִצָּנֵה דִּין לִשְׁם בְּעִלִּים בְּאִיל נִזִּיר, אֲךָ בִּשְׂאָר  
שְׁלָמִים מְגִלָּן דִּין זֶה. וְכִי תִיקָא גִילָף בְּמִה מִצִּינוּ מְאִיל נִזִּיר, הִלָּא יֵשׁ  
לְפָרוֹךְ מִה לְאִיל נִזִּיר שֶׁכֵּן יֵשׁ עֲמֹ עוֹד דְּמִים אַחֲרֵים שֶׁל חֲטָאֹת  
וְהַעֲוִלָה שֶׁהִנּוּר מְבִיא מְלַבֵּד אֵיל זֶה, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּשֵׂאֵר שְׁלָמִים  
שְׂבָאִים לְבָדֵם, שִׁיתָנָם שְׂאִינָם טַעֲוִנִים הִקְרַבָה לִשְׁם בְּעִלִּים.  
משיבה הגמרא: אִם כֵּן נִתְּנוֹב 'זבח שְׁלָמִים', וְלִמָּה נִכְתַּב 'זבח'  
שְׁלָמִים. אֲלֵא מֵאִי 'שְׁלָמִים', לְבָדוֹת כֹּל שְׁלָמִים לִדִּין לִשְׁם בְּעִלִּים.  
ושוב שואלת הגמרא: אֲשִׁכְּחִי ו-מִצָּנֵה דִּין לִשְׁמָה בְּשְׁלָמִים, אֲךָ  
בִּשְׂאָר כֹּל קְדָשִׁים מְגִלָּן. וְכִי תִיקָא גִילָף מְשֻׁלָּמִים, הִלָּא יֵשׁ לְפָרוֹךְ  
מִה לְשְׁלָמִים שֶׁכֵּן הֵם מְעוֹנִין סְמִיכָה, וְנִפְקָדִים, וְתַנּוּפֹת הֵן וְשׁוֹק, מִה  
שֶׁאֵין כֵּן בִּשְׂאֵר הַזִּבְחִים.  
משיבה הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַבִּינָא (ויקרא י ז), 'זֹאת הַתּוֹרָה לְעוֹלָה  
לְמִנְחָה וְלִחְטָאֹת וְלִזְאָשִׁים וְלִמִּלּוּאִים וְלִזְבֻּחַ הַשְּׁלָמִים', הִרִי שְׁחִיבִין  
הַתְּנוּב ו-את כל הקרבנות לְשְׁלָמִים, מִה שְׁלָמִים בֵּין שִׁנּוּי קוֹדֶשׁ  
בֵּין שִׁנּוּי בְּעִלִּים בְּעִינָן לְשִׁמָּה, אֵף כֵּן בְּכָל הַקְּרַבְנוֹת בֵּין שִׁנּוּי קוֹדֶשׁ בֵּין  
שִׁנּוּי בְּעִלִּים בְּעִינָן לְשִׁמָּה.  
מקשה הגמרא: אִיכָא הִיכָא דְּשָׁחִיט לְהוּ שְׁלָא לְשִׁמָּה לִפְסָלוֹ לְגַמְרִי,

וְאֵף עַל גַּב דְּתֵרָתִי מִתּוֹךְ אַרְבַּע פִּירְכוֹת אֵלוֹ הֵן לֹא דִּיקָא, אִוֹלָם  
תֵּרָתִי מִתּוֹכֵן הֵן מִיָּהָ בְּדִיקָא. הִפְרִיכָא מִה לְשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ שֶׁכֵּן  
פְּסוּלוֹ בְּגוֹפֹ 'אינה בדווקא, שכן מֵאִי שְׁנָא שִׁנּוּי בְּעִלִּים שֶׁאִמְרָנוּ בּו  
דְּלֹא הִיוּ פְּסוּלוֹ בְּגוֹפֹ, הִלָּא הוּא מִשּׁוֹם שֶׁמִּחְשְׁבָה בְּעִלְמָא הִיא וְאֵין  
בּוּ מַעֲשֶׂה, ואם כן שִׁנּוּי קוֹדֶשׁ נִמְי מִחְשְׁבָה בְּעִלְמָא הוּא וְאֵין בּו  
מַעֲשֶׂה, ומדוע יחשב כפסול בגופו של זבח. אֲלֵא בַּהֲכֵרַח בֵּין  
דְּאִחְשְׁבָה ו-שְׁחִיבָה לִשְׁנוֹת אֵת שֶׁם הַזִּבְחַת פְּסָלָה לִזְבַּח בְּגוֹפֹ אֵף  
עַל יְדֵי מִחְשְׁבָה, הִכָּא נִמְי בְּשִׁנּוּי בְּעִלִּים בֵּין דְּאִחְשְׁבָה פְּסָלָה  
בְּגוֹפֹ. וְכִמוֹ כֵּן לְרַב פְּנִינָס בְּרִיה דְּרַב מְרִי דְּאֲמַר יֵשׁ שִׁנּוּי בְּעִלִּים  
לְאַחֵר מִיתָה, וְאֵף יוֹרֵשִׁים שֶׁהִקְרִיבוּ אֵת הַקְּרָבָן לִשְׁם אַחֲרִים אִינוּ  
עוֹלָה לִשְׁם חוֹבָה, מִסְּתַלְקַת אֵף הִפְרִיכָא מִה לְשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ שֶׁכֵּן  
יֵשׁנו לְאַחֵר מִיתָה, שְׁהִרִי גַם שִׁנּוּי בְּעִלִּים יֵשׁנו לְאַחֵר מִיתָה. אֲךָ  
מִכָּל מִקּוֹם תֵּרָתִי מִיָּהָ - אֵת שְׁנֵי הִפְרִיכּוֹת הַנּוֹתָרוֹת עֲדִינָן אִיכָא  
לְמִיפְקָה, מִה לְשִׁנּוּי קוֹדֶשׁ שֶׁכֵּן יֵשׁנו בְּכָל אַרְבַּע עֲבוּדוֹת וְיֵשׁנו גַם  
בְּקְרִבּוֹת צִיבּוֹר, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּשִׁנּוּי בְּעִלִּים.  
משיבה הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַב אֲשִׁי, אֲמַר רַבִּינָא (ויקרא א ד) וְנִגְרַח לֹא  
לְכַפֵּר עָלָיו, שֶׁמִּשְׁמַע לְכַפֵּר עַל הַבְּעִלִּים וְלֹא לְכַפֵּר עַל חֲבִירוֹ,  
וּמֵאֲחֵר שֶׁהִכְפֵּרָה הִיא בּוֹרִיקָה, אִם זִיקָא אֵת הַדָּם לִשְׁם אַחֲרִים אֵין  
הַקְּרָבָן עוֹלָה לְבְּעִלִּים לִשְׁם חוֹבָה.  
מקשה הגמרא: וְכִי הָא 'עליו' לְהִכִּי הוּא דְּאֵתָא - לְשִׁנּוּי בְּעִלִּים  
הוּא בֹא, הָא מִיכָּעִי לִיה לְכַדְתֵּנָא, וְנִגְרַח לֹא לְכַפֵּר עָלָיו, רַבִּי  
שְׁמַעוֹן אִמַּר, אֵת שְׁעָלֵיו חִיב בְּאִחְרֵיהֶן, וְאֵת שְׁאִינוּ עָלָיו אִינוּ חִיב  
בְּאִחְרֵיהֶן, שֶׁאִם נָדָה אִדָּם דְּרִב אֲדוּרָה בְּלִשׁוֹן 'הִרִי עֲלֵי, לְאַחֵר  
שֶׁהִפְרִישׁוּ אֲבָד אִדָּם מִת, הִרִי הוּא חִיב לְהִבִּיא אַחֵר תַּחְתִּיה. מִה  
שֶׁאֵין כֵּן בְּנִדְבָה שְׂאוֹמֵר עַל בְּהֵמָה 'הִרִי זֹו לְקָרְבָן, אִם מִתָּה או  
שֶׁאֲבָדָה, אִינוּ חִיב לְהִבִּיא אַחֵר תַּחְתִּיה. וּמִשְׁמַעוֹת הַכְּתוּב הִיא,  
שְׂאוֹתוֹ קָרְבָן שְׂמוּטָל עֲלָיו -עַל הָאֲדָם חִיב הַהִבָּאָה דְּהִינּוּ בְּאִוֹפֵן  
שֶׁאִמַר הִרִי עֲלֵי, יִקְרִיב אוֹתוֹ וְאִזּוּ יִרְצָה לוֹ, אֲבָל עַד שִׁקְרִיבֵנו לֹא  
נִרְצָה לוֹ וְלֹא נִפְטָר מִחוּבּוֹ. וְאֲמַר רַב יִצְחָק בְּרַב אֲבָדִינִי, מֵאִי מַעֲשֶׂה  
שֶׁל חִיב אַחֲרִיתוֹ זֶה, שְׂמִיכִין דְּאֲמַר 'הִרִי עֲלֵי, כְּמֵאֵן דְּמַעֲוֶן לִיה  
אֲבָחִיָּה דְּמִי - הִרִי זֶה כְּמוֹ שְׁמַעוֹן חִיב זֶה עַל כְּתַפִּי הַנּוֹדֵר, וְאִינוּ  
נִפְטָר מִמֶּנּוּ עַד שִׁקְרִיב אֵת קְרַבְנוֹ. מִתְרַצַּת הַגְּמָרָא: רַב אֲשִׁי  
מְנִיגְרַח לֹא לְכַפֵּר' קָמָר שְׂרִיבָה הַכְּתוּב שִׁנּוּי בְּעִלִּים בּוֹרִיקָה, שֶׁכֵּן  
מִשְׁמַע מִהֲכָתוּב 'לוֹ לְכַפֵּר' וְלֹא לְכַפֵּר לְחִבְרִי, וְאִילוּ דְרִשְׁתָּ רַבִּי  
שְׁמַעוֹן בְּבִרְיָתָא הִיא מְעִלִי.  
הגמרא מופשטת מקור לדין שינוי בעלים בקבלה, ושואלת: אֲשִׁכְּחִי  
- אֲבָן מִצָּנֵה וְזִיקָה וְזִרְיָקָה שִׁנּוּי בְּעִלִּים פּוֹסֵל בְּהֵם מִהִדְרִשְׁת  
שְׁהוּבָא לְעִיל, אֵין בְּקְבֵלָה מְגִלָּן שְׁהוּא פּוֹסֵל. וְכִי תִיקָא גִילָף  
ו-לְלַמּוֹד בְּמִה מִצִּינוּ מְאִיכָה וְזִרְיָקָה, הִלָּא יֵשׁ לְפָרוֹךְ מִה לְזִבְיָה  
וְזִרְיָקָה הַחֲמּוּרוֹת שֶׁכֵּן הֵן עִבּוּדָה שְׁחִיבִין עָלֶיהָ כְּחֹזֵן ו-מִחוּץ  
לְעוֹרָהּ כֶּרֶת, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּקַבְלָה הִקְלָה בְּכָן שֶׁאֵין בָּהּ חִיב כֶּרֶת  
מִחוּץ לְעוֹרָה.  
מתרצת הגמרא: אֲלֵא אֲמַר רַב אֲשִׁי, שִׁנּוּי בְּעִלִּים בְּקַבְלָה אֲתִיָּא  
מְאִיל נִזִּיר, דְּתַנִּיב בּוּ (במדבר י ז) 'זֹאת הָאֵיל יַעֲשֶׂה זְבַח שְׁלָמִים',  
וּמִכָּאֵן שֶׁצָּרִיךְ שְׁתֵּתָה עֲשִׂייתָ לִשְׁם שְׁלָמִים, וְאִם אִינוּ עֲנִין לְשִׁנּוּי  
קוֹדֶשׁ, דְּנִפְקָא לִיה מִתָּהֶם - שְׁהִרִי כְּבֵר לְמַדּוּ פְּסוּל שִׁנּוּי קוֹדֶשׁ  
מִהִדְרִשְׁת הַמּוּבָאוֹת לְעִיל (ע"א), תִּנְהוּ עֲנִין לְשִׁנּוּי בְּעִלִּים שְׁפּוֹסֵל  
בְּכָל הָעֲבוּדוֹת.  
מקשה רב אחא בר אבא לרבא על דרשת רב אשי האמורה: אֲמַר  
לִיה רַב אַחָא בְּרַב אַבָּא לְרַבָּא, אִיכָא 'יעשה' הוּא כָּלל הַכּוֹלֵל אֵת כֹּל  
הָעֲבוּדוֹת, וְאִילוּ 'זֶבַח' הוּא פְּרָט הַמּוּרָה עַל שְׁחִיטָה בְּלִבָּד, וְהִרִי  
כָּלל וְפְרָט, אֵין כָּלל אֲלֵא מִה שְׁפָרְט, ואם כן יש לומר וְזִבְיָה אֵין  
- צְרִיכָה לְהִיעֲשׂוֹת לִשְׁם בְּעִלִּים, אֲבָל מִיִּדִּי אַחֲרֵיכֵן ו-עֲבוּדָה  
אַחֲרָת לֹא צְרִיכָה לְהִיעֲשׂוֹת לִשְׁמָם.  
תירץ לו רבא: אִי תַנִּיב 'יעשה שְׁלָמִים זֶבַח', אֲבָן יֵשׁ לומר  
בְּקָמָרָת, שִׁיעֲשֶׂה' כּוֹלֵל אֵת כֹּל עֲשִׂוֹת הַשְּׁלָמִים, וְזֶבַח' אִינוּ  
אֲלֵא פְּרָט, וְאֵין בְּכָלל אֲלֵא מִה שְׁבִפְרָט. אֲבָל הִשְׁתָּא דְתַנִּיב 'יעשה  
זֶבַח שְׁלָמִים', וְלֹא גַמֵּר הַכְּתוּב לְהַשְׁלִים אֵת הַכָּלל וּלְפָרֵשׁ שְׁהוּא

56 שְׁפִתֶיךָ ללמוד ממנו שהוא כשר כנדבה אבל אינו עולה לחובתו,  
57 כמבואר לעיל. ויש להקשות, אִמָּא דווקא קרבן הָאָא בְּנֶדְבָה  
58 שבו מדבר הכתוב האמור, לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – דווקא הוא כשנוב  
59 שלא לשמו יקרב למזבח אך לא ירצה, כשם שהוא בא לאחר  
60 מיתה מבלי שירצה, אבל אִשֶּׁם שנובח שלא לשמו לֹא לִיִּיתִי כָּלֵל  
61 – לא יקרב כלל, כשם שאינו בא לאחר מיתה.  
62 אָמֵר לְהוּ אֲפִי לְתַרְחֵן אֶת קוּשִׁיתִים, רִישׁ לְקִישׁ מִהָכָּא – מהכתוב  
63 הבא פִּתְחָא אֶת תְּשׁוּבוֹתוֹ. שנאמר (ויקרא ד לג) וְשָׁחַט אֹתָהּ לְחַטָּאת,  
64 וכתוב זה הוא המקור לפסול חטאת שנשחטה שלא לשמה, שכן  
65 ממנו דורשת הגמרא להלן (ט), שתהא שחיתתה לשם חטאת.  
66 ומכתוב זה משמע מיעוט, דווקא אֹתָהּ אם שחטת לְשִׁמְחָה היא  
67 בְּשִׁרָה ואם שחטת שְׁלֵא לְשִׁמְחָה היא פְּסוּלָה, הָאָא שְׁחָט קִרְשִׁים אָף  
68 שנשחטו שְׁלֵא לְשִׁמְחָה בְּשִׁרְיוֹן, ואף אשם בכלל. וכל מאחר שהם  
69 קרבים אף ירצו ועלו לשם חובה, תלמוד לומר מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ  
70 תשמור ועשית, ואם תעשה שלא כפי שנדרת אלא תזבחנו שלא  
71 לשמו, לא יעלה לחובת נדרך אלא יקרב כנדבה אחרת.  
72 ושוב הקשו לו: וְאִמָּא עדיין יש לומר שדווקא קרבן הָאָא בְּנֶדְבָה  
73 וְנֶדְבָה שנובח שלא לשמו לִיִּיתִי וְלֹא לִירֵצִי – יקרב ולא ירצה, אבל  
74 אִשֶּׁם אֲרִיצִי נִמִּי לִירֵצִי – גם ירצה ויעלה לשם חובה.  
75 אָמֵר אֲפִי, אִשֶּׁם דְּמִירָצִי לֹא מוֹצֵא אֲמֵרָה – לא יתכן לומר שאשם  
76 שנובח שלא לשמו ירצה, שהרי יש ללמוד שאינו מרצה בכל  
77 וחומר מעוֹלָה שגילה עליה הכתוב שאינה עולה לשם חובה, וְכָה  
78 עוֹלָה שֶׁאֵף שֶׁאִינָה מְכַפֶּרֶת על איסורי לא, מכל מקום אם נזבחה  
79 שלא לשמה אִינָה מוֹרָצָה, אִשֶּׁם שְׁמֻכָּפֶר על לאוין אִינִי דִּין שְׁאִינוּ  
80 מְרָצָה כשנובח שלא לשמו.  
81 מקשה הגמרא: הלא יש לפרוך על קל וחומר זה, מִהָ עוֹלָה  
82 החמורה שָׁכֵן היא קרבה כְּלִיל על המזבח, ואין להוכיח ממנה על  
83 אשם הקל ממנה משום שאינו כליל.  
84 מתרצת הגמרא: שְׁלָמִים שאינם כליל ובכל זאת הם בכלל דרשת  
85 מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ ואינם עולים לשם חובה, ויכחו על האשם שנשחט  
86 שלא לשמו, שאפילו שאינו כליל אינו עולה לשם חובה.  
87 שוב פורכת הגמרא: מִהָ לְשָׁלָמִים שָׁכֵן הם מְעוֹנִים נִכְכֵּין וְתַנּוּפָה הָיָה  
88 וְשׁוֹק, ואין להוכיח מהם על אשם הקל מהם בכך שאינו טעון  
89 נסכים ותנופה.  
90 משיבה הגמרא: עוֹלָה שאינה טעונה נסכים ותנופה תוֹכִיחָה, שאף  
91 קרבן שאינו טעון נסכים ותנופה שקרב שלא לשמו אינו מרצה.  
92 וְהוּרָה דִּין – ושוב חזרת הפירכא מה לעולה שהיא כליל, ושוב יש  
93 להוכיח משלמים. לֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה, וְלֹא רָאִי זֶה כְּרָאִי זֶה – אין  
94 חומרתו של זה כחומרתו של זה, שכן אין בשלמים את חומרת  
95 העולה שהיא כליל, ואין בעולה את חומרת השלמים הטעונים  
96 נסכים ותנופה. ובהכרח שסיבת מה שאינם מרצים אינה משום  
97 החומרא המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא מחמת הצד השוה  
98 שיש בשניהם. ואם כן יש ללמוד מהצד השוה שבהם אף על אשם,  
99 שכן מה להצד הַשְׁנֵה שְׁכָּהוּ, שְׁחֵן קִרְשִׁים, וְאִם שְׁחָטָה שְׁלֵא לְשִׁמְחָה  
100 הרי הם בְּשִׁרְיוֹן וְאִין מְרָצִין, אָף אִנִּי אֲבִיא אִשֶּׁם שֶׁאֵף הוּא בְּכָלֵל  
101 הצד השוה שָׁכֵן הוּא קוֹדֵשׁ, וְעַל כֵּן אִם שְׁחָטָה שְׁלֵא לְשִׁמְחָה הרי הוא  
102 בְּשִׁרְ וְאִינוּ מְרָצָה.  
103 שוב מקשה הגמרא: הלא עדיין יש לפרוך מִהָ לְהַצֵּד הַשְׁנֵה שְׁכָּהוּ  
104 וְכָהוּלָה וְשִׁלְמִים שָׁכֵן וְשִׁנִּי בְּצִיבּוֹר, כְּגוֹן תַּמִּידִים וּמוֹסָפִים שֶׁהֵם  
105 עולות ציבור, וכבשי עצרת שהם שלמי ציבור, ויתכן שמשום  
106 חומרא זו החמירה בהם התורה שלא ירצו, ואין ללמוד מהם על  
107 אשם שהוא קרבן יחיד, ואין הציבור מביאים אותו.  
108 משיבה הגמרא: תוֹדָה תוֹכִיחָה על האשם, שאפילו שהיא באה רק  
109 על ידי יחיד ולא על ידי ציבור, מכל מקום אם נשחטה שלא לשמה  
110 אינה מרצה, והוא הדין לאשם.

1 לֹא יָדַע בְּמָאֵי – לא היינו יודעים לגבי מה נאמר מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ  
2 תשמור ועשית כאשר נדרת, ולא היינו מפרשים את כוונת הכתוב  
3 בענין עבודות לשמה. על כן פִּתְחָה רַחֲמֵנָא וְאֵת הַתּוֹרָה, כדי להקיש  
4 את כל הקרבנות לשלמים שנאמר בהם דִּין לשמה. וְאִי פִּתְחָה  
5 רַחֲמֵנָא רַק וְאֵת הַתּוֹרָה בִּלְאִי מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ, הָיָה אִמָּא לְפִסְלוֹ  
6 – היינו אומרים שכל הקרבנות שנובחו שלא לשמם פסולים, על  
7 כן פִּתְחָה רַחֲמֵנָא מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ כדי להשמיענו שאף שאינם עולים  
8 לשם חובה הרי הם כשרים כנדבה, כמבואר לעיל.  
9 רַבִּי רִישׁ לְקִישׁ עַל מְעוֹנֵה בִּי מִדְּרָשָׁא וּמִקְשֵׁי – שכן ריש לקיש בבית  
10 המדרש על בטנו כשפניו כלפי הקרקע, והקשה על מה ששינונו  
11 במשנתנו 'כל הזבחים שנובחו שלא לשמן כשרים, אלא שלא עלו  
12 לבעלים לשם חובה, הלא ממה נפשך, אם זבחים שנובחו שלא  
13 לשמן כשרים הם, אף ירצו ויעלו לבעליהם לשם חובה, וְאִם אִין  
14 הם מְרָצִין, מִמָּה הם בְּאִין כָּלֵל.  
15 אָמֵר לוֹ רַבִּי (אלעזר) וְאֶלְעָזָר לריש לקיש, אין סתירה בין מה  
16 שהם כשרים לבין מה שאינם מרצים, שהרי כן מְצִינוּ גַם בְּקִרְבָּנוֹת  
17 הַבָּאִין לְאַחֵר מִיתָה, שְׁחֵן בְּשִׁרְיוֹן ובכל זאת אִין הם מְרָצִין. דִּתְנֵן  
18 בקינים (פ"ב מ"ד) בדין יולדת המחויבת עולה וחטאת במלאת ימי  
19 טהרתה, הָאִשָּׁה שֶׁהִבִּיָּאָה חָטָאתָהּ, ואחר כך מִתָּה קודם שהביאה  
20 את עולתה, יָבִיאוּ הַדּוֹרְשִׁין את עוֹלָתָהּ. אבל אם הביאה את  
21 עוֹלָתָהּ וּמִתָּה קודם שהביאה את חטאתה, לֹא יָבִיאוּ הַדּוֹרְשִׁין על  
22 חָטָאתָהּ, שכן הלכה למשה מסיני היא, שחטאת שמתו בעליה  
23 הולכת למיתה, כמבואר במסורה (פ"ד מ"א). הרי לנו  
24 שקרבנו של אדם קרב אף מבלי שירצה לו, שהרי אין כפרה  
25 למתים, ואף על פי כן עולת יולדת קריבה לאחר מיתתה. ואם כן  
26 שוב אין להקשות איך יתכן שקרבן שנשחט שלא לשמו ואינו  
27 מרצה עדיין כשר להקרבה.  
28 אָמֵר לוֹ רִישׁ לְקִישׁ, מוֹדֵינָא וְ–מודה אני לך בְּעוֹלָה שאם שחטה  
29 שלא לשמה תיקרב אף שאינה מרצה, שכן מְצִינוּ דְּאֵתָּא וְ–שהיא  
30 באה לְאַחֵר מִיתָה, ואפילו שאינה מרצה. אִךְ אִשֶּׁם דְּלֹא אִתִּי –  
31 שלא מְצִינוּ בשום מקום שהוא בא לְאַחֵר מִיתָה, מְנַלֵּן – מנין לנו  
32 שהוא כשר אפילו שנשחט שלא לשמו ואינו מרצה.  
33 אָמֵר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, הֲרִי מְחֻלּוֹקֶתָךְ וְ–שיטתך וסברתך באשם  
34 שנשחט שלא לשמו אכן שנויה בְּצִידוֹ של דִּין משנתנו. שכן שנינו  
35 בה, רַבִּי אֶלְעָזָר אֹמֵר, אָף הָאִשֶּׁם שנשחט שלא לשמו פסול. ואכן  
36 הוא משום שלא מְצִינוּ בו שיהיה כשר מבלי שירצה.  
37 אָמֵר רִישׁ לְקִישׁ עַל רַבִּי אֶלְעָזָר, וְכִי הוּא שְׁאֻמְרִין עָלָיו אָדָם דְּגוֹל  
38 הוּא, קְאָמִינָא אֲנָא מְשֻׁנָּה שְׁלִימָה – הלא אני אמרתי להקשות  
39 מסתם משנתנו השנויה בשיטת חכמים המכשירים גם אשם  
40 שנשחט שלא לשמו, וְאֵת אֲמֵרָתִי לִי להביא סיוע לסברתך מדברי  
41 רַבִּי אֶלְעָזָר הַפּוֹסֵלוֹ. הלא לשיטת חכמים עדיין קושייתי בעינה  
42 עומדת.  
43 אֵלֶּא אָמֵר רִישׁ לְקִישׁ, אֲפִתָּה אֲנָא פִּתְחָה לְנִפְשָׁאִי – אפתח אני פתח  
44 לקושייתי עצמי, מנין זבחים שנובחו שלא לשמן קרבים אפילו  
45 שאינם מרצים, ואתרצנה. נאמר בתורה מוֹצֵא שְׁפִתֶיךָ וגו' תשמור  
46 וְעִשִּׂיתָ כַּאֲשֶׁר נִדְרַתְּ לַה' אֱלֹהֶיךָ נֶדְבָה. וְכִי הָאִי נֶדְבָה היא, הלא  
47 נֶדֶר הוּא בּוֹ, אלא אם כמו שנדרת עשית והקרבתו לשמו יעלה  
48 לחובת הנדר, ואם תקריבו שלא לשמו יהיה כשר בתורת נדבה,  
49 ולא יעלה לחובת הנדר, כְּדִמְבּוּאָר לְעִיל (ט). ומכאן זבחים  
50 שנובחו שלא לשמן כשרים אפילו שאינם מרצים.  
51 מביאה הגמרא את קושיית רבי זירא ורבי יצחק על דברי ריש  
52 לקיש: יְתִיב וְ–(ישבו) רַבִּי וְרָא רַבִּי יִצְחָק בְּרַבָּא, וְיִתִּיב אֲפִי נִפְיָהוּ  
53 – וישב אבבי אצלם, וְיִתִּבִי וְקָאמְרִי, קְשִׁיָּא לִיחַ לְרִישׁ לְקִישׁ אִשֶּׁם  
54 דְּלֹא אִתִּי וְ–[בא] לְאַחֵר מִיתָה מדוע הוא כשר אפילו כשנובח שלא  
55 לשמו ואינו מרצה, וְנִסְבִּי לֵה תִלְמוּדָא – והביא את דרשת מוֹצֵא

לא ידעין במאי. קאמר רחמנא מוצא שפתין תשמוד דהא לא כתיב בהדי' בהאי קרא  
עבודות לשמן ודלמא לאו בלשמן משתעי קרא כתב רחמנא זאת התורה למליף משלמים  
דמפרשה בהו לשמן: הכי גרסי' רמי ריש לקיש על מעוהי. שובב על בטנו פניו (על) כלפי  
קרקע: לפה חן באין, ואכתי לא קמא ליה טעמא דמתני' דילפינן ממוצא שפתין, ואין  
מרצין. שאין כפרה למתים ואף אתה אל תמהה  
על אלו: האשה, יולדת, לא יביאו וירשין  
הטאתה. דהויא לה חטאת שמתו בעלה  
והלכתא גמירי לה דלמיתה אולה: מוירנא לך  
בעולה. שאם שחטה שלא לשמן שותקרב אע"פ  
שאנה מרצה הואיל ומצינו שבאה לאחר מיתה  
ואינה מרצה והיה לשלמים ושאר קרבנות חוץ  
מחטאת ואשם מיתה דלא אתי לאחר מיתה  
דקיל' (תמורה דף יח.) דכל שבחטאת מיתה  
באשם רועה מנא לן דקרב שלא לשמן הואיל  
ואינו מרצה דלא אפיק תנא דמתני' אלא פסח  
וחטאת: מחלוקתך. וסיעתך דאיכא רבי אליעזר  
דקאי כותך: משנה שלימה. סתם מתני' דלא  
פסל אלא חטאת: פתחא לנפשי. מנלן דקרב:  
יתבי רבי וירא וכו'. וקמתמה אפירוקה דר"ל:  
וקשיא ליה לריש לקיש אשם. אמאי קרב שלא  
לשמן שלא לרצות הא לא אתי לאחר מיתה:  
ונסיב תלמודא. כלומר נסיב קרא לתלמודא  
פסל אלא חטאת: פתחא לנפשי. כדמשמע  
קרא ליתיה ולא לירצו כו': ריש לקיש מהכא  
פתח. לה (מהכא) לא נפקא ליה ממוצא שפתין  
דליקרב אלא דלא לירצי והקרבנו מהאי קרא  
ילף ושחט אותה לחטאת אותה מיעוטא הוא  
אותה הוא דבעינן לשמוה ואי לא פסולה  
כדילפינן לקמן הא שאר קדשים כו': איצטוי נמי  
לירצו. כיון דנפקא לן הקרבנו מאותה: אינה  
מרצה. כדאמר אם לאו היא נדבה: אשם  
שכפפר. על לאוין האמורים בשבועת הפקדון  
והקדש ושפחה חרופה: שכן טעונים נסכים. ולא  
גרס סמיכה דאשם נמי טעון סמיכה: שלמים ישנו  
בצבור. כבשי עזרת:  
הקיש  
לירצי. אמר אביי. אשם דמירצי לא מצית אמרת. קל וחומר מעולה, ומה עולה שאינה  
מכפרת אינה מרצה, אשם שמכפר אינו דין וצומו מרצה. מה לעולה שכן פליל,  
שלמים יוכיחו. מה לשלמים שכן טעונין נסכין ותנופת חוה ושוק, עולה תוכיח. והור  
הדין, לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, הצד השווה שבהן, שהן קדשים,  
ושחטן שלא לשמן כשרין ואין מרצין, אף אני אביא אשם שהוא קודש, ושחטו שלא  
לשמו כשר ואינו מרצה. מה להצד השווה שבהן שכן ישנו בצבור, תורה תוכיח.  
בה  
בעלמא דליכא תהיה דמשמע עיובא תרע דתניא בפ"ק דמנחות (דף ה.) הקדים חטאת לאשמו לא יחא אחד ממזוס בדמא אלא תצא לבית השריפה וקאמר הא דמיפסיל לאו משום תהיה  
דהא לא קאי אשחיתא משום דלאו עבודה היא אלא מטעם דיש מחוסר זמן לבו ביום שאמר הכתוב להקדים אשם תחילה הוה הטעם למא לא יחא גבי חטאת ועולה בעלמא ולכן איצטרך  
ההעלה במצורע להכשיר וגמורין מיניה בעלמא (פסחים דף נט.) להכשיר אם הקדים עולה לחטאת אבל לא גמורין מיניה בחטאת ואשם כי אם קרבנות כמותם. ברוך: לא יביאו וירשין  
חטאתה. הגירסא משוובשת בתורת כהנים ופירשתי במנחות בפ"ק (דף ה.): אשם. דלא אתא לאחר מיתה מנא לן. תימה כיון דעולה ושלמים נחא ליה נילף אשם מייחיהו בהיקשא דזאת  
התורה ולמה לי מוצא שפתין ויל דאדרבה אתא אמינא איפכא דנילף שאר קדשים מאשם דלא אתו כלל: אשם. לא ליתיה כלל. תימה הא לא איצטרך מוצא שפתין כלא אלא לאשם  
דלשאר קדשים אתו מסברא כדאמרינן דלא צריכי קרא דהא אתו לאחר מיתה ויל דהשתא הדר ביה מההוא טעמא דאע"ג דאמר ליה מודינא לך בעולה לא היה אומר כן אלא מתוך דוחק:  
הא שאר כל הקדשים אפילו שלא לשמן כשרין. ואם תאמר ל"ל אותה הא מדצריכי קראי לעכב בפסח חטאת מכלל דשאר קדשים כשרין וכי תימא נילף מייחיהו מה להך שכן צד ברת  
ובהיקשא דזאת התורה נמי לא אתא דא"כ לא לכתוב עיובא אלא באחד בפסח או בחטאת ואידך ליתיה מדיקשא: מה לשלמים שכן טעונין נסכים. לא גרסין סמיכה דאשם נמי טעון  
סמיכה כדאמר לקמן בפירוק (דף יא.) והרי חיים פירש דמשום אשם מצורע מצי למינקט סמיכה למיד' בריש כל הפסולים (לקמן דף לג.) סמיכה לאו דאורייתא: תורה. יוכיח. אע"ג דאשכחן  
עולה שבאה בנדרת ציבור שמקייצין בהן את המזבח (תורה) ושלמים לא אתו בנדרת ציבור דהא ממשעטין להו בתורת כהנים בפרשת ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים:

חטאת

**המאת** נמי מיקרב קרבה מותרה. ואפי' הכי פסולה שלא לשמה כיון דאינה באה לאחר מיתה לשם חטאת כי אם לשם עולה אשם נמי כיון דאינו קרב להדיא לשם אשם אלא לשם עולה לא דמי לשאר קדשים: ומוקשהו חטאת אע"ג דקרב מותרה מיעט רחמנא הוא למסוקא וזמנא שעומד מוקשה דלימא ליה ר' אליעזר אשם נמי כו' גיל דגס חטאת

ביו"ט וכל זה מדברי רב ששת וה"פ חטאת אע"ג

דקרב מותרה מיעט רחמנא הוא שלא תחשיבה

מדאיתא לאחר מיתה כמו מחיים ומשום הכי

איצטרך לריש לקיש לעיל אותה הוא דפריך

אשם נמי כתיב ביה הוא לאו לטורח דבריו של רב

ששת קאתי אלא הכי קאמר היכי ממעטת לה

מפסול שלא לשמן מאותה הא כתיב בה הוא

לפסול: **מיעט** רחמנא היא. בכמה מקומות

משמע המדכתיב היא בחטאת נפקא לן עיובא

דלקמן בגמ' (דף י:) דרבי אליעזר אומר אף האשם

א"ל ר' יהושע חטאת נאמר בה היא בשחיטה

(וכו') ובפ"ק דמנחות (דף ד.) חטאת טעמא מאי

דכתיב בה היא ותימה דלקמן בפירוקן (דף ז') וז'

גמרא דחך מן הפסח והחטאת וילין לה מוקריא

אחריו והרי חיים מפרש דצריכי תרי קראי חד

לחטאת ששחטה לשם עולה וחד לחטאת חלב

ששחטה לשם חטאת נזיר ומצורע אע"ג דכולן

שמן חטאת מ"מ פסולה כיון דאינן באין לכפר דינן

כמו עלות בדאמרינן לקמן ולא דמי לחטאת חלב

ששחטה לשם חטאת (דס') דכשרה וקצת קשה

מזה דפריך בריש מנחות (דף ג') גבי חטאת חלב

לשם חטאת נזיר ומצורע ליתכפר דכתיב זאת

תורת ומאי פירכא ודלא גלי קרא דכתיב בה היא

ונראה דאיצטרך היא גבי חטאת לגלוי אמנתה

חושא ואמנחת קנאות ואשמה דכתיב בה היא וכמו

בפסח (והדינן) דאמר לקמן גבי פסח אלא הוא

למה לי לכתובתא כל מקום שנאמר בו הוא כי

ורבינו ש"י מוקחי משום דליתיה בברייתא דלקמן

ובתנא מחק דשמא היא ברייתא בתוספתא ומיהו

קצת תימה אמאי צריך תרי קראי חד לחטאת וחד

לפסח ודרי יצחק מפרש חד לחטאת נקבה דלא

אתי מותרה גופה עולה אלא תרעה עד שתסתאב

ויביא בדמיה עולה ולהכי פסולה בשני קדש וחד

בשעיר נשיא דהוי זכר ומותרה גופיה הוי עולה כי

הפריש שתיים לאחריות ואימא דלא ליפסול

בשלא ידעו ויש שום צריכותא דלא מצוין למילך

חד מחבייה דאי הוי כתיב בנשיא בדידיה סגי

וצ"ע: **הגה"ה** ניתק אין לא ניתק לא אמר קרא

הוא בהיותו היא. משמע הבא דניתק לרעיה

דאורייתא ותימה דבפסחים בסוף אלז דברים (דף

עג.) משמע דהוי דרבנן דמפרש דהם דוקא שחטו

סתם ידעבר אבל לכתובתא לא גזירה לאחר כפרה

אטו לפני כפרה ולא קאמר גזירה לאחר ניתוק

אטו קודם ניתוק ויל' דה"פ בהווייתו היא קודם

כפרה הלכך איכא כפרה נמי בעי ניתוק גזירה אטו

לפני כפרה ור"ל לא גריס כאן ניתק אין לא ניתק

לכך וכן בפ"ק דמנחות (דף ד.) ולקמן ליתיה בפ'

פרת וטבת (קטו) ולא בתמורה פ' ואלו קדשים

(דף יח.) ובא לפרש טעם למה הוא כשר כיון

דגמריה דבאשם רועה ומפרש משום דכתיב הוא

דמשמע בהווייתו היא פירוש בהווייתו מה שסופו להיות דהיינו עולה שסופו עומד לכך כשיסתאב ויפלו דמי לנדבה ואין לחוש אי קאי קרא אהלכתא דכי האי גונא אשכחן בפ' הלוקח עובר

פרתו (בבבית דט.) דאיצטרך קרא ואיצטרך הילכתא והשאת הא דנקט בכל דוכתא כל שבחטאת מתה באשם רועה לא נקט רעיה אלא לפי שיתוקנה חבמים וכי גמריה הכי גמריה כל

שבחטאת מתה באשם קרב עולה דרעיה דרבנן היא: **נפש** אמר רחמנא. ומשמע דמנפש קדריש וכן בסוף המנחות והנסיכים (מנחות קד): קתני הכל בא בשופותו חוץ ממנחה דכתיב נפש

ותימה דבתורת כהנים דריש נפש ולא ציבור קרבנו ולא שותפין ונראה דרישא דקרא מייית בכל מקום: **ולא** קניא להו דאמר רבי יוחנן. דרבי יוחנן אדרבי יוחנן הוי מצי לאקשוי:

אחד

**מה לתורה שכן מעונה לחם, עולה ושלמים ויכחיו.**

**ותור הדין לא ראי זה פראי זה, ולא ראי זה פראי זה, וה**

**הצד השווה שבהן, שהן קדשים, ושחטן שלא לשמן**

**בשר ואינו מרצה, אף אני אביא אשם שהוא קדש,**

**ושחטו שלא לשמו בשר ואינו מרצה. מה להצד**

**השוה שבהן שהן באין בנדר ובנדבה. אלא אמר**

**רבא, 'זאת התורה' וגו', הקישו הכתוב לשלמים.**

**מה שלמים שהן קדשים ושחטן שלא לשמן בשרים**

**ואין מרצין, אף אני אביא אשם שהוא קודש כו'.**

**מאי חזית דאקשת לשלמים, אקיש לחמאת. הא**

**מיעט רחמנא 'אותה' (סימן הג"ש בש"ר). יתיב**

**רב הונא ורב נחמן, ויתבי רב ששת גביהו ויתבי**

**וקאמרי, קשיא ליה לריש לקיש, אשם דלא אתי**

**לאחר מיתה, לימא ליה רבי אלעזר אשם נמי אתי**

**לאחר מיתה. אמר להו רב ששת, אשם למאי קרב,**

**למותרו, חמאת נמי מיקרב קרבה מותרה. חמאת**

**אף על גב דקרבה מותרה, מיעט רחמנא 'הוא'.**

**אשם נמי כתיב ביה 'הוא'. ההוא לאחר הקמרת**

**אימורים הוא דכתיב, כרתניא, אבל אשם לא נאמר**

**בו 'הוא' אלא לאחר הקמרת אימורין, והוא עצמו**

**אם לא הקמירו אימורין בשר. ואלא 'הוא' למה**

**לי. לכדרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר**

**רב, אשם שניתק לרעיה, ושחטו סתם בשר. ניתק**

**אין, לא ניתק לא. מאי טעמא, אמר קרא 'הוא',**

**בהווייתו יהא. יתיב רב נחמן ורב ששת, ויתבי רב**

**אדא בר מתנה גביהו, ויתבי וקאמרי הא דקאמר**

**רבי אלעזר מצינו בבאין לאחר מיתה שהן בשרין**

**ואין מרצין, לימא ליה ריש לקיש הנהו נמי ליתו**

**ולירצו. אמר להן רב אדא בר מתנה, וילדרת, אם**

**היא ילדרת, בניה מי ילדו. מתקיף לה רב אסי, ומאן**

**לימא לן דאי איכא פמה עשה גבה לא מיתכפרא,**

**וכיון דכי איכא פמה עשה גבה מיכפרא, יורשיה**

**נמי מיכפרי. למימרא דקניא להו, והאמר רבי יוחנן,**

**הניח מנחה לשני בניו ומה, קריבה ואין בו שותפות.**

**ואי סלקא דעתך קניא להו, נפש' אמר רחמנא. ולא**

**קניא להו, והאמר רבי יוחנן, הניח בהמה לשני בניו**

**ומה, קריבה ואין ממירין בה. אי אמרת בשלמא קניא**

**להו, היינו דאין ממירין בה דהויא להו בשותפין,**

**ושותפין**

הקיש הכתוב. אשם לשלמים ואין משיבין על ההקש: אקיש לחמאת. דפסול: קשיא ליה

לריש לקיש אשם משום דלא אתי לאחר מיתה לימא ליה ר' אליעזר אשם נמי אתי לאחר

מיתה. שאשם שמתו בעליו רועה דמיו נופלין לקיץ המנחה: למותרה. שדמי נופלין

לנדבה דכפרית: חמאת נמי. מותרו נדבה הוא כגון הפרש שתי חטאות לאחריות

מתכפר באחת מהן והשניה תרעה (וימא סה.)

והוא קריבה לאחר מיתה בעלים שדרי נתכפר

בבבירתה בחיו ואין זו חטאת שמתו בעליה

אלמא אתיא חטאת לאחר מיתה ואפי' הכי

פסולה שלא לשמה ואשם נמי ליפסול: מיעט

רחמנא הוא. בשעיר נשיא כתיב בשחטו

(ויקרא ד) ושחט אותו במקום אשר ישחט את

העולה לפני ה' חטאת הוא שישחטנו לשם

חטאת ואם לאו פסול דהוא משמע בהווייתו היא

אם בהווייתו היא כשר ואם לאו פסול ומינה

ילפי' פסול דחטאת לקמן בפריקן (דף י:) אשם

נמי כתיב ביה אשם הוא. בצו את אהרן והקטירו

המונח אשה לה' אשם הוא בזמן שחור לשם

האשם כשר ואם לאו פסול: חזוהי לאחר הקמרת

אימורין. דלא ליפנין מיניה כדנתניא לקמן בפ"ק

אבל אשם לא נאמר בו הוא אלא לאחר הקמרת

אימורין וליכא למימר בהקטרה דמבעי לשמו

לעכב דהוא עצמו שלא הוקטרו אימורין כשר

דאין כפרה אלא בדם ואע"ג דכתיב באשם קדש

קדשים הוא (ויקרא ו) קודם שחטה לא ליפנין

מינה דלא משמע לשמו אלא כשכתוב הוא עם

שם הקרבן כגון חטאת הוא אשם הוא והכא

דכתיב גבי אחת מעבודת היום: שניתק לרעיה.

שמתו בעליו או שנכתבו באחר וניתק מדין

אשם לרעיה שאמרו לו ב"ד דציצא וירעה:

ושחטו סתם בשר. לעולה הואיל וסופו לקיץ

המונח שהוא עולה: ניתק אין. דמיעק שם

אשם מינה משמנרס לרועה וקם סתמיה לעולה

לא ניתק לא הוי סתמיה לעולה דאמר קרא

אשם הוא בהווייתו היא: חזוהי נמי ליתו ולירצו.

איורשים: יולדת. עולת יולדת דאיתיה ראהי

מינה יביאו יורשים עולתה מאי ליתו ולירצו

איכא אם היא ילדה כו': מאן לימא דאי איכא

כמה עשה גבה. דיולדת דלא מיכפרא עולתה

עליהו אם הביאה מחיים עולה מכפרת על

עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה דנתני גבי

עולת נדבה כתיב ונרצה לו מלמד שהמקום

מורצה לו ועל מה המקום מורצה לו אם תאמר

דברים שחיבין עליהם מיתת ב"ד מיתה ביד

שמים כרת (בידי שמים) מלקות ארבעים חטאות

אשמות אשר עונשן אמור את אין עולה באה

אלא על עשה ועל לא תעשה שניתק לעשה:

למימרא דקני' להו. ליוורשין בהמת קרבן אביהן

דקפרכת תכפר עליהו: אין בה משום שותפות.

דאמרין בהמנחות והנסיכים (מנחות קד): הכל

בא בשותפת לא חילק הכתוב אלא מנחה

שנאמר בה נפש: ה"ג [נפש] אמר רחמנא: ונפש

כי תקריב קרבן מנחה וגו' (ויקרא ב) דאין

ממירין בה. אם המיר אינו תמורה:

ושותפין

שדווקא כל זמן שהוא בהוייתו ונשחט לשם חטאת הוא כשר, ואם לאו הרי הוא פסול.  
מקשה הגמרא: הלא אשם נמי כתיב ביה 'והקטיר אתם הכהן המזבחה אשה לה' אשם הוא', וגם בו יש לדרוש מ'הוא' שבהוייתו ידא, שדווקא אם נשחט לשם אשם הוא כשר, ואם לאו הוא פסול.  
מתרצת הגמרא: הווא 'הוא' שנאמר באשם, לאחר הקטרת אימורים הוא דכתיב, ולא נאמר לגבי שחיטה ושאר עבודות הדם, ועל כן לא יתכן שבא הכתוב לפסולו מחמת הקטרה שלא לשמו, שהרי אין ההקטרה מעכבת. בדרבנא להלן (י), נאמר בפסח 'הוא' בשחיטה לעכב, אבל אשם לא נאמר בו 'הוא' אלא לאחר הקטרת אימורים, ובהקטרה לא יתכן פסול שלא לשמה, שהרי הוא (האשם) עצמו אפילו אם לא הקטירו את האימורים שלו כלל הוא כשר.  
הגמרא מביאה את דרשת רב מ'הוא' שנאמר באשם. שואלת הגמרא: ואלא 'הוא' שנאמר באשם למה לי.  
משיבה הגמרא: 'הוא' זה נדרש לברך הווא אמר רב. דאמר רב הווא אמר רב, אשם שמתו בעליו או שהתכפרו באשם אחר, שניתק מדין אשם לדין רעה, שאמרו לו בית דין הוציאנו לרעות עד שיפול בו מום ותביא בדמיו עולה, ושקטו סתם בלא מחשבה לשם איזה זבח שהוא, הרי הוא כשר בתורת עולה. שכן מאחר שסופו שיפול בו מום ויביאו מדמיו עולת קיץ המזבח, הרי הוא עומד בסתמו לעולה. ודווקא אם ניתק בפירוש לרעה וכובר נמסר לרועה, אין - הרי הוא כשר בסתמא, אבל אם לא ניתק בפירוש לרעה, לא כשר הוא בשחיטה סתם, משום שעדיין יש עליו שם אשם ואינו עומד בסתמו לעולה.  
וביאר רב את דבריו, מאי טעמא - מנין לנו שבלא ניתוק מפורש אינו כשר בתורת עולה, משום דאמר קרא באשם 'הוא', שמשמעותו כהווייתו של אשם יהא עומד, וכל זמן שלא ניתק ממנו על ידי מסירתו לרועה אינו עומד בסתמו לעולה.  
חזרת הגמרא לדברי רבי אלעזר שהובאו לעיל, ודנה האם מתכפרים היורשים בעולת אביהם: יתיב - וישבו רב נחמן ורב ששת, ויתבי - וישבו רב אדא בר מתנה גבייהו - עמיהם, ויתבי וקאמרי - וישבו רב נחמן ורב ששת ואמרו, הא דקאמר רבי אלעזר לתרץ על קושיית ריש לקיש 'אם אין מרצין למה באין', שכן מצינו גם בקרבנות הקאין לאחר מיתה שכן בשריו ואין מרצין, יש להקשות על כך, לימא ליה - הלא היה לו לריש לקיש להשיב לרב אלעזר, שאין ראיה מקרבנות הבאים לאחר מיתה שיתכן שיקרב הקרבן מבלי שירצה, שכן תנא נמי ליתו ולידצו - אף קרבנות אלו באים ומרצים על היורשים המביאים אותם.  
אמר להן רב אדא בר מתנה, הלא הוכחת רבי אלעזר היא מעולת יולדת, וביולדת לא יתכן שירצה קרבנה על יורשיה, שהרי אם היא יולדת ומתרצה בעולה, וכי בניה מי ילדו בכדי שיהיה שייך בהם ריצוי זה. ואם כן שפיר הוכיח רבי אלעזר משם שיתכן שיהיה הקרבן קרב אף מבלי שירצה.  
מתקן לה - וקשה רב אפי' על תירוץ רב אדא בר מתנה, הלא הלכה בידינו שהעולה מכפרת על העשה, ומאי לימא לן דאי איכא פמה עשה נכה לא מתכפרא - ומי אומר לנו שאם מחויבת היולדת בכפרת ביטול כמה מצוות עשה שאין עולתה מכפרת לה עליהם, מלבד עצם הריצוי שהתחייבה בו על ידי לידתה. וכן רבי איבא פמה עשה נכה מיכפרא, יורשיה נמי מיכפרי - ומכיון שהיא מתכפרת בחייה בעולה זו על ביטול מצוות עשה שבידה, אף היורשים מתכפרים בה על ביטול מצוות עשה שבידם. ושוב אין להוכיח משם שיתכן שיהיה קרבן קרב מבלי שירצה.  
הגמרא דנה האם היורשים קונים את קרבן אביהם או לא. תמחה הגמרא על קושיית רב אסי: למימרא דקניא להו - וכי יתכן לומר

שוב פורכת הגמרא: מה לתודה שכן מעונה להם, מה שאין כן באשם שאינו טעון לחם.  
משיבה הגמרא: עולה ושלמים יוכיחו, שאפילו שאינם טעונים לחם אינם מרצים בשינוי קודש, והוא הדין לאשם. וקור' הדין - ושוב חזרת הפירכא מה לעולה ושלמים שכן ישנם בציבור, ושוב יש להוכיח מתודה. לא ראי זה בראי זה, ולא ראי זה בראי זה, שכן אין בשלמים ועולה את חומרת תודה, ואין בתודה את חומרת עולה ושלמים. ובהכרח סיבת מה שאינם מרצים אינה משום החומרא המיוחדת שיש בכל אחד מהם, אלא משום הצד השווה שבהם. ואם כן יש ללמוד מהם אף על אשם. שכן מה להצד השווה שבהם, שהן קדשים, ואם שחטן שלא לשמן הובח בשר ואינו מרצה, אף אני אביא אשם שאף הוא בכלל צד שווה זה שכן הוא קדש, ועל כן אם שחטו שלא לשמן הרי הוא כשר ואינו מרצה.  
שוב פורכת הגמרא: מה להצד השווה שבהם - ובעולה שלמים ותודה שכן באין בנדר ובנדבה, ואין ללמוד מהם על אשם שאינו בא בנדר ונדבה.  
מסיקה הגמרא: אלא אמר רבא, מקור מה שאשם שלא לשמו אינו מרצה אינו מהצד השווה האמור אלא מהדיקש, שנאמר (ויקרא יז) 'ואת התודה וגו' לעלה למזבח ולחטאת ולאשם ולמלואים ולקרבן השלמים', והקישו הכתוב את האשם לשלמים. מה שלמים שכן קדשים ושחטן שלא לשמן בשרים ואין מרצין, אף אני אביא אשם שהוא קודש בו, שאף הוא שנשחט שלא לשמו כשר ואינו מרצה.  
שואלת הגמרא: מאי הוית דאקשת לשלמים אקיש לחטאת - מה ראית להקיש אשם לשלמים ולהכשירו כשנשחט שלא לשמו, הלא יש להקישו לחטאת שהיא פסולה כשנשחטה שלא לשמה.  
משיבה הגמרא: הא מייעט רחמנא ב'ואתה' שנאמר בחטאת, שדווקא היא נפטלת בשינוי קודש ושינוי בעלים, אבל שאר קרבנות כשרים ואינם מרצים.  
חזרת הגמרא לקושיית ריש לקיש ותשובת רבי אלעזר שהובאה לעיל (ע"א) ודנה בדבריהם: (סימן הנ"ש בש"ד). יתיב - וישבו רב הונא ורב נחמן, ויתבי - וישבו רב ששת גבייהו - עמיהם, ויתבי וקאמרי - וישבו רב הונא ורב נחמן ואמרו כדברים הבאים. קשיא ליה לריש לקיש לעיל על תשובת רבי אלעזר, מדוע אשם לא אתי - ובא לאחר מיתה ממשך להיקרב לאחר שנשחט שלא לשמו, הרי לא מצינו בו שיהיה כשר מבלי שירצה. והקשו על כך רב הונא ורב נחמן, לימא ליה - הלא היה לו לריש לקיש להשיב, שאשם נמי אחר מיתה, שהרי כשמתו בעליו הוא רועה עד שיפול בו מום, וימכרו ויביאו מדמיו עולה לקיץ המזבח. הרי לנו שהוא קרב אפילו שאינו מרצה, ואם כן גם כשקרב שלא לשמו הוא כשר ואינו מרצה.  
אמר להו רב ששת, אין להוכיח מאשם שמתו בעליו על אשם שנשחט שלא לשמו, שכן אשם לאחר מיתה למאי הוא קרב, הלא אינו קרב אלא למותרו, שדמיו נופלים לעולת נדבה כאמור, אבל אינו קרב בתורת אשם עצמו. ואם כן שפיר הקשה ריש לקיש, שהרי חטאת נמי מיכרב מותרה, שכן אם הפריש אדם שתי בחמות לחטאתו, האחת כדי להקריבה והשניה לאחריות, אם קרבה הראשונה כהלכתה השניה תרעה עד שתסתאב ויביאו בדמיה עולה. ועולה זו באה אפילו לאחר שמתו הבעלים. הרי לנו, שאפילו שומרת החטאת קרב לאחר מיתה, מכל מקום חטאת שקרבה שלא לשמה פסולה, ואם כן הוא הדין לאשם, שאפילו שדמיו קריבים לעולת נדבה לאחר מיתה הבעלים, מכל מקום אם נשחט שלא לשמו בתורת אשם יש לו להיפסל.  
וסיבת מה שאכן חטאת שלא לשמה פסולה אף על גב דקרבה מותרת, היא משום שמייעט רחמנא חטאת שלא לשמה מהקרבנה, ככתוב בשעיר נשיא (ויקרא יד) 'ושחט אתו במקום אשר ישחט את העלה לפני ה' חטאת הוא'. ומשמעות 'הוא' שבהוייתו ידא,

הוא כֹּהֵן, הרי כבר התכפר לו חטאו.  
 מקשה הגמרא: וְאֵלָּא מֵאֵי תַּאמְרָא, שֶׁלֹּא בִּיפְרֵי, אִם כֵּן לֵאחֲרֵי  
 שֶׁנִּשְׁחַט הֶזְבֵּחַ שֶׁלֹּא לְשֹׁמוֹ לָמָּה הוּא קָרֵב כֻּלָּל. וּמִדּוּעַ הֻקְשָׁה לִרְבִּי  
 שִׁישַׁא מִחֻיּוֹב הַבָּתּוּלָה הִקְרִיב הַשְּׂנִי יוֹתֵר מֵאִשֶּׁר מִהִקְרַבַּת הַקְּרִיבָן  
 הָרִאשׁוֹן. מִבֵּאֵרֶת הַגְּמָרָא אֶת דְּבָרֵי רַב שִׁישַׁא: אִמֵּר רַב אִשִּׁי, רַב  
 שִׁישַׁא בְּרִית דְּרַב אִידִי הֵכִי קָא נִשְׁמַי לֵיהּ וְכָךְ הֻקְשָׁה לוֹ, אִי אִמֵּרֶת  
 בְּשִׁלְמָא - אִם תֵּאמְרֵי שֶׁלֹּא בִּיפְרֵי, מִזְּכָן דִּין מִשְׁנֵתִינוּ, שֶׁכֵּן קָרֵב  
 שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לְשֹׁמוֹ אִפְּלוּ שְׂאֵינוֹ לְשֹׁמֵם מִכֹּל מְקוֹם הוּא קָרֵב מִשּׁוֹם  
 שֶׁמִּבְּחֵי לְשֹׁמוֹ קָאֵתִי - שֶׁכֵּן מַלְכַּתְחִילָה הֻקְדַּשׁ הֶזְבֵּחַ עַל מִנֵּת  
 שִׁיקְרָב לְשֹׁמוֹ וִיכַפֵּר, וְלֵאחֲרֵי שֶׁכָּבַר הַתְּקַדֵּשׁ בַּקְּדוּשַׁת קָרֵבן שׁוּב יֵשׁ  
 לַהֲקִירָבוֹ אִפְּלוּ שְׂאֵינוֹ מִכֹּפֶר. וְמוֹבֵן גַּם שֶׁנִּי לָמָּה הוּא כֹּהֵן, שֶׁכֵּן הוּא  
 בֹּא כְּדִי לְכַפֵּר עַל הַחֲטָא, שֶׁהִי עֵדִיין לֹא הִתְכַּפֵּר עַל יְדֵי הָרִאשׁוֹן.  
 אֵלָּא אִי אִמֵּרֶת שֶׁאֵף הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם בִּיפְרֵי, הִקְרִיב  
 הַשְּׂנִי לָמָּה הוּא כֹּהֵן. וּמִשּׁוֹם כֵּן פִּשְׁט רַב שִׁישַׁא אֶת הַסֵּפֶק הָאֶמּוֹר, וְהִכְרִיעַ  
 שֶׁקְרִבְנוֹת שֶׁקָּרְבוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם אִינֵם מִכֹּפְרִים.  
 הַגְּמָרָא מִסְתַּפֶּקֶת בְּדִין כִּפְרָת עוֹלָה: אִיבְעִיָּא לָהּ, אֲעֵשֶׂה דְּלֵאחֲרֵי  
 הַפְּרָשָׁה מִכֹּפְרָא, אוֹ לֹא מִכֹּפְרָא - הָאֵם עוֹלָה מִכִּפְרָת לְבַעֲלִיהָ גַּם  
 עַל עֲבִירַת עֲשֵׂה שֶׁעָבַר לֵאחֲרֵי שֶׁהִקְדִּישָׁה, אוֹ שֶׁאִינָה מִכִּפְרָת לוֹ  
 אֵלָּא עַל עֲשֵׂה שֶׁעָבַר קֹדֶם שֶׁהִקְדִּישָׁה. מִפְּרֵשֶׁת הַגְּמָרָא אֶת צַדִּיק  
 הַסֵּפֶק: מִי אִמְרִינֵן מִיִּדֵּי דִּהְיוֹת אֲחֻמָּתָא - הָאֵם יֵשׁ לוֹמֵר שְׂדִינָה  
 מִחֻמָּתָא הַמִּכְפֶּרֶת עַל שִׁגְגַּת עֲבִירָה שִׁישׁ עַל דְּזוֹנָה כְּרַת, מִה חֻמָּתָא  
 דְּיוֹקָא עַל שִׁגְגַּת דִּקְדֻּם הַפְּרָשָׁה אֵין - הִיא מִכִּפְרָת, אֲבָל עַל חֲטָא  
 דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה לֹא מִכִּפְרָת, אֵף הֵבֵא בְּעוֹלָה נִמֵּי, עַל עֲשֵׂה דִּקְדֻּם  
 הַפְּרָשָׁה אֵין - הִיא מִכִּפְרָת, אֲבָל עַל עֲשֵׂה שֶׁעָבַר לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה לֹא  
 מִכִּפְרָת. אוֹ דִּלְמָא, לֹא דִּמְיָא עוֹלָה לְחֻמָּתָא, דְּהִירֵי בְּחֻמָּתָא עַל כָּל  
 חֻמָּא וְחֻמָּא בְּעֵי לְאִיתוּי חֻמָּא חֻמָּתָא - צִירִיךְ לְהֵינֵי חֻמָּתָא בְּפִנֵּי  
 עֲצֻמָּה, וְעַל כֵּן אִינָה יִכּוֹלָה לְכַפֵּר עַל חֲטָא שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה,  
 וְאוֹלָם הֵבֵא בְּעוֹלָה, בִּין דִּמְיָא כִּמָּה עֲשֵׂה גְּבִיָּה מִכֹּפְרָא, אֲעֵשֶׂה  
 דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה נִמֵּי מִכֹּפְרָא - מֵאֲחֵר שְׁעוֹלָה אַחַת יִכּוֹלָה לְכַפֵּר עַל  
 כְּמַה עֲשִׂין, הִירֵי הִיא יִכּוֹלָה לְכַפֵּר אֵף עַל עֲבִירוֹת עֲשֵׂה שֶׁנִּשְׁסָפוּ לוֹ  
 לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה.  
 הַגְּמָרָא מוֹכִיחָה שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכִּפְרָת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה:  
 תָּא שְׁמַע, נִאֲמַר בְּעוֹלָה (ויקרא א ד) וְסָפֵק יָדוֹ עַל רֹאשׁ הָעֹלָה, וְנִרְצָה  
 לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו, וּמִקְרָא זֶה צִירִיךְ בִּיאור, וְכִי כְּמִיכָה מִכִּפְרָת, וְהֵלֵא  
 אֵין כִּפְרָה אֵלָּא בְּרִים, שְׁנֵאֲמַר בִּי הָדָם הוּא בְּנִשְׁשׁ וְכִפֵּר, אֲבָל  
 הַסְמִיכָה אִינָה מַעֲכַבֶּת אֶת הַכִּפְרָה. אֵלָּא מִה תִּלְמִיד לִמְרֵי וְסָפֵק  
 גּוֹ, וְנִרְצָה לוֹ לְכַפֵּר עָלָיו, שְׁאֵם עֲשֵׂאָה לְכְּמִיכָה שְׁרִי מְצוּה, שֶׁלֹּא  
 נִזְכְּרָה מִצְוֵה זוֹ בְּעִינֵינוּ וְשִׁירֵי אוֹתָהּ וְלֹא קִיַּמָּה, מִקְלָה עָלָיו הַכְּתוּב  
 כִּיֵּאֵל לוֹ לֹא כִּיפֵר וְכִיפֵר. הַגְּמָרָא מְסִיקָה אֶת רֵאשִׁיתָהּ, אֲבָל לֹא כִּיפֵר אֲבִיטוֹל עֲשֵׂה  
 קָרֵבן עוֹלָה זֶה עַל עֲשֵׂה דִּקְדֻּם הַפְּרָשָׁה, אֲבָל לֹא כִּיפֵר אֲבִיטוֹל עֲשֵׂה  
 דְּסְמִיכָה מִשּׁוֹם דִּהְיוֹת לֵיהּ עֲשֵׂה דְּלֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה, שֶׁהִי מִצְוֹת עֲשֵׂה  
 שֶׁל סְמִיכָה הִיא לֵאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה בְּשַׁעַת הַקְּרַבַּת הָעוֹלָה. וּמִכָּאֵן  
 שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכִּפְרָת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה.  
 אִמֵּר רַבָּא לְדַחוּת רֵאשִׁיָּה זֶה, וְכִי מְעֵשֶׂה דְּסְמִיכָה קָאֵמֶרֶת לְהוֹכִיחַ  
 שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכִּפְרָת עַל עֲשֵׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי הַפְּרָשָׁה. הִלָּא שְׁאֵין הָתָם  
 בְּסִמְכָה, דְּכָל כִּמָּה דִּלָּא שְׁחִיטָה בְּעִמּוֹד וְסָמוּךְ קָאֵי - שֶׁכֵּן זֶמֶן  
 שֶׁעֵדִיין לֹא שִׁחַט אֶת הָעוֹלָה עֵדִיין בִּידוֹ לְסָמוּךְ וְלִקְיִים אֶת מִצְוֹתָהּ,  
 אִמֵּת קָא הוּי עֲשֵׂה - מֵאִמְתִּי הוּא מִבְּטֵל עֲשֵׂה זֶה, הִלָּא רַק לֵאחֲרֵי  
 שְׁחִיטָה כִּשְׁכַּבֵּר אֵין בִּידוֹ לְקִיַּמָּה, וְהִירֵי עַל עֲשֵׂה שֶׁלֵּאחֲרֵי שְׁחִיטָה לֹא  
 קָא מִיבְעִיָּא לָן, וּפְשוּט שֶׁאֵין הָעוֹלָה מִכִּפְרָת עָלָיו, וְכֵן הַסֵּפֶק הוּא  
 רַק עַל עֲשֵׂה שְׁבִין הַפְּרָשָׁה לְשִׁחִטָה, וְעַל עֲשֵׂה זֶה אֵין לְהוֹכִיחַ  
 מַעֲשֵׂה שֶׁל סְמִיכָה כִּאֲמוֹר.  
 הַגְּמָרָא דְּנָה בְּדַבְרֵי הַבְּרִייתָא הָאֶמּוֹרָה: אִמֵּר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרִי  
 יְהוֹדָה לְרַבָּא, לְמַה לָּךְ לְפָרֵשׁ אֶת מַה שֶׁאֶמְרָה הַבְּרִייתָא 'כִּיפֵר וְלֹא  
 כִּיפֵר' שֶׁלֹּא כִּיפֵר עַל הָעֲשֵׂה שֶׁל סְמִיכָה, אִמָּא שְׁבִיפֵר עַל הַנִּבְרָא  
 מִכֵּל עֲבִירוֹת הָעֲשֵׂה שְׁבִיפֵר וּמִצִּילוֹ מִעוֹנֵשׁ יִסּוּרִים הָרָאוּ לוֹ,

וְהַחֲלָה הִיא שְׁחִיטָתָן לֹא מִצְוֵה מִמִּידָן - אִינֵם יִכּוֹלִים לְהַמִּיר. אֵלָּא  
 אִי אִמֵּרֶת לֹא קִנְיָא לָהּ - שֶׁקָּרֵבן הָאֵב אִינוֹ נִקְנָה לְיִוְרֵשִׁים, אִם כֵּן  
 אִמְרִינֵי נִמֵּי לִמְרֵי - יִכּוֹלֵם אֵף לְהַמִּיר, שֶׁהִי אֵין זֶה קָרֵבן הַשְׁחִיטָה.  
 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: שְׁאֵין הָתָם בְּתַמּוּרָה, שְׁחִיטָה הַכְּתוּב הִיא שְׁשָׁנִים  
 אִינֵם מִמִּידָם, דְּהִירֵי אִמֵּר קִנְיָא אִם הָמֵר מִיִּד, שְׁמִיתוֹר תִּיבַת 'הָמֵר'  
 דְּרִשּׁוּ לְרִבּוּת אֶת הַיּוֹרֵשׁ, וּמֵאֲחֵר שֶׁנִּאֲמַר כְּתוּב זֶה בִּלְשׁוֹן יַחֲדִי  
 לְמוֹדֵנוּ שֶׁרַק יוֹרֵשׁ אֶחָד מִמִּידָ, וְאוֹלָם אֵין שְׁנַיִם מִמִּידָין.  
 מִתְקִיף לָהּ רַב יַעֲקֹב מִנְּהַר פְּקוּדֵי עַל תִּירוּךְ זֶה, אֵלָּא מַעֲתָה שְׁמַמָּה  
 שֶׁנִּאֲמַר 'הָמֵר יִמִּיר' יֵשׁ לְמַעֲט שְׁנֵי יוֹרֵשִׁים, אִם כֵּן לְנִיבֵי פְּדִיּוֹן מְעַשֵּׂר  
 שְׁנֵי דְּתַנִּים בּוֹ 'וְאֵם נָאֵל וְנָאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׁרוֹ חֲמִשִּׁיתוֹ יִסֵּף עָלָיו', וְגַם  
 שֶׁם דְּרִשְׁנוּ מִיתוֹר תִּיבַת 'נָאֵל' לְרִבּוּת אֶת הַיּוֹרֵשׁ לְחִיּוּב חוֹמֵשׁ, הֵכִי  
 נִמֵּי - וְכִי גַם שֶׁם נִאֲמַר שֶׁרַק יוֹרֵשׁ אֶחָד נָאֵל וּמוֹסִיף חוֹמֵשׁ וְאֵין  
 שְׁנַיִם נְאֻלִּין וּמוֹסִיפִים חוֹמֵשׁ.  
 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: שְׁאֵין (י-שונה) פְּדִיּוֹן מְעַשֵּׂר שְׁנֵי, דְּנִיבֵי אֲבוּהוֹן נִמֵּי  
 אִיתֵיהּ בְּשׁוּתָפוֹת - שֶׁאֵם הִיא אֲבִידָה שׁוֹרֵף בּוֹ עַם אַחֲרִים הִיא חַיִּיב  
 לְהוֹסִיף עַל פְּדִיּוֹנוֹ חוֹמֵשׁ, וְכֹשֶׁם שֶׁאֲצֵל הַבַּעֲלִים עֲצָמָם נוֹהֵג חַיִּיב  
 חוֹמֵשׁ בֵּין בַּעֲלִים יַחֲדִי וּבֵין בְּרִיבִים, גַּם בְּיִוְרֵשִׁים נוֹהֵג דִּין זֶה בֵּין  
 בִּיחִיד וּבֵין בְּרִיבִים. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּתַמּוּרָה שֶׁאֵף אֲצֵל הַבַּעֲלִים עֲצָמָם  
 אִינָה נוֹהֵגֶת אֵלָּא בִּיחִיד וְלֹא בְּרִיבִים, אֵף בְּיִוְרֵשִׁים לֹא נוֹהֵג דִּין זֶה  
 אֵלָּא בְּיִוְרֵשׁ יַחֲדִי וְלֹא בְּרִיבִים.  
 אִמֵּר לֵיהּ רַב אִסִּי לְרַב אִשִּׁי, וְיִמְנָה - מַעֲצָם דִּין תַּמּוּרַת יוֹרֵשׁ יֵשׁ  
 לְהוֹכִיחַ שְׁיִוֵּשׁ קוֹנָה. שֶׁכֵּן אִי אִמֵּרֶת בְּשִׁלְמָא קִנְיָא לָהּ, הֵינִי דְּהַד  
 מִיָּהָ אִמֵּר - מִזְּכָן מִדּוּעַ כְּשֵׁשׁ יוֹרֵשׁ אֶחָד וְאֵין לְעֵשֶׂה  
 תַּמּוּרָה. אֵלָּא אִי אִמֵּרֶת לֹא קִנְיָא לָהּ וְאִינֵם מִתְכַּפְּרִים בּוֹ, אִם כֵּן  
 הִיכִי וְ-אֵין יוֹרֵשׁ אֶחָד מִיָּהָ. וְהָאִמֵּר רַבִּי אֲבָהוּ אִמֵּר רַבִּי יוֹחָנָן  
 שְׁלֹשָׁה דִּינִים בָּאֵדָם שְׁנוֹתֵן מִשְׁלֵל לְטוֹבַת חֲבִירוֹ, וְאֵלּוֹ הֵם. א.   
 הַמְּקַדֵּשׁ מוֹסִיף חוֹמֵשׁ. שְׁהַמַּחֲלָל קָרֵבן שֶׁנִּפֵּל בּוֹ מוֹם עַל מַעֲוָה, אִם  
 הַבַּעֲלִים הוּא הַמַּחֲלָל הִרִי הוּא מוֹסִיף עַל הַמַּעֲוָה חוֹמֵשׁ מִשּׁוּי  
 קָרֵבן זֶה, אֲבָל אֵדָם אַחֵר אִינוֹ מוֹסִיף מוֹסִיף חוֹמֵשׁ אֵלָּא מִחֲלָלוֹ בְּשׁוּי.  
 וְחִיּוּב חוֹמֵשׁ זֶה חֲלוּי בְּמַקְדִּישׁ וְלֹא בְּמִתְכַּפֵּר, וְאִם הַקְּדִישׁ אֵדָם  
 קָרֵבן עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ וְנִפֵּל בּוֹ מוֹם, אִם הַמְּקַדֵּשׁ מִחֲלָלוֹ  
 הִרִי הוּא מוֹסִיף חוֹמֵשׁ, אֲבָל אִם הַמִּתְכַּפֵּר בֹּא לְחַלֵּל אִינוֹ צִירִיךְ  
 לְהוֹסִיף חוֹמֵשׁ. ב. וּמִתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה. שֶׁאֵם הַקְּדִישׁ אֵדָם קָרֵבן  
 עַל מִנֵּת שִׁיתְכַּפֵּר בּוֹ חֲבִירוֹ, אֵין הַמְּקַדֵּשׁ מִמִּידָ בּוֹ אֵלָּא הַמִּתְכַּפֵּר,  
 שֶׁכֵּן הוּא נִחְשָׁב לְבַעַל הַקְּרִיבָן וְלֹא הַמְּקַדֵּשׁ, וְרַק הַבַּעֲלִים יִכּוֹלִים  
 לְהַמִּיר. ג. וְהַתּוֹרָה תְּרוּמָה מִפִּירוֹת שְׁלֵל עַל פִּירוֹת טַבַּל שֶׁל חֲבִירוֹ,  
 מִזְבֵּית הָקָהָ שְׁלֵל. שֶׁכֵּן אֵף שֶׁתְּרוּמָה הִיא מִמּוֹן שֶׁל שֶׁבַע הַכְּהוֹנָה,  
 נִתְּנָה תְּרוּמָה לְבַעַל הַפִּירוֹת אֶת הַזְּכוּת לְתַת אוֹתָהּ לְאִיחָה בְּחוֹן  
 שִׁירְצָה, וְזִכּוֹת זוֹ מִסּוּרָה לְמִי שְׁהִיָּה בַּעַל הַפִּירוֹת שֶׁנִּתְּרָמוּ, וְלֹא  
 לְבַעַל הַטַּבַּל שֶׁעָלָיו נִתְּרָמָה הַתְּרוּמָה.  
 וְהַקְּשָׁה רַב אִסִּי מִהֵדִין הַשְּׂנִי שֶׁבְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן אֵלּוֹ, אִם אֲכָן אֵין  
 הַיּוֹרֵשׁ קוֹנָה אֶת קָרֵבן אֲבִיו וְאִינוֹ מִתְכַּפֵּר בּוֹ, אֵיךְ הוּא יִכּוֹל  
 לְהַמִּיר, הִלָּא דְּיוֹקָא הַמִּתְכַּפֵּר עוֹשֶׂה תַּמּוּרָה.  
 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִקְרִיבָא לֹא מִכֹּפְרָא, מִקְרִיבָא מִכֹּפְרָא - אִמְנָם אֵין  
 דִּיּוֹרֵשׁ מִתְכַּפֵּר קָרֵבן אֲבִיו כְּפָרָה קְבוּעָה כְּבַעֲלִים מִמֵּשׁ, אֵךְ הוּא  
 מִתְכַּפֵּר בּוֹ בְּכִפְרָה הַצֶּפֶה וְבִאֵה מֵאֲלִיָּה. עַל כֵּן אֵין הַיּוֹרֵשִׁים  
 נִחְשָׁבִים כְּבַעֲלִים עַל מִנֵּחַת אֲבִיהֶם בְּכַדִּי שֶׁתִּיחַשֵׁב כִּמְנַחַת  
 הַשְׁחִיטָה וְתוֹדָה מִהִקְרַבָּה, אֵךְ דִּי בְּכִפְרָה זוֹ כְּדִי שִׁיכּוֹל הַיּוֹרֵשׁ  
 לְהַמִּיר מִמַּמְנָתָה.  
 הַגְּמָרָא חוֹזֶרֶת לְדוֹן בְּדִין מִשְׁנֵתִינוּ כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵן  
 כְּשִׁרִים אֵלָּא שֶׁלֹּא עֵלּוֹ לְבַעֲלִים לְשֵׁם חוֹבָה: אִיבְעִיָּא לָהּ -  
 הַסֵּתֶפֶקוֹ בְּנֵי הִישִׁיבָה, הָאֵם בִּיפְרֵי זְבָחִים אֵלּוֹ שֶׁנִּזְכְּרוּ שֶׁלֹּא לְשֹׁמֵם  
 עַל מִה שְׁכָּחוּ - עַל הַחֲטָא שֶׁלְּצוֹרֵךְ כְּפָרָתוֹ הוֹפְרָשׁוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא בִּיפְרֵי  
 עָלָיו קְרִבְנוֹת אֵלּוֹ.  
 אִמֵּר רַב (שֶׁשֶׁת) [שִׁישַׁא] בְּרִית דְּרַב אִידִי, מִסְתַּבְּרָא דִּלָּא בִּיפְרֵי  
 קְרִבְנוֹת אֵלּוֹ כֻּלָּל. מִשּׁוֹם דִּמֵּי סִלְקָא דְּעֵתָהּ שִׁבְיָה, קָרֵבן שְׁנֵי לָמָּה

1 **אחד** מימר ואין שנים ממזיקין. משמע דלרבי יוחנן יורש מימר ותימה דבפ' מי שהוציאדו  
2 (עירובין מו:) קאמר רבי יוחנן רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ובריש תמורה  
3 (דף ב.) וערכין (דף ב.) פליגי בה רבי מאיר ורבי יהודה וקאמר רבי יהודה יורש אינו מימר  
4 וי"ל משום דר' יוחנן אית ליה הלכה כסתם משנה ובריש תמורה וערכין אומר הכל ממזיקין  
5 לאתווי יורש: **מתכפר** עושה תמורה. והא  
6 דתניא בפ' קטא דתמורה (ט. טז.) לא יחליפנו בשל  
7 אתרים הא מפרש התם כגון דאמר מורה דבזמא  
8 דהקדש כל החרצה להמיר בבהמתו ימיר:  
9 **מקופיא** מכפר. תימה דבפ' קטא דתמורה  
10 (דף י.) ילפינן דמתכפר עושה תמורה מניזר והדיא  
11 כפרה קבועה היא וי"ל דלא יליף מניזר אלא  
12 דמפרש אינו מימר אבל מתכפר עושה תמורה  
13 אפי' מקופיא וא"ת דירוש בקופיא גרידא קרי  
14 מתכפר ומימר וכי הוו שנים יורשים מיקרו שותפין  
15 ולא ממזיקין והא ביזמא פרק הוציא לו (דף ג.)  
16 בקעי בפר כדג שאזיו דהנהנים מתכפרים אי  
17 בקביעותא מתכפרין והוו שותפין ולא מצי ממזיק  
18 או מקופיא מתכפרין וכולו של כזון גדול ומצי  
19 מימר וידיחי הוא אלמא לא חשיב מתכפר כשהוא  
20 מקופיא מדכזון גדול מימר ולא מיקרו שותפין מה  
21 שאזיו מתכפרין בו בקופיא וי"ל דבשמיטא  
22 שניהם היוורשין הוו מקופיא לכך מיקרו שותפין  
23 ולא ממזיקין ואם תאמר מאי קאמר שני למה הוא בא  
24 קרבן כפרת כזון גדול דקביעא לא חשיבא לגביה  
25 אחיו כמו שותפין על ידי כפרת קופיא: **דא'** סוד  
26 כיפרו שני למה הוא בא. תימה כמה קרבתא אדם  
27 מתנדב ומביא זה אחר זה מיד אפי' שיכיר  
28 הראשון שנעשה לשמו וי"ל דפרין שני למה חייב  
29 להביא ואם תאמר מאי קאמר שני למה הוא בא  
30 דלמא קאתי לכפר אמשחבה דשלא לשמן דחשיב  
31 עשה לאחר שחיטה כמו סמיכה דבסמוך ומידה יש  
32 לומר דמשחבה תלויה בעובד וקרבן לא מנפר  
33 אלא על בעליה ונראה דמאשם קדיין שאינו בא  
34 נדבה: **אלא** מאי לא כיפרו למה הוא קרב. צ"ע  
35 דהיינו קשיא דרש לקיש דאם בשניין הם ירצו  
36 ואם אינן מרצין למה הן באין: **או** דלמא לא  
37 דמאי לחסות. תימה דנפשוט ממונ' דפי' (שם)  
38 דשבעות (דף ב.) דאפי' לר' שמעון דלית ליה (שם)  
39 (יא.) לב בית דין מתנה עליהן שעיר שלא קרב עליו  
40 ברגל זה קרב ברגל אחר אפי' שמוגל שעבר  
41 נתכפרו כבר אטומא מקדש וקדשיו דקודם  
42 הפרשה דקאתי האי שעיר מכפר אטומא שאחר  
43 כך ויש לומר כיון שאבד וקרב אחר תחתיו אינלא  
44 מילתא שלא היתה הפרשת הפרשה עד רגל אחר  
45 דשחטי ליה: **והלא** אין כפרה אלא בדם. בפרק  
46 גמדי נשחט (פסחים נט.) אמר' כל כמה דלא  
47 אכלי כהנים בשר לא מצי מכפר דכתיב ואכלו  
48 אותם אשר כופר בדם מלמד שהכהנים אוכלין  
49 בשר ובעלים מתכפרים אבל מכל מקום עיקר  
50 כפרה אינה אלא בדם: **לאחר** שחיטה לא קא  
51 מיבעיא לך. בסוף הסוגיא בעי רבי ירמיה אפילו  
52 לאחר שחיטה:

לא

1 ושותפין לא מצו ממזיקין. דתניא הכל ממזיקין וחוץ מן השותפים) לפי שכל הפרשה כולה  
2 נאמרה בלשון יחיד כמו לא יחליפנו ולא ימיר אותו ואם המיר ימיר אחד מימר ולא שנים  
3 ממזיקין: **שאני התם.** אפי' דלא קניא להו גזירת הכתוב הוא דשני יורשין אין ממזיקין זבח  
4 שהפריש אביהן: **אחר** כפיר. דהא דירוש ממיר בקרבן אביו מחכא נפקא לן אם המיר  
5 לרבות את הירוש דהוא מצי למיכתב אם ימיר  
6 והבא נמי בלשון יחיד כתיבה: **אם יגאל איש**  
7 **ממעשרו לרבות יורש.** שמוסף חומש ופודה את  
8 מעשר אביו: **איתיה בשותפות.** דלא אשכחן  
9 דמימעט שותפין מפרדן מעשר שני ותמורה  
10 היינו טעמא משום דכל הפרשה נאמרה בלשון  
11 יחיד: **המקדיש מוסף חומש בו.** אדם שנדר  
12 קרבן והפרישו חבירו משלו להתכפר בו הנודר  
13 וחומש ובא לחללו אם המפרש מחללו מוסף  
14 חומש ואם המתכפר מחללו אינו מוסף חומש  
15 דתלייה דחומש לחומש במקדיש דכתיב (ויקרא  
16 בו) ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישיתו  
17 ואם גאל יגאל את השדה והמקדיש אותו:  
18 **ומתכפר עושה תמורה.** דאיתיה הוה בעלים ידיה  
19 ובמסכת תמורה יליף טעמא בפ"ק. והתורם.  
20 תרומה משלו על הכרי של חבירו טובת הנאה  
21 של מפרשי הוא בידו לתתה לכהן שירצה ואם  
22 בא ישראל ואמר לו הילך סלע זו ותן תרומתך  
23 לכן בתי כזון אותה סלע טובת הנאה של מפרשי  
24 הוא ויליף התם טעמא את כל מעשר תבואתך  
25 ונתת (דברים כו) מי שהפרישה מתבואתו בידו  
26 לתת: **ומשי מקביעא לא מכפרא** מקופיא  
27 **מכפרא.** כפרה קבועה שיהא יורש בעליו ממש  
28 אין להו הלכך גבי מנחה כפרה לקרב דלא  
29 דשותפין דאם אבל כפרה קופיא וצפה ממילא  
30 יש להו בן והלכך ממיר: קופיא לשון צף כמו  
31 (תוגה טז) אקפו ידייכו וכמו (מלכים ב') ויצף  
32 הברול תרגום וקפא בורלא ויש לו דומה במסכת  
33 יומא (דף טז:) כיפרו על מה שבאו. קדשים  
34 שנזבחו שלא לשמן יקרבו ותנן לא עלו לשם  
35 חובה וצריך להביא אחר מידו מבניא ליה אם  
36 כפרו על החטא שהופשוט עליו ונפקא מינה  
37 שלא דיאן מן הדיסורין בינתיים: **אמר רב** אשי רב  
38 שיאם בריה דרב אידי. ויליף לא כיפרו מדוביע  
39 לאיתווי שני: **הכי קשיא** ליה. בהבאת שני טפי  
40 מהקרבת ראשון: **אי אמרת בשלמא לא כיפר.**  
41 אפילו הכי מיקרב קרבי דשלא לשמן מכה לשמו  
42 קאתי דמתחילתו לשמו הוקדש ושני בא לכפר  
43 על החטא כגון אם עולה היא מכפרת על עשה  
44 או אם אשם הוא יכפר על אשמה: **אעשה דלאחר**  
45 **הפרשה בו.** אסתם עולה קאי שנזבחו לשמן:  
46 **אחמאם.** דלא מכפרא אלא שגגת כרת דקודם  
47 הפרשה דכתיב או הודע אליו חטאתו וגר  
48 (ויקרא ד.) כיון דאי איכא כמה עשה נזיה  
49 מכפרא. שרי לא חייב הכתוב להביאו שותפיו  
50 על כל עשה ועשה אלא דורון בעלמא ובתיב  
51 ונראה לו מלמד שנתרצה להקדש ברוך הוא  
52 (ח"כ פ') ויקרא) אלמא כולן נתכפרו: שרי  
53 מצוה. שלא נחשבה בעיניו ולא עשאה: **באילו**  
54 **לא כיפר וכיפר.** כלומר אף על פי כן כיפר: מאי  
55 כיפר ומאי לא כיפר לאו כיפר עשה קמא דקודם הפרשה ולא כיפר עשה דסמיכה דהוא ליה לאחר הפרשה: בעמוד וסמך קאי. ואכתי כל כמה דלא שחטיה לא עבר עליה: **כיפר**  
56 **נבא.** על כל עשה שבידו וניצל מן הדיסורין:

לא

לא כיפר קמי שמיא. לנחת רוח לקונו דלא עבד מצוה מן המובחר: אם נתן, שיריים על ראש מצורע כיפר כו' דכפרה אמתות הראש כתיב: שירי מצוה הן. דכתיב וזוהי הלכה הוי כשפיכת שירי הדם דחטאת דלא מעכבי כדלקמן (דף נב.). לא כיפר מתנות הראש. ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ול' עקיבא צריך שיתחיל בהנות: כבשי

עצרת שלמים נניחו. והיכי תנא סיפא דמילתיה על טומאת מקדש וקדשיו והלא חובה ללחם הן באין להחיר את החדש במקדש למנחות ולבכורים: שעירי עצרת. גבי עצרת כתיבי שני שעירים חד בתורת כהנים ועשיתם שעיר עזים אחד לחטאת וחד בחומש הפקודים למוספין וקיימא לן במסכת שבועות (דף ב.) שעירי הדגלים באין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף: שני לחם קרב. והלא ראשון כיפר לטומאת שלפניו: בין זה לזה. קסיד בין הקרבנות של זה להקרבנות של זה ואריים היו ישראל כו'. דכל שעוהו בספק חוטאין קיימא: אלא שחישב הכתוב. חסך מענותיהם ולא דוקדק אחריהם לפי שכן חסך ממונם וחבירו במסכת מנחות (דף עה) מפני החיסוחן ומפרש מאי מפני החיסוחן התורה חסה על ממונם של ישראל: והא חבא. וטומאה שאירעה בין זה לזה עשה דלאחר הפרשה הוא שהרי מאתמול הופרשו וקתני דשני מכפר טומאת מקדש וקדשיו עשה נמי הוא דכתיב וישלחו מן המזבח וגו' (במדרס דה) אי דאפרישניהו בבת אחת הכי נמי. דלא מכפר שני אמידין ואין צריך לבא: חבא במאי עסקינן. והוצרך שני לבא דאפרישין בזה אחר זה והאי שאורעה בין זה לזה דקתני שאורעה אמתול בין הפרשתו של זה להפרשתו של זה ולעולם אעשה דלאחר הפרשה לא מכפר: ולקיום וליפא ליה כו'. בתמיה אפשר שלא בא הכתוב אלא לכך והלא בכל שנה הצריכו שנים: לב בית דין. (העם) העוסקין בצרכי צבור מתנה עליהן שאפי' יפרישו הכהנים בבת אחת לא תהא הפרשת האחרון הפרשה עד סמוך להקרבנות כדי שיהא ראוי שני זה לבא על טומאה שאורעה ביניהם: קרבנות צבור סבין. השוחטין מושכתן למה שהן ראויים ועומדין ואפילו לא ידע הדשחוט מה הן (ואו) כגון

תמידין שלא הוצרכו לצבור שניקחו בשמעתין דמילתיה דשמואל דווקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית החדש כדאמרין בראש השנה (דף יז.) שוחטין ובשרין לקיץ המזבח כדן שאר מותר תרומת כסף הנשאר בקופות התרומה כשנגיע אחד בניסן שמקייצין בו את המזבח ואע"ג דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולת נדבת צבור כגון קיץ המזבח הואיל ולא חזו לתמידין קרבי למאי דחוה משום דלב ביד מתנה עליהן אם הוצרכו ואם לאו יקייצו בהן את המזבח ונראה בעיני דלא דלא גרסי לה להא דשמואל חבא דהא מוקמינן ליה בפ"ק דשבועות (דף יב.) אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן: לדברי

כיפר מתנות הראש. פי' בקונט' ויביא לוג אחר ויתן מתנות הראש ול' עקיבא צריך להתחיל בבחנות ותימה בדסוף הוציאו לו (וימא דף סא.) משמע דלכולי עלמא אין מתנות הראש מעכבות ואפילו נשפר הלוג דפליגי ההם ר"א ור"ש ורבנן בנתן מקטת מתנות שבבחנות ונשפר הלוג וקתני סיפא גמר מתנות שבבחנות ונשפר הלוג דברי הכל

מתנות שבראש אינן מעכבות כלל דאין צריך להביא אחר דבעינן אחר אי אפשר לפרש וזהו דלא בתנאי דהבא גביל דל' יוחנן בן נורי נמי אין מעכבות כלל ואין צריך לעשותן ומעיקרא ס"ד לא כיפר קמי שמיא אפילו מה שעשה כבר כגון מתנות בהונות עצמן אע"פ שנתנן אין בהן ריעוי גמור לפי שחיסר מתנות הראש אע"פ דלא מעכבי כמו שאמר לעיל שקרבן שעשה לא כיפר קמי שמיא בשביל סמיכה שלא עשה אע"פ דלא מעכבת וחדר מסיק ומתן בהונות שכבר עשה כיפר לגמרי שיש בהן ריעוי גמור אבל מתנות הראש לא כיפר קמי שמיא ואין צריך לעשותן דכתיב וזוהי גמור וכן הקרבן כשר וכיפר על כל עשה שקדם לכן אבל סמיכה לא כיפר דהויא לאחר הפרשה עד שיביא קרבן אחר אבל קשה על זה דלא הוי ליה לתרץ רק ההם כתיב וזוהי גמור ונבי סמיכה לא כתיב וזוהי גמור דהם הפ' מתנות הראש לא מעכבי דכין שקיבל מזה האשם ומן השמן על הבחנות אינו קריי עד מחוסר כפורים אלא מותר לאכול בקדשים ולכנס למקדש דמתן שמן נמי קריי קרבן כדאמר פרק בית שמיא (לקמן מה) לכל קרבנם לרבות לוג שמן של מצורע ולכן לכל הפחות צריך ליתן על הבחנות קודם שיהא מותר בקדשים. בר"ר: וליקון. ולימא ליה לקרא דכי כתיבא בזה אחר זה כתיבא. הא לא פריך דלימא ליה לקרא שלא חייב להביא שנים אלא כשהפריש בזה אחר זה אבל הפריש שנים בבת אחת אינו חייב שזו אינו קושיא דאפי' הפריש שנים בבת אחת נהי כשקרב האחד לא מזני השני שהופרש עמו מכל מקום יכול להפריש אחר כן ולהקריב ומזעיל דלעולם חייבה תורה להביא שנים אלא הכי פריך דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי ונשפיר להקריב ב' דוקא כשפריש בזה אחר זה וקשה ליפריך נמי דאטו מי לימא ליה לקרא דכי משתעי ע"י לב

ביד ונראה דבלא קרא הוה קשיא ליה משערי עצרת שעושין כל שנה שדוחק הוא להעמידם ולומר שהיו מפרישין אותן בזה אחר זה: סבין מושכתן למה שהן. בסוף פרק קמא דשבועות (דף יב.) אמרינן דשמואל סבר להא דר' יוחנן דהתם ובסמוך מייתי לה אמר רבי יוחנן תמידין שלא הוצרכו לצבור לדברי ר"ש אין נפדין תמימים פירוש אלא מקייצין בגופן את המזבח כדקאמר ההם ל' שמעון פי' שם בקונט' דשמואל סבר לה להא דאמר רבי יוחנן לדברי ר"ש אין נפדין תמימים ומוקייצין בהן את המזבח דאמר שמואל סבין מושכתן למה שהן פי' סבין השוחטין סתם מושכתן לקרבן שהופרשו מתחילה כגון עולת תמיד לעולת קיץ אע"פ שאין זה אותו קרבן כיון דמעיקרא עולה והשאת עולה והשאת

קשה מאי מייתי ההם תניא נמי הכי מברייא דהא מתני' דהתם הוה ליה לאיתויי ועוד דבריהא מוכח בשמעתין דמילתיה דשמואל דווקא כרבנן דפליגי עליה דרבי שמעון דאית להו לב בית דין מתנה עליהן ויש פירושם ברש"י שמונה בהן נראה בעיני דלא גרסין הא דשמואל חבא דהא בפרק קמא דשבועות מוקמינן לה אליבא דמאן דלית ליה לב בית דין מתנה עליהן וזהו דוחק למזוח כל מילתיה דשמואל מן הספרים ועוד נראה שדברי הקונטרס סותרים זה את זה שפירש סבין מושכתן למה שהן ראויין ועומדין כגון תמידין שלא הוצרכו לצבור נשקו מתרומה ישנה והגיע בהן את המזבח ואף על גב דלשם תמידין נלקחו ולא לשם עולת נדבת צבור הואיל ולא חזו לו לצבור קרבי למאי דחוה משום דלב בית דין מתנה עליהן אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יקייצו בהן אלא לא תמידין ואחר כך פירש דלדברי חכמים נפדין תמימים דאית להו לב בית דין מתנה עליהן להכשירן לתמידין שנה הבאה שאם לא הוצרכו היו לדמיה שיפדו אותן ממעות חולין בלא מום ויציאות לחולין ויפלו דמיהא למותר תרומה ואחר כך יקחו אותן מתרומה חדשה ויכשורן לתמידין ונראה כפירוש הערוך וזה לשנו סבין מושכתן למה שהן פירוש למה שהן ראויין אם מוספין סבין מושכתן להיות כן אבל טרם שמושכתן הסבין אין לומר איזה תמיד ואיזה מוספין אלא תלויין ועומדין בתנאי לב בית דין שכן מתנה עליהן לב בית דין אף על פי שאמר שחן תמידין אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר ראשאי לפי שבזמן שמשך הסבין לשחיטת התמיד הרי הוא תמיד ובזמן שמשך זה הסבין לשל מוסף הרי הוא מוסף וזה סיעתא לר' יוחנן (דאמר) שאם לא הוצרכו להן (ואליבא דרבנן) נפדין תמימים שלא מושכתן סבין לעולם והשאת להאי פירושא לא גרסין תניא נמי הכי דמילתא דשמואל כרבנן אלא גרסי תניא מודה ר' שמעון כו' וטעמא

48 **בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה**, כדי לכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאירעה  
49 בכל שעה, **אֵלָּא שְׁחִיפָה הִתְּנוּב** מעוונותיהם של ישראל ולא חייבם  
50 לכפר עליהם אלא בזמנים הקבועים בתורה, משום שחש על  
51 ממונם.  
52 הגמרא מסיקה את ראייתה: **וְהָא הָכָא** - והרי כאן בטומאה  
53 שאירעה בין הקרבת שני שעירי העצרת דהיא **עֲשֵׂה דְלֹאֲחֵר**  
54 הַפְּרִישָׁה, שהרי קודם העצרת הופרשו שני שעירים אלו, ועם כל זה  
55 **קָא מְכַפְּרָא** השעיר השני על טומאה זו. הרי לנו כי הקרבן מכפר  
56 אף על עבירת עשה שנעשתה לאחר הפרשתו.  
57 דוחה הגמרא: **אִי דִּאֲפִרְשִׁינָהוּ בְּבֵת אַחַת**, הֲכִי נָמִי - אילו היו  
58 מופרשים שני השעירים בבת אחת, אכן לא היה השעיר השני  
59 ראוי להקרב כלל, שכן אינו מכפר על טומאה שאירעה לאחר  
60 הפרשתו, ונמצא שאין בו שום תוספת כפרה על מה שכבר כיפר  
61 הראשון. אולם **הָכָא בְּמֵאָה עֶשְׂרִינָן**, **דִּאֲפִרְשִׁינָהוּ** - שהפריש את שני  
62 השעירים בִּזְמַן אֶחָד זה, ואכן אין השעיר השני מכפר על טומאה  
63 שאירעה בין הקרבת השעיר הראשון לשני, אלא על טומאה שבין  
64 הפרשת הראשון לשני.  
65 מקשה הגמרא על דוחה זו: וְלִיקוּ וְלִיקָא לִיה לְקָרָא, דְּכִי בְּתִיבָא בְּזוּה  
66 אַחֵר זֶה בְּתִיבָא - וכי ניתן להעמיד את הכתוב רק במקרה  
67 שהופרשו שניהם בזה אחר זה, הלא חיוב הקרבת שני שעירי  
68 עצרת הוא בכל שנה, וגם אם הפרישו את שניהם בבת אחת.  
69 דוחה הגמרא את הראיה משעירי עצרת: אלא **אָמַר רַב פִּפְא**,  
70 מְקַרְבָּנֵי צִבּוּר **קָרְבָּנֵי** להוכיח שהם מכפרים גם על עבירה  
71 שלאחר הפרשה, **שְׂאֵי קָרְבָּנֵי צִבּוּר דְּלֵב בֵּית דִּין** הממונה על  
72 צרכי הציבור **קָמְתָה עֲלֵיהֶן**, שאפילו אם יפרישו הכהנים את שני  
73 השעירים בבת אחת לא תחול הפרשת השני אלא סמוך  
74 להקרבתו, כדי שיוכל לכפר על כל הטומאות שאירעו בין הפרשת  
75 הראשון להקרבת השני.  
76 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לתנאי שעושים בית דין בקרבנות  
77 ציבור: ותנאי זה הוא בְּתַנֵּי דְרַב יְהוּדָה **אָמַר שְׁמוּאֵל**. **דִּאֲמַר רַב**  
78 **יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל**, קָרְבָּנֵי צִבּוּר סְבִין מִשְׁכֶּתָּן לְמַה שֶּׁהֵן, ורק  
79 בשעת השחיטה נקבע שמם עליהם. שכן הלכה בידינו, שלאחר  
80 אחד בניסן מצוה להביא קרבנות חובה של ציבור מתרומת  
81 הלשכה של השנה החדשה. ואם לקחו קודם אחד בניסן, כבשים  
82 לצורך התמיד ממעות התרומה הישנה, ועבר אחד בניסן, הרי הם  
83 קרבים לקיץ המזבח בתורת עולת נדבת ציבור ולא לתמיד. ואפילו  
84 שכבר הוקדשו לשם תמיד, לב בית דין מתנה שלא יקבע שמם  
85 אלא רק בשעת השחיטה, שאם יהיו ראויים לתמיד יתקדשו  
86 בקדושת תמיד, ואם לא יהיו ראויים לתמיד יוקדשו לעולת נדבת  
87 ציבור, ויקרבו לקיץ המזבח.  
88 הגמרא דוחה את סברת רב פפא בביאור דברי רבי שמעון בשעירי  
89 עצרת: **אָמַר לִיה רַב יוֹסֵף בְּרִיה דְרַב שְׁמוּאֵל לְרַב פִּפְא**, איך יתכן  
90 לפרש בדברי רבי שמעון שהפרשת השעיר השני אינה חלה אלא  
91 בסמוך להקרבתו, וְכִי אֵית לִיה - וכי יש לו לרבי שמעון את סברת  
92 לֵב בֵּית דִּין מְתִנָּה עֲלֵיהֶן, וְהָאֲמַר רַב אִידִי בְרַי אֲבִין, **אָמַר רַב עֲמֵרָם**,  
93 **אָמַר רַב יִצְחָק**, **אָמַר רַב יוֹחָנָן**, כבשי תמידיו שלא הוצרכו לציבור,

1 אבל לא **כִּיפֵר קָמִי שְׁמֵינָא** להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא  
2 עשה את המצוה מן המוכרח.  
3 הגמרא מביאה דוגמא נוספת לקרבן שאינו מן המוכרח, שנאמר  
4 עליו **כִּיפֵר** ולא **כִּיפֵר**: **מִי לֹא תֵּן** - האם לא שנינו במשנה בנגעים  
5 (פי"ד מ"ו), נאמר בטהרת מצורע לאחר מתן השמן על תנוך אזנו  
6 ובהונות ידו ורגלו (ויקרא י"ח): **וְהִנְנוּתָּר בְּשֶׁמֶן אֲשֶׁר עַל כָּף וְגו' הִכְתָּן**  
7 **יָתָן** על ראש המטטהר **לְכַפֵּר עָלָיו לִפְנֵי ה'.** **אִם נָתַן** השמן על ראשו  
8 **כִּיפֵר** לו, **וְאִם לֹא נָתַן** לא **כִּיפֵר** לו, ועדיין הוא מחוסר כיפורים  
9 ואסור בקדשים. **דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא**, אבל **רַבִּי יוֹחָנָן** (בן נורי) **אָמַר**,  
10 נתינת השמן על ראש המטטהר **שְׂרִיר מְצוּה בלבד** תן ואינה מעיקר  
11 הכפרה, על כן **כִּן בֵּין אִם נָתַן** השמן על ראשו **וּבֵין שְׁלֹא** ניתן **כִּיפֵר**  
12 לו במתן בהונות בלבד, וְאִלּוּם אִם לֹא נִתַּן מְעַלְיָן עָלָיו **כְּאִילוֹ לֹא**  
13 **כִּיפֵר**.  
14 הגמרא מפרשת את דברי רבי יוחנן בן נורי: **מֵאִי בְּאִילוֹ לֹא כִיפֵר**.  
15 **אִילוּמָא דְמַכְבֵּי לֵאיתָיו קָרְבָן אַחֲרֵינָא** - אם תאמר שאינו מתכפר  
16 כלל ועליו להביא שמן אחר ולהתחיל את כל מתנותיו מחדש, הרי  
17 לא יתכן לפרש כן בדברי רבי יוחנן בן נורי, **דִּהֲאֲמַרְתָּ בֵּין אִם נָתַן**  
18 **השמן וּבֵין אִם לֹא נָתַן כִּיפֵר**, אֵלָּא בהכרח שכוונת רבי יוחנן בן נורי  
19 היא, שאמנם **כִּיפֵר בְּנָפָא** אף בלא מתנת הראש, אבל לא **כִּיפֵר קָמִי**  
20 **שְׁמֵינָא** להעלות נחת רוח לקונו, משום שלא עשה את מצותו מן  
21 המוכרח. **הָכָא נָמִי** בקרבן שקרב ללא סמיכה יש לפרש את מה  
22 ששנינו בו **כִּיפֵר** ולא **כִּיפֵר** בו, שאף שהתכפר הגברא מעבירת  
23 העשה, לא העלה נחת רוח לקונו.  
24 דוחה הגמרא: הָתָם בטהרת מצורע נָמִי כוונת רבי יוחנן בן נורי  
25 היא, ש**כִּיפֵר מִתָּן בְּחֻזוֹת**, אבל לא **כִּיפֵר מִתְּנוֹת הָרָאשׁ**, ובכדי  
26 להתכפר צריך להביא שמן אחר ולתת ממנו על ראש המצורע.  
27 ובא לחלוק על רבי עקיבא הסובר שאם לא ניתן משמן זה על  
28 ראש המצורע, לא יצא ידי חובתו גם במתן הבהונות, אלא צריך  
29 להתחיל את כל המתנות מתחילה. נמצא שאין כוונת רבי יוחנן בן  
30 נורי ב**כִּיפֵר** ולא **כִּיפֵר** לומר שהתכפר הגברא אבל לא התכפר  
31 כלפי שמיא, אלא כוונתו שבדבר אחד התכפר ובדבר אחר לא  
32 התכפר. ואם כן גם בסמיכה יש לפרש על דרך זו, שאם הקריב את  
33 קרבנו בלא סמיכה התכפר על הדבר שבשבילו הוקרב הקרבן,  
34 אבל לא התכפר על ביטול הסמיכה.  
35 הגמרא חוזרת לדון במה שהסתפקה לעיל בכפרת עשה שלאחר  
36 הפרשה, ורוצה לפשוט את הספק מדברי הברייתא הבאה: **תָּא**  
37 **שְׁמַע, רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בְּכֵשִׁי עֲצֵרֶת** (חג השבועות) **לְמַה הֵן בְּאִין.**  
38 מפתיקה הגמרא באמצע דברי רבי שמעון ותממה עליהם: הלא  
39 **בְּכֵשִׁי עֲצֵרֶת שְׁלָמִים נִינְחוּ** (חם) ואינם באים לכפרה, ואיך השיב  
40 רבי שמעון בסמוך שהם באים לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.  
41 ומשיבה: **אֵלָּא** יש לגרוס בדברי רבי שמעון, שני **שְׁעִירֵי חֹטֵאת** של  
42 **עֲצֵרֶת לְמַה הֵן בְּאִין**, כדי לכפר על **טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וּקְדָשָׁיו**.  
43 המשך רבי שמעון ושאל: לאחר שכבר נִינְחוּ דְמוֹ שָׁל השעיר  
44 הָרָאשׁוֹן, השעיר השני לְמַה קָרַב, הלא כבר כיפר הראשון על כל  
45 הטומאות שאירעו לפני הקרבנות. והשיב: השעיר השני בא לכפר  
46 על עבירת **טוֹמְאָה שְׂאִירָעָה** בין ההקרבה של זה הראשון להקרבתו  
47 של זה השני. **אָמַר מַעְתָּה, רַאיוּנִי הִיוּ יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב קָרְבָּנֵיהֶן**

## המשן ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

6 מטמא את מה שנמצא בצידה השני של המזיחה. ואם הָצִיל הפסק  
7 המזיחה בְּמַת הַחֲמוּר שֶׁמֶטְמָא אדם וכלים לשבעה ימים, וכי לא  
8 תָּצִיל מפני הטומאה בְּכָל יָרֵם תִּקַּל, שכן אינו מטמא אדם וכלים  
9 אלא אוכלים ומשקים בלבד.  
10 אָמַר לִי חכמים, לא קל וחומר הוא זה,

1 התנור לשנים, כמבואר לעיל.  
2 וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַהֵר את האוכלים הנמצאים מהעבר השני של  
3 המזיחה ובתוך הכוורת.  
4 ביאור מחלוקת רבי אליעזר וחכמים. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לחכמים,  
5 הלא קל וחומר הוא מאוהל המת שיש בו מזיחה, שאין המת

מרובה. אמנם בְּזֶמַן שֶׁשְׁנֵיהֶם עוֹמְדִים בְּקִלְקֵלָה, כלומר, במקום שיש  
לחוש שיעזב עבירה אף באיש, דהיינו, שהשבים אותו חשודים  
על משכב זכור, בזה הַאִישׁ קוֹדֵם לַאִשָּׁה להיפדות, מכיון שבאופן  
כזה בושתו של האיש מרובה משל האשה.

## גמרא

הגמרא מביאה ברייתא העוסקת בסדר הקדימה של פדיון מבית  
השבי: תָּנוּ רַבָּנֵי, אדם שְׁתֵּיהָ הוּא וְאִבּוֹ וְרַבּוֹ בְּשָׂבִי, ויש בידו ממון  
כדי לפדות את אחד מהם, אזי הוּא קוֹדֵם לְרַבּוֹ, כלומר, יש לו  
לפדות את עצמו קודם שפודה את רבו, וְרַבּוֹ קוֹדֵם לְאִבּוֹ. ואם  
היתה אמו עמהם בשבי, אזי אִמּוֹ קוֹדֶמֶת לְבָנָהּ, אפילו לו עצמו,  
מפני שיש חשש שיעברו בה עבירה, ותהא בושטה מרובה.  
עתה מפרשת הברייתא סדר הקדימה והחשיבות בכלל ישראל:  
חָכָם קוֹדֵם אפילו לְמֶלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל, לפי שחָכָם שְׁמֵת אֵין לָנוּ כְּיוּצָא בּוֹ  
– אֵין לָנוּ אדם אחר כמותו, שאין כל ישראל ראויים לחכמה,  
ואילו מֶלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל שְׁמֵת נִיתַן להמליך תחתיו כל אדם מישראל,  
שהרי כָּל יִשְׂרָאֵל רְאוּיִם הֵם לְמַלְכוּת.

מֶלֶךְ קוֹדֵם לְכֹהֵן גָּדוֹל, שְׁנֵאֲמַר (מלכים א' א' לו) וְיִאֲמַר הַמֶּלֶךְ (אליהם)  
[לָהֶם] קָחוּ עִמָּכֶם (או מ') [את] עֲבָדֵי אֲדוֹנֵיכֶם וגו' וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת  
שְׁלֹמֹה בְּנִי עַל הַפָּרֹדֶה אֲשֶׁר לִי הַיּוֹדֶדְתֶּם אֹתוֹ אֶל גִּזְוֹן. דהיינו,  
בשעה שחפץ דוד שימשחו את שלמה למלך, קרא לצדוק הכהן  
הגדול ונתן הנביא ובניהו בן יהוידע, ואמר להם שיקחו עמם  
מעבדי אדוניהם, כלומר, מעבדיו. ומאחר וכינה דוד המלך את  
עצמו כ'אדוניהם' של הכהן הגדול והנביא, יש ללמוד שהמלך  
חשוב מהם.

כֹּהֵן גָּדוֹל קוֹדֵם לְנָבִיא, שְׁנֵאֲמַר (שם א' לו) וְיִמָּשַׁח אוֹתוֹ שֵׁם צִדּוֹק  
הַכֹּהֵן וְנָתַן הַנָּבִיא מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל, ומאחר ובאמירה זו תִּקְדֹּם  
דוד המלך את צִדּוֹק הכהן הגדול לְנָתַן הַנָּבִיא, יש ללמוד מכך  
שהכהן הגדול חשוב מן הנביא. ומביאה הברייתא ראייה נוספת  
לכך, וְאֹמַר (זכריה ג' ח) 'שָׁמַע נָא יְהוֹשֻׁעַ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶתָּה וְרַעְיָד'  
וגו', הקדים הכתוב את יהושע הכהן הגדול לרעיו שהיו נביאים,  
ומכאן שהכהן הגדול חשוב מן הנביא. ומנץ שהיו רעיו נביאים,  
יבול – שמה הַדְּיוֹטוֹת הָיוּ, תִּלְמִיד לֹאֲמַר בהמשך הפסוק 'כִּי אֲנֹשִׁי  
מוֹפֶת הָמָּה, וְאֵין מוֹפֶת אֵלָּא נָבִיא, שְׁנֵאֲמַר (דברים יג ב) וְנָתַן אֱלֹהִים  
אוֹת אוֹ מוֹפֶת, ומכאן שהיו רעיו נביאים, ואף על פי כן הקדימו  
הכתוב, לפי שחשוב הוא מהם.

כֹּהֵן גָּדוֹל הַמְּשֻׁחַ בְּזֶמַן הַמְּשֻׁחָה קוֹדֵם לְכֹהֵן גָּדוֹל הַמְּרוּבָה בְּגָדִים.  
כֹּהֵן גָּדוֹל הַמְּרוּבָה בְּגָדִים קוֹדֵם לְמִשְׁתֵּי שְׁעָבֵר מִחֻמַּת קְרִי – כֹּהֵן  
גדול שנטמא בטומאת קרי ועבר מכהונתו, ועתיד הוא לשוב  
אליה לכשיטהר. כֹּהֵן מִשְׁתֵּי שְׁעָבֵר מכהונתו מִחֻמַּת קְרִי קוֹדֵם  
לְכֹהֵן גָּדוֹל שְׁעָבֵר מכהונתו מִחֻמַּת מוֹמוֹ – משום שאירע בו מום,  
ואין הוא עתיד לשוב לכהונתו. כֹּהֵן גָּדוֹל שְׁעָבֵר מִחֻמַּת מוֹמוֹ קוֹדֵם  
לְכֹהֵן מְשֻׁחַ מִלְחָמָה – כֹּהֵן שֶׁנִּמְשַׁח לְצוּרָה המלחמה, להשמיע  
בפני היוצאים למלחמה את הדברים הכתובים בתורה. כֹּהֵן מְשֻׁחַ  
מִלְחָמָה קוֹדֵם לְסָנִן – לסגנו של הכהן הגדול, הממונה לצורך כך  
שאם תארע תקלה לכהן הגדול ישמש הוא תחתיו. הַסָּנִן קוֹדֵם  
לְאֶמְרָכָל. מבררת הגמרא: מֵאֵי – מה הוא הַאֲמָרָכָל. מבארת  
הגמרא: אֲמַר רַב חֲקֵדָא, 'אמרכל' הוא נוטריקון של התיבות 'אמר  
בולא', כלומר, הממונה על הכל. אֲמָרָכָל קוֹדֵם לְנֹגֵד – הממונה  
על האוצרות שבמקדש. הַנֹּגֵד קוֹדֵם לְרֹאשׁ מִשְׁמֶרֶת – כֹּהֵן שהיה  
ראש לכל המשמר. רֹאשׁ הַמִּשְׁמֶרֶת קוֹדֵם לְרֹאשׁ בֵּית אֵב – כֹּהֵן  
שהיה ממונה על בית אב אחד מתוך שבעה בתי אבות שהיו בכל  
משמר. רֹאשׁ בֵּית אֵב קוֹדֵם לְכֹהֵן הַדְּיוֹט.

הגמרא מסתפקת בסדר הקדימה לענין טומאה: אִיבְעִיָא לְהוֹ,

נבאר לעיל בברייתא, שהכהן המשוח מלחמה קודם לסגנו של  
הכהן הגדול, לפי שחשוב הוא ממנו. אמנם עדיין יש להסתפק  
לְעֵנֵן מוֹמָא, כגון שיש מת מצוה שצריך לקבורו, ויש לפנינו רק  
סָנִן וְמְשֻׁחַ מִלְחָמָה, אֵיזָה מֵהֶם קוֹדֵם להיטמא בקבורתו.

אֲמַר מִר זוטרא בריה דרב נחמן, תָּא שָׁמַע – בוא ושמע ראייה  
לפשוט הספק. דְּתִנָּא בברייתא, סָנִן וְמְשֻׁחַ מִלְחָמָה שְׁתֵּיהֶם מְחַלְכִּים  
בְּדֶרֶךְ, וְנִפְעֵי בָהֶם – ופגשו במת מצוה, מוֹטָב שִׁימָא הכהן מְשֻׁחַ  
הַמִּלְחָמָה על ידי שיתעסק בקבורתו של מת המצוה, וְאֵל יִמָּא  
הַסָּנִן, לפי שֵׁאִם יֹאדַע בּוֹ פְּסוּל בְּכֹהֵן הַגָּדוֹל נִכְנָם הַסָּנִן וְיִשְׁמַשׁ  
תַּחְתָּיו, ולפיכך עליו להיות טהור בכל עת, כדי שיהא מוֹמָן  
לשמש תחת הכהן הגדול בשעת הצורך.

מקשה הגמרא: וְתִנָּא – והרי שנינו בברייתא, שכהן מְשֻׁחַ  
מִלְחָמָה קוֹדֵם לְסָנִן. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַבִּינָא, כִּי תִנָּא תִּהְיֶה –  
מה ששנינו שם בברייתא, היינו לענין הַתְּחִיּוֹת, שבוה קודם הכהן  
משוח המלחמה לסגן, לפי שהציבור צריכים לו לצורך המלחמה  
יותר ממה שצריכים לסגן, אבל לענין טומאה עליו להיטמא קודם  
לסגן, כדי שיהא הלה מוֹמָן לשמש תחת הכהן הגדול.

## משנה

משנה זו ממשיכה לעסוק בידי קדימה, ומפרשת את סדר  
החשיבות של כל אדם.  
כֹּהֵן קוֹדֵם לְלוֹוִי, לוי קודם לְיִשְׂרָאֵל, וְיִשְׂרָאֵל קודם לְמִמּוֹר, וְמִמּוֹר  
קודם לְנָתַן – מן הגבוענים שנתגירו בערמה בימי יהושע, ועשאו  
חוטבי עצים ושואבי מים, וְנָתַן קודם לְגֵר צדק, וְגֵר צדק קודם  
לְעֶבֶד כְּנַעֲנִי מְשֻׁחָרֵר, שנעשה יהודי בשחרור זה.  
מוסיפה המשנה ומבארת: אִמְתִּי דיני קדימה אלו, בְּזֶמַן  
שְׁבוּלָם שְׁוִים בחכמת התורה. אֲכַל אִם הָיָה מִמּוֹר תִּלְמִיד חָכָם וְכֹהֵן  
גָּדוֹל עִם הָאֲרֵץ, הדין בזה הוא שהמִמּוֹר התלמיד חָכָם קוֹדֵם לְכֹהֵן  
הַגָּדוֹל שהוא עִם הָאֲרֵץ.

## גמרא

הגמרא מבארת את סדר הקדימה שנתבאר במשנה: כֹּהֵן קוֹדֵם  
לְלוֹוִי, שְׁנֵאֲמַר (דברים ידמים א' כג יא) וְכִי יִבְנִי עִמָּךְ אֶהְרֹן וְיִבְדֵּל  
אֶהְרֹן (להקריב) [להקדישו] קֹדֶשׁ (ח) קְרָשִׁים, דהיינו, שנבדל אהרן  
מתוך שבט לוי להיות מקודש מהם בקדושת הכהונה, ומכאן  
שהכהן חשוב מן הלוי. לוי קודם לְיִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאֲמַר (דברים יח) 'בַּעֲת  
הַהִיא תִּבְדֹּל ה' אֶת שְׁכֵם תְּלוֹוִי' (מתוך) וגו', דהיינו, שהובדל שבט  
לוי מתוך בני ישראל, להיותם מקודשים יותר משאר העם. וְיִשְׂרָאֵל  
קודם לְמִמּוֹר, לפי שָׁוָה – הישראל מיוחס, וְזֶה – הממזר אינו מיוחס.  
מִמּוֹר קודם לְנָתַן – וגבועני, לפי שָׁוָה – הממזר בָּא מִטָּפָה בְּשָׂרָה,  
כלומר, נולד מאב שהוא ישראל גמור, וְזֶה – הנתן בָּא מִטָּפָה  
פְּסוּלָה, שהרי אף אביו נתן היה. נָתַן קוֹדֵם לְגֵר צדק, לפי שָׁוָה –  
הנתן גָּדֵל עָמְנוּ – עם ישראלים גמורים בקדושה כישראל, וְזֶה –  
גר הצדק לֹא גָדֵל עָמְנוּ בקדושה, שהרי בתחילה גוי היה. גֵּר צדק  
קודם לְעֶבֶד מְשֻׁחָרֵר, לפי שָׁוָה – העבד המשוחרר הָיָה מתחילתו  
בְּכָלִל הקללה של 'אֲרוּר בִּנְעָן עֶבֶד עֲבָדִים יִהְיֶה לְאֶחָיו' (בראשית ט  
כה), וְזֶה – גר הצדק לֹא הָיָה מתחילתו בְּכָלִל אֲרוּר.

שנינו במשנה: אִמְתִּי בְּזֶמַן שְׁבוּלָם שְׁוִים בוי, אבל אם היה ממזר  
תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ, ממזר תלמיד חכם קודם לכהן  
גדול עם הארץ.

מבררת הגמרא: מֵאֵי הֵי מִיָּלָה, שממזר תלמיד חכם קודם לכהן  
גדול עם הארץ. אֲמַר רַבִּי אֶהָא גְרָבִי תִנָּא, יש ללמוד זאת ממה  
דְּאֲמַר קְרָא על יקרת ערך התורה (משלי ג טו) 'קִרְיָה הִיא מְפַנֵּינִים',

## אגרות קודש

ב"ה, ט"ז אלול, ה'תשס"א

ברוקלין, נ.י.

האברך וי"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה שלום דב שי

שלום וברכה!

קבלתי מכתבו ממוצש"ק א' אלול, ותכנו אשר משתתף בעבודת "חבר פעילי מחנה התורתי", ורואה הוא פרי טוב בעמלו, אבל כיון שהציבור החרדי באה"ק ת"ו לא נענה לקריאתם כדבעי למיעבד ובמילא כל העבודה מוטלת עליהם, וזה גורם אצלו לביטול תלמוד-תורה, ושואל האם כדאי הדבר בשבילו, או בלשונו הוא, אם מחוייב לעזוב את נפשו בעבור נפשות אחרים.

הנה נבהלתי לשאלה זו, בה בשעה שהקב"ה הצליחו ונתן לו האפשרות להציל נפשות בני ובנות ישראל מכפירה ר"ל ולעזור להם שישארו יהודים נאמנים לה' ולתורתו, שזהו רואים גם בעיני בשר ובמוחש, הנה בא יצרו ומסיתו לאמור, מי יודע אם זהו ענין ומוטב לך להתעסק בעסקים אחרים אשר אז אפשר שתשגשג בתורה וכו' וכו'.

ידוע פסק הדין בגמרא אשר מצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים מבטלים תלמוד תורה בשבילה (מועד קטן ט, ב), וידוע ג"כ מאמר הגמרא בתמורה על הפסוק עשיר ורש נפגשו מאיר עיני שניהם ה', אשר כשעשיר בתורה עוזר לרש בתורה, הרי מאיר עיני שניהם, שגם להנותן נתוסף בלימוד תורתו, שזהו הרבה יותר ממרז"ל (תענית ז, א) הרבה למדתי מרבתי ומחברי, ומתלמידי יותר מכולם, כי המאמר בתענית מספר מה שאדם לומד כפי יכולתו הוא, וכדיוק הלשון למדתי, משא"כ הבטחת רז"ל בתמורה דמאיר עיני שניהם ה', היינו ששמעתתא דבעי סיעתא דשמיא, הנה מבקשים בזה אור כפי יכולת הוי', כמובן שזהו שלא בערך.

כוונתי בזה שלא לבד שעל ידי ביטול תורתו לאיזה זמן עושה הוא כציווי התורה וכמרז"ל במו"ק הנ"ל, אלא עוד זאת שביטולה של תורה זה הוא גופא קיומא, כי על ידי זה נעשה לבו ומוחו [זכ"ס אלף פעמים ככה, אשר במעט זמן יצליח בלימודו שלא בערך].

ונראה בזה כמה גדלו דברי רז"ל במה שאמרו בשבת (קה, ב) כך הוא אומנתו של יצה"ר היום אומר לו כך וכו' עד שאומר לך עבוד עבודה-זרה, ודייק כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הלשון "כך", היינו שיצה"ר הוא ערום במאד ובא לכאוי"א בטענה המתאימה לפי רוחו, אבל סוף סוף מסיתו ומביאו בגדר שיכול לומר לו לך עבוד עבודה זרה. ויעויין בקונט' הנדפס לח"י אלול שבטח כבר הגיע למחנו בענין מרז"ל זה.

אחתום מכתבי באיחולי הצלחה בעבודתו בקדש, אשר בדרך ממילא ימשיך לו הצלחה ג"כ בלימוד התורה ביראת שמים וילך הלך וגדול בתורה ויראה גם יחד.

אתענין לדעת במה הי' אופן לימודו קודם שנכנס בעבודת חבר פעילי מחנה התורתי הנ"ל, ואם יש לו עתה שיעורים קבועים בתורת הנגלה ובתורת החסידות.

בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

מוסג"פ קטע משיחת ש"ק מברכים ר"ח אלול, אשר יענין אותו.

## מתורת רבותינו נשיאי חב"ד

### א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שניאור זלמן  
אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

~ שולחן ערוך עם הערות וצינונים - הלכות שבת ~

א צידה היא מאבות מלאכות שהיתה במשפן בתחשים א ו חלזון ב, ואינו חיב עליה אלא פשאין הנצוד מחסר עוד צידה אחר צידה זו, דהינו שצד אותו למקום שיוכלו לתפסו שם בקל ואינו צריך לומר "הבא מצודה ונצודנו", דהינו שאינו צריך לבקש שם תחבולות לתפסו. לפיכך, אם הפריח את העוף עד שהכניסו לבית שחלונותיו סתומין ג, או לביכר ד מקרה וסתום מכל צד, ונעל הדלת בפניו, או שדרף אחר חיה עד שהכניסה לבית, או לביכר אפלו אינו מקרה, או לגנה או לחצר,

### ביאורי הלכה

א [בתחשים - עור התחש<sup>1</sup> שימש לכיסוי המשכן וכליו<sup>2</sup>.]  
ב [וחלזון - לצורך הקמת המשכן היו צריכים<sup>3</sup> לצוד חלזון כדי לצבוע מדמו את חוטי התכלת ששימשו לרקימת היריעות והלולאות שבשפת היריעות<sup>4</sup>.]

### צינונים והוספות

1) התחש אינה חיה שמגדלים בבית (ראה רש"י שמות כה, ה: מין חיה, ולא היתה אלא לשעה) ויש בתפיסתה משום צידה אפילו אינה בורחת (משא"כ האילים שנוכרו להלן (סי"ג וס"כ) לעניין שחיטה לא שייך בהם צידה מן התורה כדן חיה ועוף הגדלים ברשותו של אדם דלהלן סכ"ד), ולא צדים את התחש בדווקא על ידי רשתות כפי שהוא בבעלי חיים שבים ובהם החילזון (ולכן להלן תחלת סי' שז לא הביא אלא צידי החלזון).  
2) ראה שמות כה, כו.  
3) אף שלא צדו את החלזון במדבר אלא עוד בהיותם במצרים או שקנו מתגרים במדבר את החלזון או את צבע התכלת שהופק ממנו (ראה לקו"ש חל"א פ' תרומה שיחה ב אות ד עמ' 144 שמשמעות רש"י על התורה שהביאו עמהם ממצרים צמר צבוע, ובנחל קדומים להחיד"א, שמות כה, ד כתב שמוכרח לפרש כן מכמה סברות), מכל מקום העיקר הקובע לגדר מלאכה הוא חשיבות המלאכה לצורך בניית המשכן, ולא דווקא אם נעשתה על ידי בני ישראל במדבר (ראה סי' שא בתחלתו "שכל מלאכה שהיתה חשובה במשכן נקראת מלאכה לעניין שבת", ומשמע שבחשיבות תליא מילתא, אפילו שהמלאכה עצמה לא נעשתה במשכן), ולכן נחשבת כמלאכה לעניין שבת (ראה פנ"י עה, א פיסקא הצד צבי: על כרחך דאע"ג שלא היו צריכים למשכן בצידה אפ"ה כיון דאשכחן במשכן דברים דשייך בהו צידה מש"ה מיקרי מלאכה חשובה וחייב

כדאשכחן בזורע וחורש דמסתמא לא היו זורעין וחורשין אותן הסמנין שהיו צריכין למשכן אלא שהיה מצוי בידן אפ"ה כיון דשייך זריעה וחרישה באותן מינין חייב א"כ ה"ה לצידה א"כ בחלזון אמאי ליפטר דנהי דמסתמא לא היו צדין החלזון במדבר אלא שכבר היה מצוי בידם ע"י תגרי אומות העולם או שהוציאו ממצרים כדאשכחן להדיא בעצי שטים ובנסכים א"כ ה"ה לחלזון וכיון שהוא מין דשייך ביה צידה ליחייב.  
4) ראה שמות כו א"ד. גם בפרוכת היה מצבע התכלת (שם פסוק לא), וכן במוסך פתח האוהל (שם פסוק לו).  
5) אם אין כוונתו לסגור (בעצמו או על ידי אחר) את החלונות לאחר שהעוף ייכנס (ראה קצות השולחן סי' קכא בדה"ש סי' ק א שהמשנ"ב בבה"ל מסתפק דבחייה ועוף שיש במינו ניצוד אפשר דאסור להכניס לבית אפי' אם הדלת או החלון פתוח עיי"ש, ומסקנתו שאינו מסתבר לאסור בזה (כמו שמצדד הבה"ל בתחלתו), ואם כוונתו להמשיך צידתו ולסגור הדלת או החלון לאחר שייכנסו לבית - אסור, אבל מי שמכניס הצבי לבית ומניח הפתח פתוח שאין כאן שום צידה ולא התחלה של צידה שהרי בדעתו שלא ינעלו הפתח לא הוא ולא אחר, הרי זה מותר לגמרי. אבל בשו"ת אבני נזר (סי' קצ אות ח) הבין בשו"ע שאסור להכניס חיה ועוף לכתחילה גם כשיש חלונות פתוחים. ואולי דייק זאת ממה שצריך להדגיש שהחייב בחלונות סתומין, שלכאורה פשוט הוא שלא חייב כשהם פתוחים, אלא שע"כ גם כשיש פתח

ונעל בפניה - חיבה, ובלבד שלא יהא הפית או הביכר גדול כל כך בענין שצריך לבקש תחבולות לתפוס שם העוף או החיה. וכל שהפית או הביכר גדול כל כך שאינו יכול להגיע ולתפוס החיה או העוף במרוצה אחת, מפני שגשמתין ממנו, וצריך לרוץ אחריהם שנית<sup>11</sup> - הרי הן מחפזין צידה עדן, ופטור. והצד צפור דרור, דהינו מין צפור שדרבה לדור בבית כמו בשדה, שיוצעת להשטם בזוית הפית לכל צד (ולכך נקרא "דרור" על שם דירה, שדרה בכל מקום) - אינו חיב עד שיפריחה למגדל שהיא נצודה בו, דהינו למגדל שאינו גדול מאד, אלא הוא בענין שיוכל לתפסו שם בלי תחבולות. והצד ארי - אינו חיב עד שיכניסנו לכפה שלו שהוא נאסר בה.

#### ביאורי הלכה

לדבריו או לשנות לגמרי כיוון התקדמותו, וכאשר יתמיד בהילוכו הראשון ללא שינוי ודאי שיתפסם. [ז] אסור מדברי סופרים - מן התורה לא מתחייב על צידה שצריך אחריה עוד צידה, אבל מדברי סופרים כל שיש לזה שם "צידה" - אסור<sup>9</sup>. אמנם כשאין לזה שם "צידה" מותר גם מדברי סופרים, ולכן כשלא מתכוין לצידה מותר לסגור חצר גדולה שבתוכה נמלים או בעל חי אחר שמצוי שם מטבעו והימצאותו בחצר לא נחשבת בעיני אנשים כ"צידה" גם כשאינו יכול לצאת, וכן מותר לסגור הבית כשזכוב בתוכו, כל עוד לא מכוון לצידה<sup>10</sup>.

יוצא דרכו, אם כוונתו לצודו<sup>6</sup> - אסור, ואם אין כוונתו לצודו (וכגון שמפריח לשם את העוף כי רוצה לגרשו מחדר אחר) - מותר לכתחילה.

[ד] או לביכר - מקום מוקף מארבע רוחותיו שמגדלים שם בעלי-חיים<sup>7</sup>.

[ה] ונעל בפניה חייב - אפילו נכנסה מאליה ונעל בפניה - חייב<sup>8</sup>.

[ו] אחריהם שנית - מרוצה אחת היינו שכשמתקדם לעבר החיה או העוף [אף אם יכולים להתרחק ממנו לאחריהם עד לקצה הביכר או להצמד לקירות] לא יוכלו להתחמק לצד ולברוח לאיזור אחר ולאצו לחזור

#### ציונים והוספות

שחיובה משום פס"ר, וצידה רגילה (של בית וביכר) כוללת הכנסת הבהמה לשם וסגירת הפתח (אך עדיין החיוב על סגירת הפתח, וכשאחד מכניס והשני סוגר, המכניס לא נחשב אפילו כמסייע או עושה חלק מהמלאכה (אלא שאם כוונתו לצוד וכגון שברעתו שאדם אחר ינעל את החצר, או שמניח שהחיה לא תבחין בפתח היציאה ותשאיר בחצר - יש בזה אסור גם ללא הנעילה כדלעיל הערות ה"ו מקצה"ש)).

(9) צידה למקום המחוסר צידה נקראת "צידה" שהרי חיה זו זמינה עבורו כעת לצודה כשיחפז, ואסור מדרבנן גם אם זו חצר גדולה מאוד (וכל שכן אם זה מקומו, וכגון בעל חי שנכנס לגן חיות פתוח "ספארי" (ראה להלן הערה מד אם חייב אז מן התורה)).

(10) דווקא בית מותר לסגור כשזכוב בתוכו, אבל סגירת זכוב במקום קטן כדוגמת תיבה או מקרר נתפסת כמעשה צידה (כדלהלן סעיף ד), ולכן אם רואה זכובים בתיבה אסור לסגור בעדם (אף שלא מתכוין לצוד כלל), ואם לא רואה זכובים מותר לסגור בלא לבדוק אפילו אם מצוי שיהיו שם כדלהלן שם. וצ"ע אם סגירת מקרר או מגירה שנמלים, תולעים או חרקים אחרים בתוכה מותרת כסגירת בית שזכוב בתוכו, שהרי הימצאותם במגירה סגורה הוא דבר מצוי וטבעי ודומה לתולעת בחצר גדולה, או שאדרבה, סגירת כלי או תיבה (ועד"ז מגירה) על חרק שרגיל להיות שם (וכאילו הוא מקומו) חמור יותר מזכוב בתיבה, והוא כסגירת דבורים בכוורת דלהלן סעיף ה (וחמור מכך, ייתכן שנחשבים כדבר שבמינו ניצוד). וראה להלן הערה לו.

קטן אסור לצוד לשם, ועל זה כתב בשו"ע שמ"מ לא מתחייב אלא כשסתומין לגמרי (או שדייק מסעיף ד להלן שכשמוניח התיבה מעט פתוחה אין כאן פס"ר ולא כתב "אין כאן צידה", משמע שיש בכל זאת גדר של צידה). ועל זה יש לתרץ שגם כשהם פתוחים ישנו צד איסור לפעמים, וכגון שהפריח העוף לשם בכוונה לסגור (בעצמו או ע"י אחר) החלונות אחריו, או מתוך כוונה לצודו שאז אסור לכודו.

(6) אף שלא מתכוין לסגור הפתח אלא סומך על כך שהעוף לא יצא בעדו (קצות השלחן סי' קכא בדה"ש ס"ק א: ואפילו אם נשאר איזה חור פתוח בבית שיכול העוף או החיה לצאת דרך שם אסור, אם חור זה הוא מן הצד ואינו נראה לעוף להדיא, וראה מדין הדבורים המבואר בפנים בסי"א דמותר לפרוס מחצלת על כוורת אם נשאר חור קטן שאפשר להדבורים לצאת ובלבד שלא יתכוין לצוד הדבורים, אלמא דבמתכוין לצוד אסור אפי' נשאר חור קטן מן הצד).

(7) ראה מאירי (ביצה כג, ב ד"ה אבל), שעיקר שם ביכר היינו בריכת מים הסגורה מארבע רוחותיה שצדין בה דגים, ומתוך שהזכיר בדגים לשון ביכרין הוא מזכירו גם כן בחיה ועוף, וביכרים שלהם הם קרפיות מוקפים מארבע רוחותיהם ותוכם נטועות של עצי יערים ומכניסין לתוכן חיות הבר כגון צבי ויחמור והדומים להם ועופות גדולים המקבלים מרות ותרבות, ופרות ורבות לשם ומגדלות את בניהם.

(8) להלן סעיף ז נתבאר שכשנכנסה מאליה סגירת הדלת "זהו צידה", אבל אין זו דרך הצידה הרגילה ופעמים רבות

וְכָל הַצֵּד לְמָקוֹם שֶׁהֵנָצוּד מִחֶסֶד שֶׁם צִידָה עֲדִין, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא פֶּטוּר - אֲסוּר מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים<sup>11</sup>. וְהַצֵּד מִמָּקוֹם שֶׁהוּא מִחֶסֶד צִידָה שָׁם - חֲבִיב<sup>12</sup>. וּמִמָּקוֹם שֶׁאֵינוֹ מִחֶסֶד צִידָה - מִתֵּר לְצוּר<sup>13</sup> לְכַתְּחֵלָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל לֹא בְּשַׁבָּת, מִשּׁוּם אֲסוּר טְלָטוּל. וְיֵשׁ אוֹסְרִים גַּם מִשּׁוּם אֲסוּר צִידָה<sup>14</sup> מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים<sup>15</sup>.

חלק ב, סימן שטז צידה הקאסורה והמתרת בשבת קע"א:



### ביאורי הלכה

ח] שם חייב – בעל-חי שהיה במקום המחוסר צידה וצדו למקום קטן יותר שהוא עדיין מחוסר צידה, אם כוונתו להקל את צידתו בהמשך – אסור, ואם מכניסו למקום אחר המחוסר צידה מסיבה אחרת (כגון שלא רוצה שהחיה תסתובב במקום מסויים של הבית או החצר) – מותר<sup>11</sup>.

ט] מותר לצוד – היינו לתופסו בידים או לתופסו ברשת וכיו"ב (אלא שאין צריך לרשת זו בתור מצודה ותחבולת צידה אלא לנוחות האחיזה בעלמא)<sup>12</sup>. אבל אם היה ניצוד לגמרי ותפוס בידיים ומעבירו לידי אדם אחר אין בזה משום צידה ומותר. ולדוגמא, כלב נחיה

של עוור שאינו מוקצה, שמרד וברח ונתפס על ידי נכרי שהשיבו לבעליו אין בו משום צידה יותר, ומותר לטלו מידיו.

י] איסור צידה – ישנה סברא להחשיב תפיסה בידיים כצידה בכל עניין (גם כשהחיה כבר במקום שאינו מחוסר צידה)<sup>13</sup>.

יא] מדברי סופרים – נפקא-מינה לדרות בעלי חיים באופן שאין בזה משום טלטול מוקצה<sup>14</sup> אבל יש בזה משום צידה, או לצודן ביום-טוב שלא לצורך אכילה (כי ביו"ט אין בהם מוקצה אפילו שלא לצורך אכילה)<sup>15</sup>.

### ציונים והוספות

בסעיף כד אלא אסר בחצר גדולה, וסיים 'ודעתו הקדושה רחבה מני ים'. ולכאורה, יש מקום לחלק בין נידון דידן שהמחבר הקל כשמוסיף מעשה צידה על מעשה צידה, לבין הנידון דלהלן שהמחבר הקל בחיות הגדולות בבית שאין בהם גדר צידה אף שחסר בהם מעשה צידה, וגם אם [נפסק שלא כמחבר ו]החמיר כשחסר מעשה צידה, אינו סתירה לכך שהביא דעתו להקל כשלא חסר מעשה צידה.

13] לתפיסת בעל חי בידי ים גדר נוסף ותוספת במלאכת צידה (גם על מקום שאינו מחוסר צידה) כי זו תכלית הצידה (ראה להלן ס"ב "שכשמוגשים יד אדם", וכן בס"ה משמע שעיקר הצידה היא יד האדם, ומצד זה ישנה חומרא בכוורת או כיפת הארי שמקבילים ליד האדם "מקום צידתו").

14] ראה סי' שח סע"ט.

15] יש שביארו (הערות וביאורים כולל צ"צ ח"ג ע' פב) שאין כאן מחלוקת ולכו"ע אסור משום צידה, שהרי בסי' תצז ס"א כתב לגבי חיה ועוף המחוסרים צידה: "אע"פ שבשבת אסור לצודן מד"ס, מ"מ ב"ט משום שמחת י"ט התירו לצודן לצורך אכילה". הרי נקט להדיא בסתמא דאסור לצודן בשבת. אלא שבאמת אין מי שסובר שרק משום טלטול אסור ולא משום צידה, והביאו בשם "יש אוסרים" כיון שלא מצא דכתבוהו הפוסקים להדיא, ורק יש מי שאומר כן, כתבו רק בשם י"א. והמשך דבריו מתפרש: דמשום טלטול ודאי אסור (ושלא כרש"ל המובא בט"ז ס"ק יא) ואף יש מי שאומר שגם משום צידה אסור. אבל מ"מ ליכא מאן דפליג להדיא וס"ל דמשום צידה מותר.

11] קצוה"ש סי' קכא בדה"ש ס"ק ב: ויש להסתפק דאם היו בבית גדול מאד אם מותר להכניס לבית אחר ג"כ גדול שעדיין מחוסרין צידה שם אלא שהבית אינו גדול כל כך מן הבית הראשון די"ל דאסור מדרבנן שמיקל את הצידה עי"ז, ומיהו אינו דומה למכניסו מרה"ר לבית גדול, דברה"ר הצבי חפשי לגמרי וצ"ע. ע"כ. וכיון שבקצוה"ש הסתפק ותלה ספיקו לאיסור בכך שמיקל את הצידה, הנה כשכוונתו אינה להקל את הצידה יש לסמוך על כמה מחברים שהקילו בזה, אמנם, אם פעולה זו נתפסת כצידה כגון שהכניסו מחצר גדולה ביותר לבית שאינו גדול במיוחד עד שנראה כ"מעשה צידה" יש להחמיר.

12] משמע להלן שצידה זו שייכת לאיסור טלטול והיינו צידה בידיים, אבל להכניסו למקום קטן יותר כשכבר היה במקום שאינו מחוסר צידה – אין בזה שום צידה כלל (תה"ד ס"ק יז: לכאורה היינו לצוד בידים, דאלו להכניסו למקום קטן ממקום שהוא עתה מאי קעביד הא גם במקום הראשון מטי ל' בחד שחי', וע"כ דלצודן בידים קאמר.... והרב ז"ל בסכ"ד כתב בעופות הגדילים בבית דאם הם בבית שאינה גדול כ"כ נצודין ועומדים ע"כ. ואי מיירי לענין להכניסן למקום קטן מזה לכאורה אף באינם גדילים בבית מותר כשנת'. וע"כ דנ"מ לענין מה שכתבתי. ובתה"ד שם הקשה שלכאורה הדיעה המתירה צידה במקום שאין אומרים הבא מצודה היא המחבר שכתב שמוותר לתחילה לצוד סוס המורד בחצר קטנה, אבל עופות הגדילים בבית מתיר גם בחצר גדולה, ומדוע בשוע"ר לא הביא דעתו

## ~ שו"ע רבנו הזקן לפי לוח "רב יומי" - הלכות קריאת שמע/תפלה ~

### ~ יום ראשון ~

חלק א' סימן פד אם מותר לקרות במרחץ:

א מרחץ חדש שלא רחצו בו מותר לקרות בו שאין קריאת שם אוסרתו כמו שאוסרת בבית הכסא לפי שבית הכסא הוא מאוס ביותר.

ומרחץ ישן בבית החיצון שכל העומדים שם הם לבושים מותר לקרות שם קריאת שמע ולהתפלל.

ובאמצע שקצת מן העומדים שם הם לבושים וקצתם ערומים יש שם שאילת שלום אבל לא קריאת שמע ותפלה ודברי תורה (א) אפילו בשעה שאין שם אדם ערום אבל מותר להרהר שם בדברי תורה אפילו כשיש שם ערומים ומותר לפסוק שם דין ובלבד שלא יאמר מעמו של דבר שזה אינו אלא כמו הרהור בדברי תורה שמחשב המעם בלבד.

והבית הפנימי שכל העומדים שם הם ערומים אפילו שאילת שלום אסור כי שלום הוא שמו של הקדוש ברוך הוא שנאמר ויקרא לו ה' שלום והוא הדין שאסור ליתן שלום לחבירו במבואות המטונפות.

ואדם ששמו שלום יש אוסרין לקרות בשמו אלא בלשון (לע"ז) ויש מתירין כיון שאין מתכוין על ענין השלום אלא להזכרת שמו של אותו אדם (ובדברי סופרים הלך אחר המוסל וכן נוהגין).

ואסור לענות שם אמן ולא להרהר בשום דבר שבקדושה ואם שאל לו אדם דבר הלכה אסור לומר לו אין משיבין במרחץ אבל בבית האמצעי מותר לומר לו כך:

חלק א' סימן פה באיזה מקומות אסור לקרות קריאת שמע:

א לא ילך אדם במבואות המטונפות ויניח ידיו על פיו ויקרא קריאת שמע ואפילו אם היה קורא ובא צריך להפסיק כשיגיע למבואות המטונפות ואם לא פסק עליו הכתוב אומר כי דבר ה' בזה וגו' הכרת תכרת וגו' וכשיצא משם חזר למקום שפסק אם לא שהה כדי לגמור את כולה כמ"ש בס' ס"ה.

ולא קריאת שמע בלבד אלא כל ענין שהוא מדברי הקודש אסור לאמרה במקום המטונפות דהיינו במקום שיש בו צואה או מי רגלים או בבית הכסא או בבית המרחץ ואפילו לאמרו בלשון חול.

ולא לאמרו בלבד אלא אפילו להרהר בלבד אסור אפילו בדברי תורה שחייב להגות בה יומם ולילה ולכן כשנכנס לבית הכסא טוב לחשוב חשבונותיו שלא יבא לידי הרהור

תורה ובשבת שאסור לחשבם יפנה לבו להרהר בציורים ובנינים נאים וכיוצא בדמיונים אלו המושכים ומפנים לבו מלבא לידי הרהור דבר שבקדושה ואפילו הלכות בית הכסא אסור ללמוד בבית הכסא וכן הלכות בית המרחץ בבית המרחץ:

### ~ יום שני ~

ב אבל דברים של חול מותר לאומרם שם בלשון הקודש אלא שמדת חסידות הוא להחמיר.

וכן הכינויים כגון רחום וחנון ונאמן וכיוצא בהם מותר לאמרם שם מן הדין לפי שגם בני אדם מכונים בהם לפעמים כמו שנאמר חנון ורחום וצדיק:

ג שמות המיוחדין להקב"ה והן ז' שמות שאינן נמחקין אסור להזכירן שם אפילו בלשון חול דהיינו שם שהקב"ה נקרא בפי כל עם ולשון שיהיה (כגון גא"מ בל"א או בוג"א בלשון פולין ורוסיה) שאף ששם זה אין בו קדושה באותיות כתיבתו ומותר למחקן מכל מקום יש בו משום בזיון בהזכרתו במקום טיגופת כמו בהזכרת שלום שמותר ג"כ למחקן ואעפ"כ כיון שהקב"ה נקרא בו אף על פי שאינו מיוחד לו אסור להזכירו כשמתכוין על ענין השלום כמו שנתבאר סימן פ"ד כ"ש שמות המיוחדים לו בלשונות הנכרים שלכמה דברים דינם כשמות שבלשון הקודש כגון לענין שבועה ולענין הזכרת שם שמים לבטלה ולענין קללת חבירו בשם (עיין ח"מ סי' כ"ז) (ולענין ברכת השם עיין בי"ד סי' ש"מ (סל"ו) [סל"ז]):

ד אם נודמן לו להפריש מדבר איסור במרחץ או בבית הכסא מפריש אפילו בלשון הקודש ובענין קודש דהיינו לומר לו אפילו בלשון הוראה שאסור לעשות כך וא"צ לדקדק ולומר אל תעשה כך בלי לשון איסור והוא הדין אם נכנסה אשה בלבו מותר להרהר בדברי תורה מפני שהוא כמו להפריש מדבר איסור שהתורה מצלת מהרהורים רעים ואפילו שלא להפריש מאיסור מותר לומר לחבירו עשה לי כך וכך אפילו אם הוא בענין שממילא הוא הוראה שבוה מורה לו שהוא מותר לו לעשות כך כיון שאינו אומר בלשון הוראה:

חלק א' סימן פו שצריך להרחיק מן מים סרוחים:

א מים סרוחים או מי משרה ששורין בהן פשתן או קנבוס שסתמן מסריחין צריך להרחיק מהן ד' אמות ממקום שכלה הריח ולפניו כמלא עיניו כמו מן הצואה:

## ~ יום שלישי ~

חלק א' סימן פז כמה צריך להרחיק בשעת קריאת שמע מן גרף של רעי:

**א** גרף של רעי ועביט של מי רגלים צריך להרחיק מהם ד' אמות ולפניו כמלא עיניו כמו מן הצואה ומי רגלים עצמן אע"פ שאין בהן כלום ואפילו אין בהם ריח רע שכיון שהם מיוחדים לכך הרי הם כמחיצות של בית הכסא שאסור מן התורה משום והיה מחנך קדוש ולכן אין הטלת רביעית מים או יותר מועלת כלום בגרף של רעי ועביט כמו שמועלת במי רגלים עצמן לפי שמי רגלים לאחר שנפלו לארץ אין איסורן אלא מדברי סופרים לפיכך הקילו בהן לבטלם במים משא"כ בגרף ועביט שאיסורן מן התורה ועוד שמי רגלים הם צלולין ומתערבין עם רביעית מים שנותן בהם ומתבטלים בהם אבל גרף ועביט אין מה שבלוע בהם מתערב במים שיתבטל בהן:

**ב** גרף ועביט שניהם של חרס הם אלא שהמיוחד לרעי נקרא גרף והמיוחד למי רגלים נקרא עביט והוא הדין אם הם של עץ מפני שהחרס או עץ של גרף ועביט הוא מובלע בתוכו הרבה ומלא וזהמא ומאוס כבית הכסא אבל אם הם של מתכת או של זכוכית או של חרס מצופה בזכוכית (או בכדיל ועופרת) כיון שאינן מובלעים ומלאים וזהמא כל כך מותר לקרות כנגדן אם הם רחוצים יפה ובלבד שלא יהיה בהן ריח.

ואפילו של חרס או של עץ אם הם מיוחדים גם כן לתשמיש אחר כגון לשפוך לתוכן שופכין אינן דומין לבית הכסא ואם אין בהם צואה ולא ריח מותר והוא הדין אפילו כלי המיוחד להשתין בלבד אלא שבכל פעם שמשתיין נותן בתוכו רביעית מים לבטלם:

## ~ יום רביעי ~

**ג** גרף ועביט שכפה עליהם כלי אחר מותר שכיסוי מועיל להם כמו לצואה ומי רגלים אבל אם כפה הגרף או העביט עצמו לא הועיל כלום שכיון שהוא בלוע בתוכו הרי ברו כתוכו אבל של מתכת וזכוכית שאינו רחוק מתוכו מועלת לו כפייה כיון שאין איסורו אלא מתוכו:

**ד** בית שיש בו צואה או מי רגלים או גרף או עביט מותר לקרות בו כשמרחיק מהם ד' אמות מלאחריו ואין אומרים שכל הבית הוא כד' [ו] ד' אמות.

ואם יש בבית מטה גבוה י' טפחים ומחיצותיה מגיעות (לפחות מג' טפחים סמוך) לארץ והגרף והצואה הם אחורי המטה הרי המטה חשובה כמחיצה להפסיק בינו לביניהם וא"צ להרחיק מהם ד' אמות והוא שתהיה המטה חוצצת מכותל לכותל ואם לאו אינה חשובה כמחיצה שהיא במטה לגבי הבית (אבל אם עשה מחיצה לשם כך אין צריך לחצוץ

מכותל לכותל אפילו היא מחיצת עראי כגון מחצלת או סדין) (עם"י שט"ו) ואם הניחם תחת המטה אע"פ שאינו גבוה י' טפחים אם מחיצותיה מגיעות עד פחות מג' טפחים סמוך לארץ כשכתומים ומכוסים הם כמחיצות המטה שכל פחות מג' טפחים כלבוד הוא.

והוא הדין אם נפל עליהם כלי ויש אויר קצת בין הכלי לקרקע כגון שהכלי בולט קצת מצד אחד אם הוא אויר פחות מג' טפחים כגובה כלבוד הוא אבל אם הכלי פתוח למעלה אפילו פחות מג' טפחים אסור מפני שצריך שיהיה מכוסים ולא מגולים:

## ~ יום חמישי ~

חלק א' סימן פח בעל קרי מותר בקריאת שמע:

**א** כל הטמאים אפילו טומאה יוצא עליהם מגופן כגון זב וזבה וכיוצא בהן קורין קריאת שמע ומתפללין חוץ מבעל קרי שהוציאו עזרא מן כלל הטמאין ואסרו בין בדברי תורה בין בקריאת שמע ותפלה כדי שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולים ולא פשטה תקנה זו ברוב ישראל ואח"כ בטלה אותה תקנה לגמרי משום ביטול תורה ומשום ביטול פריה ורביה והעמידו הדבר על הדין שאף בעל קרי מותר בדברי תורה ובקריאת שמע ובתפלה בלא טבילה ובלא רחיצה בט' קבין וכן פשט המנהג.

ואף בזמן שנחגו בטבילה לא הצריכוהו אלא לבריא ששמש מטתו אבל חולה שראה קרי לאונסו פטור מכלום (וחולה ששמש מטתו) ובריא לאונסו דיו בט' קבין שישפוך עליו מכלי אחת או אפילו מב' וג' אבל מד' כלים אין מצטרפין והוא שיתחיל השני עד שלא פסק הראשון וכן השלישי עד שלא פסק השני ותשעה קבין אלו אינן מטהרין אלא כששופכין עליו אבל לא כשמוכל בהם בין שהם בכלי בין בקרקע עד שיהיה ארבעים סאה (בקרקע) ואז מועילים לטבול בהם אפילו לבריא ששמש מטתו אפילו הם שאובים:

**ב** נהגו הנשים טהרה ופרישות בעצמן שלא ליכנס לבית הכנסת ושלא לראות ספר תורה בשעת נידותן וגם כשמתפללין אינן עומדות בפני חברותיהם ומשום מנהג וכבוד עושין כן ולא משום איסור ובימי ליבונן לא נהגו להחמיר ובימים נוראים מיום אחד של סליחות ואילך שרבים מתאספים לילך לבית הכנסת מותרות לילך לבית הכנסת אף בימי נידותן כשאר נשים כי יהיה להן לעצבון גדול שהכל מתאספין והן יעמדו חוץ וכן כל כיוצא בזה כגון שמשאיה את בנה או בתה או שהיא בעצמה יולדת שהולכין לבית הכנסת אחר ד' שבועות מותרת אפילו היא נדה.

וכל זה לילך לבית הכנסת אבל להתפלל בביתה ולברך כל הברכות ובפרט ברכת המזון וקידוש שהן מן התורה חייבות לכולי עלמא אפילו בשעת נידתן ומה שנהוגין שלא להזכיר את השם בשעת נידתן או שלא ליגע בספר אין מנהג זה

## ~ שבת קודש ~

ב ואפילו לכתחלה יכול להתפלל שחרית עד חצות אם עבר ולא התפלל קודם לכן אפילו עבר במזיד שאין תשלומין במנחה יש לו תשלומין עד חצות כיון שלא הגיע עדיין זמן תפלה אחרת אבל אחר חצות מיד כיון שהגיע כבר זמן תפלת המנחה אעפ"י שאינו יכול להתפלל מנחה עד אחר חצי שעה אחר חצות זהו משום שרוב בני אדם (אינם בקיאים) לכיון השעות כל כך אבל באמת זמנה מתחיל מיד אחר חצות לפיכך אין לו תשלומין עוד לתפלת השחר אלא א"כ טעה או נאנס ולא התפלל אותה בזמנה.

וגם בטעות או אונס אין לו תשלומין אלא להתפלל מנחה שתים כלומר שמתחלה יתפלל מנחה שהוא חובת שעה ואז כיון שהוא עסוק בתפלה חוזר ומשלים מה שמטעה בתפלותיו כמו שיתבאר בסימן ק"ח לפיכך צריך להמתין חצי שעה אחר חצות כדי להתפלל מנחה תחלה ואח"כ יחזור להתפלל לשם תשלומין של שחרית ואם הפך לא יצא כמו שיתבאר שם:

ג כיון שהגיע זמן תפלה דהיינו משעלה עמוד השחר אסור לאדם להקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום ורמז לדבר שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא כלומר במה חשבתו לזה שהקדמת כבודו לכבודי ועיקר כבודו של מקום ועבודתו היא תפלת י"ח ולפיכך אפילו השכים ובירך כל ברכות השחר ואמר כמה שירות ותשבחות ואפילו קבל עליו עול מלכות שמים בקריאת שמע בעונתה קודם התפלה אסור להשכים לפתח חבירו ליתן לו שלום או אפילו לומר לו צפרא דמריה טב אם אינו הולך אלא להקביל פניו אבל אם הוצרך ללכת לראות איזהו עסק ואנב זה הולך לפתח חבירו לומר לו צפרא דמריה טב מותר אבל לא יתן לו שלום כי שמו של הקב"ה שלום ואין זה כבוד המקום לחלק כבוד בשמו לבשר ודם קודם שחלק לו כבוד בעבודת התפלה וכן אסור לברוע לו על ברכיו אפילו בלא נתינת שלום (כי זהו כבוד גדול כמו כבוד שבתפלה שכורעים בה להקב"ה ואסור להקדים כן לבשר ודם).

והוא שמשכים לפתחו אבל אם מצאו בשוק או בבית הכנסת יכול לברוע לו וליתן לו שלום מן הדין אבל נהגו שלא ליתן שלום קודם התפלה אפילו מצאו בשוק אפילו בלא כריעה ואפילו הוא רגיל ליתן לו שלום בכל יום אלא יאמר צפרא דמריה טב שעל ידי שמשנה בלשון יתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל כמו שיתבאר.

ויש אוסרין לברוע על ברכיו אפילו מצאו בשוק ואפילו בלא נתינת שלום כלל ויש לחוש לדבריהם ומכל מקום יש להקל בזה אם התחיל כבר לברך ברכות השחר הואיל ואיסור זה לא נזכר בתלמוד אלא הוא מסבא אבל אם הוא משכים לפתחו אסור לברוע לו (אפילו בלא נתינת שלום) עד שיתפלל י"ח:

עיקר ועל כל פנים תשמע ברכת המזון וקידוש מאחרים ואם אין אחר תקדש ותברך בעצמה בלחש כל הברכות שחייבת בהן:

(פליק הלכות ק"ש וברכותיה בעזרת השם יתברך):

## ~ יום שישי ~

חלק א' סימן פט הלכות תפלה וזמנה:

א אנשי כנסת הגדולה תיקנו להתפלל בכל יום שלשה תפלות של י"ח ברכות שהתפללו האבות וקבעו שתים מהן חובה שהן שחרית ומנחה כנגד ב' תמידין שהן חובה בכל יום ושל ערבית תקנו רשות כנגד איברים ופדרים שאם לא נתעכלו מבעוד יום הם קרבים והולכים כל הלילה אבל עכשיו כבר קבלוהו כל ישראל עליהם לחובה כמו שיתבאר במקומה.

וכשרבו האפיקורסין בישראל והיו מצירין להם מאוד ומסיתין את העם לכפור בתורה שבעל פה עמד רבן גמליאל ובית דינו והוסיפו ברכת המינים בכל תפלת י"ח.

וזמן התפלות הוא כזמן התמידין שתמיד של שחר זמנו מתחיל משעלה עמוד השחר שהוא אור הנוצץ מהחמה במזרח מהלך ד' מילין קודם ג' החמה אלא שהיו ממתינים עד שהאיר כל פני המזרח עד שבחברון לפי שפעם אחת באו לידי טעות על ידי שעלה מאור הלכנה ודימו שהוא אור הנוצץ במזרח בשחר ונמשך זמנו עד סוף שעה ד' מעלות השחר שהוא שלישי היום שמכאן ואילך אינו נקרא בקר.

לפיכך גם תפלת השחר זמנה מתחיל מעלות השחר אלא שלכתחלה מצוה להתחיל עם ג' החמה דהיינו אחר יציאתה ולא קודם לכן משום שנאמר ויראוך עם שמש וגו' וראוי לזוהר בזה בימי הסליחות שרגילין להקדים קודם ג' החמה ואינו נכון אבל בדיעבד אם עבר והתפלל משעלה עמוד השחר יצא ואף לכתחלה יכול לעשות כן בשעת הדחק כמו שיתבאר.

ונמשך זמנה עד סוף שלישי היום שצריך לגמור התפלה קודם שיעבור שלישי היום בין שהיום ארוך בין שהיום קצר כגון אם היום ארוך י"ח שעות מעלות השחר עד צאת הכוכבים שלישי היום הוא ו' שעות משעלה עמוד השחר ואם הוא מ' שעות שלישיתו הוא ג' שעות ולכן צריך לזוהר בחורף להשכים להתפלל בענין שיגמרו תפלת י"ח קודם שלישי היום אע"פ שכבר קראו קריאת שמע בעונתה קודם התפלה כמו שנתבאר בס' מ"ו.

ואם טעה או עבר ולא התפלל עד אחר שלישי היום עד חצות יצא ידי חובת תפלה אבל לא יצא ידי חובת תפלה בזמנה ומכל מקום אין צריך להתפלל במנחה שתים לפי שגם בתשלומין שבמנחה אין לו שכר תפלה בזמנה:

## ~ 'לקוטי תורה' פרשת נצבים - הפרשה החסידית ~

### בי קרוב אליך<sup>1</sup>

מְלוּבֶשֶׁת בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (רות ד, ג): "וְזֹאת לְפָנֶיךָ בְּיִשְׂרָאֵל", "וְאֵין זֹאת אֶלָּא תוֹרָה"<sup>10</sup> – שֶׁהִיא מְלוּבֶשֶׁת בְּפִנְיָמוּיּוֹת כו'<sup>11</sup>.

וְאוֹרֵייתָא מִתְקַשְׁרָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִידָהוּא – דְּאוֹרֵייתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִידָהוּא כּוּלָּא חֵד<sup>12</sup>.

וְהֵינּוּ שֶׁהַתּוֹרָה הִיא הַמְּמוֹצֵעַ הַמְּחַבֵּר וּמְקַשֵּׁר בְּחִינַת אֱלֹהוֹתוֹ וְתַבְרִיד בְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּבְחִינַת מְמַלָּא וּבְבְחִינַת סוֹבֵב:

שֶׁהִיא הַתְּקִשּׁוּת בְּחִינַת גְּלִיָּא שֶׁבְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְבְּחִינַת גְּלִיָּא דְּהַקְדָּשׁ בְּרִידָהוּא – בְּחִינַת מְמַלָּא כָּל עֲלָמִין. וּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת וְסִתִּים שֶׁבְּנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל לְבְּחִינַת סוֹבֵב כָּל עֲלָמִין. וְהֵינּוּ עַל יְדֵי דְּאוֹרֵייתָא גַם בֵּן סִתִּים וְגְלִיָּא<sup>13</sup>.

וְזֶהוּ "כִּי הַמְּצוּחַ הַזֶּה כִּי לֹא נִפְלְאָת וְגו'" – רְצוֹנוֹ לומר, שֶׁאֵינוֹ מוֹפְרָשׁ מִמֶּךָ כָּלל, דְּהֵינּוּ שֶׁהִיא בְּחִינַת מְמַלָּא, שֶׁמְתַלַּבֵּשׁ בְּתוֹךְ עֲצָמוֹת גִּשְׁמוֹת־יִשְׂרָאֵל. "וְלֹא רְחוּקָה הִיא" – בְּחִינַת סוֹבֵב, שֶׁאֵינָה מְתַלַּבֵּשֶׁת, אֲבָל אֵינָה רְחוּקָה – שֶׁמֵּאִיר דְּרֶךְ מְרִיף.

וּפִירוּשׁ "אֲשֶׁר אֶנְכִי מְצוֹךְ הַיּוֹם" (פְּרָשְׁתִּנוּ ל, יא):

ד, א ואליך). ומה שנתבאר בדבור המתחיל "ויא ישראל את כו' ונאמינו בה" (תורה אור בשלח סב, א).

8. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "תורה צוה" (לקמן פרשת ברכה).

9. כמבואר: לעיל על פסוק "כי תצא" (לה, ג). ובדבור המתחיל "היום הזה" [א, מוצו] (לעיל מב, א). ובדבור המתחיל "יוצתי בחגיו" (לקמן שיר השירים טו, ד).

10. (עבודה זרה ב, ב. תנא דבי אליהו וזמא פקא א).

11. (עין מה שנתבאר: סוף דבור המתחיל "דאה אנכי נותן" (לעיל פרשת ראה יח, ד). ובדבור המתחיל "ויהי מקץ" (תורה אור לא, ג).

וענין מענין "וזאת לפנים": בדבות: ריש פרשת נשא. ובדות על פסוק זה. זהר חלק ג, חקת, ק"פ סוף עמוד א'.

12. עין [פיהר] בקרשת בשלח (דף ס' סוף עמוד א').

13. (וענין מה שנתבאר: בדבור המתחיל "ולא תשבית מלח" (לעיל ויקרא ה, ג). וסוף דבור המתחיל "שונבה ישראל" (לקמן שיר השירים סח, ג).

וענין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ועשו להם ציצית" (בסידור עם דא"ח ג, ג ואליך). בענין "עוטה אור כשלמה", ובענין ש"התורה ניתנה באש שחורה על גבי אש לבנה", דהיינו שיש בה פנימיות וחיצוניות כו'.

"כִּי קָרֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מְאֹד בְּפִיךָ וְגו'"<sup>2</sup> (פְּרָשְׁתִּנוּ ל, יד): לְהִבִּין כְּפָל הַלְשׁוֹן בְּמָה שֶׁנֶּאֱמַר תַּחֲלָה "לֹא נִפְלְאָת הִיא מִמֶּךָ וְלֹא רְחוּקָה הִיא" (פְּרָשְׁתִּנוּ ל, יא).

אֵךְ הֵנָּה "נִפְלְאָת", עִם שֶׁהוּא לְשׁוֹן פְּלֵא הוּא גַם בֵּן לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, כְּמוֹ "לְפִלָּא נִדְר" (בְּפִרְשֵׁת אָמור כ"ב, כ"א) וְתַרְגוּמוֹ: "לְפִרְשָׁא". וְכֵן פִּירֵשׁ רַש"י שָׁם: לְהַפְרִישׁ<sup>3</sup>.

(וּמִפְּשָׁר שֶׁהֵם עֲנִין אֶחָד. כִּי מַה שֶׁהוּא מוֹפְרָשׁ וּמוֹבָדֵל הָרִי זֶה כְּעֵינִי הַפְּלֵא, שֶׁהוּא גַם בֵּן עֲנִין הַמְּכּוּסֶה וְנִעְלָם וְאֵינוֹ מוֹשֵׁג. וְכֵן כָּתַב ב"שְׂרָשִׁים"<sup>4</sup>).

וְהַעֲנִין, כִּי:

"תִּלְתִּי דְרָגִין אֵינִין מִתְקַשְׁרָן דָּא בְּדָא: קוּדְשָׁא בְּרִידָהוּא וְאוֹרֵייתָא וְיִשְׂרָאֵל. וְכָל חֵד, דְּרָגָא עַל דְּרָגָא, סִתִּים וְגְלִיָּא"<sup>5</sup>.

פִּירוּשׁ:

שֶׁכָּל אֶחָד הוּא בְּבְחִינַת "סוֹבֵב" ו"מְמַלָּא": "מְמַלָּא" הוּא בְּבְחִינַת הַלְבָּשָׁה וְהַשְׁגָּה וְנִקְרָא "גְּלִיָּא"<sup>6</sup>, ו"סוֹבֵב" הוּא לְמַעַלָּה מִהַדְעָה וְהַהֲשָׁגָה<sup>7</sup>, וּבַתּוֹרָה יֵשׁ גַּם בֵּן גְּלִיָּא וְסִתִּים<sup>8</sup>; וּבְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ גַּם בֵּן גְּלִיָּא וְסִתִּים<sup>9</sup>.

וְיִשְׂרָאֵל מִתְקַשְׁרָן בְּאוֹרֵייתָא – שֶׁהַשְׁגָּה הַתּוֹרָה

1. (נאמר שבת פרשת נצבים, כ"ג אלול תקס"ג, שבת שקודם ראש השנה תקס"ד).

2. (פרק ה' דעירובין, נ"ד, א' [אומתי קרוב אליך? בזמן שפסוקי וכלבךד לעשותי]).

דבות: כי תשא, פרשה ו"א [ז] "ששתה יגע בהם בפיו. וכן הוא אומר: בפיו וכלבךד לעשותי". וסוף פרשת נצבים. תנא דבי אליהו: חלק א', פרק כ"ז. חלק ב', פרק י"ד.

3. וכן נזכר מזה (לעיל פרשת צו ז, ג ואליך) בדבור המתחיל "ואכלתם אכול" (ויאל ב, כו. גבי "להפליא" (שם)).

4. (בבאורי הויה להצטוב צדק בךד א עמוד תל: "והנה השרשים בשרש פלא עשו שני שרשים: אחד – לשון פלא מה שאינו מושג, הב' – לשון הפרשה ותבדלה ופירוד כמו "לפלא נדר", וכן פירש רש"י גבי לפלא נדר". ושם מצוין לכאן).

5. (זהר חלק ג עג, א).

6. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (לעיל אמור לא, א ואליך), בפירוש וענין "עלמא דאתגליא".

7. וענין מה שנתבאר בדבור המתחיל "וידעת היום" גבי דעת ואמונה (לעיל ואתחנן

כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קמה, טו): "פֹּתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן":

שֵׁשׁ כְּמוֹ בְּחִינַת "חֵי", כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב<sup>24</sup>: "חֵי חֵי – הוּא יוֹדוּךְ", לָכֵן נֶאֱמַר "לְכָל חֵי", שֶׁכָּל עוֹלָם מְקַבֵּל חַיּוּת בְּפִרְטוּיּוֹת, אֲבָל הַכֹּל הוּא בְּחִינַת רָצוֹן אֶחָד פְּשׁוּט, וּבְהִשְׁתַּלְשֵׁל לְדִיּוּבּוֹר עֲלִיוֹן נַעֲשֶׂה "עֲשֶׂה מַאֲמָרוֹת".

עַל דֶּרֶךְ מִשְׁל, "מִבְּשָׂרֵי אֲחֻזָּה אֱלוֹהִי"<sup>25</sup>, שֶׁהִדְיּוּבּוֹר נִחְלָק לְפִרְטֵי פִרְטִים, וּבְמַחֲשָׁבָה הוּא פּוֹלֵל כָּל הַדְּבָרִים בְּמַחֲשָׁבָה אֶחָת; מִכָּל שֶׁכֵּן לְמַעַלָּה – כָּל הַפִּרְטִים נִכְלָלִים בְּחַיּוּת פְּלִי אֶחָד:

וְהִנֵּה כָּל הַחַיּוּת שֶׁל כָּל הַשָּׁנָה הוּא נִמְשָׁךְ בְּרֹאש־הַשָּׁנָה: כִּי אָדָם נִבְרָא בְּרֹאש־הַשָּׁנָה, וְהָעוֹלָם נִבְרָא בְּכ"ה בְּאֵלוּל<sup>26</sup>, וּבִיּוֹם וי"ו נִבְרָא אָדָם "בְּצִלְמוֹנוּ כְּדִמוּתֵנוּ" (בְּרֵאשִׁית א, כו), שֶׁהוּא פּוֹלֵל כָּל הַנִּבְרָאִים כּוֹלֵם כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרֵאשִׁית ב, ו) "וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשִׁמַת חַיִּים", שֶׁהִיטָה נְשִׁמָּתוֹ פּוֹלֵלֶת כָּל הַנִּשְׁמּוֹת<sup>27</sup>.

לָכֵן בְּכָל רֹאש־הַשָּׁנָה נַעֲשֶׂה צִירּוּף חֲדָשׁ – שֶׁהוּא הָאָרֶץ מִהִמְקוֹר, שֶׁהוּא הַפּוֹדֵב – חַיּוּת פְּלִי עַל כָּל הַשָּׁנָה. וְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה הוּא צִירּוּף לְחַיּוּת חֲדָשׁ. וְאַחֲרֵי כֵן נִתְחַלֵּק לְפִרְטִים שֶׁהֵם י"ב חֲדָשִׁים, וְכָל חֲדָשׁ מְקַבֵּל חַיּוּת מִהָאֶרֶץ הַכֹּלֵל, וְהַיּוֹם הוּא הַפִּרְט מִכָּלל הַחֲדָשׁ וּמְקַבֵּל מִמֶּנּוּ חַיּוּתוֹ.

הֵינּוּ כִּי "בְּכָל יוֹם יִהְיוּ בְּעֵינֶיךָ כִּפְדֻשִּׁים". כִּי הַתּוֹרָה נִצְחִית, וּבְכָל יוֹם אֲנוּ אוֹמְרִים "הַיּוֹם". וְכֵן: "וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מַצְוֶה הַיּוֹם" (וַאֲתַחֲנוּן ו, י), אֲמָרוּ ר"ל<sup>14</sup>: "שֶׁהָיוּ בְּעֵינֶיךָ כִּפְדֻשִּׁים"<sup>15</sup>. וּכְמֵאֹמֶר "הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם, וּלְמַחֲרָ לְקַבֵּל שְׂכָרָם"<sup>16</sup>, שֶׁכָּל עוֹלָם־הַיּוֹם עַד "לְמַחֲרָ" שֶׁהוּא קָבוֹל שָׂכָר נִקְרָא "הַיּוֹם".

וּבְרֹאש־הַשָּׁנָה אֲנוּ אוֹמְרִים<sup>17</sup>: "זֶה הַיּוֹם תַּחֲלַת מַעֲשֶׂיךָ" – שֶׁכָּל רֹאש־הַשָּׁנָה נַעֲשֶׂה בְּבְחִינַת "הַיּוֹם" מִחֲדָשׁ וְנִמְשָׁךְ עַל כָּל הַשָּׁנָה.

אֵךְ צָרִיךְ לְהִבִּין מַה שֶׁאֲמָרוּ ר"ל<sup>18</sup>: "אָדָם נִדּוֹן בְּכָל יוֹם"?

גַּם רֹאש־הַדָּשׁ נִקְרָא "רֹאשֵׁי־חֲדָשִׁים"<sup>19</sup>; וְכֵן שֶׁכֵּת: "מִי חֲדָשׁ בְּחֲדָשׁוֹ, וּמִי שֶׁכֵּת בְּשִׁפְתּוֹ" (יִשְׁעִיָּה סו, כג).

וְהַעֲנִין:

שֶׁהוּא יִתְפַּרֵּךְ לְמַעַלָּה מִהַזְמִין. לָכֵן כָּל בְּחִינַת זְמַן שֶׁל שִׁשִּׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית – בְּמַחֲשָׁבָה אֶחָת נִבְרָא<sup>20</sup>, "צִוְפָה וּמִבִּיט עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת"<sup>21</sup> בְּסִקְרִיהָ וְהָאָרֶץ אֶחָת. כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וַיְבָרֶךְ מ, יד): "וַיֵּצֵא כְּבֹדֶךָ חֲצוֹ", שֶׁהוּא בְּדֶרֶךְ סִקְרִיהָ וְהָאָרֶץ אֶחָת כָּל שֶׁבַעַת יָמֵי בְּרֵאשִׁית וַיִּמּוֹת־הַמַּיִשִּׁים וְתַחֲיִית־הַמַּיִתִּים. וְכֵן "חֲמִשִּׁים אֲלָפִים יוֹבְלוֹת"<sup>22</sup>, שֶׁהֵם גִּילּוּיִם וְעֲלִיּוֹת בְּעִלּוּי אַחֵר עִלּוּי – כּוֹלֵם נִבְרָא בְּמַחֲשָׁבָה אֶחָת, שֶׁהוּא חַיּוּת פְּלִי<sup>23</sup>.

אֲלָפֵי שְׁמִיּוֹת, וְאֶסְפַּת אֶת תְּבוּאָתָהּ – תְּבוּאֹת ח', שֶׁאַחֲרֵי שִׁוְיָא אֲלָפֵי שְׁמִיּוֹת יִהְיוּ בְּנֵי הָעוֹלָם הַבָּא, שֶׁתִּפְעוּל הַבִּינָה שֶׁהֵם חֲמִשִּׁים אֲלָפֵי יוֹבְלוֹת שְׁכּוֹלֵם מִנְּחָה".  
נִקְרָא גַם לְעִיל נִשְׂא כ, ד. וְאַתַּחֲנוּן ו, ג. וְרָאָה גַם סִפְר הַפְּאֲמָרִים תַּקֵּם"ב עֲמוּד רַבּוֹ, וְעַם תְּהוֹנוֹת פֶּאֹר הַתּוֹרָה קִרַּח עֲמוּד תְּרַסַּת. כְּמֵאֹמֶר אֲדָמוֹר הָאֲמִצְעִי נִדָּ עֲמוּד רַד. יִהְיֶה אֹרֶךְ עֲמוּד תִּקְנָה).

23. [עֵינֵי מַה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה בְּבִיאָר עַל פֶּסוּק "וַיִּנְתִּי בְּחִגְוִי הַסֵּלַע" (לִקְוֶן שִׁיר הַשִּׁירִים)].

24. (יִשְׁעִיָּה לח, יט. וְשֵׁם: "יִדְדִי").

25. (אִיּוֹב יט, כו).

26. (וַיִּקְרָא רַבֵּה רִישׁ פְּרָשָׁה כּו. פְּסִיקְתָא בַּחוּדֵשׁ הַשְּׁבִיעִי. פְּרָקִי דְּרַבִּי אֱלֶעָר רִישׁ פְּרָק ח).

27. (שֶׁעַר הַמִּצְוֹת פְּרָשַׁת תִּצְאָה. שֶׁעַר הַתְּלָלוֹת הַקְּדֻמָּה ו, ג. יב. שֶׁעַר הַפְּסוּקִים פְּרָשַׁת בְּרֵאשִׁית דְּרוֹשׁ ג. וְנִמְצְיָנִים שֵׁם לְהַנְחוּמָא וְשִׁמּוֹת רַבֵּה פְּרָשָׁה כ, ג).

14. (פְּסִיקְתָא וּמִתְרַתָּא וְאַתַּחֲנוּן ו, ג. תְּהוּמָא (בּוֹרֵךְ) יִתְרֹ יג, י. הוּבָא בְּרֵשׁ"י: תְּבוּא כו, טו. עֲקֵב יא, יג מִסְפָּרִי. וְאַתַּחֲנוּן ו, ג. הוּבָא בְּלִקַּח טוֹב שֵׁם. וּבְמִדְרָשׁ אֲנָרָה שֵׁם).

15. [וְעֵינֵי מַה שֶׁנִּתְבָּאָר מִזֶּה בְּדִבּוּר הַמִּתְחִיל "צִיּוֹן בְּמִשְׁפַּט תִּפְדֶּה" (לְעִיל דְּבָרִים א, אב)].

16. (עֲבֻדָּה זָרָה ג, א).

17. (בְּתַפְלַת מוֹקֶרֶף).

18. (רֹאשׁ הַשָּׁנָה טו, א).

19. ("רֹאשֵׁי חֲדָשִׁים לְעִמּוּךְ נִתְּתָה . . . כְּמֵאֹמֶר: "וּבְרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים". תַּפְלַת מוֹקֶרֶף לְרֹאשׁ חֲדָשׁ).

20. (וְהָרַח חֲלָק ב שְׁמּוֹת כ, א).

21. (מִוִּקֶף רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְרָאָה רֹאשׁ הַשָּׁנָה יח, א).

22. (חֲמִשִּׁים אֲלָפֵי יוֹבְלוֹת. רָאָה ש"ך עַל הַתּוֹרָה עַל הַפְּסוּק (בְּהָר כה, ג): "שֵׁשׁ שָׁנִים תִּרְעֶה שָׂדֶךְ – שִׁית אֲלֵפֵי שָׁנִין, שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְכּוּר בְּרִמְדָּה – רִמְדָּה עַל שִׁוְיָא

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד 224

בסדר השתלשלות פי אם בבחינת דלוג. וכן כל הנבראים כו' מהבורא – הוא מאין ולא דרך השתלשלות.

פי אי אפשר להיות נמשך בחינת נברא – גם בחינת חכמה שבהם – אפילו מבחינת דבור שלמעלה, שהוא בחינת התגלות שלמעלה. שהבורא הוא היפך הנבראים. ואפילו גם על התהוות חכמה-עילאה מאין-סוף ברוך הוא נאמר (איוב כה, יב): "והחכמה מאין תמצא". שאפילו להיות נמשך בחינת "אנת חכים ולא בחכמה ידיעא"<sup>45</sup>, היינו, התלבשות אור אין-סוף בחכמה אינו בבחינת השתלשלות, וכל מה שנוצר בפפרים השתלשלות עילה ועלול אינו על הנבראים מהבורא.

[כי אם בהשתלשלות רוחי-החכמה מ"פני-שור" שבמרכבה. מה שאין בן בהתהוות הנשמיות ממש, וכן בהתהוות הרוחניות מאין-סוף ברוך-הוא הוא יש מאין ממש. וכמו שנתבאר כל זה ב"אגרת הקדש" (סימן כ) דבור המתחיל "איהו וכו'"]

וזהו "אני ראשון", פירושו: שלחיות התהוות, ראשית התהוות היינו חכמה-עילאה, הוא שלא על ידי השתלשלות אלא "והחכמה מאין תמצא", וזהו "אני ראשון" – אני אותיות און<sup>46</sup>.

ועל דרך זה גם בן "אני אחרון", היינו: להיות התהוות שמם וארץ גשמיים מן המאמר הרוחני אינו דרך השתלשלות כי אם יש מאין. והוא מבחינת 'סובב כל עלמין'<sup>47</sup>. ולכן כל המושכות צריך להיות מהמקור שהוא האין.

ולכן, כדי להמשיך הארה והמשכה זו, ומה גם בראש-השנה שאנו נמשך חיות כללי לכל השנה, לכן צריך להיות העבודה גם בן בבחינת סובב שבנפש.

וזהו דוקא על ידי תשובה, שפאשר האדם מוסר נפשו

אף הענין הוא על ידי תשובה במסירת-נפש שהוא למעלה מהדעת. וכמו שנתבאר במקום אחר, שלכן לא נאמר בתורה מעם על מסירת-נפש כמו שנאמר מעם על אהבה, ברכתיב (פרשתנו ל, ט): "לאהבה את ה' אלוקיך [...] כי הוא חייד". והיינו לפי שהאהבה נמשכה מבחינת שכל ומעם דרך השתלשלות. מה שאין בן על מסירת-נפש לא נאמר מעם, לפי שהוא למעלה מהשכל<sup>41</sup>. והיא בחינת אמונה שלמעלה מהדעת, שנמשך מבחינת סובב<sup>42</sup>. לכן "במקום שבפני-תשובה עומדים כו'<sup>43</sup>".

אף להבין מעם הדבר:

הנה פתיב: "אני ראשון ואני אחרון" (ישעיה מז, ו); וכתבי: "בדבר ה' וגו'<sup>44</sup>". פירושו: שהבריאה היא על ידי דבור; וכתבי (בראשית א, א): "בראשית ברא אלהים", שהבריאה היא יש מאין.

והענין:

שבריות העולמות אינו בדרך השתלשלות מעילה לעלול על דרך משל אצל האדם שהמדות מהשכל והדיבור מהמדות הוא דרך השתלשלות, שעל ידי המדה נעשה הכל הלב; ואחר כך קול ודבור, שהדבור נמשך מהקול, והקול וכו' – הכל בדרך המשכה והשתלשלות עילה ועלול.

אבל בבריות העולמות אינו דרך השתלשלות והמשכה; שפאמר "יהי רקיע" (בראשית א, ו), אינו ערך של המאמר שיהיה נמשך ממנו רקיע; שאף ריבוא רבבות צמצומים והשתלשלות ממדרגה למדרגה דרך עילה ועלול לא יועילו שישתלשל ויתהוו חומר גשמי – אפילו כמו חומר הרקיע – מהשתלשלות הרוחניות כו'.

אלא שהוא בן אין-סוף ברוך-הוא הכל יכול לברוא הרקיע על ידי המאמר "יהי רקיע" יש מאין. וזהו שלא

41. [וכמו שנתבאר: דבור המתחיל "כי טובים דודיך" – בפרשת שמות (תורה אור ג, א).] ודבור המתחיל "חייב אינש לכסומי בפנקא" (תורה אור צט, ב).

42. ונענין מה שנתבאר בביאור על פסוק "ואלה המשפטים" (תורה אור עו, ג), גבי "כי תקנה עבד עברי" (משפטים כא, ב): ששרש הנשמות – מבחינת "בעבר הנהר" ה"יצא מעדן" (בראשית ב, ו), שהוא מבחינת עגולים וסובב כל עלמין.

והנה גילוי בחינה זו בנפש האדם, וזהו הגילוי מבחינת סובב, והוא שלא בסדר ההשתלשלות משכל למדות כו', כי אם מלמעלה מסדר ההשתלשלות. ובענין "אף על גב דאיהו לא חיי מזליה חזי" (מגילה ג, א), שהמשכה זו מבחינת מזליה בפנימית –

הוא הגילוי מלמעלה מבחינת השתלשלות עילה ועלול, שכל ומדות כו'.

43. ("צדיקים גבורים אין יכולים לעמוד". ברכות לד, ב).

44. (תהלים לו, ו): "בדבר ה' שמים נעשו".

45. (תקוני זוהר בהקדמה, "פתח אליהו").

46. (ראה גם בן מאור אור אור א סעף סד).

47. ונענין מה שנתבאר מזה על פסוק "ביאו לבוש מלכות" (תורה אור צב, ב ואילך).

העולמות. וזהו שכתוב "פי קרוב אליך הדבר כו' לעשותו". "לעשותו" דוקא, להמשיכו מחדש מהמקור.<sup>57</sup> ולכן נאמר במוסף דראשי השנה: "ועשיתם עולה" (פנחס כט, ב) – בחינת לעשותו:

דהנה: "פי נשגב שמו לבדו" (תהלים קמח, יג), "עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד" 58. שהשם אינו עצמותו, כמו אצל האדם – שם ראובן ושמועון אינו אלא הארה מעצמותו.<sup>59</sup> וכן "ביו"ד נברא עולם הבא" 60 ובה"א נברא עולם הזה – הכל בבחינת "שם" לבד. ועל ידי מסירת נפש הוא ממשיך בחינת סוכב שמגיע עד המקור.

וזהו "פי המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום", אני ממש, שהוא מהותו ועצמותו יתברך שלמעלה מעלה מבחינת שם והארה כו'. ולכן נקרא עשייה מחדש. והיינו על ידי "בפי"ד הוא תורה, ויב'לבב"ד הוא תשובה.

וזהו "לעשותו", פירוש: שזהו שעושים ממש בביכול בחינת "דברו" ולא קיום בלבד כו'. ובענין "וינעם דוד ו"ם" (שמואל ב' ח, יג), כמו שנתבאר במקום אחר.

וזהו שאומרים בקרבן מוסף דראשי השנה "ועשיתם עולה", פי ראשי השנה הוא "תחלת מעשיך", שעושים ובונים בחינת דברו יתברך. והיינו מהמקור שהוא האין. וזהו שאומרים במלכותו<sup>61</sup>: "כה אמר ה' צבאות מלך ישראל וגואלו, אני ראשון ואני אחרון כו" 62.

וגם פירוש "לעשותו" – על דרך מה שכתוב בזהר פרשת וירא דף קט"ו עמוד א' על פסוק (וצא כא, א) "וינעם ה' לשרה כו'": "נעטיה איהו לעילא". והיינו כי משם נמשך גם כן להיות העשייה וההתהוות יש מאין, שזהו למעלה מהשתלשלות.<sup>63</sup>

לה' כמו רבי אליעזר בן דודי<sup>48</sup>, שהוא מסירת הרצון; ועל דרך זה על כל פנים מסירת הרצון לה' בכל עניני רצונות הנפש, להיות "בטל רצונך" 49, להיות "עוצם עניו" (ישעיה לג, טו) וכנ"ל; וכן בשמיעה ודיבור; וכן "לא תתורו אחרי לבבכם" (שלא טו, טז) – ביפול רצון כו'; וכן בעשיית טוב בעל פרחי דוקא, לעשות הכל בהיפוך רצונו. וזהו גם כן בחינת מסירת נפש כי "מה לי קטלא בולה כו" 50, שהוא אתפכייא סמרא אהרא על ידי "לב נשבר ונרבה" (תהלים נא, יט);

"אדם ובהמה תושע" (תהלים לו, י) – שיעשה עצמו כבהמה, ולא יחפץ ברצון ותאוות גשמיות. כמו שכתוב (תהלים עג, כה): "ועמד לא חפצתי", דהיינו אפילו מה ש"עמד", הוא היודע, הוא המדע" 51, "איהו ונרמוהי חד" 52, כי אם "כלה שארי ולבבי" (תהלים עג, טו) אליו יתברך ממש. ובמקור (ואתחנן ה, י): "בכל קראנו אלו" – ולא למדויותיו<sup>53</sup>, מפלששן וקלוחמר – רצונות גשמיים כו'.

ועל ידי זה יוכל לבא לבחינת "ובכל מאדך", להמשיך מבחינת סוכב, כי על ידי ביטול הרצון הוא מגיע להמקור שהוא האין.

וכתיב (תהלים קמח, יח): "קרוב ה' לכל קוראיו וגו' באמת". וזהו "קורא בתורה" 54: שקורא להמקור להיות נמשך בתורה. כי "אורייתא מחכמה נפקת" 55, "והחכמה מאין תמצא", ועל ידי מסירת נפש ממשיך מהמקור. וכל מה שלומד וקורא אחר כך, הוא נקרא "תורה לשמה" – לשם התורה, שממשיך הארה מהמקור להתורה.

וזהו "ועשיתם אתם" – "אל תקרא אותם אלא אתם וכו" 56: שנקרא עשיית המצוה ולא קיום בלבד, כי אם עשייה מחדש, שהוא בחינת התפשטות המחיה כל

יב, ד), בפירוש "עושי דברו".

58. (פרקי דרבי אליעזר פרק ג. ראה גם כן תקוני וזה תקון יט).

59. וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "את שבתותי תשמרו" (לעיל בהר מא, ג).

60. (מנחות כט, ב).

61. (ישעיה מו, י) "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו, ה' צבאות: אני ראשון, ואני אחרון, ומפלעדי אין אלקים".

62. וענין מה שנתבאר מזה בשיר השירים, בדבור המתחיל "צוארך בחרוזים" (יג, ב). וענין בזהר סוף פרשת פנחס, דף רנ"ח, עמוד ב', מענין "ועשיתם עולה".

63. וענין מה שנתבאר מזה בדבור המתחיל "צו את בני ישראל כו, את הכבש האחד תעשה כו" (לעיל פנחס עה, גיד).

48. (עבודה זרה יז, א).

49. (אבות ב, ד).

50. (בבא קמא סח, א (ועוד): "מה לי קטלה בולה מה לי קטלה פלגא").

51. (רמב"ם הלכות יסודי התורה פרק ב, הלכה י).

52. (תקוני וזהר בהקדמה).

53. (פרדס שער לב ריש פרק ב בשם הפרי).

54. (ברכות ריש פרק ב. ובבבא מקומות).

55. (זהר חלק ב קבא, א. ראה גם כן שם פה, א. חלק ג פא, א).

56. (סנהדרין צט, ב. ונקרא רבה לה, ו. וזה חלק ג קיג, א).

57. וכמו שנתבאר בדבור המתחיל "בשעה שהקדימו ל. נעשה" (לעיל במדבר

וּדְרִיךְ פֶּרַט יֵשׁ בְּתַשׁוּבָה גַּם כֵּן ב' מִדְּרָגוֹת –  
תְּשׁוּבָה-תַּתְּאָה וְתְשׁוּבָה-עֵילָאָה:  
תְּשׁוּבָה-תַּתְּאָה הִיא בְּחִינַת מְמַלָּא שְׁכִנְפֶּשׁ, הֵינּוּ  
בְּמַחְשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֵׂה הַנְּמָשִׁים מִהַשְׁכָּל וּמִדּוֹת,  
לְקִשְׁרֵן פּוֹלֵן אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ כָּל אֶחָד לְפִי עֲרֻכּוֹ. וְהוּא עֲנִין  
"בְּכָל לְבָבָד" – בְּשֵׁנֵי יִצְרִיךְ<sup>64</sup>, "וּבְכָל נַפְשָׁד".

אֵד תְּשׁוּבָה-עֵילָאָה הוּא בְּחִינַת סוֹבֵב שְׁכִנְפֶּשׁ, בְּחִינַת  
"בְּכָל מְאֵדָד". וְגַם בְּחִינַת זוֹ הוּא "קְרוֹב אֵלָיךְ", כְּמוֹ  
שֶׁכְּתוּב: "כִּי קְרוֹב אֵלָיךְ תִּדְבֹּר מְאֹד", וְכֵן לְבִפְרוּשׁ  
"וְלֹא רְחוֹקָה הִיא כִּי, כִּי קְרוֹב כִּי":

וְהֵינּוּ עַל יְדֵי "וְעִמָּד לֹא חִפְצָתִי" (תְּהִלִּים ע"ג, כה), אֲשֶׁר  
פִּירוּשׁ "חִפְצִי" הוּא הַתְּשׁוּבָה הַפְּנִימִית<sup>65</sup>, וְהֵינּוּ עַל יְדֵי  
שְׁתִּיבּוֹנָן שְׁכָל הַעוֹלָמוֹת הוּא רַק בְּחִינַת זְמַן, שֶׁהוּא  
בְּחִינַת הַתְּפִשּׁוּט הָאֶרֶץ אַחַת בְּנִל, וְכָלֵא חָשִׁיב לְגַמְרִי  
לְגַבִּי מַהוּתוֹ וְעֲצָמוּתוֹ יִתְבַּרֵּךְ שְׁלִמְעָלָה מַעְלָה מִבְּחִינַת  
זְמַן<sup>66</sup>.

וְלִזֶּה נִתְקַנּוּ עֲשֵׂרֶת יָמֵי תְּשׁוּבָה: שֵׁשׁ עֶשֶׂר סְפִירוֹת  
בְּנַפְשׁ הָאָדָם – ג' שְׁכָלִים וְז' מִדּוֹת, וְצִרִיךְ לְהַעֲלוֹתָם  
פּוֹלֵן ל' בְּבְחִינַת תְּשׁוּבָה, עַד יוֹסֵם-הַכְּפּוּרִים, שֶׁהוּא  
לְמַעְלָה בְּדִכְתִּיב (אֲחֵרֵי טו, ז): "לִפְנֵי ה' תִּמָּהְרוּ", וְהֵינּוּ עַל  
יְדֵי תְּשׁוּבָה.

64. וכמו שנתבאר בדבור הפותחיל "ושמתי כדכד", גבי "לאבני חפץ" (לעיל פרשת  
ראה כו, ב).

65. ועיין מה שנתבאר בדבור הפותחיל "מי אל כמוך" (לקמן ראש השנה סא, א

66. (ברכות נד, א).

וְאֵלָיךְ).

## ב.

### הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

#### ~ תורת חיים ~

#### ויראו אותה שרי פרעה

בפנימיות המוחין דחו"ב שבפנים עצמן שדבוקים בעצם  
הגלגלת החופף ע"ג המוחין דחו"ב כו' ובחי' החצונית שלהם  
דבוק בעורף ליתן שם ג"כ שפע חצוניות (והיינו ע"י הוורידין  
שבצואר שסמוך למפרקת יותר כו') וא"כ הרי ב' קנים דחו"ב  
הנ"ל הן כמו בחי' ממוצעים בכלל בין בחי' הפנימית שבפנים  
שנמשך ממוח ללב ובין בחי' חצוניות ואחוריים שנמשך  
בעורף ומפרקת לחצונית הגוף וד"ל:

(ז) והנה בכל הנ"ל יובן דרך כללות מ"ש ויראו אותה שרי  
פרעה ויהללו אותה כו' דכל הנ"ל בענין שרי  
פרעה דקדושה שהוא ב' קנים דחו"ב שממשיכים גם השפע  
החצוניות לעורף בחי' פרעה דק"ג הנה בהתלבשו' מל'  
דקדושה שנק' שרה במל' דק"ג בסוד גלות השכינה כנ"ל  
זה היה ענין ירידת אברם ושרה למצרים שיקבלו השפע  
ממל' דקדושה בהסתר והעלם כו' וזהו ותקח האש' בית  
פרעה האשה דוקא שהיא שרה ולא אברם כו'. ותחלה יש  
להבין לאיזה טעם היה ענין ירידה זאת דאברם ושרי למצרי'  
כי ודאי האבות הן סימן לבנים דהיינו שכל מהלכם  
ומעשיהם וכל הקורות אותם היה סימן לבנים ודורות  
שאחריהם בכל פרט ופרט וגם כאן ירידת אברם ושרי

(ו) והנה ידוע דאת זלע"ז עשה האלקים כו' (קהלת ז, יד)  
וכמו שיש בחי' שרי פרעה במל' דקדושה שנק'  
שרה שר ה"א בחי' כתר דחו"ב כידוע דמוח חכמה ומוח  
בינה מקבלים מעצם הגלגלת דחפאי על מוחא כו' כך לעומת  
זה יש בבחי' חצוניות ואחוריים במל' דק"ג שמקבלים  
מאחוריים וחצוניות דכתר דמל' דקדושה והוא בחי' פרעה  
ושריו דק"ג כידוע דפרעה בהפוך אותיות הוא עורף והוא  
בחי' העורף שלנגד הפנים שנמשך לשם בחי' התמצית  
וחצונית לקיום חצונית הגוף ג"כ ע"י השרים הנ"ל דכמו  
שהשפע הפנימית הולך ממוחין דחו"ב בקנה וישט מכפנים  
לנגד הפנים ללב כנ"ל כך ע"י אותן השרים עצמן הולך בחי'  
חצונית ותמצית ואחוריים אל העורף שעומד באחוריים  
דפנים למפרקת (שהוא סמוך לשר הטבחים שהן הוורידין  
שבצואר) ולמעל' היינו מה שהשפע הפנימית הולך משרים  
דחו"ב דמל' דקדושה בקנה חו"ב הנ"ל מהן נמשך גם למל'  
דקליפה שהוא בבחי' עורף ששם נק' שרי פרעה דק"ג  
(חצוניות ואחוריים דכ"ע) וכמו שאנו רואים בטבע סדר  
מקום מעמד הקנה וישט שנק' שר המשקים ושר האופים  
שבחי' פנימיות האור וחיות שלהן קשור ודבוק למעלה

כמ"ש ויעל אברם ממצרים הוא ואשתו וכל אשר לו כו' נמשך כח ועוז לאלקים בחי' מל' דקדושה בהיות ישראל בגלות מצרים שגלתה שכינה עמהם כמ"ש (בראשית מו, ד) אנכי ארד עמך כו' שיעלו משם בקדושה וטהרה כו' וד"ל:

למצרים היה סימן לירידת ישראל למצרים בגלות קשה רד"ו שנה כו' שיוכלו לצאת משם מאפלה דנ' ש"ט לקדושה האלקית בקבלת התורה פכ"פ כו' ע"כ היה ירידת אברם ושרי לשם תחלה ובכח היח"ע שעשה שם ואשר היתה שרה מל' דקדושה בגלות בבית פרעה ויצאה משם בקדוש' וטהרה

## ג.

### הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר ה'צמח צדק'

#### ~ דרך מצותיך ~

#### מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - קדושים תהיו (תקס"ב)

מחמת שהחוג המתגלים בלב הוא בא ע"י בקיעת היסוד במקום שמסתיים לזאת מתגלה שם ע"י זה הארה גבוה יותר מכמו שהיו תחלה מכוסים והוא כמשל מים רבים החולכים וכשמעמידים בפניהם מסך שיעכבם ומסלקים אותו אח"כ אזי יהי' הילוכם במקום הסרת המסך ברעש גדול יותר ויותר מכמו שהיה הילוכם תחלה כשלא הי' המסך מעכבם, וענין הארה זו המתגל' בחוג' המגולים הוא מבחי' הכתר שלמעלה מאו"א והוא בחי' האה"ר שלמעלה מהדעת והוא ענין עומקא דליבא כמ"ש ממעמקים קראתיך וזכור בזרז שהם ב' עומקים והוא בחי' ב' היסודות דאו"א הנ"ל שבמקום סיום יסוד אי' שהוא בלב מתגלה הארת עומקא דכולא מה שלא הי' נגלה מתחלה כשהיו החוג' מכוסים כי כל דבר שהוא מסתיים הוא בכח גדול יותר מבאמצע כידוע, (וע' בע"ח שכ"ה שע"י גילוי החוג' הם מתרבים ויש להעיר מענין נהרא מכיפי' מבריד), ואמנם סיבת המצא בחי' עומק גדול בלב שלמעלה מהאורות דאו"א הוא מפני שיש באורות דאבא ג"כ למעלה מהחכמה (כנ"ל בענין הקדוש הא' שכלי החכמה מקבל מהאור שלמעלה מהאצילות) ובעת ירידת השפע לאימא מתצמצם ע"כ בסיום ותכלית האורות בחוה הלב מפני גודל ההכאה נעשה שם כמו בחי' אור חוזר למעלה כמ"ש"ל שכל מיצר ודוחק מביא לידי גודל ההרחבה, וגם כאן מפני שבחוה שם האורות במיצר מאד כמ"ש בע"ח לכן כשבוקעים מחיצת היסוד אזי מתגבר מאד הגילוי והיו ענין שיש עומק בלב שלמעלה מאו"א והוא בחי' האה"ר שלמעלה מהשכל והדעת, ונמצא מובן שאותה האה"ר דבחי' בכל מאדך שהיא ממטה למעלה ע"י צעק לבם מתוך המיצר והדוחק כנ"ל היא נמשכת אח"כ ג"כ ממעלה למטה ע"י ההתבוננו' וההשגה ונק' עומקא דליבא כנ"ל והיו ענין הקדוש הב' שהוא ענין המשכת אור הכתר מלמעלה למטה בתוך

ג. ומעתה יש לבאר ענין הקדוש הב' שהוא בת"ת החוזר עם הארה למקומו דהיינו שהחכמה מאיר בת"ת כו', והענין כי הנה מבואר בכהאריז"ל דיסוד אימא מסתיים בחוה דז"א ואז החוג' שהיו מכוסים ביסוד אימא ויצאים ובוקעים מחיצת יסוד אימא מחמת צרות המקום ומתגלים בז"א וגם יסוד אבא שהי' מלוכש ביסוד אימא בוקע גם הוא מחיצת יסוד אי' הנ"ל ומתגלה בתוך הז"א כו'. וביאור הדברים הנה מתחלה יש לבאר ענין יסוד אי' כי הנה בחי' בינה הנק' ג"כ אימא ידוע שהוא ההשגה באלקות ויסוד אי' הוא בחי' ההתקשרות שמקשר עצמו בההשגה האלקי' וענין החוג' המכוסים ביסוד אימא הוא התפעלות והאהבה שמתפעל ומתאוה לה' ע"י התקשרותו בחווק בהשגה והתבוננות בגדולתו ית' ובהיות התפעלות זו במוחו ושכלו עדיין ומכוסה בתוך ההשגה וההתבוננו' והיו ענין חוג' המכוסים ביסוד אי' וענין יסוד אבא הוא ענין השגת הביטול שרואה את הנולד מאין ליש אע"פ שגם זאת נתפס בשכל והשגה עכ"ז מאחר שאינה בהשגת דבר מה כ"א רק השגת הביטול לזה יקרא בשם חכמה ויסוד אבא ומלוכש ג"כ תוך יסוד אי' שהוא ההשגה כנ"ל, והנה כ"ז הוא כשהוא עדיין בהשגה לבד, אבל כשצריך להתגלות בלב להיות ההתפעלות בלב ממש אזי מסתיים יסוד אימא פ' כיון שהלב הוא מהות אחר ע"כ כדי שיגע ההתפעלות בו ממש שהוא מהות אחר ואינו מהות שכל אזי צריך להסתיים מהות ההשגה וההתבוננות ואז יתגלו החוג' בלב ויהי' מזה בחי' אהבה כרשפי אש שהוא בחי' הגבורות המתגלים בלב או אהבה כמים בבחי' חסדים המתגלים כו', (ע' מענין חסדים המכוסים והמגולים בפ' מאמר הזהר ע"פ אלה תולדות נח שם נת' ענין עה"ח ועה"ד וע' מענין מי ברא אלה שזהו ענין פלג אלקים מלא מים בביאור ע"פ והי' מספר בני'), והנה

הוא נמשך מחזה דו"א פ' כמו שאנו רואים באדם שכשהוא שמוח וטוב לב אזי הוא מרבה לדבר דהיינו שהדיבור הוא אז לו בנקל מאד שמשפיע הדיבור אף בהרחבה גדולה ולא יהי' לו למשא כלל אף להסביר הענין כמה פעמים ובעת שהוא בעצבות אזי יהי' לו למשא גדולה לדבר אפילו פ"א ובקצרה, והמעם לזה הוא מפני כי הרצון של הדיבור תלוי ונמשך מהמדות לכן אם הם שמחים הנה גם הוא בתגבורת כמו ממילא ואם לאו יהי' חלוש כו' וכמ"כ למעלה הרצון בהדיבור העליון תלוי ונמשך מהמדות עליונות הנק' ז"א ולכן כשנמשך בחי' הקדושה שהוא הארת אור המאציל שלמעלה בחכמה בחזה דו"א כנ"ל אזי ממילא ומאליו נמשך בחי' כתר דרחל שהוא רצון שבדיבור העליון שמקבל ג"כ מקדושה זו והוא ענין עטרה א' משני העטמות שבראש בניו שמו' דאצי' היא מקור כללות נשמות ישראל כידוע:

בחי' הת"ת שהוא ענין לב וחזה דו"א דהיינו מה שמתחלה הי' גילוי הארה זו בחכמה ות"ת ע"י עליית הת"ת ממטה למעלה כנו' לעיל עכשיו הוא יורד ומתגלה בהת"ת ממעלה למטה ע"י בקיעת יסוד אימא יסוד אבא בוקע ג"כ היסוד א' ומאיר בו"א ובתוכו יש הארת הכתר שהוא האור שלמעלה מהכלים כנ"ל בענין קדוש הא' ובחי' זו בעבודה י"ל עסק התורה בבחי' ביטול להיות ודברי אשר שמת' בפך ע"ד ונתתי עשב כו' א"נ בחי' שמחה של מצוה מרוב כל, והנה ענין קדוש זה הב' הוא הראשון משני העטמות שהניח הקב"ה בראש בניו כנו' במדרש במשל למלך כו', והענין כי ע"י גילוי החו"ג מתוך היסוד אימא אזי מאירים למל' דאצי' הנק' רחל העומדת אחורי ז"א דרך הנקב שבחזה ונעשה מזה כתר לרחל כמ"ש בע"ה, וביאור הענין הנה פ' כתר דרחל הוא בחי' הרצון שבדיבור כי המל' היא בחי' דבר ה' ועלמא דאתגלייא ושיהי' נמשך בחי' רצון לזה והוא הנק' כתר דרחל

## ד.

### הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל - אדמו"ר מוהר"ש

#### ~ תורת שמואל תרל"ג ~

#### ועשית חג שבועות (ב)

**ובזה** יובן הקושיא מ"ש ועשית חג שבועות שהרי כבר ספרו את השבעה שבועות, אך הענין הוא דמ"ש ועשית חג שבועות אינו קאי על השבעה שבועות שספרו מקודם אלא הוא שבעה שבועות אחרים, והענין הוא דהנה כמו שמבואר לעיל בפ' ובשמו תשבע שע"י שבע ביום הללתיך שהוא ענין העלאת ז' היכלות דבריאה עי"ז נמשך מלמעלה המשכת שבעה דרגין עילאין, כך ע"י שבעה שבועות של ספה"ע עי"ז נמשך שבעה שבועות עילאין (כי היינו חך עם הנ"ל, רק ששם הם רק שבע וכאן הוא שבעה פעמים שבעה שכל א' כלול משבעה). והענין הוא דהנה כתיב וספרתם לכם, וספרתם הוא ל' ספיר ובהירות, דהיינו לברר ולזכר את המדות, והו' והניף את העומר כי העומר הוא שעורים ושעורים הוא מאכל בהמה, דהנה בהמה נק' חיות המרכבה, וכמ"ש והאופנים וחיות הקדש שנקראו בשם בהמות וחיות, ושעורה הוא מאכל בהמה, כי שעורה הוא בחי' שעור ה' שהוא בחי' בהבראם בה' בראם, ושעור ה' היינו מה שנמשך לפום שיעורא דילי', והנה נה"ב שרשו ג"כ מחיות המרכבה שנק' בשם בהמה, וע"י שעורה שעור ה' דהיינו התבוננות שמתבונן כל אחד ואחד לפום שיעורא דילי' נתהפך נה"ב.

**ועתה** י"ל הפ' השלישי שענין השבועה הוא מלשון שובע, הענין הוא דהנה כתיב פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, והענין הוא דהנה ארו"ל עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו דהנה ידוע שאית רצון ואית רצון, אית רצון שלמטה מן השכל ואית רצון שלמעלה מן השכל, וזהו עשה רצונו כרצונך דהיינו הרצון שלמטה מן השכל כדי שיעשה רצונך כרצונו דהיינו כמו הרצה"ע שלמעלה מן השכל, וזהו כדי שיעשה רצונך שהרצה"ע נמשך מלמעלה רק כדי שיומשך הרצה"ע מלמעלה וזהו ע"י אתערל"ת של הרצון התחתון (שהרצון התחתון הוא כלי להרצה"ע) וכמו שע"י שבע ברכות של ק"ש שהוא ענין העלאת ז' היכלות דבריאה עי"ז נמשך שבעה דרגין עילאין, וכך ע"י הרצון התחתון דוקא נמשך מלמעלה הרצה"ע, וזהו משביעי' אותו שממשיכים כח מהרצה"ע שלמעלה מן השכל, וזהו פותח את ידך דהיינו פתיחה דיודי"ן (יודי"ן הוא בחי' חכ' ופתיחה דיודי"ן זהו ענין הרצון לאלק' שע"י חכ' וטו"ד) וע"י פתיחה דיודי"ן (שהוא ענין הרצון התחתון) עי"ז נעשה ומשביע לכל חי רצון דהיינו שכל חי שהוא בחי' חי העולמים הוא ממשך את בחי' הרצה"ע כו' בנשמה.

## ה.

## הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

## ~ המושך תער"ב ~

וידבר ה' אל משה ואהרן לאמר, ש"פ חוקת, תרד"ע

כמו עם אוהב נאמן כו', וכן יתהפך מהגב' אל החסד כו' כנ"ל, והיינו מצד התגלות עצם הנפש שמוסיף אור גדול היינו אור עצמי בכל הכחות ומחדש בהם התחדשות גמורה ומחפכם גם בעצם הטבע שלהם מן הקצה אל הקצה כו'. וכ"ז מתגלה וניכר בפנים דוקא, וההתגלות שבפנים ה"ז למעלה מההתגלות שבדבור שזהו התגלות הכחות לבד רק שהוא מהעצמות שלהם כו', אבל ההתגלות שבפנים הוא מעצם הנפש שלמעלה מכל הכחות והגילויים, וכמו זה שיתאדמו פניו בתק"ש שזהו מהותו עצם הנשמה כו', דבכלל תקיעת שופר ג"כ ענין צעק לבס אל ה' צעקת הלב שלמעלה מצעקת הקול כו' וכמ"ש במ"א. וכמו הוד מלך שניכר בפניו וכמו באור פני מלך כו', ה"ז התגלות התנשאות העצמות שמצ"ע שלמעלה מבחי' הדר מל' שהוא ההתנשאות על עם כו' וכמשנת"ל פקב"ב וניכר בפנים דוקא כו', דהוד מלך הוא כאשר המלך יושב בהיכלו על כסא מלכותו ונראה ונגלה בו ההוד מל' וכמו מלך ביפו תחינה ענין כו'. ויש כח גדול באור הפנים כשמאיר פניו ברוב עוז חיבה וחדוה להאיר בנפש זולתו ג"כ כו' ועוד יותר מהדבור, וכמו באור פני מלך כאשר אנפאח דמלכא נהירין ברוב עוז וחדוה מאוזה שמחה יפעול בשרים העומדים לפניו הארת אורה ושמחה בפניהם לשמוח גם הם עמו בשמחה עצמית ופנימית ויתחזקו ביותר לכל דבר עבודה שכלל בתוסף' כח ועוז בנפשם הרבה יותר מן הדבור שהמלך מדבר עמם כו', וגם בעת מלחמה שיחזקם להפקיר עצמם ע"י הארת פני מלך עוד יותר מע"י התעוררות בדבור כו', דעם היות שהדבור אז הוא ג"כ בהתגלות עצמית לא רק בדברי טעם כו', מ"מ ע"י שהמלך מראה להם פנים מתחזקים ביותר ובכח זה דוקא הולכים בחזק גדול בכח ועוז לעמוד בקשרי מלחמה בהפקירות גדולה יותר ממה שפועל עליהם התעוררות הדבור כו'. והנה מצינו בדונמא כזאת שע"י ראיית פנים בא המשכת העצמות מה שאינו בא בדבור כו', וכידוע במ"ש אך בצלם יתהלך דא' ע"ז בירושלמי כל האומר שמועה מפי אומרה יה' נרמה לו כאלו בעל השמועה עומד לפניו כו', ומב' ע"ז ע"פ מה שנודע בהפרש בין השפעה חיצונית להשפעה פנימית, דהשפעה חיצונית הוא כמו השפעת השכל שבדבור שהוא רק הארה לבד לא עצם השכל ממש וע"כ לא יתהווה מזה מהות שכל אצל המקבל כו', אבל השפעה פנימית היא

רסד) והנה יש עוד מקום שבו מתגלה כל עצם פנימית הנפש והיינו במצח ופנים, וכמו שתאיר פני האדם בהגיע לו בשורה טובה מאד או בעת שמחת לבו או כשמחדש שכל וחכ' חדשה דחכמת אדם תאיר פניו כידוע, שאז יצחיבו ויאירו פניו ביותר עד שהרואה בו ישמח ויקבל אור הארת פנים ג"כ בנפשו לפי שהארת פנים זה עושה רושם וחזק גדול בנפש זולתו כו', וסיבת הארת הפנים הוא להיות שע"י השמחה או הבשורה טובה וכה"ג ניתוסף אור גדול בהכחות ובכללות אור וחיות הנפש מכל עיקר פנימיות ועצמות הנפש שבהעלם שיצא לגילוי בפנים ובמצחו דוקא כו', וכמו בתקיעת שופר שצ"ל עד שיתאדם פני התוקע דהיינו התגלות העלם עצמות הנפש כו', וכידוע בענין תקיעת שופר שהו"ע ממעמקים קראתך מעומק לעומק כו', דהיינו מעומק העלם עצמות הנפש שלמעלה מבחי' מקור לגילוי' שבנפש כו', ומתגלה בפנים דוקא שמתאדם פניו כו', וכמו"כ הוא בשמחה גדולה וכה"ג הוא שנמשך מעצמות פנימיות הנפש כו' עד שממילא כל כחות הנפש באים בגילוי גדול מפנימיות ועצמות שלהם (שלמעלה מבחי' מקור כו'), כמו הרצון והתענוג מתגל' מפנימיות ועצמות שלהם כו', וכמו שאנו רואין דבעת השמחה אדם מרוצה מאד ויפעלו ממנו כל רצון גם היפך מטבע מהותו, וכמו גם איש הכילי והקמצן ביותר הנה בעת השמחה יפעלו ממנו כל רצון טוב וישפיע רוב טוב וחסד כאלו ה' איש החסד בעצם ועוד יותר בריבוי ההשפעה כי מתהפך טבע הקמצנות שלו לטבע הפיזור כו', והיינו דלפי שעה ה"ה מתהפך ממש בעצם טבעו כו', כי הרי בעת השמחה ה"ה חפץ באמת בהשפעת הטוב לא בדרך הכרה שמכריח עצמו כו', וזהו ע"י התגלות העלם עצם הנפש שמהפך כל כחות הנפש להיות בריבוי ההשפעה בתוס' אור ביותר כו', וכן בתענוג שמתענוג מאד בתענוג עצמי כו', עד גם בכחות השכל והמדות שניתוסף ריבוי אור עצמי מעצמות הנפש כו', דבעת השמחה יכול האדם להשכיל השכלות נעלות ועמוקות ביותר מה שאינו לפי"ע כח שכלו תמיד הבא ממקור השכל כו', וגם ענינים הבלתי מושגים אליו מחמת עומק המושג וקוצר המשיג או מחמת קושיות וסתירות כו', ובעת השמחה יבא עליהם וישגם היטב כו', וכן במדות יתהפך מן הקצה אל הקצה כמו מן השנאה אל האהבה שיקרב את השונא ויתעלם וישמח אתו

נפשו ומ"מ הרי אינו בא בזה העצם ממש, וכמו במדבר דברי אהבה או דברי שכל כו', ובראיית הפנים העצם בא ומתגלה בזה כו', וזהו מה שהעצם בא בהעלם, אמנם כמו"כ בהתגלות העצמות מאיר בהפנים ביותר ועושה רושם גדול בהזולת כו'.

**קיצור.** והנה במצח ובפנים ג"כ מתגלה עצם פנימיות הנפש, וכמו בתק"ש עד שיתאדמו פניו שזה התגלות העצמות, וכמו בשמחה עצמיות שמהפך מבע הכחות לפי שעה, וגילוי אור עצמי בשכל ומדות, הרי ניכר בפנים, ובדבור התגלות עצמות הכחות, ובפנים התגלות עצמות הנפש. וכמו חוד מלך, והארת פניו פועל בהשרים ובהעם יותר מהדבור. ובראיית פני המשפיע נשפע עצם חכמתו בדוגמא דהשפעה עצמיות שמתדמה בעצם החוש כמו הרב.

השפעה עצמיות וכמו בהולדה בדומה שנעשה מוחות שכל אצל הבן כו' והיינו מפני שנשפע בזה העצם ממש כו', ובדוגמא כזאת הוא בראיית פני המשפיע בעת ההשפעה שע"ז נשפע לו העצם היינו עצם חכמתו של הרב שאינו בא כלל בדבור כו', והיינו שע"ז מתדמים עצם החושים שלו לחושי הרב ולא רק מה שנעשה בעל שכל יותר ע"י קבלת ההשפעה מהרב דמ"מ החושים שלו אינם כמו חושי הרב, וע"י ראיית הפנים מקבל עצם חכמתו שיתרמו איליו גם בעצם החושים שלו כו', וכמו שא' רבי האי דמהדדנא טפי מחבראי מפני שראיתי לר"מ מאחוריו, דר"מ הי' בו היתרון בחידוד ופלאול עד שלא יוכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו כו', ורבי ע"י שראה את ר"מ מאחוריו נעשה מחודד בשכלו ואילו ראיתו מלפניו כו', הרי שיש בראיית פנים מה שלא יש כלל השפעה כזו בדבור שגם כשמדבר מעומק ופנימיות

## ו.

### הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק - אדמו"ר מוהריי"צ

#### ~ ספר המאמרים תרפ"ט ~

#### הוי' יחתו מריבו - יום ב' דראש השנה, תרפ"ט

ובהתפשטות והתרחבות עצומה, וכמו"כ הנה בכדי להמשיך ולהחזיר הרצון צריכים להמשיך מבחי' העומק דוקא וכמו"ש כי עמך הסליחה שזהו"ע כי עמך מקור חיים, דמקוה"ח הוא הרצון דמצות וכאשר ע"י חטא ועון נסתלק צריכים להמשיכו מחדש מעומק יותר מאשר הי' בתחלה, וזהו כי עמך מקור חיים שע"י התשובה צריכים להמשיך בחי' הרצון כמו שהוא עמך והיינו כמו שהוא כלול בעצמו"א"ם והמשיכה זו הוא ע"י התשובה מעומקא דלבא, הרי בהכרח שהתשו' מגיע למע' מהרצון דמצות. והנה לפ"ז דע"י התשובה ממשיכים הרצון ממקורו ושרשו יותר באו"ם מכמו שהי' תחלה וכנ"ל בהמשל דמעין ונהר כו' אשר משו"ז מוכרח הדבר דמצות תשו' היא במעלה ומדר' עליונה יותר מכל המצות, צ"ל מהו המעלה במצות תשו' על כל המצות שהרי מ"מ מצד בעה"ד הרי כולם שוים, ועם היות שע"י תשובה ממשיכים מבחי' עומק הרצון הרי כ"ז הוא בחי' העומק של הרצון אבל מצד בעל הרצון הרי כל הרצונות שוים הם, וז"ש כי עמך הסליחה שהוא רק בבחי' עמך טפל ובטל. וא"כ במה הוא היתרון בתשו' על כל המצות.

ה) הנה להבין זה דע"י התשובה נעשה מרוצה כמו קודם החטא ועוד יותר לפי שבה וע"י הנה ממשיכים גם הרצון שנסתלק ממקור ושרש נעלה יותר, הוא ע"פ משל הידוע מחפירת מעין דבכדי להחזיר המים שנחסרו צריכים לחפור בעומק המעין ביותר, דהנה כל נהר הרי יש לו מעיינות שהם בעומק הנהר והם הנובעים תמיד ומהם הוא מוצא המים בהתפשטות והתרחבות גדולה בהנהר עד שכל תוקף מרוצת המים והתפשטותם לאורך ורוחב הנהר שמתמלא על כל גדותיו והמשכיתו לרחוק וגם זה מה דנהרא מכפ' מברך הוא בא מזה שהמעיינות הנמצאים בעומק הנהר הם נובעים בנביעה טובה ומשפיעים שפעת מים רבים בהנהר הגדול והרחב, אבל כאשר מי הנהר הולכים וחסירים ומתמעטים מזמן לזמן צריכים לחפור בעומק המים ואינו מספיק חפירה קלה כ"א בעומק דוקא, ועם היות שהמעין הוא עומק הנהר וע"י הניקוי המעין מתחיל לנבוע, אמנם זהו רק שלא יחסר, אבל בכדי שיחזרו שפעת המים לאיתנם הראשון ובתגבורת הראשון יותר הוא דוקא ע"י החפירה בעומק המעין עצמו ואז דוקא חוזרים ונמשכים המים בתגבורת גדולה כאשר בתחלה וביתר עז במרוצה גדולה

## ~ לקוטי דיבורים – בלה"ק ~

## כ"ד טבת, ה'תש"ט

## שיחה

המנהלים כל אחד לפי תכונת נפשו.

בתקופת חינוך זה, בא התלמיד בדרך הרגיל במגע פנים בפנים עם הנפש הבהמית המשפיעה על השכל ועם היצר הרע המשפיע על הלב.

שניהם - היצר הרע והנפש הבהמית - מפעילים מיטב כישוריהם לתפוס את התלמיד במאחז של ברזל, באופן שנמנע ממנו להשתחרר מכך, וממציאים כמה וכמה דרכים באופנים שונים ומשונים, בהתאם לטבע התלמיד, אם הוא בעל 'מרה שחורה' הלוקח כל דבר בצבעים שחורים, לא רק את העתיד, אלא גם את ההווה, מורגש אצלו בחזקת מה שחסר לו, ולא מה שכבר רכש לעצמו. ואם הוא בעל 'מרה לבנה' המסתכל על כל דבר בצבעים לבנים מאירים ועבודתו של היצר הרע היא להראות את ההווה בכלל ואת העתיד בפרט בצבעים לבנים מאושרים. וכל זה, גם את מי שהיצר הרע מעלה וגם את מי שהוא משפיל, הרי זה כוונה בכדי לדחותו ח"ו מהדרך האמיתית בדרכי העבודה, לדחותו ח"ו מלהיות כפי הכוונה האמיתית העליונה, שהיא הרי שהאדם יגיע לתכלית האמיתית של ירידת הנשמה למטה, כדי שהמטה הגשמי לא זו בלבד שיזדכך, אלא שיבצע כוונתו יתברך בעליית העולמות בעילוי אחר עילוי.

\* \* \*

עוד זאת צריכים לדעת, שגם תלמיד מצליח בלימוד ובהנהגה טובה זקוק להרבה שימוש עד שיהיה ראוי להיות מחנך ומדריך, כפתגם הידוע בין אנ"ש מימי קדם: חסיד קשיש הוא בר דעת גדול יותר מאשר אברך משכיל ועובד.

\* \* \*

קשה לצייר ולפרט סיבת הטעויות, המונעות את צעירי התמימים והאברכים להתבונן בארצות חיי בעלי הציור ובעלי העבודה הזקנים, אשר ת"ל זכו לראות את פני קדש הקדשים, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע וזכו לשמוע מאמרי דא"ח ושיחות הקודש, ומהם גם שזכו להיות ב"יחידות" ונתברכו בהצלחה בעבודה מסודרת, כל אחד לפי מהותו בכוחות נפשו ולפי אופן עבודתו במילוי סדרי ההנהגה בלימוד ועבודת

לומר שיעור קבוע בתהלים מתוך התעוררות של בכיה - נחוץ מאד לכל יהודי בכלל, ובמיוחד למי שיודע מצבו הפרטי וזה "לוקח" את הלב, יש בפרק תהלים הנאמר עם דמעות של תמימות ופנימיות משום רפואה מסוימת. וכמאמר<sup>1</sup> "דמעות מכבסות" וכמבואר ב"דרך החיים" בסדרי ה'בעל תשובה'.

חז"ל אומרים<sup>2</sup> "גדולה תשובה שמביאה רפואה לעולם". העולם הזה החומרי - חולה, וחולה צריך לקחת סמי מרפא.

בנטילת סמי מרפא<sup>3</sup> קיים סדר מסויים כמה ומתי לקחת. על הזמן והכמות יש לשמור בדיוקנות, ואז הרפואה עוזרת.

ידוע לכל שרפואה לוקחים טיפות טיפות, ולא כוסות מלאים. מי ששותה רפואה בכוסות מלאים הרי זה סימן לחולי הגדול. וענינו ברוחניות הוא שמן ההכרח לדעת שלנפש הבהמית יד בזה.

\* \* \*

במשך למעלה ממאה שבעים וחמש שנים - תקל"ב - תש"ח - מהזמן המאושר האמיתי, שהוד כ"ק רבנו הזקן יסד בחסדו יתברך את דרך הקודש של חסידות חב"ד, ציינו את אופני ההדרכה וההנהגה כיצד צריכים להדריך ולחנך ילד חסידי, שידע איך צריכים ויכולים לעלות בסולם חסידות חב"ד.

לסולם חסידות חב"ד הרבה שליכות.

הבסיס עליו ניצב סולם חב"ד, הוא הבית החסידי - חב"ד, אצל ההורים החסידיים, שבכל הזדמנות סיפרו לילדיהם מה שראו ושמעו בבתי הוריהם.

אז באות השליכות של החדרים, שהמחונך החסידי - חב"ד עולה משליבה לשליבה בחדרים ובישיבות. בתקופת חינוך זה מתחיל הזמן שהאור של לימוד התורה והחושך של גאווה וישות משמשים בערבוביא וכל תלמיד ותלמיד מושפע מאופן הנהגת הישיבות, אם מייסדי הישיבה והמנהלים משתייכים לחסידים בכלל, ובאופן פרטי, לחסידי חב"ד או לחסידי חג"ת - פולין, גליציה וכו' - או שהמייסדים והמנהלים משתייכים למנגדים הנקראים עולם'שע, הרי שהתלמידים מושפעים מסגנון

(3) להעיר ג"כ מהרשימה בסוף קונטרס ח"י אלול תש"ח (ע' 20 ואילך).

(1) ראה זח"א, עה"פ. ראשית חכמה ש' התשובה פ"ה.  
(2) יומא פו, א.

\* \* \*

כל אב או סבא חב"ד-חסידי נתן שימת הלב הגדולה ביותר לחינוך ילדיהם הצעירים שהתחתנו, לשמור על מנהגי חסידי חב"ד כמנהג הוריהם.

בשנות נעורי, שמעתי מזקני החסידים מה ששמעו בשנות נעוריהם אצל המלמדים שלהם, שזקני החסידים הם ה"מילדות" של החסידים, המגדלים את המחונכים כפי שחינו וגידלו אותם.

חסיד קשיש חש בחוב קדוש להיות שקוע בטובת החינוך של אברך לגדלו ולחנכו בדרכי החסידות, גם בידיעה והשגה, שיעלה בעליה מן הקל אל הכבד, וגם בעניני עבודה בתיקון המדות שיהיה בסדר מסודר.

מחנך חב"ד-חסידי<sup>4</sup> היה קודם-כל מניח כל כוחו על המחונך, לכבד ולטאטא את הרפש, הטיט והאבק היבש, ולאחר מכן לרחוץ במים חמים ולנקר בסכין ולשרש את הבלוע, את ההנהגות המורששות בעומק, הבאות מהצרעת הממארת המרה והחשוכה הנקראת "אני".

\* \* \*

זקני החסידים, בעלי עבודה בעבודת החינוך, שעוד זכו לראות את מורנו הבעש"ט בתחילת התגלותו מחיי הנסתר שלו, ותלמידיו הצדיקים הנסתרים הגאונים הר"ר ברוך, אביו של רבנו הזקן ודודו הר"ר יוסף יצחק<sup>5</sup>, היו חוזרים על אימרת-תורה שזכו לשמוע ממורנו הבעש"ט:

- פתח רב מתיבתא, מאן דאיהו זעיר איהו רב, ומאן דאיהו רב איהו זעיר<sup>6</sup>. רב מתיבתא מדייק בלשונו ומתחיל בסדר המסודר בעולם התיקון, למרות שתהו קדם לתיקון, וכתהו יש גם כן הענין של זעיר ורב, אך בתהו ההתחלה היא מהרב אל הזעיר, וכמו שאנו רואים במוחש שמי שטועה בדרכי העבודה, ובקטנותו הוא גדול, הרי גם בגדלותו נשאר קטן, ומאן דאיהו זעיר איהו רב, הסדר בתיקון הוא מקטנות לגדלות, שבתחילת העבודה על האדם להרגיש שהוא קטן, שמה שהוא מבין זה קטנות, העיקר הוא הרגש - להרגיש.

וכדי להרגיש - זקוקים להכשרה מסוג אחר לגמרי. להכשרה זו מגיע האדם כאשר הוא "מקבל טוב" מזקני החסידים.

זקני אנ"ש ותלמידי התמימים, ה' עליהם יחיו, שהיתה להם אוזן שומעת ועין רואה - שמעו את הסיפורים מלאי ההתרשמות וראו את פני הלהבים של זקני החסידים בריקוד של התוועדות ביומא דפגרא.

התפלה, אבל בכל אופן היה להם במה להתעסק, וההתעסקות היתה על יסוד מיעוץ ומילול הישות ומהות מעלת עצמו והכרת מעלת הזולת בכלל, והיוקר של חסיד קשיש בפרט.

\* \* \*

בדרך כלל, הרי ה"ירוד ירדנו" של עדת החסידים בכלל ושל תלמידי התמימים בפרט - מכאיב מאד, וקשה להביע זאת בדיבור. לבוש הדיבור יש בו מעלה וחסרון. מעלת הדיבור - שהוא מגלה, כל דבר מוסבר באותיות הדיבור, ולכן רואים אנו במוחש שגם לעצמו, כשלומדים ענין עמוק שקשה לעמוד על עמקי הסברות בכלל ובפרט, להרגיש את הטוב טעם השכלי שבסברות ולהרגיש את ההבדל בין סברא שכלית אחת לסברא אחרת, מן ההכרח שכל זה יבוא בדיבור. החסרון שבדיבור הוא שיש בו משום הגבלה. יש מקום בשכל להסביר מדוע בדיבור יש יותר עונג מאשר במחשבה. במחשבה קיים יותר ענין הרגש ואילו בדיבור קיים יותר ענין העונג. ברם, החסרון שבדיבור הוא שהדיבור מגביל בהגבלה של מלים.

\* \* \*

בחסידי חב"ד בכלל, ובתלמידי התמימים ובעלי עבודה בחסידי חב"ד בפרט, מהווה התוועדות החסידית - יסוד פנימי.

\* \* \*

בשנות חינוכי, ראיתי את בני ונכדי החסידים האמיתיים שהיו מאושרים ושבעי רצון כשזקני החסידים התעניינו בהם.

המחונכים חשו בטוב, ולפעמים גם באושר, בקירובו הפנימי של חסיד קשיש.

מבלי להבדיל אם היה זה אימרת קירוב של החסיד הקשיש או אימרת-ירגון, היה הדבר גורם למחונך החסידי שביעות רצון גדולה, בידעו שעל ידי כך הוא נעשה מוכשר יותר ויותר להיות כלי-מקבל בפנימיות של החינוך החב"ד-חסידי.

כל סיפור עורר במחונכים התרשמות מיוחדת, והשפיע על לימודם ועל כשרונות ההנהגה.

בחינוך-הנהגה כזה גדל הילד החסידי בשנות נעוריו וכך עלה מדרגא לדרגא עד להיותו אב משפחה ומקים משפחה חב"דית-חסידי.

(4) הדיק בזה מבואר בשיחת פסח תרצ"ד אות כ"ב.

(5) אודותם בארוכה - ראה בספר הזכרונות ח"א. שיחת ח"י אלול תש"ה. ועוד.

(6) ח"ג קסח, א. וראה המאמר ד"ח ע"ז בסוף קונטרס החלצו - רנ"ט.

## ~ רשימות אדמו"ר מוהריי"צ ~

## אבות החסידות\*

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתב לאחד מחתניו הרבנים שליט"א בנוגע למאמרו "אבות החסידות" שכתב בהיותו במאריענבאד כ"ג מנ"א תרצ"א.

ל.

בבואי למינסק, חמותי ראיתי אור תורה זורח בכל העיר מן הקצה אל הקצה, כמה ישיבות תלמידי חכמים. צדיקים, גאונים ופרושים, והעולה על כולם ישיבת הראב"ד הגאון המקובל הר' אפרים פישל קדוש.

מכל התלמידים של הישיבות בעיר מינסק, בחר לו הגאון המקובל הרא"פ הראב"ד מאה ועשרים תלמידים ויחלקם בחמש מערכות, כל מערכה ומערכה בשולחן בפני עצמה, ארבע מערכות בני עשרים וחמשה, ומערכה אחת בן עשרים תלמידים.

כל תלמידי רבינו הקדוש היו בעלי כשרונות מצויינים בהצטיינות מופלגה ושוקדים בהתמדה נוראה, ומהדרים במצוות וביראת שמים, וגם בעלי שולחן הראשון היו בקיאים בש"ס עם רש"י ותוספות, וכל שולחן ושולחן הי' מעלה בקודש עד השולחן החמישי שקראו רבינו, שולחן הזהב, הטהור, התורה.

סדרי הלימודים היו לפי מערכת השולחנות, התלמידים דארבעה השולחנות הי' רבינו אומר לפניהם שני פעמים בשבוע.

בעשרים התלמידים של המערכה החמישית, הי' שלושה חלוקות: א. עשרה תלמידים משולחן הזהב; ב. עשרה המעולים שבהם אשר אותם קרא רבינו שולחן טהור; ג. שנים שבהם בחר רבינו להיות בצוותא עמו, להתיישב בה'חידושי תורה' שעלה ברעיונו הקדוש, מה שלא גילה לשום בר אינש, וקרא רבינו את השולחן הזה 'שולחן התורה'.

אחרי הבחינה אשר בחנו אותי תלמידי כבוד מורי ורבי הקדוש, ומצאתי חן בעיני מורי ורבי הקדוש, הנה בעזרת הבורא יתברך, קיבלני מורי ורבי הקדוש לתלמיד בשולחן השני מארבעה שולחנות.

לומד הנני בהתמדה רבה, ולשמחתי אין קץ. וכה עברה עלי שנה ושלושה חודשים, אשר בחסדי השם יתברך ובזכות אבותי הקדושים, רכשתי לי ידיעה נכונה בעמקי ההלכות.

באחד הימים קרא אותי מורי ורבי הקדוש לחדרו, ויאמר לי, כבר הגיע מועד לישא, וכאשר בא אחד ממחזיקי הישיבה וחפץ לקחת חתן לבתו, הוא חושב אשר אני ראוי לזה, ואשר אחר החתונה למז"ט אהי' פרוש איזו שנים לשקוד בתורה בקדושה וטהרה.

כמובן הסכמתי לדברי מורי ורבי, ובו ביום הי' קנין. כעבור איזה חודשים בא חותני הצדיק

ואי"ה בחוברות הבאות נשתדל עד כמה שיהי' באפשרותנו להדפיס יתר הפרקים עד גמירא.

(\*) הערה מערכת גליון 'התמים': המאמר "אבות החסידות" מכיל הרבה פרקים. בחוברת זו הננו נותנים רק ח"י פרקים ממנו

עם חמותי הצדקנית עם הכלה רעיתי התמימה וישרה במעשי' הטובים בעיני אלוקים ואדם למינסק, לעשות החתונה ברוב פאר והדר, מורי ורבי הקדוש סידר ה'ברכת קדושין' ויברכנו תחת החופה.

כשלשה חודשים ישבתי בכפר אצל חותני הצדיק, ואחזור לבית מדרשו של מורי ורבי הקדוש. בבואי שאלני מורי ורבי מדוע מיהרתי לבוא, ואמרתי לו נפשי חשקה בתורה.

— טוב הדבר — אמר לי מורי ורבי הקדוש — אבל בכ"ז עתה סע הביתה, וכאשר יולד לכם בן או בת, הנה ברשות ביתך תבוא ללמוד איזו שנים בפרישות.

בימי שבתי בכפר על שולחן חותני, שקדתי בלימוד באופן נפלא, ובעזרת השם יתברך לא פסיק פומאי מגירסא כל הימים, לרבות הלילות, בשקידה עצומה.

כשנולדה בתי הבכורה, לקחתי רשות ללכת לבית מדרשו של מורי ורבי הקדוש, וישבתי שם עשר שנים, אשר במשך העת רק כשלשה פעמים הייתי בביתי.



### ~ אגרות קודש - אדמו"ר הרי"צ ~

(אשר במחילת כבודינו, לא ידענו מפעם הראשון כמעט מאומה), ובשעה חצי הי"א בערך נשלמה החזרה, ובמנין עמדו להתפלל בחצי שעה י"ב, אמנם אנו להיות כי התלמידים חזרו על הדרוש פעם ויותר עמדנו להתפלל בשעה חצי השני בערך (זהו מקרה), וסיום התפלה כמובן בשעה קרובה לדי', קידוש, אח"כ הותחלה הסעודה בשעה 5 בנעם ועריבות גדול ובסדר מופלג, בסוף הסעודה הי' חסידות, באופן שנגמר כל הסדר וההבדלה בשעה 10 או יותר, והייתי עיף מרוב העבודה, ולא יכולתי לכתוב, ועתה הנני כותב.

כ"ק אאמו"ר הרה"ק שליט"א מרגיש א"ע גאר גיוינלעך, באופן שאין מה להתפאר כלל, ומיום בואו כבר חכו עליו אנשים, ופאָסט גדולה, וכעת הוא יושב ומקבל אנשים, באו על יו"ט באמצע החג ועל ימים האחרונים, והיום חדשים. והשי"ת יעזור לו ויהי בריא אולם לשמחת לבבינו ולבב כל אוהבינו הנאמנים יחיו.

מקוה הנני כי נתראה בקרוב.

והנני ידידו הדו"ש ומכבדו

יוסף יצחק ש"ס

בי"ה, יום די' ד"ג ניסן תע"ג

כבוד ידידי עוז הגביר המפורסם נכבד ומרום, ווי"ח אי"א מוהר"ר שמואל מיכיל שי'

שלום רב!

מכתב כבודו, הגיעני במועד, באופן שלא הי' ביכולתי לענות עליו כבקשת כבודו, ולכתוב ע"י אחר לא חפצתי, ותמול ערב נגמרה סעודת יו"ט קרוב לשעה העשירית לילה, כי כן הוא מנהג מימים ימימה, אשר אחרון ש"פ כ"ק אאמו"ר הרה"ק שליט"א ואנחנו כולנו מנהלי מוסד תומכי תמימים, המשגיחים המשפיעים המלמדים, וסופרי הקאנטאר, סועדים יחדיו סעודת יו"ט עם התלמידים היקרים יחיו, אשר אוכלים כולם כל החג יחד. בשנה זו היו התלמידים מאה שלשים ותשעה איש (כי הרבה נסעו על חג לביתם) שאכלו יחד (לבד הקטנים בני השיעור והחדרים כשבעים שמונים תלמידים, האוכלים על אכסאות).

בבוקר כשעה התשיעית נכנסנו כט"ו אנשים (העיקר הם התלמידים) לשמוע חזרה הדרוש דשביעי של פסח



## נִצְבִּים יַמַּד

כתוב בלקוטי תורה שפרשת נצבים קוראים תמיד בשבת שלפני ראש השנה.

וטעם הדבר - על פי הידוע שכל שבת שיכת וכוללת את ימי השבוע שלאחר זה, ולכן קורין בשבת שלפני ראש השנה פרשת נצבים ששיכת לראש השנה:

"אתם נצבים היום" - ש"היום" הכונה לראש השנה. ובכוא "היום", יום ראש השנה, צריך להיות "אתם נצבים גו' כלכם" - שכל הנשמות צריכים להתיצב כלם יחדו "לפני ה' אלקיכם", וענין זה הוא בכל הנשמות בשנה - מ"ראשיכם שבטיכם" ועד ל"חוטב עציך ושואב מימיה".

. . תכן הענין ד'כלכם", "לאחדים כאחד" הוא לא רק שהם סובלים איש את רעהו מבלי הבט על כך שאחד הוא הראש והשני הוא איש פשוט, אלא יתרה מזה, שהם מקבלים זה מזה, ומשלימים זה את זה, כשם שבגוף האדם משלימים הראש והרגל זה את זה, שכל אחד מהם - גם הראש וגם הרגל - אין לו שלמות בלעדי השני.

וכדי שתוכל להיות עבודה זו בראש השנה, "היום", מקדימים וקוראים בתורה בשבת שלפני ראש השנה: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם גו' מחטב עציך עד שאב מימיה" - שהקריאה בתורה מהנה נתינת כוח להביא את הדברים לידי פועל.

אמנם, הענין ד'כלכם", "לאחדים כאחד" חייב להיות באמת. על האדם לדעת שאכן כך היא המציאות: למרות שהוא חושב את עצמו לאחד מ"ראשיכם" ואת השני לאיש פשוט, הרי, נוסף לך שאי אפשר לדעת מיהו ה"ראש" ומיהו ה"רגל", כיון שעל פי רב מעריך אדם את הזולת בדרגה פחותה ממה שהוא באמת, ואלו את עצמו מעריך בדרגה נעלית ממה שהוא באמת, הרי, מלבד זאת, גם אם המציאות היא אמנם כזאת שהוא הוא ה"ראש", ישנה מעלה ברגל על הראש, ששלמות הראש באה אך ורק על ידי הרגל.

(משיחת שבת פרשת נצבים תש"י. מתוך 'נשמתא דאורייתא')

השיטה שנהייה ככל הגויים, לא זו בלבד שאינה יכולה להבטיח את קיומנו, אלא היא מעמידה את עצם קיומו של עם ישראל בסכנה ח"ו מוכתב ימי הסליחות, ה'תשי"ז

## חומש לקריאה בציבור

### פרשת נצבים

כַּמֹּה אַתֶּם נִצָּבִים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי יְהוָה  
 אֱלֹהֵיכֶם רְאִישֵׁיכֶם שְׂבִיטֵיכֶם זַקְנֵיכֶם וְשִׁטְרֵיכֶם  
 כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל: טַפְכֶּם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר  
 בְּקֶרֶב מַחֲנֶיךָ מֵחֹמֶט עֲצִיד עַד שֹׂאֵב מִיַּמִּיד:  
 יֵלְעָבְרְךָ בְּכֶרֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּבְאֵלָתוֹ אֲשֶׁר  
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:  
 ~ נקודות משיחות קודש ~  
 אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו (מההפטר) <sup>(ל)</sup>  
 יהודי צריך לבקש את הגאולה, ובקשה זו עצמה מעניקה  
 לו סיוע ועזרה בעבודת ה'. כשאומר 'אנו רוצים משיח  
 עכשיו' - זה פועל בו זרז והוספה בעבודתו, וזהירות ותר  
 שלא יהיה בידו שום דבר שמעכב ח"ו את ביאת המשיח.  
 (לקוטי שיחות, כרך כ, עמ' 234)  
 שני (לוי) יב למען הקים אתך היום א לו לעם והוא  
 יהיה לך לאלהים באשר דבר לך וכאשר  
 נשבע לאבתך לאברהם ליצחק וליעקב:  
 י ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית  
 הזאת ואת הגאולה הזאת: ד כי את אשר ישנו  
 פה עמנו עמד היום לפני יהוה אלהינו ואת  
 אשר איננו פה עמנו היום:  
 ~ נקודות משיחות קודש ~  
 אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו  
 יהודי צריך לבקש ולתבע את הגאולה. וכך אמרו חז"ל:  
 "כל אותן אלפים שנפלו במלחמה בימי דוד, לא נפלו אלא  
 על שלא תבעו בגן בית המקדש. ומה אם אלו שלא היה  
 בית המקדש ביניהם ולא נחרב ביניהם, נעשה להם כך  
 ונענשו על שלא תבעו אותו, אנו, שחרב בימינו ואין אנו  
 מתאבלים עליו ולא נבקש עליו רחמים, על-אחת-במה-  
 וכמה".  
 (לקוטי שיחות, כרך ל, עמ' 182)  
 שלישי (ישראל) טו כי אתם ידעתם את אשר ישכנו  
 בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים

אשר עברתם: טו ותראו את-שקוציהם ואת  
 גלליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם:  
 פן-יש בכם איש או-אשה או משפחה או-  
 שבט אשר לבבו פנה היום מעם יהוה אלהינו  
 ללכת לעבד את-אלהי הגוים ההם פן-יש בכם  
 ערש פרה ראש ולענה: יי והיה בשמעו  
 את-דברי האלה הזאת והתברך בלבבו לאמר  
 שלום יהיה-לי כי בשררות לפי אקד למען  
 ספות הרוע את-הצמאה: יט לא-יאבה יהוה  
 סלח לו כי אז יעשן אף-יהוה וקנאתו באיש  
 ההוא ורכצה בו כל-האלה הכתובה בספר  
 הזה ומחה יהוה את-שמו מתחת השמים:  
 כ והבדילו יהוה לרעה מפל שבטי ישראל בכל  
 אלות הברית הכתובה בספר התורה הזה:  
 כא ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו  
 מאחריכם והנבכי אשר יבא מארץ רחוקה  
 וראו את-מפות הארץ ההוא ואת-תחלואיה  
 אשר-חלה יהוה בה: כב גפרית ומלח שרפה  
 כל-ארצה לא תזרע ולא תצמח ולא-יעלה בה  
 כל-עשב כמהפכת סדם ועמורה אדמה  
 כתיב וצביים קרי וצבאים אשר הפך יהוה באפו  
 ובחמתו: כג ואמרו כל-הגוים על-מה עשה  
 יהוה ככה לארץ הזאת מה חרי האף הגדול  
 הזה: כד ואמרו על אשר עזבו את-ברית יהוה  
 אלהי אבתם אשר כרת עמם בהוציאם אתם  
 מארץ מצרים: כה וילכו ויעבדו אלהים אחרים  
 וישתחוו להם אלהים אשר לא-ידעו ולא  
 חלק להם: כו ויחר-אף יהוה בארץ ההוא  
 להביא עליה את-כל-הקללה הכתובה בספר

הַיּוֹם: כ וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאָרֶץ וּבַחֲמָה וּבִקְצָף גָּדוֹל וַיִּשְׁלַח אֶל־אֶרֶץ אַחֲרֵת כּוּם הַיּוֹם: כח הַנִּסְתָּרֹת לַיהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַנִּגְלֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד־עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: ס (ע"ב)

~ נקודות משיחות קודש ~

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו  
יהודי צריך להרגיש תמיד את צער הגלות, עליו להצטער על כך שבני ישראל הם כבנים שגלו מעל שלחן אביהם ושכינתא בגלותא. ובודאי שיש להצטער על מצר הגלות בזמננו, לאחר כל הצרות שעברו על כלל ישראל במשך זמן הגלות, ועד לדורנו זה. צער זה צריך לבוא לידי בטוי בדישת ותביעת הגאולה ובצעקה: "עד מתי קץ הפלאות!" (לקוטי שיחות, כרך ל, עמ' 235)

רבי ל א וַתִּהְיֶה כִּי־בָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיךָ וְהִשְׁבַּתְּ אֶל־לִבְּךָ בְּכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹדִיחָךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: ד וְשַׁבַּתְּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעַתָּ בְּקוֹלוֹ כָּכֹל אֲשֶׁר־אֲנֹכִי מֵצֹוֹת הַיּוֹם אַתָּה וּבְנֶיךָ בְּכָל־לִבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: ו וְשָׁב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׂבוּתְךָ וּרְחַמְךָ וְשָׁב וּקְבַצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפִּיצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שְׁמָה: ז אִם־יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקֶצֶה הַשָּׂמַיִם מִשָּׁם יִקְבַּצְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקְחֶךָ: ח וְהִבֵּיאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יִרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירְשָׁתָהּ וְהִיטְבָּךְ וְהִרְבָּךְ מֵאֲבֹתֶיךָ: ו וְזָל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־לִבְּכֶם וְאֶת־לִבְּב זֶרְעֶךָ לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ:

~ נקודות משיחות קודש ~

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו  
רז"ל אמרו "מגזל דעבדינן זכר למקדש, דאמר קרא . . ציון היא דורש אין לה, מפלל דבעיא דרישה". הדייק בזה הוא "דרישה" דוקא: לא די בבקשה בעלמא על הגאולה, אלא צריכה להיות דרישה ותביעה תמידית.  
(לקוטי שיחות, כרך לד, עמ' 202)

חמישי: ונתן יהוה אליהם את כל־האלות האלה על־אִיבֹךָ ועל־שִׁנְאִיךָ אֲשֶׁר רָדְפוּךָ: ח ואתה תשוב ושמעת בקול יהוה ועשית את־כל מצותיו אשר אנכי מצוה היום: ט והוֹתִירְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בְּמִנְךָ וּבְפָרִי בְּחִמְתְּךָ וּבְפָרִי אֲדָמָתְךָ לְטִבָּה כִּי יֵשׁוּב יְהוָה לַעֲשׂוֹת עָלֶיךָ לְטוֹב כְּאֲשֶׁר־שָׁשׂ עַל־אֲבֹתֶיךָ: י כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר מִצְוֹתָיו וּחֲקָתָיו הַכְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תֵשׁוּב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו  
ישנם כמה באורים במעלת הגלות: הירידה היא לצורך עליה; תרזון האור הוא מתוך החשך; ועוד. אמנם, באורים שכליים הללו אינם מתקבלים ברגש שפלב, עקב מרירות הגלות, ולכן אנו מבקשים וצוֹעֲקִים בתפלה שהגלות תבטל כבר ותבא הגאולה.

(שיחת ש"פ נצבים, תשמ"א)

שישי י כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצֹוֹת הַיּוֹם לֹא־נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא־רַחֲקָה הוּא: יב לֹא בְשִׁמִּים הוּא לֹאמֹר מִי יַעֲלֶה־לָנוּ הַשְּׁמַיִמָּה וְיִקְחֶךָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: יג וְלֹא־מֵעֵבֶר לֵים הוּא לֹאמֹר מִי יַעֲבֶר־לָנוּ אֶל־עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֶךָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: ד כִּי־קְרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֹד בְּפִיךָ וּבְלִבְּכֶם לַעֲשׂוֹתוֹ: ס

~ נקודות משיחות קודש ~

אל דמי לכם, ואל תתנו דמי לו  
כשיבא משיח צדקנו, נראה את העליה הגדולה שנפעלה על ידי הגלות ונודה לה על כך, בפתוח "אורך ה' כי אנפת בי". אמנם, אסור שדיעת מעלת הגלות תפגע חלילה בתשוקה לצאת מן הגלות. תובעים מיהודי דבר והפוכו: עליו לדעת שיש מעלה בגלות, ובניחוד עם זה עליו לזעק בכל לבו שרוצה לצאת מהגלות.

(שיחת הושענא רבה, תשד"מ)

שביעי טו רֵאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת־הַחַיִּים

## ~ נקודות משיחות קודש ~

ובחרתם בחיים (ל, יט) יש לתמוה, מאחר שטוב מביא חיים ורע מביא מות - כלום יש צורך לצוות לאדם לבחור בחיים? ויש לומר, שהצווי הוא לעשות טוב לא רק משום שזה מביא חיים, היינו שהשכל מכריח להתנהג כך, אלא גם מתוך בחירה חפשית, אפילו אם לא היה בכך שום יתרון. ואכן, יהודי עובד את ה' לא רק משום שזה דבר טוב; הוא בוחר להיות עובד ה' בלי טעם (חיצוני).

(לקוטי שיחות, כרך כח, עמ' 82)

מפטיר טו: ראה נתתי לפניך היום את-החיים ואת-הטוב ואת-המוות ואת-הרע: טו אשר אנכי מצויד היום לאהבה את-יהוה אלהיך ללכת בדרךיו ולשמור מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיות ורבות וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה: ז ואם-יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם: יח הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא-תאריכון ימים על-האדמה אשר אתה עבר את-הירדן לבוא שמה לרשתה: יט העדתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: כ לאהבה את-יהוה אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חיוך וארך ימים לשבת על-האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת

להם: פפפ

## ~ נקודות משיחות קודש ~

תיכף-ימיד זוכים בדין, ונצבים היום כולכם לפני הוי' אליקים" - מאירים וקיימים ועומדים, ונעשית כתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיית וברוחנית.

(לקוטי שיחות, כרך יד)

ואת-הטוב ואת-המוות ואת-הרע: טו אשר אנכי מצויד היום לאהבה את-יהוה אלהיך ללכת בדרךיו ולשמור מצותיו וחקתיו ומשפטיו וחיות ורבות וברכך יהוה אלהיך בארץ אשר-אתה בא-שמה לרשתה: ז ואם-יפנה לבבך ולא תשמע ונדחת והשתחית לאלהים אחרים ועבדתם: יח הגדתי לכם היום כי אבד תאבדון לא-תאריכון ימים על-האדמה אשר אתה עבר את-הירדן לבוא שמה לרשתה: יט העדתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך: כ לאהבה את-יהוה אלהיך לשמע בקלו ולדבקה בו כי הוא חיוך וארך ימים לשבת על-האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב לתת

להם: פפפ

מ פסוקים, לבב'ו סימן.

♦ ♦ ♦

חצי קריש

יתגדל ויתקדש שמה רבא. אמן בעלמא די ברא כרעותה וימליך מלכותה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה. אמן בתיכון וביומיו ובחיי דכל בית ישראל, בעגלא ובזמן קרוב ואמרו אמן: אמן יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך: יהא שמה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי. יתברך, וישתבח, ויתפאר, ויתרום, ויתנשא, ויתהדר, ויתעלה, ויתהלל, שמה דקדשא בריך הוא. אמן לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבתתא ונחמתא, דאמירן בעלמא, ואמרו אמן: אמן

♦ ♦ ♦

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה - אין מנהגנו להראות באצבע. \* מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט ועוטף במעיל). \* כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

## וזאת התורה, אשר-שם משה לפני בני ישראל:

עניינים היא למחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי-נעם, וכל-נתיבותיה שלום. אך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד. יי הפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדייקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחוץ. \*האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה.

### ברכת ההפטרות לפני

**ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בנביאים טובים ורצה בדבריהם הנאמרים באמת ברוך אתה יי הבורח בתורה ובמשה עבדו ובאשר ישראל עמו ובנביאי האמת וצדק:**

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרות כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרות כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרות ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים לזוהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

### עטרת מרים

י' או יאמר ישראל בשוקם מהגלות שוש אשיש ביהודה בתשועת ה' תגל נפשי באלהי שער לי כי הלבישני בגדי-ישע התפודים כמדת, ועם מעיל צדקה יעטני עטף אותי כחתן יכתן פאר אשר ילבש פאר כבתן גדול וכפלה תעדה אשר תתקשט עם כליה תכשיטה: יא כי ישועת ישראל היא בארץ אשר תוציא צמחה אחר שנקרב ונפסד הנרדיר הנורע וכנגה זרועיה הדברים הנורעים בה תצמיח אחר התפסד של הנורעים, כן א אדני יהוה יצמיח לישראל צדקה חסד בכה הצדקה העליונה ותהלה והלל מוכיות ישראל נגד לעני כל-הגוים: א אלה הם דברי ה' ברוח ישראל בלתי, ואמר למען ציון שהחריבו אותה עד תיסוד לא אחשה לא אשתוק ולמען ירושלים לא אשקוט לא אנוח עד אשר יצא כנגה לעני כל-צדקה וישועתה שאביא עליה.

ולמען ירושלים לא אשקוט עד-יצא כנגה צדקה וישועתה

### שי למורא

(י) שוש אשיש בה, כך אומרת ירושלים בזמן הגאולה. או, כך אומר עם ישראל בשוקם מהגלות. (ואמר "שוש אשיש" ככפל לשון כנגד הנוף והנפש שישישו בה' שהוא כמדת הרחמים. ואמר "תגל נפשי באלהי", שבמדת הדיון תגל הנפש שהיא עליונה ומקבלת יסורים בשמחה יותר מהנוף).

**לשע, כלומר, סבב אותי בישועה ובצדקה, כלבוש המסבב את הנוף, וכמעיל העומף את לובשו. יכתן פאר, יגדיל פארו בלבושים נאים. "יכתן", לשון גדלה, כמו "וכני דוד כהנים" (שמואל ב ח.יח). בליה, כלי תכשיטה. יא כי בארץ תוציא צמחה וגו', כמו שהארץ מוציאה את צמחה אחרי שנקרב ונפסד גרעין הזרע, וכמו הנגה שמצמיחה אחרי שנפסדים גרעין הנורעים, כן יצמיח ה' לישראל צדקה ותהלה בפרסום נגד כל הגוים אחרי שהיו בגלותם משפלים עד עפר. א לא אחשה, לא אשתק מלחפרע מן הגוים על מה שעשו**

### הפטרות לפרשת נצבים לקריאה בציבור

#### ולשמו"ת בישעיה פרק סא-סג

**סא י שוש אשיש ביהודה תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי-ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכתן פאר וכפלה תעדה בליה: יא כי בארץ תוציא צמחה וכנגה זרועיה תצמיח כן א אדני יהוה יצמיח לישראל צדקה ותהלה נגד כל-הגוים: סב א למען ציון לא אחשה**

יהיה נראה לכל בלפיד אש יבער ידלק: ב וראו גוים צדקך הצדקה שאעשה לך וכל מלכים פבורך וקרא לך יהיה וקרא לך שם חדש חפצי בה אשר פי יהוה יקבנו ונלה טעמו: ג והיית שמורה בידו כעטרת תפארת ביד יהוה וצניף מצנפת מלוכה בכף אלהיך שלא

יפלו לעולם: ד לא יאמר לך עוד שאת עזובה מה ולא רצף על ארצך לא יאמר עוד שממה מישבה פי לך וקרא חפצי בה רצוני בה, ושוב לשבון בחודך ולא רצף בעולה מישבת כירחפץ יהוה בך וארצך תבעל ותישבו הערים: ה כירבעל כשנשא בחור בתולה מבלי פירור יבעלך בן יתישבו בך בנגד ולא יתפרדו ממך ומשוש חתן על פלה בימי הפחה בן ישיש עליך אלהיך: ו אחר שאמר למען ציון לא אחשה, אומר כי חוץ מה על חומותיך ירושלים הפקדתי מנתי שמרים כל היום וכל הלילה שתמיד בכבי ואכל תמיד לא יחשו אינם שותקים הפזירים את יהוה על בנים אל דמי לכם לא יהא שתוקה לכם: ז ואל תתנו לא תנחו את ה' דמי לו לשותק מלכותה, אלא תפצרו בו עדיכון את ירושלים על בנה ובסיסה ועדישים את ירושלים לתהלה ולשם בארץ: ח הנביא אומר להם בנחמה, הן נשבע יהוה בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגלך עוד מאכל לא יביד הקרובים ואם ישתו בני נכר הרחוקים תירושך ייבד אשר יגעת בו: ט כי מאספו המאספים אותו אל הבית הם יאכלו והללו את יהוה על השפעת הטובה ומקבציו ישתו את התירוש בחצרות קדשי בבתיהם העומדים בחצרות ירושלים עיר הקדש: י הוא מאמר הנביא אל האומות עברו עברו בשערים משער לשער בשערי העיר פנו ממכשול את דרך העם אשר ילכו בו ישראל לשוב לארצם סלו

בלפיד יבער: ב וראו גוים צדקך וכל מלכים פבורך וקרא לך שם חדש אשר פי יהוה יקבנו: ג והיית עטרת תפארת ביד יהוה וצניף מלוכה בכף אלהיך: ד לא יאמר עוד שממה פי לך ולא רצף לא יאמר עוד שממה פי לך וקרא חפצי בה ולא רצף בעולה פי חפץ יתשבו בך בנגד ולא יתפרדו ממך ומשוש חתן על פלה בימי הפחה בן ישיש עליך אלהיך: ו אחר שאמר למען ציון לא אחשה, אומר כי חוץ מה על חומותיך ירושלים הפקדתי שמרים כל היום וכל הלילה שתמיד לא יחשו המפזירים את יהוה אל דמי לכם: ז ואל תתנו דמי לו עדיכון ועדישים את ירושלים תהלה בארץ: ח נשבע יהוה בימינו ובזרוע עזו אם אתן את דגלך עוד מאכל לא יביד ואם ישתו בני נכר תירושך אשר יגעת בו: ט כי מאספו יאכלו והללו את יהוה ומקבציו ישתו בחצרות קדשי: י עברו עברו בשערים פנו דרך העם סלו סלו המסלה סקלו מאבן הרימו גם על-

לציון. לא אשקוט, לא אהיה במנוחה. כנגה, בדרך המאיר וזרת. וישועתה בלפיד יבער, והישועה שאביא עליה, תהיה נראית לכל בלפיד אש בוער. ב צדקך, הצדק שאעשה לך. שם חדש, כפי המאמר להלן בהמשך. יקבנו, ופרשנו. ג וצניף מלוכה, מצנפת של מלכות. ד וקרא חפצי בה, רצוני בה ואינה נעזבת. ולא רצף בעולה, לא רצף וקרא מישבת ולא שוממה. תבעל, תתלבב באנשיה. ה בן יבעל בחור בתולה וגו', כמו שכתבנו נשא בתולה מתישבים יחד מבלי פירור, כך יתלבו בך בנגד ולא יפרדו ממך. ו הפקדתי שמרים וגו', השומרים הם המלאכים שהפקדם הקב"ה על בני ירושלים. והם מתפללים לה' על ירושלים שתישבה לישובה. פרוש אחר, השומרים הם אבלי ציון שמתפללים ביום ובלילה על ירושלים. לא יחשו, אינם שותקים בשום זמן מלהתפלל על ירושלים. המפזירים את ה' אל דמי לכם, כאלו הנביא מנחם ואומר להם, אתם המתאבלים על ציון ומפזרים וזרונה תמיד בתפלותיכם ובכרכותיכם, אל תשתקו. ז ואל תתנו דמי לו וגו', כלומר, הואיל וכל ההתנחות הטובות האלה מבטיח הקב"ה אתכם, תזכירו את שמו תמיד ושכחו לפנו לבבכם עד שקבץ תגלות ויבנו את ירושלים וישמיה תהלה בארץ. ט מאספו יאכלוהו, המאספים את הדגן אל הבית הם יאכלוהו. ומקבציו ישתוהו, המקבצים את התירוש הם ישתוהו. בחצרות קדשי, בירושלים עיר הקדש, אם הוא מעשר שני. ואם הוא חלין, הפנה על כל ארץ ישראל. י עברו עברו בשערים וגו', הוא מאמר הנביא אל הגוים, עברו דרך שערי העיר ולכו לשדה ופנו ממכשול את דרך העם אשר ילכו בה ישראל לשוב לארצם. וכפל הלשון לחזק. סלו סלו המסלה, לסלל את הדרך ולכבש אותה שלא יהיו בה

סלו סלו סקלו הדרכים מאבן

גמות ותולדות. סקלו מאכז, לפנות מאכזים. הרימו גם על העמים, הנביה מוט עם הדגל לאות לכל העמים, שביאו לארץ ישראל את כל ישראל שגלו אצלם. (יא) ישעיה ברא, באה תשובתך. הנה שברו אתו, הנה השבר הטוב שישלם לישראל על הנלות שסבלו בעבור שמו הגדול.

ופעלתו לפניו, ושבר הפעלות הטובות שעשו ישראל בגלות, בשמרים תורתו ומצותיו. (יב) ולך, לציון. דרושה, שה' דורש בשלומה. (א) מי זה בא מאדום וגו', עתיד הקב"ה לעשות נקמה באדום, ואמר הנביא מלשון הנהגה בבני אדם לבושי בגדים שבעשותם נקמה באויב נתן הדם על בגדיהם. וכאלו ישאלו ישראל, מי הוא זה הבא מאדום צבוע בגדיו בדם התרועים מעיר בצרה של אדום. "חמיו", צבוע. ויחזק שהוא מלשון "חמיון רגלך בדם" (תהלים טז, טז), בחלוף סדר האותיות, כמו "כבש" "כשב". זה הדור בלבבושו, זה שלבש בגדי נקם. צעה ברב כחו, שברב כחו הוא מניע וממלט את הגוים מקצה אל קצה. אני מדבר בצדקה, כאלו הקב"ה משיב להם ואומר, אני הוא זה המדבר והמקביל לעשות צדקה לישראל. רב להושיע, מרבה להושיע. (ב) מדוע אדם ללבבושו וגו', כאלו ישאלו גם את הקב"ה, מדוע בתמים אדמים לבושיו, ובגדיו בגדי הדורש ענבים בגת, שיש על בגדיו בתמים אדמים מתנין. (ג) פורה דרכתי לבדי, כאלו הקב"ה משיב ואומר, אני לבדי דרכתי את הענבים, כלומר, לא בזכותכם, כראם בצדקתי לבד דרכתי את השר של אדום ועמו להוציא דםם כמו שדורכים בגת להוציא תין. "פורה", גת שדורכים בו הענבים תין. ונקרא "פורה" על שם שדורכים ומרצצים בתוכה הענבים שדורכים אותם. ומעמים אין איש אתי, ומכל העמים אין אחד שבא לעזרתי להנקם באויבי ישראל, כי כלם אויביהם. ואדרבם באפי וגו', כיון שכל העמים אויבים לישראל, לפיכך אדרבם וגו' וזו נצחם על בגדי וגו', וזה דםם על בגדי, וכל מלבושי עשיתי מגאולים בדם. "נצחם", דםם, ונקרא דםם "נצח", לפי שהוא חיי האדם וחזקו. וכל זה נאמר על-דרך משל מלשון הנהגה בבני אדם. (ד) כי יום נקם וגו', כי יום הנקם היה בלבי זמן רב, עד שבאה שנת גאולי ואז ויהי יום הנקם בעמים. (ה) ואביט ואין עוזר, הייתי מסתפל אם אמצא עוזר, ולא היה. כלומר, הסתכלתי אם יש זכות בישראל שיהיה עזר לגאולה, ולא מצאתי. ואשתומם ואין סומך, עמדת בתמוהו והתבוננתי אם אמצא בהם זכות להיות סמך לגאולה, ולא מצאתי. ותושע לי ורועי, כלומר, אף-על-פי שאין בהם זכות הושעתי את בני. ותמתי היא סמכתי, החמקו שיש לי על הגוים היא סומכת אותי לגאול את ישראל ולעשות נקם בגוים. (ו) ואבוס עמים באפי, וארמם את העמים באפי. ואשברם בחמתי, ואתן להם לשחות את

מכשול הרימו גם על-העמים לרמו להם להביא את ישראל לארצם: יא הנה יהוה השמיע אליקצה הארץ שבא זמן הגאולה אמרו לבת-ציון הנה ישעך בא הנה שברו שמוכן לתת לעבדיו אתו ופעלתו שבר הפעולה שפעלו עמו לפניו הוא מוכן: יב וקראו להם לבני ציון עם-הקדש על ידי קדושת מעשיהם וצדקתם גאולי יהוה הגאולים של ה' ולך ציון יקרא דרושה מה' אשר ה' דורש אותה תמיד עיר לא נעובה או יבירו כי ה' לא נעובה מעולם: א מירזה א בא מאדום ממלכות רומי חמיון אדם בגדים מבצרה עיר גדולה לאדום, הלא תמיד זה הדור בלבבושו וזה זה הדם על לבושו, הלא הוא צעה מניע וממלט האומות ממקום למקום ואין מי עומד נגדו ברב כחו כאלו המקום משיב ואומר אני הוא זה המדבר בצדקה ומקביל לעשות צדקה לישראל ואני הוא רב להושיע לישראל כאשר הכתובתי: ב כאלו ישאלו גם אותו מדוע אדם ללבבושו ובגדיו נראים כדורש בגת מתנות תין (גת היא הפלי שדורכים שם הענבים להוציא תין): ג כאלו משיב לו ה', פורה הנת דרכתי לבדי לא בזכותכם כראם בצדקתי לבד ומעמים אין איש אתי לעזרתי להנקם באויבי ישראל, לפיכך ואדרבם באפי וארמם בחמתי שיש לי עליהם על שדעתי לישראל שהגליתם ביניהם וזו נצחם

העמים: יא הנה יהוה השמיע אליקצה הארץ אמרו לבת-ציון הנה ישעך בא הנה שברו אתו ופעלתו לפניו: יב וקראו להם עם-הקדש גאולי יהוה ולך יקרא דרושה עיר לא נעובה: סג א מירזה א בא מאדום חמיון בגדים מבצרה זה הדור בלבבושו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע: ב מדוע אדם ללבבושו ובגדיו כדורש בגת: ג פורה א דרכתי לבדי ומעמים אין איש אתי ואדרבם באפי וארמם בחמתי וזו נצחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי: ד כי יום נקם בלבי ושנת גאולי באה: ה ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין סומך ותושע לי ורועי וחמתי היא סמכתי: ו ואבוס עמים באפי ואשברם בחמתי: ז ואתן להם לשחות את

וידם טפחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי לכלכתי מדםם: ד כי יום נקם ויום נקם היה בלבי ושנת גאולי באה לגאול את עמי ולעשות הנקם: ה ואביט ויהיית מסתפל אם אמצא עוזר, אבל ואין עוזר כי אין הדור זכאים ואשתומם עמדותי בתמוהו והתבוננתי אם אמצא בהם זכות להיות סומך עליו את הגאולה, אבל ואין סומך כי אין צדיק מתפלל עליהם, לכן ותושע הושע לי ורועי וחמתי שיש לי על האומות היא סמכתי תסמוך אותי לגאול את ישראל: ז ואבוס עמים באפי ואשברם בחמתי נהיו שבורים

וידם טפחם על-בגדי וכל-מלבושי אגאלתי לכלכתי מדםם: ד כי יום נקם ויום נקם היה בלבי ושנת גאולי באה לגאול את עמי ולעשות הנקם: ה ואביט ויהיית מסתפל אם אמצא עוזר, אבל ואין עוזר כי אין הדור זכאים ואשתומם עמדותי בתמוהו והתבוננתי אם אמצא בהם זכות להיות סומך עליו את הגאולה, אבל ואין סומך כי אין צדיק מתפלל עליהם, לכן ותושע הושע לי ורועי וחמתי שיש לי על האומות היא סמכתי תסמוך אותי לגאול את ישראל: ז ואבוס עמים באפי ואשברם בחמתי נהיו שבורים

בְּכֹל זְמַן שֶׁהָיוּ בִּצְרָה הָיָה לוֹ צָר, וּמֵהָרַ

לְהוֹשִׁיעַם. וּמִלֶּאֱדָר וּמִלֶּאֱזָרָה  
וּמִלֶּאֱשָׁרָה, וּמִלֶּאֱדָר וּמִלֶּאֱזָרָה  
וּמִלֶּאֱשָׁרָה, בְּשִׁלְחֹתוֹ שֶׁל הַקֹּהֵן  
וְיִנְשָׂאם וְיִנְשָׂאם, וְהַנְּבִיָּהם מִן  
הַעֲרָה בְּהַמְּלִיכָה, וְנִשְׂאָם וְהָרִים בְּכָבוֹד  
וְנִשְׂבִּיחֹת בְּאַהֲבָתוֹ אוֹתָם. כֹּל יְמֵי  
עוֹלָם, תָּמִיד בְּכָל הַיּוֹמוֹת הַזֶּה לָהֶם  
לְמוֹשָׁעַי.

עַמִּים בְּאִפִּי וְאֲשַׁכְרֶם בַּחֲמַתִּי וְאוֹרִיד  
לָאָרֶץ נִצָּחִים׃ זֶחֶסְדִּי יִהְיֶה אֲזִכִּיר  
תַּהֲלֹת יִהְיֶה כְּעֹל כָּל אֲשֶׁר-גָּמְלָנוּ  
יִהְיֶה וְרַב־טוֹב לְבֵית יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-  
גָּמְלָם כִּרְחֻמּוֹ וּכְרַב חֲסָדָיו׃ ח וַיֹּאמֶר

אֲדַעֲמִי הַמָּה בָּנִים לֹא יִשְׁקְרוּ וַיְהִי לָהֶם לְמוֹשִׁיעַ: ט בְּכָל־  
צָרָתָם | לֹא צָר וּמִלֵּאד פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְחַמְלָתוֹ הוּא  
גֹּאֲלָם וַיִּנְטֹלֵם וַיַּנְשֵׂאֵם כָּל־יְמֵי עוֹלָם:

## עטרת מרים

בָּכֹס חֲמִי וְאוֹרִיד לְאַרְץ נִצְחָם  
חֲקֹם וְחֲקָם, וְהוּ דָּמָם: אָ אָמַר הַנְּבִיא  
חֲסִדֵי יְהוָה | אֹכִיר שְׂעִשְׁה עִמָּהֶם,  
לָבֹן מִהֲרָאִי לְהַרְבוֹת תַּחֲלֵת | יְהוָה  
כִּמּוֹ שֵׁשׁ לְהִלָּלוֹ כְּעֹל כָּל אֲשֶׁר-  
נִמְלְנוּ יְהוָה וְרַב־טוֹב תַּחֲנוּן לְבִית  
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-נִמְלָם בְּרַחֲמָיו  
וּבְרַב חֲסָדָיו וְלֹא בְצַדִּיקוּתָיו:  
ח וַיֹּאמֶר אֶת־עַלְפִי שְׁגָלוֹי לְפָנַי  
שִׁיבְרוּ בִי, מִכֹּל־מָקוֹם אֶת־עַמִּי הָמָּה  
וְהִירָם לְפָנַי כְּפָנִים אֲשֶׁר לֹא  
יִשְׁקָרוּ לְעוֹבְדֵי, וְלֹבֵן וְהִירָם לָהֶם  
לְמוֹשָׁעִי: ט בְּכָל־צָרָתָם שְׁהִי

לָהֶם לֹא לְמִקּוֹם הָיָה צֶדֶק וּמִלֵּאָה הַמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הוֹשִׁיעִים בְּשִׁלְחוֹת הַמִּקּוֹם בְּאַהֲבָתוֹ בַּעֲבוּר אֲהֲבָתוֹ לָהֶם וּבְחִמּוּתוֹ עֲלֵיהֶם הוּא גֹאֲלָם מִן הַצָּרָה הַבָּאָה וַיִּנְמְלֵם כָּל מִשְׁאֵם וַיַּנְשְׂאֵם לַת דִּי מַחֲסוּרָם כָּל־יְמֵי דוֹרֹת עוֹלָם:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צִדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת,  
הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְיֵם, שְׁכַל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק:  
נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יי אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא  
יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל  
דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבֹת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשִׁמָּה בְּמַהֲרָה  
בְּיָמֵינוּ. בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמֵּחַ צִיּוֹן בְּכִנְיָה:

שִׁמְחָנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבֹדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ,  
בְּמַהֲרָה יָבוֹא וַיַּגֵּל לִבְנוֹ, עַל כְּסֹאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד  
אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בְשֵׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שְׁלֹא יִכְבֶּה נֵירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:  
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מֶגֶן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יי  
אֱלֹהֵינוּ לְקַדְּשָׁה וּלְמַנוּחָה, לְכַבּוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל כֵּל, יי אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ  
מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֵךְ שְׁמֶךָ בְּכֹל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ  
אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

המולד לַחֹדֶשׁ תִּשְׁרִי: יום ב, שָׁעָה 12 בַּצְהָרִים 10 דְּקוּת ו־7 חֲלָקִים.

הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי [=תִּשְׁרִי] שֶׁהוּא הַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה, הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא בְּעֶצְמוֹ מְבָרְכוֹ בַּשַּׁבָּת  
מְבָרְכִים שֶׁהוּא הַשַּׁבָּת הָאֲחֵרוֹן דְּחֹדֶשׁ אֵלּוּל, וּבִכְכָּה זֶה יִשְׂרָאֵל מְבָרְכִים אֶת הַחֹדְשִׁים י"א פְּעָמִים בַּשָּׁנָה.

(חֲדָס יוֹם כ"ה אֵלּוּל)

## קריאת התורה למנחת שבת קודש

אוֹתָם: ה וַיְהִי הָיָה | הַחֹלֶךְ לְפָנֶיךָ הוּא יְהוָה  
עֲפָךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא  
תַחַת: ט וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ  
אֶל-הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנְּשָׂאִים אֶת-אֲרוֹן בְּרִית  
יְהוָה וְאֶל-כָּל-זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּצֹּן מֹשֶׁה אוֹתָם  
לֵאמֹר מִקֵּץ | שִׁבְעַת שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה  
בְּחַג הַסֻּכּוֹת: י כָּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לִרְאוֹת  
אֶת-פָּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר  
תִּקְרָא אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל-יִשְׂרָאֵל  
בְּאַזְנוֹתָם: יא הִקְהֵל אֶת-הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים  
וְהַחֹפִץ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יִשְׁמְעוּ וְלִמְעַן  
יִלְמְדוּ וִירְאוּ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת  
אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: יב וּבִגְיָהֶם אֲשֶׁר  
לֹא-יָדְעוּ יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ לִירְאָה אֶת-יְהוָה  
אֱלֹהֵיכֶם כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל-  
הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה  
לְרִשְׁתָּהּ: כ

לא \* וַיִּלְךָ מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה  
אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל: יג וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בְּנֵי-מִיֶּחֱ  
וְעֲשִׂים שָׁנָה אֶנְכִּי הַיּוֹם לֹא-אֹכֵל עוֹד לְצֹאֵת  
וְלָבוֹא וַיְהוּדָה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן  
הַזֶּה: יד וַיְהִי אֱלֹהֶיךָ הוּא | עֲבַר לְפָנֶיךָ  
הוּא-יִשְׁמְרִיד אֶת-הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיךָ וִירְשָׁתָם  
יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֲבַר לְפָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: (לז)  
ה וַעֲשֵׂה יְהוָה לָהֶם כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לְסִיחוֹן וְלַעֲוֹג  
מִלְכֵי הָאֱמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הִשְׁמִיד אֹתָם:  
ו וַנִּתֵּן יְהוָה לְפָנֵיכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָהֶם כְּכָל-  
הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֹתְכֶם: ז חֲזֹקוּ וְאַמְצוּ  
אֶל-תִּירְאוֹ וְאֶל-תַּעֲרֻצוֹ מִפְּנֵיהֶם כִּי | יְהוָה  
אֱלֹהֶיךָ הוּא הַחֹלֶךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא  
יַעֲזֹבְךָ: ח (יִשְׂרָאֵל) י וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְיְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר  
אֵלָיו לְעֵינֵי כָל-יִשְׂרָאֵל חֲזֹק וְאַמֵּץ כִּי אַתָּה  
תָּבוֹא אֶת-הָעָם הַזֶּה אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע  
יְהוָה לְאַבְתָּם לָתֵת לָהֶם וְאַתָּה תִּנְחִילֵנָה

## ביאורים לפרקי אבות

### פרק ו משנה ו

גְּדוּלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַפְּחָנָה וּמִן הַמְּלָכוּת, שֶׁהַמְּלָכוּת נִקְנִית בְּשָׁלָשִׁים מַעֲלוֹת, וְהַפְּחָנָה בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבַּע, וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה דְּבָרִים. וְאֵלּוּ הֵן, בְּתַלְמוּד, בְּשִׁמְיעַת הָאָזֶן, בְּעִרְכַּת שְׁפָתַיִם, בְּבִינַת הַלֵּב, בְּשִׁכּוּלֹת הַלֵּב, בְּאַיְמָה, בְּיִרְאָה, בְּעִנּוּה, בְּשִׁמְחָה, בְּמַהֲרָה, בְּשִׁמוּשׁ חֻכְמִים, בְּדִקְדוּק חֻבֵּרִים, וּבְפִלְפּוּל הַתְּלָמִידִים, בְּיָשׁוּב, בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט סְחוּרָה, בְּמַעֲוֵט דֶּרֶךְ אֶרֶץ, בְּמַעֲוֵט תַּעֲנוּג, בְּמַעֲוֵט שִׁנָּה, בְּמַעֲוֵט שִׁיחָה, בְּמַעֲוֵט שְׁחֹק, בְּאֶרֶךְ אַפִּים, בְּלֵב טוֹב, בְּאַמּוּנַת חֻכְמִים, וּבְקַבְּלַת הִיסוּרִין, הַמְּכִיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְהַשְׁמִיחַ בְּחֻלְקוֹ, וְהַעֲשִׂיהַ סִּיג לְדִבְרָיו, וְאֵינוֹ מַחְזִיק טוֹכָה לְעַצְמוֹ, אֹהֵב אֶת הַמְּקוֹם, אֹהֵב אֶת הַפְּרִיּוֹת, אֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת, אֹהֵב אֶת הַמִּישָׁרִים, אֹהֵב אֶת הַתּוֹכְחוֹת, מִתְּרַחֵק מִן הַפְּכוּד, וְלֹא מֵגִים לְבֹ בְּתַלְמוּדוֹ, וְאֵינוֹ שֹׁמֵחַ בְּהוֹרָאָה, נוֹשֵׂא כַּעַל עִם חֲבֵרוֹ, מְכַרְעוֹ לְכַף זְכוּת, מַעֲמִידוֹ עַל הָאֵמֶת, וּמַעֲמִידוֹ עַל הַשְּׁלוֹם, מְתִישֵׁב לְבֹ בְּתַלְמוּדוֹ, שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב, שׁוֹמֵעַ וּמוֹסֵי, תְּלוּמֵד עַל מְנַת לְלַמֵּד וְתְּלוּמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת, הַמְּחַכִּים אֶת רַבּוֹ, וְהַמְּכַנִּין אֶת שְׁמוּעָתוֹ, וְהַאֲמִיר דְּבַר בָּשָׂם אוֹמְרוֹ, הָא לְמִדַּת שְׁכָל הָאֲמִיר דְּבַר בָּשָׂם אוֹמְרוֹ מְכִירָא נְאֻלָּה לְעוֹלָם, שְׁנַאֲמִר (אִסְתֵּר ב) וְתַאֲמִר אִסְתֵּר לְמַלְךָ בָּשָׂם מְרַדְכִי:

### ~ נקודות משיחות קודש ~

ביטול גזירת המן היה יכול להיות גם עם אסתר היתה אומרת דבריה למלך אחשוורוש שלא בשמו של מרדכי. שהרי, בכדי לבטל את הגזירה היתה בלא-הכי צריכה לגלות למלך את היחוס שלה באמירתה "כי נמכרנו אני ועמי וגו'"<sup>16</sup>.

ואדרבה, מבחינה מסויימת אף היה עדיף שלא תאמר את דבריה "בשם מרדכי", כי כאשר היא מספרת למלך על הצלתו מידי הקושרים להורגו, ואומרת זאת "בשם מרדכי" הרי בכך היא ממעיטה מהדגשת מסירותה ונאמנותה שלה למלך (שהרי היא עושה כן רק בגלל ציווי מרדכי, "את מאמר מרדכי אסתר עושה"<sup>17</sup>).

אף-על-פי-כן אסתר מסרה את דבריה למלך בשם מרדכי, ועל ידי זה באה גאולת עם ישראל בפורים. מכאן הוכחה על גודל הענין של אמירת "דבר בשם אומרו" – ש"מביא גאולה לעולם".

(תו"מ – התוועדות תשמ"ז כרך ז, עמ' 34.)  
תורת 'שערי אבות' בהוצאת היכל מנחם

מעלת "אומר דבר בשם אומרו" מובאת בברייתא כאחד מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם. ויש לשאול: לגבי כל שאר ארבעים ושבעה הדברים שנמנו במשנה, לא פורש השכר עליהם – מלבד עצם הענין ש"התורה נקנית בהם" – ורק לגבי "האומר דבר בשם אומרו" פורש השכר – "מביא גאולה לעולם" מדוע?  
ויש לבאר זאת:

בענין אמירת "דבר בשם אומרו" היתה סברה לומר כי הנהגה כזו איננה רצויה, שהרי זהו בגדר של "הולך רכיל", וכלשון הרמב"ם<sup>15</sup> "איזהו רכיל? זה שטוען דברים והולך מזה לזה ואומר כך אמר פלוני... אף על פי שהוא אמת ואינם דברים של גנאי כלל". והיה מקום לומר שכך הוא גם בעניני תורה, שאין לומר "כך אמר פלוני"!  
לכן צריך היה התנא להשמיענו שבעניני תורה, אמירת דבר בשם אומרו (לא זו בלבד שאין בה חיסרון, אלא יותר מזה) יש בה מעלה.

והראיה לזה היא מאסתר – "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי":

(15) הלכות דעות, פרק ז, הלכה ב. (16) אסתר ז, ד. (17) שם ב, כ.

לוח זמנים לשבוע פרשת נצבים - בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

| מדינה ועיר                   | זריחה |      | סוף זמן קריאת שמע |      |        |       | סוף זמן תפילה |       | מנחה גדולה |       | שקיעה |       | צאת הכוכבים |       | כניסת שבת | יציאת שבת |
|------------------------------|-------|------|-------------------|------|--------|-------|---------------|-------|------------|-------|-------|-------|-------------|-------|-----------|-----------|
|                              |       |      | מג"א              |      | אדמו"ר |       |               |       |            |       |       |       |             |       |           |           |
|                              | א     | ש    | א                 | ש    | א      | ש     | א             | ש     | א          | ש     | א     | ש     | א           | ש     |           |           |
| באר שבע (ק)                  | 6:24  | 6:28 | 8:54              | 8:55 | 9:28   | 9:29  | 10:32         | 10:32 | 13:07      | 13:05 | 18:48 | 18:40 | 19:14       | 19:06 | 18:21     | 19:16     |
| חיפה (ק)                     | 6:23  | 6:27 | 8:53              | 8:54 | 9:27   | 9:28  | 10:31         | 10:31 | 13:07      | 13:04 | 18:50 | 18:42 | 19:14       | 19:06 | 18:11     | 19:16     |
| ירושלים (ק)                  | 6:22  | 6:26 | 8:52              | 8:53 | 9:26   | 9:27  | 10:30         | 10:30 | 13:06      | 13:03 | 18:51 | 18:43 | 19:12       | 19:04 | 18:04     | 19:14     |
| תל אביב (ק)                  | 6:24  | 6:28 | 8:54              | 8:55 | 9:28   | 9:29  | 10:32         | 10:32 | 13:07      | 13:05 | 18:48 | 18:40 | 19:14       | 19:06 | 18:20     | 19:16     |
| אוסטריה, וינה (ק)            | 6:30  | 6:38 | 8:53              | 8:57 | 9:38   | 9:41  | 10:43         | 10:44 | 13:22      | 13:19 | 19:09 | 18:56 | 19:42       | 19:30 | 18:40     | 19:43     |
| אוסטרליה, מלבורן (ח)         | 6:22  | 6:13 | 8:41              | 8:35 | 9:17   | 9:11  | 10:18         | 10:14 | 12:46      | 12:44 | 18:11 | 18:16 | 18:38       | 18:43 | 17:56     | 18:54     |
| אוקראינה, אודסה (ק)          | 6:34  | 6:41 | 8:57              | 9:01 | 9:41   | 9:44  | 10:46         | 10:47 | 13:24      | 13:21 | 19:11 | 18:59 | 19:43       | 19:31 | 18:43     | 19:43     |
| אוקראינה, דניפופטרובסק (ק)   | 6:15  | 6:24 | 8:38              | 8:41 | 9:23   | 9:26  | 10:28         | 10:30 | 13:07      | 13:04 | 18:54 | 18:42 | 19:28       | 19:15 | 18:26     | 19:28     |
| אוקראינה, ליוטומיר (ק)       | 6:40  | 6:49 | 9:01              | 9:05 | 9:48   | 9:51  | 10:53         | 10:55 | 13:33      | 13:30 | 19:21 | 19:08 | 19:56       | 19:42 | 18:52     | 19:56     |
| אוקראינה, קייב (ק)           | 6:32  | 6:41 | 8:53              | 8:57 | 9:40   | 9:44  | 10:46         | 10:48 | 13:25      | 13:22 | 19:14 | 19:00 | 19:49       | 19:35 | 18:45     | 19:49     |
| אחד אמירויות, אבו דאבי (ח)   | 6:08  | 6:10 | 8:40              | 8:40 | 9:11   | 9:11  | 10:15         | 10:14 | 12:49      | 12:46 | 18:27 | 18:21 | 18:52       | 18:45 | 18:02     | 18:55     |
| אטליה, מילאנו (ק)            | 7:01  | 7:08 | 9:25              | 9:28 | 10:07  | 10:10 | 11:12         | 11:13 | 13:50      | 13:47 | 19:38 | 19:27 | 20:08       | 19:56 | 19:08     | 20:08     |
| אקוודור, קיטו (ח)            | 6:06  | 6:04 | 8:37              | 8:35 | 9:06   | 9:04  | 10:08         | 10:06 | 12:40      | 12:38 | 18:13 | 18:11 | 18:35       | 18:33 | 17:53     | 18:41     |
| ארגנטינה, בואנוס איירס (ח)   | 6:54  | 6:46 | 9:15              | 9:09 | 9:50   | 9:44  | 10:51         | 10:47 | 13:19      | 13:17 | 18:46 | 18:50 | 19:11       | 19:16 | 18:30     | 19:26     |
| ארגנטינה, ברילוצ'ה (ח)       | 7:48  | 7:37 | 10:04             | 9:57 | 10:42  | 10:36 | 11:43         | 11:38 | 14:11      | 14:09 | 19:34 | 19:40 | 20:04       | 20:10 | 19:21     | 20:21     |
| ארה"ב, בולטימור (ק)          | 6:47  | 6:53 | 9:14              | 9:16 | 9:52   | 9:54  | 10:57         | 10:57 | 13:33      | 13:30 | 19:16 | 19:06 | 19:45       | 19:35 | 18:50     | 19:46     |
| ארה"ב, ברוקלין (ק)           | 6:36  | 6:42 | 9:02              | 9:05 | 9:41   | 9:43  | 10:46         | 10:46 | 13:22      | 13:20 | 19:06 | 18:56 | 19:35       | 19:25 | 18:39     | 19:36     |
| ארה"ב, גרסי סיטי (ק)         | 6:36  | 6:42 | 9:03              | 9:05 | 9:42   | 9:44  | 10:46         | 10:47 | 13:23      | 13:20 | 19:06 | 18:56 | 19:36       | 19:25 | 18:40     | 19:37     |
| ארה"ב, דטרויט (ק)            | 7:11  | 7:18 | 9:37              | 9:40 | 10:17  | 10:19 | 11:22         | 11:23 | 13:59      | 13:56 | 19:43 | 19:32 | 20:13       | 20:02 | 19:16     | 20:14     |
| ארה"ב, האוסטון (ק)           | 7:06  | 7:09 | 9:36              | 9:36 | 10:09  | 10:10 | 11:13         | 11:13 | 13:48      | 13:45 | 19:28 | 19:21 | 19:53       | 19:45 | 19:03     | 19:55     |
| ארה"ב, לוס אנג'לס (ק)        | 6:35  | 6:39 | 9:04              | 9:05 | 9:39   | 9:40  | 10:43         | 10:43 | 13:18      | 13:16 | 18:59 | 18:51 | 19:26       | 19:17 | 18:34     | 19:28     |
| ארה"ב, מיאמי (ק)             | 7:06  | 7:09 | 9:37              | 9:38 | 10:09  | 10:09 | 11:13         | 11:12 | 13:47      | 13:45 | 19:26 | 19:19 | 19:50       | 19:44 | 19:02     | 19:53     |
| ארה"ב, ניו הייבן (ק)         | 6:31  | 6:37 | 8:58              | 9:00 | 9:37   | 9:39  | 10:42         | 10:42 | 13:18      | 13:16 | 19:02 | 18:52 | 19:32       | 19:21 | 18:35     | 19:33     |
| ארה"ב, ניו יורק, נ.ישראל (ק) | 6:38  | 6:45 | 9:05              | 9:07 | 9:44   | 9:46  | 10:49         | 10:49 | 13:26      | 13:23 | 19:10 | 18:59 | 19:39       | 19:29 | 18:43     | 19:40     |
| ארה"ב, פיטסבורג (ק)          | 7:00  | 7:06 | 9:27              | 9:29 | 10:06  | 10:07 | 11:10         | 11:11 | 13:47      | 13:44 | 19:30 | 19:20 | 19:59       | 19:49 | 19:04     | 20:00     |
| ארה"ב, שיקגו (ק)             | 6:30  | 6:36 | 8:56              | 8:59 | 9:36   | 9:38  | 10:40         | 10:41 | 13:17      | 13:14 | 19:01 | 18:51 | 19:31       | 19:20 | 18:34     | 19:32     |
| בוליביה, לה-פס (ח)           | 6:28  | 6:23 | 8:57              | 8:53 | 9:26   | 9:23  | 10:28         | 10:25 | 12:58      | 12:56 | 18:28 | 18:28 | 18:51       | 18:51 | 18:10     | 19:00     |
| בלגיה, אנטוורפן (ק)          | 7:16  | 7:26 | 9:36              | 9:41 | 10:25  | 10:28 | 11:30         | 11:32 | 14:10      | 14:07 | 19:59 | 19:45 | 20:34       | 20:20 | 19:29     | 20:34     |
| בלגיה, בריסל (ק)             | 7:17  | 7:26 | 9:37              | 9:41 | 10:25  | 10:29 | 11:31         | 11:32 | 14:10      | 14:07 | 19:59 | 19:45 | 20:34       | 20:20 | 19:29     | 20:34     |
| ברזיל, סאו פאולו (ח)         | 6:04  | 5:58 | 8:30              | 8:26 | 9:01   | 8:57  | 10:03         | 9:59  | 12:32      | 12:30 | 18:05 | 18:07 | 18:24       | 18:26 | 17:44     | 18:36     |
| ברזיל, ריו דה-ז'נירו (ח)     | 5:52  | 5:46 | 8:18              | 8:14 | 8:49   | 8:45  | 9:51          | 9:47  | 12:20      | 12:18 | 17:49 | 17:50 | 18:12       | 18:14 | 17:32     | 18:24     |
| בריטניה, לונדון (ק)          | 6:34  | 6:44 | 8:54              | 8:58 | 9:43   | 9:46  | 10:48         | 10:50 | 13:28      | 13:25 | 19:18 | 19:04 | 19:53       | 19:38 | 18:50     | 19:53     |
| בריטניה, מנצ'סטר (ק)         | 6:41  | 6:51 | 8:59              | 9:04 | 9:50   | 9:55  | 10:56         | 10:58 | 13:36      | 13:33 | 19:27 | 19:12 | 20:04       | 19:49 | 18:59     | 20:04     |
| גרמניה, ברלין (ק)            | 6:39  | 6:49 | 8:58              | 9:03 | 9:48   | 9:52  | 10:54         | 10:56 | 13:34      | 13:31 | 19:25 | 19:11 | 20:00       | 19:46 | 18:54     | 20:00     |
| גרמניה, פרנקפורט (ק)         | 7:00  | 7:09 | 9:21              | 9:25 | 10:08  | 10:12 | 11:14         | 11:15 | 13:53      | 13:50 | 19:41 | 19:28 | 20:16       | 20:02 | 19:12     | 20:16     |
| דרום אפריקה, יוהנסבורג (ח)   | 6:06  | 5:59 | 8:30              | 8:26 | 9:02   | 8:58  | 10:04         | 10:00 | 12:33      | 12:31 | 18:07 | 18:09 | 18:25       | 18:27 | 17:44     | 18:37     |
| הודו, מומבאי (ח)             | 6:26  | 6:27 | 8:58              | 8:57 | 9:28   | 9:27  | 10:31         | 10:30 | 13:05      | 13:02 | 18:42 | 18:37 | 19:05       | 19:00 | 18:19     | 19:09     |
| הודו, פונה (ח)               | 6:22  | 6:23 | 8:54              | 8:53 | 9:24   | 9:24  | 10:27         | 10:26 | 13:01      | 12:58 | 18:38 | 18:33 | 19:01       | 18:56 | 18:15     | 19:05     |
| הונגריה, בודפשט (ק)          | 6:20  | 6:28 | 8:43              | 8:46 | 9:27   | 9:30  | 10:32         | 10:34 | 13:11      | 13:08 | 18:58 | 18:45 | 19:31       | 19:18 | 18:29     | 19:31     |

| מדינה ועיר                | זריחה |      | סוף זמן קריאת שמע |      |        |       | סוף זמן תפילה |       | מנחה גדולה |       | שקיעה |       | צאת הכוכבים |       | כניסת שבת | יציאת שבת |
|---------------------------|-------|------|-------------------|------|--------|-------|---------------|-------|------------|-------|-------|-------|-------------|-------|-----------|-----------|
|                           |       |      | מג"א              |      | אדמו"ר |       |               |       |            |       |       |       |             |       |           |           |
|                           | ש     | א    | ש                 | א    | ש      | א     | ש             | א     | ש          | א     | ש     | א     | ש           | א     |           |           |
| טורקיה, איסטנבול (ח)      | 5:40  | 5:46 | 8:07              | 8:09 | 8:46   | 8:48  | 9:50          | 9:51  | 12:27      | 12:24 | 18:11 | 18:01 | 18:41       | 18:30 | 17:45     | 18:42     |
| יוון, אתונה (ק)           | 7:06  | 7:11 | 9:34              | 9:36 | 10:11  | 10:13 | 11:16         | 11:16 | 13:52      | 13:49 | 19:35 | 19:25 | 20:03       | 19:53 | 19:09     | 20:04     |
| מולדובה, קישינב (ק)       | 6:41  | 6:49 | 9:04              | 9:08 | 9:48   | 9:51  | 10:53         | 10:55 | 13:32      | 13:29 | 19:18 | 19:06 | 19:51       | 19:39 | 18:50     | 19:52     |
| מקסיקו, מקסיקו סיטי (ח)   | 6:23  | 6:24 | 8:55              | 8:54 | 9:25   | 9:25  | 10:28         | 10:27 | 13:02      | 12:59 | 18:39 | 18:33 | 19:02       | 18:57 | 18:16     | 19:06     |
| ניו-זילנד, קריסטצ'רץ' (ח) | 6:35  | 6:23 | 8:46              | 8:39 | 9:28   | 9:21  | 10:28         | 10:23 | 12:55      | 12:53 | 18:16 | 18:24 | 18:48       | 18:55 | 18:04     | 19:08     |
| נפאל, קטמנדו (ח)          | 5:48  | 5:51 | 8:19              | 8:20 | 8:52   | 8:52  | 9:55          | 9:55  | 12:30      | 12:28 | 18:10 | 18:03 | 18:35       | 18:27 | 17:46     | 18:37     |
| סין, בייג'ינג (ח)         | 5:54  | 6:00 | 8:21              | 8:24 | 9:00   | 9:02  | 10:04         | 10:05 | 12:41      | 12:38 | 18:25 | 18:15 | 18:54       | 18:44 | 17:57     | 18:55     |
| סינגפור, סינגפור (ח)      | 6:57  | 6:55 | 9:28              | 9:26 | 9:56   | 9:54  | 10:59         | 10:57 | 13:30      | 13:28 | 19:04 | 19:01 | 19:26       | 19:23 | 18:44     | 19:32     |
| פולין, ורשה (ק)           | 6:09  | 6:19 | 8:28              | 8:33 | 9:18   | 9:22  | 10:24         | 10:25 | 13:03      | 13:00 | 18:53 | 18:39 | 19:29       | 19:15 | 18:23     | 19:29     |
| פרו, לימה (ח)             | 6:03  | 5:59 | 8:32              | 8:29 | 9:01   | 8:58  | 10:03         | 10:01 | 12:34      | 12:32 | 18:04 | 18:04 | 18:27       | 18:27 | 17:46     | 18:36     |
| צרפת, ליון (ק)            | 7:18  | 7:25 | 9:42              | 9:45 | 10:25  | 10:27 | 11:30         | 11:31 | 14:08      | 14:05 | 19:54 | 19:42 | 20:26       | 20:14 | 19:26     | 20:26     |
| צרפת, פריז (ק)            | 7:26  | 7:34 | 9:48              | 9:52 | 10:34  | 10:37 | 11:39         | 11:41 | 14:18      | 14:15 | 20:07 | 19:54 | 20:39       | 20:26 | 19:37     | 20:39     |
| קולומביה, בוגוטה (ח)      | 5:47  | 5:46 | 8:19              | 8:17 | 8:48   | 8:46  | 9:50          | 9:48  | 12:22      | 12:20 | 17:56 | 17:53 | 18:18       | 18:15 | 17:36     | 18:24     |
| קנדה, טורונטו (ק)         | 6:56  | 7:03 | 9:21              | 9:24 | 10:02  | 10:05 | 11:07         | 11:08 | 13:44      | 13:41 | 19:32 | 19:21 | 20:00       | 19:48 | 19:02     | 20:00     |
| קנדה, מונטריאול (ק)       | 6:32  | 6:39 | 8:56              | 8:59 | 9:39   | 9:41  | 10:43         | 10:44 | 13:21      | 13:18 | 19:08 | 18:56 | 19:38       | 19:27 | 18:39     | 19:39     |
| קפריסין, לרנקה (ק)        | 6:28  | 6:32 | 8:57              | 8:58 | 9:32   | 9:33  | 10:36         | 10:36 | 13:12      | 13:09 | 18:54 | 18:45 | 19:21       | 19:12 | 18:29     | 19:23     |
| רוסיה, לובאווטש (ח)       | 6:27  | 6:38 | 8:43              | 8:49 | 9:37   | 9:42  | 10:43         | 10:45 | 13:24      | 13:21 | 19:15 | 19:00 | 19:54       | 19:38 | 18:44     | 19:54     |
| רוסיה, מוסקבה (ח)         | 5:59  | 6:11 | 8:15              | 8:21 | 9:10   | 9:15  | 10:16         | 10:19 | 12:57      | 12:54 | 18:53 | 18:37 | 19:29       | 19:13 | 18:18     | 19:29     |
| רוסיה, רוסטוב על-הדון (ח) | 5:57  | 6:05 | 8:21              | 8:24 | 9:05   | 9:08  | 10:10         | 10:11 | 12:48      | 12:45 | 18:35 | 18:23 | 19:08       | 18:55 | 18:07     | 19:08     |
| שווייץ, ציריך (ק)         | 7:02  | 7:10 | 9:25              | 9:29 | 10:09  | 10:12 | 11:15         | 11:16 | 13:53      | 13:50 | 19:44 | 19:32 | 20:13       | 20:00 | 19:11     | 20:13     |
| טאילנד, בנגקוק (ח)        | 6:07  | 6:07 | 8:39              | 8:38 | 9:08   | 9:07  | 10:11         | 10:10 | 12:44      | 12:42 | 18:20 | 18:16 | 18:43       | 18:39 | 17:59     | 18:47     |

(\* הזמנים נערכו על-פי תוכנת 'חזון שמים'.

## סדר מצות הדלקת נרות לערב שבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

ויש להשפיע גם על בנות קטנות שהגיעו לחינוך, שגם הן תדלקנה נרות שבת וחג, כמדובר כמה פעמים. ואפילו אם הדבר מוטל בספק, אם היא כבר הגיעה לחינוך או לא - גם אז כדאי שיאיר מזלה שבוע קודם או כמה ימים קודם!

משיחת י"ג תשרי תשד"מ סכ"ח - התועדויות תשד"מ ח"א עמ' 162

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה. מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות - כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [=לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

**ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של שבת קדש:**

## תפילת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצעדנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פל-אויב ואורב ולסמים וחיית רעות בדרך ומפל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלה כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

## לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה וזוגתו אולגה שרה בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי ומשפחתו

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי וזוגתו מוראל

אילת ובעלה גדעון יעקובסון

יהושע הלוי וזוגתו מעיין חנה

אור אבנר הלוי וזוגתו רינת שיחיו

לבייב



לעילוי נשמת הרה"ח ר' טובי' ב"ר יעקב ע"ה

לבקשות ושינויים: Israel@DvarMalchus.org

בארה"ב וקנדה: USA@DvarMalchus.org

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל: Office@Chazak.co.il

ללימוד שיחות קודש ומאמרים:

[Biurim.co.il](http://Biurim.co.il) [Otzar770.com](http://Otzar770.com) [Chasidut.tv](http://Chasidut.tv) [Lahak.org](http://Lahak.org)

הרשמה כחניי  
לדבר מלכות

03-9601001

DvarMalchus.org

חפשו 'דבר מלכות' בעמודות נדרים פלוס



P.P.

שולם

1949

תל אביב

